

Αριθμοί κλειδιά της εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2012

Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2012

Πρωτότυπη έκδοση στην αγγλική γλώσσα με τίτλο Key Data on Education in Europe 2012
Από τον Εκτελεστικό Οργανισμό Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού
(EACEA P9 «Ευρυδίκη και Στήριξη Πολιτικής»)
Avenue du Bourget 1, BOU2, B-1114 Brussels

© Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού, 2012.
Μετάφραση: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (2012)

Διατίθεται στην αγγλική (*Key Data on Education in Europe 2012*), γαλλική (*Chiffres clés de l'éducation en Europe 2012*) και γερμανική γλώσσα (*Schlüsselzahlen zum Bildungswesen in Europa 2012*).

ISBN 978-92-9201-270-0

doi:10.2797/87056

Το έντυπο διατίθεται επίσης
στο Διαδίκτυο: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Το κείμενο ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2012.

Επιτρέπεται η μερική αναπαραγωγή του περιεχομένου της παρούσας έκδοσης, για μη εμπορικούς σκοπούς, με την προϋπόθεση ότι προηγείται η ένδειξη «Δίκτυο Ευρυδίκη» και αναγράφεται η ημερομηνία έκδοσης του εντύπου.

Αιτήσεις για άδεια αναπαραγωγής ολόκληρου του εντύπου θα πρέπει να υποβάλλονται στον EACEA P9 Eurydice.

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
P9 Eurydice
Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
Tel. +32 2 299 50 58
Fax +32 2 292 19 71
E-mail: eacea-eurydice@ec.europa.eu
Website: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Γ.Τ.Π. 360/2012-500

ISBN 978-9963-50-152-6

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Κυπριακή Δημοκρατία

Εκτύπωση: Zavallis Litho Ltd

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πολυάριθμες, αλληλοσυνδεόμενες και σύνθετες. Οι κοινωνικές συνέπειες της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης είναι αισθητές σε όλα τα κράτη-μέλη. Σε αυτό το πλαίσιο, τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να προσαρμόσουν τις προτεραιότητές τους έτσι ώστε να διασφαλίσουν ότι όλοι οι Ευρωπαίοι πολίτες θα κατέχουν τη γνώση, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που χρειάζονται προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και τις απαιτήσεις στον χώρο εργασίας και τη σύγχρονη ζωή.

Το 2010, τα κράτη-μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμφώνησαν να συμπεριλάβουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση ως πρωταρχικό στόχο στο πρόγραμμα «Ευρώπη 2020». Πρόκειται για την ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας. Αυτή η προσπάθεια ενισχύεται από το Στρατηγικό Πλαίσιο στον τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης («ΕΚ2020») και τους τέσσερις μακροπρόθεσμους στόχους του. Το Στρατηγικό Πλαίσιο αποτελεί το θεμέλιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, συμβάλλοντας, επομένως, σημαντικά στην επίτευξη των ευρύτερων στόχων του προγράμματος «Ευρώπη 2020». Η ύπαρξη αποτελεσματικών, εναρμονισμένων δεικτών είναι ζωτικής σημασίας για την παρακολούθηση της προόδου που σημειώνεται προς αυτούς τους στόχους.

Η έκδοση *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* αποτελεί πολύτιμη συνεισφορά στη συζήτηση που διεξάγεται στον τομέα της εκπαιδευτικής πολιτικής τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο και βοηθά την παρακολούθηση της προόδου που συντελείται στο στρατηγικό πλαίσιο. Η έκθεση βασίζεται στη συλλογή στοιχείων μέσω του δικτύου Ευρυδίκη, της Eurostat και της διεθνούς έρευνας PISA και παρέχει τυποποιημένους και συγκρίσιμους ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες, οι οποίοι με τη σειρά τους προσφέρουν ευρεία επισκόπηση για την οργάνωση και λειτουργία των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Ειδικότερα, εξετάζει τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την ευρωπαϊκή συνεργασία, όπως είναι η συμμετοχή στην υποχρεωτική εκπαίδευση, η επιτυχής ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η μετάβαση στην αγορά εργασίας καθώς και η επένδυση και η εξασφάλιση ποιότητας στην εκπαίδευση. Έτσι, παρέχει πληροφόρηση για τους τρόπους με τους οποίους οι χώρες ανταποκρίνονται σε κοινές προκλήσεις στον χώρο της εκπαίδευσης.

Καθώς η Ευρώπη εγκαινιάζει τη στρατηγική της για το 2020 με στόχο την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας και τη δημιουργία έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, θα πρέπει επίσης να αναλογιστούμε την πρόοδο που έχει ήδη επιτευχθεί. Πέρα από επικαιροποιημένες και αξιόπιστες πληροφορίες, αυτή η όγδοη έκδοση της σειράς *Αριθμοί-*

Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη παρουσιάζει στοιχεία για τις τάσεις που καταγράφηκαν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση από το 2000, όταν εγκαινιάστηκε η Στρατηγική της Λισαβόνας για την προώθηση της ανάπτυξης στην Ευρώπη. Μια τέτοια ανασκόπηση παρέχει την ευκαιρία αφενός για ανάλυση των τάσεων σε μία ευρεία κλίμακα εκπαιδευτικών θεμάτων, πολιτικών και προσεγγίσεων στη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας και αφετέρου για αποτίμηση των προκλήσεων που διαγράφονται στο μέλλον.

Ευελπιστούμε πως αυτά τα στοιχεία και οι πληροφορίες θα αποτελέσουν ανεκτίμητη πηγή πληροφόρησης για τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων στον τομέα της εκπαίδευσης και θα τους βοηθήσουν στην αναθεώρηση και μεταρρύθμιση των εκπαιδευτικών τους πολιτικών και θεσμών, ούτως ώστε να διασφαλίσουν ότι όλοι οι πολίτες θα έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και κατάρτιση και να ενισχύσουν τα θεμέλια της μακροπρόθεσμης κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και σταθερότητας.

Ανδρούλλα Βασιλείου

Επίτροπος Εκπαίδευσης, Πολιτισμού,
Πολυγλωσσίας και Νεολαίας

Algirdas Šemeta

Επίτροπος Φορολογίας και Τελωνειακής Ένωσης,
Ελέγχου και Καταπολέμησης της Απάτης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	3
Εισαγωγή	7
Παρουσίαση Κύριων Ευρημάτων	11
Κωδικοί, Συντομογραφίες και Ακρωνύμια	17
<hr/>	
A – Πλαίσιο	19
B – Οργάνωση	27
Μέρος I – Δομές	27
Μέρος II – Εξασφάλιση Ποιότητας	39
Μέρος III – Επίπεδα και Διαδικασίες Λήψης Αποφάσεων	49
Γ – Συμμετοχή	67
Δ – Πόροι	87
Ε – Εκπαιδευτικοί και Διοικητικό Προσωπικό	109
ΣΤ – Εκπαιδευτικές Διαδικασίες	139
Μέρος I – Διδακτικός Χρόνος	139
Μέρος II – Ομαδοποίηση Μαθητών και Μέγεθος των Τάξεων	151
Μέρος III – Αξιολόγηση	161
Ζ – Επίπεδα Προσόντων και Μετάβαση στην Απασχόληση	171
<hr/>	
Γλωσσάρι, Στατιστικές Βάσεις Δεδομένων και Βιβλιογραφία	187
Πίνακας Σχημάτων	197
Ευχαριστίες	201

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Δίκτυο Ευρυδίκη εκπονεί την έκθεση *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης* πάνω από μια 15ετία. Αρχικά, η έκδοση είχε τη μορφή μιας έκθεσης γενικού χαρακτήρα με δείκτες που αναφέρονταν στην εκπαίδευση. Σήμερα, εκδίδονται τρεις επιπλέον θεματικές εκθέσεις της σειράς *Αριθμοί-Κλειδιά* (Ξένες Γλώσσες, Καινοτομία και ΤΠΕ και τέλος, Τριτοβάθμια Εκπαίδευση). Επιπλέον, από το έτος 2012/13, θα εκπονηθούν δύο νέες θεματικές εκθέσεις της σειράς *Αριθμοί-Κλειδιά* για τη Νηπιακή Εκπαίδευση καθώς επίσης και για τους Εκπαιδευτικούς και τους Διευθυντές των Σχολείων.

Η γενική έκθεση *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης*, που εκδίδεται από κοινού με τη Eurostat, είναι μια μοναδική και εμβληματική έκδοση του Δικτύου Ευρυδίκη, καθώς συνδυάζει στατιστικές και ποιοτικές πληροφορίες με στόχο να περιγράψει την οργάνωση και λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη.

Στην παρούσα έκδοση *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης* έγινε αναδιάρθρωση της δομής και μείωση του συνολικού αριθμού δεικτών. Ωστόσο, οι στατιστικοί δείκτες και το ευρετήριο συμφραζομένων αναφέρονται σε μεγαλύτερες χρονολογικές σειρές και, επομένως, παρουσιάζουν τις εξελίξεις στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, καθιστώντας την έκθεση χρήσιμο συμπληρωματικό εργαλείο που συνοδεύει την έκδοση της Κοινής Έκθεσης για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020. Αυτό το ολοκληρωμένο περίγραμμα, που καλύπτει όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα και περιλαμβάνει τις κυριότερες τάσεις που καταγράφονται στην εκπαίδευση στην Ευρώπη, παρέχει ένα πλαίσιο για τα κυριότερα θέματα που πραγματεύεται η Κοινή Έκθεση.

Δομή και Περιεχόμενο της Έκθεσης

Η δομή και οι δείκτες για την όγδοη έκδοση επιλέχθηκαν με βάση τη σχετικότητά τους με το Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Πλαίσιο στον τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης («ΕΚ 2020») και τη στρατηγική της ΕΕ για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας («ΕΕ 2020»). Η τελική λίστα δεικτών συμφωνήθηκε στα πλαίσια του Δικτύου Ευρυδίκη και της Eurostat. Η έκθεση παρουσιάζει πληροφορίες για την προσχολική (ISCED 0), την πρωτοβάθμια (ISCED 1), τη γενική κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 2-3) και την τριτοβάθμια (ISCED 5-6) εκπαίδευση. Τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα αποτελούν τον κύριο στόχο των περισσότερων δεικτών (εξαίρεση αποτελούν το Βέλγιο, η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες, για τις οποίες ενσωματώνονται πληροφορίες και για τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία, καθώς σε αυτές τις χώρες αυτός ο τύπος σχολείων δέχεται σημαντικό αριθμό εγγραφών). Σε κάποιους δείκτες, πληροφορίες για δημόσια καθώς και ιδιωτικά (τόσο επιχορηγούμενα όσο και ανεξάρτητα) ιδρύματα παρέχονται για όλες τις χώρες.

Η έκθεση αποτελείται από επτά θεματικά κεφάλαια: *Πλαίσιο, Οργάνωση, Συμμετοχή, Πόροι, Εκπαιδευτικοί και Διοικητικό Προσωπικό, Εκπαιδευτικές Διαδικασίες και Επίπεδα Προσόντων και Μετάβαση στην Απασχόληση*. Η συνοπτική παρουσίαση των θεμάτων στην αρχή της έκθεσης αποβλέπει στην εξοικείωση των αναγνωστών με τα κύρια ευρήματα της μελέτης και επιχειρεί μια σύντομη επισκόπηση των πιο εμφανών τάσεων που προκύπτουν μέσα από την έρευνα.

Σε κάθε κεφάλαιο, η παρουσίαση των πληροφοριών ακολουθεί την εξής διάταξη: από την κατώτερη στην ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα, από την πιο γενική στην πιο ειδική πληροφόρηση και από το τοπικό στο εθνικό επίπεδο.

Ο κύριος όγκος των στοιχείων της έκδοσης *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2012* ενισχύθηκε με την ενσωμάτωση ορισμένων χρονολογικών σειρών από τη Eurostat. Οι χρονολογικές σειρές είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για να παρατηρήσουμε τις εξελίξεις που επηρεάζουν τις διάφορες πτυχές των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων και για να αναλύσουμε την παρούσα κατάστασή τους σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν. Αυτές οι χρονολογικές σειρές εστιάζουν, κυρίως, στα ποσοστά συμμετοχής στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες (Κεφάλαιο Γ), στα επίπεδα προσόντων στους κόλπους του γενικού πληθυσμού και στον αριθμό των γυναικών αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και στον αριθμό των πτυχιούχων στους κλάδους της επιστήμης και της τεχνολογίας (Κεφάλαιο Ζ). Επιπλέον, πολλοί από τους δείκτες που παρείχε το Δίκτυο Ευρυδίκη παρουσιάζουν την εξέλιξη των εκπαιδευτικών δομών και της εκπαιδευτικής οργάνωσης (Κεφάλαια Β και ΣΤ) κατά την τελευταία δεκαετία.

Ο συμπληρωματικός χαρακτήρας των ποιοτικών και ποσοτικών πληροφοριών ενισχύεται με τα δεδομένα που προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια της διεθνούς έρευνας PISA 2009, την οποία διεξήγαγε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Αυτοί οι δείκτες παρέχουν ενδιαφέρουσες πληροφορίες που συμπληρώνουν το υλικό που προέρχεται από το Δίκτυο Ευρυδίκη, καθώς προσφέρουν πληρέστερη εικόνα της πραγματικότητας που επικρατεί στα σχολεία και τις αίθουσες διδασκαλίας. Κατέστη δυνατό να μελετηθούν αυτά τα δεδομένα σε συνάρτηση με πληροφορίες που αφορούν σε επίσημες συστάσεις και απαιτήσεις σε τομείς όπως η σχολική αυτονομία (Κεφάλαιο Β) και ο διδακτικός χρόνος και οι τρόποι ομαδοποίησης των μαθητών (Κεφάλαιο ΣΤ). Οι ίδιοι δείκτες συμπληρώνουν, επίσης, τις στατιστικές πληροφορίες που συλλέγει η Eurostat, εστιάζοντας σε τομείς που δεν καλύφθηκαν ή παρέχοντας στοιχεία για διαφορές που παρατηρούνται στα σχολεία της ίδιας χώρας σε αντίθεση με τα δεδομένα που συγκεντρώνει η Eurostat για το σύνολο των σχολείων.

Γεωγραφική Κάλυψη

Αυτή η έκθεση *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* καλύπτει τις 33 ευρωπαϊκές χώρες (37 εκπαιδευτικά συστήματα) που συμμετέχουν στο Δίκτυο Ευρυδίκη στα πλαίσια του Προγράμματος Διά Βίου Μάθησης (2007-2013).

Στα στοιχεία της Eurostat και του ΟΟΣΑ-PISA περιλαμβάνονται αποτελέσματα μόνο από χώρες που λαμβάνουν μέρος στο Πρόγραμμα Διά Βίου Μάθησης (2007-2013). Στην περίπτωση χωρών που δεν λαμβάνουν μέρος σε ορισμένες ασκήσεις συλλογής δεδομένων της Eurostat, τα στοιχεία χαρακτηρίζονται ως «μη διαθέσιμα». Αντίθετα, οι χώρες που δεν συμμετείχαν στην έρευνα PISA δηλώνονται με το σύμβολο + στα ιστογράμματα που ετοιμάστηκαν με βάση αυτές τις πηγές πληροφοριών.

Δεδομένου του γεγονότος ότι σε ορισμένες χώρες οι εκπαιδευτικές δομές διοικούνται σε επίπεδο περιφέρειας, όπου καθίσταται δυνατό, παρέχονται πληροφορίες ανά διοικητική περιφέρεια (ιδιαίτερα στην περίπτωση του Βελγίου και του Ηνωμένου Βασιλείου).

Πηγές

Στην έκθεση χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από τρεις κύριες πηγές πληροφόρησης. Πρόκειται για πληροφορίες προερχόμενες από το Δίκτυο Ευρυδίκη, στοιχεία από το ευρωπαϊκό στατιστικό σύστημα, το οποίο συντονίζει η Eurostat, και τέλος, ορισμένα δεδομένα που προκύπτουν από τη διεθνή έρευνα PISA 2009.

Συλλογή πληροφοριών από το Δίκτυο Ευρυδίκη

Οι δείκτες του Δικτύου Ευρυδίκη παρέχουν πληροφορίες που απορρέουν πρωτίστως από νομοθεσίες, εθνικούς κανονισμούς ή άλλα επίσημα έγγραφα με θέμα την εκπαίδευση. Οι σχετικές πληροφορίες, αφού συγκεντρωθούν από τις Εθνικές Μονάδες του Δικτύου Ευρυδίκη (κατά γενικό κανόνα, εδρεύουν στα υπουργεία παιδείας) βάσει κοινών ορισμών, αναλύονται και συγκρίνονται από τη Μονάδα Ευρυδίκη στον Εκτελεστικό Οργανισμό Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Κατόπιν επαληθεύονται από τις Εθνικές Μονάδες. Σε περιπτώσεις όπου το εξεταζόμενο θέμα υπάγεται στις αρμοδιότητες των τοπικών Αρχών ή του εκάστοτε εκπαιδευτικού ιδρύματος και ως εκ τούτου δεν υπάγεται σε κανονισμούς της κεντρικής Αρχής, αυτό αναφέρεται ρητά στο σχετικό Σχήμα.

Συνολικά, αυτές οι πληροφορίες έχουν ποιοτικό χαρακτήρα και παρέχουν είτε μια γενική εικόνα της εκπαίδευσης στην Ευρώπη είτε διάφορα μοντέλα και τυπικά πρότυπα για τη δομή και τη λειτουργία της. Μερικοί δείκτες προσφέρουν ποσοτικές πληροφορίες (όπως την ηλικία συνταξιοδότησης ή τις ώρες εργασίας των εκπαιδευτικών, τους μισθούς, τον διδακτικό χρόνο κ.λπ.).

Οι δείκτες καλύπτουν διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης, όπως αυτά ορίζονται από το εκάστοτε εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Σε γενικές γραμμές, οι πληροφορίες του Δικτύου Ευρυδίκη αφορούν αποκλειστικά σε σχολεία του δημόσιου τομέα. Τα περισσότερα Σχήματα καλύπτουν, επίσης, τα επιχορηγούμενα («εξαρτώμενα από κρατικές επιχορηγήσεις») σχολεία ιδιωτικής εκπαίδευσης σε τρεις χώρες (Βέλγιο, Ιρλανδία και Κάτω Χώρες), όπου οι περισσότεροι μαθητές φοιτούν σε ιδιωτικά σχολεία. Σε περιπτώσεις που τα Σχήματα αναφέρονται σε επιχορηγούμενα σχολεία του ιδιωτικού τομέα («εξαρτώμενα από κρατικές επιχορηγήσεις») σε όλες τις χώρες, αυτό αναφέρεται ρητά στον τίτλο.

Συλλογή στατιστικών δεδομένων από τη Eurostat και το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS)

Οι διάφορες ασκήσεις συγκέντρωσης δεδομένων της Eurostat, που εφαρμόζονται από το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS) και οι οποίες χρησιμοποιούνται στην παρούσα έκθεση, περιγράφονται συνοπτικά στον πιο κάτω πίνακα. Πληρέστερο επεξηγηματικό υλικό περιλαμβάνεται στον τομέα «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία». Καθώς οι διαδικασίες συλλογής δεδομένων – περιλαμβανομένων της επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων και των διαδικασιών ελέγχου, έγκρισης και δημοσίευσης των εν λόγω πληροφοριών – στηρίζονται σε διαφορετικά χρονοδιαγράμματα, τα έτη αναφοράς τους διαφέρουν επίσης. Αυτό το γεγονός θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν κατά την ανάγνωση και ανάλυση των δεδομένων. Όλες οι πληροφορίες που απορρέουν από αυτές τις συλλογές στοιχείων, προήλθαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat τον Ιούλιο του 2011. Όσον αφορά στους πόρους, έτη αναφοράς είναι το 2009/10 και το 2008.

Αυτά τα διαφορετικά συστήματα συλλογής στοιχείων παρέχουν στατιστικές πληροφορίες που αφορούν στους πληθυσμούς και τη σύνθεσή τους (Κεφάλαιο Α), στα ποσοστά συμμετοχής των μαθητών και όσων εγγράφονται πρώτη φορά στα εκπαιδευτικά συστήματα (Κεφάλαιο Γ), στην εκπαιδευτική δαπάνη (Κεφάλαιο Δ), στο εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό (Κεφάλαιο Ε) και στους πτυχιούχους και την απασχόληση, την ανεργία και τα επίπεδα εκπαίδευσης που αποκτά ο πληθυσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κεφάλαιο Ζ).

Όλα τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat φιλοξενούνται στη διεύθυνση:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΟΟΕ

Τα κοινά ερωτηματολόγια ΟΟΕ (UNESCO/ΟΟΣΑ/EUROSTAT) χρησιμοποιούνται από τους τρεις οργανισμούς προκειμένου να συλλέξουν, σε ετήσια βάση, διεθνώς συγκρίσιμα στοιχεία για καίριες πτυχές των εκπαιδευτικών συστημάτων, χρησιμοποιώντας διοικητικές πηγές.

ΒΑΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα εθνικά δημογραφικά δεδομένα συνάγονται από τις απαντήσεις σε ένα ετήσιο ερωτηματολόγιο το οποίο αποστέλλεται στις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες. Ο πληθυσμός της κάθε χώρας εκτιμάται ετησίως βάσει της πιο πρόσφατης απογραφής ή στοιχείων που προέρχονται από τα δημοτολόγια.

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ (ΕΕΔ)

Αυτή η έρευνα διεξάγεται κάθε χρόνο από το 1983. Πρόκειται για τη βασική πηγή στατιστικών πληροφοριών για θέματα απασχόλησης και ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έρευνα απευθύνεται σε άτομα και νοικοκυριά. Τα ερωτήματα καλύπτουν ως επί το πλείστον τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης και της αναζήτησης εργασίας.

ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών είναι ένα διεθνώς συγκρίσιμο λογιστικό πλαίσιο που σκοπό έχει να δώσει συστηματική και ενδεδεγμένη περιγραφή μιας «συνολικής οικονομίας» (δηλαδή μιας περιφέρειας, χώρας ή ομάδας χωρών), των συστατικών της στοιχείων και των σχέσεών της με άλλες «συνολικές οικονομίες».

Διεθνής βάση δεδομένων PISA 2009

Η διεθνής έρευνα PISA (Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών) διεξάγεται υπό την αιγίδα του ΟΟΣΑ και αποβλέπει στην αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών ηλικίας 15 ετών στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις επιστήμες. Η έρευνα βασίζεται σε αντιπροσωπευτικά δείγματα 15χρονων μαθητών που φοιτούν στην κατώτερη ή ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανάλογα με τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος. Η διεθνής έρευνα PISA 2009 δεν καταπιάνεται μόνο με την αξιολόγηση της επίδοσης. Περιλαμβάνει ερωτηματολόγια που σκοπό έχουν να εντοπίσουν διάφορες μεταβλητές στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον, οι οποίες μπορούν να ρίξουν φως στα ευρήματά της. Στα ερωτηματολόγια της έρευνας PISA κλήθηκαν να απαντήσουν διευθυντές σχολείων και μαθητές. Οι δείκτες που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση προκύπτουν από τις απαντήσεις που δόθηκαν στα εν λόγω ερωτηματολόγια. Όλοι οι δείκτες καλύπτουν δημόσια και ιδιωτικά σχολεία, είτε αυτά είναι επιχορηγούμενα είτε όχι. Περισσότερες πληροφορίες για τις στατιστικές πτυχές αναφέρονται στον τομέα «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Συνεργασίες και Μεθοδολογία

Η Μονάδα Ευρυδίκη κατήρτισε τα ερωτηματολόγια στα πλαίσια του Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού (EACEA) και σε συνεργασία με τις Εθνικές Μονάδες του Δικτύου. Για σκοπούς στατιστικής ανάλυσης, η Μονάδα Ευρυδίκη στα πλαίσια του EACEA χρησιμοποίησε, επίσης, τα ευρήματα των ερωτηματολογίων της έρευνας PISA 2009.

Η Eurostat (Μονάδα F4 «Εκπαίδευση, Επιστήμη και Πολιτισμός») ανέλαβε την προετοιμασία και δημιουργία στατιστικών δεικτών.

Το αναλυτικό περιεχόμενο, που βασίζεται στα στατιστικά και περιγραφικά δεδομένα της έκθεσης, συγκεντρώθηκε από τη Μονάδα Ευρυδίκη στα πλαίσια του EACEA. Τέλος, το Δίκτυο Ευρυδίκη, σε συνεργασία με τη Eurostat, ανέλαβε την επιμέλεια ολόκληρης της έκθεσης.

Η Μονάδα Ευρυδίκη στα πλαίσια του EACEA ανέλαβε την τελική έκδοση και μορφή της έκθεσης καθώς και την προετοιμασία των χαρτών, διαγραμμάτων και των άλλων γραφημάτων. Τέλος, η Μονάδα Ευρυδίκη στα πλαίσια του EACEA ανέλαβε εξ ολοκλήρου τη συνοπτική «Παρουσίαση των Κύριων Θεμάτων» στην αρχή της έκθεσης.

Όλοι όσοι συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στη διεκπεραίωση αυτού του συλλογικού εγχειρήματος αναφέρονται στο τέλος της έκθεσης.

Μεθοδολογία και Παρουσίαση των Περιεχομένων

Η παρούσα έκθεση δεν είναι σημαντική μόνο για όσους ασκούν πολιτική. Αποβλέπει, επίσης, στην πληροφόρηση ενός ευρύτερου αριθμού αναγνωστών για τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη.

Προκειμένου να είναι εύχρηστη και προσβάσιμη για όλους, φιλοξενεί μεγάλο αριθμό σχημάτων, περιλαμβανομένων ιστογραμμάτων, χαρτών και διαγραμμάτων, συνοδευόμενων από σχόλια επί των βασικών σημείων που ανακύπτουν από την περιγραφή και τη σύγκριση των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Τιμές που σχετίζονται με κάθε ποσοτικό δείκτη παρουσιάζονται σε πίνακα στο κάτω μέρος των αντίστοιχων διαγραμμάτων. Κάθε σχήμα συνοδεύεται από επεξηγηματική σημείωση και συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα ακριβώς από κάτω. Η επεξηγηματική σημείωση περιλαμβάνει όλες τις λεπτομέρειες που αφορούν στην ορολογία και σε έννοιες που είναι απαραίτητες για τη σωστή κατανόηση του δείκτη και του σχήματος. Οι συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα παρέχουν πληροφορίες που πρέπει να συνεκτιμηθούν στα πλαίσια της ανάλυσης σημαντικών πτυχών της κατάστασης που επικρατεί σε δεδομένες χώρες.

Στα σχήματα και τους πίνακες, οι χώρες εμφανίζονται βάσει σειράς πρωτοκόλλου την οποία καθόρισε το Γραφείο Επίσημων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναγράφονται με αλφαβητική σειρά στη γλώσσα προέλευσης και όχι στη γλώσσα στην οποία εκδίδεται η έκθεση *Αριθμοί-Κλειδιά*.

Οι κωδικοί των χωρών, οι στατιστικοί κώδικες, οι συντομογραφίες και τα ακρωνύμια καταγράφονται στην αρχή της έκθεσης, ενώ το γλωσσάρι και τα στατιστικά εργαλεία, στο τέλος.

Πίνακας με όλα τα σχήματα υπάρχει στο τέλος της έκδοσης και παραθέτει την πηγή και τα εκπαιδευτικά επίπεδα (ISCED 0, ISCED 1-3 και ISCED 5-6).

Ηλεκτρονική Έκδοση

Η ηλεκτρονική μορφή της έκθεσης *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2012* διατίθεται δωρεάν στον ιστότοπο του Δικτύου Ευρυδίκη (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/key_data_en.php).

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΥΡΙΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Η παρούσα έκδοση της σειράς *Αριθμοί-Κλειδιά* αναλύει τις εξελίξεις που σημειώθηκαν στους κόλπους των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Τα κεφάλαια που απαρτίζουν αυτή την έκδοση καλύπτουν πολλούς από τους τομείς προτεραιότητας της ευρωπαϊκής συνεργασίας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (ΕΚ 2020), καθώς και την ευρύτερη ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας (ΕΕ 2020).

Αυτή η έκθεση *Αριθμοί-Κλειδιά* αποδεικνύει ότι εφαρμόστηκαν δομικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις στα εκπαιδευτικά συστήματα με στόχο **να μειωθούν τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου** και, σε μερικές περιπτώσεις, να εξασφαλιστεί ότι **όλοι οι μαθητές θα αποκτήσουν πιστοποιητικό βασικής εκπαίδευσης**. Πιο σημαντική μεταρρύθμιση σε αυτόν τον τομέα αποτελεί η **επέκταση της υποχρεωτικής φοίτησης** σε κάποιες χώρες. Μια ακόμη οργανωτική τάση που ανακύπτει από τη μελέτη είναι το συνολικό **υψηλό επίπεδο αυτονομίας που έχουν τα σχολεία και οι τοπικές Αρχές** προκειμένου να διαχειριστούν οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους – παρόμοια τάση είναι, επίσης, εμφανής στη διαχείριση του ακαδημαϊκού προσωπικού στην ανώτατη εκπαίδευση.

Η **ανάπτυξη συστημάτων εξασφάλισης της ποιότητας** αποτελεί σημαντικό μοχλό για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου για βελτιωμένη εκπαιδευτική ποιότητα και αποδοτικότητα. Κατά συνέπεια, **ολοένα και περισσότερο η ποιότητα της εκπαίδευσης γίνεται αντικείμενο αξιολόγησης** ανά την Ευρώπη. Αυτή η διαδικασία ενδέχεται να εστιάζει στο εκπαιδευτικό σύστημα συνολικά ή σε ξεχωριστά σχολεία ή εκπαιδευτικούς. Επιπλέον, οι ευρωπαϊκές χώρες υιοθέτησαν ποικίλες και αντίθετες πολιτικές σχετικά με τη **σχολική λογοδότηση** βάσει της επίδοσης των μαθητών.

Στις περισσότερες χώρες, η **επένδυση στην εκπαίδευση** παρέμεινε ως επί το πλείστον ανέπαφη στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας μέχρι και το 2008, λίγο πριν την οικονομική κάμψη. Ως απάντηση στην κρίση, ορισμένες κυβερνήσεις προχώρησαν σε συγκεκριμένα βήματα προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι τα υφιστάμενα επίπεδα χρηματοδότησης δεν έχουν αλλάξει, ούτως ώστε **να εγγυηθούν τη συνέχιση της λειτουργίας του συστήματος** και να διασφαλίσουν τις μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.

Η επαγγελματική ανέλιξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών είναι σημαντικός παράγοντας για την εξασφάλιση επιτυχών αποτελεσμάτων από τους μαθητές. Σύμφωνα με την έκθεση, πολλές χώρες είχαν σκοπό να **βελτιώσουν την εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών** και να τους παρέχουν την αναγκαία στήριξη στη διδασκαλία τους. Ωστόσο, καθίσταται επίσης σαφές ότι **πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες προσέλκυσης περισσότερων άρτια κατηρτισμένων ατόμων** στο επάγγελμα και να καταπολεμηθεί η έλλειψη εκπαιδευτικών που ενδέχεται να πλήξει πολλές ευρωπαϊκές χώρες στο μέλλον.

Τέλος, αύξηση συνέχισε να καταγράφει το ποσοστό των νέων ηλικίας 20-24 και 30-34 ετών, οι οποίοι ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην περίπτωση της ηλικιακής ομάδας 30-34, το ποσοστό αυτό καταγράφει σταθερή αυξητική τάση από το 2000. Ωστόσο, **η είσοδος των νέων στην αγορά εργασίας αποτελεί μέλημα σε πολλές χώρες** καθώς οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης υπήρξαν επιβλαβείς. Βάσει των αποτελεσμάτων φαίνεται ότι **αύξηση γνωρίζει και ο αριθμός των νέων που διαθέτουν περισσότερα προσόντα από εκείνα που απαιτεί ο τύπος απασχόλησής τους**. Αυτό καταδεικνύει την ανάγκη για **πιο αποτελεσματική πρόβλεψη των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αναγκών της αγοράς εργασίας**, με στόχο την παροχή αξιόπιστης εκπαιδευτικής και επαγγελματικής καθοδήγησης στους μαθητές, ούτως ώστε να βελτιωθεί ο συσχετισμός των εκπαιδευτικών προσόντων των νέων με τις πραγματικές ευκαιρίες απασχόλησης.

Στις επόμενες παραγράφους, τα κύρια πορίσματα της έκθεσης ομαδοποιούνται σε έξι κύριες ενότητες:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΤΑΣΗ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Από το 1980, παρατηρείται μια γενική τάση για μεγαλύτερης διάρκειας υποχρεωτική εκπαίδευση σχεδόν σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα, με στόχο να εξασφαλιστεί η απόκτηση βασικών ικανοτήτων. Δέκα χώρες επέκτειναν την έναρξη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης κατά έναν χρόνο (ή ακόμη και δύο χρόνια στην περίπτωση της Λετονίας), ενώ δεκατρείς χώρες παρέτειναν τη διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης κατά ένα με δύο έτη και, στην περίπτωση της Πορτογαλίας, κατά τρία έτη έπειτα από τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις (βλ. Σχήμα Β2).
- Τα παιδιά ξεκινούν την επίσημη εκπαίδευση σε ολοένα νεαρότερη ηλικία. Την περίοδο από το 2000 μέχρι το 2009 στην ΕΕ-27, το μέσο ποσοστό συμμετοχής των παιδιών ηλικίας 3, 4 και 5 ετών στην προσχολική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε κατά 15,3, 7 και 6,3 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα, φτάνοντας περίπου στο 77%, 90% και 94% το 2009. Την ίδια χρονιά, η συμμετοχή των παιδιών ηλικίας 3 ετών στην προσχολική εκπαίδευση ήταν σχεδόν καθολική στο Βέλγιο, τη Δανία, την Ισπανία, τη Γαλλία και την Ισλανδία, ξεπερνώντας το 95 % (βλ. Σχήμα Γ2).
- Στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο καταγράφεται ίση κατανομή μαθητών μεταξύ των προγραμμάτων γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Μεταξύ των ετών 2000 και 2009 στην ΕΕ-27, η αναλογία των μαθητών στη γενική εκπαίδευση ως ποσοστό του συνόλου των μαθητών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αυξήθηκε κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες και ανήλθε στο 50,4 % το 2009. Αυτή η τάση εξηγείται εν μέρει από το γεγονός ότι για τη συνέχιση των σπουδών σε πανεπιστημιακό επίπεδο απαιτείται πιστοποιητικό γενικής παρά επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η συμμετοχή των ανδρών στην επαγγελματική εκπαίδευση ήταν υψηλότερη σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες (βλ. Σχήμα Γ5).
- Τα περισσότερα παιδιά ηλικίας 15 ετών στην Ευρώπη φοιτούν σε σχολεία που συγκεντρώνουν μεγάλους μαθητικούς πληθυσμούς. Συγκριτικά με το 2003, στις μισές από τις εξεταζόμενες χώρες, το μέσο μέγεθος σχολείου αυξήθηκε κατά 50 έως 100 μαθητές. Ωστόσο, παρατηρείται μείωση άνω των 70 μαθητών ανά σχολείο στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), την Αυστρία και την Πολωνία. Μεταξύ των ετών 2003 και 2009, ως γενική τάση σημειώνεται η ελαφρά μείωση του αριθμού των μαθητών στην κατηγορία των πολύ μεγάλων σχολείων (βλ. Σχήμα Β6).
- Το 2009, ανά την Ευρώπη, η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού ήταν 14:1 στην πρωτοβάθμια και 12:1 στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από το 2000, αυτή η αναλογία σημείωσε καθοδική πορεία στα δύο τρίτα των χωρών, με μέσο όρο δύο μαθητές ανά εκπαιδευτικό στην πρωτοβάθμια και έναν μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Την ίδια περίοδο, παρέμειναν σχεδόν ίδιοι οι κανονισμοί για το ανώτατο όριο του μεγέθους των τάξεων (βλ. Σχήματα ΣΤ8, ΣΤ9 και ΣΤ10).
- Το 2009, σχεδόν το 90 % των Ευρωπαίων, ηλικίας 17 ετών, εξακολουθούσαν να συμμετέχουν στην εκπαίδευση. Τα ποσοστά συμμετοχής μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση είτε βελτιώθηκαν είτε παρέμειναν σταθερά στη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων. Η Βουλγαρία, η Μάλτα και η Ρουμανία, οι τρεις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής ένα και δύο έτη μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής φοίτησης το 2000, συγκатаλέγονταν στις χώρες με τη σημαντικότερη βελτίωση την τελευταία δεκαετία. Μολαταύτα, το 2009, ένα έτος μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης το ποσοστό συμμετοχής σε αυτές τις χώρες εξακολουθούσε να είναι κάτω από το 80 % (βλ. Σχήματα Γ6 και Γ7).

- Την περίοδο 2000-2009, κατά μέσο όρο στην ΕΕ-27, ο πληθυσμός στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γνώρισε αύξηση της τάξης του 22 % (2,7 % ετήσιος ρυθμός αύξησης), φτάνοντας σχεδόν στα 19,5 εκατομμύρια άτομα το 2009. Κατά μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για κάθε 100 άνδρες, 124 γυναίκες εγγράφονταν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Από το 2000, ο αριθμός των φοιτητριών αυξήθηκε σχεδόν κατά 10 % με σταθερό ετήσιο ρυθμό (βλ. Σχήματα Γ9 και Γ11).

ΥΨΗΛΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- Παρά μια γενική τάση για αυξανόμενη σχολική αυτονομία στην Ευρώπη, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Ενώ περίπου το ένα τρίτο των χωρών παραχωρούν μεγάλο βαθμό αυτονομίας στα σχολεία για τη διαχείριση των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, σε μια μικρή ομάδα χωρών – Γερμανία, Ελλάδα, Γαλλία (πρωτοβάθμια εκπαίδευση), Κύπρο, Λουξεμβούργο (πρωτοβάθμια εκπαίδευση), Μάλτα και Τουρκία – τα σχολεία έχουν πολύ περιορισμένη ή καθόλου ελευθερία σε αυτόν τον τομέα (βλ. Σχήμα Β13).
- Αυτονομία είναι πιθανότερο να παραχωρείται στα σχολεία ορισμένων περιοχών σε αντίθεση με εκείνα που βρίσκονται σε κάποιες άλλες περιοχές. Σε γενικές γραμμές, τα σχολεία απολαμβάνουν περισσότερη αυτονομία για τη διαχείριση των λειτουργικών παρά των κεφαλαιουχικών τους δαπανών. Αποφάσεις για τη διαχείριση του διδακτικού προσωπικού, συνήθως λαμβάνονται σε σχολικό επίπεδο, ενώ εκείνες που αφορούν στη θέση του διευθυντή του σχολείου πολύ συχνά υπάγονται στον έλεγχο μιας ανώτερης εκπαιδευτικής Αρχής (βλ. Σχήμα Β13).
- Η διαδικασία εγγραφής στο σχολείο γίνεται ολοένα και πιο ευέλικτη. Σε γενικές γραμμές, οι μαθητές στα δημόσια σχολεία τοποθετούνται σε συγκεκριμένο σχολείο, εντούτοις αυξάνεται ο αριθμός των χωρών όπου οι γονείς μπορούν να ζητήσουν εναλλακτικό σχολείο είτε στην αρχή των εγγραφών είτε όταν ένα προτεινόμενο σχολείο έχει πληρότητα εγγραφών (βλ. Σχήμα Β5).
- Σε όλες τις χώρες, οι κεντρικές Αρχές καταρτίζουν το υποχρεωτικό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα είτε ως προς το βασικό του περιεχόμενο είτε ως προς τους στόχους του. Ωστόσο, τα σχολεία χαίρουν ευρύτερου βαθμού ελευθερίας στις καθημερινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, π.χ. στην επιλογή των διδακτικών μεθόδων και συγγραμμάτων, την ομαδοποίηση των μαθητών για σκοπούς μαθησιακών δραστηριοτήτων και τον σχεδιασμό της εσωτερικής αξιολόγησης (βλ. Σχήμα Β13). Στα πλαίσια των σχολείων, οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν συχνότερα σε αποφάσεις που αφορούν στις διδακτικές μεθόδους, τον καθορισμό κριτηρίων εσωτερικής αξιολόγησης και την επιλογή των εκπαιδευτικών συγγραμμάτων, παρά σε αποφάσεις για την ομαδοποίηση των μαθητών (βλ. Σχήμα Β14).
- Τα σχολεία αποκτούν αυξανόμενη αυτονομία ώστε να αποφασίζουν για τον τρόπο που διαθέτουν τον ετήσιο διδακτικό χρόνο στα διάφορα μαθήματα. Σε πολλές χώρες, οι επίσημες συστάσεις για τον διδακτικό χρόνο προβλέπουν διδακτικές περιόδους μικρότερης διάρκειας στην αρχή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (σε γενικές γραμμές, τα πρώτα δύο χρόνια). Έπειτα ο αριθμός των ωρών αυξάνεται σταθερά καθ' όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καταγράφοντας σημαντική αύξηση στα μεταγενέστερα στάδια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Σχήματα ΣΤ1, ΣΤ2 και ΣΤ3).
- Αυξημένη αυτονομία απολαμβάνουν και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον τομέα της διαχείρισης του ακαδημαϊκού προσωπικού. Παρ' όλα αυτά, οι κεντρικές Αρχές στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών εξακολουθούν να είναι αρμόδιες για τον καθορισμό των κατηγοριών των μελών του προσωπικού και των σχετικών προσόντων που θα πρέπει να κατέχουν καθώς και των βασικών επιπέδων μισθών. Σε δώδεκα χώρες ή περιοχές, αυτά τα στοιχεία καθορίζονται από κοινού σε κεντρικό και πανεπιστημιακό επίπεδο. Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου υπεύθυνα για την αξιολόγηση και προαγωγή του ακαδημαϊκού προσωπικού (βλ. Σχήμα Ε18).
- Οι κεντρικές ή περιφερειακές Αρχές μοιράζονται τις εξουσίες τους με τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα όσον αφορά στον καθορισμό του αριθμού των φοιτητών. Μάλιστα, σε πολλές χώρες τα ακαδημαϊκά ιδρύματα διοργανώνουν τις δικές τους διαδικασίες επιλογής φοιτητών (βλ. Σχήματα Ε19 και Ε20).

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΙΣΧΥΟΥΝ Ή ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ

- Τα τελευταία χρόνια, αναβαθμίστηκε η σημασία της αξιολόγησης σχολείων και εκπαιδευτικών. Στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών, τα σχολεία υπόκεινται σε εξωτερική αξιολόγηση, σε γενικές γραμμές από ένα σώμα επιθεωρητών, και σε εσωτερική αξιολόγηση από το προσωπικό του σχολείου και ενίοτε από άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας. Πρόσφατα, σε αρκετές χώρες εγκαινιάστηκε ή ενισχύθηκε η εξατομικευμένη αξιολόγηση των εκπαιδευτικών (Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), Πορτογαλία, Σλοβενία και Λιχτενστάιν), μερικές φορές στα πλαίσια ενός γενικότερου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης όλων των δημόσιων φορέων (βλ. Σχήμα Β7).
- Οι περισσότερες χώρες χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα των μαθητών σε εξωτερικά τεστ σε συνδυασμό με τα ευρήματα σχολικών αξιολογήσεων προκειμένου να παρακολουθήσουν την απόδοση των εκπαιδευτικών τους συστημάτων (βλ. Σχήμα Β12). Πάνω από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες διεξάγουν τεστ για τους μαθητές σε εθνικό επίπεδο με πρωταρχικό στόχο την επόπτευση της απόδοσης του σχολείου και του εκπαιδευτικού συστήματος (βλ. Σχήμα ΣΤ16).
- Η τακτική δημοσίευση των σχολικών αποτελεσμάτων σε εθνικά τεστ δεν αποτελεί τη νόρμα στην Ευρώπη, αν και αυτό ισχύει σε κάποιες χώρες. Μερικές άλλες επιτρέπουν στα σχολεία να αποφασίσουν μόνα τους επί του θέματος. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), την Ισπανία και τη Σλοβενία, επίσημα έγγραφα απαγορεύουν την κατάταξη των σχολείων με βάση τα αποτελέσματα στα εθνικά τεστ (βλ. Σχήμα Β9).

ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

- Τα ελάχιστα ακαδημαϊκά προσόντα και η διάρκεια της κατάρτισης των εκπαιδευτικών έχουν αλλάξει στα πλαίσια των μεταρρυθμίσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση που προβλέπει η Συνθήκη της Μπολόνια. Οι περισσότερες χώρες πλέον απαιτούν πτυχιακό τίτλο σπουδών επιπέδου Bachelor ως ελάχιστο προσόν για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στην προσχολική ή συναφή εκπαίδευση. Για τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αυξήθηκαν τα ελάχιστα προσόντα, ώστε πλέον εννέα χώρες απαιτούν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών Master, η απόκτηση του οποίου συνήθως προϋποθέτει πενταετή φοίτηση (βλ. Σχήμα Ε2).
- Τα μέτρα στήριξης των νέων εκπαιδευτικών είναι πλέον πιο διαδεδομένα. Ενώ το 2002/03 μόλις 14 χώρες παρείχαν επίσημη βοήθεια βάσει κανονισμών ή συστάσεων της κεντρικής Αρχής, το 2010/11, 21 χώρες ανέφεραν την ύπαρξη κεντρικής καθοδήγησης για μέτρα στήριξης προς τους νέους εκπαιδευτικούς. Ειδικότερα, τα εν λόγω μέτρα περιλαμβάνουν τακτικές συζητήσεις για την πρόοδο και την επίλυση προβλημάτων και βοήθεια για τον σχεδιασμό των μαθημάτων και την αξιολόγηση των μαθητών. Σε αρκετές χώρες, τα σχολεία χαίρουν πλήρους αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων για τον τύπο της στήριξης που θα παρέχουν (βλ. Σχήμα Ε4).
- Σύμφωνα με τα τελευταία αποτελέσματα της έρευνας PISA, πολλοί μαθητές στην Ευρώπη φοιτούν σε σχολεία όπου η διδασκαλία εμποδίζεται από την έλλειψη κατηρητισμένων εκπαιδευτικών στα βασικά μαθήματα (γλώσσα διδασκαλίας, μαθηματικά και επιστήμες). Στη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες και την Τουρκία, τα ποσοστά είναι υψηλά όχι μόνο για τα βασικά αλλά και για άλλα μαθήματα (βλ. Σχήμα Ε3).
- Σήμερα, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες ανήκουν στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες (40-49 και άνω των 50 ετών). Στη Γερμανία, την Ιταλία και τη Σουηδία, σχεδόν οι μισοί εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερβαίνουν την ηλικία των 50 ετών. Στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, αυτή η ηλικιακή ομάδα αριθμεί τα περισσότερα μέλη σχεδόν σε όλες τις χώρες (βλ. Σχήματα Ε10 και Ε11). Αυτή η κατάσταση θα μπορούσε να επιδεινώσει την έλλειψη εκπαιδευτικών, δημιουργώντας, συνεπώς, ανάγκη για περισσότερους άρτια κατηρητισμένους εκπαιδευτικούς.

- Μολονότι από το σχολικό έτος 2001/02 η επίσημη και/ή κατώτατη ηλικία συνταξιοδότησης με θεμελίωση πλήρους συνταξιοδοτικού δικαιώματος αυξήθηκε στο ένα τρίτο των ευρωπαϊκών χωρών, στην πλειονότητά τους οι εκπαιδευτικοί συνταξιοδοτούνται μόλις κατοχυρώσουν το σχετικό δικαίωμα. Ωστόσο, στη Δανία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Κύπρο, την Πολωνία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, τη Νορβηγία, την Τσεχία, την Εσθονία, τη Λετονία και τη Σλοβενία, πάνω από το 5 % των εκπαιδευτικών συνεχίζουν να εργάζονται και πέραν της επίσημης ηλικίας συνταξιοδότησης (βλ. Σχήμα E12).
- Στο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο καταγράφηκε σημαντική μείωση του ποσοστού των αποφοίτων στον τομέα της επιστήμης της αγωγής και της κατάρτισης. Μάλιστα, κάποιες χώρες επηρεάζονται ιδιαίτερα: Πορτογαλία (-6,7 %), Ισλανδία (-6 %), Ουγγαρία (-5,2 %) και Βέλγιο (-4,5 %). Τέτοιες μειώσεις είναι πιθανόν να δοκιμάσουν ακόμη περισσότερο την παροχή κατηρητισμένων εκπαιδευτικών στο μέλλον (Σχήμα Z3).
- Οι πραγματικοί μισθοί των εκπαιδευτικών σε όλες τις χώρες της Ευρώπης σημείωσαν αύξηση στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Μολαταύτα, αυτές οι αυξήσεις δεν ήταν πάντοτε επαρκείς για να διατηρήσουν την αγοραστική δύναμη των εκπαιδευτικών. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι αυξήσεις των αποδοχών στη διάρκεια της δεκαετίας ξεπέρασαν το 40 %. Ωστόσο, η αύξηση των μισθών δεν αντικατοπτρίζει πάντα πραγματική αύξηση, όταν το κόστος διαβίωσης αυξάνεται με ταχύτερους ρυθμούς (βλ. Σχήματα E13 και E14).
- Αν και οι συνολικές εργάσιμες ώρες δεν άλλαξαν τα τελευταία χρόνια, ο μέσος αριθμός των ωφελιμων διδακτικών ωρών των εκπαιδευτικών αυξήθηκε από 18 και 20 ώρες εβδομαδιαίως το 2006/07 σε 19 και 23 ώρες εβδομαδιαίως το 2010/11 (βλ. Σχήμα E8).
- Η σημασία της Συνεχούς Επαγγελματικής Ανάπτυξης αναβαθμίστηκε τα τελευταία χρόνια. Ενώ το 2002/03 η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε δραστηριότητες ΣΕΑ ήταν προαιρετική στις μισές ευρωπαϊκές χώρες, πλέον θεωρείται επαγγελματικό καθήκον σε 26 χώρες ή περιοχές. Στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία, η συμμετοχή στη ΣΕΑ αποτελεί προϋπόθεση για επαγγελματική ανέλιξη και αύξηση των αποδοχών (βλ. Σχήμα E7).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΣΕ ΚΑΙΡΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνέχισε να δαπανά περίπου 5 % του ΑΕγχΠ της στην εκπαίδευση μέχρι το 2008. Επιπλέον, μολονότι η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ παρέμεινε σταθερή στους κόλπους της ΕΕ-27 μεταξύ των ετών 2001 και 2008, η δαπάνη ανά μαθητή αυξήθηκε (βλ. Σχήματα Δ1 και Δ2).
- Η δαπάνη ανά μαθητή αυξάνεται καθώς ανεβαίνει η εκπαιδευτική βαθμίδα. Στην ΕΕ, το μέσο ετήσιο κόστος ανά μαθητή/σπουδαστή δευτεροβάθμιου σχολείου (ISCED 2 έως 4) είναι υψηλότερο (6.129 ευρώ σε ΜΑΔ) από το αντίστοιχο κόστος για τους μαθητές του πρωτοβάθμιου σχολείου (ISCED 1, 5.316 ευρώ σε ΜΑΔ). Το μέσο κόστος ανά φοιτητή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ΕΕ ήταν σχεδόν διπλάσιο από το κόστος για τους μαθητές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (9.424 ευρώ σε ΜΑΔ).
- Η ιδιωτική χρηματοδότηση της εκπαίδευσης παραμένει περιορισμένη. Δεδομένου ότι οι περισσότεροι μαθητές φοιτούν σε δημόσια σχολεία (βλ. Σχήμα B4), η αναλογία της ιδιωτικής χρηματοδότησης στις περισσότερες χώρες καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτικές οι οποίες διέπουν τη χρηματοδότηση της προσχολικής εκπαίδευσης που είναι προσανατολισμένη στην εκπαίδευση (βλ. Σχήμα Δ6) και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Δ11). Δηλαδή εξαρτάται εάν οι μαθητές και οι φοιτητές καταβάλλουν δίδακτρα και, σε μια τέτοια περίπτωση, από το ύψος των διδάκτρων.
- Η δωρεάν μη-υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση ολοένα και διευρύνεται. Αυτό το μέτρο σαφέστατα καθιστά ευκολότερα προσβάσιμη την προσχολική εκπαίδευση για όλα τα παιδιά και ειδικότερα για εκείνα που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα. Επιπλέον, οι χώρες συχνά προσαρμόζουν τα δίδακτρα για τη μη-υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση με γνώμονα το οικογενειακό εισόδημα και άλλα κριτήρια. Όλα αυτά τα μέτρα δύνανται να εξηγήσουν την αυξανόμενη συμμετοχή σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης (βλ. Σχήματα Δ6 και Δ7).

- Κατά μέσο όρο, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτουν το 6,4 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης τους για να στηρίξουν άμεσα τους μαθητές και φοιτητές σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Επιπλέον, τα οικογενειακά επιδόματα και οι φορολογικές ελαφρύνσεις αποτελούν ευρέως διαδεδομένες μεθόδους στήριξης των οικογενειών με παιδιά στο σχολείο (βλ. Σχήματα Δ9 και Δ10).
- Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, αυξήθηκαν οι χώρες οι οποίες υιοθέτησαν διάφορους τύπους διδάκτρων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Την ίδια ώρα, η παροχή στοχευμένης οικονομικής αρωγής προς συγκεκριμένους φοιτητές μετρίασε τις επιπτώσεις των προγραμμάτων για καταβολή διοικητικών τελών και/ή διδάκτρων σπουδών. Χορηγίες και δάνεια σε τριτοβάθμιους φοιτητές αποτελούν σημαντικότατο τμήμα της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση και υπολογίζονται πάνω από το 16,7 % (βλ. Σχήματα Δ11 και Δ12).

ΟΙ ΚΑΤΟΧΟΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΕΧΟΥΝ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΑΛΛΑ ΠΟΛΛΟΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ

- Το 79 % των νέων Ευρωπαίων ηλικίας 20-24 ετών ολοκλήρωσαν με επιτυχία την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3) το 2010, επιβεβαιώνοντας την ανοδική τάση που καταγράφεται ανά την Ευρώπη από το 2000 (βλ. Σχήμα Z1). Το μέσο ποσοστό των κατόχων τριτοβάθμιων προσόντων στους κόλπους της ΕΕ έχει σημειώσει αύξηση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες από το 2000 (βλ. Σχήμα Z2).
- Παρά τη συνολική αύξηση του αριθμού των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αύξηση φαίνεται να γνωρίζει και η αναλογία όσων διαθέτουν περισσότερα προσόντα από εκείνα που απαιτεί ο τύπος απασχόλησής τους. Περισσότεροι από ένας στους πέντε απόφοιτους έχουν περισσότερα προσόντα από εκείνα που χρειάζονται για την εργασιακή θέση που κατέχουν. Αυτή η αναλογία κατέγραψε ανοδική τάση από το 2000 (βλ. Σχήμα Z7).
- Επιπλέον, ανισορροπίες στη συμμετοχή των φοιτητών στους διάφορους ακαδημαϊκούς κλάδους σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξακολουθούν να υπάρχουν και, σε κάποιες περιπτώσεις, εντείνονται. Από το 2000, η πιο αξιοσημείωτη μεταβολή στην κατανομή των τριτοβάθμιων αποφοίτων σε όλους τους ακαδημαϊκούς κλάδους σπουδών, είναι η μείωση από περίπου 12 % στο 9 % στην αναλογία των πτυχιούχων στις θετικές επιστήμες, τα μαθηματικά και την πληροφορική. Από το 2006, καταγράφεται επίσης σημαντική μείωση της αναλογίας των πτυχιούχων στον τομέα της επιστήμης της αγωγής (βλ. Σχήμα Z3).
- Οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενσωματώνονται στην αγορά εργασίας δύο φορές πιο γρήγορα συγκριτικά με τα άτομα κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο μέσος χρόνος μετάβασης στην πρώτη σημαντική εργασία ήταν μόλις 5 μήνες για τους αποφοίτους με τριτοβάθμια προσόντα, σχεδόν 7,4 μήνες για όσους ολοκλήρωσαν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και μέχρι 9,8 μήνες για άτομα κατώτερου εκπαιδευτικού επιπέδου (βλ. Σχήμα Z6).
- Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι εξακολουθεί να υπάρχει χάσμα στα ποσοστά απασχόλησης αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εις βάρος των γυναικών, μολονότι αυτό το χάσμα αμβλύνθηκε από το 2000. Παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών σχεδόν σε όλους τους ακαδημαϊκούς τομείς, εξακολουθούν να έχουν, κατά μέσο όρο, περισσότερες πιθανότητες να πληγούν από το φάσμα της ανεργίας (βλ. Σχήμα Z8).

ΚΩΔΙΚΟΙ, ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Κωδικοί χωρών

EU/EU-27	Ευρωπαϊκή Ένωση	PL	Πολωνία
BE	Βέλγιο	PT	Πορτογαλία
BE fr	Βέλγιο – γαλλόφωνη κοινότητα	RO	Ρουμανία
BE de	Βέλγιο – γερμανόφωνη κοινότητα	SI	Σλοβενία
BE nl	Βέλγιο – φλαμανδική κοινότητα	SK	Σλοβακία
BG	Βουλγαρία	FI	Φινλανδία
CZ	Τσεχία	SE	Σουηδία
DK	Δανία	UK	Ηνωμένο Βασίλειο
DE	Γερμανία	UK-ENG	Αγγλία
EE	Εσθονία	UK-WLS	Ουαλία
IE	Ιρλανδία	UK-NIR	Βόρειος Ιρλανδία
EL	Ελλάδα	UK-SCT	Σκωτία
ES	Ισπανία		
FR	Γαλλία	EZES	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών
IT	Ιταλία		
CY	Κύπρος	IS	Ισλανδία
LV	Λετονία	LI	Λιχτενστάιν
LT	Λιθουανία	NO	Νορβηγία
LU	Λουξεμβούργο	CH	Ελβετία
HU	Ουγγαρία		
MT	Μάλτα	Υποψήφιες χώρες	
NL	Κάτω Χώρες	HR	Κροατία
AT	Αυστρία	TR	Τουρκία

Στατιστικοί κώδικες

:	Μη διαθέσιμα στοιχεία	(-)	Δεν ισχύει
---	-----------------------	-----	------------

Συντομογραφίες και Ακρωνύμια

Διεθνείς τύποι

ESS	Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα
ΕΕ-27	Ο μέσος όρος της ΕΕ-27 περιλαμβάνει μόνο δεδομένα για τα 27 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την 1 ^η Ιανουαρίου 2007
Eurostat	Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΑΕγχΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΤΠΕ	Τεχνολογίες των Πληροφοριών και Επικοινωνιών
ISCED	Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης στην Εκπαίδευση
PISA	Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (ΟΟΣΑ)
ΙΑΔ	Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης
ΜΑΔ	Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης

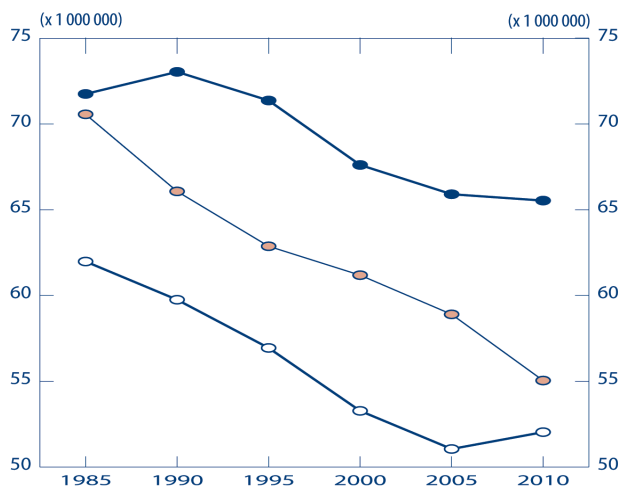
Η ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ 10-19 ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΧΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η δημογραφική τάση στους κόλπους του πληθυσμού κάτω των 30 ετών αντικατοπτρίζει την πτώση του ρυθμού γεννήσεων που καταγράφηκε στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-27). Στη διάρκεια των τελευταίων 25 ετών, ο συνολικός αριθμός των νέων κάτω των 30 ετών στην ΕΕ-27 σημείωσε μείωση κατά 15,5 % και από 204,3 εκατομμύρια το 1985 έφτασε να αριθμεί 172,6 εκατομμύρια το 2010.

Όλες οι ηλικιακές ομάδες που αναλύονται στο κεφάλαιο παρουσιάζουν συνολική μείωση στη διάρκεια αυτής της περιόδου. Τη σημαντικότερη μείωση κατέγραψε η ηλικιακή ομάδα 10-19 (22 %) και ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 0-9 (16 %). Αντίθετα, η ηλικιακή ομάδα 20-29 σημείωσε το χαμηλότερο ποσοστό μείωσης (8,7 %).

Το μέγεθος της ηλικιακής ομάδας 20-29 στους κόλπους του πληθυσμού της ΕΕ-27 γνώρισε ελαφρά αύξηση μεταξύ των ετών 1985 και 1990. Αυτή την αύξηση ακολούθησε μια μακρά περίοδος φθίνουσας πορείας, η οποία συνεχίστηκε μέχρι το 2010. Η ηλικιακή ομάδα 10-19 συνέχισε να μειώνεται καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. Κατόπιν μείωσης από το 1985 έως το 2005, η ηλικιακή ομάδα 0-9 παρουσίασε ελαφρά αύξηση της τάξης του 1,9 % τα τελευταία πέντε χρόνια της περιόδου αναφοράς.

● Σχήμα Α1: Μεταβολές στον πληθυσμό των ηλικιακών ομάδων 0-9, 10-19 και 20-29 στην ΕΕ-27 (1985-2010)

	ηλικιακή ομάδα 0-9	ηλικιακή ομάδα 10-19	ηλικιακή ομάδα 20-29
1985	61 981 774	70 560 146	71 747 526
1990	59 755 140	66 069 001	73 035 161
1995	56 945 603	62 870 813	71 366 222
2000	53 277 500	61 186 120	67 608 395
2005	51 056 067	58 902 949	65 903 421
2010	52 038 210	55 045 826	65 533 037

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία αναφέρονται στον καταγεγραμμένο πληθυσμό κατά την 1^η Ιανουαρίου του έτους αναφοράς. Τα πληθυσμιακά δεδομένα προέρχονται είτε από τα δημοτολόγια είτε από την πιο πρόσφατη απογραφή και είναι προσαρμοσμένα στα στοιχεία που προκύπτουν από τη μεταβολή του πληθυσμού η οποία καταγράφηκε μετά την τελευταία απογραφή.

Αυτή η συνολική τάση κρύβει αντίρροπες καταστάσεις στην κάθε χώρα (βλ. βάση δεδομένων Eurostat για περισσότερες πληροφορίες). Η ηλικιακή ομάδα 0-9 στην ΕΕ-27 σημείωσε ελαφρά ετήσια αύξηση της τάξης του 0,4% την περίοδο 2005-2010. Σε 15 ευρωπαϊκές χώρες, οι ρυθμοί ανάπτυξης ήταν υψηλότεροι από τον μέσο όρο της ΕΕ-27. Ανάμεσά τους η Ιρλανδία και η Ισπανία είχαν τις σημαντικότερες αυξήσεις, καταγράφοντας ετήσιους ρυθμούς 2,9% και 2,8% αντίστοιχα. Με εξαίρεση τη Φινλανδία, την ίδια χρονική περίοδο σε όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες ο πληθυσμός αυτής της ηλικιακής ομάδας γνώρισε μείωση. Στη Γερμανία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα και την Κροατία, αυτές οι μειώσεις ξεπέρασαν το 1,3% ετησίως.

Στην ΕΕ-27, ο πληθυσμός ηλικίας 10-19 ετών μειώθηκε κατά 1,3% ετησίως μεταξύ των ετών 2005 και 2010. Η πιο σημαντική μείωση πάνω από 4 % ετησίως καταγράφηκε στη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Λετονία και τη Ρουμανία. Παρ' όλα αυτά, κάποιες δυτικοευρωπαϊκές χώρες ανέφεραν ελαφρά αύξηση της ηλικιακής ομάδας 10-19.

Ο μέσος όρος της ΕΕ-27 για την ηλικιακή ομάδα 20-29 υπήρξε ο πιο σταθερός κατά την περίοδο 2005-2010, σημειώνοντας μείωση μόλις 0,1%. Σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ουγγαρία και η Πορτογαλία, αυτή η πληθυσμιακή ομάδα μειώθηκε με ρυθμούς που ξεπερνούσαν το 2% ετησίως. Αντίθετα, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισλανδία ανέφεραν ετήσια αύξηση πάνω από 2%.

ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 30 ΕΤΩΝ

Σε επίπεδο ΕΕ, ο πληθυσμός ηλικίας κάτω των 30 ετών αντιστοιχούσε στο 34,4 % του συνολικού πληθυσμού το 2010, καταγράφοντας μείωση 0,9% σε σύγκριση με το 2007 (Ευρυδίκη, 2009α). Για την ίδια περίοδο, η μέση αναλογία της πολυπληθέστερης ηλικιακής ομάδας (νέοι ηλικίας 20 έως 29 ετών) παρουσιάζει μείωση από το 13,3% στο 13,1%. Το 2010, η ηλικιακή ομάδα 10-19 αποτελούσε το 11% του συνολικού πληθυσμού, ποσοστό που είναι κατά 0,6 % μικρότερο από το αντίστοιχο του 2007. Μόνο η αναλογία της ομάδας 0-9 ήταν ελαφρώς υψηλότερη το 2010 (10,4%) σε σύγκριση με το 2007 (10,3%).

Σε γενικές γραμμές, το 2010 η διαφορά μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών στην αναλογία των νέων κάτω των 30 ετών ήταν ασήμαντη. Ελάχιστες χώρες απέκλιναν σημαντικά από τον μέσο όρο της ΕΕ. Με 52,2%, η Τουρκία κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό νέων κάτω των 30 ετών σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό της χώρας. Ωστόσο, η αναλογία το 2010 ήταν κατά 3,1% χαμηλότερη από το 2007. Στην Ιρλανδία, την Κύπρο και την Ισλανδία, η αναλογία των νέων επίσης ξεπέρασε το 40%. Στην αντίπερα όχθη, η Ιταλία σημείωσε τη χαμηλότερη αναλογία νέων κάτω των 30 ετών το 2010 (29,9%). Ακολουθούσαν η Γερμανία (30,9%) και η Ελλάδα (31,9%).

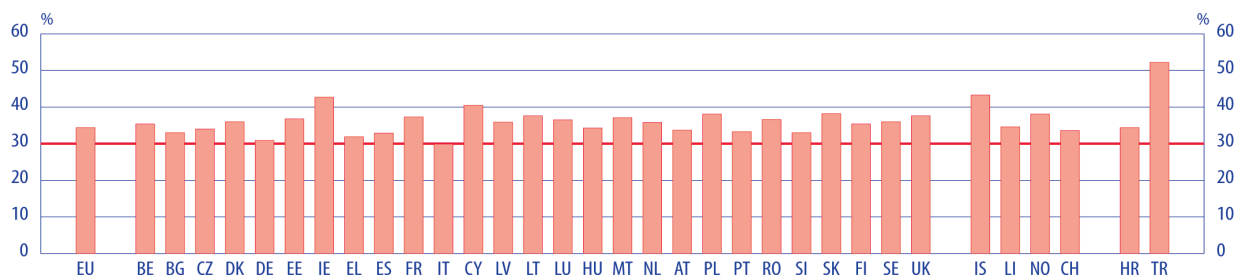
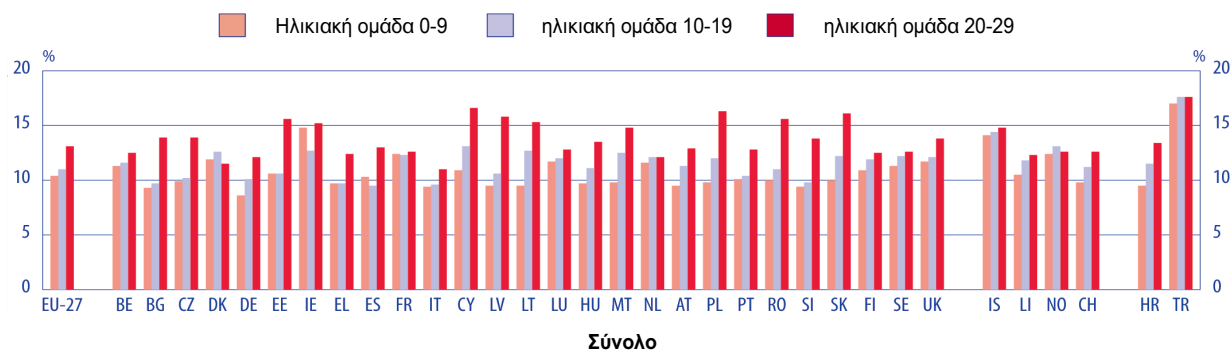
Πέρα από την Τουρκία και η Σλοβακία γνώρισε σαφή μείωση στην αναλογία των νέων μεταξύ των ετών 2007 και 2010 (2,2 %). Ακολούθησε η Πολωνία και η Ρουμανία (1,8 %), ενώ στη Σουηδία αυτή η αναλογία αυξήθηκε κατά 0,3 %.

Το 2010 τα υψηλότερα ποσοστά στη νεαρότερη ηλικιακή ομάδα (0-9 ετών) κατέγραψαν η Τουρκία, η Ιρλανδία και η Ισλανδία, όπου τα άτομα αυτής της ομάδας αριθμούσαν πέραν του 14 % του συνολικού πληθυσμού. Αντίθετα, στη Γερμανία, το ποσοστό ήταν το χαμηλότερο και ανήλθε μόλις στο 8,6 %.

Την ίδια χρονιά, οι υψηλότερες αναλογίες νέων στην ηλικιακή ομάδα 10-19 καταγράφηκαν στην Κύπρο, την Ισλανδία, τη Νορβηγία και την Τουρκία, όπου το ποσοστό ξεπερνούσε το 13 % στον συνολικό πληθυσμό. Σε χώρες όπως η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Σλοβενία, αυτή η ηλικιακή ομάδα αντιστοιχούσε σε λιγότερο από το 10 % του συνολικού πληθυσμού.

Η αναλογία νέων ηλικίας 20 έως 29 ετών ήταν υψηλότερη στην Κύπρο, την Πολωνία, τη Σλοβακία και την Τουρκία με ποσοστό που ξεπερνούσε το 16 % του συνολικού πληθυσμού, ενώ στη Δανία και την Ιταλία αυτή η ομάδα αντιστοιχούσε σε λιγότερο από το 12 % του συνολικού πληθυσμού.

● **Σχήμα Α2: Αναλογία του πληθυσμού στις ηλικιακές ομάδες 0-9, 10-19 και 20-29, 2010**

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR	
Ηλικιακή ομάδα 0-9	10.4	11.3	9.3	9.9	11.9	8.6	10.6	14.8	9.7	10.3	12.4	9.4	10.9	9.5	9.5	11.7	9.7																		
Ηλικιακή ομάδα 10-19	11.0	11.6	9.7	10.2	12.6	10.1	10.6	12.7	9.7	9.5	12.3	9.6	13.1	10.6	12.7	12.0	11.1																		
Ηλικιακή ομάδα 20-29	13.1	12.5	13.9	13.9	11.5	12.1	15.6	15.2	12.4	13.0	12.6	11.0	16.6	15.8	15.3	12.8	13.5																		
Ηλικιακή ομάδα 0-29	34.4	35.4	33.0	34.0	36.0	30.9	36.8	42.7	31.9	32.9	37.3	29.9	40.5	35.9	37.6	36.5	34.3																		
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR																		
Ηλικιακή ομάδα 0-9	9.8	11.6	9.5	9.8	10.1	10.0	9.4	10.0	10.9	11.3	11.7	14.1	10.5	12.4	9.8	9.5	17.0																		
Ηλικιακή ομάδα 10-19	12.5	12.1	11.3	12.0	10.4	11.0	9.8	12.2	11.9	12.2	12.1	14.4	11.8	13.1	11.2	11.5	17.6																		
Ηλικιακή ομάδα 20-29	14.8	12.1	12.9	16.3	12.8	15.6	13.8	16.1	12.5	12.6	13.8	14.8	12.3	12.6	12.6	13.4	17.6																		
Ηλικιακή ομάδα 0-29	37.1	35.8	33.7	38.1	33.3	36.6	33.0	38.2	35.4	36.0	37.6	43.3	34.6	38.1	33.6	34.4	52.2																		

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία βασίζονται σε εκτιμήσεις που έγιναν την 1^η Ιανουαρίου του έτους αναφοράς.

Σημείωση ανά χώρα

Κύπρος: Τα στοιχεία αναφέρονται στις περιοχές υπό τον έλεγχο της κυπριακής κυβέρνησης.

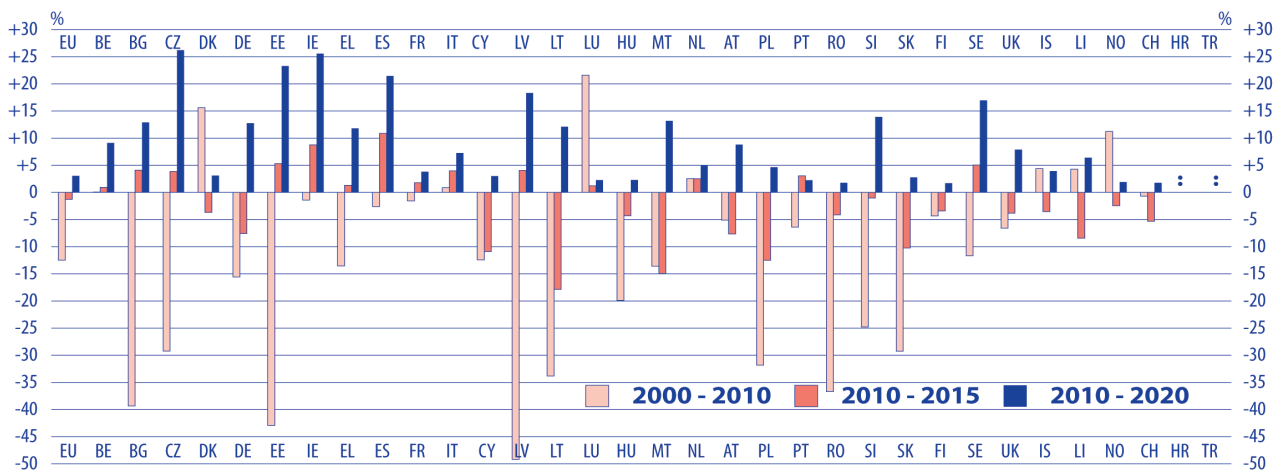
ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 2000 ΚΑΙ 2010, Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΑΝΑΚΑΜΨΗ

Η αποτελεσματική διαχείριση των ανθρώπινων και υλικών πόρων στα εκπαιδευτικά συστήματα εξαρτάται από τις δημογραφικές προβλέψεις που παρέχουν αξιόπιστη βάση για την εκτίμηση του αριθμού των νέων στην ηλικιακή ομάδα 5-14, οι οποίοι θα αποτελέσουν τον μελλοντικό μαθητικό πληθυσμό στην πρωτοβάθμια (ISCED 1) και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2). Οι προβλέψεις που αφορούν στις ηλικιακές ομάδες 5-9 και 10-14 είναι ιδιαίτερα χρήσιμες δεδομένου του υποχρεωτικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης γι' αυτές τις ομάδες στις ευρωπαϊκές χώρες (βλ. Σχήμα Β2).

Στην περίπτωση της ηλικιακής ομάδας 5-9 ετών, οι προβλέψεις για τη βασική τάση που σημειώνεται στην μεταβολή του πληθυσμού καταδεικνύουν αύξηση 4,3 % περίπου στην ΕΕ-27 μέχρι το 2015 μετά από μείωση 7,9 %

την περίοδο 2000-2010. Αυτή η τάση αναμένεται να συνεχιστεί μέχρι το 2020 όταν ο πληθυσμός ηλικίας 5 έως 9 ετών θα είναι κατά 5,2 % περισσότερος από τον αντίστοιχο το 2010. Παρά ταύτα, θα είναι χαμηλότερος από τις τιμές του 2000. Μεταξύ 2010 και 2020, σημαντικός αριθμός ευρωπαϊκών χωρών αναμένουν σχετικά μεγάλη αύξηση σε αυτή την ηλικιακή ομάδα με ποσοστά που θα ξεπεράσουν το 11 %. Για την ίδια περίοδο και ηλικιακή ομάδα, αναμένεται μείωση στη Δανία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και την Πορτογαλία, όπου αναμένεται η πιο σημαντική μείωση (12,5 %). Οι αριθμοί γι' αυτή την ομάδα θα παραμείνουν σταθεροί στην Ιταλία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία.

● Σχήμα A3: Πρόσφατες πληθυσμιακές μεταβολές και προβλέψεις για την ηλικιακή ομάδα 5-9, 2000 έως 2020

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2000-2010	-7.9	-4.0	-22.5	-22.0	-3.5	-14.2	-20.3	16.1	-6.9	17.6	5.6	3.2	-22.8	-31.2	-38.0	4.9	-19.2
2010-2015	4.3	8.6	8.7	21.8	0.6	-5.9	16.9	15.4	10.5	9.2	1.5	3.3	8.8	13.2	6.4	1.9	2.0
2010-2020	5.2	13.3	9.9	24.2	-3.3	-8.1	19.8	20.3	11.5	6.3	3.0	1.0	23.2	7.6	17.9	7.6	-0.2
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
2000-2010	-23.8	0.2	-14.9	-29.4	2.8	-16.4	-12.2	-29.0	-12.6	-17.1	-10.7	-6.2	-6.1	-3.4	-10.8	:	:
2010-2015	2.0	-7.1	-1.7	8.9	-5.7	2.4	15.9	8.3	5.6	12.8	12.2	5.4	3.1	5.5	4.8	:	:
2010-2020	3.8	-7.8	-2.4	16.2	-12.5	-0.3	24.3	16.5	10.0	19.6	18.3	7.6	9.1	12.5	12.5	:	:

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήματα A3 και A4)

Τα στοιχεία για το 2000 και το 2010 προκύπτουν από τη συλλογή δεδομένων για τη στατιστική πληθυσμού της Eurostat. Τα στοιχεία για το 2015 και 2020 είναι προβλέψεις της Eurostat που εστιάζονται στη βασική υπόθεση ότι οι κοινωνικοοικονομικές διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών θα εκλείψουν στο απώτερο μέλλον. Επομένως, οι τιμές των κυριότερων δημογραφικών δεικτών μεταξύ των χωρών θα συγκλίνουν. Για τις εκτιμήσεις χρησιμοποιούνται τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για τον καταγεγραμμένο πληθυσμό την 1η Ιανουαρίου. Σε γενικές γραμμές, οι κύριες υποθέσεις γίνονται σε σχέση με τη θνησιμότητα, γονιμότητα, προσδόκιμο ζωής και μετανάστευση ανά φύλο και ηλικία. Συγκεκριμένες τεχνικές ηλικιακού προσδιορισμού εφαρμόζονται στην πληθυσμιακή πυραμίδα από χρόνο σε χρόνο. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αποτελούν απλές προβλέψεις. Απεικονίζουν ένα δημογραφικό μέλλον που θα μπορούσε να ισχύσει εφόσον ισχύσουν ορισμένες συνθήκες, όπως αυτές δηλώνονται από τις υποθέσεις των κυριότερων δημογραφικών δεικτών.

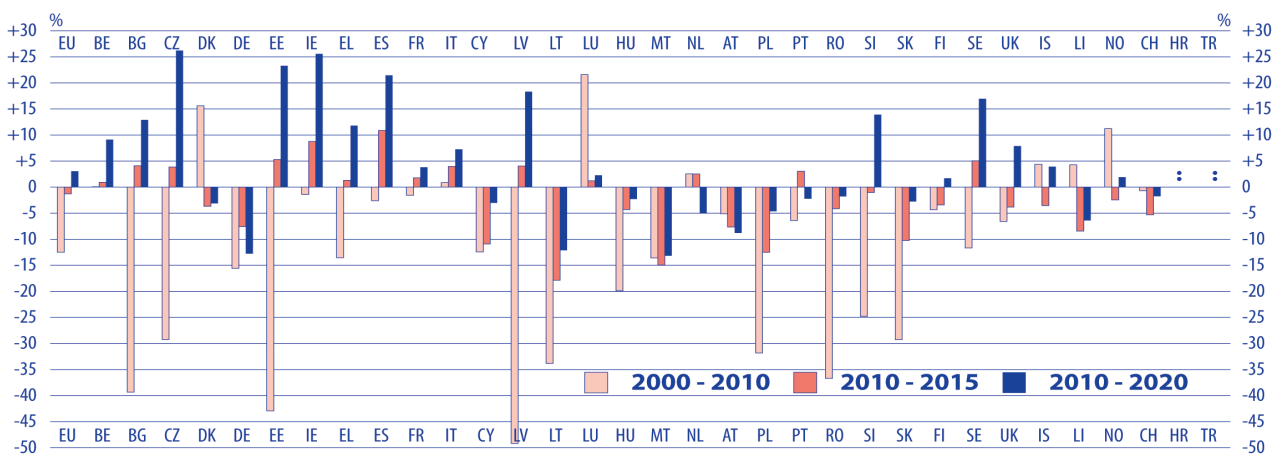
Για μια πιο κατανοητή επεξήγηση των υψηλότερων ρυθμών αύξησης που διαφαίνονται στις μελλοντικές προβλέψεις, είναι σημαντικό να ληφθούν υπ' όψιν οι αλλαγές που συνέβησαν σε αυτή την ηλικιακή ομάδα κατά τα τελευταία 10 χρόνια. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, πολλές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης γνώρισαν εντυπωσιακή μείωση στον πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 5-9, με μειώσεις πέραν του 20 % στη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Σε πολλές από αυτές τις χώρες, ο προβλεπόμενος πληθυσμός για το 2020 θα αντισταθμίσει τη μείωση της προηγούμενης δεκαετίας. Ακόμη και στην Τσεχία και την Κύπρο θα υπάρξουν περισσότεροι νέοι σε αυτή την ηλικιακή ομάδα συγκριτικά με το 2000. Παρόμοια τάση, αλλά με λιγότερο ακραίες διακυμάνσεις, παρατηρείται και στη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου το μέγεθος της ηλικιακής ομάδας 5-9 σημείωσε μείωση μεταξύ των ετών 2000 και 2010, αλλά είναι πιθανόν μέχρι το 2020 να επανέλθει στα επίπεδα

του 2000. Στο Ηνωμένο Βασίλειο αναμένεται να ξεπεράσει αυτό το επίπεδο με πάνω από 5 %. Στην Ιρλανδία και την Ισπανία, ο αριθμός των νέων 5 έως 9 ετών αυξήθηκε ουσιαστικά (πάνω από 16 %) μεταξύ των ετών 2000 και 2010 και αυτή η τάση θα συνεχιστεί μέχρι το 2020 καταγράφοντας ακόμη υψηλότερη ετήσια αύξηση στην Ιρλανδία, αλλά σχετικά σταθερούς αριθμούς στην Ισπανία.

Συγκρίνοντας τις προβλέψεις για το 2015 και 2020 στην Ιταλία, τη Λετονία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία, αναμένεται μείωση του πληθυσμού στην ομάδα 5-9 έπειτα από μια περίοδο αύξησης μεταξύ των ετών 2010-2015.

Μακροπρόθεσμα, η εκτίμηση για την ΕΕ-27 καταδεικνύει ότι το 2020 ο αριθμός των μαθητών στο επίπεδο ISCED 1 θα είναι ελαφρώς μικρότερος από το 2000 (-3 %). Αυτή η τάση είναι η πλέον έντονη στη Γερμανία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Μάλτα όπου μεταξύ των ετών 2000 και 2020 προβλέπεται μείωση που θα ξεπερνά το 20 % και, σε μικρότερο βαθμό, στην Ουγγαρία, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία όπου ο αριθμός των μαθητών αναμένεται να μειωθεί πάνω από 15 %.

● **Σχήμα A4: Πρόσφατες πληθυσμιακές μεταβολές και προβλέψεις για την ηλικιακή ομάδα 10-14, 2000 έως 2020**

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2000-2010	-12.5	0.1	-39.3	-29.2	15.6	-15.6	-42.9	-1.4	-13.5	-2.6	-1.6	0.9	-12.4	-49.2	-33.8	21.6	-19.9
2010-2015	-1.3	0.9	4.1	3.8	-3.7	-7.6	5.3	8.8	1.3	10.9	1.8	4.0	-10.9	4.0	-17.9	1.2	-4.3
2010-2020	3.1	9.1	12.9	26.2	-3.1	-12.8	23.3	25.6	11.8	21.4	3.8	7.3	-3.0	18.3	-12.1	2.3	-2.3
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
2000-2010	-13.6	2.5	-5.1	-31.8	-6.4	-36.7	-24.8	-29.2	-4.3	-11.7	-6.6	4.4	4.3	11.2	-0.7	:	:
2010-2015	-14.9	2.5	-7.7	-12.5	3.0	-4.1	-1.0	-10.2	-3.4	5.0	-3.8	-3.5	-8.4	-2.5	-5.3	:	:
2010-2020	-13.2	-5.0	-8.8	-4.6	-2.2	-1.8	13.9	-2.8	1.7	16.9	7.9	3.9	-6.4	1.9	-1.8	:	:

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Βλ. Σχήμα A3.

Οι προβλέψεις της Eurostat προσδιορίζουν μια αύξηση περίπου 3 % στους αριθμούς των νέων στην ηλικιακή ομάδα 10-14 στην ΕΕ-27 μέχρι το 2020, αλλά ο αριθμός θα εξακολουθήσει να είναι περίπου 10 % μικρότερος από το 2000.

Κατά την περίοδο 2010-2020, η Γερμανία, η Λιθουανία και η Μάλτα αναμένεται να σημειώσουν τη σημαντικότερη μείωση του πληθυσμού των νέων ηλικίας 10-14 ετών με ποσοστά που ξεπερνούν το 12%, ακολουθούμενες από την Αυστρία (8,8%), το Λιχτενστάιν (6 %), τις Κάτω Χώρες και την Πολωνία (περίπου 5 %).

Στον αντίποδα, σε χώρες όπως η Τσεχία, η Εσθονία, η Ισπανία και η Ιρλανδία, αναμένεται αύξηση πέραν του 20 %, ενώ στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, τη Λετονία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία η αύξηση θα ξεπεράσει το 10 %. Σε όλες αυτές τις χώρες, η αύξηση στον νεανικό πληθυσμό σημειώνεται έπειτα από μια δεκαετία κατακόρυφης κάμψης με τις χαμηλότερες μειώσεις να καταγράφονται στη Λετονία (-49 %) και τη Βουλγαρία (-39 %).

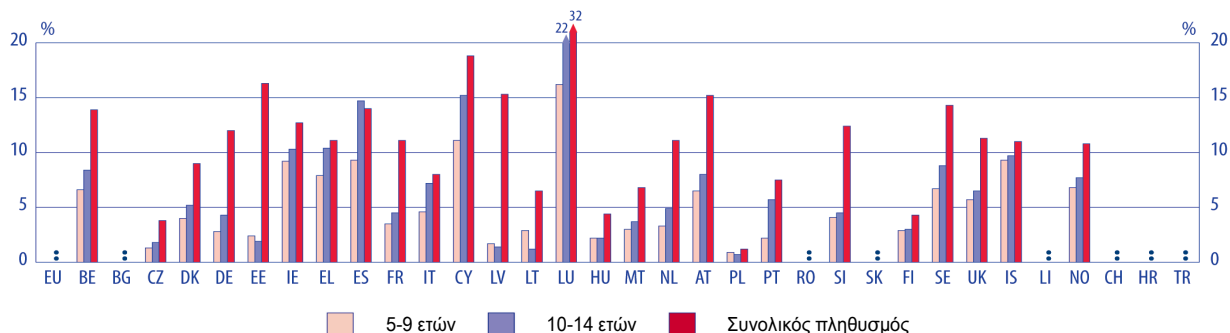
Μεταξύ των ετών 2000 και 2020, ο πληθυσμός της ηλικιακής ομάδας 10-14 θα αυξηθεί με ποσοστό άνω του 10 % στη Δανία, την Ιρλανδία, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο και τη Νορβηγία. Ωστόσο, η αύξηση στη Δανία, το Λουξεμβούργο και τη Νορβηγία σημειώθηκε κυρίως την περίοδο 2000-2010. Στην Ισπανία και την Ιρλανδία, θα είναι η συνέπεια της προγενέστερης σημαντικής αύξησης του πληθυσμού ηλικίας 5-9 ετών στη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας.

Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 5-9 ΚΑΙ 10-14 ΕΤΩΝ ΕΙΝΑΙ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟΝ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Το 2010, στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, η αναλογία του πληθυσμού που γεννήθηκε στην αλλοδαπή κυμαινόταν μεταξύ 10 % και 20 %. Το Λουξεμβούργο κατέγραψε την υψηλότερη αναλογία με περίπου 32 %. Ακολουθούν η Εσθονία, η Κύπρος, η Λετονία και η Αυστρία, όπου το ποσοστό ποικίλλει μεταξύ 15 % και 19 %. Ωστόσο, στο ένα τρίτο των ευρωπαϊκών χωρών, η αναλογία δεν ξεπέρασε το 10 %. Η Πολωνία ήταν η χώρα με τον μικρότερο αριθμό αλλοδαπών και με ποσοστό που ανέρχεται στο 1,2 %.

Την ίδια χρονιά, σχεδόν σε όλα τα κράτη για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, η αναλογία των αλλοδαπών παιδιών ηλικίας 5-9 ετών ήταν κάτω από το 10 % του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στην Τσεχία, τη Λετονία και την Πολωνία, όπου δεν ξεπερνούσαν το 2 %. Εξαιρέση αποτελούσαν η Κύπρος και το Λουξεμβούργο με αναλογία περίπου 11 % και 16 % αντίστοιχα.

● **Σχήμα A5: Ποσοστό του πληθυσμού που γεννήθηκε στο εξωτερικό στις ηλικιακές ομάδες 5-9 και 10-14 και στους κόλπους του συνολικού πληθυσμού, 2010**

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
5-9 ετών	:	6.6	:	1.3	4.0	2.8	2.4	9.2	7.9	9.3	3.5	4.6	11.1	1.7	2.9	16.2	2.2
10-14 ετών	:	8.4	:	1.8	5.2	4.3	1.9	10.3	10.4	14.7	4.5	7.2	15.2	1.4	1.2	22.4	2.2
Σύνολο	:	13.9	:	3.8	9.0	12.0	16.3	12.7	11.1	14.0	11.1	8.0	18.8	15.3	6.5	32.5	4.4
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
5-9 ετών	3.0	3.3	6.5	0.9	2.2	:	4.1	:	2.9	6.7	5.7	9.3	:	6.8	:	:	:
10-14 ετών	3.7	4.9	8.0	0.7	5.7	:	4.5	:	3.0	8.8	6.5	9.7	:	7.7	:	:	:
Σύνολο	6.8	11.1	15.2	1.2	7.5	:	12.4	:	4.3	14.3	11.3	11.0	:	10.8	:	:	:

Πηγή: Eurostat, στατιστική πληθυσμού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία προκύπτουν από διοικητικά αρχεία ή εθνικές έρευνες. Για κάποια σύνολα δεδομένων εφαρμόζονται στατιστικές μέθοδοι υπολογισμού, ως επί το πλείστον βάσει στοιχείων απογραφής, μετανάστευσης και δημογραφικής στατιστικής. «Χώρα γέννησης» είναι η χώρα κατοικίας (στα τρέχοντα σύνορα, εάν η πληροφορία είναι διαθέσιμη) της μητέρας κατά τον χρόνο της γέννησης ή, εναλλακτικά, η χώρα (στα τρέχοντα σύνορα, εάν η πληροφορία είναι διαθέσιμη) όπου καταγράφηκε η γέννηση. Η αναλογία των αλλοδαπών στον συνολικό πληθυσμό εξάγεται διαιρώντας τον συνολικό αλλοδαπό πληθυσμό διά του συνολικού πληθυσμού κατά την 1^η Ιανουαρίου και πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

Η αναλογία του αλλοδαπού πληθυσμού κάτω των 15 ετών εξάγεται διαιρώντας τον αλλοδαπό πληθυσμό των ηλικιακών ομάδων 0-9 και 10-14 διά του συνολικού πληθυσμού των ίδιων ηλικιακών ομάδων και πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

Σε γενικές αρχές, ελαφρώς υψηλότερες αναλογίες νεαρών αλλοδαπών καταγράφηκαν στην ηλικιακή ομάδα 10-14 σε σύγκριση με την ομάδα 5-9. Στην Ιρλανδία και την Ελλάδα, οι αριθμοί που καταγράφηκαν ήταν ελαφρώς πάνω από το 10%, ενώ στην Ισπανία και την Κύπρο το ποσοστό ανήλθε στο 15 % περίπου και στο Λουξεμβούργο στο 22 % περίπου.

Σχεδόν σε όλες τις χώρες, η αναλογία των αλλοδαπών ηλικίας 5-9 και 10-14 ετών είναι μικρότερη από εκείνη των αλλοδαπών στον συνολικό πληθυσμό. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται σε πρόσφατη μείωση της μεταναστευτικής ροής. Η μεγαλύτερη διαφορά εντοπίζεται στη Λετονία και την Εσθονία όπου ο αριθμός όσων γεννήθηκαν στο εξωτερικό στις ηλικιακές ομάδες 5-9 και 10-14 ήταν μεταξύ έξι και έντεκα φορές μικρότερος από τα ποσοστά των αλλοδαπών στον συνολικό πληθυσμό. Μοναδική εξαίρεση αποτελούσε η Ισπανία όπου η αναλογία των αλλοδαπών στην ηλικιακή ομάδα 10-14 ετών ήταν ελαφρώς υψηλότερη κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τον συνολικό πληθυσμό.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ Η ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΥΞΗΘΗΚΕ ΕΛΑΦΡΩΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

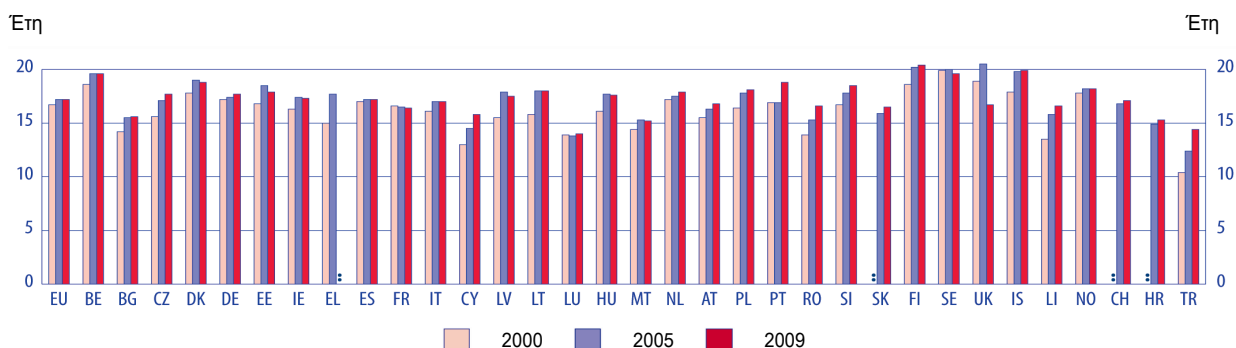
Η εκτενής διάρκεια της εκπαίδευσης είναι ένας από τους όρους για τη διαμόρφωση ενός πληθυσμού με υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Η αναμενόμενη διάρκεια της εκπαίδευσης είναι μια εκτίμηση του αριθμού των ετών στα οποία ένα παιδί 5 ετών αναμένεται να φοιτήσει στο εκπαιδευτικό σύστημα στη διάρκεια του βίου του, δεδομένου ότι τα σημερινά μοντέλα εγγραφών θα παραμείνουν αναλλοίωτα. Η αναμενόμενη διάρκεια της εκπαίδευσης μπορεί να χρησιμεύσει για την πρόβλεψη των μελλοντικών μοντέλων εγγραφής σύμφωνα με τα ισχύοντα μοντέλα, και αποτελεί μέσο διακρατικής σύγκρισης των ποσοστών συμμετοχής στην εκπαίδευση (Ευρυδίκη 2009α, σελ. 106).

Μολονότι στην ΕΕ-27 η μέση διάρκεια της εκπαίδευσης (17,2 έτη) δεν άλλαξε μεταξύ των ετών 2005 και 2009, στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, η αναμενόμενη διάρκεια της εκπαίδευσης αυξήθηκε ελαφρώς. Αυτή η αύξηση αντιστοιχούσε σε περίπου δύο χρόνια στην Πορτογαλία και την Τουρκία και πάνω από έναν χρόνο στην Κύπρο και τη Ρουμανία. Η πιο σημαντική μείωση στην αναμενόμενη διάρκεια της εκπαίδευσης (σχεδόν τέσσερα έτη) σημειώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, όμως αυτή η μείωση οφείλεται εν μέρει σε μεθοδολογική αλλαγή στη συλλογή στοιχείων που καταγράφηκαν μετά το 2006, περιλαμβάνοντας μόνο προγράμματα εξάμηνης ή μεγαλύτερης διάρκειας για την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας και την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3 και 4).

Το 2009, η αναμενόμενη διάρκεια της εκπαίδευσης ήταν μεγαλύτερη στο Βέλγιο, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και την Ισλανδία, όπου οι μαθητές αφιέρωναν περίπου 20 χρόνια στην εκπαίδευση. Αντίθετα, στο Λουξεμβούργο και την Τουρκία, η αναμενόμενη διάρκεια της εκπαίδευσης ήταν η μικρότερη και είχε διάρκεια περίπου 14 χρόνια. Ωστόσο, πολλοί μαθητές από το Λουξεμβούργο συνεχίζουν τις σπουδές τους στο εξωτερικό και επομένως δεν συνυπολογίζονται στο παρόν Σχήμα.

Αυτά τα στοιχεία θα πρέπει να ερμηνεύονται σε συνάρτηση με τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Β2), την τάση των ανθρώπων να παραμένουν στην εκπαίδευση (βλ. Σχήμα Γ6), τον βαθμό στον οποίο οι μαθητές ή οι φοιτητές επαναλαμβάνουν συγκεκριμένα σχολικά έτη ή έτη σπουδών, την αναλογία των εγγραφών για μερική φοίτηση και την παροχή κάποιων τύπων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες.

● **Σχήμα Α6: Αναμενόμενη διάρκεια εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 5 ετών (ISCED 0 έως 6), 2000 - 2009**

Έτος	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2000	16.7	18.6	14.2	15.6	17.8	17.2	16.8	16.3	15.0	17.0	16.6	16.1	13.0	15.5	15.8	13.9	16.1
2005	17.2	19.6	15.5	17.1	19.0	17.4	18.5	17.4	17.7	17.2	16.5	17.0	14.5	17.9	18.0	13.8	17.7
2009	17.2	19.6	15.6	17.7	18.8	17.7	17.9	17.3	:	17.2	16.4	17.0	15.8	17.5	18.0	14.0	17.6
Έτος	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
2000	14.4	17.2	15.5	16.4	16.9	13.9	16.7	:	18.6	19.9	18.9	17.9	13.5	17.8	:	:	10.4
2005	15.3	17.5	16.3	17.8	16.9	15.3	17.8	15.9	20.2	20.0	20.5	19.8	15.8	18.2	16.8	14.9	12.4
2009	15.2	17.9	16.8	18.1	18.8	16.6	18.5	16.5	20.4	19.6	16.7	19.9	16.6	18.2	17.1	15.3	14.4

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Η αναμενόμενη διάρκεια της εκπαίδευσης είναι μια εκτίμηση του αριθμού των ετών στα οποία ένα παιδί 5 ετών αναμένεται να φοιτήσει στο εκπαιδευτικό σύστημα στη διάρκεια του βίου του, δεδομένου ότι τα σημερινά μοντέλα εγγραφών θα παραμείνουν αναλλοίωτα. Προσθέτοντας τα ποσοστά εγγραφής ενός έτους για όλες τις ηλικίες έχουμε μια εκτίμηση του αναμενόμενου αριθμού των ετών εκπαίδευσης στη διάρκεια του βίου. Αυτός ο τύπος εκτίμησης θα είναι ακριβής στην περίπτωση που τα τρέχοντα μοντέλα εγγραφών παραμείνουν αναλλοίωτα. Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε στοιχεία καταμέτρησης του συνόλου των ατόμων, χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ σπουδών μερικής ή πλήρους φοίτησης.

Τα καθαρά ποσοστά εγγραφών εξάγονται διαιρώντας τον αριθμό των μαθητών συγκεκριμένης ηλικίας ή ηλικιακής ομάδας (αντιστοιχεί στα επίπεδα 0 έως 6) διά του αριθμού των μελών της ίδιας ηλικίας ή ηλικιακής ομάδας στους κόλπους του πληθυσμού. Στην περίπτωση των μαθητών των οποίων η ηλικία είναι «άγνωστη», το καθαρό ποσοστό εγγραφών υπολογίστηκε διαιρώντας αυτούς τους μαθητές διά του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 5-64 ετών και πολλαπλασιάζοντας με τα 60 (έτη).

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Τα στοιχεία για το 2005 είναι ελλιπή. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν στο 2006. Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Γερμανία: Εξαιρούνται τα τριτοβάθμια ερευνητικά προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 6).

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Κύπρος, Μάλτα και Λιχτενστάιν: Δεν περιλαμβάνονται οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Λουξεμβούργο: Οι περισσότεροι φοιτητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στο Σχήμα. Πολλοί νέοι που εγγράφονται σε άλλα επίπεδα ISCED φοιτούν επίσης στο εξωτερικό και επομένως, συγκαταλέγονται στα στοιχεία για τον πληθυσμό αλλά όχι στα στοιχεία των εγγραφών. Στην περίπτωση του επιπέδου ISCED 5, τα στοιχεία ανά ηλικία είναι ελλιπή.

Ηνωμένο Βασίλειο: Διακοπή στη χρονολογική σειρά μετά τη μεθοδολογική αλλαγή του 2006. Μόνο οι μαθητές/σπουδαστές που φοιτούν σε προγράμματα εξάμηνης ή μεγαλύτερης διάρκειας συμπεριλαμβάνονται στα επίπεδα ISCED 3 και 4.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΜΕΡΟΣ Ι – ΔΟΜΕΣ

ΚΟΙΝΟ ΒΑΣΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην Ευρώπη διακρίνονται τρία διαφορετικά οργανωτικά μοντέλα υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Πρόκειται για την ενιαία εκπαιδευτική δομή (συνδυασμός πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1) την οποία ακολουθεί μια περίοδος ολοκληρωμένης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2) και η οποία αντιστοιχεί στο «κοινό βασικό» πρόγραμμα και τέλος, την πρωτοβάθμια εκπαίδευση την οποία ακολουθεί διαφοροποιημένη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που παρέχεται μέσω διακριτών εκπαιδευτικών κλάδων.

Σε δέκα χώρες, η υποχρεωτική γενική εκπαίδευση παρέχεται σε σχολεία ενιαίας δομής χωρίς την ανάγκη μετάβασης από το πρωτοβάθμιο στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το τέλος της εκπαίδευσης στην ενιαία δομή συμπίπτει με το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Εξαιρέση αποτελούν η Βουλγαρία και η Σλοβακία όπου η υποχρεωτική εκπαίδευση ολοκληρώνεται έναν χρόνο αργότερα.

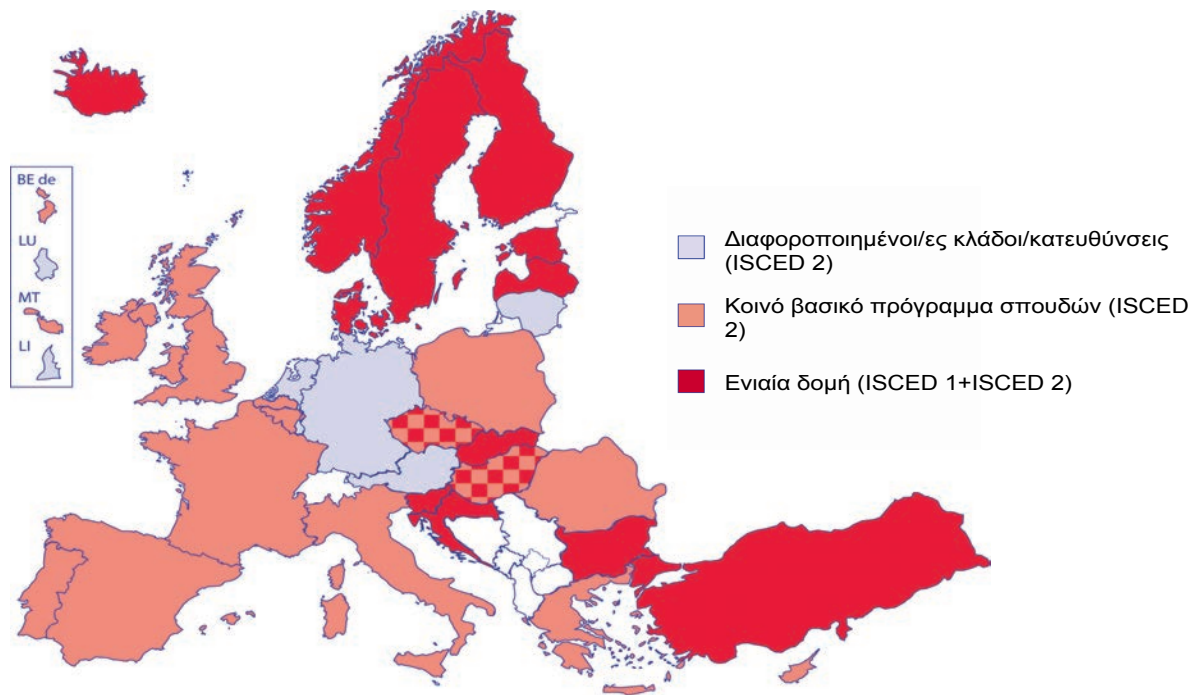
Σχεδόν στις μισές ευρωπαϊκές χώρες, μετά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση όλοι οι μαθητές ακολουθούν το ίδιο κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μέχρι την ηλικία των 15 ή 16 ετών. Σε οκτώ από αυτές τις χώρες ή περιοχές, το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συμπίπτει με το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνεχίζει μέχρι την ηλικία των 16 ετών στη Μάλτα, την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, στο Βέλγιο, η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ολοκληρώνεται στην ηλικία των 14 ετών αλλά η πλήρης εκπαίδευση παραμένει υποχρεωτική μέχρι την ηλικία των 15 ετών.

Στην Τσεχία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία, η υποχρεωτική εκπαίδευση οργανώνεται σε μια ενιαία δομή μέχρι την ηλικία των 14 ή 15 ετών, αλλά από την ηλικία των 10 ή 11 ετών οι μαθητές μπορούν, σε ορισμένα στάδια του σχολικού τους βίου, να εγγραφούν σε ξεχωριστά ιδρύματα που παρέχουν κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σε άλλες χώρες, ωστόσο, από την έναρξη ή κατά τη διάρκεια της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι γονείς πρέπει να επιλέξουν (ή τα σχολεία να ορίσουν) τον εκπαιδευτικό κλάδο ή έναν συγκεκριμένο τύπο φοίτησης για τους μαθητές. Αυτό ισχύει από την ηλικία των 10 ετών στα περισσότερα *Länder* στη Γερμανία και την Αυστρία, στην ηλικία των 11 στο Λιχτενστάιν και στην ηλικία των 12 στο Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες.

Μολονότι οι μαθητές στη Γερμανία φοιτούν σε διαφορετικά σχολεία, ακολουθούν απόλυτα συμβατό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στα πρώτα δύο χρόνια προκειμένου να επιλεγεί η κατάλληλη κατεύθυνση σπουδών. Στις Κάτω Χώρες, οι μαθητές, συνήθως, ακολουθούν κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατά τα πρώτα δύο χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο VMBO και τρία χρόνια στο HAVO και το VWO. Μολονότι το επίπεδο των σπουδών μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τον τύπο του εκάστοτε σχολείου, το κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα καθορίζει τις ελάχιστες δεξιότητες που θα πρέπει να αποκτήσουν όλοι οι μαθητές. Οι τρεις τύποι κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Λιχτενστάιν προσφέρουν το ίδιο κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Όμως, στην περίπτωση του *Realschule* ή του *Gymnasium*, επιπλέον εκπαιδευτικό υλικό συμπληρώνει το πρόγραμμα.

● **Σχήμα Β1: Κύρια μοντέλα πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη (ISCED 1-2), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Το Σχήμα συνοψίζει τις πληροφορίες που υπάρχουν στο έντυπο *Structures of European education systems* το οποίο εκδίδει κάθε χρόνο το δίκτυο Ευρυδίκη. Εξαιρούνται τα ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικες. Η τελευταία έκδοση του ενημερωτικού εντύπου φιλοξενείται στη διεύθυνση:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/tools/108_structure_education_systems_EN.pdf

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βουλγαρία: Ο πρώτος χρόνος των προγραμμάτων στα *Profilirana Gimnazia* και τα *Professionalna Gimnazia/Technikum* ξεκινά παράλληλα με τον τελευταίο χρόνο του κύριου εκπαιδευτικού προγράμματος ενιαίας δομής.

Τσεχία, Ισπανία και Σλοβακία: Στο Σχήμα δεν απεικονίζονται τα εξειδικευμένα προγράμματα σπουδών μουσικής και τεχνών που λειτουργούν παράλληλα με τα προγράμματα κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

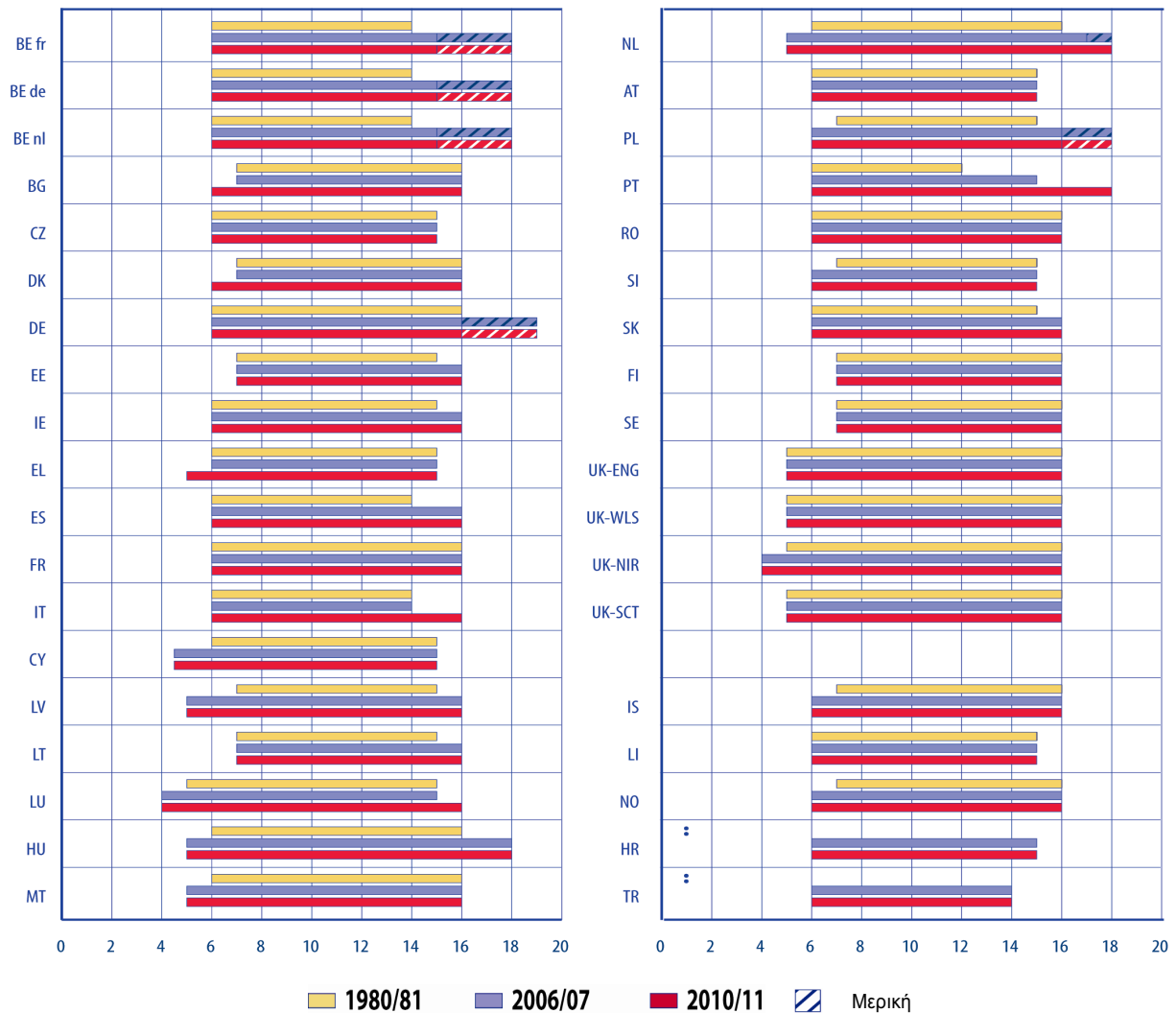
Λετονία: Μαθητές ηλικίας 15 ετών χωρίς πιστοποιητικό βασικής (ολοκληρωμένης πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας) εκπαίδευσης μπορούν να παρακολουθήσουν αυτόν τον τύπο εκπαίδευσης μέσω του επαγγελματικού βασικού εκπαιδευτικού προγράμματος στα *Profesionālās izglītības iestāde* μέχρι την ηλικία των 18 ετών.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΤΑΙ ΓΕΝΙΚΗ ΤΑΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΛΗΡΟΥΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, η πλήρης υποχρεωτική εκπαίδευση είναι τουλάχιστον βετούς διάρκειας. Ωστόσο, στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών, η διάρκεια της κυμαίνεται μεταξύ εννέα και δέκα χρόνια, ενώ σε αρκετές χώρες διαρκεί ακόμη πιο πολύ, π.χ. 11 χρόνια στη Λετονία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Σκωτία), 12 χρόνια στην Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειο Ιρλανδία) και 13 χρόνια στην Ουγγαρία και τις Κάτω Χώρες.

Στις περισσότερες χώρες η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά στο πρωτοβάθμιο επίπεδο (συνήθως για παιδιά ηλικίας 5 έως 6 ετών). Στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λετονία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία και την Πολωνία, η υποχρεωτική εκπαίδευση επεκτείνεται στην προσχολική βαθμίδα και τα παιδιά (ηλικίας τεσσάρων/πέντε ή έξι ετών) οφείλουν να συμμετέχουν σε προσχολικά εκπαιδευτικά προγράμματα που είναι σχεδιασμένα, πρωτίστως, για να εισάγουν τα νήπια στο σχολικό περιβάλλον. Στις Κάτω Χώρες, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο, η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά επίσης στην ηλικία των τεσσάρων ή πέντε ετών, όμως τα παιδιά ενσωματώνονται απευθείας σε προγράμματα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (περισσότερες πληροφορίες για τα ποσοστά συμμετοχής ανά ηλικία, βλ. Σχήμα Γ2).

● Σχήμα B2: Διάρκεια υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη 1980/81-2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Η πλήρης υποχρεωτική εκπαίδευση τελειώνει στην ηλικία των 16 ετών στην περίπτωση των μαθητών που δεν ολοκλήρωσαν το πρώτο στάδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Κάτω Χώρες: Ανάλογα με το σχολείο, η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ολοκληρώνεται στην ηλικία των 15 ετών (VVO, HAVO) ή 16 ετών (MAVO, VBO και VMBO). Η υποχρεωτική εκπαίδευση ολοκληρώνεται με τη λήξη του σχολικού έτους κατά το οποίο οι μαθητές συμπληρώνουν το 18^ο έτος της ηλικίας τους ή όταν αποκτήσουν πιστοποιητικό βασικών προσόντων (πιστοποιητικό VVO, HAVO ή MBO-2), το οποίο μπορεί να αποκτηθεί στην ηλικία των 17 ετών.

Λιχτενστάιν: Ένας χρόνος προσχολικής εκπαίδευσης είναι υποχρεωτικός για παιδιά με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο.

Το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης συχνά συμπίπτει με τη μετάβαση από την κατώτερη στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή με το τέλος της ενιαίας δομής (βλ. Σχήμα B1). Ωστόσο, σε κάποιες χώρες (Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία) και Λιχτενστάιν (στο *Gymnasium*)), η μετάβαση από την κατώτερη στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση λαμβάνει χώρα ένα ή δύο έτη πριν το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής φοίτησης. Στην Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία, η υποχρεωτική φοίτηση καλύπτει όλο το ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Στο Βέλγιο, τη Γερμανία και την Πολωνία, όλο το ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο καλύπτεται επίσης από την υποχρεωτική φοίτηση. Μετά την ηλικία των 15 ή 16 ετών, οι νέοι είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν τουλάχιστον μερική κατάρτιση για δύο ή τρία χρόνια.

Από το 1980 παρατηρείται μια γενική τάση για μεγαλύτερης διάρκειας υποχρεωτική φοίτηση προκειμένου να εξασφαλιστεί η απόκτηση βασικών ικανοτήτων σχεδόν σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα. Στις διάφορες μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν συγκαταλέγεται και η επέκταση της υποχρεωτικής φοίτησης με στόχο τη μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και, σε μερικές περιπτώσεις, να διασφαλιστεί ότι όλοι οι μαθητές θα κατέχουν πιστοποιητικό βασικής εκπαίδευσης. Δέκα χώρες επέκτειναν την έναρξη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης κατά έναν χρόνο (ή ακόμη και δύο χρόνια στην περίπτωση της Λετονίας), ενώ δεκατρείς χώρες παρέτειναν τη διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης κατά ένα με δύο έτη και, στην περίπτωση της Πορτογαλίας, κατά τρία έτη έπειτα από τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις. Η έννοια της μερικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης επεκτάθηκε εξίσου. Στο Βέλγιο, τη Γερμανία και την Πολωνία, η υποχρεωτική εκπαίδευση πλέον διαρκεί τρία ή τέσσερα χρόνια περισσότερο σε σύγκριση με τη δεκαετία του 1980. Στις Κάτω Χώρες, η υποχρεωτική εκπαίδευση μερικής φοίτησης που ίσχυε την τελευταία δεκαετία, πλέον έχει δώσει τη θέση της στην πλήρη εκπαίδευση που ολοκληρώνεται με το τέλος του σχολικού έτους κατά το οποίο οι μαθητές συμπληρώνουν το 18^ο έτος της ηλικίας τους ή όταν αποκτήσουν πιστοποιητικό βασικής εκπαίδευσης. Περισσότερες πληροφορίες για τα ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρατίθενται στα Σχήματα Γ2 και Γ3.

ΞΕΧΩΡΙΣΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΧΗ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΕΙΝΑΙ Η ΠΙΟ ΣΥΝΗΘΗΣ ΜΟΡΦΗ ΝΗΠΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες παρέχουν κάποια μορφή νηπιακής εκπαίδευσης και φροντίδας που επιδοτείται από το δημόσιο, είναι εγκεκριμένη και απευθύνεται σε παιδιά που δεν συμπλήρωσαν την ηλικία εισόδου στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Δύο κύρια οργανωτικά μοντέλα νηπιακής εκπαίδευσης και φροντίδας είναι εμφανή στην Ευρώπη. Πρόκειται για την ενιαία φάση και τη διττή φάση. Ωστόσο, μερικές χώρες συνδυάζουν τα δύο μοντέλα.

Σύμφωνα με το πρώτο μοντέλο, η εκπαίδευση για τα νήπια παρέχεται σε ενιαία πλαίσια και οργανώνεται σε μία ενιαία φάση για όλα τα παιδιά κάτω από την ηλικία πρωτοβάθμιου σχολείου. Σε κάθε πλαίσιο, μια παιδαγωγική ομάδα είναι υπεύθυνη για τα παιδιά όλων των ηλικιακών ομάδων, ενώ, σε γενικές γραμμές, το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για την εκπαίδευση των παιδιών έχει τα ίδια προσόντα και υπάγεται στις ίδιες μισθολογικές κλίμακες, ασχέτως από την ηλικία των παιδιών που φροντίζει.

Η Σλοβενία, η Ισλανδία και η Νορβηγία υιοθέτησαν το μοντέλο ενιαίας φάσης για όλες τις υπηρεσίες νηπιακής εκπαίδευσης και φροντίδας μέχρι το πρωτοβάθμιο επίπεδο. Στις άλλες σκανδιναβικές χώρες, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λετονία και τη Λιθουανία, πέρα από τα ενιαία πλαίσια υπάρχουν και προπαρασκευαστικά προγράμματα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (συνήθως διάρκειας ενός έτους για παιδιά ηλικίας 5 ή 6 ετών), τα οποία διαφέρουν από τις παροχές για τα νήπια. Αυτά τα προπαρασκευαστικά προγράμματα ενδέχεται να λαμβάνουν χώρα στα ίδια εκπαιδευτικά πλαίσια όπως και για τα νήπια, σε ξεχωριστά πλαίσια ή στα δημοτικά σχολεία.

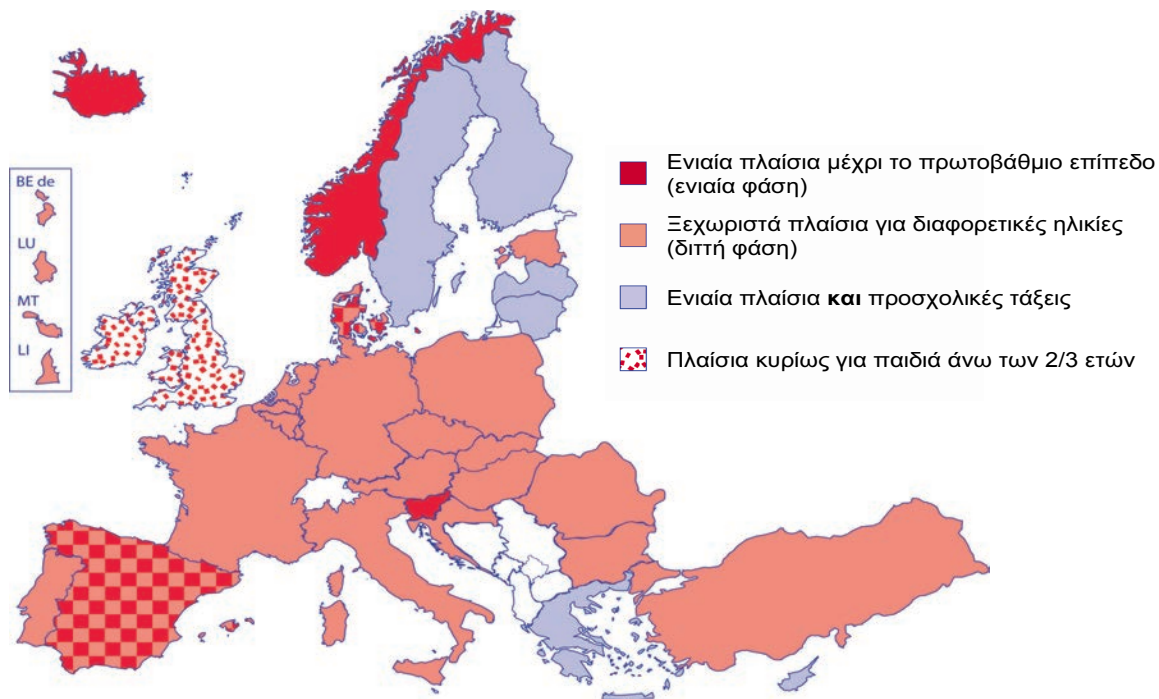
Στη Δανία και την Ισπανία, τα ενιαία εκπαιδευτικά πλαίσια (εξυπηρετούν όλα τα παιδιά ηλικίας μέχρι 6 ετών) συνυπάρχουν με τα πλαίσια διττής φάσης που φροντίζουν παιδιά ηλικίας μέχρι τριών ετών (Ισπανία) ή από τριών έως έξι ετών. Στη Δανία, μια πρόσφατη μεταρρύθμιση απαιτεί από τις τοπικές αρχές να προσφέρουν εγγυημένη ημερήσια φροντίδα σε όλα τα παιδιά από την ηλικία των 26 εβδομάδων έως και τη σχολική ηλικία. Στην Ισπανία, η προσχολική εκπαίδευση (*educación infantil*) αποτελεί το πρώτο επίπεδο του ισπανικού εκπαιδευτικού συστήματος, ξεκινώντας από τους πρώτους μήνες στη ζωή ενός βρέφους μέχρι την ηλικία των 6 ετών, οπότε και η φοίτηση καθίσταται υποχρεωτική. Λειτουργούν σχολεία για παιδιά ηλικίας μόλις 0-3 ετών (πρώτος κύκλος της προσχολικής εκπαίδευσης) τα οποία μετέπειτα φοιτούν σε σχολεία όπου παρέχονται ο δεύτερος κύκλος της προσχολικής εκπαίδευσης και η πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ως επί το πλείστον, αυτή η παροχή είναι είτε δημόσια είτε επιχορηγούμενη και οι Αυτόνομες Κοινότητες έχουν καθήκον να διασφαλίσουν ότι οι οικογένειες έχουν πρόσβαση στην εκπαιδευτική παροχή της επιλογής τους.

Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ωστόσο, ακολουθούν το δεύτερο μοντέλο, αυτό της διττής φάσης, όπου η νηπιακή εκπαίδευση και φροντίδα που χρηματοδοτείται και εγκρίνεται από το δημόσιο, διακρίνεται ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Ο φορέας που είναι υπεύθυνος για τον καταρτισμό των πολιτικών και την εφαρμογή της παροχής συχνά διαφέρει, επίσης, από στάδιο σε στάδιο. Τα παιδιά τριών έως έξι ετών συνήθως εντάσσονται σε δομές που υπάγονται στο εθνικό

εκπαιδευτικό σύστημα (ISCED 0). Τόσο στο Βέλγιο όσο και στη Γαλλία, τα παιδιά από την ηλικία των 2½ ετών (στη Γαλλία, κάποτε από την ηλικία των δύο) εντάσσονται στο κανονικό σχολικό σύστημα. Στο Λουξεμβούργο, όπου η υποχρεωτική φοίτηση ξεκινά στην ηλικία των 4 ετών, οι τοπικές Αρχές έχουν θεσμοθετημένο καθήκον να παρέχουν προσχολική εκπαίδευση για τα παιδιά ηλικίας 3 ετών από τον Σεπτέμβριο του 2009.

Ανεξάρτητα από το μοντέλο νηπιακής εκπαίδευσης και φροντίδας, σε πολλές χώρες η εκπαιδευτική παροχή για τα πολύ μικρά παιδιά (μέχρι 3 ετών) διαφέρει ανάλογα με τον τόπο. Συχνά εναπόκειται εξ ολοκλήρου στις τοπικές Αρχές να αποφασίσουν για τον τρόπο που θα οργανώσουν τις επιδοτούμενες υπηρεσίες. Αυτό ισχύει στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Αυστρία, το Λιχτενστάιν και σχεδόν σε όλες τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Περισσότερες πληροφορίες για την πρόσβαση και τα δίδακτρα για τη νηπιακή εκπαίδευση και φροντίδα παρατίθενται στο Σχήμα Δ6 και τα μέτρα οικονομικής στήριξης προς τους γονείς παρατίθενται στο Σχήμα Δ7.

● **Σχήμα Β3: Κύρια μοντέλα εγκεκριμένης και/ή επιχορηγούμενης Νηπιακής Εκπαίδευσης και Φροντίδας, 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Συμπεριλαμβάνονται όλες οι αναγνωρισμένες και εγκεκριμένες υπηρεσίες φροντίδας και εκπαίδευσης που φιλοξενούνται σε ιδρύματα στον δημόσιο και επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα, ακόμα και αν δεν χρησιμοποιούνται ευρέως. Ωστόσο, δεν περιλαμβάνεται η κατ' οίκον υπηρεσία φύλαξης παιδιών. Τα «ενιαία πλαίσια», συνήθως, φιλοξενούν παιδιά ηλικίας 0/1 έως 5/6 ετών και είναι δομημένα σε ενιαία φάση για όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Τα ξεχωριστά πλαίσια περιλαμβάνουν διακριτή εκπαιδευτική παροχή για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, η οποία διαφέρει μεταξύ των χωρών αλλά, συνήθως, καλύπτει τα παιδιά ηλικίας 0/1 έως 2/3 ετών και 3/4 έως 5/6 ετών. Οι «προσχολικές» τάξεις περιλαμβάνουν την εκπαιδευτική παροχή διάρκειας ενός χρόνου σε δημοτικά σχολεία πριν την είσοδο στο επίπεδο ISCED 1.

Για ενδελεχείς πληροφορίες όσον αφορά στις οργανωτικές δομές ανά χώρα και ηλικία, βλ. Σχήμα 3.1 στην έκθεση «Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities», Ευρυδίκη (2009).

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ελλάδα: Τα ενιαία εκπαιδευτικά πλαίσια αφορούν στους *Βρεφονηπιακούς Σταθμούς*, ενώ οι προσχολικές τάξεις αναφέρονται στα *Νηπιαγωγεία*.

Αυστρία: Άλλοι τύποι οργάνωσης διαμορφώνονται υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρχουν συγκεκριμένες ανάγκες σε τοπικό επίπεδο.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Όλα τα παιδιά άνω των τριών ετών καθώς και κάποια μη-προνομιούχα παιδιά άνω των δύο ετών έχουν πλήρως επιχορηγούμενες (δωρεάν) θέσεις. Στη Βόρειο Ιρλανδία, θέσεις προβλέπονται και για άλλα παιδιά ηλικίας 2 ετών. Οι δωρεάν θέσεις παρέχονται σε ένα φάσμα δημόσιων, ιδιωτικών και εθελοντικών εκπαιδευτικών πλαισίων περιλαμβανομένων εκείνων που φροντίζουν αποκλειστικά παιδιά στο επίπεδο ISCED 0, δημοτικών σχολείων (φροντίζουν παιδιά στα επίπεδα ISCED 0 και ISCED 1) και πλαισίων που φροντίζουν και μικρότερα παιδιά (ενιαία πλαίσια). Αν και δεν υπάρχει απαίτηση για νηπιακή εκπαίδευση και φροντίδα για παιδιά κάτω των 3 ετών, οι γονείς μπορούν να επιλέξουν να πληρώσουν για τη φροντίδα μικρότερων παιδιών, π.χ. σε ιδιωτικούς ημερήσιους σταθμούς, και να αποκτήσουν δικαίωμα για θέση μερικής χρηματοδότησης στο ίδιο εκπαιδευτικό πλαίσιο όταν το παιδί φτάσει στην ηλικία των 3 ετών.

Κροατία: Πέραν του μοντέλου διττής φάσης στην προσχολική εκπαίδευση, όπου φοιτά πάνω από το 60 % του προσχολικού πληθυσμού, υπάρχουν και προπαρασκευαστικά προγράμματα για πρωτοβάθμια εκπαίδευση για παιδιά που δεν φοιτούν σε κανονικά προσχολικά προγράμματα. Αυτά τα προγράμματα διαρκούν ένα έτος (προτού τα παιδιά ενταχθούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση) και οργανώνονται τόσο σε προσχολικά πλαίσια όσο και σε δημοτικά σχολεία.

Η ΣΥΝΤΡΙΠΤΙΚΗ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η μεγάλη πλειονότητα των μαθητών (82 %) φοιτούν σε δημόσια ιδρύματα. Στην Ιρλανδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και την Κροατία πάνω από το 98 % των μαθητών εγγράφονται σε δημόσια εκπαιδευτικά πλαίσια.

Κατά μέσο όρο, το 14 % των μαθητών από την πρωτοβάθμια μέχρι την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευσης φοιτούν σε ιδιωτικά ιδρύματα (τόσο επιχορηγούμενα (εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις) όσο και ανεξάρτητα). Το υψηλότερο ποσοστό μαθητών σε ιδιωτικά ιδρύματα παρατηρείται στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα) όπου 47,2 % και 62,7 % των μαθητών φοιτούν σε ιδιωτικά επιχορηγούμενα (εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις) ιδρύματα. Η φοίτηση σε ιδιωτικά επιχορηγούμενα (εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις) ιδρύματα είναι εξίσου διαδεδομένη στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Μάλτα (μεταξύ 21 % και 26 %) και το Ηνωμένο Βασίλειο (15,8 %).

Τα ανεξάρτητα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα που λαμβάνουν λιγότερο από το 50 % της χρηματοδότησής τους από τον δημόσιο τομέα, κατά μέσον όρο αντιστοιχούν σε μόλις 2,9 % των εγγραφών. Ωστόσο, καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα αξιόπιστα δεδομένα για όλες τις χώρες όσον αφορά στην κατανομή των μαθητών μεταξύ επιχορηγούμενων (εξαρτώμενων από κρατικές επιδοτήσεις) και ανεξάρτητων ιδιωτικών ιδρυμάτων, αυτοί οι αριθμοί ενδέχεται να είναι υποτιμημένοι. Η Πορτογαλία έχει το υψηλότερο ποσοστό μαθητών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (13,4 %) και ακολουθούν η Κύπρος (12,5 %), το Λουξεμβούργο (8,3 %), η Μάλτα (7 %) και η Ελλάδα (6,1 %).

Μεταξύ των ετών 2000 και 2009 στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, το ποσοστό των μαθητών σε ιδιωτικά ιδρύματα αυξήθηκε μία έως δύο φορές. Όμως, θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι ο αρχικός αριθμός ήταν πολύ χαμηλός. Ωστόσο, η μεγαλύτερη αύξηση μαθητών στα ιδιωτικά πλαίσια καταγράφηκε στη Σουηδία (όπου ο αριθμός σχεδόν τριπλασιάστηκε) και την Ισλανδία (όπου διπλασιάστηκε). Από το 2006, η αναλογία των μαθητών στα ιδιωτικά πλαίσια παρέμεινε σχεδόν σταθερή, με μόλις ελαφρά αύξηση 1,1 ποσοστιαίας μονάδας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτή η αύξηση οφειλόταν ως επί το πλείστον στη συνεχόμενη άνοδο του αριθμού των μαθητών στον ιδιωτικό τομέα στην Κύπρο, την Ουγγαρία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία και την Ισλανδία.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα B4)

Ένα ίδρυμα θεωρείται «δημόσιο» όταν ελέγχεται απευθείας από τις δημόσιες Αρχές. Τα ιδιωτικά ιδρύματα είτε είναι επιχορηγούμενα (εξαρτώνται από κρατικές επιδοτήσεις) είτε ανεξάρτητα, ανάλογα με την κύρια πηγή χρηματοδότησής τους. Είναι επιχορηγούμενα (εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις) εάν λαμβάνουν πάνω από το 50 % της χρηματοδότησής τους από τις δημόσιες Αρχές. Τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα λαμβάνουν λιγότερο από το 50 % της χρηματοδότησής τους από τον δημόσιο τομέα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

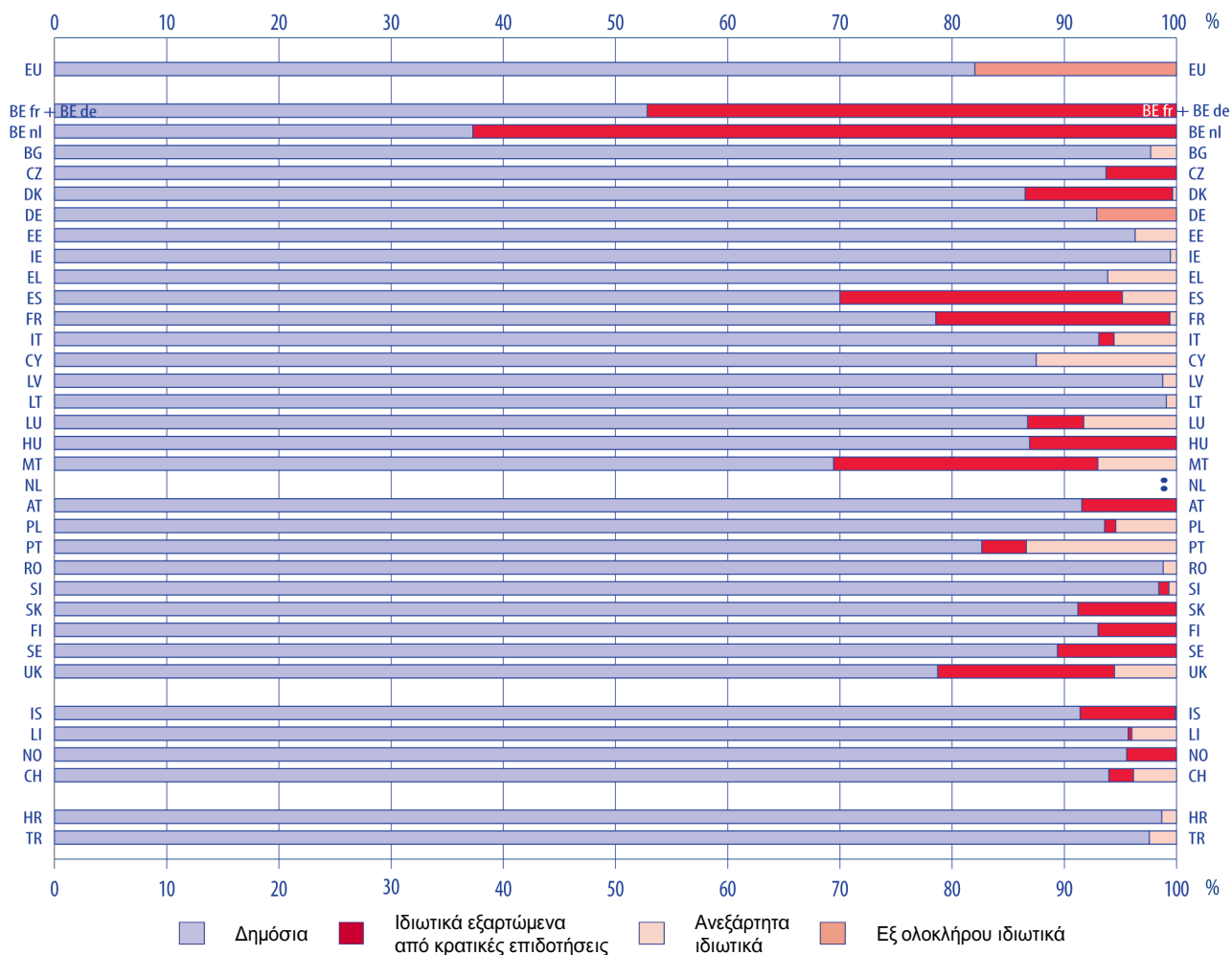
ΕΕ: Ο μέσος όρος υπολογίζεται βάσει δεδομένων που δόθηκαν από χώρες με διαθέσιμα στοιχεία.

Βέλγιο (BE fr, BE nl): Εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Ηνωμένο Βασίλειο: Μολονότι τα σχολεία του δημόσιου τομέα φιλοξενούν τη μεγάλη πλειονότητα των παιδιών ηλικίας μέχρι 16 ετών, τα στοιχεία που παρατίθενται αντικατοπτρίζουν, επίσης, την παροχή στο επίπεδο ISCED 3 που απευθύνεται σε ενήλικες, η οποία παρέχεται κυρίως σε κολέγια επιμόρφωσης, δηλαδή ιδιωτικά ιδρύματα που εξαρτώνται από κρατικές επιδοτήσεις. Τα στοιχεία επηρεάζονται, επίσης, από μian αλλαγή της μεθοδολογίας για τη διαδικασία αναφοράς με σκοπό να ευθυγραμμιστεί περισσότερο με τις διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές που διέπουν την εν λόγω διαδικασία.

- **Σχήμα B4: Κατανομή μαθητών που φοιτούν σε δημόσια, ιδιωτικά επιχορηγούμενα (εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις) και ιδιωτικά ανεξάρτητα σχολεία πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2009**

	EU	BE fr/ BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	
Δημόσια ιδρύματα	82.0	52.8	37.3	97.7	93.7	86.5	92.9	96.3	99.4	93.9	70.0	78.5	93.1	87.5	98.8	99.1	86.7	
Ιδιωτικά εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις	10.2	47.2	62.7	:	6.3	13.1	:	:	:	:	25.2	20.9	1.3	:	:	:	5.0	
Ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα	2.9	:	:	2.3	:	0.4	:	3.7	0.6	6.1	4.8	0.6	5.6	12.5	1.2	0.9	8.3	
Ιδιωτικά, όλα τα ιδρύματα ΣΥΝΟΛΟ	14.1	47.2	62.7	2.3	6.3	13.5	7.1	3.7	0.6	6.1	30.0	21.5	6.9	12.5	1.2	0.9	13.3	
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Δημόσια ιδρύματα	86.9	69.4	:	91.6	93.6	82.6	98.8	98.4	91.2	93.0	89.4	78.7	91.4	95.7	95.6	94.0	98.7	97.6
Ιδιωτικά εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις	13.1	23.6	:	8.4	1.0	4.0	:	0.9	8.8	7.0	10.6	15.8	8.5	0.3	4.4	2.2	:	:
Ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα	:	7.0	:	:	5.4	13.4	1.2	0.7	:	:	5.5	0.1	4.0	:	3.8	1.3	2.4	
Ιδιωτικά, όλα τα ιδρύματα ΣΥΝΟΛΟ	13.1	30.6	:	8.4	6.4	17.4	1.2	1.6	8.8	7.0	10.6	21.3	8.6	4.3	4.4	6.0	1.3	2.4

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΟΠΟΘΕΤΟΥΝΤΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΣΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ, ΟΜΩΣ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΥΧΕΡΕΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Στα δημόσια και, σε πολλές περιπτώσεις, στα ιδιωτικά επιχορηγούμενα (εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις) σχολεία, οι εκπαιδευτικές Αρχές τοποθετούν τους μαθητές σε συγκεκριμένα σχολεία με διάφορους τρόπους. Παρά ταύτα, μερικές φορές οι γονείς έχουν τη δυνατότητα να δηλώσουν την προτίμησή τους σε κάποιο σχολείο ή να ζητήσουν εναλλακτικό σχολείο στην αρχική τοποθέτηση. Όταν συμπληρωθεί το μέγιστο όριο εγγραφών ενός σχολείου, οι δημόσιες Αρχές συχνά διοχετεύουν τους μαθητές σε άλλα σχολεία με βάση διάφορα κριτήρια.

Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, γονείς και εκπαιδευτικές αρχές ενδέχεται να είναι σε θέση να επηρεάσουν τις αποφάσεις που σχετίζονται με την τοποθέτηση των μαθητών στα δημόσια και εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις ιδιωτικά σχολεία, αν και ο βαθμός παρέμβασής τους ποικίλλει. Στο ένα τρίτο των χωρών, οι μαθητές συνήθως τοποθετούνται σε σχολεία της περιοχής τους, αλλά οι γονείς έχουν τη δυνατότητα εναλλακτικής επιλογής. Όπου επιτρέπεται αυτή η επιλογή, τα σχολεία δεν μπορούν να αρνηθούν την εγγραφή ή να δώσουν προτεραιότητα σε αυτά τα παιδιά σε σχέση με εκείνα που κατοικούν στην περιοχή.

Στη Ρουμανία και την Εσθονία, όλοι οι μαθητές εξασφαλίζουν θέση σε ένα τοπικό σχολείο πρωτοβάθμιου επιπέδου, όμως οι γονείς έχουν δυνατότητα εναλλακτικής επιλογής, με την προϋπόθεση ότι το σχολείο θα έχει κενές θέσεις. Στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο, οι μαθητές/γονείς στις δύο χώρες έχουν δικαίωμα επιλογής σχολείου στο οποίο γίνονται δεκτοί υπό προϋποθέσεις. Κάποιες γενικές προϋποθέσεις που διέπουν την εισαγωγή των μαθητών στην ανώτερη βαθμίδα του δευτεροβάθμιου σχολείου καθορίζονται σε επίπεδο κεντρικής Αρχής. Πιο λεπτομερείς όροι και προϋποθέσεις, περιλαμβανομένης της αξιολόγησης των μαθητών, καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, από τον ιδιοκτήτη του σχολείου (ή εγκρίνονται από αυτόν) ή από τον διευθυντή του σχολείου.

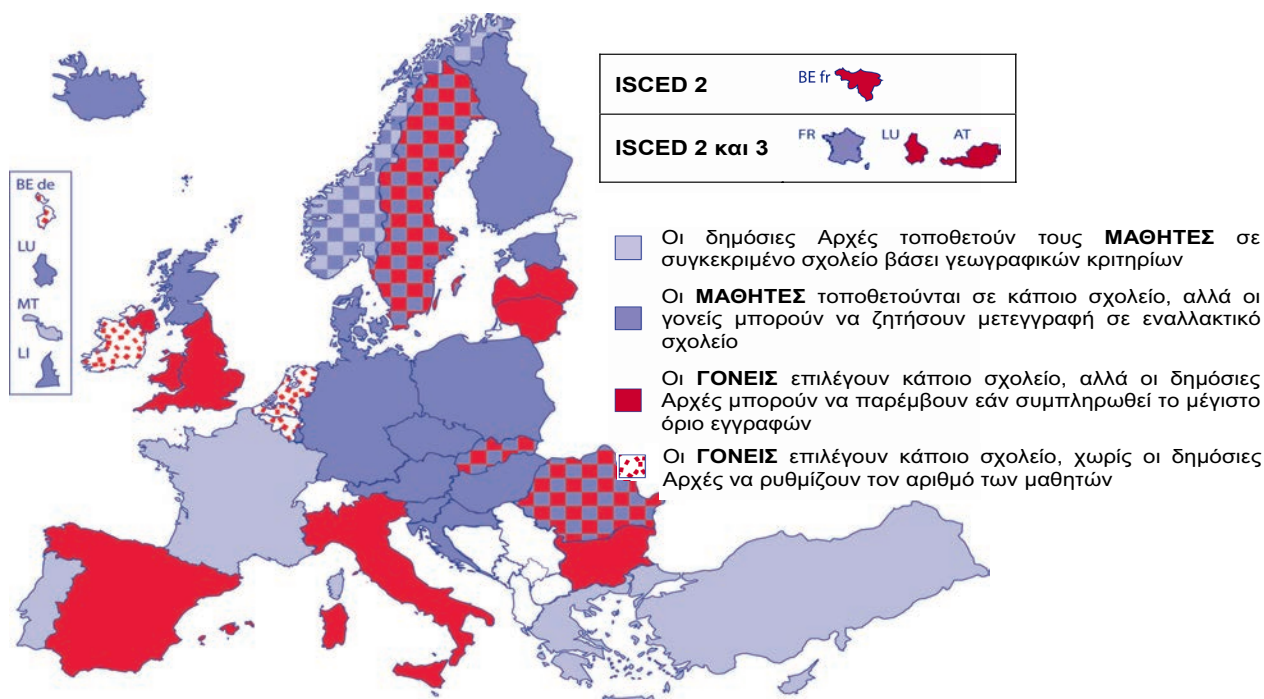
Ιδιαίτερη χαρακτηρίζεται η κατάσταση στην Ισλανδία, όπου στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο το κάθε σχολείο είναι υπεύθυνο για την εισαγωγή των μαθητών βάσει συμφωνίας με το υπουργείο. Τα σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να θέσουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις για εισαγωγή στους διάφορους κλάδους σπουδών. Μολαταύτα, από το 2010 τα σχολεία υποχρεούνται να δέχονται τουλάχιστον το 40 % των μαθητών των οποίων η νόμιμη κατοικία βρίσκεται στην περιοχή του σχολείου.

Σε άλλο ένα τρίτο των χωρών, οι γονείς επιλέγουν σχολείο, αλλά οι δημόσιες Αρχές μπορούν να παρέμβουν εάν υπερκαλυφθεί το μέγιστο όριο εγγραφών στο εν λόγω ίδρυμα, εφαρμόζοντας διάφορα κριτήρια εισαγωγής προκειμένου να περιοριστεί ο αριθμός των μαθητών, π.χ. με κλήρωση, βάσει της εγγύτητας στον τόπο εργασίας των γονέων και ύπαρξη αδελφών που ήδη φοιτούν στο σχολείο.

Στη Σουηδία, ένας μαθητής πρέπει να τοποθετείται στο σχολείο που επιλέγουν οι γονείς. Εάν αυτή η επιλογή συγκρούεται με τις νόμιμες απαιτήσεις άλλου μαθητή για τοποθέτηση στο ίδιο σχολείο, οι δημοτικές Αρχές πρέπει να τοποθετήσουν τον μαθητή σε άλλο σχολείο το οποίο είθισται να είναι πλησιέστερο στην κατοικία του. Τόσο τα δημοτικά (δημόσια) όσο και τα επιχορηγούμενα ανεξάρτητα σχολεία υποχρεούνται να δέχονται μαθητές βάσει διαθεσιμότητας. Τα επιχορηγούμενα ανεξάρτητα σχολεία, όπως τα σχολεία που υπάγονται στον δήμο, πρέπει να είναι προσβάσιμα για όλους τους μαθητές και στην περίπτωση που υπάρχουν περισσότεροι υποψήφιοι από τις διαθέσιμες θέσεις, επιτρέπονται μόνο αντικειμενικά κριτήρια επιλογής, π.χ. χρόνος αναμονής ή προτεραιότητα σε αδέρφια.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), οι γονείς έχουν το δικαίωμα να εκφράσουν την προτίμησή τους σε συγκεκριμένο σχολείο. Τα σχολεία πρέπει να δημοσιεύουν τα κριτήρια εισαγωγής και, με την προϋπόθεση ότι αυτά τα κριτήρια πληρούνται, πρέπει να συμμορφώνονται με την επιλογή των γονέων και να δέχονται τα παιδιά μέχρι να συμπληρώσουν τον αριθμό εγγραφών που ανακοινώθηκε και που βασίζεται στο μέγιστο όριο εγγραφών του σχολείου. Εάν οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι από τις διαθέσιμες θέσεις, τότε αυτές διανέμονται σύμφωνα με τα κριτήρια που δημοσιοποίησε το σχολείο και αφορούν στην περίπτωση υπερκάλυψης των θέσεων. Όσοι αιτούντες δεν εξασφαλίζουν θέση, εξετάζονται από το επόμενο σχολείο της προτίμησής τους.

● **Σχήμα B5: Ευχέρεια γονέων/μαθητών να επιλέξουν σχολείο υποχρεωτικής εκπαίδευσης στον δημόσιο τομέα, 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συγκεκριμένη σημείωση ανά χώρα

Βέλγιο (BE nl): Βάσει πρόσφατης νομοθεσίας (διάταγμα για το δικαίωμα εγγραφής), πέρα από την «παρέμβαση στην περίπτωση που συμπληρωθεί ο μέγιστος αριθμός εγγραφών», οι δημόσιες Αρχές εφαρμόζουν μια σειρά κριτηρίων και κανόνων εισαγωγής (π.χ. προτεραιότητα σε αδέρφια, ανάγκη διατήρησης της ισορροπίας προνομιούχων και μη-προνομιούχων μαθητών, συγκεκριμένοι κανόνες πρέπει να ακολουθούνται όταν το μέγιστο όριο εγγραφών αποτελεί πραγματικό πρόβλημα κ.λπ.).

Παραδοσιακά, στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο (κατώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) οι γονείς έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν σχολείο για το παιδί τους χωρίς καμία παρέμβαση από τις δημόσιες Αρχές. Ωστόσο, κάποιες από αυτές τις χώρες πρόσφατα εγκαινίασαν ειδικές διευθετήσεις. Στην Ιρλανδία, οι δημόσιες Αρχές δεν επιλέγουν ούτε απορρίπτουν μαθητές από συγκεκριμένα σχολεία, αλλά επιζητούν να διασφαλίσουν ότι οι πολιτικές εγγραφής του κάθε σχολείου συνάδουν με τη νομοθεσία για την εκπαίδευση και την ισότητα. Στις Κάτω Χώρες, οι γονείς έχουν δικαίωμα επιλογής, όμως όπου καταγράφεται μεγάλη ζήτηση για κάποιες θέσεις, τα σχολεία έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν ένα σύστημα κλήρωσης. Αυτό σημαίνει ότι δεν γίνεται πάντα δεκτή η πρώτη επιλογή των γονέων. Επιπλέον, οι δήμοι (ή *boroughs*) μερικές φορές τοποθετούν μαθητές στα σχολεία ανάλογα με τον ταχυδρομικό κώδικα της περιοχής (π.χ. στο Άμστερνταμ αυτό οδήγησε τους γονείς να συστήσουν έναν φορέα για την ελεύθερη επιλογή σχολείου). Οι γονείς έχουν το δικαίωμα να προσβάλουν τέτοιες αποφάσεις δικαστικά. Ο Σύνδεσμος Ολλανδικών Δήμων έθεσε επί τάπητος το ζήτημα της ελεύθερης επιλογής σχολείου, καθώς οι δημοτικές Αρχές συχνά είναι υποχρεωμένες να παρέχουν μεταφορικό μέσο στους μαθητές, υπηρεσία η οποία μπορεί να είναι δαπανηρή.

Κατόπιν νομοθεσίας του 2010, στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα) η εισαγωγή στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διέπεται από νέους κανόνες. Το νέο Διάταγμα έχει στόχο να δώσει στα σχολεία που συμπλήρωσαν το μέγιστο όριο εγγραφών τη δυνατότητα να διαθέσουν τις θέσεις τους με τη μεγαλύτερη δυνατή αντικειμενικότητα και διαφάνεια και να μεταβιβάσουν οποιεσδήποτε εκκρεμούσες αιτήσεις για θέσεις στην *Commission Interréseaux des Inscriptions* (CIRI) για τοποθέτηση σε άλλο σχολείο. Αυτή η νέα διαφανής διαδικασία εγγραφών στοχεύει να ελέγξει τη μεγάλη ζήτηση για θέσεις σε κάποια σχολεία και να διασφαλίσει ότι όλες οι οικογένειες έχουν ίση πρόσβαση σε όλα τα ιδρύματα και ίση μεταχείριση στα πλαίσια της διαδικασίας εγγραφών.

Αντίθετα, σε άλλες χώρες (Ελλάδα, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο (πρωτοβάθμιο επίπεδο), Μάλτα, Πορτογαλία και Τουρκία) οι γονείς δεν έχουν λόγο στη λήψη απόφασης για το σχολείο όπου θα φοιτήσουν τα παιδιά τους (εκτός από περιπτώσεις ειδικών απαλλαγών). Ωστόσο, για την κατανομή των θέσεων, οι δημόσιες Αρχές ενδέχεται να λάβουν υπ' όψιν παράγοντες όπως είναι ο τόπος κατοικίας ή εργασίας των γονέων ή το ενδεχόμενο τα αδέρφια του μαθητή να φοιτούσαν προηγουμένως στο σχολείο. Ωστόσο, στη Γαλλία από το σχολικό έτος 2008/09, αυτός ο γενικός κανόνας τροποποιήθηκε για την κατώτερη βαθμίδα του δευτεροβάθμιου επιπέδου και δίνει πλέον στους γονείς την ευκαιρία να ζητήσουν εναλλακτικό σχολείο. Αυτή η επιλογή δόθηκε στους γονείς στα πλαίσια της μεταρρύθμισης που είναι γνωστή ως *assouplissement de la carte scolaire*. Στόχος της ήταν να προωθήσει τις ίσες ευκαιρίες και την κοινωνική ποικιλομορφία στα σχολεία. Η επιθυμία των γονέων γίνεται δεκτή μόνο εάν υπάρχουν αρκετές θέσεις στο επιλεγμένο σχολείο. Προτεραιότητα δίνεται σε μαθητές με αναπηρίες και σε όσους λαμβάνουν χορηγίες σπουδών.

Στο Λουξεμβούργο, οι μαθητές στο πρωτοβάθμιο επίπεδο είθισται να φοιτούν σε σχολείο του δήμου τους. Εάν οι γονείς επιθυμούν ένα σχολείο που βρίσκεται σε άλλον δήμο, θα πρέπει να υποβάλουν συγκεκριμένο αίτημα στον δήμο υποδοχής και, εάν γίνει αποδεκτό, ο οικείος δήμος πρέπει να καταβάλει όλα τα σχετικά έξοδα.

ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΝΕΟΙ 15 ΕΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΕ ΠΟΛΥΠΛΗΘΗ ΣΧΟΛΕΙΑ

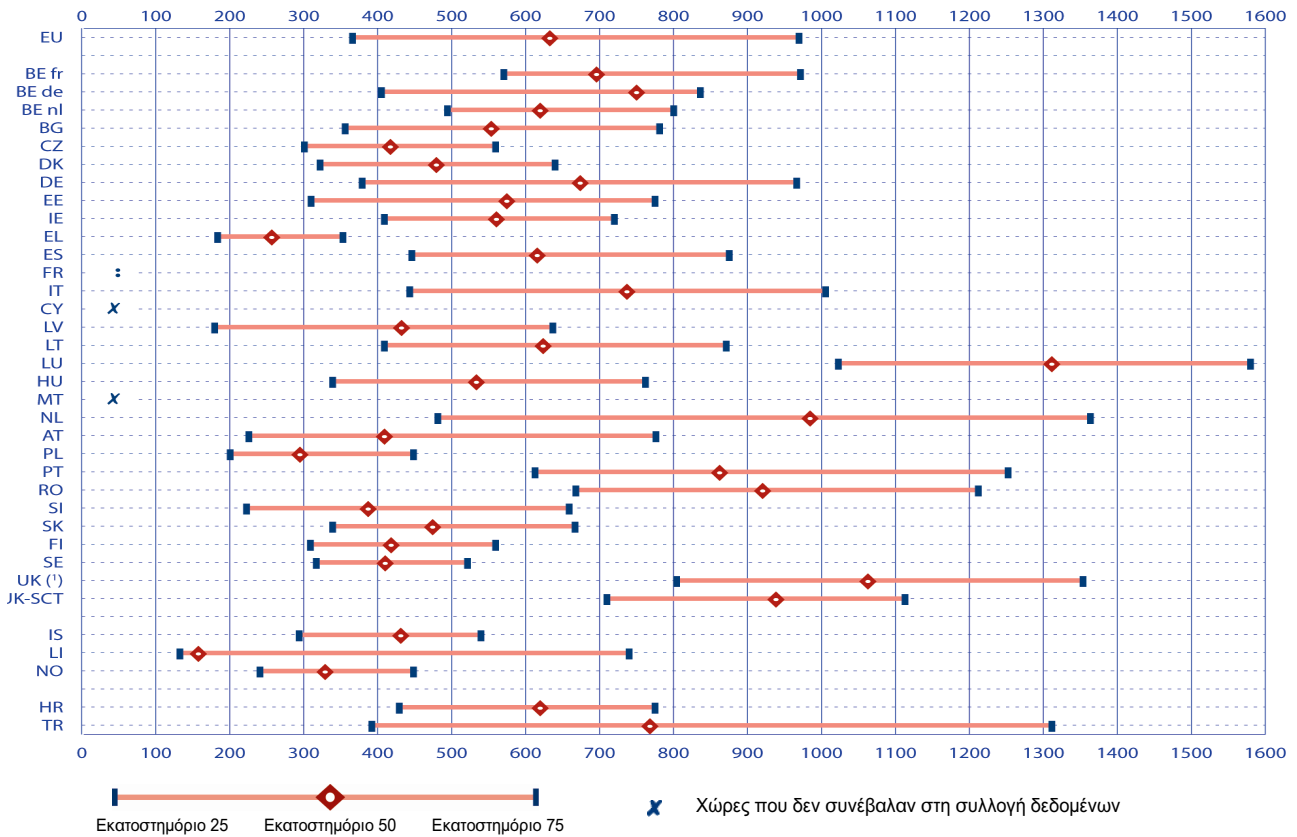
Όπως προκύπτει από τη διεθνή έρευνα PISA, το 2009 οι περισσότεροι Ευρωπαίοι ηλικίας 15 ετών φοιτούσαν σε σχολεία που φρόντιζαν 400 με 1.000 μαθητές, μολοντί τουλάχιστον οι μισοί είναι σε σχολεία που καταγράφουν λιγότερες από 650 εγγραφές. Σε εννέα χώρες ή περιοχές, επικρατέστερη είναι η φοίτηση σε πολυπληθή σχολεία, με τους περισσότερους μαθητές να φοιτούν σε σχολικά ιδρύματα που ξεπερνούν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο των 633 μαθητών ανά σχολείο. Οι υψηλότερες μέσες τιμές καταγράφονται στο Λουξεμβούργο (1.310 μαθητές), τις Κάτω Χώρες (984 μαθητές), τη Ρουμανία (920 μαθητές) και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία 1.062 μαθητές και Σκωτία 938 μαθητές). Στην αντίπερα όχθη, στην Ελλάδα, την Πολωνία και το Λιχτενστάιν, η πλειονότητα των μαθητών φοιτούν σε σχολεία με λιγότερους από 200-300 μαθητές.

Πέρα από τις διαφορές στο μέσο μέγεθος των σχολείων, είναι εξίσου ουσιαστικό να τονίσουμε τη σημασία της κατανομής των μαθητών ανά μέγεθος σχολείου στην επικράτεια της κάθε χώρας. Σημαντικές διακυμάνσεις στο μέγεθος των σχολείων παρατηρούνται στη Γερμανία, την Ιταλία, τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Σλοβακία και την Τουρκία. Σε αυτές τις χώρες, κάποιοι 15χρονοι μαθητές φοιτούν σε σχολεία όπου το σύνολο των εγγραφών ανέρχεται στις 100, ενώ άλλοι φοιτούν σε σχολεία που αριθμούν περισσότερους από 1.000 μαθητές. Αυτή η ουσιαστική διακύμανση στους αριθμούς των μαθητών απορρέει εν πολλοίς από γεωγραφικές ιδιαιτερότητες και διαφορές μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Οι αστικές και αγροτικές διαφορές αποτελούν την κύρια εξήγηση για τη μεγαλύτερη διαφορά που καταγράφεται στο μέγεθος των σχολείων στην Ευρώπη και η οποία συναντάται στην Τουρκία. Σε αυτή την περίπτωση, υπάρχουν 1.000 μαθητές περισσότεροι στα πολυπληθέστερα σχολεία (75^ο εκατοστημόριο) σε σύγκριση με τα μικρότερα σχολεία (25^ο εκατοστημόριο), βλ. Σχήμα Β6.

Αντίθετα, οι μικρότερες διακυμάνσεις στους αριθμούς των μαθητών μεταξύ των σχολείων καταγράφονται στην Τσεχία, την Ελλάδα, την Πολωνία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, όπου το μέγεθος των σχολείων ποικίλλει αλλά δεν ξεπερνά τους 250 μαθητές μεταξύ του 25^{ου} και 75^{ου} εκατοστημορίου. Στις περισσότερες από αυτές τις χώρες, οι μέσες τιμές συγκαταλέγονται μεταξύ των χαμηλότερων στην Ευρώπη.

Σε σύγκριση με την έρευνα PISA 2003 (βλ. Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης 2005, Σχήμα Β11), στις μισές υπό εξέταση χώρες, το μέσο μέγεθος των σχολείων αυξήθηκε κατά 50 έως 100 μαθητές, ενώ παρατηρείται μείωση πάνω από 70 μαθητές ανά σχολείο στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), την Αυστρία και την Πολωνία. Μεγαλύτερη μείωση καταγράφηκε στη Λετονία όπου το μέσο μέγεθος σχολείου μειώθηκε κατά 30 % (205 μαθητές). Ως γενική τάση μεταξύ των ετών 2003 και 2009 καταγράφεται η ελαφρά μείωση του αριθμού των μαθητών στα μεγαλύτερα σχολεία της Ευρώπης.

- Σχήμα Β6: Κατανομή 15χρονων μαθητών (όσον αφορά στη μέση κατανομή και τα εκατοστημόρια) ανά μέγεθος του σχολείου φοίτησης, 2009

(p)	EU	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
p10	198	413	318	284	191	199	128	186	99	301	135	297	:	219	x	95	159	608
p25	367	571	406	495	357	302	323	380	311	410	185	447	:	444	x	181	410	1022
p50	633	696	750	620	554	418	480	674	575	561	258	616	:	737	x	433	624	1310
p75	969	971	836	800	781	560	640	966	775	720	354	875	:	1005	x	637	871	1578
p90	1298	1130	1189	1086	1097	686	749	1253	919	831	438	1199	:	1237	x	858	988	2034
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK-SCT	IS	LI	NO	HR	TR
p10	217	x	278	100	140	412	410	143	205	220	188	618	483	128	110	167	329	250
p25	340	x	482	227	202	613	668	224	340	310	318	804	710	295	134	242	430	393
p50	534	x	984	410	296	862	920	388	475	419	411	1062	938	432	159	330	620	768
p75	762	x	1362	776	449	1251	1211	659	667	560	522	1352	1112	540	740	449	775	1310
p90	1005	x	1633	1154	573	1578	1390	872	821	660	643	1551	1361	663	740	543	999	1786

(p) = εκατοστημόριο

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Πηγή: ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι διευθυντές των σχολείων κλήθηκαν να υποδείξουν τις συνολικές εγγραφές του σχολείου (τον αριθμό των μαθητών) τον Φεβρουάριο του 2009. Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε αρχικά επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών ηλικίας 15 ετών. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Αυτό εξηγεί γιατί το Σχήμα δεν καταγράφει ευθέως τις αναλογίες των σχολείων ανά μέγεθος, αλλά παρουσιάζει τις αναλογίες των μαθητών ανά μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Η δειγματοληπτική διαδικασία που υιοθετήθηκε στην έρευνα οδηγεί σε υπεραντιπροσώπηση των μεγάλων σχολείων. Οι τιμές που θα προέκυπταν από την απλή δειγματοληψία των ίδιων των σχολείων θα ήταν ελαφρώς χαμηλότερες.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διεθνή έρευνα PISA και τον ορισμό του εκατοστημορίου, βλ. Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία. Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το Σχήμα περιλαμβάνει απλώς τις τιμές που αντιστοιχούν στα εκατοστημόρια 25, 50 και 75 της κατανομής. Οι τιμές για τα εκατοστημόρια 10 και 90 εμφανίζονται στον πίνακα κάτω από το Σχήμα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ: Ο μέσος όρος υπολογίζεται βάσει των δεδομένων που δόθηκαν από χώρες με διαθέσιμα στοιχεία.

Γαλλία: Η χώρα συμμετείχε στην έρευνα PISA 2009 αλλά δεν διένειμε τα σχολικά ερωτηματολόγια. Στη Γαλλία, οι 15χρονοι μαθητές τοποθετούνται σε δύο διαφορετικούς τύπους σχολείων και επομένως μια ανάλυση σε επίπεδο σχολείου ενδέχεται να είναι ανακόλουθη.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΜΕΡΟΣ ΙΙ – ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟΚΤΑ ΟΛΟΕΝΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

Η ποιοτική αξιολόγηση της εκπαίδευσης συνίσταται σε μια συστηματική διαδικασία κριτικής ανάλυσης της απόδοσης των εκπαιδευτικών, των σχολείων ή των τοπικών Αρχών, η οποία οδηγεί σε κριτικά συμπεράσματα όσον αφορά στο επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης και/ή σε συστάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας. Η διαδικασία αξιολόγησης μπορεί, επίσης, να καλύπτει ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα (βλ. Σχήμα Β12).

Η συντριπτική πλειονότητα των χωρών εφαρμόζουν μια διαδικασία σχολικής αξιολόγησης, η οποία μπορεί να είναι εσωτερική και/ή εξωτερική, και σε πολλές περιπτώσεις γίνονται διευθετήσεις για εξατομικευμένη αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Στις περισσότερες χώρες, τα σχολεία υπόκεινται σε εξωτερική αξιολόγηση, σε γενικές γραμμές από ένα σώμα επιθεωρητών, ενώ η εσωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται από το προσωπικό του σχολείου και ενίοτε από άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας. Η εσωτερική αξιολόγηση είναι υποχρεωτική ή αποτελεί αντικείμενο έντονων συστάσεων σε όλες τις χώρες εκτός από το Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα) και την Ιρλανδία (μέχρι το 2012). Στην Εσθονία, η εσωτερική αξιολόγηση κατέστη υποχρεωτική το 2006. Στην Ιταλία και την Κροατία εφαρμόζεται μόνο εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων.

Η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων καλύπτει ένα ευρύ φάσμα σχολικών δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένης της διδασκαλίας και της μάθησης και/ή όλων των πτυχών της σχολικής διαχείρισης. Όπου τα σχολεία υπόκεινται σε εξωτερική αξιολόγηση, συνήθως αρμόδιος φορέας είναι κάποιο τμήμα της κεντρικής ή ανώτατης εκπαιδευτικής Αρχής. Στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Σκωτία), ο οργανισμός που είναι υπεύθυνος για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων δρα ανεξάρτητα από την ανώτατη εκπαιδευτική Αρχή. Στην Εσθονία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Πολωνία και τη Ρουμανία, οι φορείς που είναι υπεύθυνοι για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων λογοδοτούν σε περιφερειακές ή επαρχιακές Αρχές.

Τα σχολεία αξιολογούνται, επίσης, από τις οικείες τοπικές Αρχές ή «φορείς εκπαιδευτικής παροχής» στην Τσεχία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία (πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το κύριο έργο της τοπικής Αρχής σε αυτή τη διαδικασία είναι η επίτρεψη σχολείων των οποίων οι επιδόσεις δεν πληρούν τα απαιτούμενα πρότυπα. Στην Ουγγαρία, η ευθύνη για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων εμπίπτει, κυρίως, στη δικαιοδοσία των τοπικών «φορέων εκπαιδευτικής παροχής» οι οποίοι ενεργούν στα πλαίσια που καθιέρωσε η εθνική εκπαιδευτική Αρχή. Τόσο στη Δανία (πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο) όσο και στη Νορβηγία, η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων διενεργείται, ως επί το πλείστον ή αποκλειστικά, από τις δημοτικές Αρχές (βλ. πιο κάτω). Στη Δανία, τη Ρουμανία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Νορβηγία, οι ίδιες οι τοπικές Αρχές αξιολογούνται από την κεντρική κυβέρνηση.

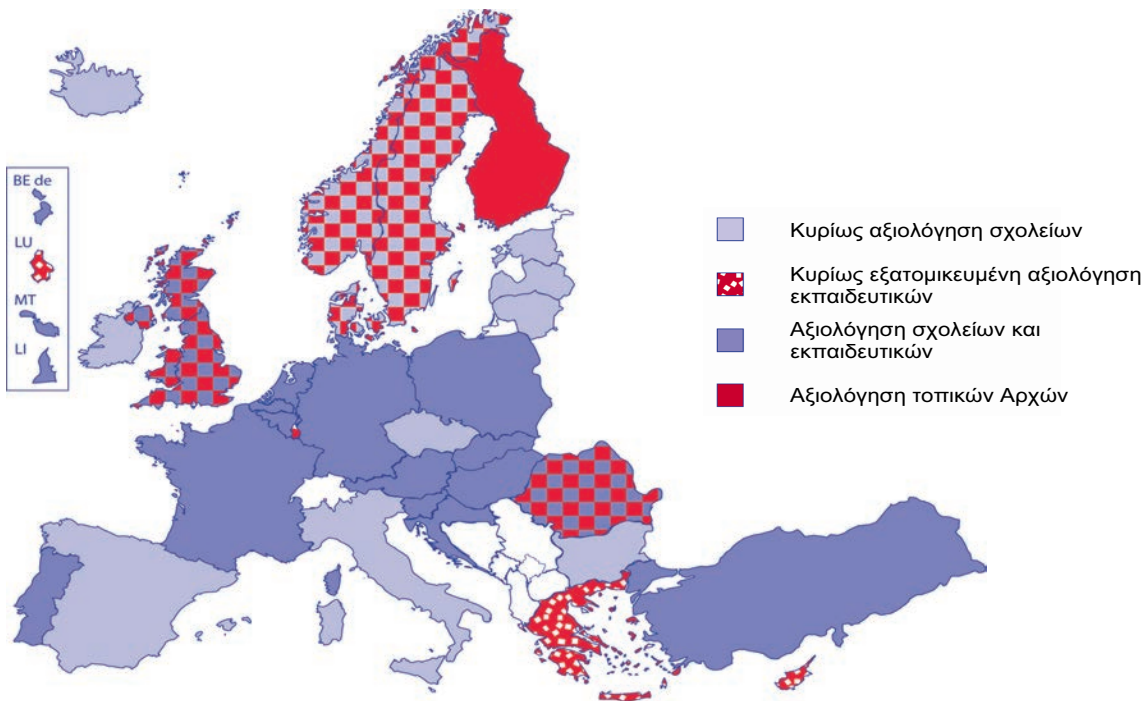
Στις 21 χώρες ή περιοχές όπου η εξατομικευμένη αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συνοδεύει τη σχολική αξιολόγηση, συνήθως υπεύθυνοι είναι ο διευθυντής και/ή άλλα ανώτερα μέλη του προσωπικού που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα. Στο Λιχτενστάιν, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται, επίσης, τακτικά από το σώμα επιθεωρητών, ενώ στη Γαλλία και την Τουρκία αποκλειστικά υπεύθυνο είναι το σώμα επιθεωρητών. Στην Πορτογαλία, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται από μια επιτροπή στα πλαίσια του συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης της δημόσιας διοίκησης, που εγκαινιάστηκε το 2007. Μεταξύ των ετών 2007 και 2009 στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα) εγκαινιάστηκε η συστηματική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών από τον διευθυντή του σχολείου, ενώ πρόσφατα αυτή η διαδικασία ενισχύθηκε στη Σλοβενία (από το 2009) αυξάνοντας τη συχνότητα των εκθέσεων που υπέβαλλαν οι διευθυντές και στο Λιχτενστάιν (από το 2008) τυποποιώντας τα κριτήρια αξιολόγησης.

Σε 12 από τις χώρες ή περιοχές όπου πραγματοποιείται εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων, οι εκπαιδευτικοί κατά κανόνα δεν αξιολογούνται ατομικά. Ωστόσο, σε αρκετές από αυτές τις χώρες, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται υπό ορισμένες συνθήκες. Στην Εσθονία, την Ιρλανδία και την Ισπανία, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται όταν υποβάλλουν αίτηση για προαγωγή ή στην αρχή της σταδιοδρομίας τους. Στην Ιρλανδία, το σώμα επιθεωρητών επίσης αξιολογεί εκπαιδευτικούς κατόπιν αιτήματος του διαχειριστικού συμβουλίου του σχολείου.

Στην Ελλάδα, την Κύπρο και το Λουξεμβούργο, η διαδικασία αξιολόγησης δεν εστιάζει στα σχολεία. Η εξωτερική αξιολόγηση από το σώμα επιθεωρητών ή τους σχολικούς συμβούλους εστιάζει, κυρίως, στους εκπαιδευτικούς. Ενώ κάποια μορφή εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων υπάρχει σε όλες αυτές τις χώρες, εντούτοις η διαδικασία επικεντρώνεται σε σχετικά περιορισμένο φάσμα θεμάτων, καθώς καταπιάνεται με λογαριασμούς, θέματα υγιεινής, την ασφάλεια, τα αρχεία κ.λπ.. Η εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων είναι επίσης περιορισμένη σε αυτές τις χώρες. Η Ελλάδα και το Λουξεμβούργο επί του παρόντος υλοποιούν πιλοτικά προγράμματα σε θέματα εσωτερικής αξιολόγησης των σχολείων στα πλαίσια σχεδίων για τη μακροπρόθεσμη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Η γαλλόφωνη και η γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου πρόσφατα διεύρυναν το πεδίο των συστημάτων αξιολόγησής τους (από το 2006/07 και το 2008/09 αντίστοιχα) τα οποία προηγουμένως εστίαζαν κυρίως στους εκπαιδευτικούς. Από το 2006, παρόμοια εξέλιξη είναι εμφανής και στη Γαλλία (ISCED 1).

Στις σκανδιναβικές χώρες, οι εκπαιδευτικοί δεν αξιολογούνται ατομικά ή, στην περίπτωση της Δανίας, δεν αποτελούν αντικείμενο εξωτερικής εξατομικευμένης αξιολόγησης. Η εσωτερική αξιολόγηση (αυτο-αξιολόγηση) ισχύει παντού με αποκλίσεις, αλλά δεν χαρακτηρίζεται πάντοτε ως υποχρεωτική. Με εξαίρεση την Ισλανδία, τα συστήματα αξιολόγησης των σχολείων συγκεντρώνονται, κυρίως, στις τοπικές Αρχές, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την αξιολόγηση της δικής τους εκπαιδευτικής παροχής και αξιολογούνται με τη σειρά τους από τις κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές ή Υπηρεσίες. Ωστόσο, ενώ στη Φινλανδία οι τοπικές Αρχές χαιρούν πλήρους αυτονομίας στη διοργάνωση της αξιολόγησης της δικής τους εκπαιδευτικής παροχής, στη Δανία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία τα τελευταία χρόνια εγκαινιάστηκε μια διαφορετική προσέγγιση. Πράγματι, σε αυτές τις τρεις χώρες, οι τοπικές Αρχές έχουν καθήκον να αξιολογούν το κάθε σχολείο ξεχωριστά. Για παράδειγμα, από το 2006 στη Δανία, οι δήμοι είναι υποχρεωμένοι να εκπονούν ετήσιες εκθέσεις ποιότητας που περιλαμβάνουν τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης για όλα τα σχολεία πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία υπάγονται στη δικαιοδοσία τους. Εξάλλου, το Ινστιτούτο Αξιολόγησης της Δανίας (EVA) είναι υπεύθυνο για την αξιολόγηση όλων των σχολείων που υπάγονται στο Υπουργείο Παιδιών και Παιδείας. Γι' αυτό, αξιολογεί δείγματα σχολείων ενώ μπορεί να προβεί σε εξατομικευμένες κριτικές για τα επιλεγμένα σχολεία. Στη Σουηδία, τα σχολεία αξιολογούνται τόσο από τις τοπικές Αρχές όσο και από το εθνικό σώμα επιθεωρητών σχολείων.

● **Σχήμα Β7: Στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος που υπόκεινται σε αξιολόγηση (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Η αξιολόγηση των σχολείων εστιάζει στις δραστηριότητες του προσωπικού χωρίς να επιζητείται η ανάθεση ατομικής ευθύνης στα μέλη του. Αυτές οι αξιολογήσεις αποβλέπουν στην επόπτευση ή βελτίωση της απόδοσης του σχολείου και των αποτελεσμάτων των μαθητών και τα ευρήματα παρουσιάζονται σε μια συνολική έκθεση που δεν περιλαμβάνει εξατομικευμένες αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών. Όταν το έργο των διευθυντών συγκαταλέγεται στα σημεία όπου εστιάζει μια αξιολόγηση η οποία καλύπτει όλες τις σχολικές δραστηριότητες (περιλαμβανομένων και εκείνων για τις οποίες δεν είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι) και τα ευρήματα χρησιμοποιούνται με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των εν λόγω σχολείων, θεωρείται ότι αξιολογείται το σχολείο. Αντίθετα, σε περιπτώσεις όπου η σχολική επιτροπή ή το σχολικό συμβούλιο αξιολογούν τους διευθυντές των σχολείων για περιορισμένες και συγκεκριμένες πτυχές του έργου τους, π.χ. στους τομείς της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού ή των πόρων, η διαδικασία εν προκειμένω δεν θεωρείται αξιολόγηση των σχολείων.

Η εξατομικευμένη αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συνίσταται στη διαμόρφωση κρίσης για την εργασία τους και στην παροχή προφορικής ή γραπτής ενημέρωσης, η οποία θα συμβάλει στην καθοδήγηση και τη βοήθεια που παρέχεται στους εκπαιδευτικούς για να βελτιώσουν τη διδασκαλία τους. Αυτή η αξιολόγηση μπορεί να διεξαχθεί κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του σχολείου (οπότε σε γενικές γραμμές γίνεται προφορική ενημέρωση) ή ανεξάρτητα (πιθανότατα οδηγώντας σε επίσημη αξιολόγηση του εκπαιδευτικού).

Η αξιολόγηση της τοπικής Αρχής μπορεί να πραγματοποιηθεί από τις κεντρικές (ή ανώτατες) εκπαιδευτικές Αρχές, το σώμα επιθεωρητών ή μια εθνική εκπαιδευτική Υπηρεσία. Αυτή η αξιολόγηση εξετάζει το έργο των τοπικών Αρχών ως προς τη διαχείριση των σχολείων τα οποία βρίσκονται στη γεωγραφική περιοχή που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ελλάδα: Τον Ιούνιο του 2010 εγκαινιάστηκε ένα πιλοτικό πρόγραμμα σχολικής αυτο-αξιολόγησης βασισμένο σε τριετή σχέδια δράσης με εκπαιδευτικούς στόχους. Το πρόγραμμα θα ολοκληρωθεί το 2012.

Λουξεμβούργο: Για το 2013 σχεδιάζεται πλήρης εφαρμογή εσωτερικής αξιολόγησης σχολείων η οποία είναι βασισμένη σε τετραετή σχέδια για τη βελτίωση της ποιότητας διδασκαλίας.

Ρουμανία: Η αξιολόγηση των τοπικών Αρχών, που εγκαινιάστηκε το 2007, πραγματοποιείται στα πλαίσια της πλήρους επιθεώρησης του σχολείου.

Φινλανδία: Οι φορείς που παρέχουν εκπαιδευτική υπηρεσία (ως επί το πλείστον οι δήμοι) είναι υπεύθυνοι για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και έχουν πλήρη αυτονομία στον σχεδιασμό της.

ΣΧΕΔΟΝ ΟΙ ΜΙΣΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

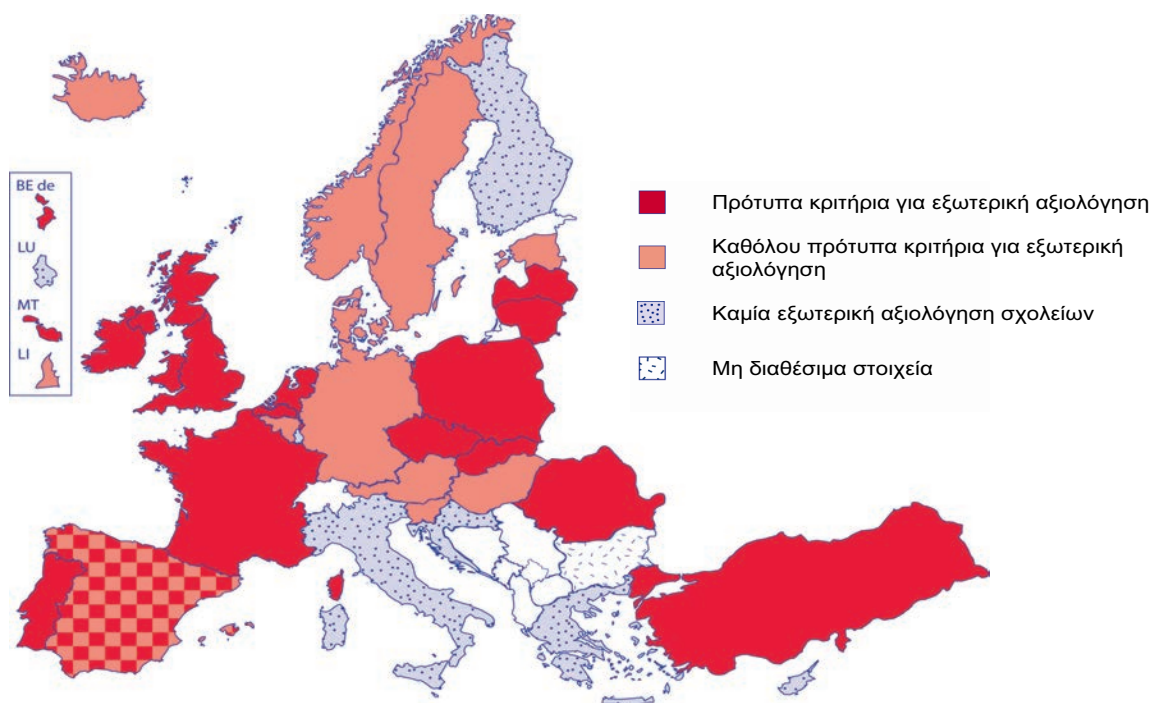
Οι ευρωπαϊκές χώρες ακολουθούν, ως επί το πλείστον, τυποποιημένες διαδικασίες εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων. Το 2010/11, σε 14 ευρωπαϊκές χώρες, τα σχολεία αξιολογούνταν από εκπροσώπους της κεντρικής Αρχής (ή άτομα που λογοδοτούσαν απευθείας στο εν λόγω διοικητικό επίπεδο) βάσει τυποποιημένων κριτηρίων. Αυτή η διαδικασία τυποποίησης, που στο μεγαλύτερο μέρος της ξεκίνησε τη δεκαετία του 1990 (Ευρυδίκη, 2004), σε κάποιες χώρες συνεχίστηκε και τη νέα χιλιετία. Έτσι, τα τυποποιημένα κριτήρια χρησιμοποιούνται στην Ιρλανδία από το 2004/05, στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα) από το 2008 και στη Μάλτα από το 2010.

Τα κριτήρια αξιολόγησης βασίζονται σε δύο συστατικά, την παράμετρο (ή μετρήσιμη πτυχή ενός υπό αξιολόγηση τομέα) και το απαιτούμενο πρότυπο (σημείο αναφοράς, νόρμα, κανονισμό ή επίπεδο επάρκειας) βάσει του οποίου αξιολογείται η παράμετρος. Παρέχουν τη βάση (ποσοτική και/ή ποιοτική) πάνω στην οποία διαμορφώνονται οι κρίσεις. Ωστόσο, τα πρότυπα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των σχολείων στις διάφορες πτυχές του έργου που επιτελούν, ενδέχεται να ποικίλλουν στη μορφή και τον βαθμό ελευθερίας που επιτρέπουν στους εξωτερικούς εκτιμητές να εκφράσουν την κριτική τους. Επιπλέον, με τη χρήση πρότυπων κριτηρίων δεν υπονοείται ότι όλα τα σχολεία αξιολογούνται πάντοτε σύμφωνα με το ίδιο πλαίσιο. Τα πρότυπα κριτήρια μπορούν, για παράδειγμα, να ισχύουν στη διάρκεια μιας πρώτης φάσης αξιολόγησης. Ωστόσο, στην περίπτωση των σχολείων που θεωρούνται ότι κινδυνεύουν, είναι πιθανόν να ακολουθήσει μια δεύτερη φάση η οποία προσαρμόζεται ειδικά στις ιδιαίτερες συνθήκες του σχολείου. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, στις Κάτω Χώρες.

Δεν έχουν όλες οι χώρες προκαθορισμένες λίστες με πρότυπα κριτήρια για την αξιολόγηση των σχολείων. Επομένως, για να καθορίσουν τα κριτήρια αξιολόγησής τους, οι εκτιμητές σε κεντρικό επίπεδο ανατρέχουν στο περιεχόμενο της εθνικής νομοθεσίας, στους εκπαιδευτικούς στόχους ή σε λίστες εξεταζόμενων τομέων που θεσπίζονται σε κεντρικό επίπεδο. Μερικές προσεγγίσεις για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων επικεντρώνονται μόνο σε συγκεκριμένα θέματα όπως είναι η συμμόρφωση με τους κανόνες ή το αναπτυξιακό σχέδιο του σχολείου. Ωστόσο, όταν μια χώρα διευρύνει το πεδίο των σχολικών δραστηριοτήτων που θα αξιολογηθούν εξωτερικά, τείνει να δημιουργεί συγκεκριμένες λίστες τυποποιημένων κριτηρίων. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτές οι λίστες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα σχολικών δραστηριοτήτων περιλαμβανομένων της ποιότητας διδασκαλίας και μάθησης, των αποτελεσμάτων των μαθητών, διαφόρων τομέων σχολικής διαχείρισης καθώς και της συμμόρφωσης με κανονισμούς.

Σε αρκετές χώρες, τα σχολεία αξιολογούνται από τοπικούς ή περιφερειακούς εκτιμητές (βλ. Σχήμα Β7) οι οποίοι, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν υποχρεούνται να χρησιμοποιήσουν πρότυπα κριτήρια που θέσπισαν οι κεντρικές Αρχές. Σε γενικές γραμμές, οι τοπικοί και περιφερειακοί εκτιμητές ανατρέχουν στο περιεχόμενο της εθνικής νομοθεσίας και στους εκπαιδευτικούς στόχους της οικείας τοπικής αρχής προκειμένου να καθορίσουν τα κριτήρια αξιολόγησης. Ωστόσο, η σχολική αξιολόγηση που διενεργείται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, μπορεί να τυποποιηθεί σε κάποιο βαθμό από τις κεντρικές Αρχές. Για παράδειγμα, από το 2006 οι δήμοι στη Δανία οφείλουν να επικεντρώνονται σε μια σειρά δεικτών που προκαθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, ενώ στην Πολωνία οι περιφερειακοί εκτιμητές πρέπει να χρησιμοποιούν μια ενιαία λίστα τυποποιημένων κριτηρίων από το 2009. Επιπλέον, στην Ουγγαρία, μολονότι δεν υπάρχουν πρότυπα κριτήρια, υπάρχει μια τυποποιημένη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται σε περιπτώσεις όπου τα σχολεία δεν πληρούν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο στα πλαίσια της εθνικής αξιολόγησης των μαθητών.

● **Σχήμα Β8: Εφαρμογή πρότυπων κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Τσεχία, Λιθουανία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS, SCT): Οι αναφορές σε εξωτερική αξιολόγηση αφορούν σε αξιολογήσεις που πραγματοποιούνται σε κεντρικό επίπεδο.

Γερμανία: Οι επιθεωρητές στηρίζουν τα κριτήρια αξιολόγησής τους στην εκπαιδευτική νομοθεσία και σε κατευθυντήριες γραμμές από το Υπουργείο Παιδείας του *Land*.

Ισπανία: Η αξιολόγηση των σχολείων εμπίπτει στις αρμοδιότητες των Αυτόνομων Κοινοτήτων. Κάποιες κοινότητες, στις οποίες συγκαταλέγονται η Ανδαλουσία, οι Αστούριες (πιλοτικά), οι Βαλεαρίδες Νήσοι, η Κανταβρία, η Καστίλη-Λα Μάντσα, η Καταλωνία και η Λα Ριόχα, έχουν θεσπίσει τυποποιημένη λίστα κριτηρίων.

Φινλανδία: Βλ. σημείωση στο Σχήμα Β7.

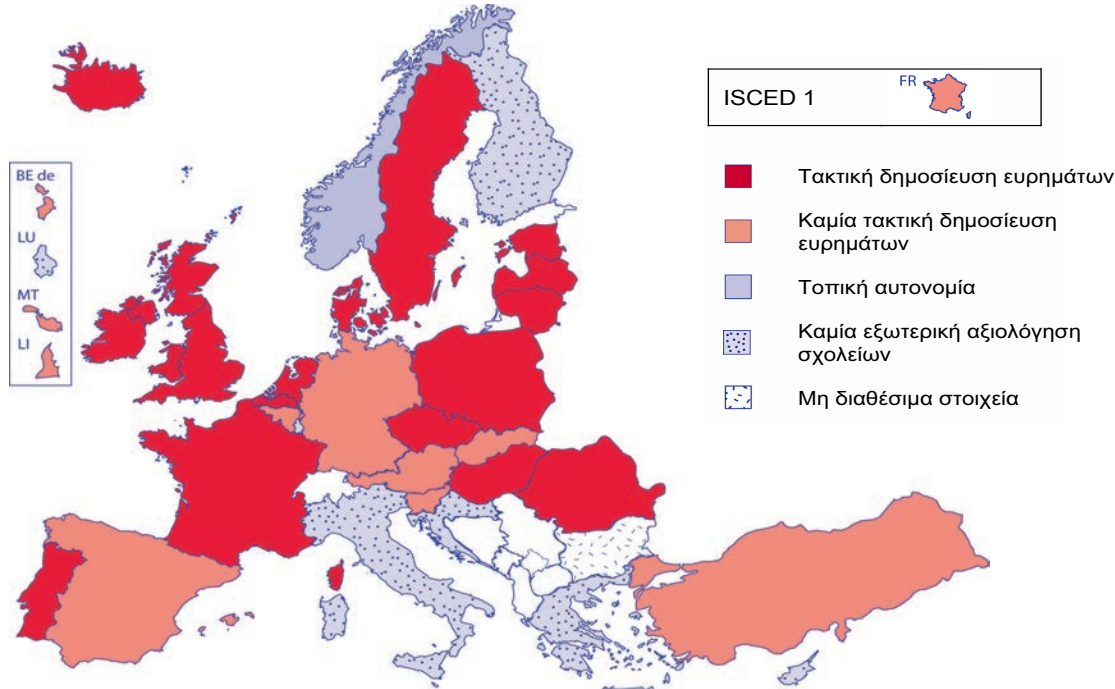
ΟΛΟΕΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΝ ΤΑΚΤΙΚΑ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Σχεδόν όλες οι χώρες διενεργούν κάποια μορφή εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων (βλ. Σχήμα Β7). Η τακτική δημοσίευση των πορισμάτων της, όπως καταγράφονται σε εκθέσεις αξιολόγησης, είναι ολοένα και πιο διαδεδομένη στην Ευρώπη. Μολονότι αυτή η πρακτική καθιερώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) τη δεκαετία του 1980, εξαπλώθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη περί τα τέλη της δεκαετίας του 1990 και κέρδισε έδαφος καθ' όλη της διάρκεια της πρώτης δεκαετίας της νέας χιλιετίας, καθώς διαδόθηκε στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Δανία, την Ιρλανδία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία και εσχάτως στη Λετονία, τη Λιθουανία και την Πολωνία.

Σε 16 χώρες ή περιοχές, τα ευρήματα της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων που διεξάγεται από εκτιμητές οι οποίοι λογοδοτούν απευθείας στις κεντρικές Αρχές (στις πλείστες περιπτώσεις επιθεωρητές), είθισται να δημοσιεύονται στον ιστότοπο του φορέα που είναι υπεύθυνος για την εξωτερική αξιολόγηση ή του Υπουργείου Παιδείας. Στη Δανία (από το 2006), την Ουγγαρία, τη Σουηδία και την Ισλανδία, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης που διενεργείται σε τοπικό επίπεδο (επίσης) δημοσιεύονται στο Διαδίκτυο σε τακτική βάση. Στην Πολωνία, από το 2009 οι περιφερειακοί εκτιμητές υποχρεούνται να δημοσιεύουν τα πορίσματά τους.

Όπου τα ευρήματα εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων δεν δημοσιεύονται σε τακτική βάση, οι εκπαιδευτικές Αρχές δύνανται, μολαταύτα, να προβαίνουν σε διευθετήσεις ώστε οι πληροφορίες να είναι στη διάθεση των γονέων ή του κοινού. Για παράδειγμα, στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), οι γονείς και οι μαθητές έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν την έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης του σχολείου τους. Στη Μάλτα, οι γονείς ενημερώνονται για τα πλεονεκτήματα και τους τομείς που χρήζουν βελτίωσης στα σχολεία πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- **Σχήμα Β9: Δημοσίευση πορισμάτων της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Για τον ορισμό της «αξιολόγησης των σχολείων», βλ. την επεξηγηματική σημείωση στο Σχήμα Β7.

Η **δημοσίευση πορισμάτων της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων** ορίζεται ως η δημοσίευση μέρους ή του συνόλου των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης. Ενδέχεται, επίσης, να γίνεται σύγκριση με άλλα σχολεία. Μια έκθεση που συγκεντρώνει τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων του κάθε σχολείου και η οποία παρέχει σφαιρική πληροφόρηση δεν θεωρείται ότι εμπίπτει στα πλαίσια αυτού του ορισμού. Τα αποτελέσματα μπορούν να δημοσιευτούν σε διάφορες μορφές (π.χ. γραπτές αναφορές που μοιράζονται στους γονείς των μαθητών του σχολείου καθώς και σε άλλα άτομα κατόπιν αιτήματος και/ή αναφορές που φιλοξενούνται στο Διαδίκτυο).

Η **τακτική δημοσίευση** των αποτελεσμάτων σημαίνει ότι η δημοσίευση είθισται να γίνεται μετά από κάθε αξιολόγηση και προβλέπεται σε επίσημους κανονισμούς. Η δημοσίευση **δεν είναι τακτική** εάν γίνεται υπό ορισμένες συνθήκες ή σε ad hoc βάση ή ακόμη και εάν η πρόσβαση στα αποτελέσματα είναι εφικτή μόνο κατόπιν αιτήματος.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

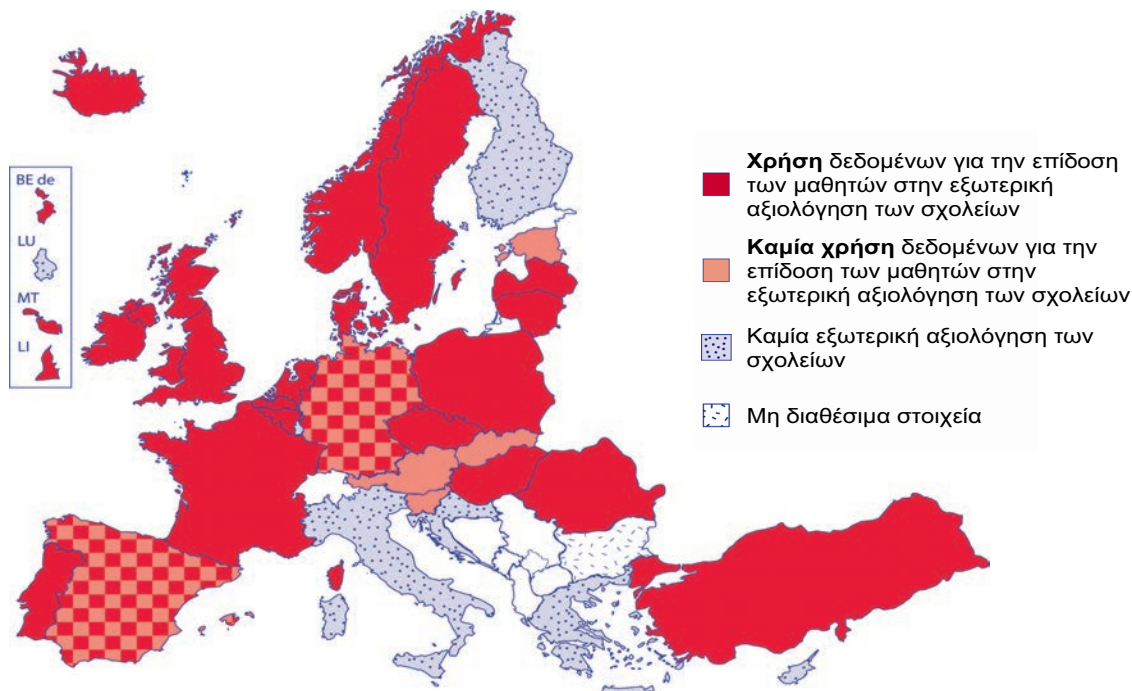
Τσεχία, Εσθονία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS, SCT): Το Σχήμα αναφέρεται μόνο στην εξωτερική αξιολόγηση σε κεντρικό επίπεδο. Οι κεντρικές Αρχές δεν έχουν θεσπίσει κανονισμούς για δημοσίευση των ευρημάτων της αξιολόγησης που πραγματοποιείται από τις τοπικές Αρχές. Η κατάσταση μπορεί να διαφέρει.

Φινλανδία: Βλ. τη σημείωση στο Σχήμα Β7.

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΥΧΝΑ ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΛΛΑ ΣΠΑΝΙΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η αξιολόγηση των σχολείων μπορεί να εστιάσει σε πολλούς τομείς, οι οποίοι περιλαμβάνουν την ποιότητα των εκπαιδευτικών ή διοικητικών διαδικασιών που υιοθετούν τα σχολεία στα πλαίσια της σχολικής αυτονομίας, τη συμμόρφωση με προδιαγραφές και κανονισμούς και τα αποτελέσματα της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης. Στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών όπου εφαρμόζεται η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων, οι εκτιμητές λαμβάνουν υπ' όψιν και τα στοιχεία για την επίδοση των μαθητών προκειμένου να διαμορφώσουν κρίση για την ποιότητα του σχολείου. Αυτό δεν ισχύει στην Εσθονία, την Αυστρία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία, όπου η εξωτερική αξιολόγηση πραγματεύεται ως επί το πλείστον τις σχολικές διαδικασίες και/ή τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς. Ωστόσο, στην Αυστρία, σύμφωνα με το νέο πλαίσιο επιθεώρησης των σχολείων που θα εφαρμοστεί από το 2012/13, θα συνυπολογίζονται και τα αποτελέσματα των σχολικών δραστηριοτήτων.

- **Σχήμα Β10: Χρήση δεδομένων για την επίδοση των μαθητών στην εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Τσεχία: Το Σχήμα αναφέρεται αυστηρά στην εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων που διενεργείται από το εθνικό Σώμα Επιθεωρητών Σχολείων.

Γερμανία: Οι σχολικοί επιθεωρητές χρησιμοποιούν δεδομένα για την επίδοση των μαθητών σε 5 από τα 16 *Länder*.

Ισπανία: Η χρήση δεδομένων για την επίδοση των μαθητών από τους επιθεωρητές διαφέρει μεταξύ των Αυτόνομων Κοινοτήτων. Για παράδειγμα, ισχύει στην Ανδαλουσία, τις Αστούριες (πιλοτικά), τις Βαλεαρίδες Νήσους, την Κανταβρία και την Καταλωνία.

Φινλανδία: Βλ. τη σημείωση στο Σχήμα Β7.

Τα πιο συνήθη δεδομένα για την επίδοση των μαθητών που λαμβάνονται υπ' όψιν στη διαδικασία αξιολόγησης είναι τα αποτελέσματα των μαθητών σε εξετάσεις που καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο και σε εθνικά τυποποιημένες αξιολογήσεις. Στους πιθανούς δείκτες επίδοσης συγκαταλέγονται τα αποτελέσματα των μαθητών σε αξιολογήσεις εκπαιδευτικών, τα στοιχεία για την πρόοδο των μαθητών στη διάρκεια του σχολικού τους βίου, τα αποτελέσματα των μαθητών σε διεθνείς έρευνες, καθώς και, μολονότι σπανιότερα, τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας και η ικανοποίηση που εκφράζουν μαθητές ή γονείς.

Όταν λαμβάνονται υπ' όψιν πληροφορίες για την επίδοση των μαθητών στην εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων, οι επιθεωρητές ή άλλοι εξωτερικοί εκτιμητές, συνήθως, έχουν την ευχέρεια να ερμηνεύσουν τα στοιχεία χωρίς να προστρέξουν σε σημεία αναφοράς καθορισμένα από την κεντρική Αρχή. Στην Ουγγαρία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), ωστόσο, υπάρχουν καθορισμένα όρια επιτυχίας για τα αποτελέσματα των μαθητών, τα οποία ενεργοποιούν διάφορες μορφές παρέμβασης στα σχολεία. Στην Ουγγαρία, ένα σχολείο με χαμηλή επίδοση σε εθνικές αξιολογήσεις επί σειρά ετών, πρέπει να καταρτίσει ένα αναπτυξιακό σχέδιο δράσης. Στην Πορτογαλία, τα σχολεία που έχουν χαμηλή επίδοση σε τομείς όπως τα αποτελέσματα των μαθητών σε τυποποιημένα τεστ ή τα ποσοστά προβιβασμού των μαθητών, καλούνται να καθορίσουν ένα χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή μιας σειράς διορθωτικών μέτρων περιλαμβανομένης της παροχής περαιτέρω στήριξης στα παιδιά με χαμηλή επίδοση. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), θεσπίζονται ελάχιστα πρότυπα για το ποσοστό των μαθητών που θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένο όριο ή μέτρο αξιολόγησης της προόδου σε τυποποιημένα τεστ και τυποποιημένες εξετάσεις. Τα σχολεία που αποτυγχάνουν να εκπληρώσουν αυτά τα πρότυπα λαμβάνουν πρόσθετη στήριξη και επόπτευση και, εάν αποτύχουν να βελτιωθούν, ενδέχεται να δεχτούν επίσημες παρεμβάσεις.

ΕΝΑΣ ΜΙΚΡΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΝ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΤΕΣΤ

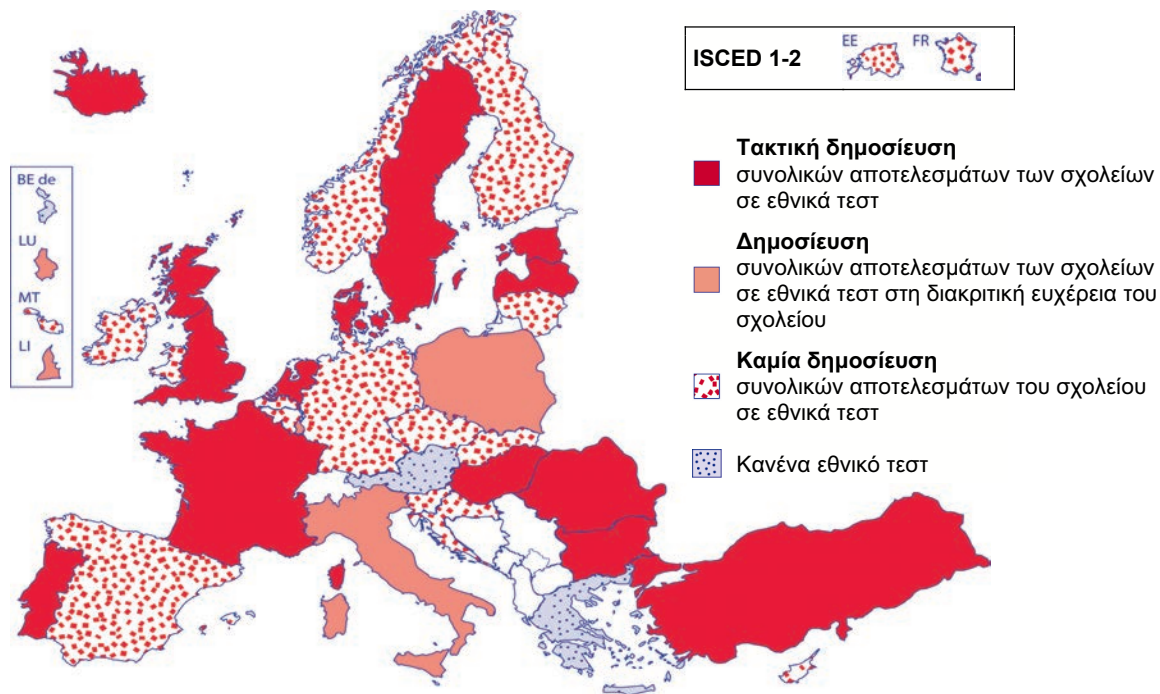
Η δημοσίευση των συγκεντρωτικών αποτελεσμάτων των μαθητών που λαμβάνουν τα σχολεία σε εθνικά τεστ θεωρείται ως ένας τρόπος ενίσχυσης της σχολικής λογοδότησης και ενδέχεται να συνδέεται με τον αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των σχολείων. (Για περισσότερες πληροφορίες για τους τύπους εθνικών τεστ που χρησιμοποιούνται σε κάθε χώρα, βλ. Σχήμα ΣΤ18.) Οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν υιοθετήσει ποικίλες και αντικρουόμενες πολιτικές σε αυτό τον τομέα, που κυμαίνονται από την τακτική συστηματική δημοσίευση μέχρι την επίσημη απαγόρευση της κατάταξης των σχολείων με βάση τα εθνικά αποτελέσματα στα τεστ.

Στο ένα τρίτο των χωρών, οι κεντρικές κυβερνήσεις φροντίζουν ώστε τα αποτελέσματα των σχολείων στα εθνικά τεστ να δημοσιοποιούνται. Στην Ουγγαρία, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, τα σχολεία καλούνται, επίσης, να περιλαμβάνουν τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα σε εθνικά τεστ στα πλαίσια των εντύπων που διανέμουν στους γονείς ή να δημοσιεύουν αυτές τις πληροφορίες στον ιστότοπό τους.

Οι κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές μπορούν να δημοσιεύουν τα αποτελέσματα του κάθε σχολείου ποικιλοτρόπως. Είναι πιθανόν να δημοσιεύονται ως μη-επεξεργασμένα δεδομένα, όπως είναι η περίπτωση της Σουηδίας, ή με σταθμικούς δείκτες βάσει των χαρακτηριστικών του μαθητικού πληθυσμού ή της προστιθέμενης αξίας των σχολείων, όπως στην Ισλανδία. Μπορούν, επίσης, να συνδυάζουν και τους δύο τύπους πληροφόρησης, όπως συμβαίνει στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία). Στις περισσότερες χώρες όπου δημοσιεύονται τα αποτελέσματα των σχολείων σε εθνικά τεστ, περιλαμβάνονται όλα τα σχετικά τεστ που διεξάγονται καθ' όλη τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είτε είναι σημαντικά για την πρόοδο των μαθητών είτε όχι. Στη Δανία, την Εσθονία και τη Γαλλία, ωστόσο, δημοσιεύονται μόνο τα αποτελέσματα των τελικών εξετάσεων που πραγματοποιούνται στο τέλος του επιπέδου ISCED 2 (Δανία) ή 3 και όχι τα αποτελέσματα άλλων τεστ που διεξάγονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στην Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία και το Λιχτενστάιν, τα σχολεία γενικά έχουν αυτονομία στη δημοσίευση των σχολικών αποτελεσμάτων σε εθνικά τεστ. Σε 17 εκπαιδευτικά συστήματα, τα σχολικά αποτελέσματα σε εθνικά τεστ δεν δημοσιεύονται. Αντίθετα, στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), την Ισπανία και τη Σλοβενία, επίσημα έγγραφα απαγορεύουν την κατάταξη των σχολείων βάσει των αποτελεσμάτων τους σε εθνικά τεστ. Παρά ταύτα, στην Ισπανία οι Αυτόνομες Κοινότητες μπορούν να αποφανθούν υπέρ της δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων στα τεστ.

- **Σχήμα B11: Δημοσίευση των αποτελεσμάτων του κάθε σχολείου πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε εθνικά τεστ (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Ενδελεχείς πληροφορίες για τους τύπους των εθνικών τεστ που ισχύουν σε κάθε χώρα, βλ. Σχήμα ΣΤ18.

Συγκεκριμένη σημείωση ανά χώρα

Πορτογαλία: Για τις εθνικές εξετάσεις, το Υπουργείο δημοσιεύει τα ατομικά αποτελέσματα των μαθητών ανά σχολείο στο Διαδίκτυο. Αυτή η πρακτική επιτρέπει στον Τύπο να συγκεντρώσει και να δημοσιεύσει τα στοιχεία για το σχολείο, ενώ τηρείται η ανωνυμία των μαθητών.

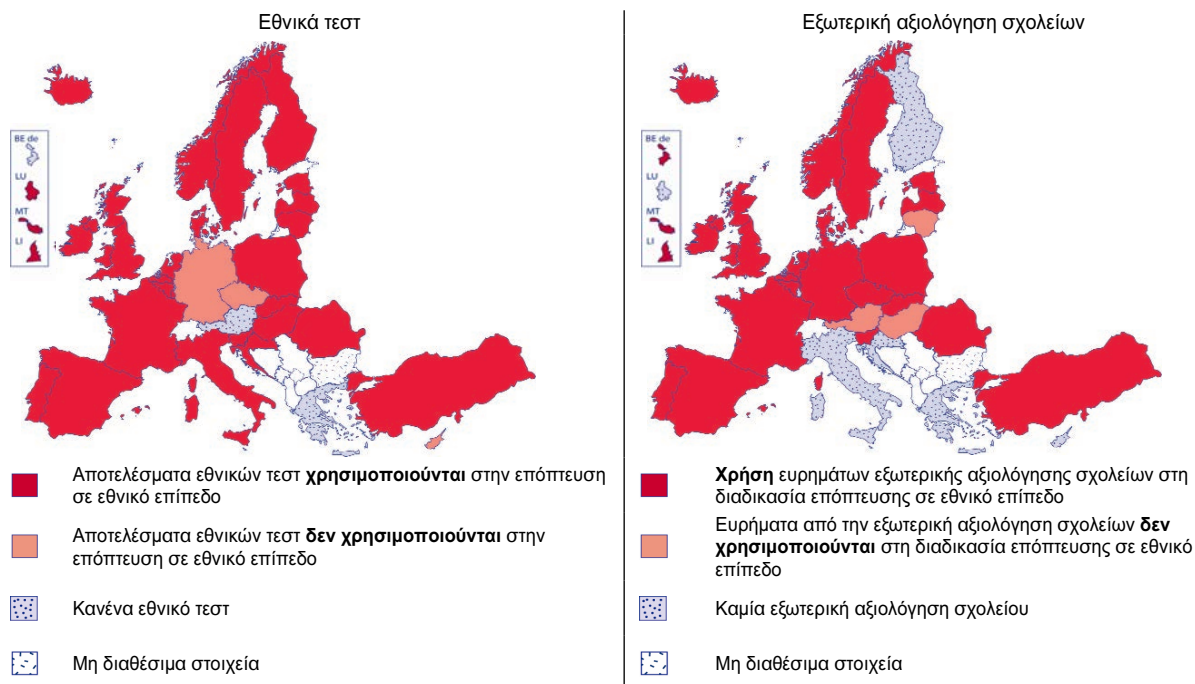
ΠΛΗΘΩΡΑ ΠΗΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Η επόπτευση των εκπαιδευτικών συστημάτων σε εθνικό επίπεδο υπαγορεύει τη διαδικασία συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών προκειμένου να ελεγχθεί η απόδοσή τους σε σχέση με καθορισμένους στόχους και προδιαγραφές, καθώς επίσης και για να μπορέσει να γίνει οποιαδήποτε αναγκαία αλλαγή. Το εύρος των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, τα αποτελέσματα της αυτο-αξιολόγησης ενός σχολείου, εξωτερικές εξετάσεις ή άλλες εθνικές αξιολογήσεις, ειδικά σχεδιασμένους δείκτες επίδοσης ή αποτελέσματα διεθνών αξιολογήσεων (περιλαμβανομένων των PIRLS, TIMSS, PISA κ.λπ.). Κάποιες χώρες επαφίνονται στην κρίση ειδικών ή σε μια ειδική Αρχή, π.χ. ένα συμβούλιο που συγκροτήθηκε για να εποπτεύσει μια μεταρρύθμιση.

Οι περισσότερες χώρες εφαρμόζουν κάποια μορφή επόπτευσης των εκπαιδευτικών τους συστημάτων και πολλές από αυτές έχουν συστήσει ειδικούς φορείς για την υλοποίηση αυτού του έργου. Αναλύονται δύο κύρια εργαλεία επόπτευσης της ανάπτυξης των εκπαιδευτικών συστημάτων: τα αποτελέσματα των μαθητών σε εθνικά τεστ (βλ. Σχήμα ΣΤ18) και τα

πορίσματα των σχολικών αξιολογήσεων (βλ. Σχήμα Β7). Οι περισσότερες χώρες χρησιμοποιούν και τις δύο πηγές πληροφοριών. Η Αυστρία είναι η μοναδική χώρα που επί του παρόντος δεν χρησιμοποιεί καμία πηγή (αυτό αναμένεται να αλλάξει το 2012/13).

● **Σχήμα Β12: Εθνική επόπτευση εκπαιδευτικών συστημάτων – χρήση αποτελεσμάτων εξωτερικής αξιολόγησης μαθητών και σχολείων, (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο όρος **αποτελέσματα εθνικών τεστ χρησιμοποιούνται στην επόπτευση σε εθνικό επίπεδο** αναφέρεται στη χρήση στοιχείων σε εθνικό επίπεδο για τα μέσα αποτελέσματα που έλαβαν οι μαθητές (ή ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών) από μια δεδομένη ηλικιακή ομάδα σε εθνική αξιολόγηση. Πέρα από την επόπτευση σε εθνικό επίπεδο, τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για την απονομή πιστοποιητικού ή βαθμού στους μαθητές στο τέλος του σχολικού έτους, για τον προβιβασμό τους στο επόμενο εκπαιδευτικό επίπεδο, για την επόπτευση της σχολικής επίδοσης ή για τον εντοπισμό των ατομικών μαθησιακών αναγκών των μαθητών. Για πληρέστερες πληροφορίες όσον αφορά στον τύπο των εθνικών τεστ που διεξάγονται σε κάθε χώρα, βλ. Σχήμα ΣΤ18.

Ο όρος **χρήση ευρημάτων εξωτερικής αξιολόγησης σχολείων στη διαδικασία επόπτευσης σε εθνικό επίπεδο** αναφέρεται στη χρήση στοιχείων σε εθνικό επίπεδο που συγκεντρώνουν πληροφορίες για το κάθε σχολείο. Για τον ορισμό της «αξιολόγησης των σχολείων», βλ. την επεξηγηματική σημείωση στο Σχήμα Β7.

Δεν λαμβάνονται υπ' όψιν τα τεστ που διεξάγονται για σκοπούς διεθνών ερευνών.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Τσεχία: Οι μαθητές συμμετείχαν για πρώτη φορά σε εθνικά τυποποιημένες απολυτήριες εξετάσεις ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 2010/11. Άλλα εθνικά τεστ σχεδιάζονται να εφαρμοστούν στα επίπεδα ISCED 1 και 2 το 2014. Αναμένεται ότι τα αποτελέσματα σε εθνικά τεστ θα χρησιμοποιηθούν στην επόπτευση σε εθνικό επίπεδο.

Δανία: Τα εθνικά τεστ που πραγματοποιούνται καθ' όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση για να εντοπίσουν τις ατομικές μαθησιακές ανάγκες κάθε μαθητή δεν χρησιμοποιούνται στην επόπτευση σε εθνικό επίπεδο. Μόνο οι τελικές εξετάσεις στο τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται.

Αυστρία: Από το σχολικό έτος 2012/13, τα εθνικά τεστ θα ισχύουν πλήρως και τα αποτελέσματά τους έπειτα θα χρησιμοποιούνται για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Σήμερα στην Ευρώπη είναι διαδεδομένη η επόπτευση σε εθνικό επίπεδο η οποία βασίζεται σε τυποποιημένη αξιολόγηση των μαθητών. Στις περισσότερες χώρες όπου χρησιμοποιείται η τυποποιημένη αξιολόγηση των μαθητών (με εξαίρεση την Τσεχία επί του παρόντος, τη Γερμανία και την Κύπρο), τα αποτελέσματα συγκεντρώνονται για να δώσουν μια σφαιρική εικόνα για την απόδοση του εθνικού ή κεντρικού εκπαιδευτικού συστήματος. Οι περισσότερες χώρες χρησιμοποιούν τα υπάρχοντα αποτελέσματα των εθνικών τεστ για να ενημερώσουν αυτή τη διαδικασία. Αυτό, όμως, δεν ισχύει στη Δανία.

Σε περισσότερες από τις μισές χώρες, τα αποτελέσματα εξωτερικών εξετάσεων που είναι σχεδιασμένες πρωτίστως για την αξιολόγηση των μαθητών και για σκοπούς πιστοποίησης, χρησιμοποιούνται, επίσης, για να μελετηθεί η κατάσταση του εκπαιδευτικού συστήματος. Σε γενικές γραμμές, τέτοιες εξετάσεις γίνονται στο τέλος είτε της υποχρεωτικής είτε της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ασφαλώς, ο τρόπος οργάνωσης της πιστοποιημένης αξιολόγησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, περιλαμβανομένων των σχολικών ετών στα οποία διεξάγεται, διαφέρει από χώρα σε χώρα (βλ. Σχήματα ΣΤ13-ΣΤ16).

Στη συντριπτική τους πλειονότητα οι ευρωπαϊκές χώρες (βλ. Σχήμα ΣΤ18) πραγματοποιούν εθνικά τεστ με πρωταρχικό σκοπό την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος και της απόδοσης του σχολείου (όχι για τη λήψη αποφάσεων για την ατομική πρόοδο των μαθητών). Με αυτά τα τεστ καθίσταται εφικτό να μετρήσουμε, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, την επάρκεια των μαθητών σε δεξιότητες και/ή γνώσεις σύμφωνα με τις εθνικά καθορισμένες κλίμακες αξιολόγησης. Συνήθως, πραγματοποιούνται στο πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο και σπανιότερα στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), τη Γαλλία, την Ουγγαρία, τη Σουηδία, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Βόρειο Ιρλανδία) και τη Νορβηγία, τα αποτελέσματα σε εθνικά τεστ τα οποία πρωτίστως στοχεύουν στον εντοπισμό των ατομικών μαθησιακών αναγκών χρησιμοποιούνται (επίσης) για την αξιολόγηση της κατάστασης του εκπαιδευτικού συστήματος.

Τα ευρήματα από την εξωτερική αξιολόγηση σχολείων χρησιμοποιούνται συχνά για την επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του σε χώρες όπου αυτού του είδους η αξιολόγηση πραγματοποιείται σε τακτική βάση (βλ. Σχήμα Β7). Εξαιρέσεις αποτελούν η Λιθουανία, η Ουγγαρία και η Αυστρία. Για σκοπούς επόπτευσης σε εθνικό επίπεδο, οι εκτιμητές που λογοδοτούν στην κεντρική αρχή, σε γενικές γραμμές, ετοιμάζουν μια εφ' όλης της ύλης αναφορά. Στο Λιχτενστάιν, δεν εκπονείται εθνική έκθεση, όμως οι κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές συνάγουν τα συμπεράσματά τους μελετώντας τις εκθέσεις αξιολόγησης για το κάθε σχολείο ξεχωριστά. Όπου οι εκτιμητές λογοδοτούν απευθείας στις τοπικές ή περιφερειακές Αρχές, οι ρυθμίσεις για τον τρόπο που οι κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές χρησιμοποιούν τα ευρήματα της αξιολόγησης των σχολείων διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Στην Πολωνία, για παράδειγμα, οι περιφερειακές εκπαιδευτικές Αρχές ετοιμάζουν αναφορές σχετικά με την κατάσταση της εκπαίδευσης στις περιοχές τους. Στη Δανία, οι κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές χρησιμοποιούν τις αναφορές των δημοτικών Αρχών όσον αφορά στην ποιότητα των σχολείων. Στη Σουηδία, τα ευρήματα των αξιολογήσεων που διεξήγαν οι δήμοι υπέστησαν επεξεργασία από μια εξειδικευμένη εθνική εκπαιδευτική υπηρεσία και κατόπιν χρησιμοποιήθηκαν από τις κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ – ΕΠΙΠΕΔΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μολονότι η σχολική αυτονομία φαίνεται πλέον διαδεδομένη στην Ευρώπη, ήταν απόρροια μιας βαθμιαίας διαδικασίας υλοποίησης. Ξεκίνησε τη δεκαετία του 1980 σε μερικές πρωτοπόρες χώρες και έπειτα επεκτάθηκε μαζικά τη δεκαετία του 1990. Στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, αυτές οι μεταρρυθμίσεις επιβλήθηκαν ως μέρος μιας διαδικασίας λήψης αποφάσεων εκ των άνω προς τα κάτω (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. Ευρυδίκη 2007β και 2008).

Αυτή η ανάλυση με θέμα τη σχολική αυτονομία πραγματεύεται αρκετούς ευρείς τομείς σχολικής δραστηριότητας, περιλαμβανομένων της αμιγούς διοίκησης και διαχείρισης των σχολείων, δηλαδή της χρηματοδότησης των σχολείων και της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων, καθώς επίσης και τομέων οι οποίοι άπτονται της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας που, μεταξύ άλλων, καλύπτουν τα σημαντικά θέματα του εκπαιδευτικού προγράμματος, της αξιολόγησης και των διδακτικών μεθόδων.

Συνολικά, υπάρχουν έκδηλες διαφορές στην Ευρώπη όσον αφορά στη βαθύτερη φιλοσοφία της σχολικής αυτονομίας και τη χρονική κλίμακα υλοποίησης της διαδικασίας της σχολικής αυτονομίας (Ευρυδίκη, 2007β). Επομένως, ουδόλως εκπλήσσει το γεγονός ότι το 2011 οι τομείς στους οποίους τα σχολεία έχαιραν αυτονομίας διέφεραν, επίσης, σημαντικά.

Η λεπτομερής ανάλυση των πληροφοριών για την αυτονομία που δίνεται στα σχολεία όσον αφορά στη **διαχείριση των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων** αποκαλύπτει ότι κάποιες χώρες επιτρέπουν περισσότερη αυτονομία από άλλες και, ομοίως, είναι πιθανόν η αυτονομία να παραχωρείται στα σχολεία σε κάποιους συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας και όχι σε άλλους.

Έντεκα χώρες εκχωρούν μεγάλο βαθμό αυτονομίας και στους δύο αυτούς τομείς (Βέλγιο, Τσεχία, χώρες της Βαλτικής, Ιρλανδία, Ιταλία (ειδικά στην οικονομική διαχείριση), Σλοβενία, Σλοβακία, Σουηδία (εκτός των ιδιωτικών κονδυλίων) και Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειος Ιρλανδία)). Παρόμοια κατάσταση επικρατεί στην Ουγγαρία και την Πολωνία αλλά, στις εν λόγω χώρες, πολλές αποφάσεις υπόκεινται στην έγκριση μιας ανώτερης Αρχής ή λαμβάνονται εντός καθορισμένων κατευθυντήριων γραμμών.

Στη Δανία, τις Κάτω Χώρες και τη Φινλανδία, η κατάσταση ποικίλλει περισσότερο καθώς επαφίεται στη βούληση των αρμόδιων Αρχών εάν θα αναθέσουν εξουσίες στα σχολεία σε όλους (Κάτω Χώρες) ή σε κάποιους (Δανία και Φινλανδία) τομείς διαχείρισης.

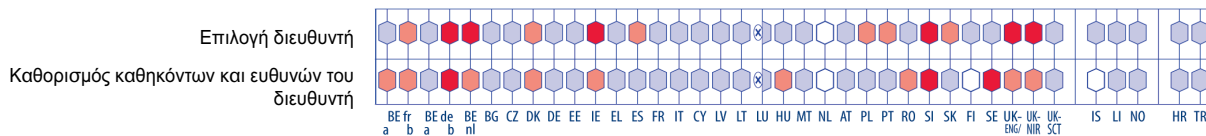
Αντίθετα, σε μικρό αριθμό χωρών, παραχωρείται ελάχιστη αυτονομία στα σχολεία στον τομέα των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Αυτό ισχύει, κυρίως, στη Γερμανία, την Ελλάδα (αν και σχετική νομοθεσία που ψηφίστηκε το 2010 παραχώρησε πλήρη αυτονομία στα σχολεία για λειτουργικές δαπάνες), τη Γαλλία (ISCED 1), το Λουξεμβούργο (ISCED 1) και τη Μάλτα. Στην Κύπρο και την Τουρκία, τα σχολεία δεν έχουν καμία αυτονομία σε αυτούς τους τομείς.

Ο τομέας της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων αποκαλύπτει αντίρροπα στοιχεία. Αποφάσεις που σχετίζονται με τη θέση του διευθυντή του σχολείου πολύ συχνά υπόκεινται στον έλεγχο της εκπαιδευτικής Αρχής, ενώ αποφάσεις για τη διαχείριση του διδακτικού προσωπικού, συνήθως, λαμβάνονται σε σχολικό επίπεδο (δηλαδή επιλογή νέου προσωπικού, αντικατάσταση απόντων εκπαιδευτικών και καθορισμός των καθηκόντων και ευθυνών των εκπαιδευτικών). Στη Ρουμανία τα σχολεία απολαμβάνουν μεγαλύτερη αυτονομία για την επιλογή των εκπαιδευτικών από το 2011/2012. Όσον αφορά στην επιλογή των διευθυντών, τα σχολεία απολαμβάνουν πλήρη αυτονομία στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα και στην περίπτωση επιχορηγούμενων σχολείων στη γερμανόφωνη κοινότητα), την Ιρλανδία, τη Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία). Όπου τα σχολεία έχουν μεγάλη αυτονομία σε θέματα διδακτικού προσωπικού, συνήθως τα σχολεία είναι οι επίσημοι εργοδότες (βλ. Σχήμα Β15).

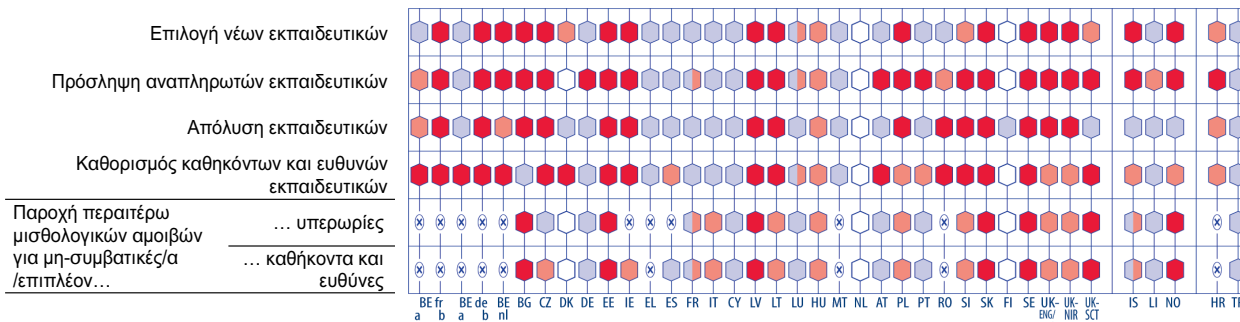
● **Σχήμα B13: Επίπεδα σχολικής αυτονομίας για τη διαχείριση των πόρων και πτυχών της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-3), 2010/11**

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Όσον αφορά στους διευθυντές

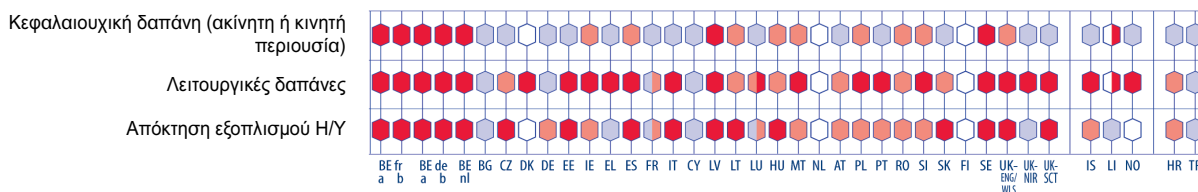

Όσον αφορά στο διδακτικό προσωπικό

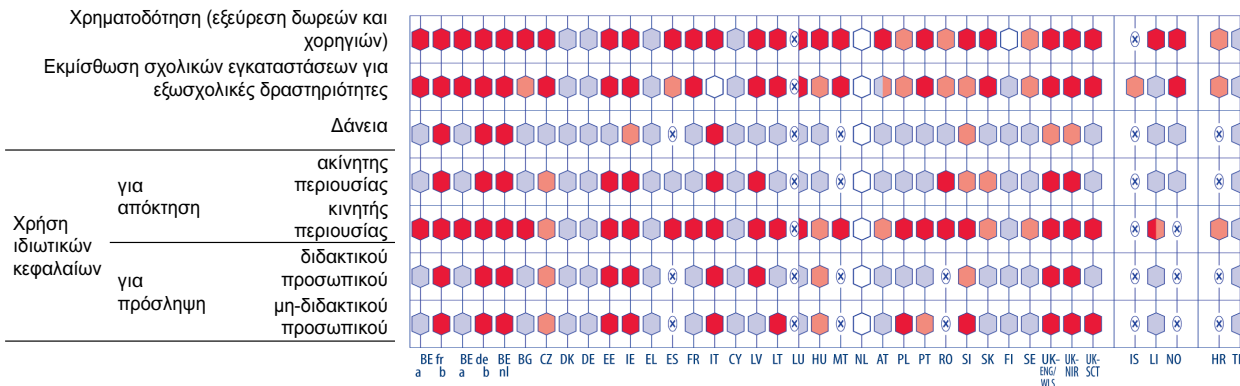

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Χρήση δημοσίων κονδυλίων

Συλλογή και χρήση ιδιωτικών κεφαλαίων

Αριστερά
ISCED 1

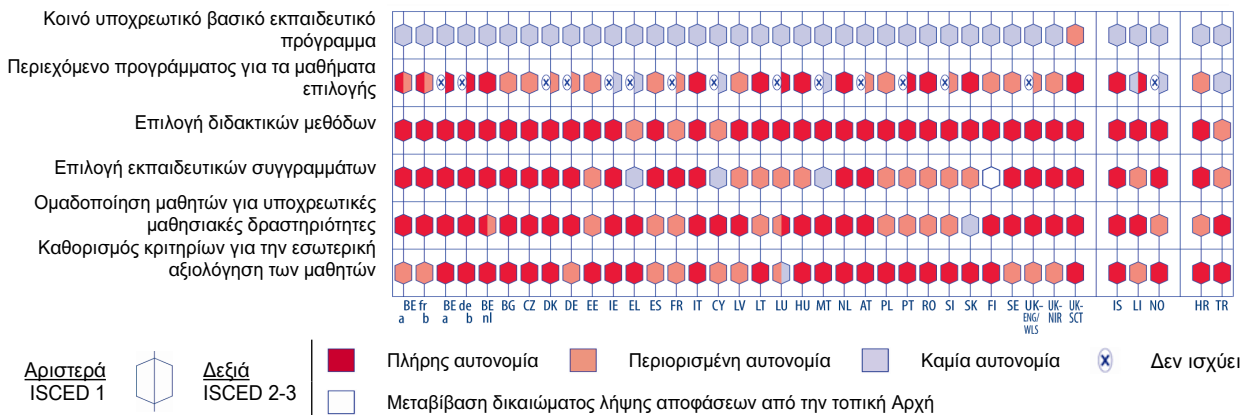

Δεξιά
ISCED 2-3

- Πλήρης αυτονομία
- Περιορισμένη αυτονομία
- Καμία αυτονομία
- Δεν ισχύει
- Μεταβίβαση δικαιώματος λήψης αποφάσεων από την τοπική Αρχή

Πηγή: Ευρωδίκη.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Αυτός ο δείκτης απεικονίζει τον βαθμό της σχολικής αυτονομίας σε σχέση με τις τοπικές, περιφερειακές και κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές. Για περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά στον καταμερισμό των ευθυνών για τη λήψη αποφάσεων στα πλαίσια των σχολείων, βλ. Σχήμα Β14.

Ο όρος «**καμία αυτονομία**» σημαίνει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται μόνο από την εκπαιδευτική Αρχή, μολοντί η άποψη του σχολείου μπορεί να ζητηθεί σε συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας. «**Πλήρης αυτονομία**» σημαίνει ότι το σχολείο είναι αποκλειστικά αρμόδιο να λαμβάνει αποφάσεις, εντός των ορίων που καθορίζουν η εθνική/τοπική νομοθεσία ή οι εθνικοί/τοπικοί κανονισμοί. Η εκπαιδευτική Αρχή μπορεί να παρέχει κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες, όμως, δεν περιορίζουν τη σχολική αυτονομία.

Ο όρος «**περιορισμένη αυτονομία**» περιλαμβάνει τέσσερις ξεχωριστές καταστάσεις:

- τα σχολεία λαμβάνουν αποφάσεις από κοινού με την εκπαιδευτική Αρχή ή προωθούν τις προτάσεις τους για έγκριση,
- τα σχολεία αποφασίζουν βάσει ενός συνόλου επιλογών προκαθορισμένων από την εκπαιδευτική Αρχή,
- τα σχολεία έχουν κάποια αυτονομία στον υπό μελέτη τομέα, αλλά όσον αφορά στις υπόλοιπες αποφάσεις, είτε πρέπει να απευθύνονται στην εκπαιδευτική Αρχή είτε δεν δρουν αυτόνομα,
- τα σχολεία είναι αυτόνομα κατ' αρχήν, αλλά παροτρύνονται να ακολουθούν τις επίσημες συστάσεις.

Περισσότερες πληροφορίες για τις περιπτώσεις όπου τα σχολεία έχουν περιορισμένη αυτονομία, είναι διαθέσιμες στα παραρτήματα.

Ο όρος «**μεταβίβαση δικαιώματος λήψης αποφάσεων από την τοπική Αρχή**» σημαίνει ότι οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για τη λήψη αποφάσεων και έχουν, διά νόμου, την ευχέρεια να αναθέτουν το δικαίωμα λήψης αποφάσεων στο σχολικό επίπεδο.

Ο όρος «**δεν ισχύει**» σημαίνει ότι το εξεταζόμενο στοιχείο δεν υφίσταται στο δεδομένο εκπαιδευτικό σύστημα και επομένως, τα σχολεία ή οι εκπαιδευτικές Αρχές δεν λαμβάνουν αποφάσεις σε κανένα επίπεδο.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE fr): Τα επιχορηγούμενα σχολεία έχουν μικρότερη αυτονομία στην επιλογή του διευθυντή, καθώς ένα διάταγμα του 2007 για τη λειτουργία του διευθυντή του σχολείου όρισε πιο συγκεκριμένα τον τρόπο επιλογής και διορισμού των διευθυντών.

Βέλγιο (BE fr, BE de): Το Σχήμα αναφέρεται (α) σε σχολεία τα οποία υπάγονται απευθείας στην Κοινότητα και ένας υπουργός είναι η υπεύθυνη αρχή και (β) σε σχολεία στον δημόσιο και ιδιωτικό επιχορηγούμενο τομέα. Στον επιχορηγούμενο τομέα, υπεύθυνη αρχή θεωρείται ο σχολικός διαχειριστικός φορέας.

Βέλγιο (BE de): Όσον αφορά στις κεφαλαιουχικές δαπάνες, τα σχολεία μπορούν να αποφασίσουν για ορισμένο επίπεδο δαπανών. Πέραν αυτού του ορίου, οι αποφάσεις λαμβάνονται από το Υπουργείο.

Βουλγαρία: Τα σχολεία έχουν αυτονομία για κάποιες λειτουργικές δαπάνες.

Τσεχία: Τα σχολεία έχουν μικρότερη αυτονομία για τους ανθρώπινους πόρους από το 2007, όταν βάσει νομοθεσίας κατέστη υποχρεωτικό τα σχολεία να παρέχουν αμοιβή για καθήκοντα και ευθύνες που δεν απορρέουν από συμβάσεις, σύμφωνα με ένα μισθολογικό πλαίσιο που καταρτίστηκε σε κεντρικό επίπεδο.

Ισπανία: Τα σχολεία είναι ελεύθερα να αποφασίσουν μόνο τους για την απόκτηση εξοπλισμού Η/Υ, όμως οι Αυτόνομες Κοινότητες συνήθως σχεδιάζουν όλες τις δικτυακές εγκαταστάσεις και παρέχουν το πιο σημαντικό μέρος του εξοπλισμού.

Γαλλία: Μόνο τα σχολεία που έχουν τάξεις τεχνολογίας ή έναν τροποποιημένο γενικό/επαγγελματικό κλάδο (SEGPA) μπορούν να λαμβάνουν κεφάλαια από ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Κύπρος: Στο επίπεδο ISCED 1, είτε τα σχολεία έχουν την ευθύνη επιλογής των σχολικών συγγραμμάτων είτε δεν υπάρχει καθόλου αυτονομία σε αυτόν τον τομέα.

Λουξεμβούργο: Στο επίπεδο ISCED 1, δεν υπάρχει θέση διευθυντή σχολείου.

Μάλτα: Στην περίπτωση των σχολείων στο επίπεδο ISCED 3 (Junior College), η κατάσταση στους ακόλουθους τομείς διαφέρει από τις πληροφορίες που εμφανίζονται στο Σχήμα. Ανθρώπινοι πόροι (εκτός από την επιλογή κενών θέσεων διδασκαλίας και την παροχή επιπλέον μισθολογικών αμοιβών): περιορισμένη αυτονομία. Χρήση δημοσίων κονδυλίων: πλήρης αυτονομία. Για την εκμίσθωση των σχολικών εγκαταστάσεων για αθλητικές δραστηριότητες, τα σχολεία έχουν περιορισμένη αυτονομία. Στο επίπεδο ISCED 3, οι μαθητές πρέπει να αγοράζουν τα βιβλία τους με βάση έναν κατάλογο προτεινόμενων συγγραμμάτων. Το αναλυτικό πρόγραμμα των εξετάσεων που πραγματοποιούνται στο τέλος αυτού του επιπέδου αποτελεί το ελάχιστο βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Οι συνθήκες εργοδότησης στα σχολεία που υπάγονται στην Εκπαιδευτική Διεύθυνση ορίζονται κεντρικά, ωστόσο οι διευθυντές μπορούν να αναθέσουν συγκεκριμένα καθήκοντα στους εκπαιδευτικούς, π.χ. ανάθεση τάξεων και καθήκοντα δασκάλου υπεύθυνου για μία τάξη.

Κάτω Χώρες: Κάθε σχολείο έχει την αρμόδια Αρχή του (*bevoegd gezag*), η οποία μπορεί να αναθέσει το δικαίωμα λήψης αποφάσεων στον σχολικό διαχειριστικό φορέα ή τον διευθυντή του σχολείου.

Αυστρία: Το *Allgemein bildende höhere Schule* μπορεί να αποφασίσει εντός καθορισμένων εκπαιδευτικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την εκμίσθωση των σχολικών εγκαταστάσεων για κοινοτική χρήση.

Πορτογαλία: Τα σχολεία μπορούν να επιλέγουν προσωπικό μόνο όταν οι θέσεις εξακολουθούν να είναι κενές μετά τους διορισμούς σε εθνικό επίπεδο. Όσον αφορά σε πειθαρχικά μέτρα και στις απολύσεις του προσωπικού, τα σχολεία ξεκινούν τις διαδικασίες, αλλά η τελική απόφαση λαμβάνεται σε ανώτερο επίπεδο.

Ρουμανία: Από την έναρξη της ισχύος του νέου νόμου για τους ενιαίους μισθούς το 2010, τα σχολεία δεν έχουν καμία ελευθερία να αποδίδουν επιπλέον μισθολογικές αμοιβές στους εκπαιδευτικούς. Από το σχολικό έτος 2011/12, τα σχολεία θα απολαμβάνουν πλήρη αυτονομία στην επιλογή για την πλήρωση κενών διδακτικών θέσεων.

Σλοβενία: Τα σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν πλήρη αυτονομία στη χρήση ιδιωτικών κεφαλαίων για την πρόσληψη διδακτικού προσωπικού.

Σλοβακία: Όσον αφορά στους ρόλους, τα καθήκοντα και τα πειθαρχικά μέτρα για το διδακτικό προσωπικό, κάποιες πτυχές είναι πιθανό να διέπονται από καθορισμένες κατευθυντήριες γραμμές. Τα σχολεία μπορούν να αποφασίσουν για κάποια κεφαλαιουχική δαπάνη με την έγκριση της ανώτατης Αρχής.

Σουηδία: Σχετικά με τα πειθαρχικά μέτρα, κάποιες πτυχές μπορεί να διέπονται από καθορισμένες κατευθυντήριες γραμμές. Για τη χρήση δημόσιων κονδυλίων, οι τοπικές Αρχές πρέπει να ακολουθούν εθνικές κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες απαιτούν έστω κάποια ανάθεση εξουσιών λήψης αποφάσεων στα σχολεία. Ο βαθμός στον οποίο μεμονωμένα σχολεία μπορούν να αποφασίζουν για θέματα που αφορούν στην εξεύρεση δωρεών, την εκμίσθωση σχολικών εγκαταστάσεων και τη χρήση κονδυλίων για την απόκτηση κινητής περιουσίας διαφέρει μεταξύ δήμων ανάλογα με τον βαθμό της ανάθεσης εξουσιών.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Σχετικά με την εκμίσθωση των εγκαταστάσεων για κοινοτική χρήση, τα σχολεία δεν έχουν αυτονομία στην περίπτωση που το κτίριο παραχωρήθηκε μέσω δημόσιας-ιδιωτικής κοινοπραξίας. Στην Ουαλία, τα σχολεία δεν έχουν καμία αυτονομία σε θέματα κεφαλαιουχικής δαπάνης ή απόκτησης περιουσιακών στοιχείων.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Η τοπική εκπαιδευτική Αρχή έχει την τελική ευθύνη για τα πειθαρχικά μέτρα. Σε κάποιες περιπτώσεις, τα σχολεία μπορούν να διευρύνουν το πεδίο μιας θέσης που θα οδηγούσε σε επιπλέον μισθολογικές αμοιβές.

Ισλανδία: Μόνο τα σχολεία στο επίπεδο ISCED 3 έχουν περιορισμένη αυτονομία όσον αφορά σε επιπλέον μισθολογικές αμοιβές για υπερωρίες και καθήκοντα/ευθύνες που δεν προβλέπονται σε συμβάσεις.

Νορβηγία: Όσον αφορά στα ιδιωτικά κεφάλαια, τα σχολεία μπορούν μόνο να λαμβάνουν δωρεές.

Η αυτονομία για τη διαχείριση οικονομικών πόρων από τον δημόσιο κορβανά είναι συνηθέστερη στα λειτουργικά έξοδα και την απόκτηση εξοπλισμού Η/Υ παρά στις κεφαλαιουχικές δαπάνες. Ωστόσο, πρόσφατα σχέδια, που προβλέπουν τη στήριξη σε εθνικό επίπεδο για αγορά εξοπλισμού Η/Υ στα σχολεία, μείωσαν τη σχετική σχολική αυτονομία στην Ιρλανδία.

Σε πολλές χώρες, τα σχολεία χαίρουν πλήρους αυτονομίας στη συλλογή ιδιωτικών κεφαλαίων μέσω δωρεών, χορηγιών ή εκμίσθωσης σχολικών εγκαταστάσεων. Αντίθετα, η σχολική αυτονομία είναι πολύ πιο περιορισμένη όσον αφορά στο δικαίωμα σύναψης δανείων. Μόνο στο Βέλγιο (επιχορηγούμενα σχολεία), την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες (εφόσον παραχωρείται η σχετική εξουσία) υπάρχει πλήρης αυτονομία στον εν λόγω τομέα. Σε γενικές γραμμές, τα σχολεία μπορούν να χρησιμοποιούν τα ιδιωτικά τους κεφάλαια για την απόκτηση κινητής, παρά ακίνητης, περιουσίας ή για την πρόσληψη προσωπικού.

Μια ανάλυση των ευθυνών λήψης αποφάσεων σε θέματα **διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης** αποκαλύπτει ότι, ενώ πολλά εκπαιδευτικά συστήματα στηρίζονται σε μια σειρά αλληλοσχετιζόμενων στόχων που καταρτίζονται σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, μεγάλη ευελιξία παραχωρείται συχνά σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς και ιδρύματα για τον καθορισμό του τρόπου που θα επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι.

Τα σχολεία έχουν ελάχιστη αυτονομία στους τομείς που αφορούν απευθείας στους κύριους στόχους του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι περισσότερες χώρες επιζητούν να διασφαλίσουν ότι όλοι οι μαθητές έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, επομένως, σχεδόν παντού, οι κεντρικές Αρχές καθορίζουν ένα βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που είτε είναι προσανατολισμένο στο περιεχόμενο είτε είναι στοχοκεντρικό και όλοι οι εκπαιδευτικοί καλούνται να το ακολουθήσουν. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), ωστόσο, οι στόχοι του κεντρικού εκπαιδευτικού προγράμματος εκφράζονται με όρους τυπικής ανέλιξης του μαθητή σε διαφορετικά στάδια εκπαίδευσης και επομένως δεν είναι ρυθμιστικοί. Σε αντίθεση με τις διαδικασίες που διέπουν το υποχρεωτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τα σχολεία γενικά χαίρουν μεγαλύτερης ευχέρειας ελιγμών όταν πρόκειται για τον καθορισμό των προγραμμάτων για τα μαθήματα επιλογής. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει σε μερικές χώρες, περιλαμβανομένης της Νορβηγίας, όπου εντός του πλαισίου του προγράμματος προώθησης της γνώσης του 2006, τα σχολεία δεν έχουν περισσότερη αυτονομία για τον καθορισμό του περιεχομένου του προγράμματος για τα μαθήματα επιλογής σε σύγκριση με τα υποχρεωτικά μαθήματα.

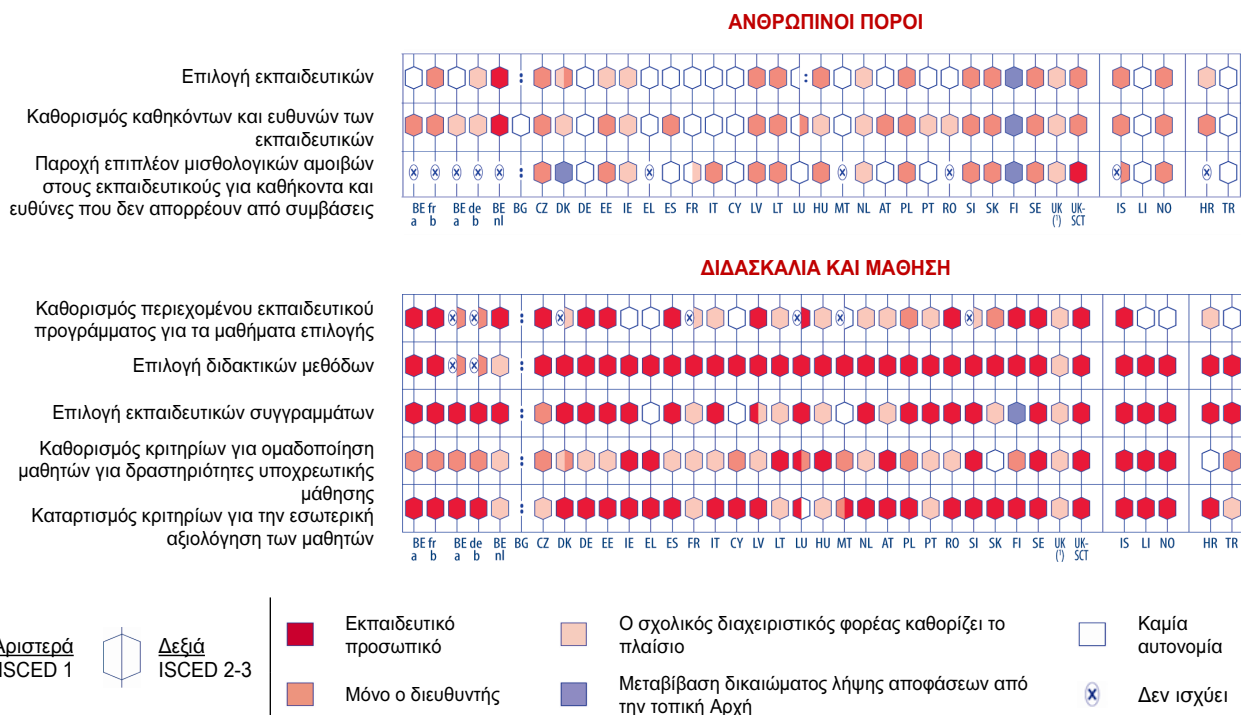
Συνήθως, μεγαλύτερη αυτονομία παραχωρείται σε σχολεία και εκπαιδευτικούς όσον αφορά στις καθημερινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Οι περισσότερες χώρες αφήνουν ελεύθερα τα σχολεία να αποφασίσουν ποιες διδακτικές μεθόδους θα χρησιμοποιήσουν, αν και συχνά υπάρχουν μηχανισμοί επόπτευσης της διδασκαλίας, π.χ. μέσω επιθεωρήσεων. Στην Ελλάδα, τη Γαλλία, την Κύπρο και την Τουρκία, οι κεντρικές Αρχές καθήρτισαν κατευθυντήριες γραμμές για τα σχολεία σε θέματα διδακτικών μεθόδων. Σχεδόν σε όλες τις χώρες, τα σχολεία επιλέγουν τα δικά τους εκπαιδευτικά συγγράμματα. Εξαιρέση αποτελούν η Ελλάδα, η Κύπρος και η Μάλτα. Όλες οι χώρες, με εξαίρεση τη Σλοβακία (από το 2008) εκχωρούν

έστω κάποια ελευθερία στα σχολεία για να ορίσουν τη βάση στην οποία οι μαθητές θα ομαδοποιούνται για σκοπούς διδασκαλίας και μάθησης. Στη Λετονία, οι κανονισμοί για την ομαδοποίηση των μαθητών καταργήθηκαν το 2009. Οι εκπαιδευτικοί επίσης έχουν μεγάλο περιθώριο αυτονομίας σε έναν άλλο σημαντικό τομέα της δραστηριότητάς τους, στον καταρτισμό κριτηρίων για την αξιολόγηση των μαθητών. Η Ελλάδα υιοθέτησε αυτή την πρακτική μόλις πρόσφατα (το 2010).

ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, Ο ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΣΠΑΝΙΑ ΕΜΠΛΕΚΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

Σε όλες τις χώρες, τα σχολεία έχουν δικαίωμα λήψης αποφάσεων στον τομέα της διδασκαλίας και της μάθησης και, στις περισσότερες χώρες, σε συγκεκριμένες πτυχές της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων (βλ. Σχήμα B13). Τα άτομα που λαμβάνουν αποφάσεις εντός των σχολείων διαφέρουν ανάλογα με τον τύπο της εκάστοτε δραστηριότητας. Σχεδόν σε όλες τις χώρες, το διδακτικό προσωπικό, εκτός από τον ρόλο που έχει ως μέλος του σχολικού διαχειριστικού φορέα, δεν λαμβάνει αποφάσεις για ζητήματα ανθρώπινων πόρων. Όμως, σε γενικές γραμμές, εμπλέκεται, πότε περισσότερο και πότε λιγότερο, στις αποφάσεις για τη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης. Σε χώρες όπου οι λειτουργίες που αφορούν στο ανθρώπινο δυναμικό, π.χ. η επιλογή νέων εκπαιδευτικών και ο καθορισμός των καθηκόντων και ευθυνών των εκπαιδευτικών για την απόδοση επιπλέον μισθολογικών αμοιβών, λαμβάνουν χώρα στο σχολικό επίπεδο, συχνότερα ο διευθυντής του σχολείου είναι ο μόνος υπεύθυνος. Ωστόσο, σε δέκα χώρες, ο σχολικός διαχειριστικός φορέας, επίσης, έχει ρόλο στη διαχείριση του προσωπικού. Στην Εσθονία, την Ουγγαρία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και την Κροατία, ο διευθυντής μπορεί να έχει την αποκλειστική ευθύνη ή ο σχολικός διαχειριστικός φορέας μπορεί, επίσης, να εμπλέκεται ανάλογα με το θέμα. Τέλος, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα) και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), οι εκπαιδευτικοί παίζουν ρόλο στον καθορισμό των συνθηκών εργασίας τους.

● Σχήμα B14: Σχολικοί φορείς λήψης αποφάσεων στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED1-3), 2010/11

Επεξηγηματική σημείωση

Το Σχήμα περιγράφει τους φορείς λήψης αποφάσεων στα πλαίσια του σχολείου, ασχέτως εάν το σχολείο έχει πλήρη ή περιορισμένη αυτονομία στον δεδομένο τομέα (για περισσότερες πληροφορίες για το βαθμό σχολικής αυτονομίας, βλ. Σχήμα B13).

Ο όρος «εκπαιδευτικό προσωπικό» σημαίνει ότι είτε οι εκπαιδευτικοί (ατομικά και/ή συλλογικά) είναι οι μόνοι φορείς λήψης αποφάσεων, είτε ο διευθυντής μπορεί επίσης να συμβάλει στη διαδικασία. Ο σχολικός διαχειριστικός φορέας δεν συμμετέχει.

Ο όρος «μόνο ο διευθυντής» σημαίνει ότι ο διευθυντής είναι ο μόνος που λαμβάνει αποφάσεις στο δεδομένο ζήτημα.

Ο όρος «ο σχολικός διαχειριστικός φορέας καθορίζει το πλαίσιο» σημαίνει ότι ο σχολικός διαχειριστικός φορέας καθιερώνει το πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις, μολοντί οι εκπαιδευτικοί και/ή ο διευθυντής του σχολείου μπορούν, επίσης, να συμβάλουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE nl): Ανάλογα με το σχολείο, διαφέρουν οι φορείς που λαμβάνουν αποφάσεις σε θέματα που σχετίζονται με την επιλογή διδακτικών μεθόδων και συγγραμμάτων, την ομαδοποίηση των μαθητών για δραστηριότητες υποχρεωτικής μάθησης και τον καταρτισμό των κριτηρίων για την εσωτερική αξιολόγηση των μαθητών.

Δανία: Το σχολικό συμβούλιο λαμβάνει αποφάσεις στα σχολεία πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την επιλογή των εκπαιδευτικών και τον καθορισμό των κριτηρίων για την ομαδοποίηση των μαθητών για δραστηριότητες υποχρεωτικής μάθησης.

Κάτω Χώρες: Οι πληροφορίες αντιστοιχούν στην κοινή πρακτική αλλά δεν υπάρχουν εθνικοί κανονισμοί ή συστάσεις σχετικά με τους φορείς λήψης αποφάσεων εντός των σχολείων.

Μάλτα: Δεν υπάρχει καθορισμένος κανόνας σχετικά με τον καταρτισμό κριτηρίων εσωτερικής αξιολόγησης για τα επίπεδα ISCED 1 και 2. Αυτή η διαδικασία μπορεί να πραγματοποιηθεί από τον διευθυντή και από τους εκπαιδευτικούς ατομικά ή συλλογικά.

Ισλανδία: Οι πληροφορίες για τους φορείς λήψης αποφάσεων σχετικά με τις επιπλέον μισθολογικές αμοιβές για υπερωρίες και ευθύνες που δεν απορρέουν από συμβάσεις, ισχύουν μόνο στην περίπτωση των σχολείων στο επίπεδο ISCED 3.

Τουρκία: Οι διευθυντές μπορούν να αναθέσουν την ομαδοποίηση των μαθητών για υποχρεωτικές δραστηριότητες στον σχολικό διαχειριστικό φορέα.

Οι τομείς της διδασκαλίας και της μάθησης, όπου οι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται συχνότερα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων είτε μόνοι τους είτε με τον διευθυντή του σχολείου, είναι οι εξής με σειρά συχνότητας: διδακτικές μέθοδοι, καθορισμός κριτηρίων εσωτερικής αξιολόγησης και επιλογή εκπαιδευτικών συγγραμμάτων. Αντίθετα, στις περισσότερες χώρες, είτε ο διευθυντής λαμβάνει αποφάσεις μόνος του είτε ο σχολικός διαχειριστικός φορέας συμμετέχει σε θέματα που αφορούν στο περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος για τα μαθήματα επιλογής και την ομαδοποίηση των μαθητών για υποχρεωτικές δραστηριότητες μάθησης. Αρκετές χώρες διαφοροποιούνται από αυτά τα γενικά μοντέλα, υπό την έννοια ότι οι διευθετήσεις για τη λήψη αποφάσεων είναι ίδιες για όλους τους τομείς διδασκαλίας και μάθησης. Πράγματι, στην Ιρλανδία, την Ελλάδα, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία, σε όλους τους τομείς διδασκαλίας και μάθησης όπου τα σχολεία έχουν κάποια αυτονομία, οι αποφάσεις λαμβάνονται μόνο από τους εκπαιδευτικούς ή σε συνεργασία με τον διευθυντή. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), ο σχολικός διαχειριστικός φορέας συμμετέχει σε όλους αυτούς τους τομείς λήψης αποφάσεων.

ΟΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΤΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΟΣΟ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

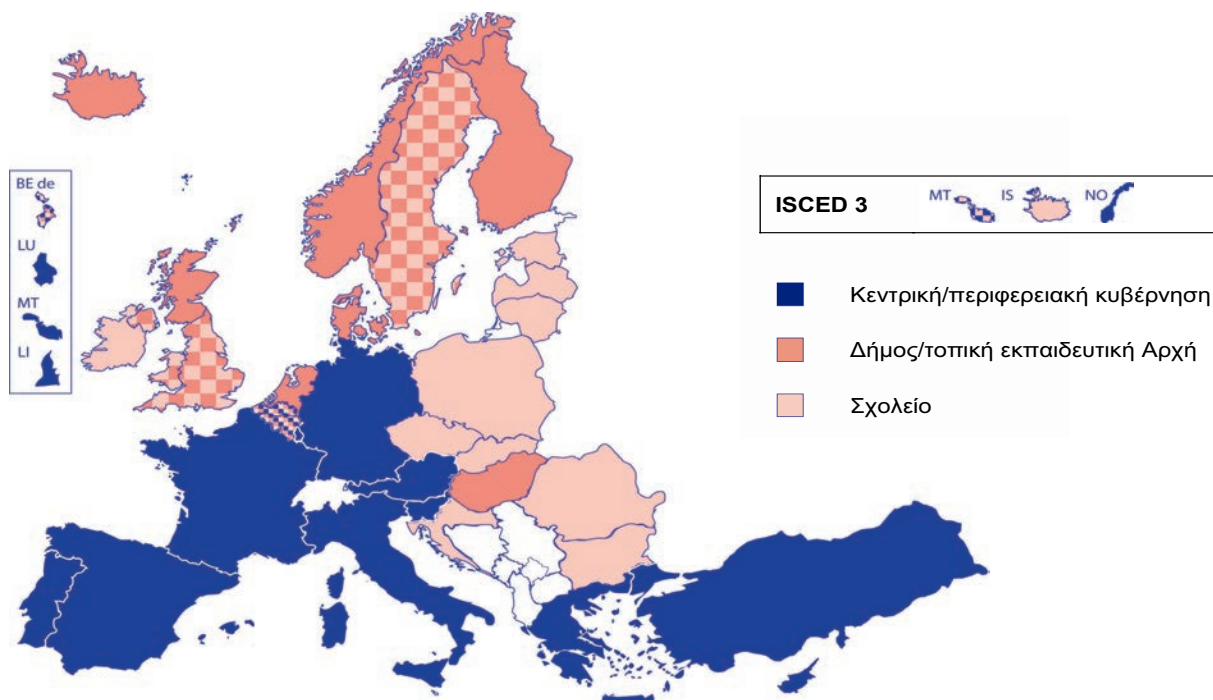
Το διοικητικό επίπεδο που είναι υπεύθυνο για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών, συνήθως, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το καθεστώς απασχόλησής τους (βλ. Σχήμα E5). Με εξαίρεση την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και την Πολωνία, οι εκπαιδευτικοί που σταδιοδρομούν ως δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας προσλαμβάνονται από τις κεντρικές ή περιφερειακές Αρχές, όπου αυτές αντιστοιχούν στην ανώτατη εκπαιδευτική Αρχή (π.χ. οι κυβερνήσεις των Αυτόνομων Κοινοτήτων στην Ισπανία). Αυτό ισχύει περίπου στο ένα τρίτο των ευρωπαϊκών χωρών. Οι κεντρικές κυβερνήσεις ενδέχεται, επίσης, να είναι οι εργοδότες εκπαιδευτικών με καθεστώς δημοσίου υπαλλήλου (Σλοβενία, Λιχτενστάιν και Τουρκία) ή με καθεστώς συμβασιούχου (Ιταλία). Όταν εργοδότης είναι το σχολείο ή η τοπική Αρχή, στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, οι εκπαιδευτικοί έχουν καθεστώς συμβασιούχου. Στις σκανδιναβικές χώρες καθώς και στην Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), εργοδότης των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε δημόσια ιδρύματα είναι η τοπική Αρχή. Τα σχολεία είναι υπεύθυνα για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στη Βουλγαρία, την Τσεχία, τις χώρες της Βαλτικής, την Ιρλανδία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και την Κροατία. Τέλος, η ευθύνη για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών διαφέρει ανάλογα με την κατηγορία του σχολείου (Βέλγιο, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία)).

Στις περισσότερες περιπτώσεις, το εκπαιδευτικό επίπεδο όπου εργάζεται ένας εκπαιδευτικός δεν επηρεάζει την εργοδοτική Αρχή. Μόνο σε περιορισμένο αριθμό χωρών, όπως είναι η Μάλτα, η Ισλανδία και η Νορβηγία, ο εργοδότης των εκπαιδευτικών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαφέρει από εκείνον στην πρωτοβάθμια και κατώτερη

δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στη Μάλτα (σε κάποιες περιπτώσεις) και την Ισλανδία, εργοδότης είναι το ίδιο το σχολείο, ενώ στη Νορβηγία η Αρχή που είναι υπεύθυνη για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η Εκπαιδευτική Επιτροπή της Κομητείας.

Ως εργοδότης νοείται η Αρχή που έχει την ευθύνη για τον διορισμό των εκπαιδευτικών. Τα σχολεία μπορούν, παρά ταύτα, να έχουν πλήρη αυτονομία στην πρόσληψη των εκπαιδευτικών ακόμη και όταν ο εργοδότης δεν εντοπίζεται στο σχολικό επίπεδο στις Κάτω Χώρες, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία) (βλ. Σχήμα Β13). Αυτό σημαίνει ότι τα σχολεία είναι ελεύθερα να επιλέξουν τους εκπαιδευτικούς τους, μολοντί μια ανώτατη Αρχή έχει επίσημα την ευθύνη για τους διορισμούς. Επιπλέον, οι δημοτικές Αρχές στο Λιχτενστάιν, αν και δεν είναι ο επίσημος εργοδότης, μπορούν να προβούν σε συστάσεις προς την κυβέρνηση για τον διορισμό του διδακτικού προσωπικού.

- **Σχήμα Β15: Διοικητικά επίπεδα υπεύθυνα για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο όρος «Αρχή πρόσληψης» αναφέρεται στην Αρχή που έχει άμεση ευθύνη να διορίζει τους εκπαιδευτικούς, να καθορίζει τους όρους εργασίας τους (σε συνεργασία με άλλους εταίρους, όπου κρίνεται αναγκαίο) και να φροντίζει ώστε αυτοί οι όροι να πληρούνται. Σε αυτά τα πλαίσια, περιλαμβάνεται, επίσης, και η καταβολή των μισθών των εκπαιδευτικών, μολοντί τα κονδύλια γι' αυτόν τον σκοπό ενδέχεται να μην πηγάζουν απαραίτητα απευθείας από τον προϋπολογισμό της Αρχής. Θα πρέπει, ωστόσο, να διαχωρίσουμε τα προαναφερθέντα από την ευθύνη για τη διαχείριση των πόρων εντός του σχολικού πλαισίου, η οποία εναπόκειται (πότε περισσότερο και πότε λιγότερο) στον διευθυντή ή τον διαχειριστικό φορέα του σχολείου.

Η ευθύνη για την πρόσληψη και την αμοιβή των αναπληρωτών εκπαιδευτικών εξαιρείται από το πεδίο μελέτης του Σχήματος.

Στις πλείστες χώρες, η κεντρική κυβέρνηση είναι η ανωτάτου επιπέδου Αρχή για την εκπαίδευση. Σε τρεις περιπτώσεις, ωστόσο, η λήψη των περισσότερων αποφάσεων λαμβάνει χώρα σε περιφερειακό επίπεδο. Πρόκειται για τις κυβερνήσεις των κοινοτήτων στο Βέλγιο, των *Länder* στη Γερμανία και των Αυτόνομων Κοινοτήτων στην Ισπανία.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε σχολεία του δημόσιου τομέα ενδέχεται να προσληφθούν είτε από τις αντίστοιχες κοινότητες τους (που είναι το ανώτατο επίπεδο εκπαιδευτικής διοίκησης) είτε από τους δήμους ή τις επαρχίες. Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα προσλαμβάνονται από την αρμόδια Αρχή.

Γερμανία: Όσον αφορά στη μειονότητα των εκπαιδευτικών που δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας, το συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να είναι είτε το *Land* είτε ο δήμος.

Ιρλανδία: Στην περίπτωση των επαγγελματικών σχολείων, οι τοπικές επιτροπές επαγγελματικής εκπαίδευσης διατηρούν πολλές από τις αρμοδιότητες πρόσληψης, περιλαμβανομένων διορισμών και άλλων θεμάτων που άπτονται του προσωπικού.

Μάλτα: Στο γενικό ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο, η κεντρική Αρχή είναι υπεύθυνη για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στα σχολεία που υπάγονται στις Εκπαιδευτικές Διευθύνσεις. Το προσωπικό για το Junior College προσλαμβάνεται μέσω του Πανεπιστημίου της Μάλτας.

Κάτω Χώρες: Οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται από την αρμόδια Αρχή (*bevoegd gezag*), δηλαδή τη δημοτική ανώτατη Αρχή για τη δημόσια εκπαίδευση και τον διοικητικό φορέα που διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο για την επιχορηγούμενη ιδιωτική εκπαίδευση.

Αυστρία: Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στο πρωτοβάθμιο επίπεδο και στα *Hauptschulen* προσλαμβάνονται από τα *Länder*. Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα *allgemein bildende höhere Schulen* προσλαμβάνονται από την *Bund* (κεντρική κυβέρνηση).

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Ο εργοδότης διαφέρει ανάλογα με τη νομική κατηγορία στην οποία υπάγεται το σχολείο. Στην Αγγλία και την Ουαλία, το συμβόλαιο πρόσληψης ενός εκπαιδευτικού συνάπτεται είτε με την τοπική Αρχή είτε με τον σχολικό διαχειριστικό φορέα. Στη Βόρειο Ιρλανδία, το συμβόλαιο συνάπτεται με την Επιτροπή Παιδείας και Βιβλιοθήκης, το Συμβούλιο για Καθολικά Επιχορηγούμενα Σχολεία ή τη διοικούσα επιτροπή του σχολείου.

Η ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΙΘΙΣΤΑΙ ΝΑ ΚΑΘΟΡΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΕΝΩ ΣΕ ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Οι αποφάσεις που αφορούν στο συνολικό ύψος της δημόσιας δαπάνης, η οποία προορίζεται για τα σχολεία, λαμβάνονται από τις κεντρικές και/ή τοπικές κυβερνήσεις, οι οποίες συχνά καθορίζουν και το ποσό που θα δαπανηθεί σε συγκεκριμένους τύπους πόρων. Σε κάποιες χώρες, ωστόσο, τα σχολεία λαμβάνουν έναν γενικό προϋπολογισμό, ενώ οι αποφάσεις σχετικά με τη δαπάνη σε συγκεκριμένες κατηγορίες πόρων λαμβάνονται σε σχολικό επίπεδο. Το ύψος της γενικής χρηματοδότησης ή της χρηματοδότησης για συγκεκριμένο πόρο καθορίζεται είτε εφάπαξ και κατανέμεται αναλογικά στα σχολεία, είτε ως μια φόρμουλα που, όταν αφορά στο κάθε σχολείο ξεχωριστά, χορηγεί το συνολικό ύψος της απαιτούμενης χρηματοδότησης του σχολείου.

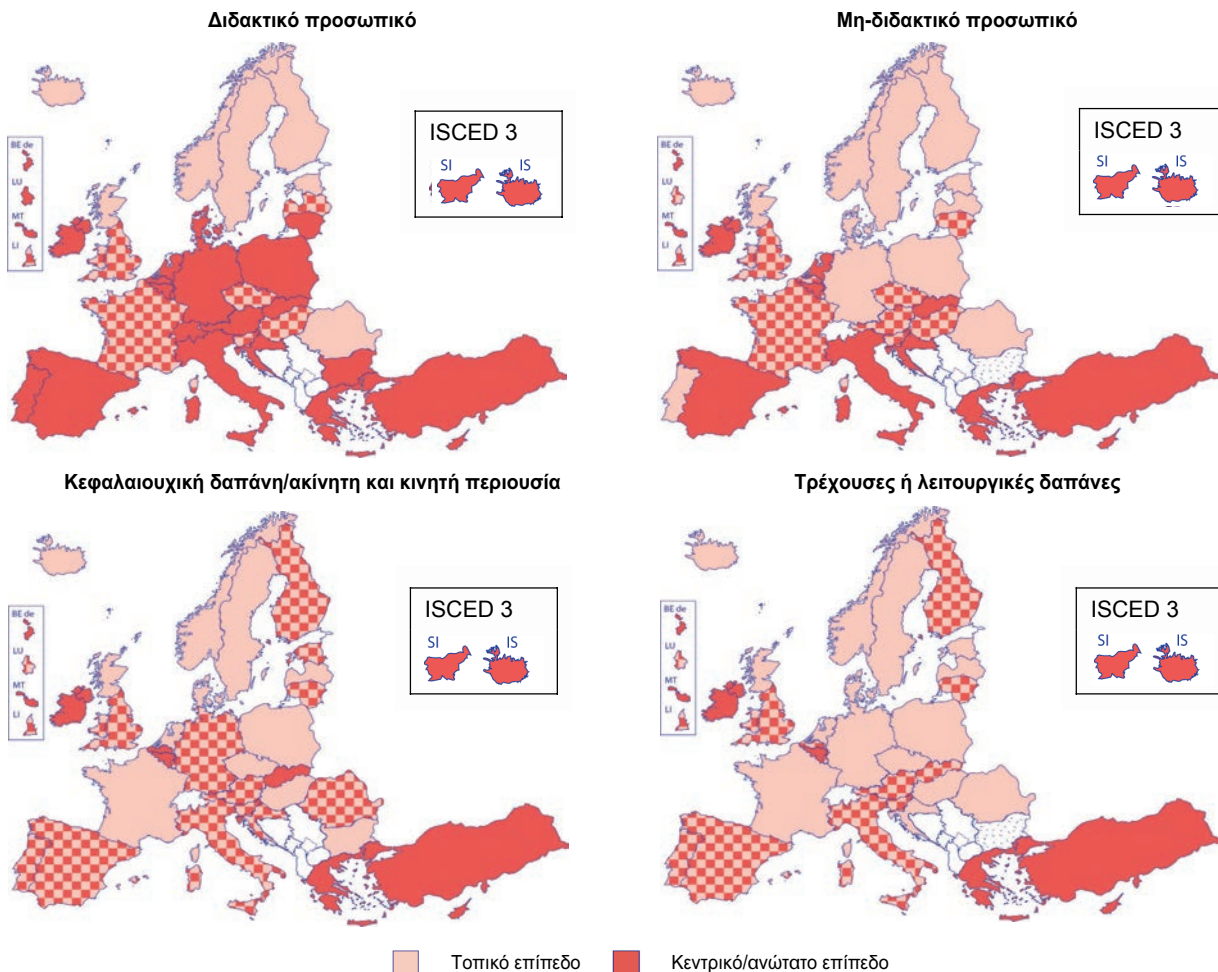
Από τα στοιχεία προκύπτει σαφής τάση οι αποφάσεις που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση του **διδασκτικού προσωπικού** να λαμβάνονται από τις κεντρικές Αρχές ή από τον περιφερειακό φορέα που έχει αποκλειστική ευθύνη για την εκπαίδευση, ενώ οι αποφάσεις που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση λειτουργικών πόρων (με την ευρεία έννοια) είθισται να μοιράζονται με τις τοπικές Αρχές.

Σε κάποιες χώρες, η κεντρική/ανωτάτου επιπέδου Αρχή για την εκπαίδευση και οι τοπικές Αρχές επωμίζονται από κοινού τις αποφάσεις για τη συνολική δημόσια δαπάνη για το **διδασκτικό προσωπικό** ή τη συνολική δημόσια δαπάνη για τα σχολεία (όπου τα σχολεία μπορούν να καθορίσουν μόνα τους τη διάθεση των χρημάτων σε συγκεκριμένες κατηγορίες). Αυτό ισχύει στην Τσεχία, τη Γαλλία, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Ουαλία) και το Λιχτενστάιν. Το τοπικό επίπεδο έχει την αποκλειστική ευθύνη στην Εσθονία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), την Ισλανδία και τη Νορβηγία.

Σε 13 χώρες ή περιοχές, οι αποφάσεις που αφορούν στο **μη-διδασκτικό προσωπικό** λαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), την Ιρλανδία, τη Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειο Ιρλανδία) και την Τουρκία, οι κεντρικές Αρχές έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα λήψης αποφάσεων όσον αφορά στο συνολικό ποσό της **λειτουργικής δαπάνης**.

Στις πλείστες χώρες, την ευθύνη για τον καθορισμό του συνολικού ύψους της δημόσιας δαπάνης που προορίζεται για **πάγια στοιχεία του ενεργητικού** (ακίνητη περιουσία) καθώς και για την **κινητή περιουσία** επιμερίζονται από κοινού οι τοπικές και κεντρικές Αρχές ή, σπανιότερα, την ευθύνη επωμίζεται το τοπικό επίπεδο. Μόνο στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Κύπρο, τη Μάλτα, τη Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρειο Ιρλανδία) και την Τουρκία, η κεντρική/ανώτατη Αρχή για την εκπαίδευση είναι μοναδική υπεύθυνη Αρχή για τη λήψη αποφάσεων για θέματα επένδυσης σε ακίνητη και κινητή περιουσία. Συγκεκριμένες πρακτικές καταγράφονται σε κάποιες χώρες, όπως, για παράδειγμα, στις Κάτω Χώρες, όπου το ύψος του ποσού που λαμβάνει ένας δήμος από την κεντρική κυβέρνηση για κτιριακές εγκαταστάσεις βασίζεται σε προκαθορισμένα κριτήρια. Ωστόσο, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των δήμων να χρησιμοποιούν αυτό το ποσό όπως επιθυμούν και να το συγχωνεύουν με άλλους προϋπολογισμούς. Ως εκ τούτου, καθορίζουν ουσιαστικά το συνολικό ποσό που διατίθεται για κεφαλαιουχικές δαπάνες, ενώ η κυβέρνηση καθορίζει το συνολικό ποσό για άλλους πόρους.

- **Σχήμα Β16: Επίπεδο αρχής λήψης αποφάσεων για καθορισμό του συνολικού ποσού της δημόσιας δαπάνης που προορίζεται για συγκεκριμένους πόρους στα σχολεία πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι τρέχουσες δαπάνες καλύπτουν αγαθά και υπηρεσίες που αποκτώνται και χρησιμοποιούνται στη διάρκεια του έτους. Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες καλύπτουν περιουσιακά στοιχεία που διαρκούν περισσότερο από έναν χρόνο, περιλαμβανομένης της κατασκευής, ανακαίνισης ή σημαντικής επισκευής των κτιριακών εγκαταστάσεων (ακίνητη περιουσία), καθώς και εξοπλισμό, έπιπλα και Η/Υ (κινητή περιουσία). Ωστόσο, μικρές σχετικές δαπάνες κάτω από συγκεκριμένο πάγιο ποσό συγκαταλέγονται στις λειτουργικές δαπάνες.

Συγκεκριμένα προγράμματα στήριξης (όπως ζώνες εκπαιδευτικής δράσης, προγράμματα για μαθητές εθνικών μειονοτήτων κ.λπ.) δεν περιλαμβάνονται στο παρόν Σχήμα.

Η κεντρική κυβέρνηση συνιστά την ανώτατου επιπέδου Αρχή για την εκπαίδευση στις περισσότερες χώρες. Σε τρεις περιπτώσεις, ωστόσο, η λήψη αποφάσεων γίνεται σε κατώτερο επίπεδο. Πρόκειται για τις κυβερνήσεις των κοινοτήτων στο Βέλγιο, των *Länder* στη Γερμανία και των Αυτόνομων Κοινοτήτων στην Ισπανία.

Η εξουσία λήψης αποφάσεων θεωρείται ότι ασκείται σε κεντρικό επίπεδο σε περιπτώσεις όπου η κεντρική αρχή μεταβιβάζει στο τοπικό επίπεδο κονδύλια που προορίζονται συγκεκριμένα για μία από τις τέσσερις καθορισμένες κατηγορίες πόρων και η τοπική Αρχή τότε διανέμει αυτά τα κονδύλια στα σχολεία χωρίς να κάνει οποιεσδήποτε αλλαγές στο συνολικό ποσό.

Απεικονίζονται μόνο τα σχολεία στον δημόσιο τομέα. Ωστόσο, στην περίπτωση τριών χωρών (Βέλγιο, Ιρλανδία και Κάτω Χώρες), στο Σχήμα περιλαμβάνονται τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία, καθώς εγγράφουν σημαντικό ποσοστό μαθητών και θεωρούνται ισότιμα των σχολείων του δημόσιου τομέα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Πέρα από τις χορηγίες που δίνουν οι κοινότητες, τόσο οι δήμοι όσο και οι επαρχίες μπορούν να αποφασίζουν εάν θα διαθέσουν συγκεκριμένο προϋπολογισμό για λειτουργικούς πόρους και κινητή περιουσία για τα σχολεία που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους. Αυτό ισχύει, επίσης, για την ακίνητη περιουσία στην περίπτωση της γαλλόφωνης κοινότητας.

Βουλγαρία, Εσθονία, Ελλάδα, Λετονία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβενία και Ισλανδία: Τα ποσά που προορίζονται για βιβλία και/ή οπτικοακουστικό υλικό ή Η/Υ ή, σε κάποιες περιπτώσεις, για όλο το διδακτικό υλικό και τον εξοπλισμό, καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο.

Τσεχία: Το Υπουργείο Παιδείας διαθέτει στις περιφερειακές αρχές ένα συνολικό ποσό για το διδακτικό κόστος και για άλλα εκπαιδευτικά κόστη, καθώς και για σχολικές υπηρεσίες (ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού, μαθητικές δραστηριότητες ειδικού ενδιαφέροντος και ελεύθερου χρόνου, καθοδήγηση, γεύματα και διαμονή και δραστηριότητες που σχετίζονται με την ανάπτυξη του σχολείου). Οι περιφερειακές Αρχές τότε διανέμουν τους πόρους στα σχολεία σύμφωνα με τον αριθμό των μαθητών και το περιφερειακό κατά κεφαλήν ποσό που τους αναλογεί.

Γερμανία: Τα *Länder* (το ανώτατο εκπαιδευτικό επίπεδο λήψης αποφάσεων) εκπονούν τα σχέδια ανάπτυξης των σχολείων, βάσει των οποίων οι τοπικές Αρχές διαθέτουν κονδύλια για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας.

Ισπανία: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, την ευθύνη για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας επιμερίζονται οι Αυτόνομες Κοινότητες, που ανεγείρουν τα σχολικά κτίρια, και οι δήμοι, που παρέχουν τη γη και είναι υπεύθυνοι για τη συντήρηση και επισκευή των σχολείων. Στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, όλη η ευθύνη της δαπάνης για τα σχολικά κτίρια ανατίθεται στις Αυτόνομες Κοινότητες.

Γαλλία: Οι *Académies* (οι σχολικές περιφερειακές Αρχές) καθορίζουν, σε συνεργασία με τις κεντρικές Αρχές, το ύψος της δημόσιας δαπάνης που διατίθεται στα σχολεία, περιλαμβανομένης της καταβολής των μισθών του διδακτικού προσωπικού.

Ιταλία: Το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για την παροχή κάποιων λειτουργικών πόρων (π.χ. εκπαιδευτικά συγγράμματα για τα πρωτοβάθμια σχολεία) από τον δικό του προϋπολογισμό. Όσον αφορά στις κεφαλαιουχικές δαπάνες, το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τη διάθεση των σχολικών κτιρίων, τη συντήρησή τους και την αγορά διαφόρων στοιχείων ακίνητης περιουσίας, περιλαμβανομένου εξοπλισμού Η/Υ.

Λετονία: Το κεντρικό επίπεδο καθορίζει το ποσό και τις διαδικασίες καταβολής των μισθών και το τοπικό επίπεδο διαθέτει τις επιχορηγήσεις που καθορίζονται από τον εθνικό προϋπολογισμό και οι οποίες προορίζονται για συγκεκριμένους τύπους δαπάνης, συμπληρώνοντάς τις από τα τοπικά έσοδα.

Λιθουανία: Τα κονδύλια για το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό, τους κοινωνικούς παιδαγωγούς και βιβλιοθηκάρους, τα εκπαιδευτικά συγγράμματα και άλλα διδακτικά βοηθήματα διατίθενται από την κεντρική κυβέρνηση βάσει ενός «κατά κεφαλήν» μοντέλου. Άλλες κατηγορίες πόρων (άλλο μη-διδακτικό προσωπικό, λειτουργικοί πόροι, κινητή και ακίνητη περιουσία) παραμένουν ευθύνη των δήμων.

Λουξεμβούργο: Το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για πόρους πέραν του διδακτικού προσωπικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ το κεντρικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ουγγαρία: Οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν ευρέα δικαιώματα για τη διάθεση πακέτων χορηγιών, που καθορίζονται σύμφωνα με τους δείκτες απόδοσης που εγκαινιάστηκαν το 2007.

Αυστρία: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και στα *Hauptschulen* και *Polytechnische Schulen*, το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τους πόρους που προορίζονται για το μη-διδακτικό προσωπικό, τους λειτουργικούς πόρους και τις κεφαλαιουχικές δαπάνες. Στην περίπτωση των *Allgemein bildende höhere Schulen*, την ευθύνη έχει το κεντρικό επίπεδο.

Πολωνία: Στον καθορισμό του ύψους των πόρων για το διδακτικό προσωπικό, οι τοπικές Αρχές μπορούν να συμπληρώσουν από τα δικά τους έσοδα το ποσό που καθορίζεται από τις κεντρικές Αρχές.

Πορτογαλία: Το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τη χρηματοδότηση των λειτουργικών πόρων, της κινητής περιουσίας, καθώς και των κεφαλαιουχικών πόρων στην περίπτωση σχολείων που προσφέρουν το πρώτο στάδιο εκπαίδευσης στο επίπεδο ISCED 1.

Ρουμανία: Οι νέες ανεγέρσεις, ανακαινίσεις, συγχωνεύσεις, χρήσεις και σημαντικές επισκευές χρηματοδοτούνται από τον κρατικό και τους τοπικούς προϋπολογισμούς.

Σλοβενία: Για τα πρωτοβάθμια και κατώτερα δευτεροβάθμια σχολεία, πέρα από τον εθνικό προϋπολογισμό, οι δήμοι μπορούν να χρηματοδοτήσουν επιπλέον διδακτικό και μη-διδακτικό προσωπικό (π.χ. δεύτερο δάσκαλο σε οποιοδήποτε μάθημα, δάσκαλο ξένης γλώσσας από τον πρώτο χρόνο κ.λπ.) και να παρέχουν κονδύλια για κάποιες λειτουργικές δαπάνες (το κόστος για τη συντήρηση σχολικών κτιρίων). Το τοπικό επίπεδο παρέχει χρηματοδότηση για ακίνητη περιουσία με κάποια συνδρομή από το κεντρικό επίπεδο. Το Υπουργείο Παιδείας προκηρύσσει διαγωνισμό για υποβολή προσφορών και εγκρίνει τοπικά προγράμματα επενδύσεων βάσει των εξαγγελθέντων κριτηρίων προτεραιότητας.

Φινλανδία: Προκειμένου να εξασφαλιστεί κυβερνητική χρηματοδότηση για επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία, το έργο πρέπει να εγκριθεί από το Υπουργείο Παιδείας ως μέρος του εθνικού σχεδίου χρηματοδότησης και σύμφωνα με τον προϋπολογισμό. Τα κριτήρια χρηματοδότησης (κόστος μονάδας) για τις λειτουργικές δαπάνες καθορίζονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού αλλά η λεπτομερής διάθεση λαμβάνει χώρα σε τοπικό επίπεδο.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Τα σχολεία λαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησής τους ως ένα συνολικό ποσό το οποίο είναι υπεύθυνο να διαθέσουν για την κάλυψη των διαφορετικών κατηγοριών δαπάνης. Στην Αγγλία και την Ουαλία, αυτή η χρηματοδότηση διατίθεται από τις τοπικές Αρχές (LAs), οι οποίες με τη σειρά τους λαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησής τους από την κεντρική κυβέρνηση. Στην Ουαλία, οι τοπικές Αρχές αποφασίζουν πώς θα διαθέσουν αυτή την επιχορήγηση στο σύνολο των υπηρεσιών που παρέχουν. Στην Αγγλία, από το 2006, οι τοπικές Αρχές έχουν μικρότερο περιθώριο ελιγμών καθώς η χρηματοδότηση των σχολείων διατίθεται μέσω των τοπικών Αρχών ως οριοθετημένη χορηγία. Ωστόσο, οι τοπικές Αρχές εξακολουθούν να έχουν την ελευθερία να συνεισφέρουν στη χρηματοδότηση των σχολείων από την τοπική φορολογία. Ως εκ τούτου, στο Σχήμα εμφανίζεται και το τοπικό επίπεδο.

Λιχτενστάιν: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το τοπικό επίπεδο είναι υπεύθυνο για τους λειτουργικούς πόρους και για το μη-διδακτικό προσωπικό ενώ η ευθύνη για το διδακτικό προσωπικό και τους κεφαλαιουχικούς πόρους καταμερίζεται μεταξύ του τοπικού και του κεντρικού επιπέδου. Το κεντρικό επίπεδο έχει πλήρη ευθύνη για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τουρκία: Οι τοπικές διοικήσεις οφείλουν επίσης να διαθέτουν πόρους για δαπάνες πέραν του διδακτικού προσωπικού. Ωστόσο, οι συνδρομή τους είναι ελάχιστη σε σύγκριση με την κεντρική χρηματοδότηση.

ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, πολλές χώρες εκχώρησαν στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΑΕΙ) μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας για τη διαχείριση του ακαδημαϊκού τους προσωπικού. Ωστόσο, στις περισσότερες χώρες, οι κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές εξακολουθούν να είναι υπεύθυνες για τον ορισμό των κατηγοριών των μελών του προσωπικού και των σχετικών προσόντων που πρέπει να κατέχουν καθώς και κάθε άλλου κριτηρίου επιλογής. Σε δώδεκα χώρες ή περιοχές, αυτά τα στοιχεία ορίζονται από κοινού σε επίπεδο κεντρικής Αρχής και εκπαιδευτικού ιδρύματος. Στην Ουγγαρία και τη Ρουμανία, μια ανεξάρτητη υπηρεσία εμπλέκεται εξίσου στη διαδικασία, πέρα από τα ίδια τα ιδρύματα και τους εκπαιδευτικούς φορείς λήψης αποφάσεων.

Σε έξι χώρες (Τσεχία, Εσθονία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Ηνωμένο Βασίλειο) τα ιδρύματα έχουν σημαντική αυτονομία όσον αφορά στις πρόσληψεις. Στην Τσεχία, τα ακαδημαϊκά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι αυτόνομα όσον αφορά στον καθορισμό κριτηρίων πρόσληψης, τον ορισμό των κατηγοριών των μελών του προσωπικού και την κατανομή του προσωπικού. Στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο, ολόκληρη η διαδικασία πρόσληψης του ακαδημαϊκού προσωπικού καθώς και οι διαδικασίες για την ανάπτυξη και διατήρηση του προσωπικού αποτελούν ευθύνη των ιδρυμάτων, μέσα στα πλαίσια του νόμου για την εργασία. Τα ΑΕΙ σε αυτές τις δύο χώρες είναι, επίσης, υπεύθυνα για να αποφασίζουν πόσα μέλη θα αριθμεί το ακαδημαϊκό προσωπικό και για να καθορίζουν τα απαιτούμενα προσόντα και τα κριτήρια καταλληλότητας για κάθε θέση.

Αντίθετα, στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών, οι αποφάσεις που σχετίζονται με τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων και ο τρόπος με τον οποίο διορίζεται το προσωπικό στα διάφορα τμήματα και σχολές, είναι ευθύνη των ιδρυμάτων. Φορείς λήψης αποφάσεων σε κεντρικό επίπεδο είναι αποκλειστικά υπεύθυνοι για δύο ή περισσότερα από αυτά τα θέματα μόνο στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), την Κύπρο, την Κροατία και την Τουρκία.

Η πρόσληψη του ακαδημαϊκού προσωπικού γίνεται μέσω δημόσιας προκήρυξης θέσεων σε όλες τις χώρες (π.χ. μέσω της εθνικής επίσημης εφημερίδας, του εθνικού ή διεθνούς τύπου, σε ιστότοπους κ.λπ.). Αυτές οι προκηρύξεις προετοιμάζονται από τα ίδια τα ιδρύματα αλλά πρέπει να συνάδουν με ορισμένα κριτήρια που καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο. Λιγότερες από τις μισές χώρες που προσλαμβάνουν ακαδημαϊκό προσωπικό μέσω δημόσιων προκηρύξεων διοργανώνουν και διαγωνισμούς. Σε γενικές γραμμές, οι διαδικασίες για τη διεξαγωγή αυτών των διαγωνισμών υπόκεινται σε κριτήρια που καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, ενώ τα ιδρύματα είναι υπεύθυνα για τη διοργάνωση της εξέτασης και τον διορισμό των υποψηφίων στις κενές θέσεις. Στην Ιταλία, την Κύπρο, τη Λετονία και την Τουρκία παρατηρούνται περισσότερες ευθύνες σε επίπεδο κεντρικής Αρχής για τις διαδικασίες διαχείρισης του προσωπικού.

Στις περισσότερες χώρες, οι κεντρικές εκπαιδευτικές Αρχές είναι υπεύθυνες για τον καθορισμό των βασικών μισθολογικών κλιμάκων και, σε πολλές περιπτώσεις, των μισθοδοσιών. Οι ρυθμίσεις για τη μετακίνηση του προσωπικού από ένα σημείο της κλίμακας στο επόμενο συνήθως βασίζονται στην κείμενη νομοθεσία και καθορίζονται σε επίσημα έγγραφα που εκπονούν οι κεντρικές Αρχές. Ωστόσο, στις χώρες όπου δεν υφίστανται μισθολογικές κλίμακες ή κεντρικοί κανονισμοί, συνήθως διεξάγονται συλλογικές διαπραγματεύσεις κάθε δύο ή τρία χρόνια για τον επαναπροσδιορισμό των μισθολογικών επιπέδων για όλες τις βαθμίδες του προσωπικού.

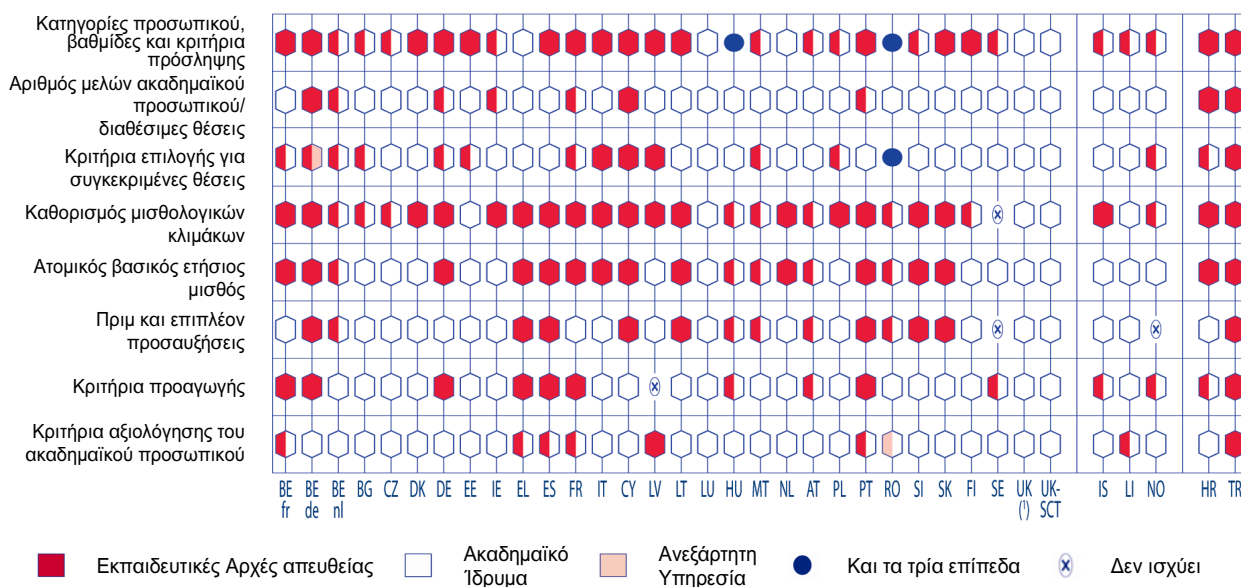
Στις χώρες όπου το ακαδημαϊκό προσωπικό αποτελείται από δημόσιους υπαλλήλους ή άτομα που έχουν ισότιμο καθεστώς εργοδότησης, οι μισθοί καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο. Περίπου στις μισές χώρες, τα ΑΕΙ θεσπίζουν τους ετήσιους μεικτούς μισθούς του προσωπικού τους και, σε κάποιες περιπτώσεις, υπάρχει κοινή λήψη αποφάσεων μεταξύ κράτους και ιδρυμάτων.

Τα πριμ (γενικά βασίζονται στη διάρκεια της υπηρεσίας και/ή την απόδοση του ακαδημαϊκού προσωπικού) αποδίδονται, επίσης, στις περισσότερες χώρες. Οι διαθέσιμες πληροφορίες για τους εμπλεκόμενους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τον καθορισμό των κριτηρίων βάσει των οποίων αποδίδονται τα πριμ, αποκαλύπτουν ότι είναι ίδιοι με εκείνους που είναι υπεύθυνοι για τον καθορισμό των μισθών. Συνεπώς, όπου οι μισθοί αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεως μεταξύ του κράτους και των ιδρυμάτων ή συνδικάτων, αυτοί οι φορείς συμφωνούν επίσης τους όρους που θα διέπουν τα πριμ. Οι φορείς που βασίζουν τις μισθολογικές τους διευθετήσεις στη νομοθεσία και στους επίσημους κανονισμούς, ρυθμίζουν τα πριμ μέσω της ίδιας διαδικασίας. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), τη Γερμανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες και την Κροατία, τα πριμ ή επιπλέον αμοιβές καθορίζονται σε επίπεδο ιδρύματος ενώ οι ρυθμίσεις για τους βασικούς μισθούς καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο.

Στις περισσότερες χώρες, η ευθύνη για τον καταρτισμό κριτηρίων προαγωγών ανατίθεται στο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Ωστόσο, στις χώρες όπου το ακαδημαϊκό προσωπικό είναι δημόσιοι υπάλληλοι, η κατάσταση είναι σύνθετη καθώς στις μισές χώρες αυτές οι αποφάσεις λαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο, ενώ στις άλλες μισές υπεύθυνα είναι τα ιδρύματα.

Στις περισσότερες χώρες, η εξατομικευμένη αξιολόγηση του ακαδημαϊκού προσωπικού αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των διαδικασιών για την εξασφάλιση ποιότητας των ιδρυμάτων. Οι κεντρικές Αρχές συχνά επιβάλλουν στα ιδρύματα την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την ποιότητα, αλλά τα ίδια τα ιδρύματα συνήθως αποφασίζουν πώς θα το πράξουν. Σε πολλές χώρες, ανεξάρτητες εθνικές υπηρεσίες εξασφάλισης της ποιότητας βοηθούν τα ιδρύματα στην ανάπτυξη των διαδικασιών αυτο-αξιολόγησης ή ενδέχεται να πραγματοποιούν εξωτερικές αξιολογήσεις των ιδρυμάτων. Στις περισσότερες χώρες, τα κριτήρια για τη διαχείριση της απόδοσης του ακαδημαϊκού προσωπικού θεσπίζονται σε επίπεδο ιδρύματος. Ωστόσο, η κεντρική Αρχή ενίοτε παρέχει γενική καθοδήγηση για τις πτυχές που πρέπει να περιληφθούν στη διαδικασία. Σε κάποιες χώρες, η τακτική έκθεση για την απόδοση των ακαδημαϊκών είναι ένας από τους κύριους όρους για την απονομή πριμ αποδοτικότητας ή προαγωγή στη μισθολογική κλίμακα.

● **Σχήμα B17: Κατανομή ευθυνών μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων για τη διαχείριση του ακαδημαϊκού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο όρος «ακαδημαϊκό προσωπικό» αναφέρεται στο κατηρτισμένο προσωπικό που εμπλέκεται απευθείας στην εκπαιδευτική διαδικασία (όπως είναι το διδακτικό προσωπικό και ερευνητές με καθήκοντα διδασκαλίας) και στο προσωπικό που έχει διαχειριστικές ευθύνες για το ακαδημαϊκό ή άλλο προσωπικό. Επομένως, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν το διοικητικό προσωπικό (γραμματεία, λογιστήριο, οικονομική διοίκηση κ.λπ.) και το προσωπικό που ασχολείται μόνο με την έρευνα. Στις περισσότερες χώρες, οι κύριες βαθμίδες διοικητικού προσωπικού περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, τον διευθυντή/πρύτανη/πρόεδρο/αντιπρύτανη καθώς και τον υποδιευθυντή/πρύτανη/αντιπρύτανη, κοσμήτορα και προϊστάμενο τμήματος. Οι κοινές βαθμίδες για το διδακτικό προσωπικό είναι π.χ. ο καθηγητής, ο λέκτορας και ο αναπληρωτής λέκτορας.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Τσεχία: Οι κεντρικές Αρχές θεσπίζουν το πλαίσιο για τις κλίμακες βασικού μισθού μόνο για τα Τριτοβάθμια Επαγγελματικά Σχολεία (vyšší odborné školy – ISCED 5B). Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (vyšoké školy – ISCED 5A και 6) έχουν την ευχέρεια να ορίζουν τις δικές τους μισθολογικές κλίμακες στους εσωτερικούς τους κανονισμούς λαμβάνοντας υπ' όψιν τον εθνικό κατώτατο μισθό.

Λετονία: Δεν υπάρχουν κριτήρια προαγωγής, αντιθέτως κάθε 6 χρόνια το ακαδημαϊκό προσωπικό πρέπει να επανεκλέγεται. Σε περίπτωση που υπάρχουν άλλοι πιο κατάλληλοι υποψήφιοι για τη θέση, τότε μπορούν να διοριστούν αυτοί.

Αυστρία: Η Ομοσπονδία Πανεπιστημίων, ένας ενιαίος οργανισμός που περιλαμβάνει όλα τα πανεπιστήμια, έχει την εξουσία να διαπραγματεύεται συλλογικές συμβάσεις με τις εκπαιδευτικές Αρχές.

Ρουμανία: Το Εθνικό Συμβούλιο για την Πιστοποίηση Διδακτικών και Ερευνητικών Πτυχίων αποτελεί την ανεξάρτητη Υπηρεσία που είναι υπεύθυνη για τον καθορισμό των βαθμίδων του ακαδημαϊκού προσωπικού και για την εκπόνηση της έκθεσης για την απόδοσή του.

Σουηδία και **Νορβηγία:** Οι μισθοί του ακαδημαϊκού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθορίζονται από διαπραγματεύσεις μεταξύ των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των εργατικών οργανώσεων. Ως εκ τούτου, συγκεκριμένα πριμ ή επιπλέον προσαυξήσεις δεν απονέμονται.

Ηνωμένο Βασίλειο: Υπάρχει κεντρικό πλαίσιο συμφωνίας που καθορίζει τις μισθολογικές κλίμακες στο Ηνωμένο Βασίλειο. Έχει υιοθετηθεί από όλα ή σχεδόν όλα τα ΑΕΙ αλλά δεν είναι δεσμευτικού χαρακτήρα.

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ Ή ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΕΙ ΜΟΙΡΑΖΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Περιορισμοί στον αριθμό των θέσεων (*numerus clausus*) στα προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι δυνατόν να καθορίζονται σε κεντρικό/περιφερειακό επίπεδο ή σε επίπεδο ιδρύματος. Σε κάποιες περιπτώσεις η πρόσβαση μπορεί να είναι ελεύθερη. Σε κάποιες χώρες ισχύουν επίσης διάφοροι συνδυασμοί αυτών των τριών επιλογών. Συγκεκριμένα κριτήρια εισαγωγής είναι πιθανό να ισχύουν σε κάποιους ή σε όλους τους τομείς ή προγράμματα σπουδών.

Όταν **υπάρχει διαδικασία περιορισμού** σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, οι εκπαιδευτικές Αρχές περιορίζουν τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων και σε πολλές περιπτώσεις ασκούν άμεσο έλεγχο στη διαδικασία επιλογής φοιτητών. Ένας τέτοιος *numerus clausus* μπορεί να ισχύει μόνο στις θέσεις που θα χρηματοδοτηθούν από τον δημόσιο προϋπολογισμό ή μπορεί να επεκταθεί στο σύνολο των θέσεων. Επιπλέον, ο περιορισμός του αριθμού των θέσεων μπορεί να εφαρμοστεί για όλα τα προγράμματα σπουδών των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή σε κάποιους συγκεκριμένους τομείς (π.χ. ιατρική και επαγγέλματα υγείας).

Στην Τσεχία, την Ελλάδα (μόνο στον πρώτο κύκλο), την Ισπανία, την Κύπρο, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία και Βόρειο Ιρλανδία) και την Τουρκία, ο αριθμός των θέσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλους τους τομείς πανεπιστημιακών σπουδών θεσπίζεται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, αλλά σε πολλές περιπτώσεις προηγουμένως διεξάγονται διαβουλεύσεις με τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Στην Τσεχία, το Υπουργείο Παιδείας (κατόπιν διαπραγματεύσεων με τα δημόσια ΑΕΙ) καθορίζει το όριο στον αριθμό των φοιτητών που θα χρηματοδοτηθούν από τον κρατικό προϋπολογισμό. Τα δημόσια ΑΕΙ μπορούν να δεχθούν περισσότερους φοιτητές αλλά θα πρέπει να τους χρηματοδοτήσουν από τους δικούς τους πόρους, καθώς δεν μπορούν να τους χρεώσουν με δίδακτρα σπουδών σε πτυχιακά προγράμματα στην τσεχική γλώσσα εκτός εάν η διάρκεια των σπουδών υπερβαίνει την τυπική διάρκεια πάνω από έναν χρόνο. Τα τριτοβάθμια επαγγελματικά ιδρύματα στην Τσεχία, τα οποία παρέχουν προγράμματα στο επίπεδο ISCED 5B, έχουν πάγιο ανώτατο όριο εγγραφών το οποίο βασίζεται στα όρια που έθεσε η σχετική περιφερειακή αρχή η οποία είναι αρμόδια για την τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση στα πλαίσια της συγκεκριμένης περιφέρειας.

Στη Γερμανία, εάν ο αριθμός των αιτούντων υπερβαίνει τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων σε ορισμένα γνωστικά αντικείμενα, οι θέσεις δίνονται με βάση διαδικασίες επιλογής που θεσπίζονται είτε σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο είτε από το ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Οι εθνικές διαδικασίες (ειδικότερα στην ιατρική) βασίζονται σε ένα σύστημα σταθμισμένων βαθμών. Οι αιτούντες λαμβάνουν 20 % για τον μέσο βαθμό τους στην εξέταση *Abitur* (απολυτήριες εξετάσεις που αποτελούν τη σημαντικότερη προϋπόθεση εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση), 20 % για το διάστημα που μεσολάβησε ανάμεσα στη συμμετοχή τους στην *Abitur* και την υποβολή αίτησης για το πανεπιστήμιο και τέλος, το 60 % βασίζεται στα αποτελέσματα της διαδικασίας επιλογής του ΑΕΙ. Καταγράφεται αυξανόμενος αριθμός τοπικών περιορισμών στην εισαγωγή σε κάποια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα για προγράμματα που δεν καλύπτονται από την εθνική διαδικασία εισαγωγών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η ευθύνη για την εισαγωγή εναπόκειται αποκλειστικά στο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Στην Ισπανία, οι Αυτόνομες Κοινότητες πρέπει να σχεδιάζουν την εκπαιδευτική προσφορά των δημόσιων πανεπιστημίων σε συνεργασία με τα ιδρύματα. Ο προτεινόμενος αριθμός θέσεων γνωστοποιείται στο Συντονιστικό Συμβούλιο των Πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο και εξετάζεται λαμβάνοντας υπ' όψιν τη γενική διαθεσιμότητα προγραμμάτων και θέσεων. Τα αποτελέσματα δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα του Κράτους. Η κεντρική κυβέρνηση, κατόπιν συμφωνίας με τη Γενική Διάσκεψη Πανεπιστημιακής Πολιτικής, μπορεί να θέσει έναν ανώτατο αριθμό φοιτητών που θα γίνουν δεκτοί σε συγκεκριμένα προγράμματα σπουδών. Αυτοί οι περιορισμοί επηρεάζουν όλα τα δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια.

Στην Κύπρο, οι διαδικασίες επιλογής ή περιορισμού υφίστανται σε εθνικό επίπεδο. Ο αριθμός των θέσεων που διατίθενται είναι αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης μεταξύ των δημόσιων τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (δηλαδή του Πανεπιστημίου Κύπρου) και των σχετικών κυβερνητικών Αρχών (δηλαδή του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, του Υπουργείου Οικονομικών και του Γραφείου Προγραμματισμού).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), υπάρχουν συνολικοί έλεγχοι στους αριθμούς των φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο. Στην Αγγλία, από το 2008 το Συμβούλιο Χρηματοδότησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης της Αγγλίας ανέλαβε την ευθύνη να ελέγχει την αύξηση του αριθμού των φοιτητών λόγω περιορισμένων δημόσιων κονδυλίων. Οι θέσεις ελέγχονται επίσης στη Βόρειο Ιρλανδία. Στην Ουαλία, δεν υπήρχαν καθόλου έλεγχοι για το έτος αναφοράς αλλά από το 2011/12 εγκαινιάστηκε πλαφόν.

Σε εννέα χώρες, **τα ίδια τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα** μπορούν να αποφασίσουν τον περιορισμό των θέσεων σύμφωνα με ξεκάθαρα καθορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν το ανώτατο όριο εγγραφών του ιδρύματος ή οποιαδήποτε κεντρικά καθορισμένα κριτήρια με σκοπό τον περιορισμό του αριθμού των θέσεων. Περιορισμοί μπορούν να τεθούν για κάποια ή όλα τα προγράμματα. Για παράδειγμα, στην Ιρλανδία το ίδρυμα καθορίζει τον αριθμό των θέσεων και τις προϋποθέσεις εισαγωγής, ενώ οι φοιτητές υποβάλλουν αιτήσεις για σχεδόν όλα τα προπτυχιακά προγράμματα πλήρους φοίτησης μέσω ενός Κεντρικού Γραφείου Υποβολής Αιτήσεων. Στη Νορβηγία, τα ιδρύματα είναι υπεύθυνα για να καθορίσουν τον αριθμό των θέσεων που θα προσφέρουν. Ωστόσο, ορισμένες χρονικές στιγμές, όπως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας καταρτισμού του προϋπολογισμού, η Κυβέρνηση ενδέχεται να χρηματοδοτήσει επιπλέον θέσεις.

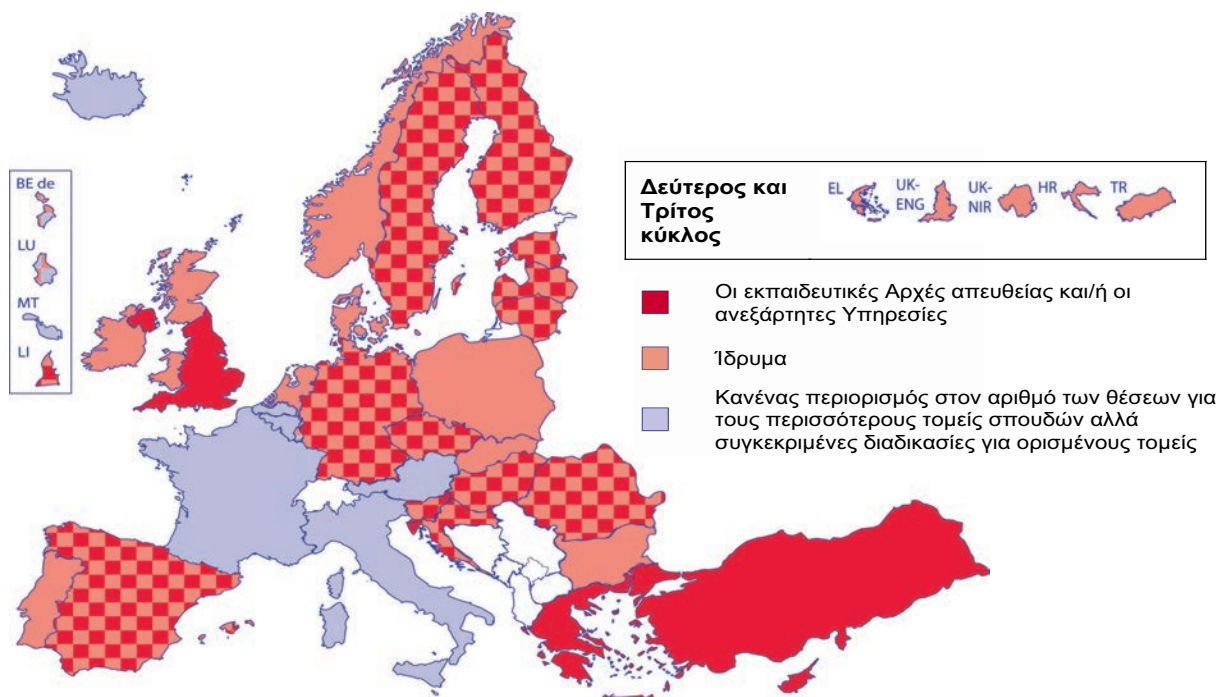
Στις Κάτω Χώρες, για κάποια προγράμματα στην ανώτατη επαγγελματική εκπαίδευση, οι φοιτητές πρέπει να κατέχουν συγκεκριμένες δεξιότητες, γνώσεις ή προσόντα (*aanvullende eisen*, δηλαδή επιπλέον προϋποθέσεις), που καθορίζονται από τα ιδρύματα. Για πανεπιστημιακά προγράμματα όπου οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι από τις διαθέσιμες θέσεις, αυτές δίνονται κατόπιν κλήρωσης. Υιοθετείται ένας *numerus clausus/numerus fixus* εάν ο αριθμός των φοιτητών που εγγράφονται είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό θέσεων που διατίθενται σε εθνικό επίπεδο. Μπορεί, επίσης, να θεθεί όριο για προγράμματα (*opleidingsfixus*, μέγιστος αριθμός προγραμμάτων) ή για ιδρύματα (*instellingsfixus*, μέγιστος αριθμός ιδρυμάτων).

Ένας **συνδυασμός** και των δύο διαδικασιών εφαρμόζεται επίσης σε αυξανόμενο αριθμό χωρών. Για παράδειγμα, στη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία και την Κροατία τα ιδρύματα προτείνουν έναν μέγιστο αριθμό θέσεων για κάθε τομέα σπουδών και οι εκπαιδευτικές Αρχές εγκρίνουν τον τελικό αριθμό που θα χρηματοδοτηθεί από τον εκπαιδευτικό προϋπολογισμό. Στη Σουηδία, τα ΑΕΙ είναι υπεύθυνα να καθορίζουν τον αριθμό των θέσεων στα διάφορα προγράμματα σπουδών μέσα στα πλαίσια του μέγιστου ποσού που κάθε ίδρυμα λαμβάνει από το κράτος.

Στο Λιχτενστάιν, η κυβέρνηση μπορεί, μέσω υφιστάμενων οικονομικών συμφωνιών ή δικαιούχων επιδοτήσεων, να περιορίσει τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων για σπουδές σε όλους τους τομείς. Μόνο ένας περιορισμένος αριθμός θέσεων χρηματοδοτούνται στο Πανεπιστήμιο του Λιχτενστάιν μέσω της υπάρχουσας χρηματοδοτικής συμφωνίας, επειδή το ίδρυμα λαμβάνει συγκεκριμένο ποσό ανά φοιτητή.

Στην Κροατία, τα ιδρύματα αποφασίζουν τον συνολικό αριθμό των φοιτητών που εγγράφονται σε συγκεκριμένο πρόγραμμα. Χρησιμοποιούν κριτήρια όπως είναι ο αριθμός των μελών του ακαδημαϊκού προσωπικού πλήρους απασχόλησης, ο αριθμός και η χωρητικότητα των αιθουσών διαλέξεων, των αιθουσών διδασκαλίας κ.λπ.. Ωστόσο, ο αριθμός των θέσεων που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο.

- **Σχήμα B18: Επίπεδα Αρχής η οποία είναι υπεύθυνη για τον καθορισμό του αριθμού των θέσεων που είναι διαθέσιμες στον πρώτο, δεύτερο και τρίτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2010/11**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE de): Χωρίς περιορισμούς η εισαγωγή στον τομέα της νοσηλευτικής και περιορισμός σε επίπεδο ιδρύματος στα εκπαιδευτικά προγράμματα για εκπαιδευτικούς.

Γερμανία: Απαγορεύσεις για την εισαγωγή σε προγράμματα υπάρχουν σε τοπικό επίπεδο αλλά δεν περιλαμβάνονται στην εθνική διαδικασία εισαγωγών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η ευθύνη για την εισαγωγή των αιτούντων εναπόκειται αποκλειστικά στο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Τσεχία: Τα δημόσια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να εισάγουν περισσότερους φοιτητές από τον αριθμό που αποφασίστηκε σε κεντρικό επίπεδο αλλά αυτοί πρέπει να χρηματοδοτούνται από τις πηγές του ιδρύματος.

Πολωνία: Οι θέσεις στην ιατρική καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο.

Γαλλία: Ο αριθμός των θέσεων στους τομείς της ιατρικής, οδοντιατρικής, φαρμακευτικής και μαιευτικής καθορίζονται ετησίως από τα υπουργεία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και υγείας.

Λετονία, Λιθουανία και Σλοβενία: Οι εκπαιδευτικές αρχές καθορίζουν τον αριθμό των θέσεων άνευ διδασκτρών (επιδοτούμενες από το κράτος) βάσει πρότασης που υπέβαλαν τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (περιλαμβανομένων των ιδιωτικών) καθορίζουν τον αριθμό των θέσεων που διατίθενται σε φοιτητές που καταβάλλουν διδάκτρα.

Αυστρία: Οι θέσεις στα πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών (που προσφέρουν σπουδές πρώτου και δεύτερου κύκλου) αποφασίζονται από το Συμβούλιο για Πανεπιστήμια Εφαρμοσμένων Επιστημών (*Fachhochschulrat – FHR*), έναν ανεξάρτητο οργανισμό για την πιστοποίηση ποιότητας σε αυτά τα ιδρύματα. Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Επιστήμης και Έρευνας της Αυστρίας αποφασίζει μόνο εάν και, όπου ισχύει, πόσες θέσεις θα στηριχθούν.

Φινλανδία: Οι εκπαιδευτικές Αρχές αποφασίζουν για τον συνολικό αριθμό των θέσεων ανά εκπαιδευτικό τομέα στο εκπαιδευτικό αναπτυξιακό τους σχέδιο. Ο συγκεκριμένος αριθμός θέσεων στις σχολές ή επιμέρους τομείς αποφασίζονται σε επίπεδο ιδρύματος.

Λιχτενστάιν: Προσφέρονται θέσεις μόνο για προγράμματα σπουδών στις οικονομικές επιστήμες και την αρχιτεκτονική.

Νορβηγία: Μια εθνική υπηρεσία, η 'Samordna Opptak', είναι υπεύθυνη για την πρόσβαση στον πρώτο κύκλο και σε ολοκληρωμένα μεταπτυχιακά προγράμματα Master.

Ανεμπόδιστη ή ανοικτή πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχει όταν τα κριτήρια εισαγωγής βασίζονται μόνο στο πιστοποιητικό που απονέμεται με την επιτυχή ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή σε εφάμιλλο πιστοποιητικό. Αυτός ο τύπος πρόσβασης ισχύει σε όλους ή στους περισσότερους τομείς σπουδών σε μόλις μερικές χώρες, δηλαδή το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Μάλτα, την Αυστρία και την Ισλανδία. Στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, οι φοιτητές πρέπει να συμμετέχουν σε εισαγωγικές εξετάσεις για το πτυχιακό πρόγραμμα Bachelor για πολιτικούς μηχανικούς και σε εξετάσεις εισαγωγής για όλα τα πτυχιακά προγράμματα Bachelor που διοργανώνουν οι σχολές καλών τεχνών. Στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, οι φοιτητές πρέπει να περάσουν μια εισαγωγική εξέταση για κάποιους καλλιτεχνικούς τομείς, την ιατρική και την οδοντιατρική.

Στις περισσότερες χώρες, οι ίδιοι όροι εισαγωγής ισχύουν για όλους τους τομείς σπουδών. Ωστόσο, η ιατρική και η οδοντιατρική μερικές φορές αποτελούν αντικείμενο συγκεκριμένων διευθετήσεων. Στη Γαλλία και την Ιταλία, υπάρχει γενικά ελεύθερη πρόσβαση στις τριτοβάθμιες σπουδές αλλά οι θέσεις στον τομέα της ιατρικής, της οδοντιατρικής, της φαρμακευτικής και της νοσηλευτικής καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο από το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Υγείας. Στην Αυστρία, τα πανεπιστήμια προσφέρουν ανεμπόδιστη πρόσβαση εκτός από τους τομείς της ιατρικής, της οδοντιατρικής, των σπουδών «υγείας», της κτηνιατρικής και της ψυχολογίας, όπου ο αριθμός των θέσεων θεσπίζεται διά νόμου. Επιπλέον, για σπουδές στον τομέα της δημοσιογραφίας και της επικοινωνίας, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση δύναται να αποφασίσει για τον αριθμό των φοιτητών που θα γίνουν δεκτοί σύμφωνα με κριτήρια που προβλέπονται στον Νόμο για τα Πανεπιστήμια.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΤΑ ΑΕΙ ΔΙΟΡΓΑΝΩΝΟΥΝ ΤΙΣ ΔΙΚΕΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η ελάχιστη προϋπόθεση για την εξασφάλιση πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ένα πιστοποιητικό ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή εφάμιλλο πιστοποιητικό. Στις περισσότερες χώρες, ενδέχεται να ισχύουν και άλλες διαδικασίες εισαγωγής, όπως είναι η προϋπόθεση για τους υποψηφίους να συμμετέχουν σε εισαγωγικές εξετάσεις, να καταθέτουν ατομικό φάκελο εκπαιδευτικού επιτεύγματος ή να περνούν από συνέντευξη.

Τέτοιες διαδικασίες χρησιμοποιούνται για να περιοριστούν οι εισαγωγές υποψηφίων, ως επί το πλείστον επειδή ο αριθμός τους υπερβαίνει το μέγιστο όριο εγγραφών των ιδρυμάτων (βλ. Σχήμα Β18). Σε κάποιες περιπτώσεις αυτό συμβαίνει για να διασφαλιστεί ότι οι υποψήφιοι πληρούν τις προϋποθέσεις του προγράμματος (για παράδειγμα, στους καλλιτεχνικούς, τεχνολογικούς και ιατρικούς τομείς σπουδών). Οι συνθήκες στην αγορά εργασίας μπορούν, επίσης, να δώσουν το ερέθισμα για έλεγχο του αριθμού των διαθέσιμων θέσεων, εάν υπάρχουν πάρα πολλοί ή πολύ λίγοι πτυχιούχοι σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα σε σχέση με τον αριθμό διαθέσιμων θέσεων εργασίας στους εν λόγω τομείς.

Σε μια ομάδα χωρών, οι απολυτήριες εξετάσεις ισοδυναμούν με τις εισιτήριες εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για παράδειγμα, στην Ουγγαρία, προϋπόθεση για την εισαγωγή σε κάποιο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η επιτυχία στις εθνικές απολυτήριες εξετάσεις στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*érettségi vizsga*) οι οποίες επίσης ισοδυναμούν με εισαγωγικές εξετάσεις για τα προπτυχιακά προγράμματα (Bachelor). Η εξέταση μπορεί να διεξαχθεί σε δύο επίπεδα (κανονικό και προχωρημένο).

Η δεύτερη επιλογή που χρησιμοποιείται σε κάποιες χώρες είναι η θέσπιση μιας εθνικής εισιτήριας εξέτασης για όλα τα δημόσια πανεπιστήμια με κοινά κριτήρια αξιολόγησης. Αυτό ισχύει στην Ισπανία, όπου οι εξετάσεις εισαγωγής στο πανεπιστήμιο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εισαγωγή σε όλα τα πτυχιακά προγράμματα σπουδών Bachelor. Μόνο υπό ειδικές περιστάσεις, π.χ. φοιτητές που κατέχουν προηγούμενους πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών, ξένοι φοιτητές που πέτυχαν τις προϋποθέσεις εισαγωγής στο πανεπιστήμιο στις χώρες καταγωγής τους με τις οποίες η Ισπανία έχει συμφωνία και φοιτητές που κατέχουν πτυχία Τεχνικών (από την Προηγμένη Επαγγελματική Κατάρτιση) στον σχετικό τομέα σπουδών, μπορούν να έχουν πρόσβαση στο πανεπιστήμιο χωρίς να πληρούν αυτή την προϋπόθεση. Τα πανεπιστήμια και οι Αρχές στην αντίστοιχη Αυτόνομη Κοινότητα διοργανώνουν και σχεδιάζουν από κοινού τις εξετάσεις εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Κάθε πανεπιστήμιο αποφασίζει για τον τόπο και τον χρόνο που θα διεξαχθούν τα τεστ, μέσα στα πλαίσια των εθνικών προθεσμιών που θεσπίζονται ετησίως για κάθε ακαδημαϊκό έτος καθώς και για την εγγραφή των φοιτητών.

Στην Ελλάδα και την Κύπρο, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού διοργανώνει παρόμοιες εισαγωγικές εξετάσεις για πρόσβαση στα κρατικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και την Ισλανδία, τα ιδρύματα οργανώνουν τις δικές τους διαδικασίες επιλογής φοιτητών λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εθνικές προδιαγραφές που περιορίζουν τον αριθμό των εγγραφών. Στην Τσεχία και τη Σλοβακία, οι εισαγωγικές εξετάσεις διοργανώνονται απευθείας από τις σχολές που καθορίζουν τις προϋποθέσεις εισαγωγής με τρόπο ώστε να εισάγονται μόνο οι υποψήφιοι που κατέχουν τις απαραίτητες ικανότητες και δεξιότητες. Ο κοσμήτορας κάθε σχολής αποφασίζει σε περίπτωση υποβολής ενστάσεων για θέματα εισαγωγής στο πανεπιστήμιο και ο πρύτανης των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων λαμβάνει την τελική απόφαση για την εισαγωγή των φοιτητών σε αυτές τις περιπτώσεις.

Στην Τσεχία και τη Σλοβενία, τα ιδρύματα διοργανώνουν τις δικές τους διαδικασίες εισαγωγής και συγκεκριμένα προγράμματα μπορούν να απαιτούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Για παράδειγμα, οι φοιτητές στους τομείς των τεχνών, της αρχιτεκτονικής και του αθλητισμού πρέπει να ολοκληρώσουν επιτυχώς ένα τεστ ταλέντου ή ικανότητας, αλλά οι ακαδημίες τεχνών μπορούν να αποφασίσουν ότι υποψήφιοι που δεν πληρούν όλες τις γενικές προϋποθέσεις εισαγωγής μπορούν να εξασφαλίσουν μια θέση εφόσον είναι ιδιαίτερα ταλαντούχοι.

Στην Ιρλανδία, η διαδικασία επιλογής φοιτητών για τα περισσότερα προγράμματα του πρώτου κύκλου διεξάγεται από το Κεντρικό Γραφείο Υποβολής Αιτήσεων (CAO) εκ μέρους των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο. Επιπλέον, υπάρχει πρόβλεψη για να συμπληρωθεί περίπου το 5 % των θέσεων βάσει συγκεκριμένων πρωτοβουλιών για μη-προνομιούχους φοιτητές σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (HEAR) και φοιτητές με αναπηρίες (DARE).

Τέλος, σε χώρες όπου κανονικά υπάρχει ανεμπόδιστη πρόσβαση στους περισσότερους τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, υπάρχουν διαφορετικές διευθετήσεις εξετάσεων για διαφορετικούς τομείς σπουδών (π.χ. μηχανολογία, ιατρική, τέχνες κ.λπ.). Για παράδειγμα, στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα) διοργανώνονται συγκεκριμένες εξετάσεις σε επίπεδο ιδρύματος για σπουδές στη μηχανολογία και τις τέχνες. Στη Γαλλία, η πρόσβαση στις ιατρικές σπουδές υπόκειται σε εισαγωγικές εξετάσεις, ενώ οι υποψήφιοι για τη μηχανολογία, τα εμπορικά ή αρχιτεκτονικά προγράμματα σπουδών πρέπει να περάσουν εισιτήριες εξετάσεις που διοργανώνει το κάθε ίδρυμα ξεχωριστά. Στην Ιταλία, για κάποιους τομείς εκπαίδευσης, όπως είναι η ιατρική και οι σπουδές υγείας, οι κεντρικές Αρχές θεσπίζουν τον αριθμό των θέσεων με υπουργικό διάταγμα. Θεσπίζουν, επίσης, και τις διαδικασίες και το περιεχόμενο των εισαγωγικών εξετάσεων.

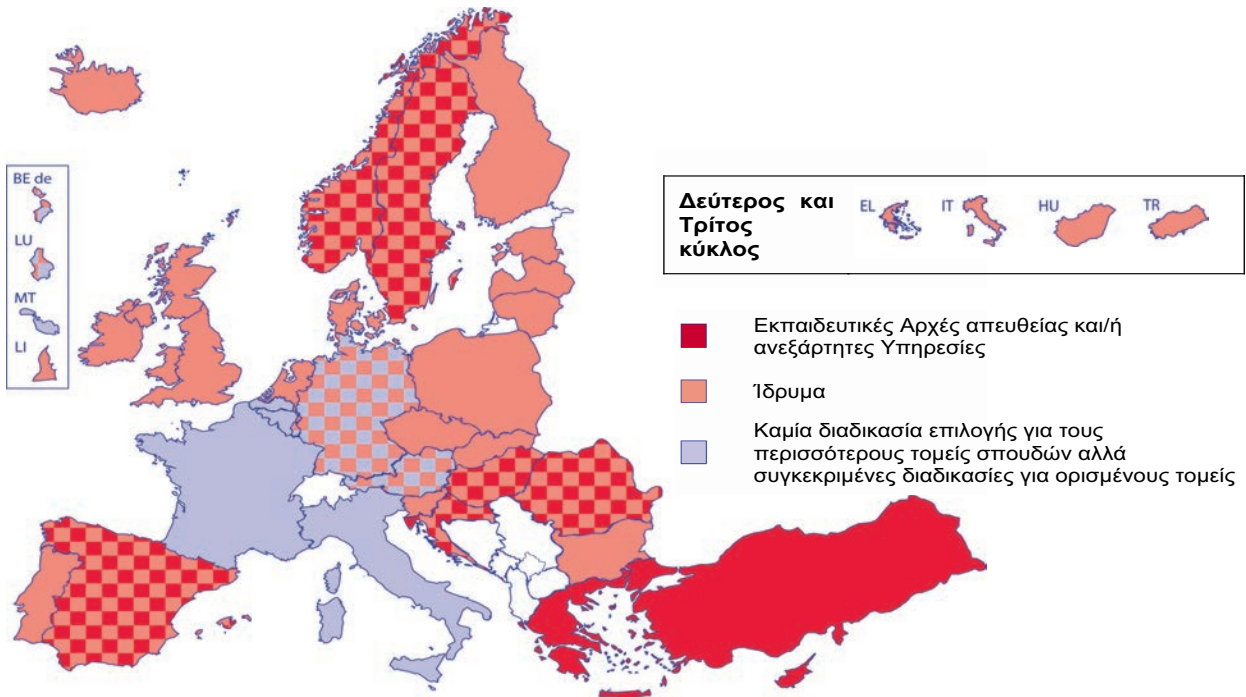
Στην Ισλανδία, ο Νόμος για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα επιτρέπει στα πανεπιστήμια να θέτουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις εισαγωγής για τους φοιτητές, όπως είναι η απαίτηση να περάσουν μια εισαγωγική εξέταση ή αξιολόγηση. Στην Ισλανδία, υπάρχουν συγκεκριμένες προβλέψεις για εισαγωγή/περαιτέρω σπουδές σε κάποιους συγκεκριμένους τομείς. Για παράδειγμα, η σχολή ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Ισλανδίας διοργανώνει διαδικασία επιλογής φοιτητών ιατρικής και φυσικοθεραπείας επί τόπου. Εξετάσεις στο τέλος του πρώτου εξαμήνου πραγματοποιούνται στις σχολές της νοσηλευτικής και της οδοντολογίας. Ο αριθμός των φοιτητών που επιτρέπεται να συνεχίσουν μετά από εξετάσεις είναι περιορισμένος (*numerus clausus*). Για εισαγωγή στη σχολή φαρμακευτικής ή επιστημών, οι φοιτητές απαιτείται να έχουν εγγραφεί από ένα πρόγραμμα μαθηματικών, φυσικής ή φυσικών επιστημών ανώτατου δευτεροβάθμιου σχολείου. Στην Ισλανδία, η δραματική σχολή στην Ακαδημία Τεχνών επίσης διεξάγει εισαγωγική εξέταση.

Στη Νορβηγία, μετά την εγγραφή από την υπηρεσία εισαγωγών στα πανεπιστήμια και κολέγια (*Samordna opptak*), το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποτελεί την πρώτη επιλογή του υποψηφίου (σε σύνολο 15 επιλογών) επεξεργάζεται την αίτηση εκ μέρους όλων των ιδρυμάτων για τα οποία ο υποψήφιος εξέφρασε προτίμηση. Παρόμοιο σύστημα αιτήσεων ισχύει και στη Σουηδία.

Στην Κροατία, η εισαγωγή στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διέπεται από μια διαδικασία δύο σταδίων. Στο πρώτο στάδιο την ευθύνη έχει το κεντρικό επίπεδο, δηλαδή το Εθνικό Κέντρο για Εξωτερική Αξιολόγηση της Εκπαίδευσης (NCEEE), και στο δεύτερο στάδιο την ευθύνη έχουν τα ίδια τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το Κέντρο διεξάγει την κρατική εθνική εξέταση *Matura* στο τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα αποτελέσματα αυτών των εξετάσεων, πέρα από τη χρήση τους για την επόπτευση της συνολικής ποιότητας του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος, χρησιμοποιούνται από όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Κροατία ως κριτήριο εγγραφής. Ωστόσο, αρκετά ΑΕΙ διεξάγουν επίσης τις δικές τους συμπληρωματικές εισαγωγικές εξετάσεις, τα αποτελέσματα των οποίων συνυπολογίζονται με τα αποτελέσματα της κρατικής *Matura* για την κατανομή των θέσεων.

Τα ιδρύματα συνήθως είναι υπεύθυνα για τις διαδικασίες επιλογής στον δεύτερο και τρίτο κύκλο τριτοβάθμιων σπουδών, για τον καθορισμό συγκεκριμένων εξετάσεων ή για τη θέσπιση κριτηρίων επιλογής. Στην Ισπανία, για παράδειγμα, η ακαδημαϊκή επιτροπή κάθε πανεπιστημίου είναι υπεύθυνη για την επιλογή των φοιτητών στον τρίτο κύκλο καθώς και για τον σχεδιασμό και τον συντονισμό των διδακτορικών προγραμμάτων περιλαμβανομένης της διοργάνωσης οποιωνδήποτε συναφών διδακτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων.

- **Σχήμα Β19: Επίπεδα Αρχής που εμπλέκονται στις διαδικασίες επιλογής για τον πρώτο, δεύτερο και τρίτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2010/11**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Γερμανία: Σε γενικές γραμμές, όλοι οι υποψήφιοι που πληρούν τις προϋποθέσεις εισαγωγής εγγράφονται στον κύκλο σπουδών της επιλογής τους. Σε κάποιες περιπτώσεις, τα πανεπιστήμια και τα *Fachhochschulen* διεξάγουν ειδικές διαδικασίες εισαγωγής για αναγνώριση ικανοτήτων σχετικών με τον κύκλο σπουδών.

Ιρλανδία: Η επιλογή φοιτητών για τα περισσότερα προγράμματα του πρώτου κύκλου πραγματοποιείται από το Κεντρικό Γραφείο Υποβολής Αιτήσεων (CAO) εκ μέρους των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που λαμβάνουν δημόσια χρηματοδότηση.

Ιταλία: Υπό κάποιες συγκεκριμένες και περιορισμένες περιστάσεις, που θεσπίζονται διά νόμου, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα μπορούν να περιορίσουν τον αριθμό των θέσεων και να θεσπίσουν διαδικασίες επιλογής που τους επιτρέπουν να επιλέγουν φοιτητές βάσει της γνώσης που αποκτήθηκε στη διάρκεια του προηγούμενου σταδίου εκπαίδευσης.

Αυστρία: Στα δημόσια πανεπιστήμια, οι διαδικασίες επιλογής σε επίπεδο ιδρύματος θεσπίζονται, κυρίως, από τα πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών για τους τομείς της ιατρικής, της οδοντιατρικής, των σπουδών υγείας, της κτηνιατρικής και της ψυχολογίας. Σε άλλα πανεπιστήμια αυτές οι διαδικασίες θεσπίζονται για τη δημοσιογραφία και την επικοινωνία, τη μουσική και τις τέχνες καθώς και τον αθλητισμό.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΡΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Στην ΕΕ-27, η μέση αναλογία μαθητών και φοιτητών στην επίσημη εκπαίδευση στους κόλπους του συνολικού πληθυσμού μειώθηκε από 22,7 % το 2000 σε 21,5 % το 2009, αντιστοιχώντας σε μείωση 1,2 ποσοστιαίας μονάδας ή σχεδόν 1,9 εκατομμυρίου μαθητών και φοιτητών. Παρά ταύτα, ο αριθμός των νέων ηλικίας 0-29 ετών, ως αναλογία του συνολικού πληθυσμού, μειώθηκε κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες στη διάρκεια της ίδιας περιόδου και επομένως αντικατοπτρίζει μικρότερη μείωση στα ποσοστά συμμετοχής (βλ. Σχήμα Α1).

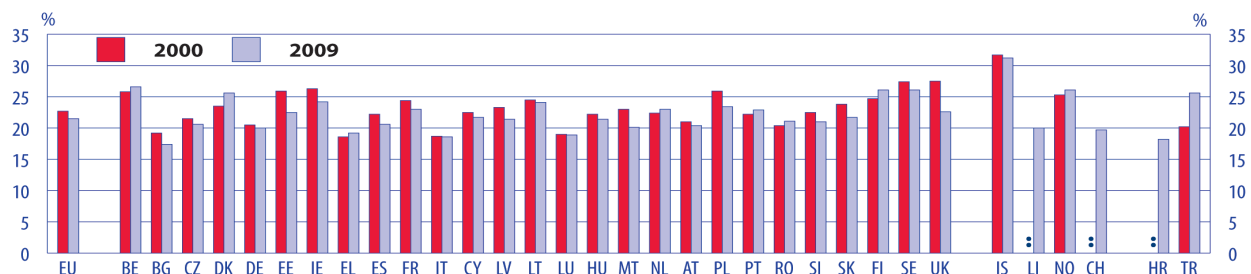
Η χώρα με τις περισσότερες εγγραφές στην επίσημη εκπαίδευση (περίπου 31 %) είναι η Ισλανδία, αφού η αναλογία των νέων στην ηλικιακή ομάδα 0-29 το 2009 ήταν υψηλότερη σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες πλην της Τουρκίας.

Μεταξύ των ετών 2000 και 2009, η πιο κατακόρυφη μείωση (σχεδόν 5 ποσοστιαίες μονάδες) στην αναλογία μαθητών και φοιτητών καταγράφηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, μολονότι η μείωση στην ηλικιακή ομάδα 0-29 ήταν μόλις 0,7 ποσοστιαίες μονάδες περίπου για την ίδια περίοδο. Αυτή η πτώση μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί από το γεγονός ότι καταγράφεται διακοπή στις χρονολογικές σειρές μετά την αλλαγή στη μεθοδολογία το 2006 (μετά το 2006 μόνο οι μαθητές και σπουδαστές που συμμετέχουν σε προγράμματα εξάμηνης ή μεγαλύτερης διάρκειας περιλαμβάνονται στα επίπεδα ISCED 3 και 4). Η Εσθονία και η Σουηδία ήταν οι δύο άλλες χώρες όπου ο αριθμός των μαθητών και φοιτητών μειώθηκε περισσότερο από τον σχετικό αριθμό των νέων στην ομάδα 0-29.

Η Τουρκία είναι η χώρα με την υψηλότερη απόλυτη και σχετική αύξηση στην αναλογία των μαθητών και των φοιτητών στον συνολικό πληθυσμό μεταξύ των ετών 2000 και 2009. Σε αυτή την περίοδο, η αναλογία των μαθητών και φοιτητών στους κόλπους του συνολικού πληθυσμού αυξήθηκε κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες. Ο κύριος λόγος γι' αυτό το φαινόμενο είναι ότι η επίσημη εκπαίδευση κατέστη πιο διαδεδομένη στη χώρα.

Το Βέλγιο, η Δανία, η Ελλάδα, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Φινλανδία και η Νορβηγία, επίσης, κατέγραψαν σχετική αύξηση στον αριθμό των μαθητών και φοιτητών, μολονότι η αναλογία των νέων στην ηλικιακή ομάδα 0-29 σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό, γνώρισε κάμψη.

● **Σχήμα Γ1: Αναλογία μαθητών και φοιτητών από το προσχολικό μέχρι το τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 0-6) στο σύνολο του πληθυσμού, 2000 και 2009**

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2000	22.7	25.8	19.2	21.5	23.5	20.5	25.9	26.3	18.6	22.2	24.4	18.7	22.5	23.3	24.5	19.0	22.2
2009	21.5	26.6	17.4	20.6	25.6	20.0	22.5	24.2	19.2	20.6	23.0	18.6	21.7	21.4	24.1	18.9	21.4
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
2000	23.0	22.4	21.0	25.9	22.2	20.4	22.5	23.8	24.7	27.4	27.5	31.7	:	25.3	:	:	20.2
2009	20.1	23.0	20.4	23.4	22.9	21.1	21.0	21.7	26.1	26.1	22.6	31.2	20.0	26.1	19.7	18.2	25.6

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Η συλλογή δεδομένων για τις εγγραφές καλύπτει το εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, όπου το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι συναφές με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ή τα προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής, ανεξάρτητα από τις ανάγκες των μαθητών και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Περιλαμβάνονται, επίσης, προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για την εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική Αρχή. Στα στοιχεία περιλαμβάνονται οι μαθητές/φοιτητές πλήρους και μερικής φοίτησης.

Κάθε φοιτητής που έχει εγγραφεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους καταμετρήθηκε μία φορά, ακόμη και αν έχει εγγραφεί σε πολλά προγράμματα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Ηνωμένο Βασίλειο: Διακοπή στις χρονολογικές σειρές μετά την αλλαγή στη μεθοδολογία το 2006 – μόνο οι μαθητές/σπουδαστές που συμμετέχουν σε προγράμματα εξάμηνης ή μεγαλύτερης διάρκειας περιλαμβάνονται στα επίπεδα ISCED 3 και 4.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΞΕΚΙΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΟΛΟΕΝΑ ΝΕΑΡΟΤΕΡΗ ΗΛΙΚΙΑ

Στη διάρκεια της περιόδου 2000-2009, κατά μέσον όρο στην ΕΕ-27, το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών ηλικίας 3, 4 και 5 ετών στην προσχολική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε κατά 15,3, 7 και 6,3 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα και ανήλθε περίπου στο 77 %, 90 % και 94 % το 2009. Το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών ηλικίας 6 ετών μειώθηκε κατά 1,5 ποσοστιαία μονάδα περίπου και έφτασε το 98,5 % το 2009.

Το 2009, στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, τα περισσότερα παιδιά ξεκίνησαν τη μη-υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση στην ηλικία των τριών ετών. Ωστόσο, στην Ελλάδα, τις Κάτω Χώρες και το Λιχτενστάιν, τα περισσότερα παιδιά ξεκίνησαν στην ηλικία των τεσσάρων ετών και στην Ελβετία και την Τουρκία στην ηλικία των πέντε ετών. Περίπου το ένα τρίτο των παιδιών στην Πολωνία και τη Φινλανδία εντάχθηκαν στην προσχολική εκπαίδευση στην ηλικία των 6 ετών.

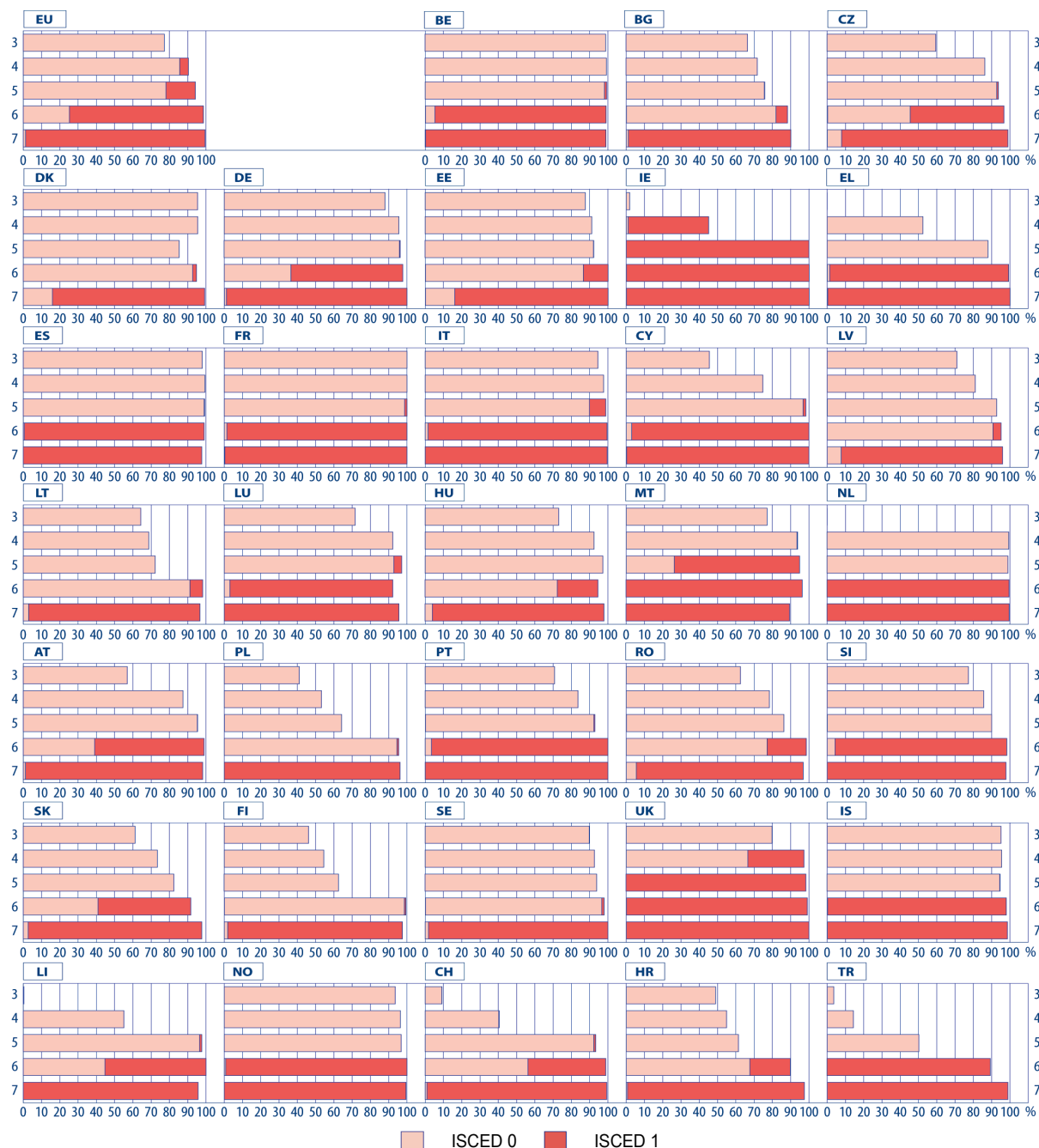
Η συμμετοχή των παιδιών ηλικίας 3 ετών στην προσχολική εκπαίδευση ήταν σχεδόν καθολική στο Βέλγιο, τη Δανία, την Ισπανία, τη Γαλλία και την Ισλανδία το 2009, ξεπερνώντας το 95 %. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στη συμμετοχή σε αυτή την ηλικιακή ομάδα (πάνω από 20 ποσοστιαίες μονάδες) καταγράφηκαν στη Δανία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Νορβηγία. Ελαφρά μείωση μικρότερη από 3,5 ποσοστιαίες μονάδες σημειώθηκε στην Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Μάλτα και τις Κάτω Χώρες.

Στις περισσότερες χώρες μεταξύ των ετών 2000 και 2009, υπήρξε αύξηση στο ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση των παιδιών ηλικίας 4 ετών. Στη Δανία, τις τρεις χώρες της Βαλτικής, την Κύπρο, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, η ποσοστιαία αύξηση ξεπέρασε τις 11 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα ποσοστά συμμετοχής για τα παιδιά ηλικίας 5 ετών εμφανίζουν αύξηση πάνω από 15 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ των ετών 2000 και 2009 στην Κύπρο, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Σουηδία και την Τουρκία. Αντίθετα, στη Δανία και την Ιταλία, το ποσοστό έπεσε περισσότερο από 10 ποσοστιαίες μονάδες.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1) είναι τα έξι έτη (Ευρυδίκη, 2011β). Κατά συνέπεια, κατά μέσο όρο στην ΕΕ το 2009, περίπου 57 % των παιδιών ηλικίας 6 ετών προχώρησαν σε ιδρύματα του επιπέδου ISCED 1. Στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, το ποσοστό ήταν κατά πολύ μεγαλύτερο, πάνω από 90 %. Ωστόσο, σε κάποιες από τις χώρες όπου η υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση ξεκινά στην ηλικία των έξι ετών, το ποσοστό εγγραφής ήταν σχετικά χαμηλό. Έτσι, στη Δανία, ήταν περίπου 2 %, ενώ στην Ουγγαρία, τη Ρουμανία και την Κροατία, αντιστοιχούσε στο 22 % περίπου. Στη Δανία και την Ουγγαρία, αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι σε αυτές τις χώρες, πέρα από τη συμπλήρωση της απαιτούμενης ηλικίας έναρξης, οι μαθητές πρέπει, επίσης, να φτάσουν στο απαραίτητο επίπεδο ανάπτυξης προτού γίνουν δεκτοί στο πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, στην Ουγγαρία οι γονείς έχουν το δικαίωμα να αναβάλουν την ένταξη του παιδιού τους στο πρωτοβάθμιο επίπεδο ακόμη και αν το παιδί κρίνεται έτοιμο κατόπιν αξιολόγησης. Στη Ρουμανία, μολονότι η συμπλήρωση της επίσημης σχολικής ηλικίας είναι το μοναδικό κριτήριο εισαγωγής, οι γονείς μπορούν να ζητήσουν την αναβολή της εισαγωγής του παιδιού τους σε αυτό το επίπεδο.

● Σχήμα Γ2: Ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0 και 1) ανά ηλικία, 2009

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Η προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0) απευθύνεται στις εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές ανάγκες παιδιών ηλικίας τουλάχιστον 3 ετών. Στο προσχολικό επίπεδο πρέπει να απασχολείται προσωπικό με εξειδικευμένα προσόντα στην εκπαίδευση. Στο Σχήμα δεν περιλαμβάνονται ημερήσιοι παιδικό σταθμοί, ομάδες παιχνιδιού και κέντρα ημερήσιας φροντίδας, όπου το προσωπικό δεν απαιτείται να κατέχει προσόντα στην εκπαίδευση. Τα πρωτοβάθμια προγράμματα (ISCED 1) έχουν στόχο να παρέχουν βασική εκπαίδευση στην ανάγνωση, τη γραφή και τα μαθηματικά καθώς και στοιχειώδη κατανόηση άλλων γνωστικών αντικειμένων.

Ο παρών δείκτης απεικονίζει τα ποσοστά συμμετοχής στα επίπεδα ISCED 0 και 1 για κάθε έτος ξεχωριστά από την ηλικία των 3 έως την ηλικία των 7 ετών και παρουσιάζει το μοντέλο εγγραφών στην εκπαίδευση στις μικρές ηλικίες. Τα ποσοστά εγγραφών σε κάποιες χώρες φαίνονται να υπερβαίνουν το 100 %. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπολογίζονται με βάση δύο κατηγορίες στοιχείων (πληθυσμός και εκπαίδευση) που προκύπτουν από διαφορετικές έρευνες οι οποίες διεξήχθησαν σε διαφορετικές ημερομηνίες στη διάρκεια του χρόνου. Ο αριθμός στρογγυλοποιήθηκε ανάλογα ώστε να ισοδυναμεί με 100.

Τα στοιχεία για τον πληθυσμό αναφέρονται στην 1^η Ιανουαρίου 2009.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Ιρλανδία: Δεν υπάρχει επίσημη εκπαιδευτική παροχή στο επίπεδο ISCED 0. Ωστόσο, πολλά παιδιά παρακολουθούν κάποιου είδους προσχολική εκπαίδευση την οποία παρέχουν ιδιωτικά ιδρύματα. Τον Ιανουάριο του 2010, εγκαινιάστηκε καθολική προσχολική παροχή για παιδιά ηλικίας 3 ετών και 2 μηνών έως 4 ετών και 7 μηνών.

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Μεταξύ των ετών 2000 και 2009, το ποσοστό συμμετοχής των 6χρονων παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες σε όλη την ΕΕ-27. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Σλοβενία σημείωσε την πιο θεαματική αύξηση, ακολουθούμενη από τη Γερμανία, ενώ η μεγαλύτερη μείωση περίπου 15 ποσοστιαίων μονάδων καταγράφηκε στην Ουγγαρία. Σε μικρό αριθμό χωρών, η ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι τα επτά έτη (τρεις χώρες της Βαλτικής, Πολωνία, Φινλανδία και Σουηδία). Το 2009, επομένως, σε αυτές τις χώρες πάνω από το 80 % των 7χρονων εντάσσονται στο επίπεδο ISCED 1.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τα ποσοστά συμμετοχής των παιδιών ηλικίας 7 ετών ξεπέρασαν το 95 %. Στη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα και τη Ρουμανία, κυμαίνονταν μεταξύ 88 % και 94 % περίπου. Το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στους κόλπους αυτής της ηλικιακής ομάδας, περίπου στο 83 %, καταγράφηκε στη Δανία. Κατά την περίοδο 2000-2009, το ποσοστό συμμετοχής ήταν αρκετά σταθερό σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σημαντική μείωση σημειώθηκε στη Μάλτα (σχεδόν 11 ποσοστιαίες μονάδες), τη Βουλγαρία και τη Δανία (σχεδόν 6 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ στην Τουρκία το ποσοστό αυξήθηκε πάνω από 6 ποσοστιαίες μονάδες.

Στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το ποσοστό των παιδιών που ήταν εγγεγραμμένα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην ηλικία των τεσσάρων ετών ήταν 44 % και 31 % αντίστοιχα, ξεπερνώντας το 98 % στον πληθυσμό των 5χρονων και στις δύο χώρες. Στη Μάλτα, περίπου 68 % των παιδιών εντάχθηκαν στο επίπεδο ISCED 1 σε ηλικία 5 ετών.

Στη Δανία και την Εσθονία, πάνω από το 15 % των 7χρονων παιδιών παρέμειναν στην προσχολική εκπαίδευση. Ομοίως, τα ποσοστά κατά προσέγγιση ανήλθαν στο 8 % στην Τσεχία και τη Λετονία, στο 6 % στη Ρουμανία και στο 4 % στην Ουγγαρία. Οι λόγοι για τους οποίους αυτά τα παιδιά παρέμειναν στην προσχολική εκπαίδευση ενδέχεται να διαφέρουν. Στην Εσθονία, για παράδειγμα, μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι δεν συμπλήρωσαν την ηλικία υποχρεωτικής φοίτησης, καθώς τα παιδιά ξεκινούν την επίσημη εκπαίδευση αφού πρώτα συμπληρώσουν το 7^ο έτος της ηλικίας τους κατά την 1^η Οκτωβρίου του τρέχοντος έτους. Μια άλλη αιτία είναι το γεγονός ότι δεν έφτασαν στο κατάλληλο επίπεδο ανάπτυξης που αποτελεί προϋπόθεση για εισαγωγή στο πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Τσεχία. Επιπλέον, στην Εσθονία, τη Λετονία και τη Ρουμανία, είναι πιθανή η αναβολή της εισαγωγής ενός παιδιού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κατόπιν αιτήματος των γονέων (Ευρυδίκη, 2011α).

Στη Βουλγαρία και τη Μάλτα, περίπου 10 % των 7χρονων παιδιών δεν ενεγράφησαν ούτε στο επίπεδο ISCED 0 ούτε στο επίπεδο ISCED 1. Στη Λετονία, το Λουξεμβούργο και το Λιχτενστάιν αυτό το ποσοστό ήταν περίπου 4 %.

ΣΧΕΔΟΝ 90 % ΤΩΝ 17ΧΡΟΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΑΚΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2009, σχεδόν ο μισός πληθυσμός των 15χρονων στην ΕΕ ήταν εγγεγραμμένος στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2). Περίπου οι μισοί ήταν εγγεγραμμένοι στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3). Σε επίπεδο ΕΕ, η συμμετοχή στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3) αυξήθηκε φτάνοντας σχεδόν στο 80 % των νέων ηλικίας 17 ετών. Πάνω από τους μισούς 18χρονους και περίπου το ένα τέταρτο των 19χρονων εξακολουθούσαν να είναι εγγεγραμμένοι στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά αυτό το ποσοστό συμμετοχής ακολούθως πέφτει κάτω από το 12 % στην ηλικία των 20 ετών.

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, περισσότεροι από τους μισούς νέους εγγράφονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3) στην ηλικία των 15 ετών. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, όλοι οι νέοι 15 ετών ήταν ήδη εγγεγραμμένοι στο επίπεδο ISCED 3, που θεωρείται ότι ξεκινά στην ηλικία των 14 ετών. Στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Κύπρο και τη Σλοβενία, σχεδόν όλοι οι νέοι προβιβάστηκαν σε αυτό το επίπεδο μέχρι την ηλικία των 16 ετών.

Σε κάποιες χώρες, η μετάβαση από το επίπεδο ISCED 2 λαμβάνει χώρα σε μεγαλύτερη ηλικία. Τα ποσοστά συμμετοχής για τους 15χρονους στο επίπεδο ISCED 2 ξεπερνούσαν το 90 % στη Δανία, τις τρεις χώρες της Βαλτικής, την Ισπανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία. Μεταξύ 10 % και 22 % των μαθητών εξακολουθούσαν να φοιτούν στο επίπεδο ISCED 2 στην ηλικία των 17 ετών στη Δανία, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία. Αυτό οφείλεται στη διάρκεια της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε κάποιες χώρες, η οποία διαρκεί μέχρι την ηλικία των 16 ετών ή, στην περίπτωση της Δανίας, την ηλικία των 17 ετών. Στις Κάτω Χώρες, όλο το VMBO κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 2. Ένας άλλος παράγοντας που οδηγεί κάποιους μαθητές σε μεταγενέστερη μετάβαση στο επίπεδο ISCED 3 είναι το γεγονός ότι σε κάποιες από αυτές τις χώρες οι μαθητές ενδέχεται να κληθούν να επαναλάβουν ένα έτος εάν η επίδοσή τους είναι κάτω από τη βάση (Ευρωδίκη 2009α, σελ. 231).

Σε όλη την Ευρώπη, με εξαίρεση τη Δανία και την Ισλανδία, λιγότεροι από τους μισούς νέους στην ηλικία των 19 ετών παρέμειναν στο επίπεδο ISCED 3, μολονότι σε 11 χώρες το ποσοστό ξεπερνούσε το ένα τρίτο. Στην Ιρλανδία, την Κύπρο και την Κροατία, το ποσοστό ήταν μόλις 3 %.

Σε κάποιες χώρες, σημαντικός αριθμός 15χρονων και 16χρονων δεν είναι εγγεγραμμένοι ούτε στο ISCED 2 ούτε στο 3, παρά το γεγονός ότι η εκπαίδευση εξακολουθεί να είναι υποχρεωτική σε αυτές τις ηλικίες. Το ανώτατο ηλικιακό όριο για την υποχρεωτική εκπαίδευση είναι τα 15 έτη στην Αυστρία και το Λιχτενστάιν και τα 16 έτη στη Βουλγαρία και το Λουξεμβούργο, αλλά σε αυτές τις χώρες, μεταξύ 5,5 % και 10,5 % των 15χρονων παιδιών δεν ήταν εγγεγραμμένα σε κανένα επίπεδο. Για τους 16χρονους, αυτό το ποσοστό ήταν περίπου 15 % στη Βουλγαρία, το Λουξεμβούργο και τη Ρουμανία, ενώ στο άλλο άκρο, πλησίασε σχεδόν το 50 % στη Μάλτα. Τόσο στη Μάλτα όσο και τη Ρουμανία, η επίσημη εκπαίδευση είναι υποχρεωτική μέχρι την ηλικία των 16 ετών.

Εφόσον η ηλικία έναρξης και η διάρκεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη διαφέρουν μεταξύ των χωρών, έτσι και η μετάβαση στο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο λαμβάνει χώρα σε διαφορετική ηλικία.

Σε επίπεδο ΕΕ, το 2009 περίπου 15 % των 18χρονων εισήχθησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τον ίδιο χρόνο, η συμμετοχή σε αυτό το επίπεδο ξεπέρασε το 31 % στην ηλικία των 19 ετών και το 36 % στην ηλικία των 20 ετών. Περίπου το 4 % κάθε ηλικιακής ομάδας ήταν εγγεγραμμένο στη μεταδευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 4).

Στην Ελλάδα και το Βέλγιο περίπου το 41 % και το 36 % των 18χρονων αντίστοιχα ήταν εγγεγραμμένοι στο επίπεδο ISCED 5. Ποσοστά πάνω από το 20 % καταγράφηκαν, επίσης, στην Ιρλανδία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Τουρκία. Αυτό το σχετικά υψηλό ποσοστό συμμετοχής δεν εκπλήσσει, καθώς σε αυτές τις χώρες, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση αναμένεται κανονικά να ολοκληρωθεί μέχρι την ηλικία των 18 ετών. Για τους νέους 19 ετών, χώρες όπως η Ελλάδα και η Σλοβενία κατέγραψαν ποσοστό συμμετοχής ελαφρώς πάνω από το 50 %. Σε αυτές τις δύο χώρες και τη Λιθουανία, πάνω από τους μισούς νέους ηλικίας 20 ετών φοιτούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντίθετα, σχετικά χαμηλό ποσοστό 20χρονων συμμετείχε σε αυτό το επίπεδο στη Δανία, την Ισλανδία και την Ελβετία (κάτω από 20 %).

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα (Σχήμα Γ3)

ΕΕ: Τα στοιχεία αποτελούν εκτιμήσεις της Eurostat.

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Λιχτενστάιν: Δεν περιλαμβάνονται οι μαθητές που εγγράφονται σε σχολεία του εξωτερικού (διασυνοριακά). Αυτό ισχύει για το 100 % των μαθητών/σπουδαστών/φοιτητών σε επαγγελματικά σχολεία στα επίπεδα ISCED 3, 4 και 5 και πάνω από το 90 % των φοιτητών στα επίπεδα ISCED 5 και 6.

● Σχήμα Γ3: Ποσοστό συμμετοχής μαθητών/σπουδαστών/φοιτητών ηλικίας 15-19 ετών από την κατώτερη δευτεροβάθμια μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 έως 6), 2009

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Η συλλογή δεδομένων για τις εγγραφές καλύπτει το εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, όπου το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι συναφές με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ή τα προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής. Περιλαμβάνονται, επίσης, προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για την εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

Κάθε φοιτητής που έχει εγγραφεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους καταμετρήθηκε μία φορά, ακόμη και αν έχει εγγραφεί σε πολλά προγράμματα.

Τα ποσοστά εγγραφών σε κάποιες χώρες φαίνονται να υπερβαίνουν το 100%. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπολογίζονται με βάση δύο κατηγορίες στοιχείων (πληθυσμός και εκπαίδευση) που προκύπτουν από διαφορετικές έρευνες οι οποίες διεξήχθησαν σε διαφορετικές ημερομηνίες στη διάρκεια του χρόνου. Ο αριθμός στρογγυλοποιήθηκε ανάλογα ώστε να ισοδυναμεί με 100.

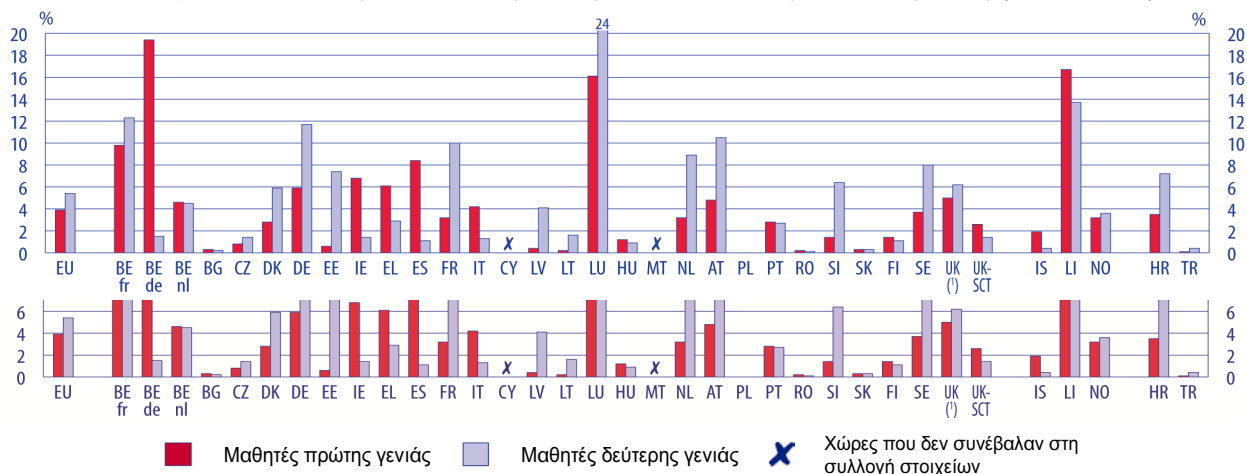
Τα στοιχεία για τον πληθυσμό αναφέρονται στην 1^η Ιανουαρίου 2009.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΗΛΙΚΙΑΣ 15 ΕΤΩΝ ΔΕΝ ΞΕΠΕΡΝΟΥΝ ΤΟ 10 %

Όπως προκύπτει από την έρευνα PISA 2009, σε επίπεδο ΕΕ η αναλογία των αλλοδαπών μαθητών ηλικίας 15 ετών (μαθητές πρώτης και δεύτερης γενιάς) ανερχόταν περίπου στο 9 %. Αυτή η συνολική τάση, η οποία κρύβει πολύ διαφορετικές καταστάσεις σε συγκεκριμένες χώρες, θα πρέπει να εκτιμηθεί σε συνάρτηση με την αναλογία του συνολικού πληθυσμού που γεννήθηκε στο εξωτερικό, καθώς και την αναλογία όσων γεννήθηκαν στο εξωτερικό στις πληθυσμιακές ομάδες 5-9 και 10-14 (βλ. Σχήμα Α5).

Στις περισσότερες χώρες, λιγότεροι από το 10 % των 15χρονων έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο. Πολύ χαμηλό ποσοστό κάτω του 1 % καταγράφηκε στη Βουλγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και την Τουρκία. Αντίθετα, το Λουξεμβούργο καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό της τάξης του 40 % περίπου. Ακολουθεί το Λιχτενστάιν με περίπου 30 %. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), τη Γερμανία και την Αυστρία, η αναλογία των μαθητών ηλικίας 15 ετών με μεταναστευτικό παρελθόν κυμαινόταν μεταξύ 15 % και 22 % του σχολικού πληθυσμού σε αυτή την ηλικία.

Το 2009, στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα) και την Ισπανία, η αναλογία των μεταναστών μαθητών πρώτης γενιάς ήταν, αντίστοιχα, σχεδόν 13 και 8 φορές υψηλότερη από την αναλογία των μαθητών δεύτερης γενιάς, γεγονός που μπορεί να εξηγηθεί εν μέρει από τις μεταναστευτικές ροές που σημειώθηκαν την τελευταία δεκαετία. Στο άλλο άκρο, στις τρεις χώρες της Βαλτικής, η αναλογία των μεταναστών μαθητών πρώτης γενιάς ήταν πάνω από 10 φορές χαμηλότερη από τον πληθυσμό των μαθητών δεύτερης γενιάς. Αυτές οι αναλογίες είναι συνεπείς με εκείνες του συνολικού πληθυσμού που γεννήθηκε στο εξωτερικό και με τις πληθυσμιακές ομάδες 5-9 και 10-14 στις αντίστοιχες χώρες (βλ. Σχήμα Α5). Θα πρέπει

	EU	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (¹)	UK-SCT (¹)	IS	LI	NO	HR	TR		
Μαθητές 1^{ης} γενιάς	3.9	9.8	19.4	4.6	0.3	0.8	2.8	5.9	0.6	6.8	6.1	8.4	3.2	4.2	x	0.4	0.2	16.1																				
Μαθητές 2^{ης} γενιάς	5.4	12.3	1.5	4.5	0.2	1.4	5.9	11.7	7.4	1.4	2.9	1.1	10.0	1.3	x	4.1	1.6	24.0																				
Μαθητές 1^{ης} γενιάς	1.2	x	3.2	4.8	0.03	2.8	0.2	1.4	0.3	1.4	3.7	5.0	2.6	1.9	16.7	3.2	3.5	0.1																				
Μαθητές 2^{ης} γενιάς	0.9	x	8.9	10.5	0.0	2.7	0.1	6.4	0.3	1.1	8.0	6.2	1.4	0.4	13.7	3.6	7.2	0.4																				

Πηγή: ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009.

UK (¹) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης μεταναστευτικού υποβάθρου που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα PISA έχει τις εξής κατηγορίες: (1) ημεδαποί μαθητές (οι μαθητές που γεννήθηκαν στη χώρα αξιολόγησης ή εκείνοι που έχουν τουλάχιστον έναν γονέα γεννημένο στην εν λόγω χώρα. Μαθητές που γεννήθηκαν στο εξωτερικό και έχουν τουλάχιστον έναν γονέα γεννημένο στη χώρα αξιολόγησης, επίσης, ταξινομούνται ως «ημεδαποί» μαθητές), (2) μαθητές δεύτερης γενιάς (όσοι γεννήθηκαν στη χώρα αξιολόγησης αλλά οι γονείς τους γεννήθηκαν σε άλλη χώρα), και (3) μαθητές πρώτης γενιάς (όσοι γεννήθηκαν εκτός της χώρας αξιολόγησης και των οποίων οι γονείς επίσης γεννήθηκαν σε άλλη χώρα). Οι μαθητές που δεν απάντησαν ούτε για τον εαυτό τους ούτε και για τους δύο γονείς ή δεν απάντησαν και στις τρεις ερωτήσεις, έλαβαν ελλιπείς τιμές σε αυτή τη μεταβλητή.

ΚΑΤΑ ΜΕΣΟΝ ΟΡΟ, ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

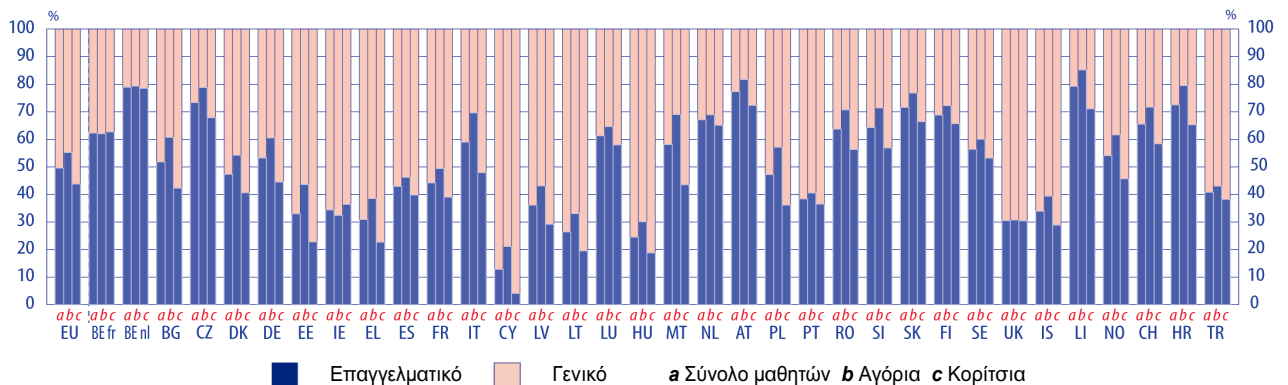
Σε επίπεδο ΕΕ-27, μεταξύ των ετών 2000 και 2009, η αναλογία των μαθητών στη γενική εκπαίδευση ως ποσοστό του συνόλου των μαθητών στο επίπεδο ISCED 3 αυξήθηκε κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες, φτάνοντας το 50,4 % το 2009.

Το 2009, στην Κύπρο, τη Λιθουανία και την Ουγγαρία, η αναλογία των μαθητών στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ξεπερνούσε το 70 % και στην Εσθονία, την Ιρλανδία, την Ελλάδα, τη Λετονία, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία, ο αριθμός κυμαινόταν μεταξύ 60 % και 70 %. Αντίθετα, δώδεκα χώρες σημείωσαν υψηλά ποσοστά συμμετοχής στην επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, φτάνοντας πάνω από το 60 %.

Κατά την περίοδο 2000-2009, η μεγαλύτερη αύξηση στα ποσοστά των μαθητών στη γενική εκπαίδευση καταγράφηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο με αύξηση σχεδόν 37 ποσοστιαίων μονάδων. Ακολουθούν η Πολωνία (περίπου 17 ποσοστιαίες μονάδες), η Γαλλία και η Λιθουανία (περίπου 13 ποσοστιαίες μονάδες) και η Γερμανία (10 ποσοστιαίες μονάδες). Η Τσεχία, η Δανία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Τουρκία, επίσης, κατέγραψαν άνοδο στον σχετικό αριθμό των μαθητών γενικής εκπαίδευσης με περισσότερες από 6 ποσοστιαίες μονάδες.

Στον αντίποδα, σε αρκετές χώρες, αυξήθηκε σημαντικά η αναλογία των μαθητών στην επαγγελματική εκπαίδευση ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού των μαθητών στο επίπεδο ISCED 3. Στην Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Μάλτα και την Πορτογαλία, αυτό το ποσοστό ξεπέρασε το 30 %. Στην Ουγγαρία και τη Φινλανδία, το ποσοστό ήταν μεγαλύτερο από το 13%. Αύξηση μικρότερη του 10 % σημειώθηκε στο Βέλγιο, την Εσθονία, την Ισπανία, την Αυστρία, τη Ρουμανία, τη Σουηδία και την Ισλανδία.

● Σχήμα Γ5: Κατανομή μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) ανά τύπο προγράμματος (γενικό ή επαγγελματικό) συνολικά και ανά φύλο, 2009

	Επαγγελματικό		Γενικό		a Σύνολο μαθητών b Αγόρια c Κορίτσια															
	EU	BE fr	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU			
Αγόρια Επαγ.	55.2	62.0	79.3	60.7	78.8	54.2	60.5	43.6	32.4	38.5	46.2	49.4	69.6	21.1	43.1	33.1	64.6			
Κορίτσια Επαγ.	43.8	62.7	78.5	42.3	67.8	40.6	44.5	22.8	36.4	22.7	39.8	39.0	47.9	4.1	29.2	19.5	58.0			
Σύνολο Επαγ.	49.6	62.3	78.9	51.8	73.3	47.3	53.2	33.0	34.4	30.9	42.9	44.2	59.0	12.8	36.1	26.4	61.3			
Αγόρια Γεν.	44.8	38.0	20.7	39.3	21.2	45.8	39.5	56.4	67.6	61.5	53.8	50.6	30.4	78.9	56.9	66.9	35.4			
Κορίτσια Γεν.	56.2	37.3	21.5	57.7	32.2	59.4	55.5	77.2	63.6	77.3	60.2	61.0	52.1	95.9	70.8	80.5	42.0			
Σύνολο Γεν.	50.4	37.7	21.1	48.2	26.7	52.7	46.8	67.0	65.6	69.1	57.1	55.8	41.0	87.2	63.9	73.6	38.7			
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR		
Αγόρια Επαγ.	30.1	69.0	68.9	81.7	57.1	40.5	70.7	71.4	76.8	72.2	60.0	30.7	39.4	85.2	61.6	71.7	79.5	43.0		
Κορίτσια Επαγ.	18.8	43.5	65.1	72.3	36.1	36.5	56.3	56.9	66.4	65.7	53.2	30.4	28.9	71.1	45.7	58.4	65.3	38.2		
Σύνολο Επαγ.	24.5	58.1	67.1	77.3	47.2	38.4	63.7	64.3	71.6	68.8	56.4	30.5	33.9	79.2	54.1	65.5	72.5	40.8		
Αγόρια Γεν.	69.9	31.0	31.1	18.3	42.9	59.5	29.3	28.6	23.2	27.8	40.0	69.3	60.6	14.8	38.4	28.3	20.5	57.0		
Κορίτσια Γεν.	81.2	56.5	34.9	27.7	63.9	63.5	43.7	43.1	33.6	34.3	46.8	69.6	71.1	28.9	54.3	41.6	34.7	61.8		
Σύνολο Γεν.	75.5	41.9	32.9	22.7	52.8	61.6	36.3	35.7	28.4	31.2	43.6	69.5	66.1	20.8	45.9	34.5	27.5	59.2		

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Ο παρών δείκτης εμφανίζει τον αριθμό των αγοριών και κοριτσιών που εγγράφονται στη γενική και επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ως αναλογία του συνόλου των μαθητών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3). Η προ-επαγγελματική συγκαταλέγεται στη γενική εκπαίδευση (εκτός από την Αυστρία).

Η συλλογή δεδομένων για τις εγγραφές καλύπτει το εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, όπου το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι συναφές με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ή τα προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής. Περιλαμβάνονται, επίσης, προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για την εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

Η επαγγελματική εκπαίδευση προετοιμάζει τους συμμετέχοντες για άμεση ένταξη, χωρίς περαιτέρω κατάρτιση, σε συγκεκριμένους επαγγελματικούς κλάδους. Τα προγράμματα γενικής εκπαίδευσης δεν σχεδιάζονται για συγκεκριμένες κατηγορίες επαγγελματιών, ενώ κάτω από το 25 % του περιεχομένου τους αφορά στον επαγγελματικό ή τεχνολογικό τομέα. Τουλάχιστον το 25 % του περιεχομένου των προγραμμάτων προ-επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι επαγγελματικής ή τεχνολογικής κατεύθυνσης, αλλά είναι κυρίως σχεδιασμένα για να εξοικειώσουν τους συμμετέχοντες με τον κόσμο της εργασίας και δεν οδηγούν σε απόκτηση σχετικών επαγγελματικών ή τεχνολογικών πιστοποιητικών.

Στο Σχήμα περιλαμβάνονται οι μαθητές πλήρους και μερικής εκπαίδευσης. Ο πίνακας παρουσιάζει την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Αυστρία: Οι μαθητές στα προ-επαγγελματικά και τα επαγγελματικά προγράμματα παρουσιάζονται μαζί.

Αναλύοντας τα ποσοστά συμμετοχής ανά φύλο, το 2000 το μέσο ποσοστό εγγραφών των αγοριών στην επαγγελματική εκπαίδευση ήταν υψηλότερο κατά περίπου έξι ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο ποσοστό των κοριτσιών, ενώ το 2009 η διαφορά ξεπέρασε τις 11 μονάδες. Η συμμετοχή των αγοριών στην επαγγελματική εκπαίδευση ήταν υψηλότερη σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Ιδιαίτερα μεγάλη διαφορά, πάνω από 20 ποσοστιαίες μονάδες, παρατηρήθηκε στην Εσθονία, την Ιταλία, τη Μάλτα και την Πολωνία. Διαφορά πάνω από 15 ποσοστιαίες μονάδες καταγράφηκε στη Βουλγαρία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Νορβηγία. Μοναδικές εξαιρέσεις αποτελούσαν το Βέλγιο και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου καταγράφηκε ισορροπημένη κατανομή ανά φύλο, και η Ιρλανδία όπου η συμμετοχή των κοριτσιών στην επαγγελματική εκπαίδευση ήταν 4 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από εκείνη των αγοριών.

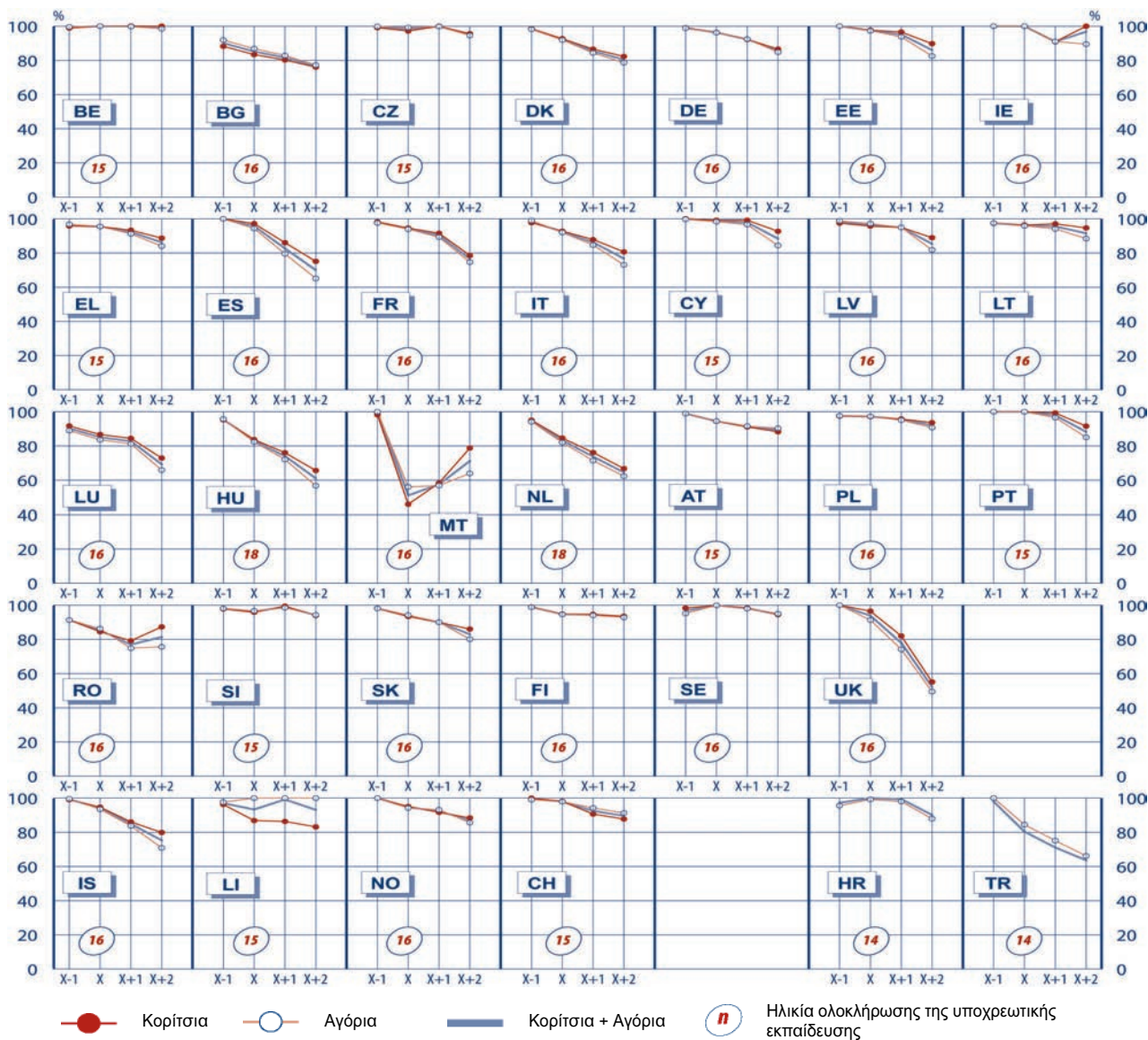
Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΥΝΕΠΑΓΕΤΑΙ ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Το Σχήμα Γ6 απεικονίζει τα συνολικά και ανά φύλο ποσοστά συμμετοχής σε τέσσερα διαφορετικά χρονολογικά σημεία: ένα έτος πριν το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και ένα και δύο χρόνια μετέπειτα. Σε οποιαδήποτε ανάλυση αυτών των αριθμών θα πρέπει να συνυπολογίζεται το ανώτατο όριο ηλικίας για την υποχρεωτική εκπαίδευση καθώς και η ηλικία μετάβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εφόσον αυτά τα δεδομένα ποικίλλουν ανάλογα με τη χώρα.

Το 2009, σημειώθηκε ανεπίσημη πτώση στη συμμετοχή στην εκπαίδευση μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο Βέλγιο, την Τσεχία, την Ιρλανδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, το Λιχτενστάιν και την Κροατία. Σε αυτές τις χώρες, τα ποσοστά συμμετοχής εξακολουθούσαν να ξεπερνούν το 90 % κατά το δεύτερο έτος μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στο Βέλγιο και την Πολωνία μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η υποχρεωτική πλήρης εκπαίδευση ακολουθείται από υποχρεωτική μερική εκπαίδευση μέχρι την ηλικία των 18 ετών. Στην Κροατία, αιτία για το υψηλό ποσοστό συμμετοχής στο δεύτερο έτος μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μπορεί να είναι το σχετικά χαμηλό ανώτατο ηλικιακό όριο για την υποχρεωτική εκπαίδευση (14).

Αντίθετα, στην Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες και την Τουρκία, λιγότερο από το 65 % των νέων ήταν εγγεγραμμένοι στην εκπαίδευση δύο χρόνια μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, αυτό το ποσοστό ήταν περίπου 52 %. Στην περίπτωση της Ουγγαρίας και των Κάτω Χωρών, το σχετικά υψηλό ανώτατο ηλικιακό όριο για την υποχρεωτική εκπαίδευση (18 έτη) και το γεγονός ότι συμπίπτει με τη μετάβαση στο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο εξηγεί τη σημαντική μείωση στα ποσοστά συμμετοχής μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ένα εντυπωσιακό μοτίβο καταγράφηκε στη Μάλτα, όπου το ποσοστό συμμετοχής 51 % στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης διαδέχτηκε ένα ποσοστό 71 % περίπου κατά το δεύτερο έτος μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

● **Σχήμα Γ6: Ποσοστά συμμετοχής στην εκπαίδευση μέχρι δύο έτη μετά το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης: συνολικά και ανά φύλο, 2009**

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Ο παρών δείκτης εμφανίζει τα ποσοστά εγγραφών στην εκπαίδευση (όλα τα επίπεδα ISCED) για κάθε χώρα στο τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στο Σχήμα περιλαμβάνονται οι μαθητές πλήρους και μερικής φοίτησης. Ο πίνακας παρουσιάζει την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών.

Η συλλογή δεδομένων για τις εγγραφές καλύπτει το εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, όπου το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι συναφές με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ή τα προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής. Περιλαμβάνονται, επίσης, προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για την εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εμπορεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική Αρχή.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Πορτογαλία: Από το σχολικό έτος 2009/10, η Πορτογαλία αύξησε τη διάρκεια της υποχρεωτικής φοίτησης μέχρι την ηλικία των 18 ετών.

Λιχτενστάιν: Δεν περιλαμβάνονται οι μαθητές που είναι εγγεγραμμένοι σε σχολεία του εξωτερικού (διασυννοριακά). Αυτό ισχύει για το 100 % των μαθητών/σπουδαστών/φοιτητών στα επαγγελματικά σχολεία στα επίπεδα ISCED 3, 4 και 5 και μέχρι το 90 % των φοιτητών στα επίπεδα ISCED 5 και 6.

Στις περισσότερες χώρες, οι νεαρές γυναίκες, που συμμετέχουν στην εκπαίδευση στο δεύτερο έτος μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, υπερέχουν αριθμητικά σε σχέση με τον αντίστοιχο αριθμό των νεαρών ανδρών. Αυτή η τάση ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακή στην Ιρλανδία και τη Μάλτα, όπου τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών ήταν υψηλότερα από εκείνα των νεαρών ανδρών σχεδόν κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες, και στη Ρουμανία όπου αυτό το ποσοστό ξεπέρασε τις 11 μονάδες.

Αντίθετα, στη Βουλγαρία, την Αυστρία, τη Σλοβενία, τη Σουηδία και την Ελβετία, τα ποσοστά συμμετοχής των ανδρών ήταν ελαφρώς υψηλότερα από εκείνα των νεαρών γυναικών. Στην Τουρκία, αυτή η διαφορά ήταν περίπου πέντε ποσοστιαίες μονάδες.

Η διαφορά μεταξύ των φύλων είναι ακόμη πιο έκδηλη όταν συγκρίνονται τα στοιχεία για τον πρώτο και τον δεύτερο χρόνο μετά την υποχρεωτική συμμετοχή. Στην Κύπρο, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν, το χάσμα συμμετοχής μεταξύ των φύλων αυξάνεται πέρα από πέντε ποσοστιαίες μονάδες κατά το δεύτερο έτος σε σύγκριση με το πρώτο έτος μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στην Ιρλανδία και τη Μάλτα, αυτό το χάσμα ξεπέρασε τις 13 ποσοστιαίες μονάδες.

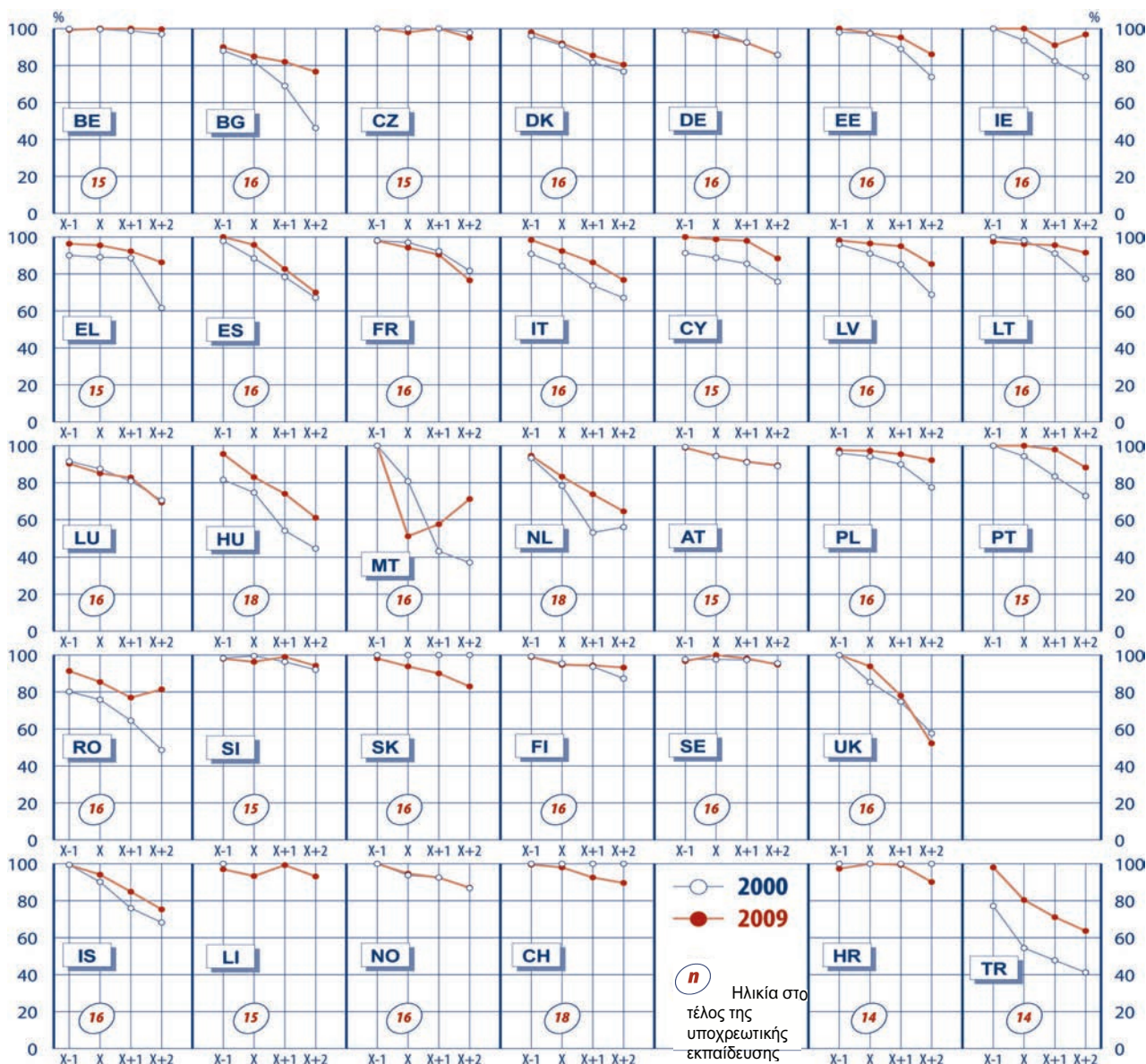
ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΒΕΛΤΙΩΘΗΚΑΝ Ή ΕΜΕΙΝΑΝ ΣΤΑΣΙΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Κατά την τελευταία δεκαετία, τα ποσοστά συμμετοχής στη μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση είτε βελτιώθηκαν είτε παρέμειναν στάσιμα στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών. Συγκρίνοντας τα ποσοστά συμμετοχής το 2000 και το 2009, είναι εμφανές ότι η ιδιαίτερα αργή μείωση που παρατηρήθηκε το 2000 στο Βέλγιο, την Τσεχία, τη Λιθουανία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία διατηρήθηκε και το 2009. Επιπλέον, χώρες όπως η Γερμανία, η Φινλανδία και η Νορβηγία επίσης διατηρούν το ποσοστό συμμετοχής τους πάνω από το 90 % ένα ή δύο έτη μετά το τέλος της υποχρεωτικής φοίτησης. Στον αντίποδα, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Λετονία, η Πολωνία και η Πορτογαλία (από το 2009 η υποχρεωτική ηλικία αυξήθηκε στα 18 έτη) σημείωσαν αξιόλογη πρόοδο και σήμερα έχουν πάνω από 90 % συμμετοχή ένα έτος μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Τέλος, η Βουλγαρία, η Μάλτα και η Ρουμανία, οι τρεις χώρες με το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής ένα και δύο χρόνια μετά την υποχρεωτική φοίτηση το 2000, συγκαταλέγονται ανάμεσα στις χώρες με τη μεγαλύτερη σχετική βελτίωση στη διάρκεια της δεκαετίας. Ωστόσο, έναν χρόνο μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση το 2009, η συμμετοχή εξακολουθεί να είναι μικρότερη του 80 %. Η Ουγγαρία είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς σε αυτή τη χώρα η υποχρεωτική εκπαίδευση τελειώνει στην ηλικία των 18 ετών και η μετάβαση στα προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η μόνη δυνατή επιλογή.

Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η συμμετοχή στην Ισπανία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία παρέμεινε αμετάβλητη, χωρίς να παρατηρείται μεγάλη βελτίωση. Σε όλες αυτές τις χώρες, δύο χρόνια μετά την υποχρεωτική φοίτηση, το ποσοστό συμμετοχής πέφτει και φτάνει μεταξύ 60 % και 80 % με την πιο σημαντική μείωση να σημειώνεται στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου η συμμετοχή είναι μόλις 52 %.

● Σχήμα Γ7: Τάσεις που καταγράφονται στα ποσοστά συμμετοχής μετά το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2000-2009

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Ο παρών δείκτης απεικονίζει τα ποσοστά εγγραφών στην εκπαίδευση (όλα τα επίπεδα ISCED) για κάθε χώρα, στο τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στο Σχήμα περιλαμβάνονται οι μαθητές πλήρους και μερικής φοίτησης. Ο πίνακας παρουσιάζει την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών.

Η συλλογή δεδομένων για τις εγγραφές καλύπτει το εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ιδρυμάτων. Περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και όλες οι μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων, όπου το περιεχόμενο των μαθημάτων είναι συναφές με εκείνο των τακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ή τα προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση προσόντων ισότιμων με τα αντίστοιχα τακτικά προγράμματα. Περιλαμβάνονται και όλες οι μορφές ειδικής αγωγής. Περιλαμβάνονται, επίσης, προγράμματα μαθητείας, όχι, όμως, εκπαίδευση ή κατάρτιση που προορίζονται αποκλειστικά για την εξεύρεση απασχόλησης, οι οποίες δεν εποπτεύονται από κάποια επίσημη εκπαιδευτική αρχή.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Πορτογαλία: Από το σχολικό έτος 2009/10, η Πορτογαλία αύξησε τη διάρκεια της υποχρεωτικής φοίτησης μέχρι την ηλικία των 18 ετών.

ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 20-22 ΕΤΩΝ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΕΝΩ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΥΠΕΡΤΕΡΟΥΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΣΧΕΔΟΝ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ

Το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξαρτάται πολύ από την ηλικιακή ομάδα του σχετικού πληθυσμού και τη θεωρητική ηλικία απόκτησης πιστοποιητικού δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το οποίο επιτρέπει στους μαθητές να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους. Το 2009, σε επίπεδο ΕΕ, περίπου 13 % των ανδρών και 19 % των γυναικών ηλικίας 18 ετών συμμετείχαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα ποσοστά συμμετοχής έφτασαν στο απόγειό τους για τον ανδρικό και γυναικείο πληθυσμό στην ηλικία των 20 ετών, με ποσοστά περίπου 30 % και 42 % αντίστοιχα. Μετά την ηλικία των 24 ετών, τα ποσοστά συμμετοχής γνωρίζουν ετήσια πτώση της τάξης του 5 % περίπου, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά είναι μόλις 2 % για τους άνδρες και 2,5 % για τις γυναίκες ηλικίας 35-39 ετών.

Οι εθνικές διαφορές όσον αφορά στα εκπαιδευτικά συστήματα και, ιδιαίτερα, την ηλικία στην οποία οι νέοι μεταβαίνουν από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο τριτοβάθμιο επίπεδο, καθώς επίσης και όσον αφορά στη διάρκεια του πρώτου πτυχίου, προκαλούν σημαντικές διακυμάνσεις στα ποσοστά συμμετοχής. Έτσι, στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, πάνω από το 20 % των ανδρών και πάνω από το 30 % των γυναικών ηλικίας 18 ετών συμμετείχαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην Τουρκία, τα ποσοστά των ανδρών και των γυναικών παρουσιάστηκαν ισορροπημένα και ήταν της τάξης του 23 % περίπου. Η μοναδική χώρα που έφτασε στο αποκορύφωμα της γυναικείας συμμετοχής στην ηλικία των 18 ετών ήταν η Κύπρος με ποσοστό 44 %.

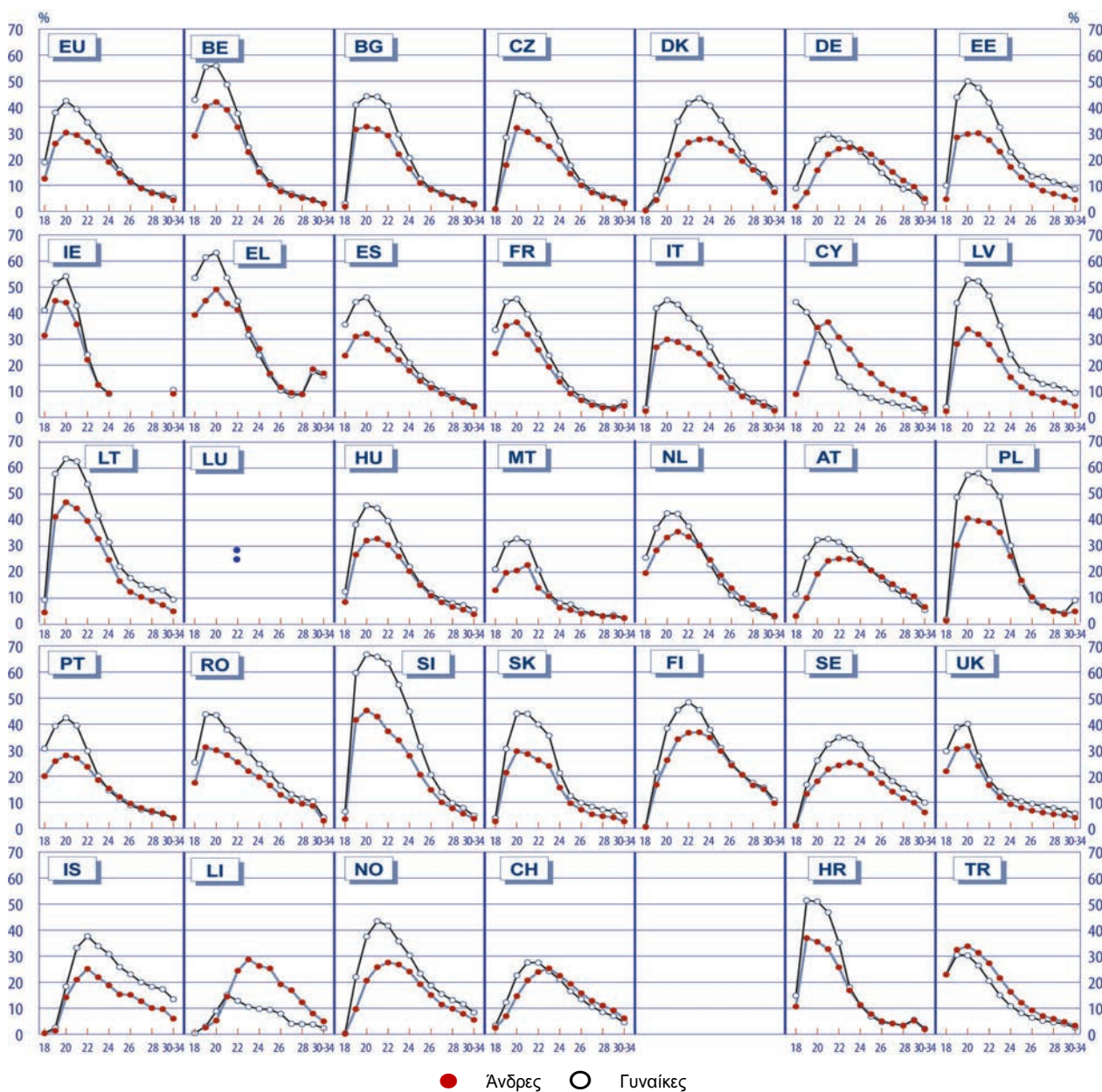
Στο άλλο άκρο, το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθεί να ξεπερνά το 10 % του ανδρικού και γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 28 ετών στην Αυστρία και τις σκανδιναβικές χώρες (Δανία, Φινλανδία, Σουηδία, Ισλανδία και Νορβηγία). Στην Ιρλανδία, την Ελλάδα και τις σκανδιναβικές χώρες, πάνω από το 5 % του πληθυσμού ηλικίας 30-34 εξακολουθούν να συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε χώρες όπως το Βέλγιο, η Ιρλανδία, η Γαλλία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Κροατία και η Τουρκία, το ποσοστό συμμετοχής πέφτει ραγδαία μετά την ηλικία των 20 ετών και αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 20 % του πληθυσμού ηλικίας 24 ετών. Πάνω από το 30 % του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 24 ετών στη Φινλανδία και το ίδιο ποσοστό των γυναικών 24 ετών στη Δανία, τη Σλοβενία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, εξακολουθεί να είναι εγγεγραμμένο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σε σύγκριση με τις άλλες χώρες, στη σκανδιναβική χερσόνησο αυτό το ποσοστό παραμένει σε σχετικά υψηλό επίπεδο για τον πληθυσμό ηλικίας 24 ετών και άνω. Η Ελλάδα, η Γαλλία και η Πολωνία είναι οι μοναδικές χώρες όπου τα ποσοστά συμμετοχής ακολουθούν εκ νέου ανοδική πορεία αφού πρώτα έφτασαν στο χαμηλότερό τους σημείο μεταξύ των ηλικιών 28 και 30 ετών.

Όσον αφορά στον παράγοντα «ηλικία», οι μεταβολές στα ποσοστά συμμετοχής ανδρών και γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ακολουθούν παρόμοιο μοντέλο στις περισσότερες χώρες. Σχεδόν παντού, με εξαίρεση τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, το Λιχτενστάιν και την Ελβετία, τα ποσοστά των νέων ανδρών και γυναικών πλησιάζουν τα μέγιστα επίπεδά τους στην ίδια ηλικία. Σε αυτές τις πέντε χώρες, η συμμετοχή των ανδρών κορυφώνεται ένα ή δύο χρόνια μετά την αντίστοιχη περίοδο για τις γυναίκες. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι οι άνδρες υποχρεούνται να υπηρετήσουν στρατιωτική θητεία ή στην πολιτική άμυνα (εκτός από τις Κάτω Χώρες και το Λιχτενστάιν όπου δεν ισχύει καμία τέτοια υποχρέωση).

Μεταξύ 18 και 39 ετών, τα ποσοστά συμμετοχής για τις γυναίκες συνήθως είναι υψηλότερα από τα ποσοστά των ανδρών, μια διαφορά που είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή στα κράτη της Βαλτικής, την Πολωνία, τη Σλοβενία και την Κροατία, ενώ στη Γερμανία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελβετία και την Τουρκία δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά. Οι αποκλίσεις στα ποσοστά συμμετοχής μεταξύ ανδρών και γυναικών μειώνονται με την ηλικία, σε σημείο που, ουσιαστικά, εξαλείφονται.

● Σχήμα Γ8: Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6) ανά ηλικία και φύλο, 2009

● Άνδρες ○ Γυναίκες

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Οι αριθμοί των φοιτητών και φοιτητριών σε συγκεκριμένες ηλικίες ή συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες διαιρούνται διά των αριθμών των ανδρών και γυναικών στην αντίστοιχη ηλικία ή τις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες στον συνολικό πληθυσμό. Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

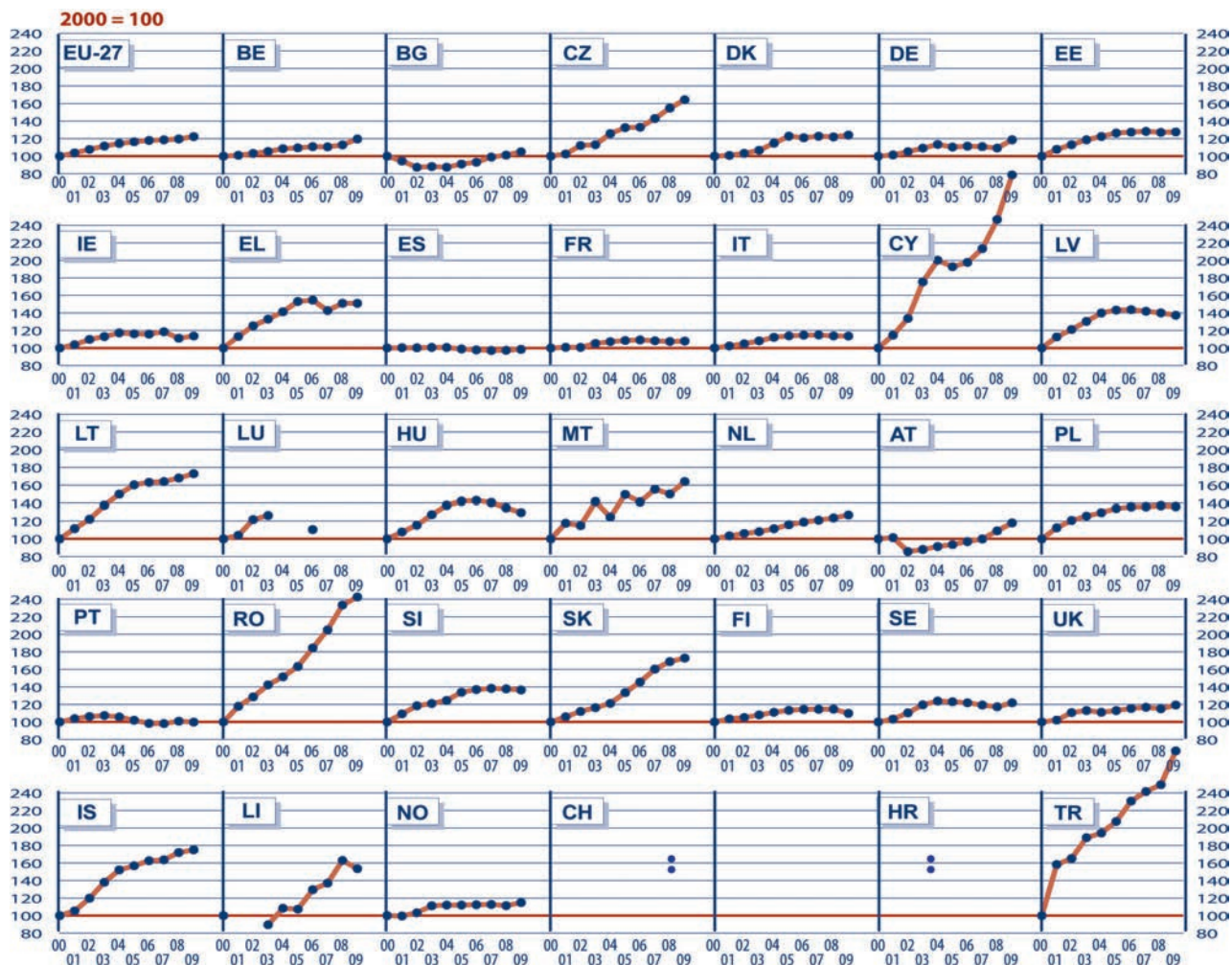
Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Γερμανία, Ρουμανία και Σλοβενία: Από τα στοιχεία εξαιρείται το επίπεδο ISCED 6.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΥΞΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ 2000 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2009

Στη διάρκεια της περιόδου 2000-2009, κατά μέσο όρο στην ΕΕ-27, ο φοιτητικός πληθυσμός στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε κατά 22 % περίπου (2,7 % ετήσιο ποσοστό αύξησης), αριθμώντας σχεδόν 19,5 εκατομμύρια άτομα το 2009.

- **Σχήμα Γ9: Τάσεις του δείκτη όσον αφορά στους αριθμούς των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2000-2009**

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης ετήσιας αύξησης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των φοιτητών για το συγκεκριμένο έτος διά του αριθμού των φοιτητών το 2000 και κατόπιν πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100. Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6.

2000 = 100 με εξαίρεση την περίπτωση του Λιχτενστάιν (2002).

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Γερμανία: Από τα στοιχεία εξαιρείται το επίπεδο ISCED 6.

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008. Αλλαγή στην κάλυψη από το 2005.

Ισπανία: Αλλαγή στην κάλυψη από το 2005.

Σλοβενία: Από τα στοιχεία για την περίοδο 2000-2004 εξαιρείται το επίπεδο ISCED 6.

Ρουμανία: Από τα στοιχεία για την περίοδο 2000-2002 εξαιρείται το επίπεδο ISCED 6.

Λιχτενστάιν: Δεν περιλαμβάνονται οι μαθητές που είναι εγγεγραμμένοι σε σχολεία του εξωτερικού (διασυννοριακά). Αυτό ισχύει για το 100 % των μαθητών/σπουδαστών/φοιτητών στα επαγγελματικά σχολεία στα επίπεδα ISCED 3, 4 και 5 και μέχρι το 90 % των φοιτητών στα επίπεδα ISCED 5 και 6.

Ανοδος στον αριθμό των φοιτητών καταγράφηκε σε όλες τις χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου, με εξαίρεση την Ισπανία και την Πορτογαλία. Αυτές οι δύο χώρες κατέγραψαν μικρή μείωση της τάξης του 1,5 % και 0,2 % αντίστοιχα. Ο αριθμός των φοιτητών σχεδόν τριπλασιάστηκε στην Κύπρο και την Τουρκία ενώ στην περίπτωση της Ρουμανίας, το ποσοστό διπλασιάστηκε. Προκειμένου να αποκτήσουμε μια πιο σαφή εικόνα αυτού του δείκτη, είναι σημαντικό να τον μελετήσουμε σε συνάρτηση με την αρχική συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, το 2000, πέρα από την Ελλάδα και τη Φινλανδία, η Ισπανία ήταν η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6), ενώ η συμμετοχή στην Πορτογαλία ξεπέρασε τον μέσο όρο της ΕΕ κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίθετα, την ίδια χρονιά, η Κύπρος και η Ρουμανία κατέγραψαν συμμετοχή που κυμαινόταν μεταξύ 8 και 5 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-15 αντίστοιχα. Παρόμοια κατάσταση επικρατούσε και στην Τουρκία το 2003, όπου η συμμετοχή ήταν 4,6 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ-27.

Μεταξύ των ετών 2000 και 2009, το ποσοστό αύξησης του αριθμού των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6) ήταν επίσης μεγαλύτερο από τον μέσο όρο στην ΕΕ-27 στην Τσεχία, τη Δανία, τις τρεις χώρες της Βαλτικής, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν. Στην αντίπερα όχθη, στο Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, τόσο η αρχική συμμετοχή όσο και το ποσοστό αύξησης του αριθμού των φοιτητών ήταν κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ-15 και της ΕΕ-27.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, το υψηλότερο ετήσιο ποσοστό αύξησης σημειώθηκε μεταξύ των ετών 2000 και 2005. Μολαταύτα, στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και το Λιχτενστάιν, το υψηλότερο ποσοστό καταγράφηκε μεταξύ των ετών 2005 και 2007, ενώ στην Τσεχία, τη Γερμανία, την Κύπρο και την Αυστρία, η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση του αριθμού των φοιτητών σημειώθηκε από το 2007 έως το 2009.

Σε αρκετές χώρες, η αύξηση του αριθμού των φοιτητών μεταξύ των ετών 2000 και 2009 δεν ήταν σταθερή. Έτσι, σημαντική μείωση καταγράφηκε στη Βουλγαρία (σχεδόν 9 %) και την Αυστρία (σχεδόν 6 %) κατά τα πρώτα πέντε χρόνια της περιόδου αναφοράς, στην Ελλάδα (σχεδόν 10 %) και τη Σουηδία (κοντά στο 4 %) μεταξύ των ετών 2005 και 2007 και στην Ιρλανδία, τη Λετονία και τη Φινλανδία (πάνω από 4,5 %) και στην Ουγγαρία (περίπου 11 %) κατά τα τελευταία δύο χρόνια της περιόδου αναφοράς.

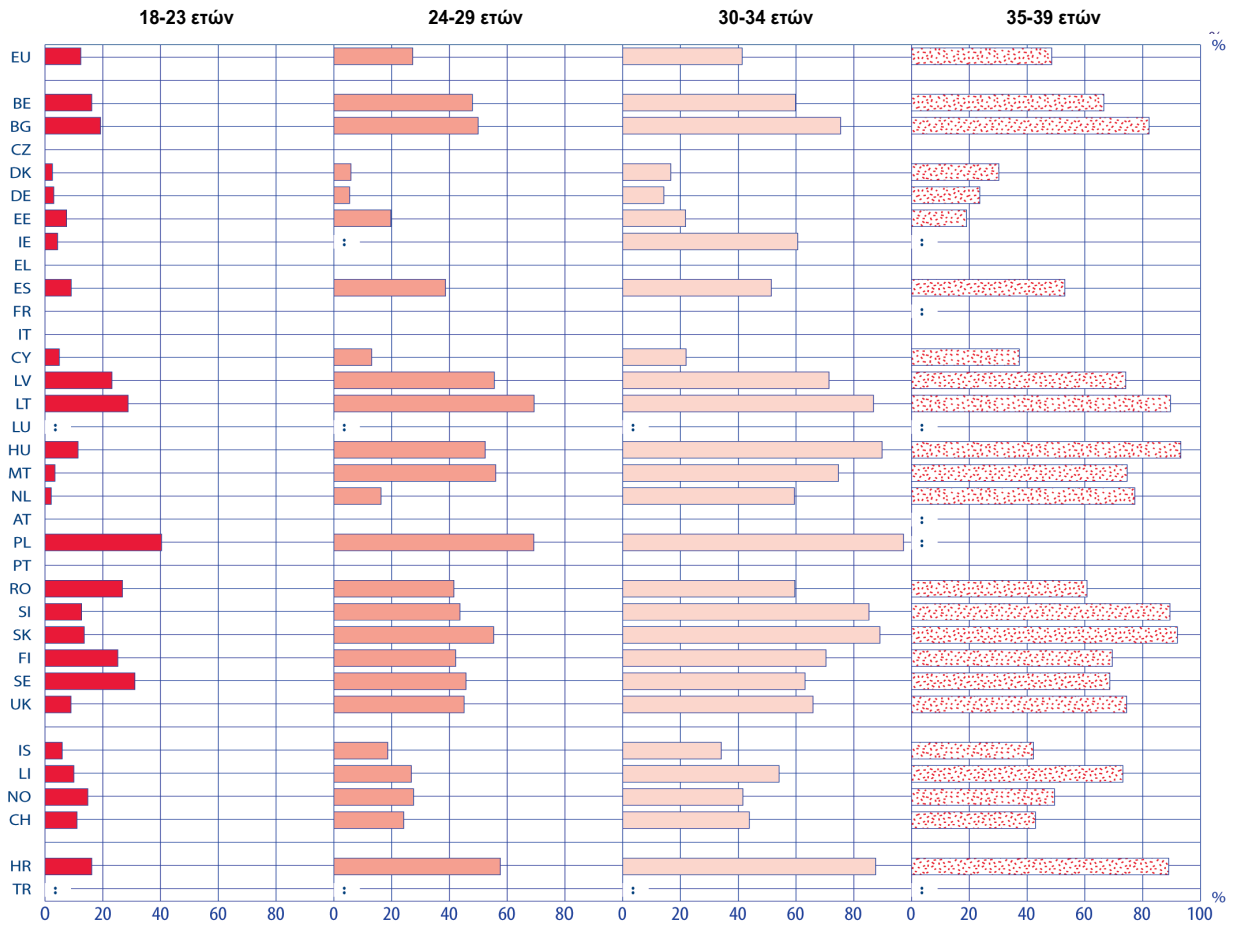
ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΥΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ ΟΣΟ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Η κατανομή των φοιτητών πλήρους και μερικής παρακολούθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κυμαίνεται από χώρα σε χώρα καθώς και από τη μια ηλικιακή ομάδα στην άλλη. Το 2009, σχεδόν το 88 % όλων των φοιτητών στην ηλικιακή ομάδα 18-23 ετών στην Ευρώπη ήταν πλήρους φοίτησης. Πλησίαζαν στο 73 % στην ηλικιακή ομάδα 24-29 και μόλις περίπου στο 59 % και 51 % στις ηλικιακές ομάδες 30-34 και 35-39 αντίστοιχα.

Τον ίδιο χρόνο, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η συμμετοχή στα προγράμματα πλήρους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε καθώς μεγάλωνε η ηλικία των φοιτητών. Εξαιρέσεις καταγράφηκαν στην Εσθονία όπου η συμμετοχή στα πλήρη προγράμματα για την ηλικιακή ομάδα 35-39 ήταν υψηλότερη κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με την ηλικιακή ομάδα 30-34. Στη Μάλτα, τη Φινλανδία και την Ελβετία, αυτές οι διαφορές παρέμειναν κάτω από τη 1 ποσοστιαία μονάδα. Επιπλέον, σε χώρες όπως η Τσεχία, η Ελλάδα, η Γαλλία, η Ιταλία και η Πορτογαλία, οι φοιτητές όλων των ηλικιών, που αναλύονται στο κεφάλαιο, ήταν εγγεγραμμένοι σε προγράμματα πλήρους φοίτησης.

Στο Βέλγιο, την Ισπανία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Μάλτα, αύξηση πάνω από 30 ποσοστιαίες μονάδες στη συμμετοχή των φοιτητών μερικής φοίτησης σημειώθηκε κατά τη μετάβαση από την ηλικιακή ομάδα 18-23 στην ηλικιακή ομάδα 24-29. Στη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Κροατία δεν σημειώθηκε αύξηση μόνο κατά τη μετάβαση από την ηλικιακή ομάδα 18-23 στην ηλικιακή ομάδα 24-29. Σημαντική αύξηση πάνω από 25 ποσοστιαίες μονάδες καταγράφηκε, επίσης, κατά τη μετάβαση από την ηλικιακή ομάδα 24-29 στην ηλικιακή ομάδα 30-34.

● Σχήμα Γ10: Φοιτητές μερικής φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά ηλικία (ISCED 5 και 6), 2009

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
18-23 ετών	12.4	16.2	19.2	0.0	2.5	3.0	7.5	4.3	0.0	9.1	0.0	0.0	4.9	23.2	28.7	:	11.4
24-29 ετών	27.3	47.9	49.9	0.0	5.9	5.5	19.8	:	0.0	38.7	0.0	0.0	13.1	55.5	69.3	:	52.4
30-34 ετών	41.4	59.8	75.4	0.0	16.6	14.2	21.8	60.6	0.0	51.4	0.0	0.0	21.9	71.4	86.8	:	89.8
35-39 ετών	48.5	66.6	82.2	0.0	30.2	23.7	19.1	:	:	53.0	:	0.0	37.2	74.2	89.6	:	93.2
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
18-23 ετών	3.4	2.1	0.0	40.3	0.0	26.8	12.7	13.6	25.2	31.1	9.0	5.9	10.0	14.8	11.1	16.2	:
24-29 ετών	56.0	16.3	0.0	69.2	0.0	41.6	43.6	55.3	42.2	45.7	45.1	18.6	26.8	27.6	24.2	57.6	:
30-34 ετών	74.7	59.4	0.0	97.2	0.0	59.6	85.2	89.1	70.4	63.1	65.9	34.1	54.1	41.6	43.8	87.6	:
35-39 ετών	74.6	77.3	:	:	0.0	60.8	89.4	92.0	69.5	68.7	74.4	42.2	73.2	49.5	42.8	89.0	:

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

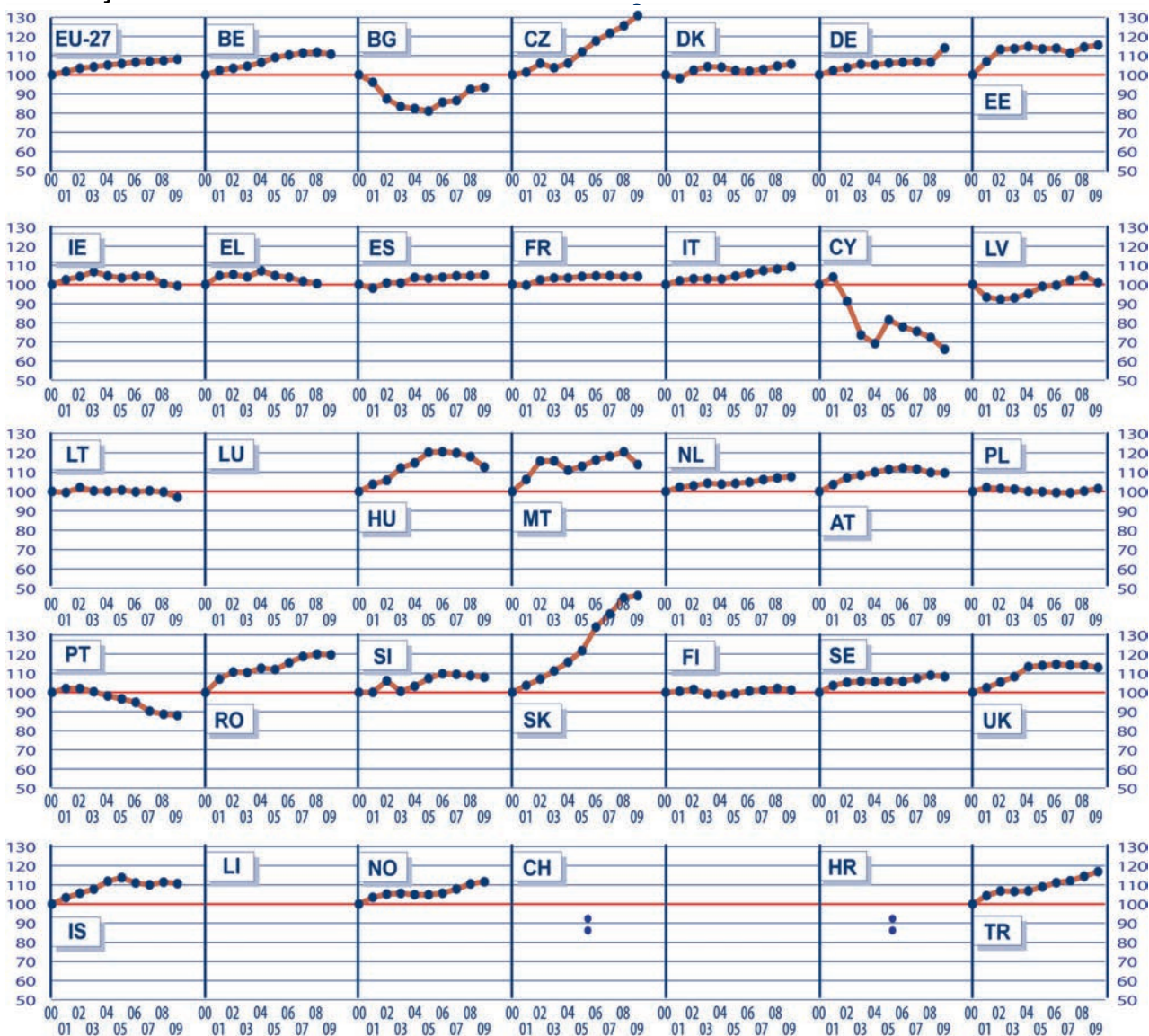
Ανάλογα με τη χώρα, είναι πιθανό να σημειώνονται πολλές διαφορές στους αριθμούς των φοιτητών μερικής φοίτησης. Έτσι, τα στοιχεία δεν είναι πάντοτε συγκρίσιμα.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2009, κατά μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για κάθε 100 άνδρες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εγγράφονταν 124 γυναίκες. Από το 2000, οι φοιτήτριες αυξήθηκαν σχεδόν κατά 10 % με σταθερό ετήσιο ρυθμό.

- **Σχήμα Γ11: Τάσεις του δείκτη όσον αφορά στις γυναίκες που είναι εγγεγραμμένες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σύγκριση με τους άνδρες (ISCED 5 και 6), 2000-2009**

Έτος 2000 = 100

Πηγή: Eurostat, ΟΥΕ (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης) στα επίπεδα ISCED 5 και 6. Η αναλογία του αριθμού των γυναικών για κάθε 100 άνδρες που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητριών διά του αντίστοιχου αριθμού των φοιτητών και κατόπιν πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100. Το έτος 2000 θεωρείται ως ο αρχικός δείκτης 100.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Στη Γερμανία, την Ελλάδα (στοιχεία του 2008), τις Κάτω Χώρες και την Ελβετία, η κατανομή γυναικών και ανδρών είναι μάλλον ισορροπημένη. Σε όλες τις άλλες χώρες, για κάθε 100 άνδρες εγγράφονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση περισσότερες από 115 γυναίκες. Αυτή η γυναικεία αριθμητική υπεροχή είναι εμφανής στην Εσθονία, τη Λετονία, τη Σλοβακία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, όπου πάνω από 150 γυναίκες είναι εγγεγραμμένες για κάθε 100 άνδρες.

Αντίθετα, στην Κύπρο και το Λιχτενστάιν, το μερίδιο των γυναικών στους κόλπους των τριτοβάθμιων φοιτητών είναι σχετικά χαμηλό, πρωτίστως επειδή οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και η προσφορά στην επικράτεια της χώρας είναι κάπως περιορισμένη. Τέλος, στην Τουρκία, 77 γυναίκες είναι εγγεγραμμένες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για κάθε 100 άνδρες. Πρόκειται για το χαμηλότερο ποσοστό από όλες τις υπό εξέταση χώρες. Παρ' όλα αυτά, η συμμετοχή των γυναικών στην Τουρκία γνώρισε μια από τις πιο ενεργές αυξήσεις στην περίοδο 2000-2009, σημειώνοντας αύξηση 17 %.

Στην πλειονότητα των χωρών, από το 2000 διαγράφεται σαφής τάση για εγγραφή περισσότερων γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Την πιο σημαντική αύξηση γνωρίζουν η Τσεχία (από 99 σε 130), η Ρουμανία (από 107 σε 128) και η Σλοβακία (από 101 σε 153). Μεταξύ 13 % και 15 % αύξηση της γυναικείας συμμετοχής μπορεί, επίσης, να παρατηρηθεί στη Γερμανία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Μαζί με την Κύπρο, η Βουλγαρία (-7 %) και η Πορτογαλία (-12 %) είναι οι δύο χώρες με λιγότερες γυναίκες εγγεγραμμένες σήμερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σύγκριση με το 2000.

Η συντριπτική εκπροσώπηση των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σαφώς έχει αντίκτυπο στον αριθμό των γυναικών πτυχιούχων που αντιστοιχεί σε κάθε 100 άνδρες (βλ. Σχήμα Z4).

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΕ-27 ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ ΝΑ ΔΑΠΑΝΟΥΝ ΠΕΡΙΠΟΥ 5 % ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2008, η αναλογία της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ξεπερνούσε το 5 % του ΑΕγχΠ σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η Δανία, η Κύπρος και η Ισλανδία σημείωσαν τα υψηλότερα ποσοστά της τάξης του 7 %, ενώ άλλες σκανδιναβικές χώρες καθώς και το Βέλγιο και η Μάλτα ξεπέρασαν το 6 %. Αντίθετα, στη Σλοβακία και το Λιχτενστάιν η δημόσια δαπάνη αντιστοιχούσε σε λιγότερο από το 4 % του ΑΕγχΠ.

Την περίοδο 2001-2008, η συνολική αναλογία του ΑΕγχΠ που δαπανήθηκε για την εκπαίδευση στην ΕΕ-27 παρέμεινε σταθερή στο 5 % περίπου. Αυτός ο σταθερός ευρωπαϊκός μέσος όρος κρύβει διαφορές μεταξύ των χωρών, κάποιες από τις οποίες βίωσαν σημαντικές αλλαγές κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Μεταξύ των ετών 2001 και 2008, στη Βουλγαρία, την Κύπρο και την Ισλανδία, η αναλογία του ΑΕγχΠ που διατίθεται στην εκπαίδευση αυξήθηκε πάνω από 20 %, ενώ στη Μάλτα και την Ιρλανδία αυξήθηκε περισσότερο από 30 %. Σημαντική αύξηση – πάνω από 10 % - σημειώθηκε επίσης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επιπλέον, μολονότι η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ παρέμεινε σταθερή στην ΕΕ-27, το κόστος μονάδας ανά μαθητή/φοιτητή αυξήθηκε, γεγονός που επίσης υποδηλώνει ότι η επένδυση στην εκπαίδευση ανά μαθητή ή φοιτητή διέγραψε αυξητική πορεία (βλ. Σχήμα Δ2).

Η σταθερότητα που παρατηρείται στα συνολικά ποσοστά για την περίοδο 2001-2008 επισκιάζει τις διακυμάνσεις στη δαπάνη των διαφορετικών επιπέδων εκπαίδευσης. Η δαπάνη αυξήθηκε περισσότερο από 5 % για την προσχολική και τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ στη διάρκεια της περιόδου 2001-2008. Αντίθετα, η δαπάνη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε ελαφρώς.

Η δημόσια δαπάνη ανά επίπεδο εκπαίδευσης διαφέρει από χώρα σε χώρα εν μέρει επειδή επηρεάζεται από διαρθρωτικές διαφορές στα εκπαιδευτικά συστήματα, όπως είναι η διάρκεια κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης, η συνολική διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Β2) και τα ποσοστά συμμετοχής στην μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση (βλ. Σχήματα Γ6 και Γ7). Σε αυτούς τους παράγοντες περιλαμβάνονται δημογραφικές αλλαγές, οι οποίες επηρεάζουν κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο ξεκινώντας από την προσχολική και προχωρώντας στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, αφού αυτές οι αλλαγές διαμορφώνουν τον σχολικό/φοιτητικό πληθυσμό (βλ. Σχήματα Α1-4). Επιπλέον, πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί στην ερμηνεία των δεδομένων για πολλές χώρες, αφού δεν είναι πάντα εφικτός ο πλήρης διαχωρισμός της δαπάνης ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.

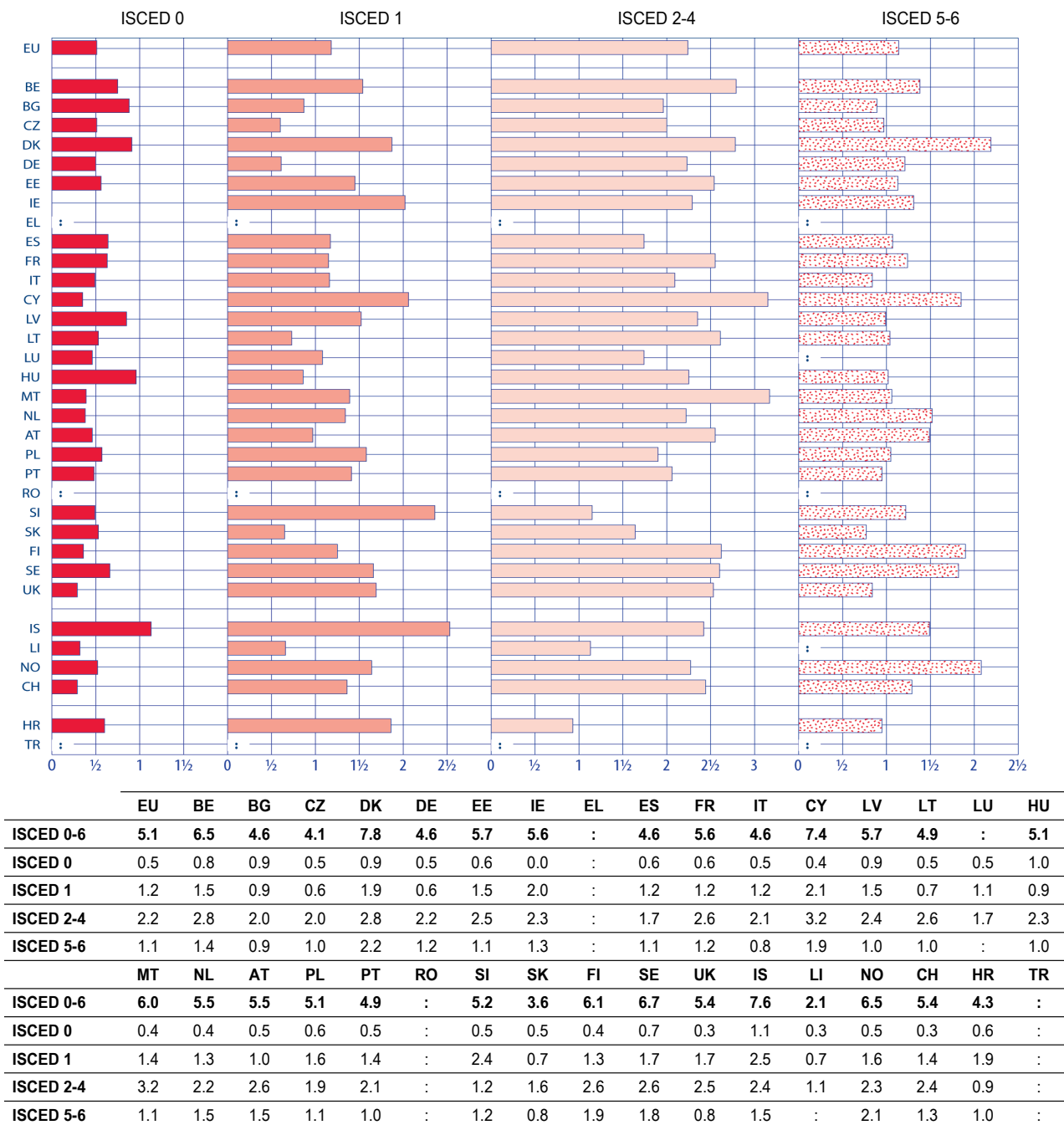
Σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, η συνολική δημόσια δαπάνη που διατίθεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί σε μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕγχΠ σε σύγκριση με τη δαπάνη για άλλα εκπαιδευτικά επίπεδα, αλλά σε καμία χώρα δεν υπερβαίνει το 3,2 % (Κύπρος και Μάλτα). Στην Ισπανία, την Πολωνία, τη Σλοβακία, το Λιχτενστάιν και την Κροατία, είναι κάτω από το 2 % του ΑΕγχΠ. Η συνολική δημόσια δαπάνη που χορηγείται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι γενικά κάτω από το 2 % του ΑΕγχΠ, με εξαίρεση την Κύπρος και την Ισλανδία όπου κορυφώνεται στο 2,5 %.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ-27), η αναλογία του ΑΕγχΠ που αντιστοιχεί στη δαπάνη για την πρωτοβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχεδόν ίδια (1,1 % και 1,2 % αντίστοιχα). Ωστόσο, το κόστος μονάδας ανά μαθητή/φοιτητή είναι πολύ υψηλότερο στο τριτοβάθμιο σε σύγκριση με το πρωτοβάθμιο επίπεδο (βλ. Σχήμα Δ3).

Η αναλογία του ΑΕγχΠ που δαπανάται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ποικίλλει εντυπωσιακά από χώρα σε χώρα και κυμαίνεται μεταξύ 0,8 % και 2,2 %. Μόνο η Δανία και η Νορβηγία ξεπερνούν το 2 %.

● Σχήμα Δ1: Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 0 έως 6) ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2008

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική εθνικών λογαριασμών (στοιχεία Ιουνίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Σε γενικές γραμμές, η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης από τον δημόσιο τομέα έγκειται στην ανάληψη άμεσης ευθύνης για την κάλυψη των τρεχουσών και κεφαλαιουχικών δαπανών των σχολείων (άμεση δημόσια χρηματοδότηση των σχολείων) ή στην προσφορά οικονομικής στήριξης σε μαθητές/φοιτητές και τις οικογένειές τους (δημόσιες χορηγίες και δάνεια) και στην επιχορήγηση των δραστηριοτήτων κατάρτισης που προσφέρουν ο ιδιωτικός τομέας ή οι μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις (μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις). Η άμεση δημόσια χρηματοδότηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και οι μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις συγκαταλέγονται στη συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ: Εκτιμημένα ποσά.

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι μεταβιβάσεις στις τοπικές αυτοδιοικήσεις.

Δανία: Από τη δαπάνη εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 περιλαμβάνεται εν μέρει στη δαπάνη των επιπέδων ISCED 5-6. Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για έρευνα/ανάπτυξη στα επίπεδα ISCED 5-6.

Ιρλανδία: Σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, δεν υπάρχει χρηματοδότηση για δημόσια ιδρύματα στο επίπεδο ISCED 1.

Ιρλανδία, Ισπανία και Πορτογαλία: Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για την παροχή επικουρικών υπηρεσιών στα επίπεδα ISCED 5-6.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική αρωγή σε φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Λουξεμβούργο: Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για τις επικουρικές υπηρεσίες στα επίπεδα ISCED 1 και ISCED 2-4. Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4.

Ουγγαρία: Δεν είναι διαθέσιμα τα φοιτητικά δάνεια από δημόσιες πηγές στα επίπεδα ISCED 5-6.

Μάλτα: Δεν είναι διαθέσιμες οι δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς στα επίπεδα ISCED 1-6.

Πολωνία: Περιλαμβάνεται η δαπάνη για την προσχολική παροχή υπηρεσιών φροντίδας παιδιών.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνεται η τεκμαρτή συνταξιοδοτική δαπάνη. Οι διακυβερνητικές μεταβιβάσεις για την εκπαίδευση δεν είναι διαθέσιμες. Τα φοιτητικά δάνεια από δημόσιους πόρους δεν είναι διαθέσιμα. Δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς δεν είναι διαθέσιμες για το επίπεδο ISCED 0. Η δαπάνη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι διαθέσιμη για τα επίπεδα ISCED 0-4. Δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς πέρα από τα νοικοκυριά για τα επίπεδα ISCED 1-4 δεν είναι διαθέσιμες. Η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμη για τα επίπεδα ISCED 0 και ISCED 5-6.

Πορτογαλία και Νορβηγία: Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες στο επίπεδο ISCED 0.

Σλοβενία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 2 αναφέρεται στα πλαίσια του επιπέδου ISCED 1.

Σλοβακία: Εξαιρούνται υποτροφίες και άλλες χορηγίες στα επίπεδα ISCED 0-1. Εξαιρούνται μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης στα επίπεδα ISCED 2-4. Η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 5B περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 3.

Ηνωμένο Βασίλειο: Το ΑΕγχΠ προσαρμόστηκε σύμφωνα με το οικονομικό έτος που ξεκινά την 1^η Απριλίου και λήγει την 31^η Μαρτίου.

Ισλανδία: Η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμη. Η δαπάνη για έρευνα/ανάπτυξη στα επίπεδα ISCED 5-6 δεν είναι διαθέσιμη.

Λιχτενστάιν: Δεν είναι διαθέσιμα τα φοιτητικά δάνεια από δημόσιες πηγές στα επίπεδα ISCED 2-4.

Νορβηγία: Λαμβάνοντας υπ' όψιν μόνο το ΑΕγχΠ του ηπειρωτικού εδάφους της Νορβηγίας (εξαιρώντας την υπεράκτια εκμετάλλευση πετρελαίου και τη διεθνή θαλάσσια κυκλοφορία), η δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ αυξάνεται στο 7,3.

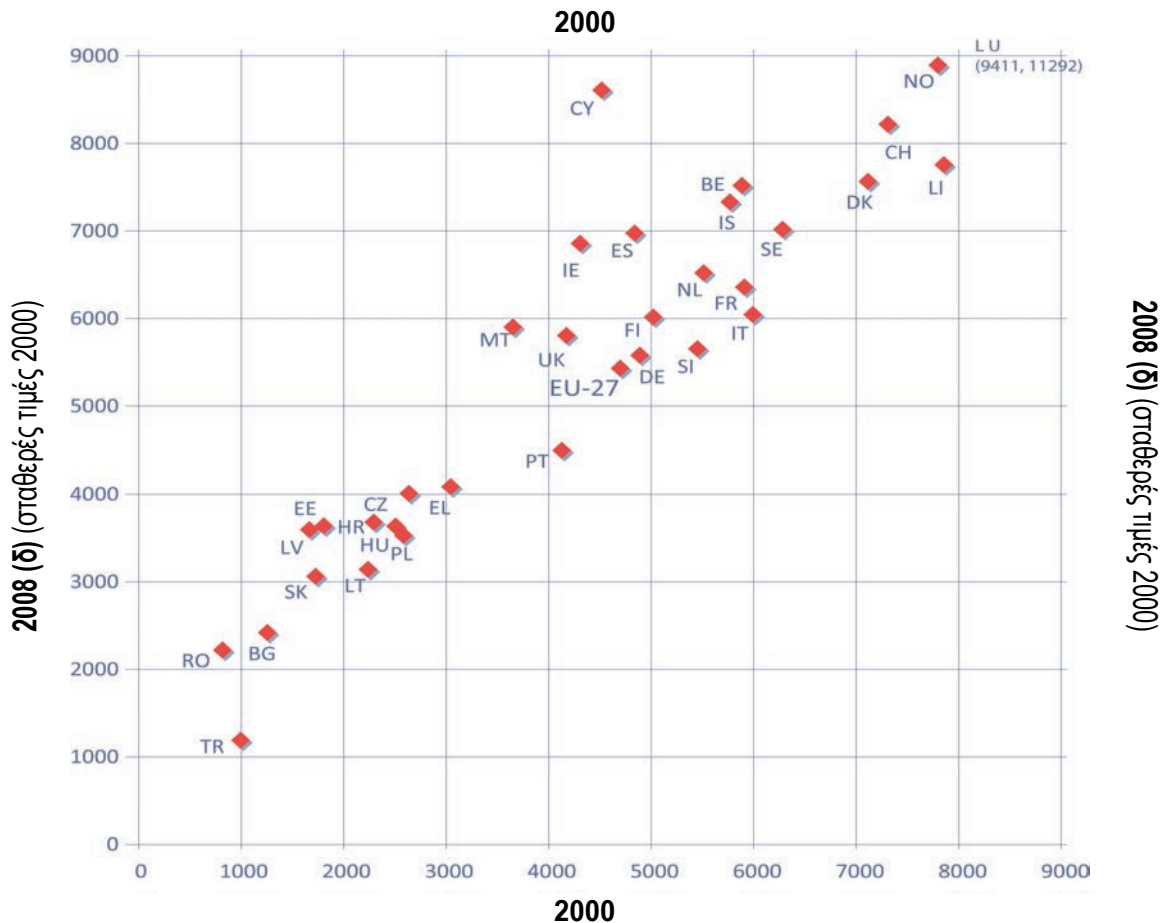
Κροατία: Οι δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς δεν είναι διαθέσιμες. Η άμεση δαπάνη για ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα από την τοπική αυτοδιοίκηση δεν είναι διαθέσιμη για τα επίπεδα ISCED 1-4. Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 2 αναφέρεται στα πλαίσια του επιπέδου ISCED 1. Η άμεση δαπάνη προς ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμη για τα επίπεδα ISCED 5-6.

ΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΤΗΣΙΟ ΚΟΣΤΟΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΑΝΑ ΜΑΘΗΤΗ/ΦΟΙΤΗΤΗ ΑΥΞΗΘΗΚΕ ΣΧΕΔΟΝ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 2000 ΚΑΙ 2008

Με ονομαστικούς όρους, το κόστος μονάδας ανά μαθητή/φοιτητή αυξήθηκε σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Στην ΕΕ-27, το συνολικό ετήσιο κόστος μονάδας ανά φοιτητή/μαθητή στα δημόσια ιδρύματα ήταν, κατά μέσο όρο, 4.689 ευρώ εκπεφρασμένο σε ΜΑΔ (μονάδα αγοραστικής δύναμης) το 2000 και 6.288 ευρώ σε ΜΑΔ σε τιμές 2008 (5.430 ευρώ σε ΜΑΔ το 2008 σε σταθερές τιμές). Αυτό αντιπροσωπεύει αύξηση μεταξύ των ετών 2000 και 2008 στο συνολικό ετήσιο κόστος μονάδας ανά φοιτητή/μαθητή ύψους 34 % σε ονομαστικούς όρους. Παρ' όλα αυτά, λαμβάνοντας υπ' όψιν την εξέλιξη των τιμών την περίοδο 2000-2008, η αύξηση στη δαπάνη ανά φοιτητή/μαθητή ήταν μόλις 16 % σε σταθερές τιμές. Σε όλες τις άλλες χώρες, το πραγματικό κόστος μονάδας ανά φοιτητή/μαθητή αυξήθηκε. Σε Τσεχία, Ιρλανδία, Μάλτα και Σλοβακία αυξήθηκε με συντελεστή 1,5 και στην Κύπρο με συντελεστή 1,7 (μεταξύ των ετών 2002 και 2008).

- **Σχήμα Δ2: Τάσεις όσον αφορά στην ετήσια δαπάνη για τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 0 έως 6) ανά μαθητή/φοιτητή, σε ευρώ (χιλιάδες) προσαρμοσμένη σε ΜΑΔ, 2000 και 2008 (σταθερές τιμές)**

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
<i>Έτος αναφοράς</i>							2001	2000-2005								2005-2008	2001-2007
2000	4689	5877	1244	2627	7108	4879	1796	4297	3033	4830	5899	5982	4508	1654	2227	9411	2495
2008 (δ)	5430	7518	2419	4007	7564	5578	3638	6857	4084	6973	6358	6043	8609	3594	3141	11292	3632
2008	6288	8705	2801	4641	8759	6459	4213	7941	:	8074	7363	6997	9969	4162	3637	:	4206
<i>Έτος αναφοράς</i>	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
				2003-2008		2000-2007	2003-2008					2002		2001-2008	2002-2008	2000-2004	
2000	3642	5502	:	2573	4118	808	5441	1716	5010	6272	4163	5758	7849	7788	7302	2282	982
2008 (δ)	5900	6521	:	3527	4493	2220	5652	3061	6016	7017	5805	7330	7755	8893	8218	3680	1188
2008	6832	7552	:	4085	5203	:	6545	3545	6966	8126	6722	8488	8980	10298	9517	4261	:

2008(δ) τιμές δαπάνης το 2008 προσαρμοσμένες σε επίπεδα σταθερών τιμών 2000

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική εθνικών λογαριασμών (στοιχεία Ιουνίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήματα Δ2 και Δ3)

Η ετήσια δαπάνη ανά φοιτητή/μαθητή σε δημόσια ιδρύματα μετράει το ποσό που οι κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις, τα νοικοκυριά και άλλοι ιδιωτικοί φορείς (επιχειρήσεις και μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις) διαθέτουν ανά μαθητή/φοιτητή σε δαπάνες για το προσωπικό, καθώς επίσης και στις τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες.

Ο δείκτης υπολογίστηκε διαιρώντας τη συνολική ετήσια δαπάνη διά του αριθμού των αντίστοιχων φοιτητών/μαθητών πλήρους φοίτησης. Η ετήσια δαπάνη μεταφράστηκε σε μονάδα αγοραστικής δύναμης, και βασίζεται στο ευρώ (εκπεφρασμένη σε ΜΑΔ) ούτως ώστε να εξαλειφθούν οι διαφορές των τιμών μεταξύ των χωρών. Οι τιμές της ΜΑΔ για το 2008 αποπληρωρίστηκαν και εξομοιώθηκαν με τα επίπεδα των τιμών του 2000 προκειμένου να εξαλειφθεί η επίδραση του πληθωρισμού. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ-27: Εκτιμημένα ποσά.

Βέλγιο: Για το 2008, δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 1-4 από ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά. 2000 – Από τη δαπάνη εξαιρείται η γερμανόφωνη κοινότητα. Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές που καταβάλλουν ιδιωτικοί φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 1 και ISCED 2-3 της φλαμανδικής κοινότητας.

Δανία: Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για την έρευνα/ανάπτυξη για τα έτη 2005-2008. Η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 δεν είναι διαθέσιμη για τα έτη 2000-2002.

Εσθονία: Έτη αναφοράς είναι το 2001 και το 2008. Πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές, καθώς και πληρωμές από τα νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες για το 2008. Η ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνεται μόνο μερικώς το 2001.

Ιρλανδία: Για το 2008, δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, εκτός από τα επίπεδα ISCED 5-6. Η άμεση δαπάνη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι διαθέσιμη για το επίπεδο ISCED 1.

Ελλάδα: Έτη αναφοράς ήταν το 2000 και το 2005. Η τεκμαρτή συνταξιοδοτική δαπάνη δεν είναι διαθέσιμη για το 2000.

Ισπανία: Με εξαίρεση τα επίπεδα ISCED 5-6, για το 2008, δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά. Η δαπάνη για έρευνα/ανάπτυξη στο επίπεδο ISCED 5-6 δεν είναι διαθέσιμη.

Λιθουανία: Επίπεδα ISCED 1 και ISCED 2-3 (γενικά προγράμματα): πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές και πληρωμές από ιδιωτικούς φορείς προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες για το 2008.

Λουξεμβούργο: Έτη αναφοράς είναι το 2001 και το 2007. Η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες, η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 4 και ISCED 5-6, πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές και πληρωμές από νοικοκυριά προς δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες για το 2007. Η τεκμαρτή συνταξιοδοτική δαπάνη και η δαπάνη για τα επίπεδα ISCED 5-6 δεν είναι διαθέσιμες.

Μάλτα: 2000 – Ο υπολογισμός των εγγραφών που ισοδυναμούν με εγγραφές πλήρους φοίτησης γίνεται θεωρώντας ότι αντιστοιχούν σε μια εγγραφή πλήρους και μισή εγγραφή μερικής φοίτησης. Από το 2005 και έπειτα, οι εκτιμήσεις που αφορούν στην κυβερνητική δαπάνη για την εκπαίδευση συμπληρώνονται από διοικητικά στοιχεία που προκύπτουν από το Υπηρεσιακό Λογιστικό Σύστημα για την Κεντρική Κυβέρνηση που είναι αρμόδια για τον Προϋπολογισμό και από ετήσιους λογαριασμούς ανεξάρτητων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Κάτω Χώρες: Για το 2008, δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 1-4 από ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, και από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές.

Πολωνία: Έτη αναφοράς είναι το 2003 και το 2008. Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές και πληρωμές από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

Πορτογαλία: Η τεκμαρτή συνταξιοδοτική δαπάνη και η δαπάνη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι διαθέσιμες (εκτός από τα επίπεδα ISCED 5-6 για το 2008). Με εξαίρεση τα επίπεδα ISCED 5-6, για το 2008, δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, και από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές. Το 2000, ο υπολογισμός των εγγραφών που ισοδυναμούν με εγγραφές πλήρους φοίτησης γίνεται θεωρώντας ότι αυτές οι εγγραφές αντιστοιχούν σε μια εγγραφή πλήρους και μισή εγγραφή μερικής φοίτησης. Δεν είναι διαθέσιμες οι εγγραφές στο επίπεδο ISCED 0.

Ρουμανία: Έτη αναφοράς είναι το 2000 και το 2007. Το 2000, ο υπολογισμός των εγγραφών που ισοδυναμούν με εγγραφές πλήρους φοίτησης γίνεται θεωρώντας ότι αυτές οι εγγραφές αντιστοιχούν σε μια εγγραφή πλήρους και μισή εγγραφή μερικής φοίτησης. Τα στοιχεία για το 2007 είναι εξαιρετικά αναξιόπιστα.

Σλοβενία: Έτη αναφοράς στο Σχήμα: 2003 και 2008.

Ηνωμένο Βασίλειο: Η εκπαιδευτική δαπάνη προσαρμόστηκε στο ημερολογιακό έτος και όχι στο οικονομικό έτος που ξεκινά την 1^η Απριλίου και λήγει την 31^η Μαρτίου.

Ισλανδία: Η δαπάνη για έρευνα/ανάπτυξη και επικουρικές υπηρεσίες και οι πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες για το 2008. Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 0 δεν είναι διαθέσιμη για το 2000.

Λιχτενστάιν: Έτος αναφοράς είναι το 2002. Η δαπάνη στο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο και πληρωμές από νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες για το 2008. Το 2002, ο υπολογισμός των εγγραφών που ισοδυναμούν με εγγραφές πλήρους φοίτησης γίνεται θεωρώντας ότι αυτές οι εγγραφές αντιστοιχούν σε μια εγγραφή πλήρους και μισή εγγραφή μερικής φοίτησης.

Νορβηγία: Πληρωμές από ιδιωτικούς φορείς προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες. Εξαίρεση αποτελεί η δαπάνη των νοικοκυριών για το επίπεδο ISCED 0 το 2008.

Ελβετία: Έτη αναφοράς είναι το 2001 και το 2008. Η δημόσια δαπάνη σχετίζεται με τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα για το 2001. Πληρωμές από τα νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες για το 2008.

Κροατία: Έτη αναφοράς είναι το 2002 και το 2008. Η ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνεται εν μέρει και ο υπολογισμός των εγγραφών που ισοδυναμούν με εγγραφές πλήρους φοίτησης γίνεται θεωρώντας ότι αυτές οι εγγραφές αντιστοιχούν σε μια εγγραφή πλήρους και μισή εγγραφή μερικής φοίτησης για το 2002. Για το 2008, δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

Η ΔΑΠΑΝΗ ΑΝΑ ΜΑΘΗΤΗ/ΦΟΙΤΗΤΗ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΑΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το μέσο ετήσιο κόστος ανά μαθητή/σπουδαστή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2 έως 4) είναι υψηλότερο (6 129 ευρώ σε ΜΑΔ) από το αντίστοιχο για τους μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1, 5 316 ευρώ σε ΜΑΔ). Το μέσο κόστος ανά φοιτητή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ΕΕ ήταν σχεδόν διπλάσιο από το κόστος για τους μαθητές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (9 424 ευρώ σε ΜΑΔ). Στη Γερμανία και την Κύπρο, ωστόσο, η διαφορά στο κόστος μονάδας μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σημαντικά μεγαλύτερη. Το κόστος ανά φοιτητή στα δημόσια τριτοβάθμια ιδρύματα είναι περίπου τρεις φορές μεγαλύτερο σε σύγκριση με έναν μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

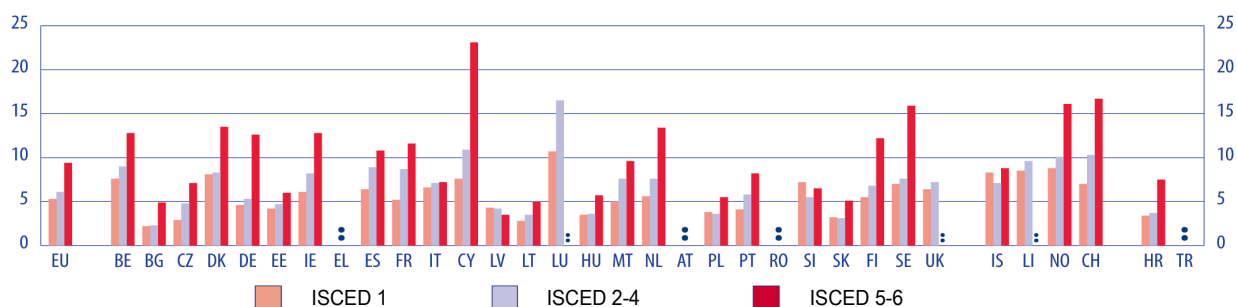

Ωστόσο, ορισμένες χώρες αποκαλύπτουν σχετικά αμυδρές διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών επιπέδων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην Ιταλία, τη Λετονία, τη Σλοβενία και την Ισλανδία όπου το κόστος μονάδας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι συγκρίσιμο με εκείνο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι διαφορές μεταξύ των χωρών τείνουν να διευρύνονται ανά εκπαιδευτικό επίπεδο. Το κόστος για έναν μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στα δημόσια ιδρύματα κυμαίνεται από 2.232 ευρώ σε ΜΑΔ στη Βουλγαρία μέχρι 10.746 ευρώ σε ΜΑΔ στο Λουξεμβούργο, ενώ το κόστος ανά φοιτητή στα δημόσια τριτοβάθμια ιδρύματα κυμαίνεται από 3.474 ευρώ σε ΜΑΔ στη Λετονία μέχρι 23.103 ευρώ σε ΜΑΔ στην Κύπρο. Τα ποσά για τη Δανία, το Λουξεμβούργο, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και την Κροατία θα πρέπει να ερμηνευτούν προσεκτικά επειδή η ετήσια δαπάνη στα δημόσια ιδρύματα δεν μπορεί πάντα να διαχωριστεί πλήρως ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.

● **Σχήμα Δ3: Ετήσια δαπάνη για τα δημόσια ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή/φοιτητή και εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 1, 2-4 και 5-6), σε ευρώ (χιλιάδες) προσαρμοσμένη σε ΜΑΔ, 2008**

(ευρώ σε ΜΑΔ x 1000)

Ευρώ σε ΜΑΔ x 1000	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
ISCED 1	5.3	7.6	2.2	2.9	8.1	4.6	4.2	6.1	:	6.4	5.2	6.6	7.6	4.3	2.8	10.7	3.5
ISCED 2-4	6.1	9.0	2.3	4.8	8.3	5.3	4.7	8.2	:	8.9	8.7	7.1	10.9	4.2	3.5	16.5	3.6
ISCED 5-6	9.4	12.8	4.9	7.1	13.5	12.6	6.0	12.8	:	10.8	11.6	7.2	23.1	3.5	5.0	:	5.7
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
ISCED 1	5.0	5.6	:	3.8	4.1	:	7.2	3.2	5.5	7.0	6.4	8.3	8.5	8.8	7.0	3.4	:
ISCED 2-4	7.6	7.6	:	3.6	5.8	:	5.5	3.1	6.8	7.6	7.2	7.1	9.6	10.1	10.3	3.7	:
ISCED 5-6	9.6	13.4	:	5.5	8.2	:	6.5	5.1	12.2	15.9	:	8.8	:	16.1	16.7	7.5	:

Πηγή: Eurostat, UOE και στατιστική εθνικών λογαριασμών (στοιχεία Ιουνίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Βλ. Σχήμα Δ2.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα (βλ. επίσης Σχήμα Δ2)

Δανία: ISCED 2-4, ISCED 5-6 – η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 περιλαμβάνεται εν μέρει στα επίπεδα ISCED 2-4 και ISCED 5-6.

Ισλανδία και Πορτογαλία: ISCED 5-6 – η δαπάνη για τις επικουρικές υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμη.

Ιταλία: ISCED 2-4 – η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 και οι πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες.

Λουξεμβούργο: ISCED 1 και ISCED 2-4 – η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμη. ISCED 2-4 – η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 δεν είναι διαθέσιμη.

Πορτογαλία: ISCED 1 και ISCED 2-4 – η δαπάνη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι διαθέσιμη. ISCED 2-4 και ISCED 5-6 – η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 εν μέρει περιλαμβάνεται στα επίπεδα ISCED 3 και ISCED 5-6.

Σλοβενία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

Σλοβακία: Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 3.

Σουηδία: ISCED 1 και ISCED 2-4 – οι πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες.

Ηνωμένο Βασίλειο: ISCED 1 και ISCED 2-4 – η εκπαιδευτική δαπάνη προσαρμόστηκε στο ημερολογιακό έτος και όχι στο οικονομικό έτος που ξεκινά την 1^η Απριλίου και λήγει την 31^η Μαρτίου.

Νορβηγία: ISCED 5-6 – οι πληρωμές από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές σε δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες.

Κροατία: ISCED 1 και ISCED 2-4 – η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

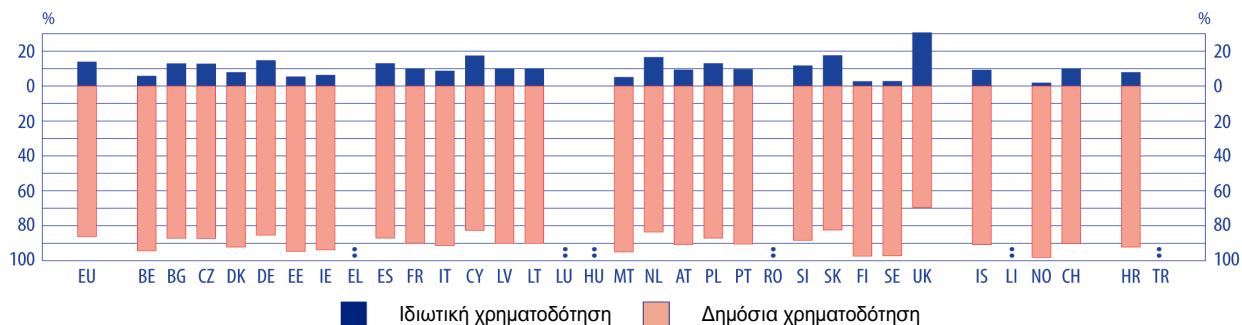
Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ

Η εκπαιδευτική δαπάνη χρηματοδοτείται από δύο διακριτές πηγές: τη δημόσια και την ιδιωτική. Η δημόσια δαπάνη περιλαμβάνει το σύνολο της άμεσης χρηματοδότησης της εκπαίδευσης από τον δημόσιο τομέα (ανεξαρτήτως διοικητικού επιπέδου που παρέχει τη χρηματοδότηση), ενώ η ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνει την καταβολή διδασκτρών σπουδών (και όλες τις άλλες πληρωμές) πρωτίστως από νοικοκυριά (δηλαδή μαθητές/φοιτητές και τις οικογένειές τους), επιχειρήσεις και μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις.

Δεδομένου ότι η υποχρεωτική εκπαίδευση παρέχεται ως επί το πλείστον δωρεάν στους μαθητές, η αναλογία της ιδιωτικής χρηματοδότησης στις περισσότερες χώρες καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από πολιτικές για τη χρηματοδότηση της προσχολικής φοίτησης που είναι προσανατολισμένη στην εκπαίδευση (βλ. Σχήμα Δ6) και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Δ11), δηλαδή εάν τα διδάκτρα καταβάλλονται από τους μαθητές και τους φοιτητές και, όπου ισχύει, το ύψος των διδασκτρών.

Οι σχετικές αναλογίες της δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης για την εκπαίδευση συνδέονται, επίσης, με τον βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων να συγκεντρώνουν ιδιωτικά κεφάλαια και να καθορίζουν τον τρόπο που θα τα διαθέτουν (βλ. Σχήμα Β13). Επιπλέον, το ύψος της χρηματοδότησης και οι μέθοδοι χρηματοδότησης των επιχειρηγόμενων ιδιωτικών σχολείων (βλ. Σχήμα Δ8) ενδέχεται, επίσης, να επηρεάζουν την ισορροπία δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης για την εκπαίδευση.

Σχήμα Δ4: Αναλογίες εκπαιδευτικής δαπάνης από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές (ISCED 0 έως 6), 2008

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
Δημόσια χρηματοδότηση	86.2	94.3	87.2	87.3	92.2	85.4	94.7	93.8	:	87.1	90	91.4	82.7	90.1	90.1	:	:
Ιδιωτική χρηματοδότηση	13.8	5.7	12.8	12.7	7.8	14.6	5.3	6.2	:	12.9	10	8.6	17.3	9.9	9.9	:	:
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Δημόσια χρηματοδότηση	95	83.6	90.8	87.1	90.5	:	88.4	82.5	97.4	97.3	69.5	90.9	:	98.2	90.3	92.2	:
Ιδιωτική χρηματοδότηση	5	16.4	9.2	12.9	9.5	:	11.6	17.5	2.6	2.7	30.5	9.1	:	1.8	9.7	7.8	:

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουνίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης απεικονίζει την αναλογία της δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης προς τα (δημόσια και ιδιωτικά) εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η αναλογία της τελικής δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης αντιστοιχεί στο ποσοστό της άμεσης εκπαιδευτικής δαπάνης από τους ιδιωτικούς και δημόσιους «καταναλωτές» των εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Η συνολική δημόσια δαπάνη περιλαμβάνει την άμεση αγορά εκπαιδευτικών πόρων από τον δημόσιο τομέα, καθώς και μεταβιβάσεις προς εκπαιδευτικά ιδρύματα και άλλους ιδιωτικούς φορείς. Το συνολικό ποσό της ιδιωτικής δαπάνης περιλαμβάνει διδάκτρα σπουδών και όλες τις άλλες πληρωμές προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι πληρωμές προς εκπαιδευτικά ιδρύματα από την κατηγορία «άλλοι ιδιωτικοί φορείς» δεν είναι διαθέσιμες στην πλειονότητα των χωρών.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ: Εκτιμημένα ποσά.

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα. Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 1-4 από ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

Δανία: Εξαιρείται η άμεση δαπάνη για ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για έρευνα/ανάπτυξη.

Εσθονία: Πληρωμές από ιδιωτικούς φορείς προς δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι μόνο μερικώς διαθέσιμες.

Ιρλανδία: Η δαπάνη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι διαθέσιμη.

Ιρλανδία, Ισπανία και Πορτογαλία: Με εξαίρεση τα δημόσια ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 5-6, οι πληρωμές προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, δεν είναι διαθέσιμες.

Λιθουανία: Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές από ιδιωτικούς φορείς προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο επίπεδο ISCED 1 και για τα γενικά προγράμματα στα επίπεδα ISCED 2 και 3.

Κάτω Χώρες: Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 0 έως 4 από τους ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

Πολωνία: Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά. Η δημόσια χρηματοδότηση περιλαμβάνει τη δαπάνη για την προσχολική παροχή υπηρεσιών φροντίδας παιδιών.

Πορτογαλία: Με εξαίρεση τα δημόσια τριτοβάθμια ιδρύματα, δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Με εξαίρεση το τριτοβάθμιο επίπεδο, δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη των νοικοκυριών για τα ιδιωτικά ιδρύματα. Δεν είναι διαθέσιμες οι δημόσιες μεταβιβάσεις προς τους ιδιωτικούς φορείς.

Σλοβακία: Η δαπάνη για τα ανεξάρτητα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμη.

Ισλανδία: Η δαπάνη για τις επικουρικές υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμη.

Νορβηγία: Στη δαπάνη των νοικοκυριών δεν περιλαμβάνονται τα επίπεδα ISCED 1-3. Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

Ελβετία: Δεν περιλαμβάνεται η ιδιωτική δαπάνη, με εξαίρεση τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα στα προ-επαγγελματικά και επαγγελματικά προγράμματα του επιπέδου ISCED 3.

Κροατία: Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές από ιδιωτικούς φορείς προς ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Η εκπαιδευτική δαπάνη χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από δημόσια κονδύλια. Πράγματι, σε όλες τις χώρες, η δημόσια χρηματοδότηση καλύπτει τουλάχιστον το 69 % της εκπαιδευτικής δαπάνης, στο σύνολο όλων των εκπαιδευτικών επιπέδων. Στο Βέλγιο, την Εσθονία, τη Μάλτα, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, το μερίδιο της δημόσιας χρηματοδότησης είναι υψηλότερο και ανέρχεται περίπου στο 95 %.

Το μερίδιο της ιδιωτικής χρηματοδότησης ενδέχεται να ποικίλλει σημαντικά από χώρα σε χώρα αλλά, σε κάποιες χώρες, η αναλογία της ιδιωτικής χρηματοδότησης μπορεί να είναι υποτιμημένη καθώς δεν είναι διαθέσιμα όλα τα δεδομένα. Ξεκινάει κάτω από 5 % στη Σουηδία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία και φτάνει μέχρι 30 % στο Ηνωμένο Βασίλειο, με μέσο όρο της τάξης του 13,8 % στην ΕΕ-27. Μεταξύ 14,6 % και 17,5 % της εκπαιδευτικής δαπάνης στη Γερμανία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες και τη Σλοβακία προέρχεται από ιδιωτικές πηγές. Ανάμεσα σε αυτές τις ομάδες χωρών, η Γερμανία, η Κύπρος και οι Κάτω Χώρες παρουσιάζουν σχετικά υψηλή αναλογία οικονομικής αρωγής προς μαθητές και φοιτητές (μεταξύ 10 % και 14 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση). Αντίθετα, η οικονομική στήριξη προς τους μαθητές και φοιτητές είναι σχετικά χαμηλή (περίπου 6 %) στη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο (βλ. Σχήμα Δ9).

Σε επίπεδο ΕΕ-27, η δημόσια χρηματοδότηση αναλογούσε στο 88,5 % της εκπαιδευτικής δαπάνης το 2000 και μόλις 86,2 % το 2008, γεγονός που υποδηλώνει ότι η αναλογία της ιδιωτικής χρηματοδότησης δεν αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο 2000-2008 σε επίπεδο ΕΕ-27. Σε εθνικό επίπεδο παρατηρούνται αντίρροπες τάσεις, πέρα από τις μεγάλες διαφορές στην αναλογία της ιδιωτικής χρηματοδότησης. Πράγματι, μεταξύ 2000 και 2008, η αναλογία της ιδιωτικής χρηματοδότησης διπλασιάστηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, πενταπλασιάστηκε στη Σλοβακία (από 3,6 % σε 17,5 %) και επταπλασιάστηκε στην Πορτογαλία (από 1,4 % σε 9,5 %). Στο άλλο άκρο, μειώθηκε κατά το ήμισυ στην Κύπρο (από 35 % το 2000 σε 17 % το 2008) και τη Μάλτα (από 11 % το 2000 σε 5 % το 2005).

Η ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΞΕΠΕΡΝΑ ΤΟ 70 % ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ

Η δαπάνη των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κατατάσσεται σε δύο κύριες κατηγορίες – τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες. Οι τρέχουσες δαπάνες περιλαμβάνουν τους μισθούς και άλλα κόστη που αφορούν στο προσωπικό, καθώς και άλλες τρέχουσες δαπάνες, όπως είναι το κόστος συντήρησης κτιρίων, η αγορά εκπαιδευτικού υλικού και οι λειτουργικοί πόροι (καθημερινά κόστη). Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες αφορούν σε περιουσιακά στοιχεία που διαρκούν πάνω από έναν χρόνο (περιλαμβάνουν δαπάνες για την ανέγερση, ανακαίνιση και σημαντική επισκευή κτιρίων και τη δαπάνη για την απόκτηση νέου ή την αντικατάσταση παλαιού εξοπλισμού).

Οι τρέχουσες δαπάνες αντιπροσωπεύουν πάνω από το 84 % της συνολικής δαπάνης των δημόσιων ιδρυμάτων σε όλες τις χώρες. Η δαπάνη για το προσωπικό επισκιάζει όλες τις άλλες κατηγορίες. Παράγοντες που επιδρούν στο ύψος της δαπάνης για το προσωπικό περιλαμβάνουν τη δομή των μεικτών ετήσιων μισθών των εκπαιδευτικών (βλ. Σχήμα Ε13) και την ηλικιακή σύνθεση του διδακτικού προσωπικού σε διαφορετικές εκπαιδευτικές βαθμίδες (βλ. Σχήμα Ε11 και Ε12).

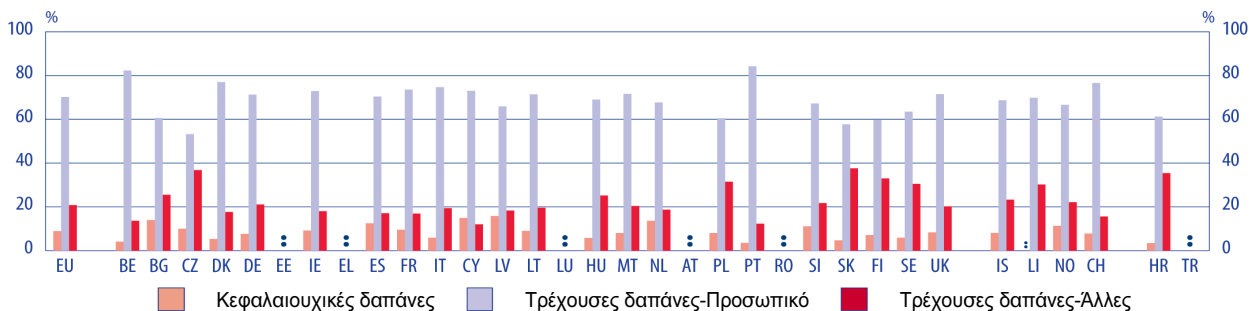

Σε όλες τις χώρες, το κόστος για το προσωπικό αντιστοιχεί σε έναν μέσο όρο 70 % της ετήσιας εκπαιδευτικής δαπάνης στην ΕΕ-27. Η αναλογία πλησιάζει το 85 % στο Βέλγιο και την Πορτογαλία, ενώ στην Τσεχία, τη Σλοβακία και τη Φινλανδία, το κόστος για το προσωπικό αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 60 %. Σε αυτή την τελευταία ομάδα, άλλες τρέχουσες δαπάνες καταναλώνουν πάνω από το ένα τρίτο της ετήσιας δαπάνης.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά στις κεφαλαιουχικές δαπάνες. Κάποιες χώρες, όπως το Βέλγιο, η Σλοβακία, η Πορτογαλία και η Κροατία, διαθέτουν σχεδόν όλους τους πόρους τους στις τρέχουσες δαπάνες και ως εκ τούτου, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες συρρικνώνονται κάτω από το 5 %. Το 2008, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες δεν ξεπερνούσαν το 16 % της συνολικής ετήσιας δαπάνης στα δημόσια ιδρύματα. Οι υψηλότερες τιμές καταγράφηκαν στη Βουλγαρία (14 %), την Κύπρο (14,9%) και τη Λετονία (15,8 %).

Σε επίπεδο ΕΕ, το μερίδιο της κεφαλαιουχικής δαπάνης παρέμεινε σταθερό μεταξύ των ετών 2000 και 2008, αναλογώντας στο 8,3 % και το 8,9 % αντίστοιχα. Ωστόσο, κάποιες χώρες γνώρισαν σημαντικές αλλαγές στη διάρκεια αυτής της περιόδου. Η αναλογία της κεφαλαιουχικής δαπάνης αυξήθηκε μεταξύ των ετών 2000 και 2008 στη Βουλγαρία (+12 ποσοστιαίες μονάδες), την Κύπρο (+7 ποσοστιαίες μονάδες) και τη Λετονία (+7 ποσοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, υπήρξε μείωση στην Ουγγαρία (-4 ποσοστιαίες μονάδες), τη Μάλτα (-4 ποσοστιαίες μονάδες) και την Ισλανδία (-5 ποσοστιαίες μονάδες).

Σχήμα Δ5: Διάθεση της συνολικής ετήσιας δαπάνης στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 0 έως 6) σε μείζονες κατηγορίες δαπάνης, 2008

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
Κεφαλαιουχικές	8.9	4.1	14.0	10.0	5.3	7.6	:	9.2	:	12.5	9.5	5.9	14.9	15.8	9.0	:	5.8
Τρέχουσες-Προσωπικό	70.2	82.3	60.6	53.2	77.0	71.3	:	72.9	:	70.4	73.6	74.7	73.0	65.9	71.4	:	69.0
Τρέχουσες-Άλλες	20.8	13.6	25.5	36.8	17.7	21.1	:	18.0	:	17.1	16.9	19.4	12.0	18.3	19.6	:	25.2
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Κεφαλαιουχικές	8.0	13.6	:	8.0	3.5	:	11.1	4.7	7.1	5.9	8.3	8.1	:	11.3	7.8	3.4	:
Τρέχουσες-Προσωπικό	71.6	67.7	:	60.5	84.2	:	67.2	57.7	59.9	63.5	71.5	68.7	69.8	66.6	76.6	61.2	:
Τρέχουσες-Άλλες	20.4	18.7	:	31.5	12.3	:	21.7	37.6	33.0	30.5	20.2	23.3	30.2	22.1	15.6	35.4	:

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουνίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Σε γενικές γραμμές, η συνολική δαπάνη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων διακρίνεται σε τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες. Οι τρέχουσες δαπάνες μπορούν, επίσης, να υποδιαιρεθούν σε δύο άλλες κατηγορίες – κόστη για το προσωπικό και άλλες τρέχουσες δαπάνες. Η κατανομή του κόστους ποικίλλει ανάλογα με τα επίπεδα των μισθών των εκπαιδευτικών και την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού. Επίσης, επηρεάζεται από το κατά πόσον τα ιδρύματα κατέχουν ή μισθώνουν τις εγκαταστάσεις τους και κατά πόσο παρέχουν εκπαιδευτικά συγγράμματα ή επικουρικές υπηρεσίες (π.χ. διατροφή ή διαμονή) πέρα από τη διδασκαλία.

Τα ποσοστά για κάθε κατηγορία δαπάνης υπολογίζονται ως ποσοστά της συνολικής ετήσιας δαπάνης.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ: Εκτιμημένα ποσά.

Βέλγιο: Από τα στοιχεία εξαιρούνται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα. Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα στα επίπεδα ISCED 1, ISCED 2-3 και ISCED 4 από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

Δανία: Η δαπάνη για έρευνα/ανάπτυξη δεν είναι διαθέσιμη.

Πολωνία: Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές και από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

Πορτογαλία: Η δαπάνη σε τοπικό επίπεδο αυτοδιοίκησης είναι διαθέσιμη μόνο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η τεκμαρτή συνταξιοδοτική δαπάνη δεν είναι διαθέσιμη. Πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές και από ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, είναι διαθέσιμες μόνο στο τριτοβάθμιο επίπεδο.

Ισλανδία: Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες. Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από διεθνείς υπηρεσίες και άλλες ξένες πηγές. Η δαπάνη για έρευνα/ανάπτυξη δεν είναι διαθέσιμη.

Νορβηγία: Πληρωμές από ιδιωτικούς φορείς προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες. Εξαίρεση αποτελεί η δαπάνη των νοικοκυριών σε προσχολικό επίπεδο.

Ελβετία: Πληρωμές από νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι διαθέσιμες.

Κροατία: Δεν είναι διαθέσιμες οι πληρωμές προς τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικούς φορείς στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά.

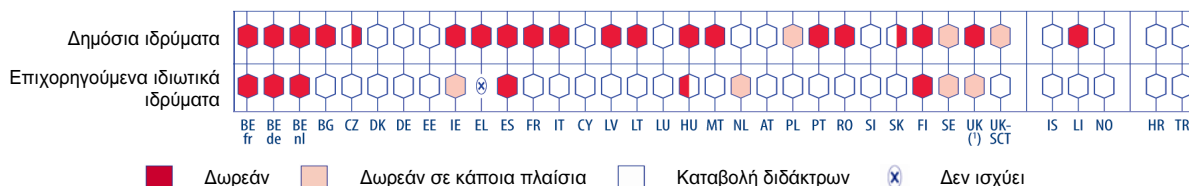
Η ΜΗ-ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΟΛΟΕΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Στις μισές υπό εξέταση χώρες, τα προσχολικά δημόσια ιδρύματα με προσανατολισμό στην εκπαίδευση (ISCED 0) είναι δωρεάν. Αυτό διευκολύνει σαφώς την πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση για όλα τα παιδιά και ειδικότερα για εκείνα που ανήκουν σε οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα. Επιπλέον, οι χώρες συχνά προσαρμόζουν τα δίδακτρα που καταβάλλονται για τη μη-υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση με γνώμονα το οικογενειακό εισόδημα και άλλα κριτήρια (βλ. Σχήμα Δ7).

Σε αρκετές χώρες, η συμμετοχή σε όλα τα (δημόσια ή επιχορηγούμενα ιδιωτικά) προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση, είναι δωρεάν. Σε κάποιες από αυτές τις χώρες, ωστόσο, τα ιδρύματα μπορεί να χρεώνουν για κάποια χρόνια προσχολικής εκπαίδευσης, ειδικότερα για τα παιδιά κάτω από συγκεκριμένη ηλικία (συχνά την ηλικία των τριών ετών, στην οποία συνήθως θεωρείται ότι ξεκινά το επίπεδο ISCED 0). Για παράδειγμα, στην Ιρλανδία και την Ισπανία, οι γονείς πληρώνουν στη διάρκεια των πρώτων χρόνων ή στον πρώτο κύκλο της προσχολικής εκπαίδευσης, όχι, όμως, και μετά. Στην Τσεχία, το τελευταίο έτος της προσχολικής εκπαίδευσης στα δημόσια ιδρύματα παρέχεται δωρεάν. Στη Σουηδία, τα προσχολικά ιδρύματα (ή οι προσχολικές τάξεις) είναι δωρεάν για τους γονείς των παιδιών ηλικίας τεσσάρων και πέντε χρόνων.

Στη Γαλλία, την Ιταλία, τη Λετονία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία, η εκπαιδευτική παροχή στον δημόσιο τομέα είναι δωρεάν, ενώ δίδακτρα εγγραφής καταβάλλονται στον ιδιωτικό τομέα. Στην Ιρλανδία, την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο, διατίθενται δωρεάν θέσεις μερικής φοίτησης για όλα τα παιδιά ηλικίας τριών και τεσσάρων ετών (αντιστοιχούν στο επίπεδο ISCED 0). Τα ιδρύματα μπορούν να προσφέρουν επιπλέον ώρες με καταβολή διδάκτρων. Τα δημόσια σχολεία δεν λαμβάνουν δίδακτρα από τους γονείς, εντούτοις ενδέχεται να εισπράττουν κάποιες συνδρομές για επικουρικές υπηρεσίες. Για παράδειγμα, στη Γαλλία και την Ιταλία, καθώς και σε κάποιες άλλες χώρες, αυτό ισχύει για τα σχολικά γεύματα και τη μεταφορά.

● Σχήμα Δ6: Προσχολική αγωγή, δωρεάν και με καταβολή διδάκτρων, που παρέχουν προσχολικά ιδρύματα προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11

Πηγή: Ευρωδίκη.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο τα προσχολικά ιδρύματα που είναι «προσανατολισμένα στην εκπαίδευση», τα οποία πρέπει να απασχολούν προσωπικό με προσόντα στην εκπαίδευση, εμφανίζονται στο Σχήμα. Δεν περιλαμβάνονται τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας, οι ημερήσιοι παιδικοί σταθμοί και οι ομάδες παιχνιδιού (όπου το προσωπικό δεν χρειάζεται να κατέχει ακαδημαϊκά προσόντα στην εκπαίδευση).

Η εισαγωγή σε προσχολικά ιδρύματα με καταβολή διδάκτρων αναφέρεται στα τέλη εγγραφής που οι γονείς καλούνται να πληρώσουν ούτως ώστε τα παιδιά τους να συμμετέχουν στα προγράμματά τους και όχι στην πληρωμή γευμάτων ή κάποιων (προκαθορισμένων ή συμπληρωματικών) προαιρετικών εξωσχολικών παροχών.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Τσεχία και Σλοβακία: Μόνο το τελευταίο έτος της προσχολικής εκπαίδευσης που παρέχουν τα δημόσια ιδρύματα είναι δωρεάν. Στην Τσεχία, οι γονείς που λαμβάνουν κοινωνικά επιδόματα ή ωφελήματα για παροχή φροντίδας ως ανάδοχοι, απαλλάσσονται από την καταβολή διδάκτρων.

Ελλάδα: Δεν υπάρχουν επιχορηγούμενα ιδιωτικά ιδρύματα στο επίπεδο ISCED 0.

Ισπανία: Η παροχή είναι δωρεάν στον δεύτερο κύκλο της προσχολικής εκπαίδευσης (3 έως 6 ετών) στα δημόσια και επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία. Στον πρώτο κύκλο της προσχολικής εκπαίδευσης (0-3 ετών) προβλέπεται καταβολή διδάκτρων.

Γαλλία: Σχεδόν όλα τα ιδιωτικά σχολεία είναι επιχορηγούμενα και τα διδάκτρα είναι πολύ χαμηλά.

Ουγγαρία: Βάσει του Νόμου για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι δήμοι έχουν καθήκον να παρέχουν προσχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, εάν ένα ιδιωτικό ίδρυμα αναλάβει να παρέχει προσχολική εκπαίδευση (κατόπιν συμφωνίας με τον δήμο), η παροχή για τα παιδιά είναι δωρεάν.

Λιθουανία: Απαλλαγή από την καταβολή διδάκτρων δύναται να δοθεί υπό ορισμένες περιστάσεις οι οποίες, όμως, δεν εξετάζονται στο παρόν Σχήμα.

Αυστρία: Εσχάτως, κάποια από τα εννέα αυστριακά *Länder* κατήγγειλαν τα διδάκτρα για τα παιδιά του νηπιαγωγείου ανεξαρτήτως ηλικίας.

Πολωνία: Πέντε ώρες παροχής εκπαίδευσης και φροντίδας ημερησίως στα δημόσια ιδρύματα είναι δωρεάν.

Ρουμανία: Για τα ιδιωτικά ιδρύματα, τα στοιχεία αφορούν στο σχολικό έτος 2006/07.

Σουηδία: Τα δημόσια και ιδιωτικά προσχολικά ιδρύματα για τα παιδιά ηλικίας τεσσάρων και πέντε ετών είναι δωρεάν. Το ίδιο ισχύει και για τις προσχολικές τάξεις.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Τα ιδιωτικά και εθελοντικά εκπαιδευτικά πλαίσια (επιχορηγούμενα ιδιωτικά ιδρύματα) λαμβάνουν κυβερνητική χρηματοδότηση για να παρέχουν δωρεάν θέσεις μερικής φοίτησης. Μπορούν, επίσης, να προσφέρουν επιπλέον ώρες με καταβολή διδάκτρων.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Όλα τα παιδιά ηλικίας 3 και 4 ετών εξασφαλίζουν δωρεάν θέσεις μερικής φοίτησης. Οι γονείς μπορούν να προσθέσουν επιπλέον ώρες με καταβολή διδάκτρων. Όλα τα πεντάχρονα παιδιά φοιτούν στην υποχρεωτική πλήρη εκπαίδευση η οποία είναι δωρεάν για τους γονείς. Παρ' όλα αυτά, διδάκτρα μπορεί να χρεώνονται για την παροχή υπηρεσιών φύλαξης παιδιών μετά το σχολείο. Επαφίεται στις τοπικές Αρχές εάν θα παρέχουν χρηματοδότηση για τη φροντίδα παιδιών κάτω των 3 ετών, μολονότι δεν υπάρχει καμία κεντρικά θεσπισμένη υποχρέωση για να το πράξουν.

Κροατία: Η χρηματοδότηση της προσχολικής εκπαίδευσης υπάγεται στη δικαιοδοσία των τοπικών Αρχών. Οι περισσότερες απαιτούν από τους γονείς να συμβάλουν στο κόστος της εκπαιδευτικής παροχής στο προσχολικό επίπεδο. Κάποιες τοπικές Αρχές (αν και μόνο μερικές) καλύπτουν το πλήρες κόστος των προσχολικών προγραμμάτων (όταν έχουν επαρκή κεφάλαια) και επομένως δεν ζητούν γονική συνδρομή.

ΠΛΗΘΩΡΑ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΕΙ Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΙΟ ΠΡΟΣΙΤΗ

Πέρα από τις ευρύτερες πολιτικές που σχεδιάζονται για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, σε όλες τις χώρες όπου καταβάλλονται διδάκτρα για τη μη-υποχρεωτική προσχολική εκπαιδευτική παροχή (ISCED 0) υπάρχει κάποιος μηχανισμός βάσει του οποίου οι συνδρομές των γονέων μπορούν να προσαρμοστούν με γνώμονα τους οικογενειακούς πόρους. Χρησιμοποιούνται τρία κύρια κριτήρια: οικογενειακό εισόδημα, ο αριθμός των παιδιών και η οικογενειακή κατάσταση (δηλαδή παιδιά που ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες).

Στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών, οι μηχανισμοί στήριξης λειτουργούν σε κεντρικό επίπεδο και καθοριστικό παράγοντα για την παροχή στήριξης αποτελεί το οικογενειακό εισόδημα. Μοναδικές εξαιρέσεις αποτελούν η Τσεχία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Τουρκία. Στην Τσεχία, ο διευθυντής του σχολείου αποφασίζει για το ύψος των βασικών διδάκτρων κάθε ημερολογιακό έτος, τα οποία είναι ίδια για όλα τα παιδιά. Ωστόσο, οι γονείς που λαμβάνουν κοινωνικά επιδόματα ή εκείνοι που φροντίζουν κάποιο παιδί και λαμβάνουν επίδομα ανάδοχης φροντίδας, απαλλάσσονται από τα διδάκτρα. Στην Πολωνία, το οικογενειακό εισόδημα λαμβάνεται υπ' όψιν μόνο από τις τοπικές Αρχές, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να αποφασίσουν να απαλλάξουν μια οικογένεια σε περίπτωση οικονομικής δυσπραγίας. Στη Σλοβακία, τα νηπιαγωγεία δεν χρεώνουν διδάκτρα για τα παιδιά που φοιτούν ένα έτος πριν την υποχρεωτική φοίτηση, όταν ο νόμιμος κηδεμόνας λαμβάνει «επίδομα φτώχειας». Στην Τουρκία, τα διδάκτρα καθορίζονται από τον κυβερνήτη της κάθε επαρχίας. Όλοι οι μαθητές στην ίδια περιφέρεια πληρώνουν τα ίδια διδάκτρα.

Οι περισσότερες χώρες συνδυάζουν το οικογενειακό επίδομα με τον αριθμό των παιδιών που ζουν στο νοικοκυριό, ως βάση για τη μείωση των διδάκτρων ή απαλλαγή. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, υπάρχουν πιστώσεις φόρου για οικογένειες κάτω από ορισμένο επίπεδο εισοδήματος όταν το παιδί τους παρακολουθεί επιπλέον ώρες με καταβολή διδάκτρων.

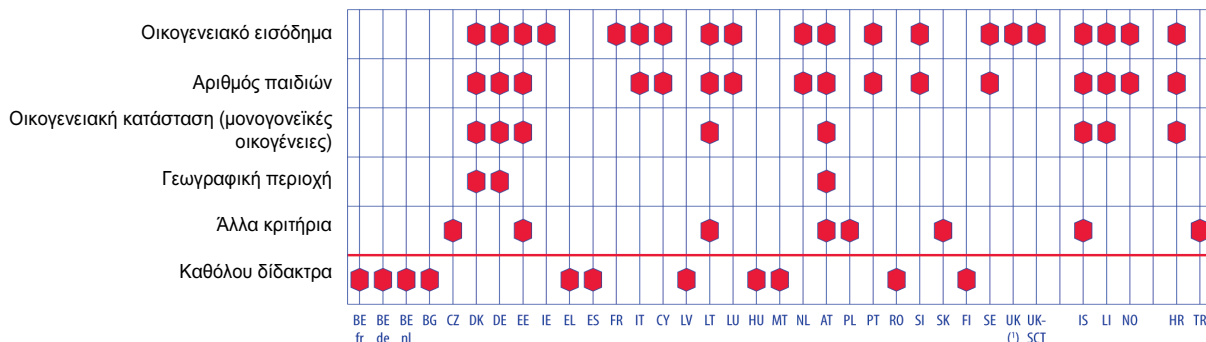
Στο Λουξεμβούργο, το 2009 τέθηκε σε ισχύ ένα σύστημα «κουπονιών παροχής υπηρεσιών φροντίδας παιδιών». Αυτή η διευθέτηση παρέχει μερική απαλλαγή από την καταβολή διδάκτρων και μειώνει τις οικονομικές συνδρομές των γονέων προκειμένου να ενθαρρύνει τις οικογένειες να επωφεληθούν από την παροχή επαγγελματικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Τα κουπόνια, που παρέχονται ασχέτως γονικού εισοδήματος, δίνουν το δικαίωμα στα παιδιά να επωφεληθούν από τουλάχιστον τρεις δωρεάν ώρες φροντίδας εβδομαδιαίως. Επιπλέον ώρες παροχής υπηρεσιών φροντίδας είναι διαθέσιμες με την καταβολή διδάκτρων ανά ώρα τα οποία κυμαίνονται ανάλογα με το οικογενειακό εισόδημα και τη θέση του παιδιού στην οικογένεια, π.χ. πρώτο ή δεύτερο παιδί.

Διαφορετικά κριτήρια από εκείνα που εφαρμόζονται από τις κεντρικές Αρχές ενδέχεται να υιοθετούνται σε τοπικό επίπεδο προκειμένου να καταστεί η προσχολική εκπαίδευση πιο προσιτή για όσους έχουν χαμηλά εισοδήματα. Για παράδειγμα, στην Εσθονία οι κεντρικές Αρχές λαμβάνουν υπ' όψιν μόνο το οικογενειακό εισόδημα, όμως οι τοπικές αυτοδιοικήσεις

μπορούν να εξετάσουν επιπλέον κριτήρια (π.χ. τον αριθμό των παιδιών ή το οικογενειακό καθεστώς). Στην Ισλανδία, πολλοί δήμοι εφαρμόζουν επιπλέον κριτήρια στα οποία μπορεί να περιλαμβάνονται η οικογενειακή κατάσταση ή η απασχόληση των γονέων ή, ακόμα, η φοίτησή τους στην πλήρη ή μερική εκπαίδευση. Η Δανία, η Γερμανία και η Αυστρία διαμορφώνουν χαμηλότερα διδάκτρα σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.

● **Σχήμα Δ7: Παράγοντες που συμβάλλουν στη μείωση ή απαλλαγή καταβολής διδάκτρων στα δημόσια ή ιδιωτικά επιχορηγούμενα προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

UK (*) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Το παρόν Σχήμα εξετάζει τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για να προσαρμοστούν τα διδάκτρα που επιβιβάζονται οι γονείς για τη φοίτηση των παιδιών σε προγράμματα που προσφέρονται στα προσχολικά ιδρύματα προσανατολισμένα στην εκπαίδευση σε δημόσια και ιδιωτικά επιχορηγούμενα ιδρύματα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ιρλανδία: Από τον Ιανουάριο του 2010, ένα πλήρες έτος προσχολικής εκπαίδευσης (σε γενικές γραμμές από το πρώιμο μέχρι το απόγευμα) παρέχεται χωρίς διδάκτρα για όλα τα παιδιά ηλικίας 3,3 έως 4 ετών. Στις περιπτώσεις που οι γονείς επιθυμούν να έχουν πλήρη ημερήσια φροντίδα για τα παιδιά, έχουν τη δυνατότητα να λάβουν χρηματοδότηση σε αναλογική κλίμακα με βάση το εισόδημα και τους πόρους τους. Τη χρηματοδότηση παρέχει το Σχέδιο Επιδότησης της Παροχής Υπηρεσιών Φροντίδας Παιδιών (CCSS). Όπου ένας γονέας είναι εγγεγραμμένος σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης μιας επιτροπής επαγγελματικής εκπαίδευσης ή του εθνικού φορέα κατάρτισης Fás, μπορεί, επίσης, να έχει πρόσβαση σε επιδοτούμενη παροχή υπηρεσιών φροντίδας για παιδιά βάσει του Σχεδίου Παροχής Υπηρεσιών Φροντίδας Παιδιών, Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (CETS).

Ισπανία: Η παροχή είναι δωρεάν στον δεύτερο κύκλο της προσχολικής εκπαίδευσης (3 έως 6 ετών) στα δημόσια και επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία. Στον πρώτο κύκλο της προσχολικής εκπαίδευσης (0-3 ετών) προβλέπεται καταβολή διδάκτρων. Στον πρώτο κύκλο και επίσης στον δεύτερο κύκλο των ιδιωτικών μη-χρηματοδοτούμενων σχολείων, τα ευάλωτα παιδιά δικαιούνται οικονομική βοήθεια βάσει του «οικογενειακού εισοδήματος» και «του αριθμού των παιδιών» στην οικογένεια.

Γαλλία: Σχεδόν όλα τα ιδιωτικά σχολεία είναι επιχορηγούμενα και τα διδάκτρα είναι πολύ χαμηλά. Οι ιδιωτικές συνδρομές για την παροχή γευμάτων προσαρμόζονται ανάλογα με το οικογενειακό εισόδημα.

Ιταλία: Κριτήρια για παιδιά που είναι εγγεγραμμένα στη δημοτική προσχολική εκπαίδευση.

Αυστρία: Οι ιδιωτικές συνδρομές μπορούν να προσαρμοστούν όταν αδελφία φοιτούν στο ίδιο νηπιαγωγείο.

Ηνωμένο Βασίλειο: Γονείς με χαμηλά ή μεσαία εισοδήματα λαμβάνουν πιστώσεις φόρου μέσω του Προγράμματος Πίστωσης Φόρου για Παροχή Υπηρεσιών Φροντίδας Παιδιών για Εργαζόμενους Γονείς πληρώνοντας μέχρι και το 70 % ορισμένου κόστους, εάν εργάζονται τουλάχιστον 16 ώρες εβδομαδιαίως.

ΙΔΙΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΣΟ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

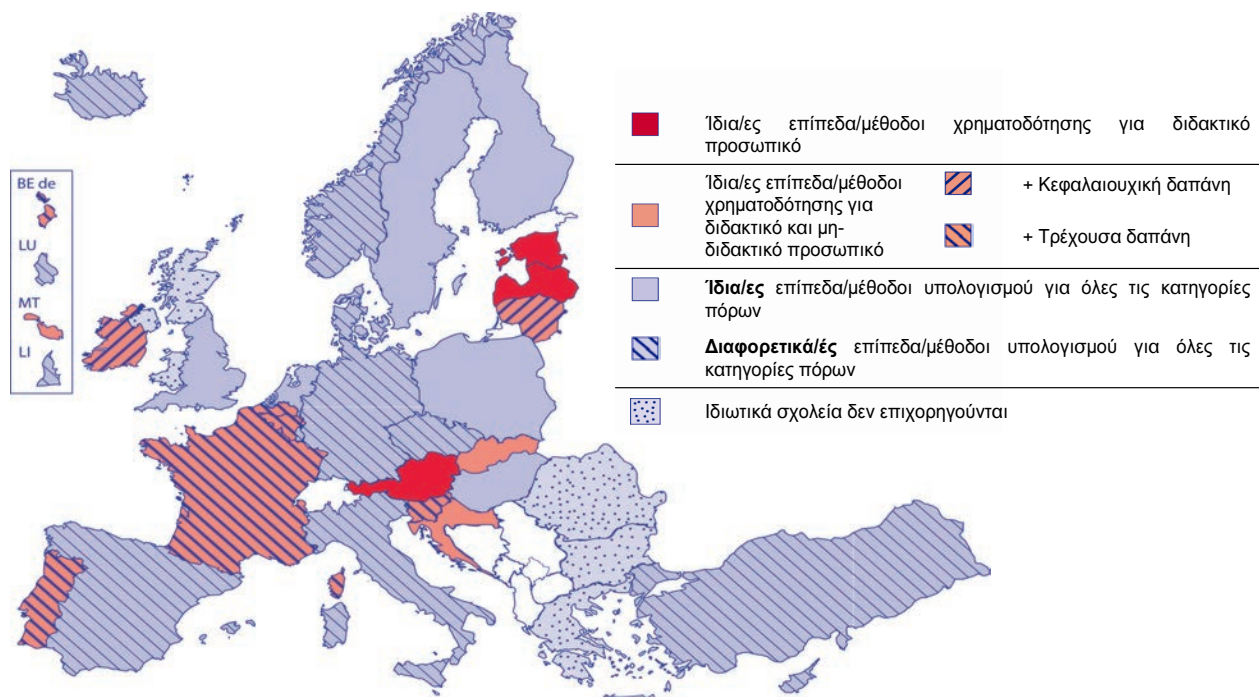
Στην Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία δεν υπάρχει διαφορά στη δημόσια χρηματοδότηση προς τα δημόσια και τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία. Στη Σουηδία, ο δήμος θα καταβάλει στο επιχορηγούμενο σχολείο το ίδιο ποσό που θα κόστιζε στον δήμο εάν ο εγγεγραμμένος στο επιχορηγούμενο σχολείο μαθητής φοιτούσε σε σχολείο του δήμου. Το ποσό υπολογίζεται με τον ίδιο τρόπο που ο δήμος υπολογίζει το κόστος για τα δικά του σχολεία, δηλαδή βάσει του προϋπολογισμού για το επόμενο οικονομικό έτος. Ο δήμος πρέπει, επίσης, να πληρώσει συμπληρωματική χορηγία για τους μαθητές με ανεπάρκειες που απαιτούν έκτακτα μέτρα στήριξης πέρα από την κανονική διδασκαλία.

Στο άλλο άκρο του φάσματος και σχεδόν στις μισές υπό εξέταση ευρωπαϊκές χώρες, τα ιδιωτικά ιδρύματα είτε δεν είναι επιχορηγούμενα – Βουλγαρία, Ελλάδα, Ρουμανία και Ηνωμένο Βασίλειο (εξαιρούνται οι ακαδημίες στην Αγγλία) – είτε λαμβάνουν δημόσια κονδύλια για όλους τους τύπους δαπάνης σύμφωνα με διαφορετικές μεθόδους υπολογισμού ή σε διαφορετικά επίπεδα σε σχέση με τα δημόσια σχολεία.

Σε άλλες χώρες, η δημόσια χρηματοδότηση του διδακτικού προσωπικού στα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία διατίθεται όπως και στα δημόσια σχολεία (ακόμα και όταν άλλοι τύποι δαπάνης χρηματοδοτούνται διαφορετικά). Στην Εσθονία, τη Λετονία και την Αυστρία, η δαπάνη για το διδακτικό προσωπικό είναι ο μόνος τύπος δαπάνης για τον οποίο οι δημόσιες Αρχές χρηματοδοτούν τα δημόσια σχολεία με τον ίδιο τρόπο που χρηματοδοτούν τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά ιδρύματα. Στη Μάλτα, τη Σλοβακία και την Κροατία τόσο το διδακτικό όσο και το μη-διδακτικό προσωπικό χρηματοδοτούνται σύμφωνα με την ίδια μέθοδο ασχέτως από τον τύπο του ιδρύματος στο οποίο ανήκουν. Τέλος, στο Βέλγιο, τη Γαλλία (με *contrat d'association*), την Πορτογαλία και τη Σλοβενία (για σχολεία με σύμβαση παραχώρησης), οι δημόσιες Αρχές εφαρμόζουν την ίδια μέθοδο χρηματοδότησης για τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά και τα δημόσια ιδρύματα για όλους τους τύπους δαπάνης εκτός από την κεφαλαιουχική.

● **Σχήμα Δ8: Επίπεδα και/ή μέθοδοι χρηματοδότησης από τις δημόσιες Αρχές για τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σύγκριση με τα δημόσια σχολεία, 2010/11**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Δημόσια είναι τα ιδρύματα που ελέγχονται και διοικούνται: 1) απευθείας από μια δημόσια εκπαιδευτική αρχή ή υπηρεσία ή 2) από έναν κυβερνητικό φορέα απευθείας ή από ένα κυβερνητικό σώμα (Συμβούλιο, Επιτροπή κ.λπ.), τα περισσότερα μέλη των οποίων είτε διορίζονται από μια δημόσια Αρχή είτε εκλέγονται βάσει κανόνων δημοσίου δικαίου..

Ιδιωτικά είναι τα ιδρύματα που ελέγχονται και διοικούνται από μια μη-κυβερνητική οργάνωση (π.χ. Εκκλησία, Συνδικάτο ή επιχείρηση) ή το Διοικητικό τους Συμβούλιο αποτελείται ως επί το πλείστον από μέλη που δεν επιλέγονται από έναν δημόσιο φορέα.

Ένα **επιχορηγούμενο (εξαρτώμενο από την κυβέρνηση) ιδιωτικό ίδρυμα** είτε λαμβάνει το 50 τοις εκατό ή περισσότερο της κύριας χρηματοδότησής του από κυβερνητικούς φορείς είτε το διδακτικό του προσωπικό πληρώνεται από έναν κυβερνητικό φορέα – είτε άμεσα είτε μέσω της κυβέρνησης.

Ένα **ανεξάρτητο ιδιωτικό ίδρυμα** λαμβάνει κάτω από το 50 τοις εκατό της κύριας χρηματοδότησής του από κυβερνητικούς φορείς και το διδακτικό του προσωπικό δεν πληρώνεται από κάποιον κυβερνητικό φορέα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά ιδρύματα μπορούν να διαθέσουν τα κονδύλιά τους για λειτουργικές δαπάνες ή για τους μισθούς του μη-διδακτικού τους προσωπικού. Αυτό ισχύει, επίσης, στην περίπτωση των σχολείων που διοικούνται από τις επαρχίες και τους δήμους. Αντίθετα, τα σχολεία που διοικούνται από τις κοινότητες λαμβάνουν περισσότερους πόρους για το μη-διδακτικό προσωπικό.

Τσεχία: Η κεφαλαιουχική δαπάνη δεν καλύπτεται από τις δημόσιες επιδοτήσεις και θα πρέπει να καλύπτεται από τον ιδρυτή του σχολείου.

Εσθονία: Ο κεντρικός κυβερνητικός προϋπολογισμός χρηματοδοτεί κάποιες τρέχουσες δαπάνες, όπως είναι τα εκπαιδευτικά συγγράμματα και τα σχολικά γεύματα, στην ίδια βάση για τα ιδιωτικά, κρατικά και δημοτικά σχολεία.

Γαλλία: Το Σχήμα παρουσιάζει την κατάσταση για την πλειονότητα των επιχορηγούμενων ιδιωτικών ιδρυμάτων που έχουν *contrat d'association*. Στην περίπτωση των ιδιωτικών σχολείων με *contrat simple*, μόνο η χρηματοδότηση του διδακτικού προσωπικού είναι παρόμοια στα ιδιωτικά και δημόσια ιδρύματα. Άλλες κατηγορίες δαπανών δεν χρηματοδοτούνται από την κεντρική δημόσια Αρχή.

Σλοβενία: Τα ιδιωτικά σχολεία λαμβάνουν ποσό ισοδύναμο με το 85 % των κονδυλίων που διανέμονται στα δημόσια σχολεία για τους μισθούς και τα υλικά κόστη. Τα ιδιωτικά σχολεία με σύμβαση παραχώρησης λαμβάνουν ποσό ισοδύναμο με το 100 % των πόρων που διοχετεύονται στα δημόσια σχολεία για μισθούς και υλικά κόστη. Το Σχήμα παρουσιάζει τα ιδιωτικά σχολεία χωρίς σύμβαση παραχώρησης.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG): Τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία που εμφανίζονται στο Σχήμα είναι οι ακαδημίες, οι οποίες μπορεί να μη χρεώνουν διδάκτρα. Υπάρχουν επίσης ιδιωτικά σχολεία με καταβολή διδασκάντων, τα οποία, όπως και στο υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο, δεν λαμβάνουν δημόσια χρηματοδότηση.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Ελάχιστα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία επιδοτούνται από τις δημόσιες Αρχές.

ΧΟΡΗΓΙΕΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κατά μέσο όρο, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτουν 6,4 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης τους για άμεση δημόσια στήριξη για μαθητές και φοιτητές. Ωστόσο, υπάρχουν διακριτές διαφορές μεταξύ των χωρών στο συνολικό επίπεδο της άμεσης χρηματοδότησης, καθώς και ευρείες ανομοιογένειες στα ποσά που διανέμονται σε μαθητές και φοιτητές στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Ενώ η Βουλγαρία, η Δανία, η Κύπρος και οι Κάτω Χώρες διαθέτουν τουλάχιστον το διπλάσιο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχεδόν τα μισά κράτη-μέλη δαπανούν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27. Τα ποσοστά που αναλύονται αφορούν μόνο στην άμεση δημόσια στήριξη για φοιτητές που, μόνη της, δεν αντικατοπτρίζει πλήρως το πραγματικό επίπεδο της παρεχόμενης στήριξης προς τις οικογένειες. Για παράδειγμα, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν οι φορολογικές ελαφρύνσεις και/ή τα οικογενειακά επιδόματα που δίνονται από το πρωτοβάθμιο μέχρι το ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (βλ. Σχήματα Δ10 και Δ13).

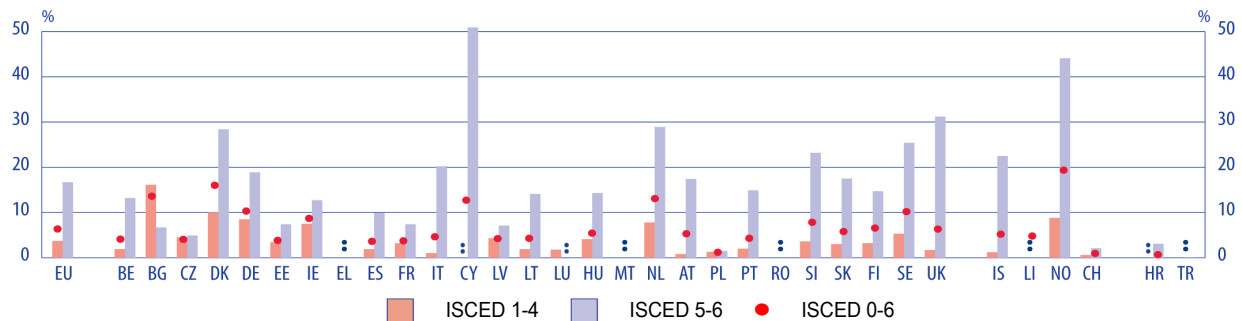
Η εκπαίδευση στο πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο είναι δωρεάν σε όλες τις χώρες, ενώ η εκπαίδευση στο τριτοβάθμιο επίπεδο ενδέχεται να υπόκειται σε καταβολή διδασκάντων. Αυτό εξηγεί εν μέρει γιατί, κατά μέσο όρο, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξοδεύουν 16,7 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε απευθείας δημόσια στήριξη σε τριτοβάθμιους φοιτητές ενώ η άμεση στήριξη που δίνεται στους μαθητές/σπουδαστές στο πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο και μεταδευτεροβάθμιο μη-τριτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 1-4) ανέρχεται μόλις στο 3,7 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση. Αυτό το μοντέλο παρατηρείται σε όλες τις χώρες εκτός από τη Βουλγαρία, όπου οι μαθητές και οι σπουδαστές σε σχολικό επίπεδο λαμβάνουν μεγαλύτερη αναλογία στήριξης από εκείνη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και την Τσεχία και την Πολωνία, όπου υπάρχει μικρή διαφορά στην αναλογία της απευθείας στήριξης σε σχολικό και τριτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 1-4 και ISCED 5-6).

Η απευθείας στήριξη για μαθητές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι κάτω από το 5 % σε πάνω από τις μισές χώρες. Η Βουλγαρία (16 %), η Δανία (10 %) και η Γερμανία (8 %) καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά, ενώ στη Ιταλία, την Αυστρία καθώς και την Ελβετία, κάτω από το 1 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση προορίζεται για την απευθείας δημόσια στήριξη σε αυτά τα επίπεδα.

Σε πολλές χώρες, οι φοιτητές ή οι γονείς τους επιβαρύνονται με τέλη εγγραφής και/ή διδάκτρα σπουδών. Επιπλέον, εάν απομακρυνθούν από την οικογενειακή εστία, οι τριτοβάθμιοι φοιτητές ίσως κληθούν να επωμιστούν το κόστος διαβίωσης (π.χ. στέγαση κ.λπ.). Η απευθείας δημόσια ενίσχυση είναι ένας τρόπος με τον οποίο οι δημόσιες Αρχές επιδιώκουν να διευρύνουν την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σε αυτό το επίπεδο, αναλογεί πάνω από το 12 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης σε πάνω από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες. Η Πολωνία καθώς και η Ελβετία και η Κροατία καταγράφουν τα χαμηλότερα ποσοστά με 1,5 %, 2,1 % και 3,1 % αντίστοιχα. Η Δανία, η Κύπρος, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Νορβηγία προορίζουν το ένα τέταρτο ή και περισσότερο της δημόσιας δαπάνης τους για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην άμεση οικονομική ενίσχυση των φοιτητών. Στην Κύπρο, το αξιοσημείωτο ύψος της αρωγής (50,9 %) οφείλεται στο κόστος της χρηματοδότησης του μεγάλου αριθμού φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

- **Σχήμα Δ9: Άμεση δημόσια ενίσχυση (χορηγίες και δάνεια) σε μαθητές και σπουδαστές (ISCED 1-4), στο τριτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 5-6) και στο σύνολο (ISCED 0 έως 6), ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση, 2008**

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR	
ISCED 1-4	3.7	1.9	16.1	4.5	10.0	8.5	3.4	7.5	:	1.9	3.2	1.0	:	4.3	1.9	1.8	4.1																		
ISCED 5-6	16.7	13.2	6.7	4.9	28.4	18.9	7.4	12.7	:	9.9	7.4	20.2	50.9	7.1	14.1	:	14.3																		
ISCED 0-6	6.4	4.1	13.6	4.1	16.0	10.3	3.8	8.7	:	3.6	3.7	4.6	12.7	4.2	4.3	:	5.4																		
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR																		
ISCED 1-4	:	7.8	0.8	1.3	2.0	:	3.6	3.0	3.2	5.3	1.7	1.2	:	8.8	0.6	:	:																		
ISCED 5-6	:	28.9	17.4	1.5	14.9	:	23.2	17.5	14.7	25.4	31.2	22.5	:	44.1	2.1	3.1	:																		
ISCED 0-6	:	13.1	5.3	1.2	4.3	:	7.8	5.8	6.6	10.2	6.3	5.2	4.8	19.4	1.0	0.7	:																		

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουνίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Η οικονομική στήριξη των φοιτητών αντιστοιχεί στις μεταβιβάσεις κονδυλίων που χορηγούνται από τον δημόσιο τομέα υπό μορφή σπουδαστικών χορηγιών, δανείων και οικογενειακών επιδομάτων. Ο παρών δείκτης δεν απεικονίζει όλη την οικονομική αρωγή που προσφέρεται σε μαθητές και φοιτητές, καθώς μπορεί να λαμβάνουν οικονομική στήριξη υπό μορφή δανείου από ιδιωτικές τράπεζες. Ο δείκτης δεν αναφέρεται σε επιδόματα από συγκεκριμένες υπηρεσίες πρόνοιας (όπως επιδοτούμενη σίτιση, μετακίνηση, υγεία και διαμονή) ή φορολογικές ελαφρύνσεις. Η οικονομική στήριξη μαθητών/φοιτητών διαφέρει από χώρα σε χώρα λόγω διαφορών στα εκπαιδευτικά συστήματα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ: Εκτιμημένα ποσά.

Βουλγαρία, Τσεχία και Αυστρία: Δεν παρέχονται δημόσια δάνεια για μαθητές/φοιτητές.

Δανία: Η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 εν μέρει περιλαμβάνεται στα επίπεδα ISCED 5-6.

Εσθονία και Ουγγαρία: Τα φοιτητικά δάνεια από δημόσιες πηγές είναι μόνο μερικώς διαθέσιμα.

Ισπανία, Ιρλανδία και Πορτογαλία: Δεν είναι διαθέσιμη η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες στα επίπεδα ISCED 5-6.

Κύπρος: Περιλαμβάνει οικονομική αρωγή σε φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό στα επίπεδα ISCED 0-6 και ISCED 5-6.

Λουξεμβούργο: Η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 δεν είναι διαθέσιμη. Η δαπάνη στα επίπεδα ISCED 1-4 για επικουρικές υπηρεσίες και οι δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, δεν είναι διαθέσιμες.

Πορτογαλία: Δεν είναι διαθέσιμα τα φοιτητικά δάνεια από δημόσιες πηγές. Η δαπάνη στο επίπεδο ISCED 4 εν μέρει περιλαμβάνεται στα επίπεδα ISCED 5-6. Η δαπάνη στις βαθμίδες ISCED 1-4 σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και οι δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, δεν είναι διαθέσιμες. Η τεκμαρτή συνταξιοδοτική δαπάνη περιλαμβάνεται στη συνολική δαπάνη.

Σλοβακία: Δεν είναι διαθέσιμες οι δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς σε τοπικό επίπεδο για τα επίπεδα ISCED 0, ISCED 1 και ISCED 2. Η δαπάνη για το επίπεδο ISCED 5B περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 3.

Ισλανδία: Η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμη.

Νορβηγία: Η δαπάνη για επικουρικές υπηρεσίες στα επίπεδα ISCED 1-4 δεν είναι διαθέσιμη.

Κροατία: Η οικονομική βοήθεια σε μαθητές/σπουδαστές για τα επίπεδα ISCED 0 έως 4 δεν είναι διαθέσιμη. Οι δημόσιες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικούς φορείς, στους οποίους δεν συγκαταλέγονται τα νοικοκυριά, και οι υποτροφίες και άλλες χορηγίες στα επίπεδα ISCED 5-6 δεν είναι διαθέσιμες.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΛΑΦΡΥΝΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

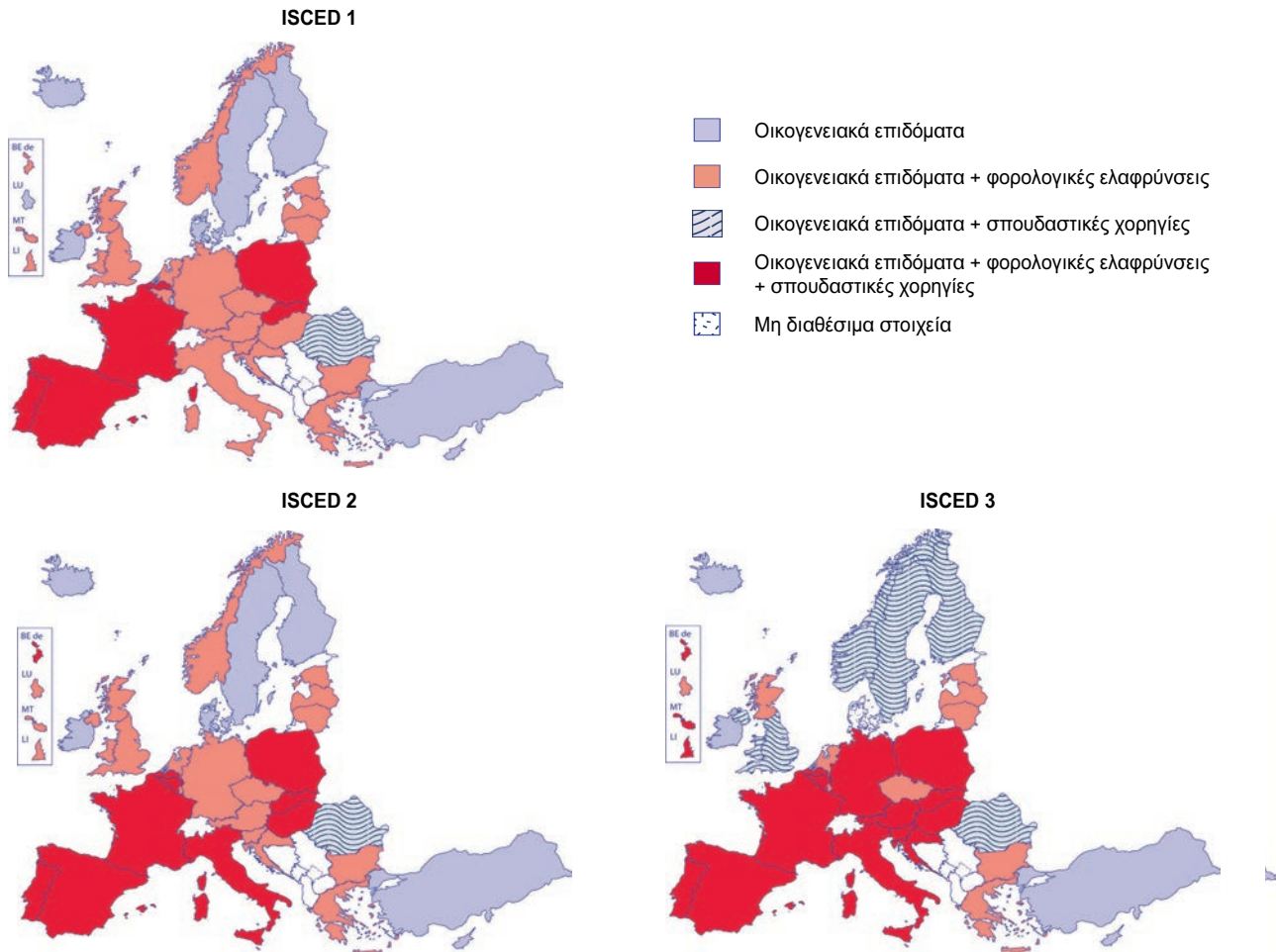
Οικογενειακά επιδόματα παρέχονται σε όλες ανεξαιρέτως τις ευρωπαϊκές χώρες. Σε γενικές γραμμές, η χορήγησή τους ξεκινά με τη γέννηση των παιδιών και διαρκεί τουλάχιστον μέχρι το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Δ10 για πληροφορίες σχετικά με τη στήριξη των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση). Το ανώτατο ηλικιακό όριο μπορεί να επεκταθεί όπου οι νέοι συνεχίζουν στη μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση. Σε κάποιες χώρες, το ηλικιακό όριο δεν ανταποκρίνεται στο τέλος συγκεκριμένης εκπαιδευτικής βαθμίδας.

Η Ιρλανδία, η Κύπρος, η Ισλανδία και η Τουρκία παρέχουν μόνο οικογενειακά επιδόματα για τα τρία επίπεδα εκπαίδευσης και η Δανία, η Σουηδία και η Φινλανδία για το πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Όλες οι άλλες χώρες συνδυάζουν αυτές και άλλες μορφές οικονομικής ενίσχυσης όπως είναι οι φορολογικές ελαφρύνσεις ή οι πιστώσεις φόρου και/ή χορηγίες σπουδών. Στη Δανία και τη Νορβηγία, το ηλικιακό όριο για το οικογενειακό επίδομα είναι τα 18 έτη, ηλικία που δεν αντιστοιχεί στο τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα Β2).

Οι φορολογικές ελαφρύνσεις είναι διαδεδομένες στις ευρωπαϊκές χώρες και συμπληρώνουν τα οικογενειακά επιδόματα για την παροχή οικονομικής ενίσχυσης σε γονείς με παιδιά στη σχολική ηλικία. Συνήθως αφορούν στους γονείς, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης όπου φοιτούν τα παιδιά τους, δηλαδή από την προσχολική μέχρι την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Πολύ λίγες χώρες αποκλίνουν από αυτό το μοντέλο. Στην Ιταλία και την Πορτογαλία, η φορολογική ελάφρυνση δεν είναι διαθέσιμη για γονείς με παιδιά στην προσχολική εκπαίδευση, ενώ στη Νορβηγία, η παροχή υπηρεσιών φροντίδας παιδιών είναι η μόνη μορφή παροχής που δικαιούται φορολογική ελάφρυνση. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, υπάρχει ένα καθολικό σύστημα ωφελημάτων για παιδιά και ένα σύστημα γνωμοδότησης για πιστώσεις φόρου για παιδιά βάσει των πόρων των γονέων. Αυτά τα ωφελήματα καταβάλλονται από τη γέννηση των παιδιών, επομένως δεν συνδέονται με την έναρξη της εκπαίδευσης. Για τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα, υπάρχει σύνδεση με τη συνεχή συμμετοχή στην εκπαίδευση μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μέχρι την ηλικία των 19 ετών. Στη Νορβηγία, οι οικογένειες με έγγραφα δικαιολογητικά τα οποία αποδεικνύουν δαπάνες παροχής υπηρεσιών φροντίδας παιδιών μπορούν να λάβουν ετήσια μείωση φόρου.

Συνολικά, πολύ λίγες χώρες συμπληρώνουν τα οικογενειακά επιδόματα με σχέδια φορολογικών ελαφρύνσεων και χορηγίες σπουδών. Το Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα) και η Ισπανία είναι οι μοναδικές χώρες όπου οι σπουδαστικές χορηγίες είναι διαθέσιμες για μαθητές από την προσχολική μέχρι τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι χώρες συνήθως παρέχουν σπουδαστικές χορηγίες για μαθητές στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αλλά κάποιες χώρες επεκτείνουν αυτά τα οφέλη σε μαθητές στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), Ιταλία και Ουγγαρία) ή ακόμη και σε μαθητές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Γαλλία, Πολωνία, Πορτογαλία και Σλοβακία). Η Ρουμανία είναι η μόνη χώρα που συνδυάζει τα οικογενειακά επιδόματα με χορηγίες σπουδών: τα προγράμματα *200 Ευρώ και Χρήματα για το Δευτεροβάθμιο Σχολείο* επιδοτούν οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

● Σχήμα Δ10: Τύποι οικονομικής στήριξης σε γονείς με παιδιά στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Μια **σπουδαστική χορηγία** ισοδυναμεί με μια εκπαιδευτική ή μαθητική/φοιτητική χορηγία για τη χρηματοδότηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος σπουδών. Ο παρών δείκτης δεν καλύπτει ούτε τη στήριξη που λαμβάνουν οι μαθητές που φοιτούν στο εξωτερικό ούτε συγκεκριμένα επιδόματα για σχολικές μετακινήσεις, γεύματα, σχολικά βιβλία ή υλικό και κόστος στέγασης.

Τα **οικογενειακά επιδόματα** είναι τακτικές πληρωμές προς τους γονείς των παιδιών μέχρι συγκεκριμένη ηλικία ή υπό ορισμένες συνθήκες.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ισπανία: Τα οικογενειακά επιδόματα αποδίδονται σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα ή με παιδιά με αναπηρίες.

Μάλτα: Σπουδαστικές χορηγίες στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δίνονται στους μαθητές και όχι στους γονείς. Οι οικογένειες που εγγράφουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά ανεξάρτητα σχολεία λαμβάνουν επίσης φορολογικές ελαφρύνσεις. Τα κόστη που επωμίζονται οι γονείς για υπηρεσίες Βοηθού Στήριξης της Μάθησης στα ανεξάρτητα σχολεία επιστρέφονται από την κυβέρνηση. Οι οικογένειες λαμβάνουν φορολογικές μειώσεις μόνο για δίδακτρα σπουδών που καταβάλλονται σε ιδιωτικά σχολεία.

Πολωνία: Πέρα από τα κοινωνικά επιδόματα, διαθέσιμη είναι και η στήριξη κινήτρων (π.χ. υποτροφίες βάσει σχολικών αποτελεσμάτων, έπαθλα για αθλητικά επιτεύγματα κ.λπ.).

Πορτογαλία: Η Κοινωνική Στήριξη του Σχολείου *Açção Social Escolar* στοχεύει στην ενίσχυση παιδιών που φοιτούν στο προσχολικό επίπεδο και στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, παρέχοντας οικονομική ενίσχυση και στήριξη για σίτιση και στέγαση καθώς και για πρόσβαση σε παιδαγωγικούς πόρους. Οι μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν επίσης να ζητήσουν υποτροφίες επιβράβευσης.

Ρουμανία: Τα προγράμματα «Γάλα και Κουλούρι» και «Φρούτο» για μαθητές στις τάξεις 1-8 χρηματοδοτούνται από τις τοπικές Αρχές. Δωρεάν συγγράμματα παρέχονται σε ορφανούς μαθητές.

Ηνωμένο Βασίλειο: Οι γονείς λαμβάνουν (καθολικό) επίδομα τέκνου και πιστώσεις φόρου για παιδιά (βάσει των πόρων τους) από τη γέννηση των παιδιών μέχρι την ηλικία των 16 ετών ή 19 ετών για όσους φοιτούν ακόμα στο σχολείο (όχι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Σπουδαστικές χορηγίες (επίδομα εκπαίδευσης ή EMA) προορίζονται για νέους πάνω από την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και κάτω των 19 ετών. Χορηγούνται βάσει των πόρων των δικαιούχων οι οποίοι πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις συμπεριφοράς, προσπάθειας και φοίτησης στα προγράμματα σπουδών. Το EMA θα διακοπεί από τον Σεπτέμβριο του 2011. Αντ' αυτού, θα υπάρξει ένα σχέδιο υποτροφιών για τους πιο ευάλωτους νέους ηλικίας 16 έως 19 ετών.

Νορβηγία: Οι οικογένειες που μπορούν να δικαιολογήσουν τα έξοδα για την παροχή υπηρεσιών φροντίδας παιδιών για παιδιά κάτω των 12 ετών, μπορούν να λαμβάνουν ετήσιες φορολογικές μειώσεις μέχρι 25 000 Νορβηγικές Κορώνες για ένα παιδί και μέχρι 15 000 Νορβηγικές Κορώνες για κάθε επιπλέον παιδί. Το ηλικιακό όριο για το οικογενειακό επίδομα είναι η ηλικία των 18 ετών. Όλες οι οικογένειες με παιδιά μέχρι 18 ετών λαμβάνουν αυτά τα επιδόματα.

Τουρκία: Ένα μικρό χρηματικό ποσό δίνεται στις οικογένειες για κάθε παιδί που είναι εγγεγραμμένο στο σχολείο.

ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ

Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι δημόσιες αρχές συνεισφέρουν στη δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ύψος των χρημάτων που διατίθενται στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΑΕΙ) συχνά καλύπτει μόνο εν μέρει το κόστος σπουδών. Στις περισσότερες χώρες, ένα σημαντικό μερίδιο του εισοδήματος των ΑΕΙ εν μέρει εξαρτάται επίσης από τους φοιτητές και τις οικογένειές τους. Σε αυτές τις χώρες, οι φοιτητές, που είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα πλήρους φοίτησης για απόκτηση του πρώτου πτυχιακού τίτλου σπουδών (σε επίπεδο Bachelor), είναι υποχρεωμένοι να συνεισφέρουν οικονομικά στο κόστος των σπουδών τους.

Οι δύο κύριοι τύποι επιβαρύνσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι τα διοικητικά τέλη και τα διδάκτρα σπουδών. Τα διοικητικά τέλη περιλαμβάνουν τα τέλη εισαγωγής που, συνήθως, καταβάλλονται εφάπαξ όταν οι φοιτητές εγγράφονται σε ένα ίδρυμα για πρώτη φορά. Τα τέλη εγγραφής καταβάλλονται ετησίως. Τα τέλη πιστοποίησης αποσκοπούν στην κάλυψη της διοργάνωσης εξετάσεων και της παροχής διοικητικών εγγράφων σχετικών με την απόκτηση τελικών τίτλων σπουδών. Τα διδάκτρα σπουδών προορίζονται να συμβάλουν στο κόστος της διδασκαλίας και συχνά είναι υψηλότερα από τα διοικητικά τέλη. Σε κάποιες χώρες, ειδικά μέτρα είναι πιθανό να ισχύουν για φοιτητές που πρέπει να επαναλάβουν το έτος ή χρειάζονται περισσότερο χρόνο από ορισμένο πάγιο χρονικό διάστημα για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.

Σε πέντε χώρες – Δανία, Ελλάδα, Μάλτα, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) – μόνο οι ξένοι φοιτητές (από χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ ή τον ΕΟΧ) υποχρεούνται να πληρώνουν διδάκτρα για να σπουδάσουν σε προγράμματα Bachelor. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), μια κυβερνητική υπηρεσία πληρώνει τα επίσημα καθορισμένα τέλη εγγραφής για τους φοιτητές ανεξάρτητα από τα οικονομικά τους μέσα, δεδομένου ότι υποβάλλουν σχετικό αίτημα και δεν επαναλαμβάνουν το έτος σπουδών τους.

Στη Βουλγαρία και τη Γαλλία, όλοι οι φοιτητές πληρώνουν μόνο ετήσια διοικητικά τέλη, ενώ στην Πολωνία, οι φοιτητές πληρώνουν, επίσης, τέλη πιστοποίησης. Σε αυτές τις τρεις χώρες, οι φοιτητές δεν καταβάλλουν διδάκτρα σπουδών.

Οι περισσότερες χώρες χρεώνουν διδάκτρα σπουδών και περίπου οι μισές χρεώνουν, επίσης, κάποιας μορφής διοικητικά τέλη. Ωστόσο, σε πάνω από τις μισές χώρες όπου ισχύουν διδάκτρα σπουδών, δεν υποχρεούνται όλοι οι φοιτητές να τα πληρώνουν. Αντίθετα, τα διοικητικά τέλη, συνήθως, καταβάλλονται από όλους τους φοιτητές.

Στη Βουλγαρία, τη Γαλλία και την Πολωνία, δεν υπάρχουν διδάκτρα σπουδών αλλά όλοι οι φοιτητές πρέπει να πληρώνουν ετήσια διοικητικά τέλη και στην Πολωνία οι φοιτητές καταβάλλουν επίσης τέλη πιστοποίησης.

Στο Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), την Ισπανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, όλοι οι φοιτητές πληρώνουν διδάκτρα σπουδών (αποκλειστικά ή σε συνδυασμό με διοικητικά τέλη ή συνδρομές σε φοιτητικές ενώσεις (βλ. κάτω) που μπορεί να μην είναι υποχρεωτικά για όλους).

Ανεξάρτητα ή πέρα από τα διδάκτρα σπουδών και τα διοικητικά τέλη, ενδέχεται να ισχύει ένα σύστημα υποχρεωτικών πληρωμών σε φοιτητικές οργανώσεις. Αυτές είναι συνδρομές για κόστη που σχετίζονται με τη φοιτητική ζωή ή φοιτητικές υπηρεσίες, όπως είναι πολιτιστικές δραστηριότητες ή ορισμένα είδη ασφάλισης. Όπου απαιτούνται τέτοιες συνδρομές, συχνά είναι πολύ χαμηλότερες από άλλα τέλη. Το 2010, η Σουηδία ανακάλεσε την υποχρεωτική ιδιότητα του μέλους των φοιτητικών ενώσεων και την καταβολή του σχετικού τέλους, ενώ από τον Απρίλιο του 2008 οι φοιτητές πλέον δεν πληρώνουν το «Αρχικό Κεφάλαιο Αποφοίτων», το οποίο κατέβαλλαν ως αναγνώριση της ενίσχυσης που λάμβαναν στη διάρκεια των σπουδών τους. Στη Φινλανδία και τη Νορβηγία, οι φοιτητές πληρώνουν μόνο μια συνδρομή στη φοιτητική τους οργάνωση. Δεν υπάρχουν άλλες χρεώσεις.

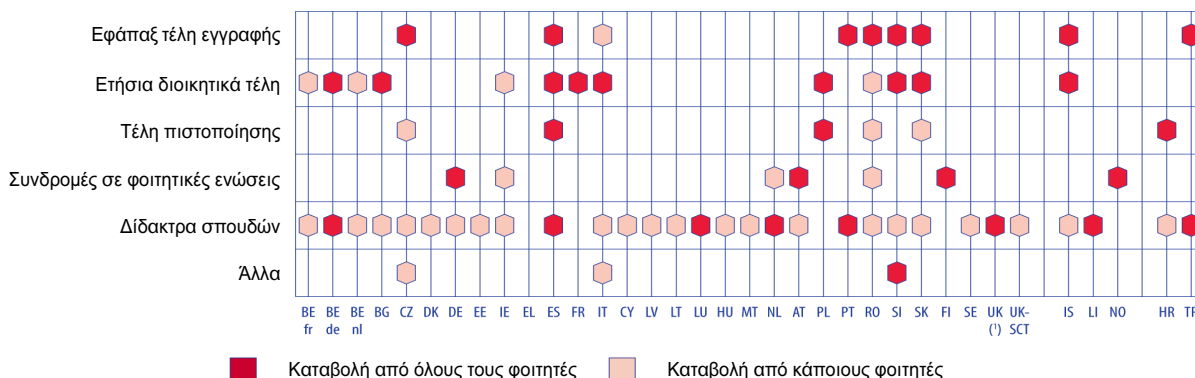

Η παροχή οικονομικής αρωγής σε στοχευμένο πληθυσμό μετρίασε τις επιπτώσεις των προγραμμάτων για καταβολή διοικητικών τελών και/ή διδάκτρων σπουδών. Για παράδειγμα, στην Ιταλία και την Ισπανία, οι στοχευμένοι φοιτητές (καθορίζονται σύμφωνα με τις οικογενειακές συνθήκες, το εισόδημα, την αναπηρία κ.λπ.) λαμβάνουν χορηγίες και απαλλάσσονται από κάποια δίδακτρα.

Στην Τσεχία, όλοι οι φοιτητές στα προγράμματα ISCED 5A πληρώνουν τέλη εγγραφής για κάποιες υπηρεσίες και σε κάποιες περιπτώσεις πληρώνουν και διοικητικά τέλη. Επίσης καταβάλλουν δίδακτρα σπουδών που θέτουν τα ιδρύματα στην περίπτωση που οι φοιτητές ξεπεράσουν την τυπική διάρκεια σπουδών πάνω από 1 χρόνο, σπουδάζουν σε ξένη γλώσσα και έχουν ήδη τελειώσει ένα πτυχίο και σπουδάζουν για δεύτερο ή περαιτέρω πτυχία στο ίδιο επίπεδο. Οι φοιτητές στα τριτοβάθμια επαγγελματικά ιδρύματα (ISCED 5B) πληρώνουν λίγα δίδακτρα σπουδών θεσπισμένα με κυβερνητικό διάταγμα.

Στη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Σλοβενία και την Κροατία, οι εκπαιδευτικές αρχές αποφασίζουν τον αριθμό των φοιτητών των οποίων τα δίδακτρα σπουδών θα καλυφθούν πλήρως από δημόσια κονδύλια και τον αριθμό των θέσεων που θα διαθέσουν για φοιτητές που θα πληρώνουν δίδακτρα σπουδών. Πρόσφατα στην Κροατία, τα δίδακτρα σπουδών για όλους τους νέους φοιτητές χρηματοδοτούνται πλήρως από δημόσια κονδύλια, αλλά η χρηματοδότηση περαιτέρω χρόνων σπουδών διέπεται από όρους βάσει των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων των φοιτητών και ενός μοντέλου χρηματοδότησης που διαφέρει από ίδρυμα σε ίδρυμα.

● **Σχήμα Δ11: Τύποι ιδιωτικής συνδρομής που καταβάλλουν οι φοιτητές πλήρους φοίτησης για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή ιδιωτικό τομέα που επιδοτείται από το κράτος, 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Ως δίδακτρα/ιδιωτικές συνδρομές νοείται οποιοδήποτε χρηματικό ποσό καταβάλλουν οι φοιτητές ή οι γονείς τους με το οποίο επισήμως και υποχρεωτικά συμβάλλουν στο κόστος εκπαίδευσης. Ενδέχεται να λαμβάνουν τη μορφή τελών εγγραφής, διδάκτρων σπουδών κ.λπ.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE fr): Το ετήσιο ποσό που καλούνται να καταβάλουν οι φοιτητές καλύπτει τέλη εγγραφής και δίδακτρα σπουδών. Μετά την υιοθέτηση του Νόμου για Εκδημοκρατισμό και Ελεύθερη Πρόσβαση στην Ανώτατη Εκπαίδευση τον Ιούλιο του 2010, οι φοιτητές που λαμβάνουν χορηγία απαλλάσσονται από την καταβολή των διδάκτρων. Οι φοιτητές με μετριασθείς πόρους που δεν δικαιούνται να λαμβάνουν χορηγία, πληρώνουν μειωμένα δίδακτρα μέχρι 50 %.

Δανία, Μάλτα και Σουηδία: Μόνο οι ξένοι φοιτητές (από χώρες εκτός ΕΕ ή ΕΟΧ) πληρώνουν δίδακτρα σπουδών.

Γερμανία: Από το ακαδημαϊκό έτος 2006/07, τα *Länder* είναι ελεύθερα να ζητήσουν συνδρομές για το κόστος σπουδών. Για περισσότερες πληροφορίες: http://www.studis-online.de/StudInfo/Gebuehren/tuition_fees.php

Εσθονία: Οι φοιτητές χωρίς επιδοτούμενη θέση καταβάλλουν συνδρομές για το κόστος σπουδών.

Ιρλανδία: Όλοι οι φοιτητές καταβάλλουν μια ετήσια φοιτητική συνδρομή, που ονομάζεται «διοικητικά τέλη», ωστόσο, το κράτος πληρώνει αυτή την επιβάρυνση εκ μέρους στοχευμένων φοιτητών (βάσει των πόρων των δικαιούχων).

Ελλάδα: Με εξαίρεση το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, η παροχή είναι δωρεάν σε επίπεδο Bachelor.

Γαλλία: Οι πληροφορίες αφορούν μόνο στα τριτοβάθμια ιδρύματα που υπάγονται στο Υπουργείο Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας. Πέρα από τα ετήσια διοικητικά τέλη που θεσπίζονται σε κεντρικό επίπεδο, τα τριτοβάθμια ιδρύματα μπορούν να εισπράττουν συγκεκριμένα δίδακτρα για τη χρηματοδότηση αθλημάτων, για την παροχή ιατρικών υπηρεσιών από τη *Service Universitaire de Médecine Préventive et de Promotion de la Santé* (SUMPPS) ή δραστηριοτήτων προσανατολισμού από τη *Service Universitaire d'Information et d'Orientation* (SUIO).

Ιταλία: Η κατηγορία «Άλλα» αναφέρεται στον φόρο για τη φοιτητική πρόνοια που πληρώνεται σε περιφερειακό επίπεδο.

Λετονία: Το Σχήμα αφορά σε φοιτητές χωρίς επιδοτούμενη θέση από το κράτος (σχεδόν τα τρία τέταρτα όλων των φοιτητών). Οι επιδοτούμενοι φοιτητές δεν πληρώνουν δίδακτρα. Ένα σχετικά μικρό ποσό πληρώνεται από φοιτητές για την επεξεργασία (σκληρό κάλυμμα) εγγράφων αποφοίτησης.

Λιθουανία: Από το 2011, πλέον δεν χρεώνονται τέλη εγγραφής.

Αυστρία: Οι φοιτητές από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκείνοι που απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα επί του παρόντος δεν καταβάλλουν διδάκτρα σπουδών. Μόνο όταν ξεπεράσουν την ελάχιστη περίοδο σπουδών πλέον δύο εξάμηνα, πρέπει να πληρώνουν € 363,36 ανά εξάμηνο. Τα πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών μπορούν να άρουν την υποχρέωση καταβολής διδάκτρων σπουδών, αλλά οι φοιτητές που δικαιούνται κοινωνικές χορηγίες επίσης λαμβάνουν επιστροφή διδάκτρων σπουδών.

Πολωνία: Σύμφωνα με τον Νόμο της 18ης Μαρτίου 2011, ο οποίος τροποποίησε τον Νόμο για την Ανώτατη Εκπαίδευση και τέθηκε σε ισχύ από την 1η Οκτωβρίου 2011, οι φοιτητές πλήρους φοίτησης στα δημόσια ΑΕΙ καταβάλλουν διδάκτρα σπουδών για ένα δεύτερο/επακόλουθο πρόγραμμα σπουδών πλήρους φοίτησης.

Σλοβενία: Άλλα τέλη που καταβάλλουν οι φοιτητές πλήρους φοίτησης στα δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, οι οποίοι κατέχουν θέσεις χρηματοδοτούμενες από το κράτος, περιλαμβάνουν, επίσης, κόστη που συνδέονται με την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών, εμπειρική εργασία και επαγγελματικές εκπαιδευτικές επισκέψεις. Επίσης, περιλαμβάνουν τα κόστη για τη συμμετοχή σε εξετάσεις για τέταρτη ή περισσότερες φορές στο ίδιο γνωστικό αντικείμενο και κόστη για την εξεταστική επιτροπή.

Σουηδία: Η υποχρεωτική ιδιότητα μέλους και οι συνδρομές προς φοιτητικές ενώσεις καταργήθηκαν το 2010. Από τον Απρίλιο του 2008, οι φοιτητές δεν υποχρεούνται πλέον να καταβάλλουν κάποιο ποσό ως αναγνώριση της στήριξης που έλαβαν («Αρχικό Κεφάλαιο Αποφοίτων»).

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Δεν υπάρχουν διδάκτρα για τους Σκωτσέζους φοιτητές και για τους φοιτητές από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, προβλέπονται διδάκτρα για φοιτητές από την Αγγλία, την Ουαλία και τη Βόρειο Ιρλανδία καθώς και για τους διεθνείς φοιτητές.

Νορβηγία: Σε κάποια ιδρύματα στον επιχειρηγόμενο ιδιωτικό τομέα, οι φοιτητές πρέπει, επίσης, να καταβάλλουν διοικητικά τέλη εισαγωγής, ετήσια τέλη εγγραφής και να συμβάλλουν στο κόστος σπουδών.

ΟΛΕΣ ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΕΚΠΟΝΟΥΝ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΟΥΝ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Οι φοιτητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και/ή οι γονείς τους μπορούν να ωφεληθούν από ένα σύστημα οικονομικής στήριξης το οποίο, σε γενικές γραμμές, βασίζεται σε κάποιες κοινωνικές αρχές, περιλαμβανομένης της ισότητας της εκπαιδευτικής ευκαιρίας για όλους και, ειδικότερα, της διεύρυνσης της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η αρχή ότι οι τριτοβάθμιοι φοιτητές είναι οικονομικά ανεξάρτητοι από τις οικογένειές τους ενδέχεται, επίσης, να λαμβάνεται υπ' όψιν σε κάποιες χώρες. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται τρεις μείζονες κατηγορίες αρωγής:

- οικονομική στήριξη σε φοιτητές για να καλύψουν το κόστος διαβίωσης, υπό τη μορφή δανείων και/ή χορηγιών,
- οικονομική στήριξη για την καταβολή των διοικητικών τελών και συνδρομών στο κόστος σπουδών, υπό μορφή δανείων και/ή χορηγιών, απαλλαγών και/ή εκπνώσεων,
- οικονομική βοήθεια στους γονείς των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, υπό μορφή οικογενειακών επιδομάτων και/ή φορολογικών ελαφρύνσεων.

Μόνο επτά χώρες παρέχουν και τους τρεις προαναφερθέντες τύπους αρωγής (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Αυστρία και Σλοβακία). Ωστόσο, όλες οι χώρες παρέχουν οικονομική ενίσχυση στους φοιτητές προκειμένου να καλύψουν το κόστος διαβίωσης, αν και πολλές χώρες δεν παρέχουν στήριξη στους γονείς των φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα στο επίπεδο ISCED 5 για απόκτηση πρώτου πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό υποδηλώνει ένα μοντέλο βασισμένο στην οικονομική ανεξαρτησία των φοιτητών. Σε μια ομάδα χωρών (Δανία, Μάλτα, Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία), όπου η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν ή σχεδόν δωρεάν (οι φοιτητές πληρώνουν μόνο μια συνδρομή στη φοιτητική οργάνωση), η οικονομική ενίσχυση διατίθεται μόνο για το κόστος διαβίωσης των φοιτητών. Αντίθετα, στο Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία και την Κροατία, η στήριξη του κόστους διαβίωσης είναι ο μοναδικός τύπος στήριξης που διατίθεται στους φοιτητές, αν και πολλοί καλούνται να πληρώσουν διδάκτρα σπουδών ή διοικητικά τέλη. Στις Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, πέρα από τη βοήθεια στο κόστος διαβίωσης, οι φοιτητές μπορούν, επίσης, να λάβουν στήριξη για τα διοικητικά τέλη ή τα διδάκτρα σπουδών, ανάλογα με τη χώρα.

Το δεύτερο μοντέλο βασίζεται στη συνεχιζόμενη εξάρτηση των φοιτητών από τους γονείς τους. Η στήριξη υπό μορφή οικογενειακών επιδομάτων και/ή φορολογικών ελαφρύνσεων παρέχεται στους γονείς φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι για απόκτηση του πρώτου πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο επίπεδο ISCED 5. Αυτή η μορφή ενίσχυσης συμπληρώνει την άμεση στήριξη προς τους φοιτητές η οποία τους βοηθάει με το κόστος διαβίωσης.

Κάποιες χώρες/περιοχές δεν διαθέτουν στήριξη για συγκεκριμένους σκοπούς αλλά παρέχουν μια γενική και εφ' όλης της ύλης βοήθεια σε οποιονδήποτε φοιτητή πληροί τα κριτήρια χορήγησης στήριξης (Βέλγιο – γαλλόφωνη και γερμανόφωνη

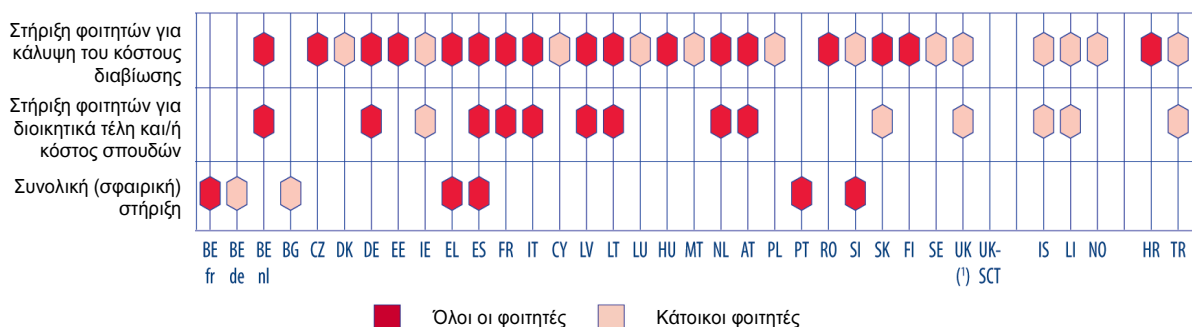
κοινότητα – Βουλγαρία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία και Πορτογαλία). Από αυτές τις χώρες, το Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), η Βουλγαρία και η Ιρλανδία δεν λαμβάνουν υπ’ όψιν το καθεστώς διαμονής των φοιτητών.

Τέλος, διάφορες χώρες παρέχουν διαφορετικούς τύπους στήριξης προσαρμοσμένους στις συγκεκριμένες ανάγκες των φοιτητών. Στην Ισπανία, για παράδειγμα, υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα στήριξης για φοιτητές προκειμένου να πληρώσουν διοικητικά τέλη και το κόστος σπουδών, καθώς και χορηγίες κινητικότητας για τους φοιτητές που σπουδάζουν σε διαφορετική Αυτόνομη Κοινότητα από εκείνη όπου κατοικούν. Αυτές οι χορηγίες καλύπτουν τη στέγαση και άλλα κόστη. Τέλος, υπάρχουν επίσης χορηγίες γνωστές ως «γενικές χορηγίες» για φοιτητές που σπουδάζουν στην Αυτόνομη Κοινότητα όπου κατοικούν. Αυτές οι χορηγίες περιλαμβάνουν έξοδα σχετικά με τη διαμονή, το υλικό, τη μετακίνηση στο εκπαιδευτικό κέντρο και μια αποζημίωση για την ασυμβατότητα της εκ παραλλήλου φοίτησης και εργασίας.

Υπάρχουν αρκετοί τρόποι για να δοθεί ώθηση στη φοιτητική κινητικότητα απ’ άκρη σ’ άκρη στην Ευρώπη, περιλαμβανομένης της παροχής οικονομικής ενίσχυσης σε όσους επιθυμούν να σπουδάσουν στο εξωτερικό και της εξασφάλισης της μεταφοράς των χορηγιών και των δανείων που παρέχονται από τη χώρα καταγωγής. Ένας άλλος τρόπος που μπορεί να συμβάλει σε αυτή την κατεύθυνση είναι οι χώρες υποδοχής να παρέχουν στήριξη ασχέτως από το καθεστώς διαμονής των φοιτητών.

Οι μισές υπό εξέταση χώρες δεν περιλαμβάνουν το καθεστώς διαμονής μεταξύ των κριτηρίων χορήγησης φοιτητικής οικονομικής ενίσχυσης. Ωστόσο, ακόμα και όταν οι φοιτητές δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι, είναι πιθανό να λαμβάνουν στήριξη από τη χώρα υποδοχής καθώς στα κριτήρια μπορεί να περιλαμβάνεται η ιθαγένεια (Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), Γερμανία, Ιρλανδία, Ελλάδα και Λετονία), μολονότι οι όροι που εφαρμόζονται συνήθως διαφέρουν για τους πολίτες της ΕΕ και τους πολίτες τρίτων χωρών. Στη Γερμανία, όλοι οι ντόπιοι και ξένοι φοιτητές δικαιούνται απαλλαγή από την καταβολή διδάκτρων ή συμμετοχή σε σχέδια δανεισμού ανάλογα με τους κανονισμούς που ισχύουν στο *Land* όπου εδρεύει το ίδρυμα (στήριξη για την πληρωμή διδάκτρων). Οι ξένοι φοιτητές δικαιούνται τη στήριξη BAföG υπό ορισμένους όρους. Δικαίωμα έχουν οι πολίτες της ΕΕ και του ΕΟΧ, εάν είναι μόνιμοι κάτοικοι στη Γερμανία ή απολαμβάνουν το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης ως εργαζόμενοι ή ως τέκνα ή σύζυγοι εργαζομένων. Μετά από σχετική μεταρρύθμιση του 2008 (22^{ος} τροποποιητικός νόμος για την BAföG), και άλλοι ξένοι φοιτητές αποκτούν σχετικό δικαίωμα, εάν ήδη κατοικούν στη Γερμανία νόμιμα και σκοπεύουν να μείνουν στη χώρα μακροπρόθεσμα, ανεξάρτητα εάν οι γονείς τους πληρούν τις προϋποθέσεις ελάχιστης προηγούμενης περιόδου απασχόλησης.

● **Σχήμα Δ12: Σκοπός της δημόσιας οικονομικής ενίσχυσης σε φοιτητές πλήρους φοίτησης σε προγράμματα απόκτησης πρώτου τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) στα δημόσια και/ή επιχορηγούμενα ιδιωτικά ιδρύματα, 2010/11**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Το Σχήμα αποτυπώνει την περίπτωση των φοιτητών πλήρους φοίτησης που είναι εγγεγραμμένοι σε επιδοτούμενη θέση σε πλήρη προγράμματα σπουδών για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5). Η συνολική (σφαιρική) στήριξη ή παροχή δεν αποσυνδέει τη στήριξη για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών από τη στήριξη για την πληρωμή διοικητικών τελών και/ή συνδρομών στο κόστος σπουδών.

Βλ. το Γλωσσάρι για ορισμούς της οικονομικής στήριξης.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Οι γονείς φοιτητών στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση συνεχίζουν να λαμβάνουν επίδομα τέκνου μέχρι την ηλικία των 26 ετών υπό τη μορφή συνολικής (σφαιρικής) ενίσχυσης. Εάν ο φοιτητής ζει χωριστά από την οικογένεια, λαμβάνει το επίδομα απευθείας.

Τσεχία: Τα κριτήρια που ένας φοιτητής πρέπει να πληροί διαφέρουν από ίδρυμα σε ίδρυμα. Συνήθως, περιλαμβάνουν την απόσταση του ιδρύματος από τον τόπο διαμονής του φοιτητή, την παράταση της τυπικής διάρκειας σπουδών πάνω από ένα έτος και την πλήρη καταβολή του κόστους σπουδών τους. Οι ξένοι φοιτητές ωφελούνται από κάποια στήριξη για το κόστος διαβίωσης. Η καντίνα λαμβάνει δημόσιες χορηγίες στήριξης ανάλογα με τον αριθμό των φοιτητών (ασχέτως ιθαγένειας). Στο επίπεδο ISCED 5B, η στήριξη για φοιτητές, προκειμένου να καλύψουν το κόστος διαβίωσης, δεν λαμβάνει υπ' όψιν το κριτήριο της ιθαγένειας. Επιπλέον, άλλα είδη στήριξης (ασφάλεια υγείας μέχρι την ηλικία των 26 ετών, επιδοτήσεις για γεύματα, μεταφορά και πολιτιστικές δραστηριότητες) είναι διαθέσιμα.

Γερμανία: Πέρα από τη φοιτητική στήριξη BAföG, υπάρχουν διαφορετικά σχέδια δανείων σε ομοσπονδιακό επίπεδο που προσφέρονται από την KfW-Bank (πρόκειται για δημόσια τράπεζα) με ευνοϊκούς όρους (χαμηλά επιτόκια). Επιπλέον, μια μορφή στήριξης για επιβράβευση εγκαινιάστηκε το 2010 (*Deutschlandstipendium*). Η στήριξη για το κόστος διαβίωσης (BAföG) είναι κατά το ήμισυ μη-επιστρεπτέα και κατά το ήμισυ επιστρεπτέα (άτοκα).

Εσθονία: Οικονομική στήριξη για φοιτητές σε συνθήκες πραγματικής φτώχειας ισχύει μόνο για τους ντόπιους φοιτητές.

Ιρλανδία: Στην περίπτωση πολιτών ΕΕ/ΕΟΧ/Ελβετίας σε καθεστώς πλήρους φοίτησης, που σπουδάζουν σε εγκεκριμένα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια του σχεδίου δωρεάν διδασκτρων, το κράτος καταβάλλει εκ μέρους τους τα δίδακτρα σπουδών για το προπτυχιακό επίπεδο.

Ελλάδα: Οι επιδοτήσεις για μετακίνηση προσφέρονται σε όλους τους φοιτητές. Επίσης, υπάρχουν μειώσεις για όλες τις εκδηλώσεις που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο, τα μουσεία κ.λπ.. Τέλος, σε κάποια περιφερειακά πανεπιστήμια η μετακίνηση προσφέρεται επίσης δωρεάν σε όλους τους φοιτητές.

Ισπανία: Υπάρχουν φορολογικές ελαφρύνσεις για τις οικογένειες με παιδιά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας και τον τόπο κατοικίας και σπουδών του φοιτητή.

Γαλλία: Ετήσια και έκτακτα επιδόματα σπουδών είναι διαθέσιμα για να βοηθήσουν τους φοιτητές που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δυσκολίες στη διάρκεια του έτους σπουδών (π.χ. διάλυση της οικογένειάς τους, αποδεδειγμένη ανεξαρτησία από την οικογένειά τους ή επιστροφή στις σπουδές μετά την ηλικία των 26 ετών).

Λετονία: Η στήριξη που παρέχεται στους γονείς μπορεί, επίσης, να είναι διαθέσιμη για τους ίδιους τους φοιτητές. Οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να ανακτήσουν μέρος των ετήσιων κονδυλίων που επενδύονται στην εκπαίδευση, την ασφάλεια υγείας κ.λπ..

Ουγγαρία: Φοιτητές με θέσεις που χρηματοδοτούνται από το κράτος.

Αυστρία: Οι ξένοι φοιτητές δικαιούνται οικονομική ενίσχυση υπό ορισμένους όρους σύμφωνα με τον Νόμο για τη Στήριξη των Φοιτητών.

Σλοβενία: Υπάρχει ολοκληρωμένο σχέδιο στήριξης: τα κονδύλια δεν δίνονται απευθείας στους φοιτητές αλλά στους φορείς παροχής των υπηρεσιών στέγασης, μετακίνησης (φοιτητές μόνιμοι κάτοικοι) και σίτισης (όλοι οι φοιτητές).

Σουηδία: Παράλληλα με την εισαγωγή των διδασκτρων σπουδών για τους διεθνείς φοιτητές, εγκαινιάστηκαν, επίσης, δύο νέα προγράμματα υποτροφιών που στοχεύουν στους φοιτητές που πληρώνουν διδάκτρα.

Νορβηγία: Το Σχήμα περιλαμβάνει μόνο τους φοιτητές στα δημόσια ιδρύματα. Οι φοιτητές σε επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα πρέπει να συνεισφέρουν στα δίδακτρα σπουδών. Ειδικές μορφές οικονομικής στήριξης είναι διαθέσιμες γι' αυτούς τους φοιτητές. Στα δημόσια ιδρύματα, κανένας φοιτητής, μόνιμος κάτοικος ή αλλοδαπός, δεν πληρώνει οποιοδήποτε είδος διδασκτρων σπουδών.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Η ΑΡΧΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΥΝΗΘΩΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να αποκτήσουν ακαδημαϊκά προσόντα στην εκπαίδευση, καλούνται να ακολουθήσουν ακαδημαϊκές σπουδές, περιλαμβανομένου ενός προγράμματος σπουδών στην επιστήμη της αγωγής, το οποίο τους παρέχει τις θεωρητικές και πρακτικές δεξιότητες (περιλαμβανομένης και την τοποθέτησης σε σχολείο) που απαιτούνται για να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό επάγγελμα.

Διακρίνονται δύο μοντέλα αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με το **ταυτόχρονο μοντέλο**, το επαγγελματικό σκέλος της εκπαίδευσης παρέχεται εξ αρχής παράλληλα με τη γενική εκπαίδευση και/ή τη μελέτη του/των γνωστικού/γνωστικών αντικείμενου/ων που ο υποψήφιος εκπαιδευτικός προτίθεται να διδάξει. Σύμφωνα με το **διαδοχικό μοντέλο**, οι φοιτητές πρώτα παρακολουθούν ακαδημαϊκές σπουδές/γνωστικό αντικείμενο και ακολουθούν ένα επαγγελματικό πρόγραμμα σπουδών στην εκπαίδευση μετά την ολοκλήρωση του ακαδημαϊκού τους πτυχίου. Η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών γνώρισε πολλές αλλαγές από την έναρξη της διαδικασίας της Μπολόνια. Επομένως, ιστορικές συγκρίσεις θα πρέπει να επιχειρούνται με προσοχή. Έχοντας αυτό υπ' όψιν, μπορούμε να σημειώσουμε ότι από το 2002/03 (Ευρυδίκη, 2005), ο αριθμός των χωρών που παρέχουν το διαδοχικό μοντέλο κατάρτισης των εκπαιδευτικών, πέρα από το ταυτόχρονο μοντέλο, έχει αυξηθεί για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης.

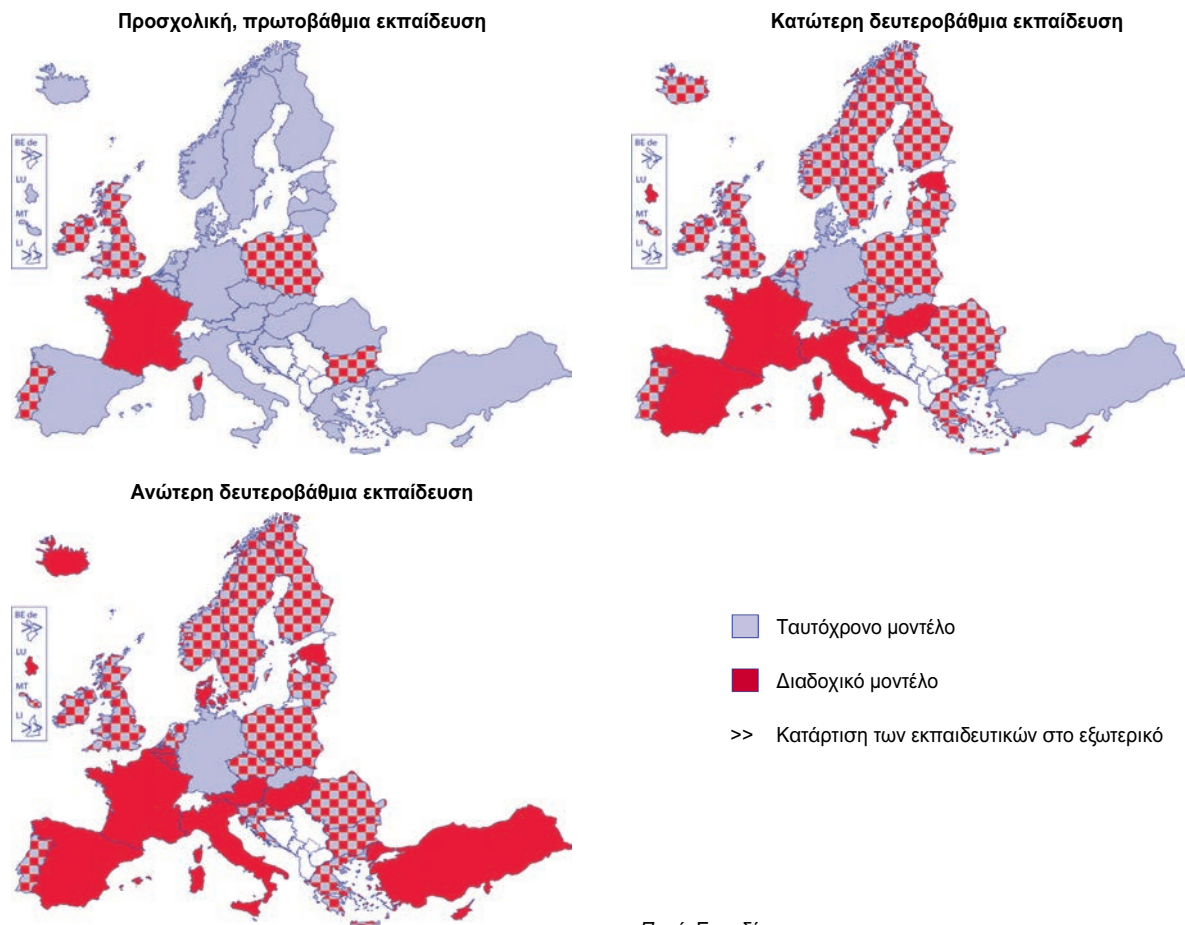
Σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι εκπαιδευτικοί στο προσχολικό και πρωτοβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης καταρτίζονται σύμφωνα με το ταυτόχρονο μοντέλο. Στη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), είναι διαθέσιμες τόσο η ταυτόχρονη όσο και η διαδοχική κατεύθυνση. Ωστόσο, ενώ η Ιρλανδία και η Πολωνία αναφέρουν ότι το ταυτόχρονο μοντέλο είναι το πιο σύνηθες μοντέλο για τους υποψήφιους δασκάλους σε προσχολικό και πρωτοβάθμιο επίπεδο, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) το διαδοχικό μοντέλο είναι πιο συνηθισμένο.

Για τη γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η κατάσταση είναι πιο σύνθετη. Το ταυτόχρονο μοντέλο είναι η μοναδική επιλογή στο Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία, τη Σλοβακία και την Τουρκία. Ωστόσο, στην Εσθονία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο και την Ουγγαρία, το διαδοχικό μοντέλο είναι το μόνο διαθέσιμο μοντέλο κατάρτισης. Στην πλειονότητα όλων των άλλων χωρών όπου συνυπάρχουν τα δύο μοντέλα, το ταυτόχρονο μοντέλο είναι η πιο διαδεδομένη κατεύθυνση γι' αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης.

Πολλές χώρες προσφέρουν και τις δύο κατευθύνσεις κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά το διαδοχικό μοντέλο κατάρτισης των εκπαιδευτικών είναι πιο κοινό, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, τη Σλοβενία και τη Νορβηγία. Ομοίως, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), οι εκπαιδευτικοί εξειδικεύονται σε γνωστικά αντικείμενα τόσο για το κατώτερο όσο και για το ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Εκεί επικρατεί το διαδοχικό μοντέλο. Τα ταυτόχρονα προγράμματα είναι διαθέσιμα για περιορισμένο αριθμό ειδικοτήτων.

Στη Γερμανία και τη Σλοβακία, το ταυτόχρονο μοντέλο είναι η μόνη δυνατή κατεύθυνση για τη διδασκαλία σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Στη Γαλλία, μόνο το διαδοχικό μοντέλο είναι διαθέσιμο.

- **Σχήμα Ε1: Δομή της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών προσχολικής, πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 0, 1, 2 και 3), 2010/11**

Επεξηγηματική σημείωση

Το **ταυτόχρονο μοντέλο** παρέχει γενική εκπαίδευση και απόκτηση επάρκειας στο/α συγκεκριμένο/α γνωστικό/ά αντικείμενο/α που οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί θα διδάξουν μετά την απόκτηση του πτυχίου τους. Οι φοιτητές μαθαίνουν τις επαγγελματικές πτυχές της διδασκαλίας από την αρχή των σπουδών τους στην ανώτατη εκπαίδευση. Βάσει του **διαδοχικού μοντέλου**, οι φοιτητές αποκτούν ένα ακαδημαϊκό πτυχίο (bachelor ή bachelor + master) προτού ξεκινήσουν τις επαγγελματικές τους σπουδές.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE de): Η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών του δευτεροβάθμιου επιπέδου παρέχεται εκτός γερμανόφωνης κοινότητας. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί κατάρτιζονται στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου.

Λουξεμβούργο: Για τη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί συνήθως λαμβάνουν μεταπτυχιακό τίτλο Master στο εξωτερικό και εν συνεχεία ακολουθούν την επαγγελματική τους κατάρτιση εντός της χώρας.

Λιχτενστάιν: Η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών λαμβάνει χώρα στο εξωτερικό. Οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί ως επί το πλείστον κατάρτιζονται στην Ελβετία και την Αυστρία.

Η ΑΡΧΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΝΗΘΩΣ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ BACHELOR Ή MASTER ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΣΕ 13 ΧΩΡΕΣ

Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά στο επίπεδο προσόντων που οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αποκτήσουν προκειμένου να πληρούν τις προϋποθέσεις για να γίνουν πλήρως κατηρτισμένοι εκπαιδευτικοί. Η ελάχιστη προϋπόθεση για να γίνει κάποιος εκπαιδευτικός στο **προσχολικό επίπεδο** στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είναι τα προσόντα τριτοβάθμιου επιπέδου που αποκτά μετά από τρία ή τέσσερα έτη σπουδών. Οι περισσότερες χώρες απαιτούν οι προσχολικοί εκπαιδευτικοί να κατέχουν πτυχίο Bachelor ή ισοδύναμο τίτλο σπουδών. Ωστόσο, στην Τσεχία, τη Γερμανία,

την Ιρλανδία, τη Μάλτα, την Αυστρία και τη Σλοβακία, το κατώτατο επίπεδο αρχικών προσόντων των εκπαιδευτικών είναι είτε η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3) είτε το μη-τριτοβάθμιο μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο (ISCED 4). Αντίθετα, απαιτείται πτυχίο Master στη Γαλλία, την Πορτογαλία και την Ισλανδία. Συνολικά, μπορούμε να σημειώσουμε ότι το ελάχιστο επίπεδο προσόντων που απαιτείται για να γίνει κάποιος εκπαιδευτικός στην προσχολική εκπαίδευση, έχει αυξηθεί στην Ευρώπη σε σύγκριση με το 2006/07 (Ευρυδίκη, 2009).

Ομοίως, η συντριπτική πλειονότητα των χωρών απαιτούν από τους υποψήφιους **εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση** να κατέχουν πτυχίο Bachelor ή ισότιμο τίτλο σπουδών, το οποίο απαιτεί σπουδές τριετούς ή τετραετούς διάρκειας. Εξαιρέσεις αποτελούν δέκα ευρωπαϊκές χώρες – η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία, η Σλοβακία, η Φινλανδία, η Ισλανδία και η Κροατία – όπου η αρχική εκπαίδευση για τους πρωτοβάθμιους εκπαιδευτικούς παρέχεται σε επίπεδο Master και συνήθως διαρκεί πέντε χρόνια. Σε σύγκριση με το 2006/07 (Ευρυδίκη, 2009), το 2010/11 είναι εμφανής μια αύξηση στην ελάχιστη διάρκεια της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών σε πολλές χώρες.

Σχεδόν στις μισές χώρες, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών που σκοπεύουν να εργαστούν στο **κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο**, λαμβάνει χώρα σε επίπεδο Bachelor (τρία με τέσσερα χρόνια) και στις άλλες μισές χώρες παρέχεται σε επίπεδο Master (συνήθως περίπου πέντε χρόνια). Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες απαιτούν πτυχίο Master ως ελάχιστο προσόν για τους υποψήφιους **εκπαιδευτικούς στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**. Εξαιρέση αποτελούν 11 χώρες ή περιοχές όπου το ελάχιστο επίπεδο προσόντων είναι σε επίπεδο Bachelor και ισχύει για τους εκπαιδευτικούς σε όλα τα επίπεδα σχολικής εκπαίδευσης.

Τέλος, πέρα από την απόκτηση εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων, σε 13 χώρες ή περιοχές, οι εκπαιδευτικοί πρέπει, επίσης, να περάσουν μια εισαγωγική περίοδο, συνήθως αμέσως αφότου αποκτήσουν τα προσόντα τους. Η εισαγωγική φάση γενικά θεωρείται ως ένα διαρθρωμένο πρόγραμμα στήριξης για υποψήφιους εκπαιδευτικούς. Σε κάποιες χώρες, ισχύει για τους εκπαιδευτικούς σε όλα τα σχολικά επίπεδα στη γενική εκπαίδευση. Σε άλλες χώρες είναι προϋπόθεση μόνο στο δευτεροβάθμιο ή το πρωτοβάθμιο επίπεδο, αλλά όχι στο προσχολικό επίπεδο. Στη διάρκεια της εισαγωγικής περιόδου, εκπαιδευτικοί που πρόσφατα έλαβαν τα πτυχία τους διεκπεραιώνουν πλήρως ή μερικώς και επ' αμοιβή τα καθήκοντα που αναλαμβάνουν οι έμπειροι εκπαιδευτικοί. Οι περισσότερες χώρες παρέχουν την εισαγωγική φάση ξεχωριστά από την υποχρεωτική επαγγελματική κατάρτιση που λαμβάνουν οι υποψήφιοι προτού αποκτήσουν το πτυχίο τους στην εκπαίδευση.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα Ε2)

Οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί μπορούν να ακολουθήσουν είτε το ταυτόχρονο είτε το διαδοχικό μοντέλο **αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών**, ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης και τη χώρα (βλ. σημείωση στο Σχήμα Ε1). Η περίοδος σπουδών περιλαμβάνει τον χρόνο που απαιτείται για την απόκτηση του απαραίτητου ακαδημαϊκού πτυχίου προτού ξεκινήσει το πρόγραμμα σπουδών στην αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών βάσει του διαδοχικού μοντέλου.

Η **εισαγωγική περίοδος** είναι μια δομημένη υποστηρικτική φάση για τους νέους εκπαιδευτικούς που ξεκινούν να διδάσκουν για πρώτη φορά. Κατά τη διάρκεια της εισαγωγικής περιόδου, αυτοί οι εκπαιδευτικοί διεκπεραιώνουν πλήρως ή μερικώς και επ' αμοιβή τα καθήκοντα που ανατίθενται σε έμπειρους εκπαιδευτικούς. Κανονικά, αυτή η φάση περιλαμβάνει και μια θεωρητική πτυχή. Είναι μια επιπλέον προϋπόθεση για την υποχρεωτική επαγγελματική κατάρτιση που λαμβάνουν οι υποψήφιοι πριν αποκτήσουν το πτυχίο τους στην εκπαίδευση. Η εισαγωγική περίοδος διαφέρει από την αμιγώς διοικητική δοκιμαστική περίοδο. Κανονικά η ελάχιστη διάρκειά της είναι μερικοί μήνες.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Ιρλανδία: Επί του παρόντος, η συμμετοχή των υπό κατάρτιση εκπαιδευτικών σε επίσημο πρόγραμμα εισαγωγικής περιόδου εξακολουθεί να είναι εθελοντική, αλλά θα γίνει υποχρεωτική το 2012.

Κύπρος: Η διάρκεια της εισαγωγικής περιόδου είναι 39 ημέρες για τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς σε όλα τα επίπεδα.

Σουηδία: Από το φθινόπωρο του 2011, οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να κάνουν έναν τελικό εισαγωγικό χρόνο σε σχολείο υπό την εποπτεία ενός έμπειρου εκπαιδευτικού στα πλαίσια της αρχικής τους κατάρτισης.

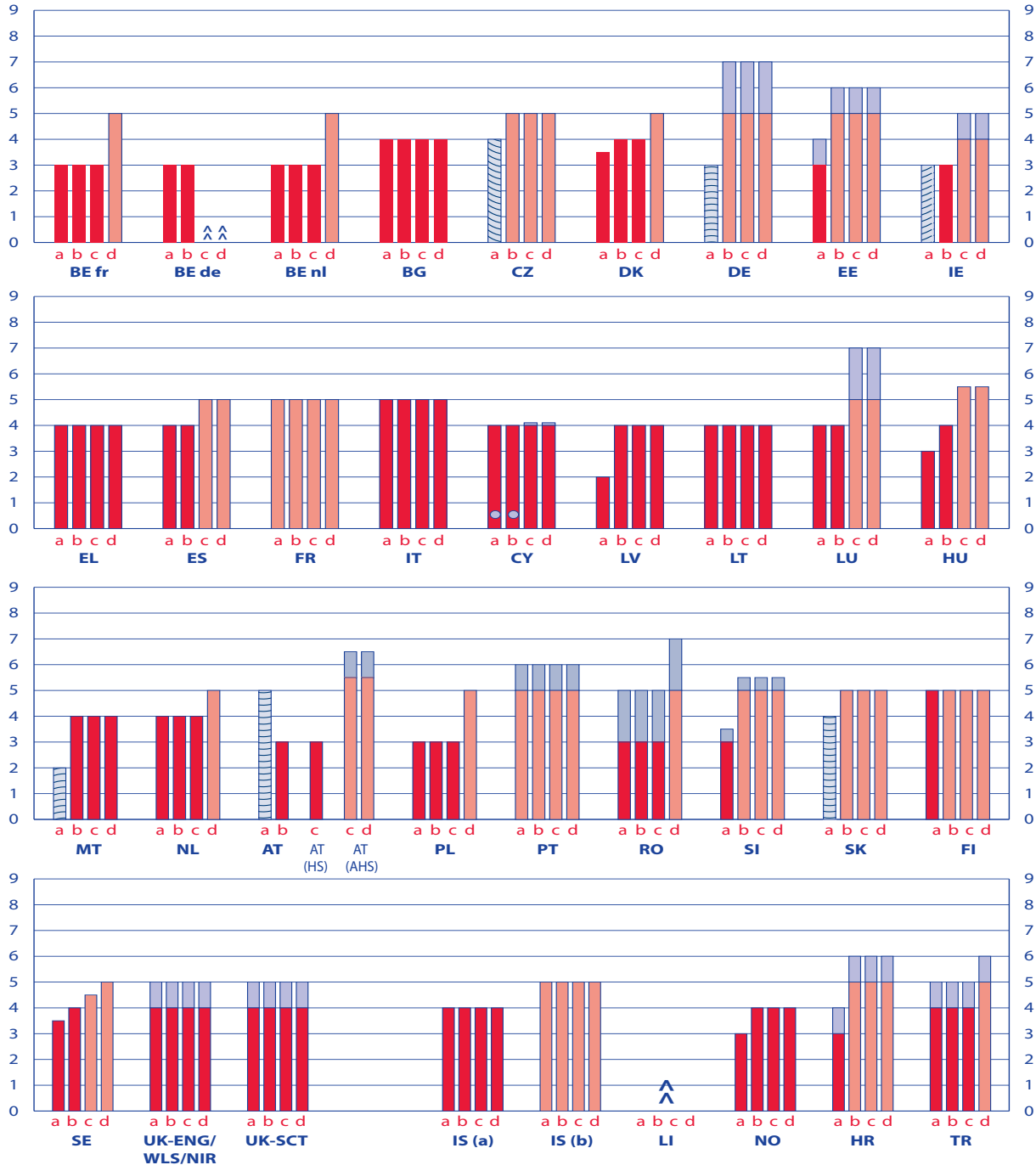
Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Το μεταπτυχιακό πιστοποιητικό στην εκπαίδευση (PGCE, δηλαδή το πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης διαδοχικής κατεύθυνσης) δεν συγκαταλέγεται στο πρόγραμμα Master. Μπορεί, όμως, να περιλαμβάνει κάποιο επίπεδο σπουδών Master το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει στο σχετικό πτυχίο.

Ισλανδία: Ο Νόμος 87/2008 για την Κατάρτιση και Απασχόληση των Εκπαιδευτικών προβλέπει ότι η κατάρτιση των εκπαιδευτικών για να αποκτήσουν καθεστώς κατηρημένου εκπαιδευτικού θα πρέπει να παρέχεται σε επίπεδο Master. Αυτός ο νόμος δεν θα έχει τεθεί πλήρως σε ισχύ μέχρι το 2013. Υπάρχει μια μεταβατική περίοδος κατά την οποία τα ιδρύματα κατάρτισης των εκπαιδευτικών προσφέρουν δύο προγράμματα (α και β).

Νορβηγία: Πέρα από το τριετές πρόγραμμα, υπάρχουν και άλλες κατευθύνσεις για απόκτηση προσόντων εκπαιδευτικών, περιλαμβανομένου ενός πενταετούς προγράμματος ταυτόχρονης κατάρτισης εκπαιδευτικών σε επίπεδο Master.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

- Σχήμα E2: Απαιτούμενο επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών από την προσχολική μέχρι την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0, 1, 2 και 3), και η διάρκεια της εισαγωγικής περιόδου, 2010/11

Για διδασκαλία σε επίπεδο:

a Προσχολικό

b Πρωτοβάθμιο

c Κατώτερο δευτεροβάθμιο

d Ανώτερο δευτεροβάθμιο

Απαραίτητα προσόντα:

ISCED 3/4
Επίπεδο Bachelor

Επίπεδο Master
Σπουδές στο εξωτερικό

Εισαγωγική περίοδος

μετά την ΑΚΕ
στη διάρκεια της ΑΚΕ

Πηγή: Ευρυδίκη.

ΚΑΠΟΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΣΟΒΑΡΗ ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΑΤΗΡΤΙΣΜΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Οι εκπαιδευτικοί έχουν καίριο ρόλο στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης και επομένως, είναι σημαντικό τα σχολεία να προσλαμβάνουν, να καταρτίζουν και να διατηρούν άρτια κατηρτισμένο διδακτικό προσωπικό. Περίπου οι μισές ευρωπαϊκές χώρες δεν αντιμετωπίζουν μείζονος σημασίας προβλήματα σε αυτόν τον τομέα. Ωστόσο, μια ανάλυση της σύνθεσης του σημερινού εκπαιδευτικού σώματος αποκαλύπτει ότι η παροχή κατάλληλων εκπαιδευτικών αποτελεί εστία προβληματισμού σε κάποιες χώρες.

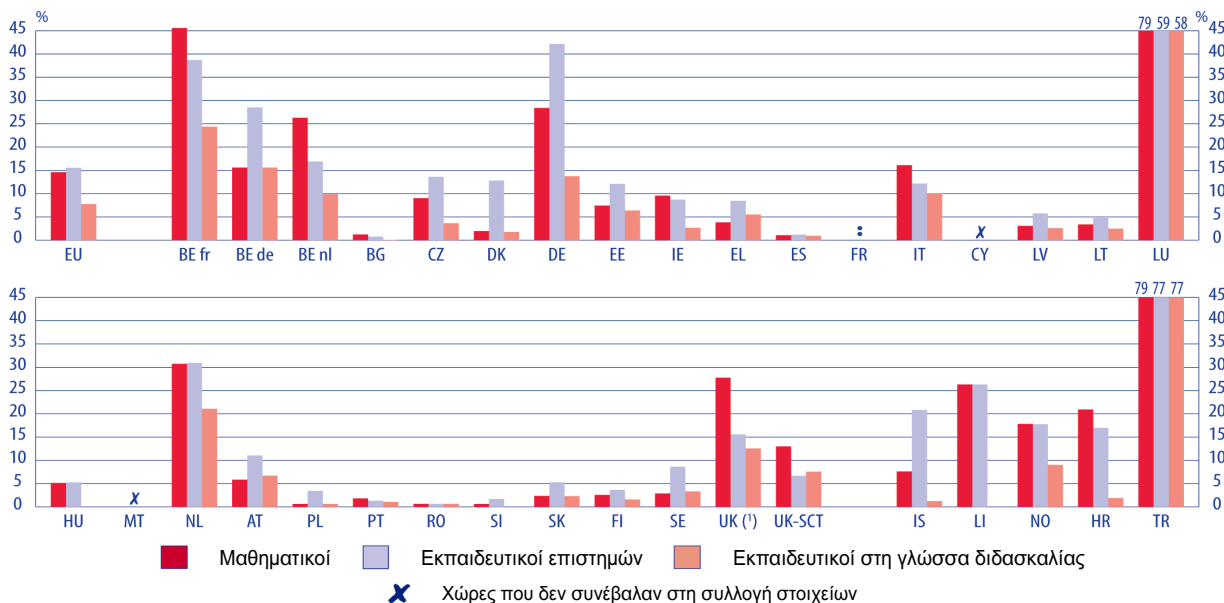
Στοιχεία που προέρχονται από την τελευταία έρευνα PISA (2009) καταδεικνύουν ότι κατά μέσο όρο στις συμμετέχουσες ευρωπαϊκές χώρες, περίπου το 15 % των μαθητών ηλικίας 15 ετών φοιτούσαν σε σχολεία όπου ο διευθυντής ανέφερε ότι η διδασκαλία εμποδίζεται, τουλάχιστον σε κάποιον βαθμό, από έλλειψη κατηρτισμένων εκπαιδευτικών στις επιστήμες και τα μαθηματικά. Ο μέσος όρος της ΕΕ είναι χαμηλότερος για τη γλώσσα διδασκαλίας, με το 7,7 % των μαθητών να φοιτούν σε σχολεία που αντιμετωπίζουν έλλειψη εκπαιδευτικών σε αυτό το μάθημα.

Το Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), η Γερμανία, το Λουξεμβούργο και η Τουρκία ήταν οι χώρες που επηρεάστηκαν περισσότερο από τις ελλείψεις εκπαιδευτικών, καθώς περισσότεροι από το 40 % των 15χρονων σε αυτές τις χώρες φοιτούσαν σε σχολεία όπου οι διευθυντές ανέδειξαν αυτό το θέμα ως πρόβλημα. Τα ποσοστά ανήλθαν σχεδόν στο 80 % στην περίπτωση των μαθηματικών στο Λουξεμβούργο και στην περίπτωση των εκπαιδευτικών και στα τρία μαθήματα στην Τουρκία.

Αυτές οι χώρες ακολουθούνται από το Βέλγιο (γερμανόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), τις Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν, όπου μεταξύ 20 % και 40 % των μαθητών φοιτούν σε σχολεία των οποίων οι διευθυντές ανέφεραν έλλειψη κατηρτισμένων εκπαιδευτικών στις επιστήμες, τα μαθηματικά ή τη γλώσσα διδασκαλίας.

Επιχειρώντας να συγκρίνουμε την έλλειψη των εκπαιδευτικών στα βασικά μαθήματα με την έλλειψη εκπαιδευτικών σε άλλα μαθήματα (βλ. τον πίνακα με τα στοιχεία κάτω από το Σχήμα Ε3), καθίσταται εμφανές ότι σε κάποιες χώρες, όπως είναι η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες και η Τουρκία, τα ποσοστά είναι υψηλά σε όλα τα μαθήματα, καταδεικνύοντας ότι υπάρχει γενική έλλειψη εκπαιδευτικών στη χώρα. Σε κάποιες άλλες χώρες, όπως είναι το Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), η Ιρλανδία και η Σλοβακία, η έλλειψη είναι λιγότερο έντονη στα βασικά σε σχέση με άλλα μαθήματα.

● Σχήμα Ε3: Ποσοστά μαθητών ηλικίας 15 ετών που φοιτούν σε σχολεία όπου η διδασκαλία επηρεάζεται από έλλειψη κατηρτισμένων εκπαιδευτικών στα βασικά μαθήματα, 2009

Πηγή: ΟΟΣΑ, PISA 2009.

Στοιχεία

	EU	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
Μαθηματικοί	14.6	45.6	15.6	26.3	1.2	9.0	1.9	28.4	7.4	9.6	3.8	1.1	:	16.1	x	3.1	3.4	79.3
Εκπαιδευτικοί επιστημών	15.5	38.7	28.5	16.9	0.7	13.6	12.8	42.2	12.1	8.7	8.4	1.2	:	12.2	x	5.7	4.8	58.5
Εκπαιδευτικοί γλώσσας διδασκαλίας	7.7	24.4	15.6	9.8	0.1	3.6	1.7	13.8	6.4	2.7	5.5	0.9	:	10.0	x	2.6	2.5	58.2
Άλλα μαθήματα	22.4	73.1	80.4	30.7	10.5	31.4	22.1	50.7	19.0	34.8	4.8	6.3	:	22.4	x	5.4	10.9	35.7
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (¹)	UK- SCT	IS	LI	NO	HR	TR
Μαθηματικοί	5.2	x	30.8	5.8	0.6	1.8	0.6	0.6	2.4	2.6	2.9	27.8	13.0	7.6	26.3	17.8	20.9	79.4
Εκπαιδευτικοί επιστημών	5.2	x	30.9	11.0	3.4	1.3	0.6	1.7	5.3	3.6	8.6	15.6	6.7	20.8	26.3	17.7	17.0	76.9
Εκπαιδευτικοί γλώσσας διδασκαλίας	0.0	x	21.1	6.7	0.6	1.1	0.6	0.0	2.3	1.6	3.3	12.5	7.6	1.2	0.0	9.0	1.9	76.6
Άλλα μαθήματα	6.2	x	42.5	21.2	5.3	4.7	5.9	4.5	28.1	13.4	14.7	14.8	20.5	12.7	19.3	29.8	21.1	81.3

Πηγή: ΟΟΣΑ, PISA 2009.

UK (¹) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Το Σχήμα συνοψίζει τις απαντήσεις των διευθυντών στην επιλογή «έλλειψη κατηρτισμένων μαθηματικών» στα πλαίσια της ερώτησης «Η ικανότητα του σχολείου σας να παρέχει διδασκαλία εμποδίζεται από οποιοδήποτε από τα ακόλουθα ζητήματα;». Συγκεντρώνει δύο από τις τέσσερις διαθέσιμες κατηγορίες απαντήσεων «σε κάποιον βαθμό» και «πολύ» αλλά παραλείπει τις απαντήσεις «καθόλου» και «ελάχιστα».

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Γαλλία: Η χώρα συμμετείχε στην έρευνα PISA 2009 αλλά δεν διένειμε το σχολικό ερωτηματολόγιο. Στη Γαλλία, οι 15χρονοι μαθητές τοποθετούνται σε δύο διαφορετικούς τύπους σχολείων και επομένως μια ανάλυση σε επίπεδο σχολείων μπορεί να είναι ανακόλουθη.

Λουξεμβούργο: Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο μπορεί να μην είναι αξιόπιστα λόγω του μικρού αριθμού των σχολείων που συμμετείχαν.

Αυστρία: Οι τάσεις δεν είναι αυστηρά συγκρίσιμες, καθώς κάποια αυστριακά σχολεία μπουκόταραν την έρευνα PISA 2009 (βλ. ΟΟΣΑ, 2010). Ωστόσο, τα αυστριακά αποτελέσματα περιλαμβάνονται στον μέσο όρο της ΕΕ-27.

ΟΛΟΕΝΑ ΚΑΙ ΠΙΟ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ Ή ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ ΚΑΤΗΡΤΙΣΜΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

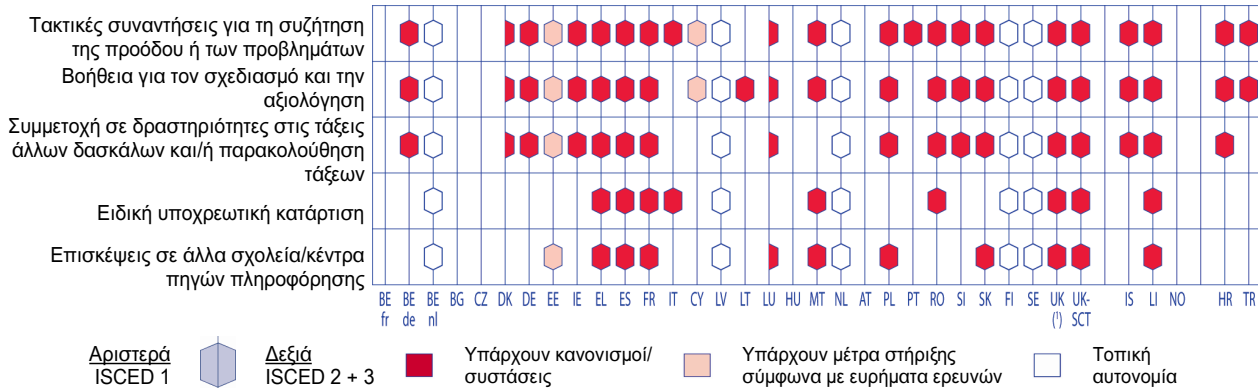
Οι εκπαιδευτικοί ενδέχεται να αντιμετωπίσουν πολλές προκλήσεις στα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας τους. Μολονότι μόνο 13 χώρες ή περιοχές προσφέρουν ολοκληρωμένα εισαγωγικά προγράμματα στα πλαίσια ολόκληρου του συστήματος (βλ. Σχήμα Ε2), πολλές χώρες παρέχουν ξεχωριστά μέτρα στήριξης που μπορούν αφενός να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να αντεπεξέλθουν στις πιθανές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ως νεοεισερχόμενοι στο επάγγελμα και αφετέρου να μειώσουν τις πιθανότητες αυτοί οι εκπαιδευτικοί να εγκαταλείψουν πρόωρα το επάγγελμα. Επιπλέον, ένας εκπαιδευτής, είθισται να είναι ο διευθυντής του σχολείου ή ένας έμπειρος εκπαιδευτικός με σεβαστό αριθμό ετών προϋπηρεσίας, συχνά ορίζεται υπεύθυνος για τους νεοεισερχόμενους εκπαιδευτικούς.

Τα μέτρα στήριξης για τους νέους εκπαιδευτικούς έχουν διαδοθεί ευρέως στην Ευρώπη. Ενώ το 2002/03 μόνο 14 χώρες παρείχαν επίσημη βοήθεια βάσει κεντρικών ρυθμίσεων ή συστάσεων (Ευρυδίκη, 2005), το 2006/07 ο αριθμός των χωρών ανήλθε στις 20 (Ευρυδίκη, 2009). Το 2010/11, 21 χώρες ανέφεραν κεντρικές κατευθύνσεις για μέτρα στήριξης των νέων εκπαιδευτικών. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν, ειδικότερα, τακτικές συζητήσεις για την πρόοδο και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη δουλειά τους και βοήθεια για τον σχεδιασμό των μαθημάτων και την αξιολόγηση των μαθητών.

Στην Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Λιχτενστάιν, κανονισμοί ή συστάσεις κεντρικού επιπέδου διασφαλίζουν την παροχή όλων των τύπων μέτρων στήριξης για τους νεοεισερχόμενους. Αντίθετα, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, τα σχολεία είναι ελεύθερα να αποφασίσουν ποιον τύπο στήριξης θα παρέχουν.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, μολονότι στην Εσθονία και την Κύπρο δεν υπάρχουν κεντρικοί κανονισμοί, κάποια από τα μέτρα στήριξης που αναφέρονται πιο κάτω παρέχονται στους νέους εκπαιδευτικούς. Αρκετές άλλες χώρες επίσης αναφέρουν πως δεν έχουν κανονισμούς ή συστάσεις για στήριξη των νέων εκπαιδευτικών, μολονότι στην πράξη τέτοια μέτρα μπορεί να εφαρμόζονται σε κάποια σχολεία.

● **Σχήμα Ε4: Τύποι στήριξης για νεοεισερχόμενους στο εκπαιδευτικό επάγγελμα στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3): κανονισμοί, συστάσεις ή ευρήματα ερευνών, 2010/11**

Πηγή: Ευρωδίκη.

UK (*) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Τα μέτρα στήριξης που παρατίθενται είναι παραδείγματα του τύπου των δραστηριοτήτων που ένα σχολείο αναμένεται να προσφέρει ανάλογα με τις συγκεκριμένες ανάγκες του κάθε εκπαιδευτικού.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Δανία: Κανονισμοί για μέτρα στήριξης για νέους εκπαιδευτικούς αφορούν μόνο σε όσους διδάσκουν στο επίπεδο ISCED 3.

Εσθονία: Όλα τα μέτρα στήριξης, εκτός από εκείνα που αφορούν στην εισαγωγική φάση, αφορούν στους νέους εκπαιδευτικούς του επιπέδου ISCED 2.

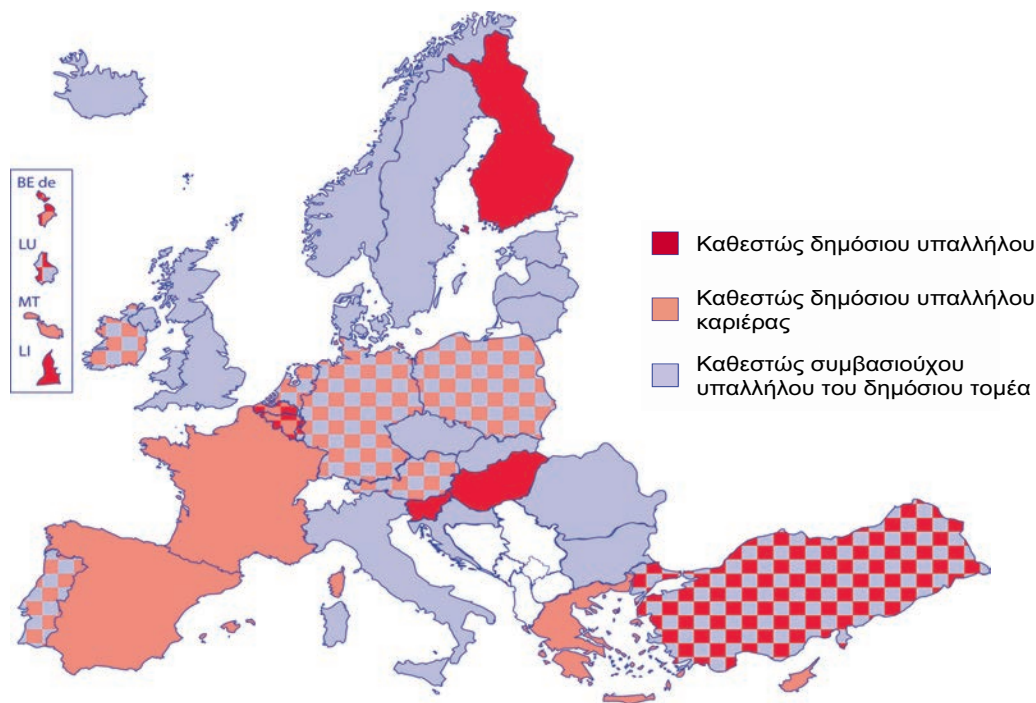
Μάλτα: Η ειδική υποχρεωτική κατάρτιση αναφέρεται σε ένα πρόγραμμα τριών ημερών μισής διάρκειας για όλους τους νέους κατηρτισμένους εκπαιδευτικούς που πραγματοποιείται ακριβώς πριν την έναρξη του σχολικού έτους.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΕΡΓΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΒΑΣΕΙ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Στις ευρωπαϊκές χώρες, το καθεστώς απασχόλησης των πλήρως κατηρτισμένων εκπαιδευτικών στα πρωτοβάθμια, κατώτερα και ανώτερα δευτεροβάθμια επίπεδα της δημόσιας εκπαίδευσης ταξινομείται σε δύο κύριες κατηγορίες. Σε πάνω από τις μισές χώρες, οι εκπαιδευτικοί συνήθως προσλαμβάνονται βάσει συμβάσεων αορίστου χρόνου οι οποίες υπάγονται στη γενική εργατική νομοθεσία. Ως υπάλληλοι του δημόσιου τομέα, οι εκπαιδευτικοί εργοδοτούνται σε τοπικό ή σχολικό επίπεδο, αν και συνήθως προσλαμβάνονται απευθείας από το σχολείο όπου διδάσκουν. Αλλού, οι εκπαιδευτικοί υπάγονται σε καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου και στις περισσότερες χώρες, διορίζονται εφ' όρου ζωής ως δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας. Στη Γερμανία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και την Τουρκία, συνυπάρχουν τόσο η κατηγορία των δημόσιων υπαλλήλων όσο και η κατηγορία των εκπαιδευτικών που είναι υπάλληλοι του δημόσιου τομέα.

Οι εκπαιδευτικοί που είναι δημόσιοι υπάλληλοι εργοδοτούνται από τις δημόσιες Αρχές σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Απασχολούνται σύμφωνα με ένα ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο διαφέρει από τη νομοθεσία που διέπει τις συμβατικές σχέσεις στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Σε κάποιες περιπτώσεις, όπως στην Ιρλανδία, οι νέοι κατηρτισμένοι εκπαιδευτικοί που ακόμη δεν εξασφάλισαν καθεστώς μονιμότητας μπορούν, μετά από ορισμένο αριθμό ετών σε ένα σχολείο, να συνάψουν συμβάσεις αορίστου χρόνου. Η έννοια του μόνιμου διορισμού εφ' όρου ζωής είναι πολύ σημαντική, καθώς οι εκπαιδευτικοί σε αυτές τις περιπτώσεις χάνουν τη δουλειά τους μόνο υπό πολύ εξαιρετικές περιστάσεις.

- **Σχήμα Ε5: Καθεστώς εργοδότησης εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Στο παρόν Σχήμα περιλαμβάνονται μόνο οι πλήρως κατηρισμένοι εκπαιδευτικοί του δημόσιου τομέα (δηλαδή εκείνοι που εργάζονται σε σχολεία τα οποία χρηματοδοτούν, διοικούν και στα οποία ασκούν άμεσο έλεγχο οι δημόσιες αρχές). Εξαιρέση αποτελούν το Βέλγιο, η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες, όπου η πλειονότητα των μαθητών φοιτούν σε επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία (δηλαδή σχολεία των οποίων πέρα από τη μισή βασική χρηματοδότηση προέρχεται από τον δημόσιο κορβανά).

Στο καθεστώς **δημόσιου υπαλλήλου** ο εκπαιδευτικός εργοδοτείται από τις δημόσιες Αρχές (σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο), σύμφωνα με νομοθετικό πλαίσιο που διαφέρει από εκείνο που διέπει τις συμβατικές σχέσεις στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

Δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας είναι εκείνοι που διορίζονται εφ' όρου ζωής από την αρμόδια κεντρική ή περιφερειακή Αρχή, όπου αυτές αντιστοιχούν στην ανώτατη Αρχή για την εκπαίδευση.

Ο όρος **υπάλληλος του δημόσιου τομέα με καθεστώς συμβασιούχου** αναφέρεται σε εκπαιδευτικούς που, σε γενικές γραμμές, προσλαμβάνονται από τις τοπικές ή σχολικές Αρχές σε συμβατική βάση σύμφωνα με τη γενική νομοθεσία απασχόλησης και με ή χωρίς συμφωνίες σε κεντρικό επίπεδο για μισθούς και όρους εργασίας.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε σχολεία τα οποία υπάγονται διοικητικά σε κάθε μία από τις τρεις κοινότητες διορίζονται ως δημόσιοι υπάλληλοι. Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα θεωρούνται «αφομοιωμένοι» στο καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου, αν και η απασχόλησή τους εμπίπτει στη γενική νομοθεσία για την απασχόληση.

Γερμανία: Οι εκπαιδευτικοί σε κάποια από τα *Länder* εργοδοτούνται βάσει μόνιμων κυβερνητικών συμβάσεων. Γενικά, το καθεστώς τους ισοδυναμεί με εκείνο των δημόσιων υπαλλήλων.

Μάλτα: Στο επίπεδο ISCED 3, ο όρος «δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας» αναφέρεται στα σχολεία που υπάγονται στη δικαιοδοσία των Εκπαιδευτικών Διευθύνσεων. Οι υπάλληλοι του δημόσιου τομέα στο Junior College εργοδοτούνται με καθεστώς συμβασιούχου καθώς το Junior College υπάγεται στη δικαιοδοσία του Πανεπιστημίου της Μάλτας.

Κάτω Χώρες: Οι εκπαιδευτικοί σε σχολεία της δημόσιας Αρχής είναι δημόσιοι υπάλληλοι βάσει του Νόμου περί Προσωπικού της Κεντρικής Κυβέρνησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι εκπαιδευτικοί στα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία συνάπτουν σύμβαση (ιδιωτικού δικαίου) με την επιτροπή της νομικής οντότητας στην οποία θα απασχοληθούν. Ωστόσο, ενδέχεται αυτό το προσωπικό να υπάγεται σε καθεστώς προσωπικού του δημόσιου τομέα όσον αφορά στους εργασιακούς όρους που καθορίζονται από την κυβέρνηση. Οι συλλογικές συμφωνίες καλύπτουν ολόκληρο τον εκπαιδευτικό τομέα (τόσο τα δημόσια όσο και τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία).

Πολωνία: Οι εκπαιδευτικοί στην 1^η και 2^η κατηγορία στην κλίμακα προαγωγής των εκπαιδευτικών (δηλαδή υπό κατάρτιση και συμβασιούχοι εκπαιδευτικοί) ανήκουν σε καθεστώς συμβασιούχου και οι εκπαιδευτικοί στην 3^η και 4^η κατηγορία (δηλαδή διορισμένοι και ανώτεροι εκπαιδευτικοί (chartered)) έχουν ισότιμο καθεστώς με τους δημόσιους υπαλλήλους καριέρας.

Σλοβενία: Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα δημόσια σχολεία είναι δημόσιοι υπάλληλοι σύμφωνα με τον Νόμο για τους Δημόσιους Υπαλλήλους, αλλά συνάπτουν σύμβαση εργασίας με τον διευθυντή του σχολείου, καθώς τα δημόσια σχολεία συγκροτούνται ως ξεχωριστές νομικές οντότητες.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΙΟΥΧΟΥΣ

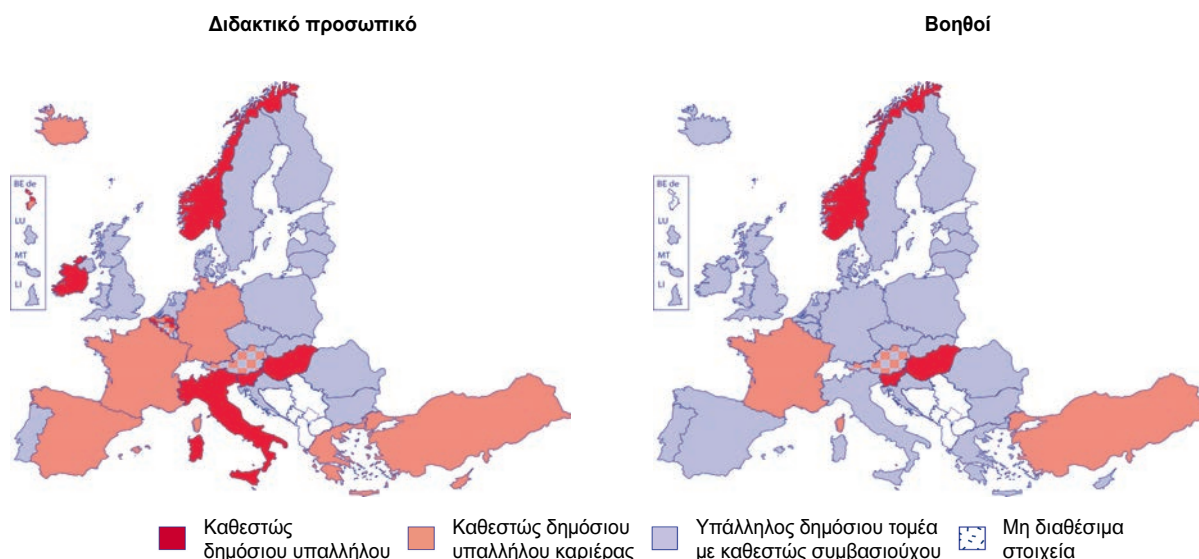
Μολονότι οι διαδικασίες πρόσληψης για το ακαδημαϊκό προσωπικό εξαρτώνται, σε γενικές γραμμές, από επίσημους κανονισμούς, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΑΕΙ) είναι αυτόνομα σε μεγάλο βαθμό ως εργοδότες και διαπραγματευτές των συμβάσεων.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, το διδακτικό προσωπικό στα δημόσια ή εξαρτώμενα από την κυβέρνηση ιδιωτικά ΑΕΙ είναι υπάλληλοι που εργάζονται βάσει συμβάσεων οι οποίες διέπονται από τη γενική εργατική νομοθεσία (οι συμβάσεις μπορεί να είναι ή να μην είναι μόνιμες). Η γενική τάση που διαμορφώνεται δείχνει ότι αυτό το καθεστώς απασχόλησης αντικαθιστά ολοένα και περισσότερο το καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου. Ωστόσο, σε δεκατέσσερις χώρες ή περιοχές, τα περισσότερα μέλη του διδακτικού προσωπικού εξακολουθούν να είναι δημόσιοι υπάλληλοι ή δημόσιοι υπάλληλοι καριέρας, όπως ισχύει στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, την Ισλανδία και την Τουρκία.

Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα) και την Αυστρία, υπάρχει ένα σύνθετο νομικό πλαίσιο (τα μέλη του διδακτικού προσωπικού προσλαμβάνονται ως δημόσιοι υπάλληλοι ή βάσει συμβάσεων). Στην Αυστρία, υπάλληλοι με καθεστώς συμβασιούχου απαρτίζουν το διδακτικό προσωπικό στα πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών (*Fachhochschulen*).

Στη μεγάλη πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, άλλα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού, όπως οι βοηθοί, είναι υπάλληλοι του δημόσιου τομέα με καθεστώς συμβασιούχου. Εξαιρέσεις αποτελούν η Ουγγαρία, η Σλοβενία και η Νορβηγία όπου οι βοηθοί έχουν καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου και η Γαλλία και η Τουρκία όπου οι βοηθοί έχουν τη δυνατότητα να ενταχθούν σε καθεστώς δημόσιου υπαλλήλου καριέρας.

● Σχήμα Ε6: Καθεστώς εργοδότησης του ακαδημαϊκού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Η κατηγορία «διδακτικό προσωπικό» αναφέρεται στο ακαδημαϊκό προσωπικό του οποίου τα κύρια καθήκοντα είναι η διδασκαλία και η έρευνα. Η κατηγορία «βοηθοί» αναφέρεται σε άτομα που βοηθούν το διδακτικό προσωπικό στα διδακτικά του καθήκοντα.

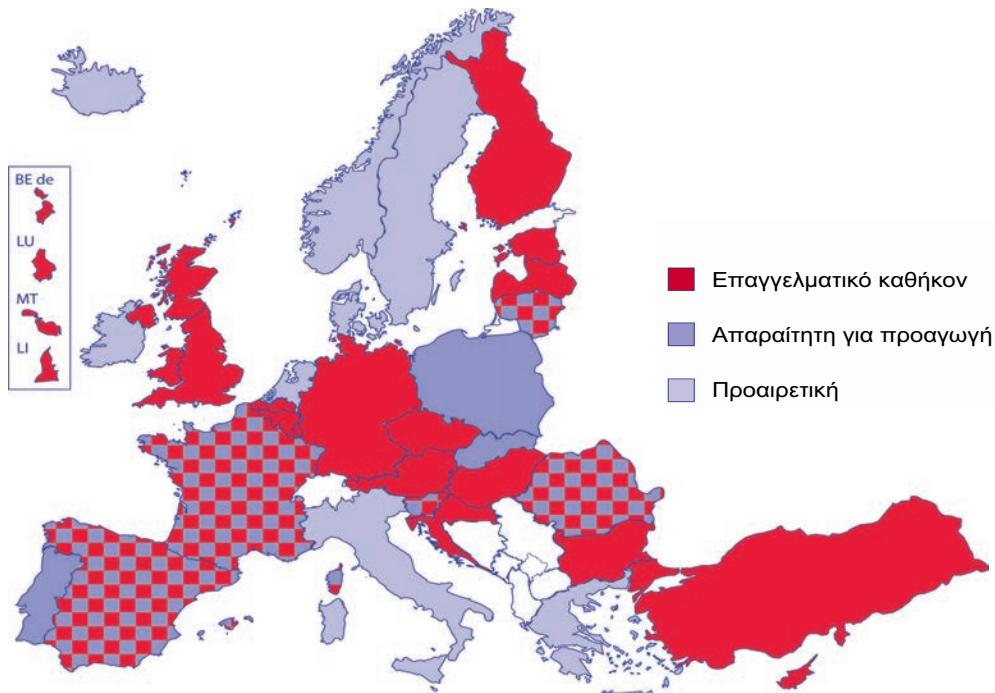
ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ, Η ΣΥΝΕΧΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Με την πάροδο των χρόνων, η σπουδαιότητα της συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης (ΣΕΑ) κέρδισε έδαφος. Ενώ το 2002/03 η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε δραστηριότητες ΣΕΑ ήταν προαιρετική σχεδόν στις μισές ευρωπαϊκές χώρες (Ευρυδίκη, 2005), πλέον θεωρείται επαγγελματικό καθήκον σε 24 χώρες ή περιοχές. Στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία, η συμμετοχή στη ΣΕΑ αποτελεί, επιπλέον, προϋπόθεση για επαγγελματική ανέλιξη και μισθολογικές αυξήσεις.

Σε κάποιες χώρες, οι εκπαιδευτικοί δεν είναι ρητώς υποχρεωμένοι να συμμετέχουν σε δραστηριότητες ΣΕΑ. Ωστόσο, στην Πολωνία, την Πορτογαλία και τη Σλοβακία, η ΣΕΑ είναι σαφώς συνυφασμένη με την επαγγελματική ανέλιξη. Στην Πορτογαλία, η αποχή από δραστηριότητες ΣΕΑ μπορεί ακόμη και να τιμωρηθεί ή να θεωρηθεί αρνητικό στοιχείο στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών.

Συγκεκριμένες δραστηριότητες ΣΕΑ που συνδέονται με την εισαγωγή νέων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και οργανώνονται από τις αρμόδιες αρχές είναι, σε γενικές γραμμές, επαγγελματικό καθήκον για τους εκπαιδευτικούς σε όλες τις χώρες.

- **Σχήμα Ε7: Καθεστώς συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Η **συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη** αναφέρεται σε επίσημες και ανεπίσημες δραστηριότητες κατάρτισης, που ενδέχεται να περιλαμβάνουν π.χ. κατάρτιση σε μαθήματα και παιδαγωγικά θέματα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτές οι δραστηριότητες μπορεί να οδηγούν σε συμπληρωματικά προσόντα.

Επαγγελματικό καθήκον. Πρόκειται για καθήκον που ορίζεται ως τέτοιο σε κανονισμούς/συμβάσεις/νομοθεσίες απασχόλησης ή σε άλλες ρυθμίσεις που διέπουν το εκπαιδευτικό επάγγελμα.

Συγκεκριμένη σημείωση ανά χώρα

Μάλτα: Στα δημόσια σχολεία, η ΣΕΑ δεν είναι απαραίτητη για προαγωγή. Ωστόσο, τα επιπλέον προσόντα θεωρούνται πλεονέκτημα για σκοπούς προαγωγής. Παρ' όλα αυτά, στο επίπεδο ISCED 3, η ΣΕΑ είναι απαραίτητη για προαγωγή στα σχολεία που δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία των Εκπαιδευτικών Διευθύνσεων. Αυτό ισχύει για το Junior College, όπου τα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού καλούνται να συμμετέχουν σε δραστηριότητες ΣΕΑ προκειμένου ένας αναπληρωτής λέκτορας να προαχθεί σε λέκτορα και μετέπειτα σε καθεστώς Καθηγητή.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΝ ΜΟΝΟ ΤΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟ

Στις περισσότερες χώρες, οι συμβάσεις απασχόλησης των εκπαιδευτικών καθορίζουν τον αριθμό των διδακτικών ωρών. Το 2010/11, οι εκπαιδευτικοί στην Ευρώπη έπρεπε, βάσει συμβάσεων, να απασχοληθούν σε δραστηριότητες διδασκαλίας, κατά μέσο όρο, από 19 έως 23 ώρες εβδομαδιαίως – ελαφρώς περισσότερες ώρες σε σχέση με το 2006/07 όταν ο μέσος όρος ήταν 18 με 20 ώρες εβδομαδιαίως (Ευρυδίκη, 2009). Από το Σχήμα εξαιρούνται τα προκαθορισμένα διαλείμματα και οποιοσδήποτε άλλος χρόνος επαφής με τους μαθητές που δεν περιλαμβάνει τη διδασκαλία. Ωστόσο, σημειώνονται σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών.

Σε γενικές γραμμές, ο εβδομαδιαίος διδακτικός χρόνος των εκπαιδευτικών στην κατώτερη και/ή ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μικρότερος σε σχέση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μόνο στη Βουλγαρία, τη Δανία και την Κροατία αυξάνεται ο αριθμός των διδακτικών ωρών για τους εκπαιδευτικούς στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Περίπου σε δώδεκα χώρες, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διδάσκουν ακριβώς τον ίδιο αριθμό ωρών τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πολύ λίγες χώρες, ωστόσο, καθορίζουν μόνο τις διδακτικές ώρες στις συμβάσεις απασχόλησης. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ένας συνολικός αριθμός εργασιμων ωρών εβδομαδιαίως καθορίζεται βάσει του εργασιμου χρόνου σε άλλους τομείς απασχόλησης. Κυμαίνεται μεταξύ 35 και 40 ώρες στις περισσότερες από αυτές τις χώρες, όπως προβλέπεται στη συλλογική διαπραγμάτευση ή σε άλλες συμφωνίες.

Δεκαεπτά χώρες ή περιοχές, επίσης, ορίζουν τον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο κάθε εβδομάδα. Γενικά, αυτός ο χρόνος δεν ξεπερνά τις 30 ώρες, εκτός από την Πορτογαλία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), καθώς επίσης και την Ισλανδία και τη Νορβηγία μόνο στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε πληθώρα χωρών, ο συνολικός αριθμός των εργασιμων ωρών και ο χρόνος που οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο είναι παρόμοιοι στα διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα (Σχήμα Ε8)

Βέλγιο (BE fr): Ο συνολικός ετήσιος χρόνος για όλες τις υπηρεσίες που εκτελούν οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν μπορεί να ξεπεράσει τις 962 ώρες ετησίως. Σε αυτές περιλαμβάνονται μαθήματα, καθήκοντα επιτήρησης, συναντήσεις και ανταλλαγή απόψεων με συναδέλφους (που αντιστοιχούν τουλάχιστον σε 60 περιόδους). Εδώ εμφανίζεται μόνο ο χρόνος που αφιερώνεται στη διδασκαλία.

Βέλγιο (BE nl): Τα στοιχεία αναφέρονται στον μέγιστο εβδομαδιαίο όγκο εργασίας.

Δανία: Ο αριθμός των ημερών ανά σχολικό έτος και η διάρκεια των διαλειμάτων δεν ρυθμίζονται από το Υπουργείο, αλλά αφήνονται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε ιδρύματος. Ως εκ τούτου, ενδεχομένως να υπάρχουν διαφορές στις διδακτικές ώρες.

Γερμανία: Οι 40 ώρες συνολικού χρόνου αντιπροσωπεύουν τον μέσο όρο για όλα τα *Länder*.

Λετονία: Ο χρόνος που διατίθεται στο σχολείο περιλαμβάνει δύο ώρες εβδομαδιαίως με αμοιβή κατά τις οποίες όλοι οι εκπαιδευτικοί καλούνται να παρέχουν ενισχυτική διδασκαλία σε μαθητές.

Μάλτα: Στα επίπεδα ISCED 1, 2 και 3, ο αριθμός των ωρών αναφέρεται σε ημέρες πλήρους διάρκειας. Για τους εκπαιδευτικούς στο Junior College, ο αριθμός των ωρών διαθεσιμότητας στο σχολείο στο επίπεδο ISCED 3 είναι 40 ώρες και ο αριθμός διδακτικών ωρών είναι 19 ώρες.

Κάτω Χώρες: Μόνο ο αριθμός των ημερών διδασκαλίας κάθε έτους (200) και ο συνολικός αριθμός των ωρών κάθε έτους (1 659) καθορίζονται.

Πολωνία: Πέρα από τον διδακτικό και τον συνολικό εργασιμο χρόνο, οι εκπαιδευτικοί είναι υποχρεωμένοι, σύμφωνα με τη νομοθεσία, να είναι διαθέσιμοι στο σχολείο 2 επιπλέον ώρες στο πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο και μία επιπλέον ώρα στα ανώτερα δευτεροβάθμια σχολεία.

Πορτογαλία: Το διδακτικό σκέλος στη δουλειά των εκπαιδευτικών του 1^{ου} κύκλου, αποτελείται από 25 διδακτικές ώρες ανά εβδομάδα. Στον 2^ο και τον 3^ο κύκλο του *ensino básico*, είναι 22 ώρες και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση 20 ώρες εβδομαδιαίως, δεδομένου ότι όλη η διδασκαλία λαμβάνει χώρα σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης.

Ισλανδία: Η υποχρεωτική σύμβαση της ένωσης των εκπαιδευτικών ορίζει τον εβδομαδιαίο όγκο εργασίας των εκπαιδευτικών βάσει 37 εβδομάδων διδασκαλίας ανά έτος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

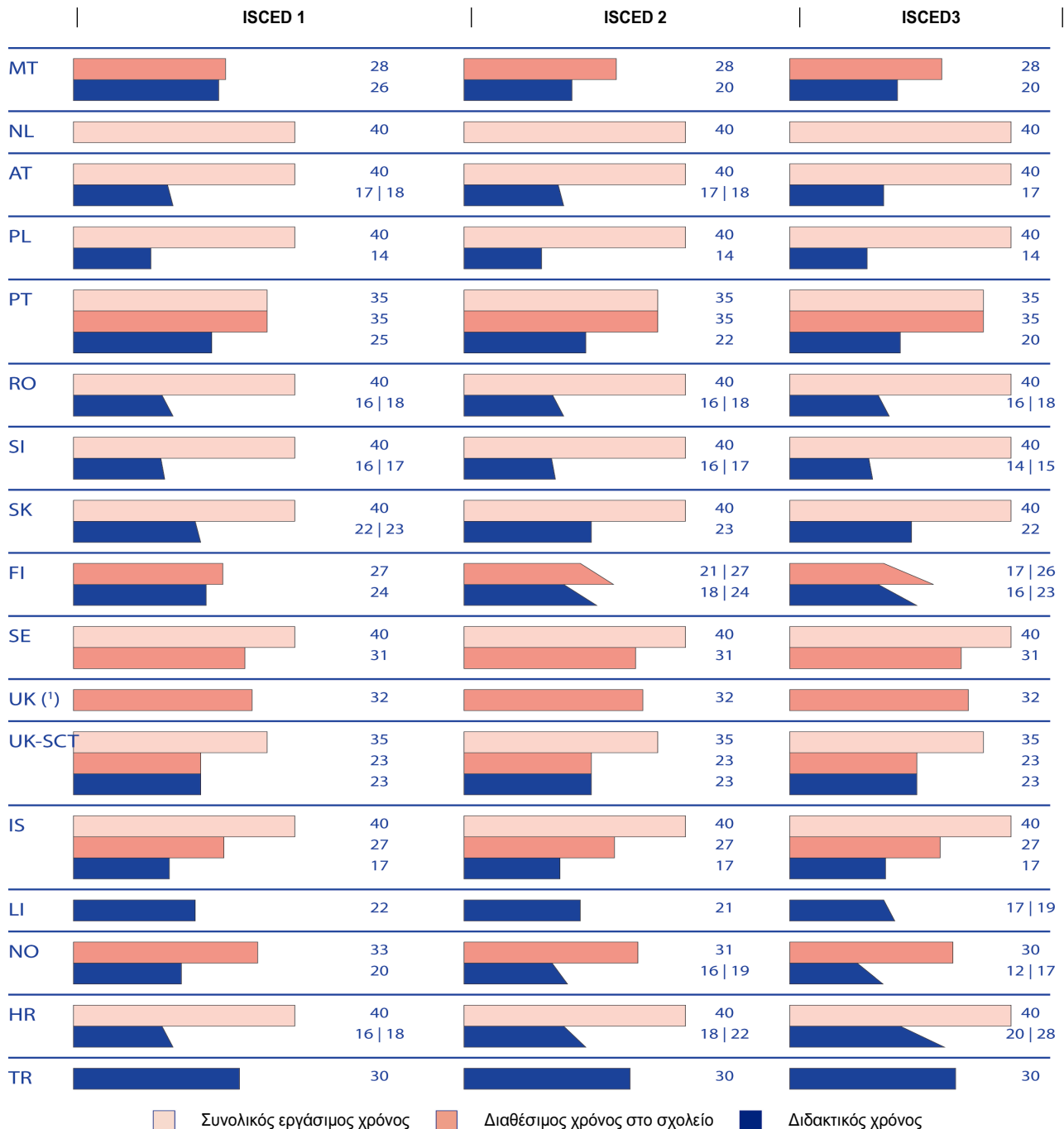
● Σχήμα Ε8: Κατανομή σε ώρες του εβδομαδιαίου όγκου εργασίας των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11

Πηγή: Ευρωδίκη.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

- Σχήμα Ε8 (συνέχεια): Κατανομή σε ώρες του εβδομαδιαίου όγκου εργασίας των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη.

UK (¹) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Το Σχήμα απεικονίζει την περίπτωση ενός εκπαιδευτικού πλήρους απασχόλησης ο οποίος δεν ασκεί άλλα καθήκοντα, π.χ. διευθυντικά. Διαφοροποιήσεις στην επικράτεια μιας χώρας αποτυπώνονται για συγκεκριμένους παράγοντες, όπως το μάθημα που διδάσκει ή το καθεστώς απασχόλησής του. Διαφοροποιήσεις εμφανίζονται όπου αντιπροσωπεύουν την ευελιξία που έχει το σχολικό επίπεδο να καθορίσει τον αριθμό των διδακτικών ωρών ή τον διαθέσιμο χρόνο στο σχολείο για τον κάθε εκπαιδευτικό. Δεν εμφανίζονται συνθήκες μειωμένου ωρολογίου προγράμματος για εκπαιδευτικούς που δεν είναι ακόμη πλήρως κατηρτισμένοι ή που μόλις εντάχθηκαν στο επάγγελμα. Επίσης, δεν εμφανίζεται η ευελιξία μείωσης του αριθμού ωρών βάσει της διάρκειας υπηρεσίας ή λόγω της ανάληψης άλλων καθηκόντων.

Το Σχήμα παρέχει πληροφορίες μόνο για τις ώρες ανά εβδομάδα. Ο πραγματικός εργάσιμος χρόνος των εκπαιδευτικών μπορεί, επίσης, να διαφέρει ανάλογα με τον ετήσιο αριθμό ημερών υπηρεσίας.

Ο **διδακτικός χρόνος** αναφέρεται στον χρόνο που οι εκπαιδευτικοί αφιερώνουν σε ομάδες μαθητών. Αυτός ο χρόνος υπολογίζεται με τρόπο ώστε να εξαιρείται ο χρόνος για διαλείμματα ή ο χρόνος που αφιερώνεται στους μαθητές χωρίς να περιλαμβάνει διδασκαλία. Εξάγεται πολλαπλασιάζοντας τον αριθμό των μαθημάτων επί του χρόνου διάρκειας του κάθε μαθήματος και διαιρώντας το αποτέλεσμα διά του 60.

Η **διαθεσιμότητα στο σχολείο** αναφέρεται στον χρόνο που κάθε εβδομάδα οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι διαθέσιμοι, περιλαμβανομένου και διδακτικού χρόνου, για την εκτέλεση καθηκόντων στο σχολείο ή σε άλλο χώρο που καθορίζει ο διευθυντής του σχολείου.

Ο **συνολικός αριθμός εργάσιμων ωρών** περιλαμβάνει τον αριθμό των διδακτικών ωρών ανά εβδομάδα, επιπλέον ώρες διαθεσιμότητας στο σχολείο, και τον όγκο του εργάσιμου χρόνου που αφιερώνεται στην προετοιμασία και τη βαθμολόγηση που μπορεί να λαμβάνουν χώρα εκτός σχολείου.

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΥΠΕΡΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

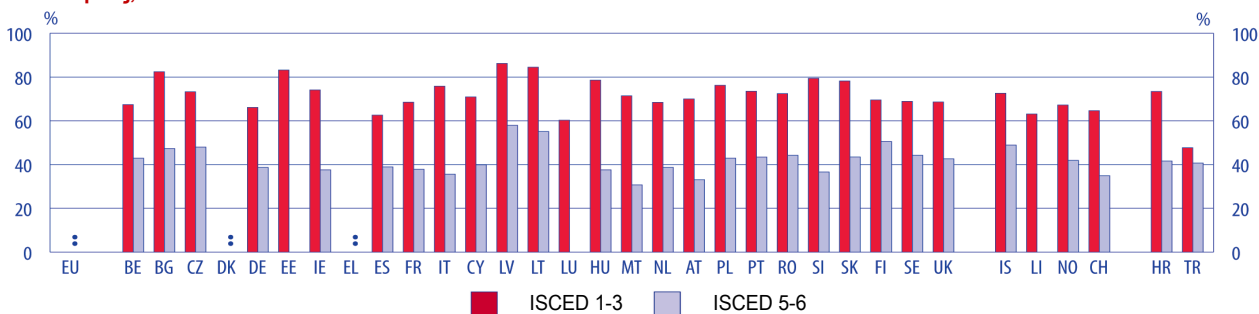
Οι γυναίκες αποτελούν την πλειονότητα των εκπαιδευτικών στο πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο. Από το 2002/03, καταγράφεται ελαφρά αύξηση στο ποσοστό των γυναικών εκπαιδευτικών σε αυτά τα επίπεδα εκπαίδευσης (Ευρωδίκη, 2009). Ωστόσο, η αντιπροσώπευσή τους μειώνεται αισθητά όσο ανεβαίνει η εκπαιδευτική βαθμίδα.

Το 2009, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, πάνω από το 60 % των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3) ήταν γυναίκες. Σε τέσσερις χώρες – Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία – το 80 % των εκπαιδευτικών σε αυτά τα επίπεδα ήταν γυναίκες.

Αυτά τα στοιχεία έρχονται σε οξεία αντίθεση με την αντιπροσώπευση των γυναικών στα επίπεδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6). Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί αντιστοιχούν σε λιγότερο από το 50 % των εκπαιδευτικών σε αυτό το επίπεδο σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Φινλανδία. Στη Φινλανδία, το ποσοστό των γυναικών εκπαιδευτικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε από 47,7 % το 2006 στο 50,5 % το 2009.

Σε δώδεκα χώρες, οι γυναίκες αποτελούν κάτω από το 40 % των εκπαιδευτικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η μείωση στην αντιπροσώπευση των γυναικών στο τριτοβάθμιο επίπεδο σε σύγκριση με τα επίπεδα ISCED 1-3 είναι πολύ εντυπωσιακή στην Ουγγαρία, τη Μάλτα και τη Σλοβενία.

- **Σχήμα Ε9: Ποσοστό γυναικών εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3) σε σύγκριση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009**

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
ISCED 1-3	:	67.4	82.4	73.3	:	66.1	83.2	74.1	:	62.6	68.5	75.8	70.9	86.2	84.5	60.3	78.6
ISCED 5-6	:	42.9	47.3	48.0	:	38.7	0.0	37.6	:	38.9	37.8	35.6	39.9	57.9	55.1	0.0	37.6
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
ISCED 1-3	71.4	68.4	70.0	76.2	73.5	72.4	79.4	78.2	69.5	68.9	68.6	72.6	63.1	67.2	64.6	73.4	47.7
ISCED 5-6	30.7	38.7	33.1	42.9	43.4	44.2	36.6	43.5	50.5	44.2	42.6	48.9	0.0	41.9	34.9	41.6	40.7

Πηγή: Eurostat, UOE και έρευνα εργατικού δυναμικού.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε μια ενιαία τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός ή εκτός μιας κανονικής αίθουσας διδασκαλίας. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρεις όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συνάδελφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4.

Ιρλανδία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο: Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Κάτω Χώρες: Το επίπεδο ISCED 1 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 0.

Φινλανδία: Στα επίπεδα ISCED 5-6 τα στοιχεία για το ακαδημαϊκό προσωπικό περιλαμβάνουν μόνο το διδακτικό προσωπικό. Εξαιρείται το ερευνητικό προσωπικό. Προηγουμένως, το ερευνητικό προσωπικό περιλαμβανόταν, επίσης, στο ακαδημαϊκό προσωπικό στα επίπεδα ISCED 5-6.

Σουηδία: Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές που ασκούν διδακτικά καθήκοντα περιλαμβάνονται στο ακαδημαϊκό προσωπικό.

Ισλανδία: Το επίπεδο ISCED 3 εν μέρει περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει δημογραφικές αλλαγές που, μεταξύ άλλων, χαρακτηρίζονται από έναν πληθυσμό που γερνάει. Φυσικά, αυτό το φαινόμενο επηρεάζει πολλά επαγγέλματα, περιλαμβανομένου και του διδακτικού επαγγέλματος και αυτός ενδέχεται να είναι ένας από τους λόγους που παρατηρείται έλλειψη κατηρητισμένων εκπαιδευτικών σε κάποιες χώρες (βλ. Σχήμα E3). Αυτή η κατάσταση μπορεί να χειροτερεύσει στις επόμενες δεκαετίες.

● Σχήμα E10: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009

Πηγή: Eurostat, UOE.

Στοιχεία

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
< 30	:	23.3	2.8	9.7	9.3	6.6	10.0	25.2	:	13.8	14.3	0.9	30.5	10.0	5.5	24.7	9.4
30-39	:	29.3	24.6	23.6	30.0	22.1	24.5	27.3	:	27.1	35.2	17.1	55.7	27.7	27.4	31.5	26.2
40-49	:	26.6	46.6	39.8	23.1	22.0	33.2	20.3	:	27.4	28.9	37.2	10.8	31.2	35.5	20.6	38.9
≥ 50	:	20.8	26.0	26.9	37.6	49.3	32.4	27.3	:	31.7	21.6	44.8	3.1	31.1	31.6	23.2	25.5
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
< 30	30.5	20.4	8.9	15.3	11.3	17.5	9.5	14.0	11.1	5.0	25.3	12.2	12.5	12.1	17.9	:	:
30-39	28.9	22.1	21.0	31.3	33.5	30.6	32.1	33.2	30.2	23.1	27.7	28.5	23.8	29.9	23.2	:	:
40-49	17.8	22.8	33.9	40.0	27.8	20.0	40.1	27.3	30.9	23.8	21.4	27.9	35.1	22.2	25.3	:	:
≥ 50	22.8	34.7	36.2	13.4	27.4	31.9	18.2	25.5	27.7	48.1	25.6	31.4	28.7	35.7	33.7	:	:

Πηγή: Eurostat, UOE.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε μια ενιαία τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής αίθουσας διδασκαλίας. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρους όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συνάδελφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Κάτω Χώρες: Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 0.

Στη Γερμανία, την Ιταλία και τη Σουηδία, σχεδόν οι μισοί εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανήκουν στην κατηγορία των 50+ ετών. Με άλλα λόγια, μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών πλησιάζουν στην ηλικία συνταξιοδότησης.

Ακολουθούν άλλες 10 χώρες (Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβενία, Φινλανδία και Λιχτενστάιν), όπου η ηλικιακή ομάδα 40-49 ήταν πολυπληθέστερη. Αυτή η ομάδα αναλογεί στο 40 % και άνω των εκπαιδευτικών στη Βουλγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβενία.

Στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχετικά νέοι, με πάνω από το 20 % των εκπαιδευτικών να είναι κάτω των 30 ετών ή να ανήκουν στην κατηγορία 30-39 ετών.

Στο Βέλγιο και το Ηνωμένο Βασίλειο, η κατανομή των εκπαιδευτικών ανά ηλικία είναι η πλέον ισορροπημένη. Κάθε ηλικιακή ομάδα αντιστοιχεί περίπου στο ένα τέταρτο των εκπαιδευτικών.

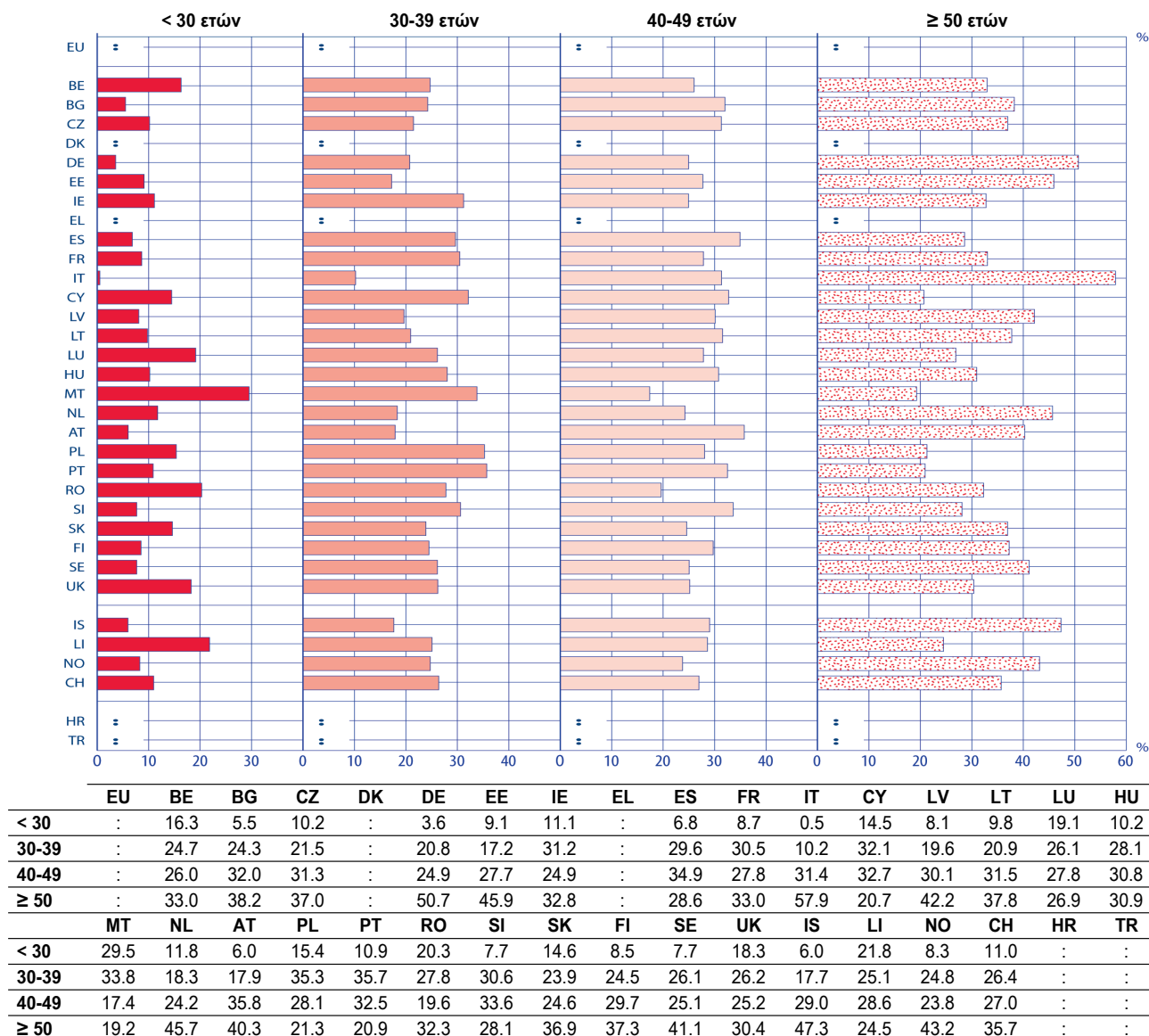
ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΥΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην πλειονότητα των χωρών, οι εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτεροι από τους εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (βλ. Σχήμα E10). Η πιο πολυπληθής ηλικιακή ομάδα σε αυτό το εκπαιδευτικό επίπεδο είναι η ομάδα 50 ετών και άνω.

Στη Γερμανία και την Ιταλία, οι εκπαιδευτικοί ηλικίας 50 ετών και άνω ξεπερνούν το 50 % του συνόλου των εκπαιδευτικών. Αντίθετα, πολύ μικρός αριθμός εκπαιδευτικών ηλικίας κάτω των 30 ετών καταγράφεται σε αυτές τις χώρες καθώς και στη Βουλγαρία, την Ισπανία, την Αυστρία και την Ισλανδία.

Οι εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι νεαρότεροι στη Μάλτα, την Πολωνία και την Πορτογαλία. Στις δύο τελευταίες, η ηλικιακή ομάδα 30-39 ετών είναι η πιο πολυπληθής, ενώ στη Μάλτα οι εκπαιδευτικοί ηλικίας 30-39 ετών και κάτω των 30 αριθμούν πάνω από τους μισούς εκπαιδευτικούς στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

- **Σχήμα E11: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα στη γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιοι και ιδιωτικός τομέας, 2009**

Πηγή: Eurostat, UOE.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε μια ενιαία τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής αίθουσας διδασκαλίας. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρεις όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί στη γερμανόφωνη κοινότητα και οι συνάδελφοί τους σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4.

Δανία: Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 1.

Ιρλανδία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο: Περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4.

Λουξεμβούργο: Το Σχήμα αφορά μόνο στον δημόσιο τομέα.

Ισλανδία: Περιλαμβάνονται εν μέρει οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4.

ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΔΥΝΑΤΟ

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση συνταξιοδοτούνται μόλις τους παρέχεται αυτή η δυνατότητα. Οι εκπαιδευτικοί, επομένως, συνταξιοδοτούνται μόλις συμπληρώσουν τον απαιτούμενο αριθμό ετών και/ή συμπληρώσουν την ελάχιστη ηλικία θεμελίωσης πλήρους συνταξιοδοτικού δικαιώματος.

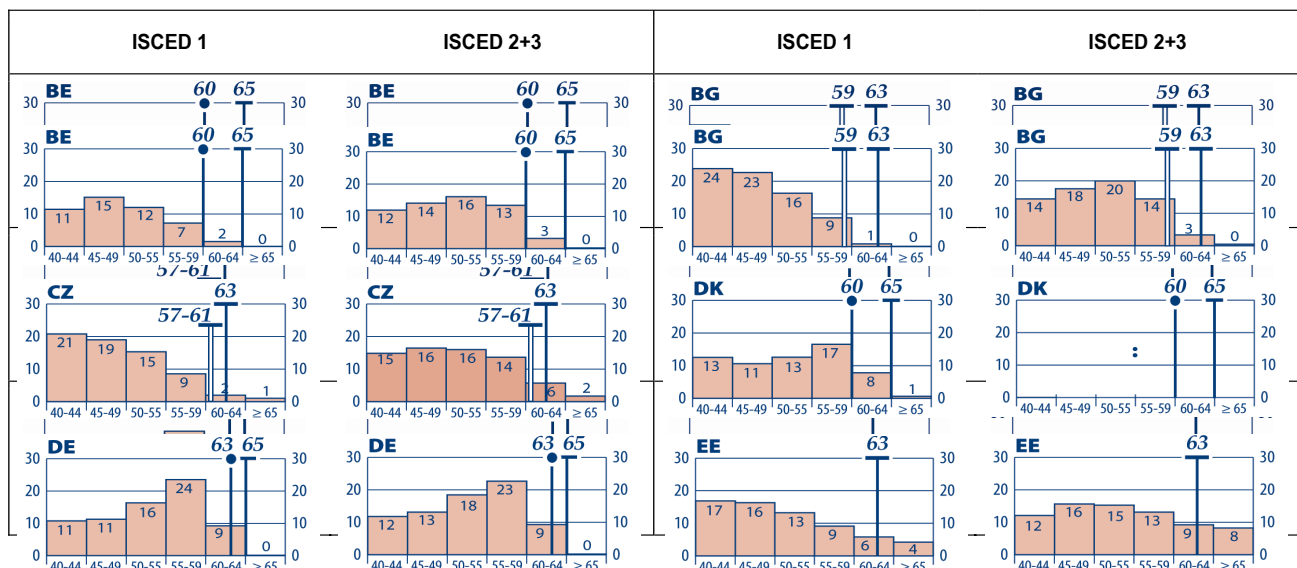
Ωστόσο, ένα σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών (πάνω από 5 %) παραμένουν στο επάγγελμα μετά την ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης στη Δανία στο πρωτοβάθμιο επίπεδο, την Ιταλία, την Κύπρο, την Πολωνία και τη Φινλανδία στο δευτεροβάθμιο επίπεδο και τη Γερμανία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία σε πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο. Στην Τσεχία, την Εσθονία, τη Λετονία και τη Σλοβενία, πάνω από το 5 % των εκπαιδευτικών συνεχίζουν να εργάζονται ακόμη και πέρα από την επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι από το 2001/02 (Ευρυδίκη, 2005), η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης και/ή η ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης με πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα αυξήθηκε περίπου στο ένα τρίτο των ευρωπαϊκών χωρών.

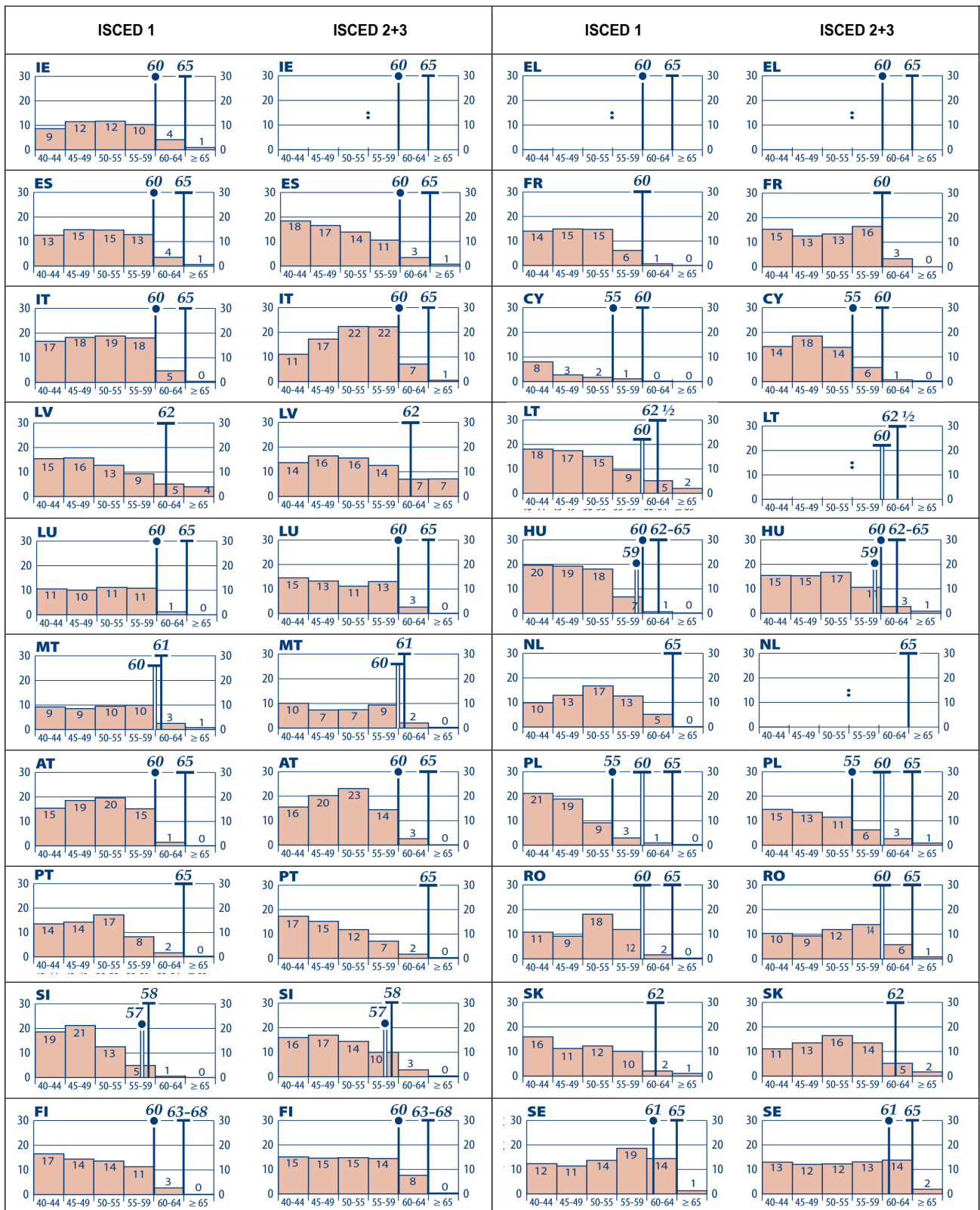
Βάσει των στοιχείων μπορούμε να προβλέψουμε ποιες χώρες κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της έλλειψης εκπαιδευτικών στα επόμενα χρόνια, εάν η κατάσταση παραμείνει αναλλοίωτη σε όλες τις άλλες πτυχές. Χώρες όπου οι αναλογίες των εκπαιδευτικών σε διαδοχικές ηλικιακές ομάδες άνω των 40 ετών πρώτα σημειώνουν μεγάλη άνοδο και μετά πτώση, όπως στη Γερμανία, την Ιταλία ή την Αυστρία, θα γνωρίσουν μεγάλο κύμα συνταξιοδοτήσεων εκπαιδευτικών στο εγγύς μέλλον. Η δημογραφική διόγκωση στα διαγράμματα γι' αυτές τις χώρες καταδεικνύει ότι οι ηλικιακές ομάδες πλησιέστερα στη συνταξιοδότηση υπεραντιπροσωπεύονται. Αντίθετα, σε χώρες όπου οι αναλογίες τείνουν να μειώνονται για τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες – όπως στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία και την Ισλανδία σε πρωτοβάθμιο επίπεδο, την Ισπανία και την Πορτογαλία σε δευτεροβάθμιο επίπεδο και την Τσεχία, την Εσθονία, τη Λετονία, την Πολωνία και την Φινλανδία σε πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο – οι συνταξιοδοτήσεις θα είναι πιο ισορροπημένες στη διάρκεια των χρόνων.

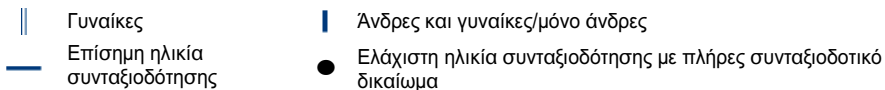
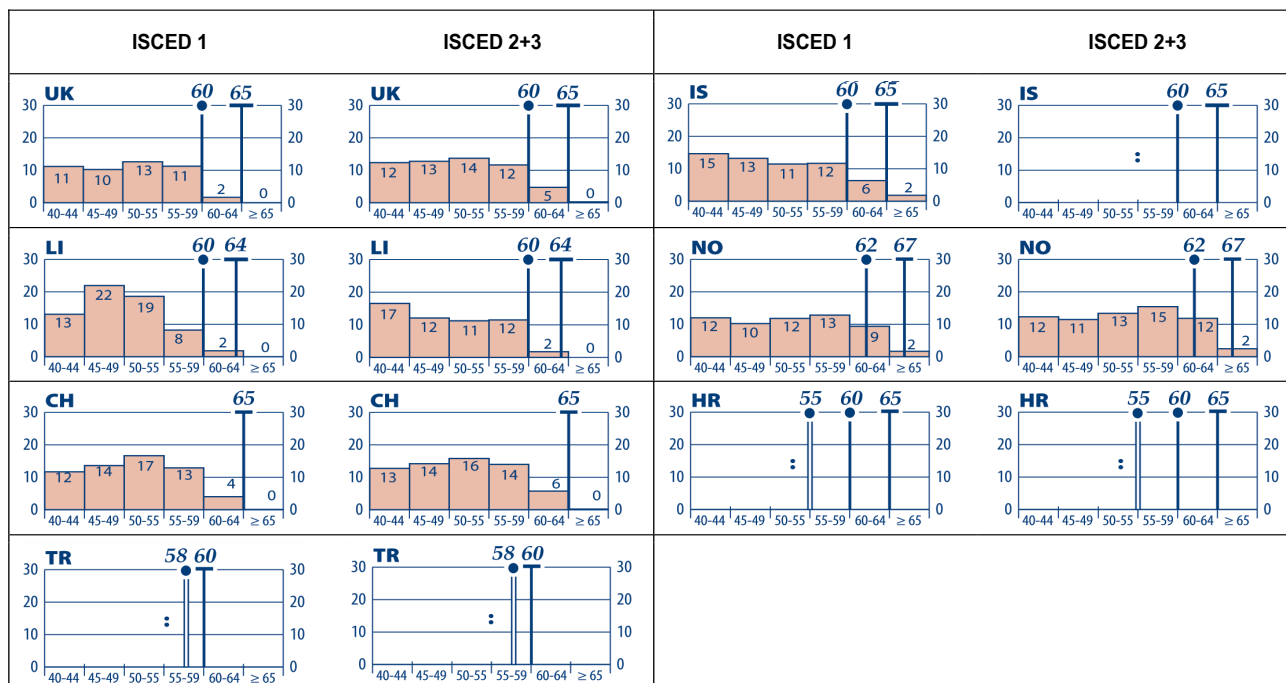
Η Ιρλανδία, η Κύπρος (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) και η Μάλτα είναι ανάμεσα στις ελάχιστες χώρες για τις οποίες τα διαγράμματα αποτυπώνουν μια πολύ ελαφρά κάμψη και χαμηλά ποσοστά στις ηλικιακές ομάδες κοντά στη συνταξιοδότηση. Αυτό δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους είναι πιο ίσα κατανομημένοι στις ηλικιακές ομάδες και είναι σχετικά νέοι (βλ. επίσης Σχήματα Ε10 και Ε11).

- **Σχήμα Ε12: Αναλογίες εκπαιδευτικών σε ηλικιακές ομάδες κοντά στη συνταξιοδότηση στην πρωτοβάθμια (ISCED 1) και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009**

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Πηγή: Eurostat, UOE και Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την παροχή άμεσης διδασκαλίας λαμβάνονται υπ' όψιν. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση και εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε μια ενιαία τάξη μαθητών σε αίθουσα διδασκαλίας, σε βοηθητικές τάξεις με μικρές ομάδες ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα εντός και εκτός μιας κανονικής αίθουσας διδασκαλίας. Περιλαμβάνονται τόσο οι πλήρους όσο και οι μερικής απασχόλησης εκπαιδευτικοί στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται οι υπό κατάρτιση εκπαιδευτικοί ή οι βοηθοί. Περισσότερες πληροφορίες για την αντιπροσώπευση των εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα παρέχονται στα Σχήματα E10 και E11.

Επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης: ορίζει τα όρια στα οποία οι εκπαιδευτικοί σταματούν να εργάζονται. Σε ορισμένες χώρες και σε ειδικές περιπτώσεις, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεχίσουν να εργάζονται πέρα από αυτό το ηλικιακό όριο.

Ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης με πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα: παρέχει στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να συνταξιοδοτηθούν προτού φτάσουν στην επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης. Το πλήρες συνταξιοδοτικό τους δικαίωμα εξαρτάται από τη συμπλήρωση των απαιτούμενων ετών υπηρεσίας. Αυτή η ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης με πλήρες συνταξιοδοτικό δικαίωμα δεν ισχύει σε όλες τις χώρες.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE nl): Μολονότι η ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης είναι τα 60 έτη, οι εκπαιδευτικοί στα επίπεδα ISCED 1-3 στη φλαμανδική κοινότητα μπορούν επί του παρόντος να αποφασίσουν να εγκαταλείψουν το επάγγελμα σε ηλικία 58 ετών.

Τσεχία: Οι ηλικίες αφορούν στο έτος 2011. Η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης για τις γυναίκες εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών τους. Η ηλικία των 57 ετών αφορά στις γυναίκες με 5 και περισσότερα παιδιά, ενώ η ηλικία των 61 ετών αφορά στις άτεκνες (γυναίκες με ένα παιδί: 60 ετών, γυναίκες με δύο παιδιά: 59 ετών, γυναίκες με 3 ή 4 παιδιά: 58 ετών). Σύμφωνα με τις πρόσφατες προσαρμογές των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων, η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης προβλέπεται να επεκταθεί σταδιακά αλλά δεν ορίστηκε μέγιστη ηλικία συνταξιοδότησης.

Ουγγαρία: Ο Νόμος για την κοινωνική ασφάλιση και το επίδομα συνταξιοδότησης (LXXXI του 1997) τροποποιήθηκε το 2009. Από τότε υπάρχει σύστημα σταδιακής εφαρμογής: η επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης θα αλλάξει σταδιακά από το 62^ο στο 65^ο έτος (π.χ. το 62^ο έτος ισχύει για όσους γεννήθηκαν πριν το 1952. Για όσους γεννήθηκαν το 1957 ή αργότερα ισχύει το 65^ο έτος). Επιπλέον, σύμφωνα με τις τροποποιήσεις του Νόμου το 2010, από την 1^η Ιανουαρίου 2011, οι γυναίκες με 40 χρόνια υπηρεσίας μπορούν να συνταξιοδοτηθούν ασχέτως ηλικίας.

Μάλτα: Μετά από τροποποιήσεις στο σύστημα συνταξιοδότησης το έτος γέννησης είναι ο αποφασιστικός παράγοντας που κρίνει την ηλικία στην οποία οι υπάλληλοι μπορούν να λάβουν την κρατική τους σύνταξη. Κυμαίνεται από το 60^ο έτος για τις γυναίκες και το 61^ο έτος για τους άνδρες που γεννήθηκαν από το 1951 και μετά μέχρι το 65^ο έτος για όσους γεννήθηκαν το 1962 και έπειτα.

Πολωνία: Τα στοιχεία αναφέρονται στην περίοδο 2009-2014. Βάσει του νόμου της 22^{ης} Μαΐου 2009 για τα μέτρα αμοιβής για τους εκπαιδευτικούς, τέθηκε μια νέα προϋπόθεση σύμφωνα με την οποία οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συμπληρώσουν την ελάχιστη ηλικία προκειμένου να δικαιούνται πλήρη σύνταξη. Ξεκινώντας το 2015, αυτή η ηλικία θα αυξάνεται κάθε δύο χρόνια για να φτάσει στο μέγιστο όριο των 59 ετών για τις γυναίκες και των 64 ετών για τους άνδρες το 2031.

ΟΙ ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΔΕΝ ΚΑΤΑΦΕΡΑΝ ΠΑΝΤΑ ΝΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η θετική εξέλιξη σε πραγματικούς όρους στους μισθούς των εκπαιδευτικών που θεσπίζονται διά νόμου είναι ένας από τους κύριους παράγοντες που καθορίζουν την ελκυστικότητα του διδακτικού επαγγέλματος και την αγοραστική δύναμη των εκπαιδευτικών. Η αύξηση των θεσπισμένων μισθών οφείλεται κυρίως σε τρεις παράγοντες: μεταρρυθμίσεις για τους μισθούς στον εκπαιδευτικό τομέα, αύξηση για προσαρμογή στο κόστος διαβίωσης των εκπαιδευτικών και γενική προσαρμογή των μισθών στον δημόσιο τομέα.

Την τελευταία δεκαετία, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι εκπαιδευτικές Αρχές αύξησαν τους βασικούς θεσπισμένους μισθούς των εκπαιδευτικών. Σε κάποιες περιπτώσεις, αυτή η αύξηση την τελευταία δεκαετία ήταν πάνω από 40 %. Ωστόσο, η αύξηση των μισθών δεν ακολουθείται πάντοτε από πραγματική αύξηση λόγω της ταχύτερης ανόδου του κόστους διαβίωσης. Ο παρών δείκτης συγκρίνει την εξέλιξη σε πραγματικούς όρους των θεσπισμένων μισθών των εκπαιδευτικών την περίοδο 2000-2009 εκπεφρασμένων σε ευρώ και προσαρμοσμένων σε ΜΑΔ, ούτως ώστε να καταστεί εφικτή η διακρατική συγκρισιμότητα, και εκπεφρασμένων στα επίπεδα τιμών του 2000. Ο παρών δείκτης δεν συγκρίνει τη νομισματική αξία των μισθών των εκπαιδευτικών όπου υπάρχουν ευρείες διαφορές μεταξύ των χωρών ⁽¹⁾. Επιπλέον, η σχετικά υψηλή αύξηση των κατώτατων θεσπισμένων μισθών σε κάποιες χώρες μπορεί να εξηγηθεί από τα πολύ χαμηλά επίπεδά τους κατά το έτος αναφοράς 2000, έτσι ο παρών δείκτης πρέπει να ερμηνευθεί με επιφύλαξη.

Σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση την Ελλάδα και τη Γαλλία, οι προβλεπόμενοι μισθοί σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας τόσο για τους πρωτοβάθμιους όσο και για τους ανώτερους δευτεροβάθμιους εκπαιδευτικούς. Σε δώδεκα χώρες καταγράφηκε μια αξιοσημείωτη πραγματική αύξηση πάνω από 20 % των μισθών για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παρόμοια σχετική αύξηση παρατηρείται επίσης μόνο για τους πρωτοβάθμιους εκπαιδευτικούς στην Ισλανδία και για τους εκπαιδευτικούς στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ισπανία.

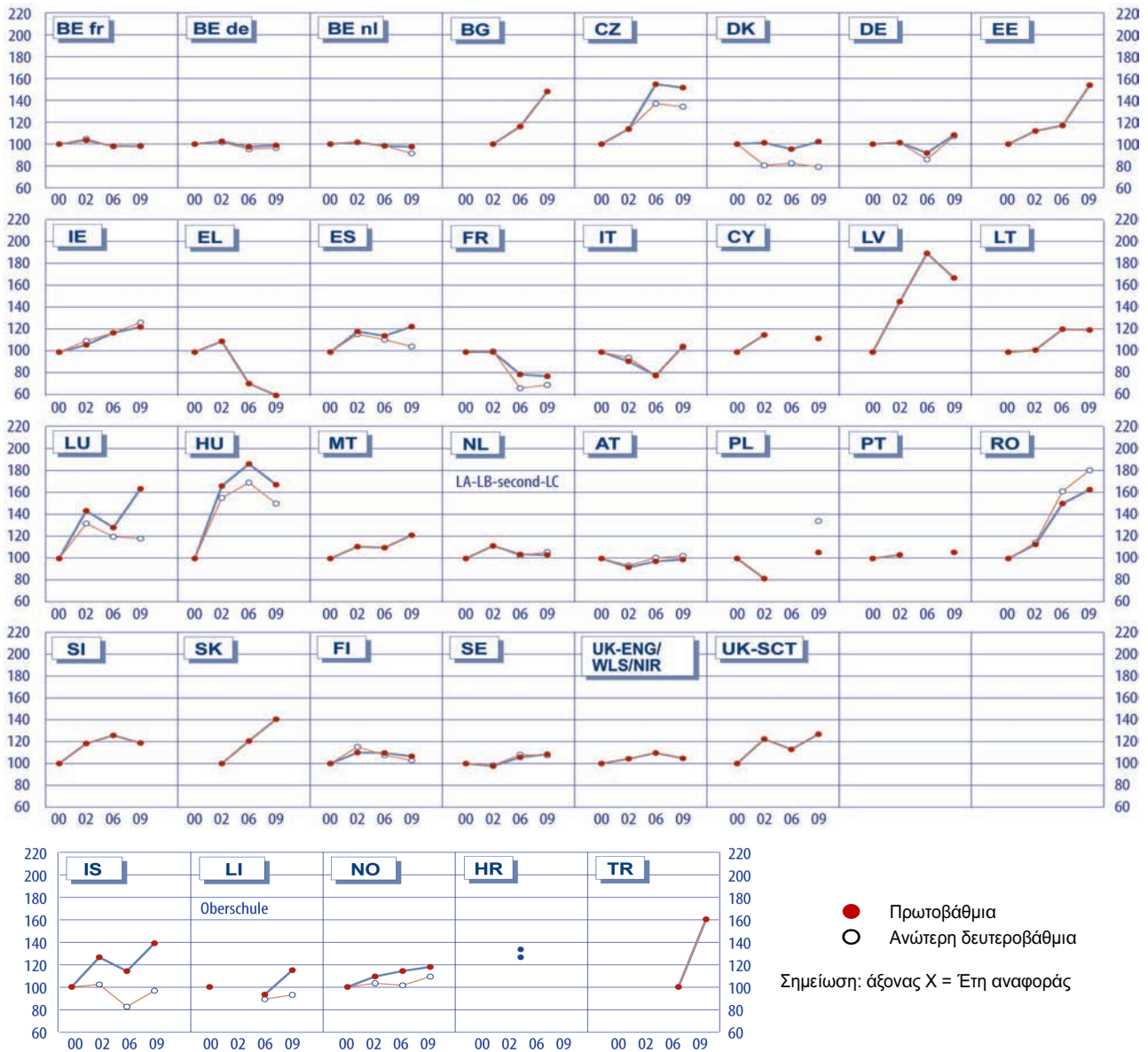
Στη Δανία (πρωτοβάθμιο επίπεδο), τη Γερμανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία) οι μισθοί των εκπαιδευτικών διατήρησαν την αγοραστική δύναμή τους σε παρόμοια επίπεδα με το 2000.

Η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση (2010-2011) έχει σημαντικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά. Στο σχολικό έτος 2009/10 και ειδικότερα μετά τον Ιανουάριο του 2010, η επίδραση της οικονομικής κάμψης και η πίεση που ασκήθηκε στα δημόσια οικονομικά ήταν πολύ πιο έντονη και, ως εκ τούτου, περισσότερες χώρες αναγκάστηκαν να εφαρμόσουν περικοπές μισθών για τους δημόσιους υπαλλήλους. Αυτό ισχύει στην περίπτωση της Ισπανίας, όπου η αρχική προβλεπόμενη αύξηση μισθών κατά 0,3 % σε σχέση με το 2009, που εγκρίθηκε και ίσχυσε μέχρι τον Μάιο του 2010, ανατράπηκε από τη γενική μείωση περίπου 5 % που εφαρμόστηκε στους μισθούς όλων των δημόσιων υπαλλήλων από την 1^η Ιουνίου 2010. Η Ιρλανδία, η Ελλάδα και η Ρουμανία, επίσης, μείωσαν τα πραγματικά επίπεδα των μισθών των εκπαιδευτικών καθώς και τους μισθούς άλλων δημόσιων υπαλλήλων. Αυτή η μείωση είχε πολύ υψηλό αντίκτυπο στη Ρουμανία, όπου αξιοσημείωτη μείωση 25 % ισχύει από τον Ιούλιο του 2010 προκειμένου να αποκατασταθεί το ισοζύγιο του προϋπολογισμού.

Στη Λετονία, υπήρξε σημαντική μείωση του δημόσιου προϋπολογισμού για την εκπαίδευση, σχεδόν 40 % τον Σεπτέμβριο του 2009, που περιελάμβανε και τους μισθούς των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, τον Ιανουάριο του 2010, η συνολική χρηματοδότηση για τους μισθούς αυξήθηκε πάλι κατά 37 % και δημιουργήθηκε η δυνατότητα για αύξηση μισθών μέσω μισθολογικής αναπροσαρμογής και αμοιβών για επιπλέον ευθύνες. Στην Εσθονία, οι μισθοί των εκπαιδευτικών παρέμειναν αναλλοίωτοι το 2008/09 και το 2009/10, ανεξάρτητα από τη μείωση των μισθών που ίσχυσε για άλλους υπαλλήλους του δημόσιου.

⁽¹⁾ Για περισσότερες πληροφορίες για τους μισθούς των Εκπαιδευτικών και των Διευθυντών, βλ. την έκδοση του δικτύου Ευρωδίκη 'Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe', 2009/10.

- **Σχήμα E13: Τάσεις που αφορούν στον κατώτατο βασικό μεικτό ετήσιο θεσπισμένο μισθό σε ευρώ (σε τιμές 2000) προσαρμοσμένο σε ΜΑΔ για εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1 και ISCED 3), 2000-2009**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της τάσης στους κατώτατους θεσπισμένους μισθούς των εκπαιδευτικών προκύπτουν από τη συλλογή στοιχείων για τις εκδόσεις Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης 2009, 2005, 2002 και τη συγκεκριμένη αναφορά για τους μισθούς των Εκπαιδευτικών που δημοσιεύτηκε το 2011 (συλλογή στοιχείων 2010). Για κάποιες χώρες, τα στοιχεία του δείκτη μπορούν να είναι ανακόλουθα λόγω αλλαγών στη μεθοδολογία αναφοράς.

Οι ετήσιοι βασικοί θεσπισμένοι μισθοί μετατράπηκαν σε μονάδα αγοραστικής δύναμης βασισμένη στο Ευρώ (ΜΑΔ – βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»), προκειμένου να εξαλειφθούν οι διαφορές των τιμών μεταξύ των χωρών, και αποπληθωρίστηκαν με τον δείκτη τιμών ΑΕγχΠ της ΕΕ-27 (έτος βάσης 2000).

Ο ετήσιος δείκτης αύξησης υπολογίζεται διαιρώντας τους θεσπισμένους μισθούς για το εν λόγω έτος μεταφρασμένους σε ευρώ εκτιμημένους σε ΜΑΔ και αποπληθωρισμένους στον δείκτη τιμών της ΕΕ-27 του 2000 διά του θεσπισμένου μισθού μεταφρασμένου σε ευρώ/ΜΑΔ για το 2000 πολλαπλασιάζοντας το αποτέλεσμα με το 100.

2000 = 100 εκτός από τη Βουλγαρία και τη Σλοβακία με δεδομένα από το 2002 και την Τουρκία με δεδομένα από το 2006.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Σουηδία: Δεν υπάρχουν μισθολογικές κλίμακες ή θεσπισμένοι μισθοί. Οι ενδεδειγμένοι κατώτατοι μισθοί αντιστοιχούν στο χαμηλότερο δεκατημόριο του πραγματικού μισθού των εκπαιδευτικών.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Η μείωση στους κατώτατους μισθούς εν μέρει εξηγείται από την αλλαγή στη μεθοδολογία αναφοράς. Στοιχεία για προηγούμενα χρόνια περιελάμβαναν το Κεντρικό Λονδίνο.

Λιχτενστάιν: Τα στοιχεία για την Ελβετία υπολογίζονται ως τιμές μετατροπής σε ΜΑΔ και δείκτης τιμών.

Σε μια μεγάλη ομάδα χωρών, καταβλήθηκε αξιοσημείωτη προσπάθεια για να διατηρηθούν οι μισθοί των εκπαιδευτικών τουλάχιστον στα επίπεδα του 2009, χωρίς να εφαρμοστούν υφιστάμενες/α περικοπές μισθών ή προγράμματα μισθολογικών αυξήσεων. Αυτό ισχύει στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου (Αγγλίας, Ουαλίας και Βορείου Ιρλανδίας), που συνέχισε να εφαρμόζει τις συστάσεις του Φορέα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών από το 2008 εφαρμόζοντας αύξηση 2,3% στους μισθούς των εκπαιδευτικών τα σχολικά έτη 2009/10 και 2020/11, παρά το πάγωμα των μισθών που εφαρμόστηκε για άλλους εργαζόμενους στον δημόσιο τομέα. Οι εκπαιδευτικοί στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) έλαβαν αύξηση ύψους 2,5 % το 2009 και αύξηση ύψους 2,4 % το 2010, ενώ τον Απρίλιο του 2011 τέθηκε σε ισχύ πρόβλεψη για δύο χρόνια παγώματος μισθών.

Οι μεταρρυθμίσεις που εγκαινιάστηκαν από τις Κάτω Χώρες και την Πολωνία το 2009 συνέχισαν να εφαρμόζονται το 2010, έχοντας ως αποτέλεσμα την αύξηση των μισθών των εκπαιδευτικών. Στην Τσεχία, επίσης, μολονότι οι δημόσιοι πόροι για τους μισθούς των δημόσιων υπαλλήλων σε γενικές γραμμές περικόπηκαν κατά 10 % το 2011, τα κονδύλια για τους θεσπισμένους μισθούς των εκπαιδευτικών, αντιθέτως, αυξήθηκαν. Τρεις χώρες που δεν προσάρμοσαν τους μισθούς των εκπαιδευτικών το 2009, δηλαδή η Βουλγαρία, η Ιταλία και η Ισλανδία, αλλά και η Σλοβακία, εφάρμοσαν διάφορους τύπους μεταρρυθμίσεων για τους μισθούς των εκπαιδευτικών το 2010.

Η Βουλγαρία εγκαινίασε αύξηση μεταξύ 7 % και 13 % για τους θεσπισμένους μισθούς για «άνωτερους εκπαιδευτικούς» και «επιβλέποντες εκπαιδευτικούς». Η Ισλανδία επίσης εφάρμοσε προγραμματισμένη αύξηση για τους εκπαιδευτικούς ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που λάμβαναν τους κατώτατους μισθούς, οι οποίοι επηρεάστηκαν από την προηγούμενη συμφωνία για τους μισθούς. Στην Ιταλία, οι μισθολογικές αυξήσεις προβλέπονται από την τελευταία Εθνική Συμφωνία, αλλά η υλοποίησή τους είναι πιθανό να επηρεαστεί από τις τελευταίες αποφάσεις για τους γενικούς περιορισμούς του προϋπολογισμού. Τέλος, στη Σλοβακία από τον Νοέμβριο του 2009, οι μισθοί των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίστηκαν σύμφωνα με τον νέο Νόμο για τους παιδαγωγούς που εγκαινίασε αλλαγές στη χρηματοδότηση και καινοτομίες στο σύστημα αξιολόγησης και αμοιβής των εκπαιδευτικών.

Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΕΤΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΜΙΣΘΟΥ

Η σχέση μεταξύ ανώτατων και κατώτατων βασικών ετήσιων μισθών είναι ενδεικτική για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές των εκπαιδευτικών όσον αφορά στις μισθολογικές αυξήσεις που μπορούν να αναμένουν λογικά στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους, εάν ληφθεί υπ' όψιν μόνο η διάρκεια της υπηρεσίας. Ο παρών δείκτης αναλύει τη διαφορά μεταξύ των κατώτατων και ανώτατων θεσπισμένων μισθών και τον αριθμό των ετών που απαιτούνται για απόκτηση του ανώτατου μισθού. Επομένως δεν συγκρίνει τις πραγματικές τιμές των μισθών των εκπαιδευτικών.

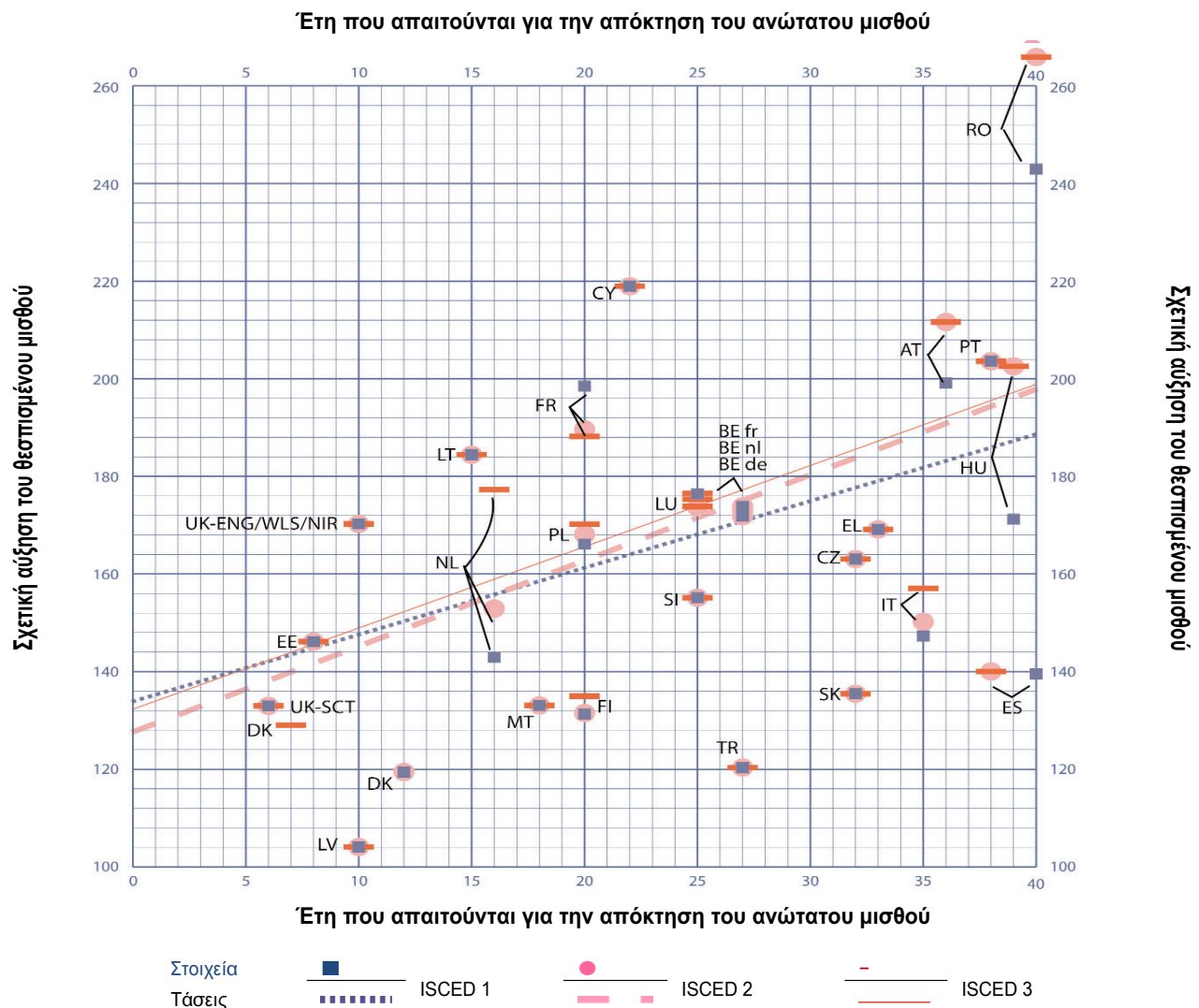
Σε αυτή τη βάση, τα ανώτατα και κατώτατα επίπεδα θεσπισμένων μισθών, που εκφράζονται σε ευρώ και είναι προσαρμοσμένοι σε ΜΑΔ, γενικά διαφέρουν με συντελεστή μικρότερο του δύο. Οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη Δανία, τη Λετονία, τη Σλοβακία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, μπορούν να αναμένουν το πολύ μέχρι 30 % αύξηση μισθού στη διάρκεια της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Ωστόσο, οι ανώτατοι θεσπισμένοι μισθοί στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Κύπρο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία είναι σχεδόν διπλάσιοι σε σύγκριση με τους μισθούς στην έναρξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Αυτό το γεγονός, μαζί με τη συχνότητα των μισθολογικών αυξήσεων, δύναται να εξηγήσει γιατί η διδασκαλία ενδέχεται να είναι πιο ελκυστική σε κάποια στάδια του επαγγελματικού βίου σε αντίθεση με άλλα. Σαφέστατα, οι εκπαιδευτικοί των οποίων οι μισθοί αυξάνονται σημαντικά στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους είναι πιθανό να μην εγκαταλείψουν το επάγγελμα σε σύγκριση με τους συναδέλφους τους των οποίων οι μισθοί μένουν στάσιμοι μετά τα πρώτα χρόνια της επαγγελματικής τους εμπειρίας.

Στις περισσότερες από τις ευρωπαϊκές χώρες, ο μέσος αριθμός ετών που ένας εκπαιδευτικός πρέπει να συμπληρώσει για να λάβει τον ανώτατο βασικό θεσπισμένο μισθό είναι μεταξύ 15 και 25 έτη. Μολαταύτα, στην Τσεχία, την Ελλάδα, την

Ισπανία, την Ιταλία, την Ουγγαρία, την Αυστρία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία, χρειάζονται πάνω από 30 χρόνια για να εξασφαλίσει τον ανώτατο θεσπισμένο μισθό. Στον αντίποδα, στη Δανία, την Εσθονία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ένας εκπαιδευτικός με 10 χρόνια επαγγελματικής πείρας βρίσκεται ήδη στην ανώτατη μισθολογική κλίμακα.

Στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες, φαίνεται ένας θετικός συσχετισμός μεταξύ της αύξησης ανάμεσα σε κατώτατο και ανώτατο θεσπισμένο μισθό και του αριθμού των ετών που απαιτούνται για απόκτηση αυτού του μισθού. Ένας δυνατός συσχετισμός είναι εμφανής στην Ουγγαρία, την Αυστρία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία, τις τέσσερις χώρες που καταγράφουν τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των ανώτατων και των κατώτατων μισθών και του μέγιστου αριθμού ετών που χρειάζονται για να αποκτήσουν αυτόν τον ανώτατο μισθό. Ο ίδιος συσχετισμός ισχύει επίσης στη Δανία, την Εσθονία, τη Λετονία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) όπου σε λιγότερο από 13 χρόνια εμπειρίας οι εκπαιδευτικοί ήδη λαμβάνουν τον ανώτατο θεσπισμένο μισθό ο οποίος είναι μόλις 30 % περίπου υψηλότερος από τον κατώτατο.

- **Σχήμα E14: Σχέση μεταξύ της σχετικής αύξησης του θεσπισμένου μισθού στη γενική εκπαίδευση και των ετών που απαιτούνται για απόκτηση του ανώτατου μισθού (ISCED 1, 2 και 3), 2009/10**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βουλγαρία: Οι συμβάσεις των εκπαιδευτικών καθορίζουν μόνο τον κατώτατο βασικό θεσπισμένο μισθό αλλά όχι τον ανώτατο. Οι ενδεδειγμένες τιμές αφορούν στους νέους εκπαιδευτικούς χωρίς εμπειρία.

Δανία: Στο επίπεδο ISCED 3, περιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Γερμανία: Τα διάφορα *Länder* είναι υπεύθυνα για τον καθορισμό των βασικών θεσπισμένων μισθών. Δεδομένης της πολυπλοκότητας και του εύρους των συνθηκών, οι τιμές που παρουσιάζονται για τους θεσπισμένους μισθούς αντιπροσωπεύουν σταθμισμένο μέσο όρο των διαθέσιμων στοιχείων σε επίπεδο *Länder* για τους δημόσιους υπαλλήλους και περιλαμβάνουν επιδόματα.

Ισπανία: Τα συνολικά ποσά αντιστοιχούν σε μέσους μισθούς στη δημόσια εκπαίδευση και αποτελούν τον σταθμισμένο μέσο μισθό στις διάφορες Αυτόνομες Κοινότητες. Εμφανίζονται μόνο τα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς γενικής εκπαίδευσης.

Γαλλία: Στο επίπεδο ISCED 2, οι μισθοί αφορούν στους *professeurs certifiés*. Στο επίπεδο ISCED 3, οι μισθοί αφορούν στους *professeurs agrégés*.

Ιταλία: Στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς που απέκτησαν πτυχίο *Laurea*/Master.

Κάτω Χώρες: Στο επίπεδο ISCED 1, οι εκπαιδευτικοί στην κατηγορία LA. Στο επίπεδο ISCED 2, οι εκπαιδευτικοί στην κατηγορία LB. Στο επίπεδο ISCED 3, οι εκπαιδευτικοί στην κατηγορία LC.

Αυστρία: Στο επίπεδο ISCED 2 αποτυπώνονται τα στοιχεία για τους μισθούς των εκπαιδευτικών στο *Hauptschule*.

Φινλανδία: Οι ανώτατοι μισθοί μπορεί να διαφέρουν εκτενώς ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών και εξατομικευμένες προσαυξήσεις. Οι πληροφορίες που εμφανίζονται παρέχουν μια εκτίμηση του ετήσιου ανώτατου μεικτού βασικού μισθού.

Σουηδία: Δεν υπάρχει μισθολογική κλίμακα. Ο μισθός του κάθε εκπαιδευτικού βασίζεται σε εξατομικευμένες συμφωνίες μεταξύ των εκπαιδευτικών και των εργοδοτών και δεν συνδέεται συγκεκριμένα με τον αριθμό των ετών υπηρεσίας.

Λιχτενστάιν: Δεν υπάρχουν πληροφορίες για τον μέσο αριθμό των ετών που μεσολαβούν από τον κατώτατο στον ανώτατο μισθό.

Νορβηγία: Δεν υπάρχουν πληροφορίες για τον μέσο αριθμό ετών που μεσολαβούν από τον κατώτατο στον ανώτατο μισθό.

Ωστόσο, μερικές χώρες δεν ακολουθούν αυτή την τάση. Για παράδειγμα, στη Λιθουανία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), ο ανώτατος θεσπισμένος μισθός κυμαίνεται μεταξύ 70 % και 90 % πάνω από τον κατώτατο μισθό και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να λάβουν τον ανώτατο μισθό μόνο κατόπιν 10 και 15 ετών εμπειρίας. Στην αντίπερα όχθη, στην Ισπανία, την Ιταλία, τη Σλοβακία και την Τουρκία, οι ανώτατοι μισθοί είναι μόνο 40 % υψηλότεροι από εκείνους των νεοεισαχθέντων εκπαιδευτικών, αλλά οι εκπαιδευτικοί τους λαμβάνουν μόλις μετά από 25 έως 35 χρόνια εμπειρίας. Τέλος, στη Γαλλία και την Κύπρο, οι ανώτατοι μισθοί των εκπαιδευτικών είναι σχεδόν διπλάσιοι (ή και παραπάνω) σε σύγκριση με εκείνους των νεοεισαχθέντων εκπαιδευτικών αλλά χρειάζονται περίπου 20 χρόνια για να τους αποκτήσουν.

Ως γενική τάση, οι πραγματικοί μισθοί των εκπαιδευτικών σε πολλές χώρες, οι οποίες έχουν διαθέσιμα στοιχεία, εντοπίζονται κοντά στον ανώτατο θεσπισμένο μισθό. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί εν μέρει από το γεγονός ότι ο πληθυσμός των εκπαιδευτικών γερνάει. Στη Δανία, την Ελλάδα, τη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι πραγματικοί μισθοί των εκπαιδευτικών είναι ακόμη υψηλότεροι από τους βασικούς θεσπισμένους μισθούς, κυρίως λόγω του εύρους των επιπλέον επιδομάτων που είναι πιθανό να λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί. Στην αντίπερα όχθη, στην Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, οι πραγματικοί μισθοί των εκπαιδευτικών είναι σχεδόν στο μέσο της θεσπισμένης κλίμακας. Αυτό το γεγονός μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί από τη σχετικά μακρά επαγγελματική εμπειρία (μεταξύ 25 και 38 έτη) που απαιτείται για την εξασφάλιση της ανώτατης μισθολογικής κλίμακας και στην περίπτωση του Λουξεμβούργου και της Πορτογαλίας από το γεγονός ότι σχεδόν 50 % των εκπαιδευτικών είναι κάτω των 40 ετών. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει στην Ιταλία όπου οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είναι πέραν των 50 ετών.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΤΟΣΟ Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΟΣΟ ΚΑΙ Η ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ

Οι διευθυντές των σχολείων σήμερα ασκούν πολλά και ποικίλα καθήκοντα, περιλαμβανομένης της διαχείρισης του διδακτικού προσωπικού, της χρηματοδότησης και του περιεχομένου του εκπαιδευτικού προγράμματος. Η επιλογή των σωστών ανθρώπων είναι ζωτικής σημασίας και γι' αυτό θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν διάφορα κριτήρια για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή. Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχουν κανονισμοί που καθορίζουν τις επίσημες προϋποθέσεις που αναμένεται να πληρούν όσοι επιθυμούν να προαχθούν στη θέση του διευθυντή. Σχεδόν παντού, η επαγγελματική διδακτική εμπειρία αποτελεί τον βασικό όρο για τον διορισμό. Ωστόσο, ο βαθμός της εμπειρίας που απαιτείται ενδέχεται να ποικίλλει (βλ. Σχήμα E16) και στις περισσότερες χώρες ένας ή περισσότεροι όροι πλαισιώνουν αυτή την προϋπόθεση.

Στην Ελλάδα, τη Λιθουανία και την Τουρκία οι υποψήφιοι διευθυντές πρέπει να έχουν επαγγελματική διδακτική και διοικητική εμπειρία. Στη Λιθουανία, οι ηγετικές και οι διαχειριστικές ικανότητες αποτελούν επιπλέον ρητή προϋπόθεση.

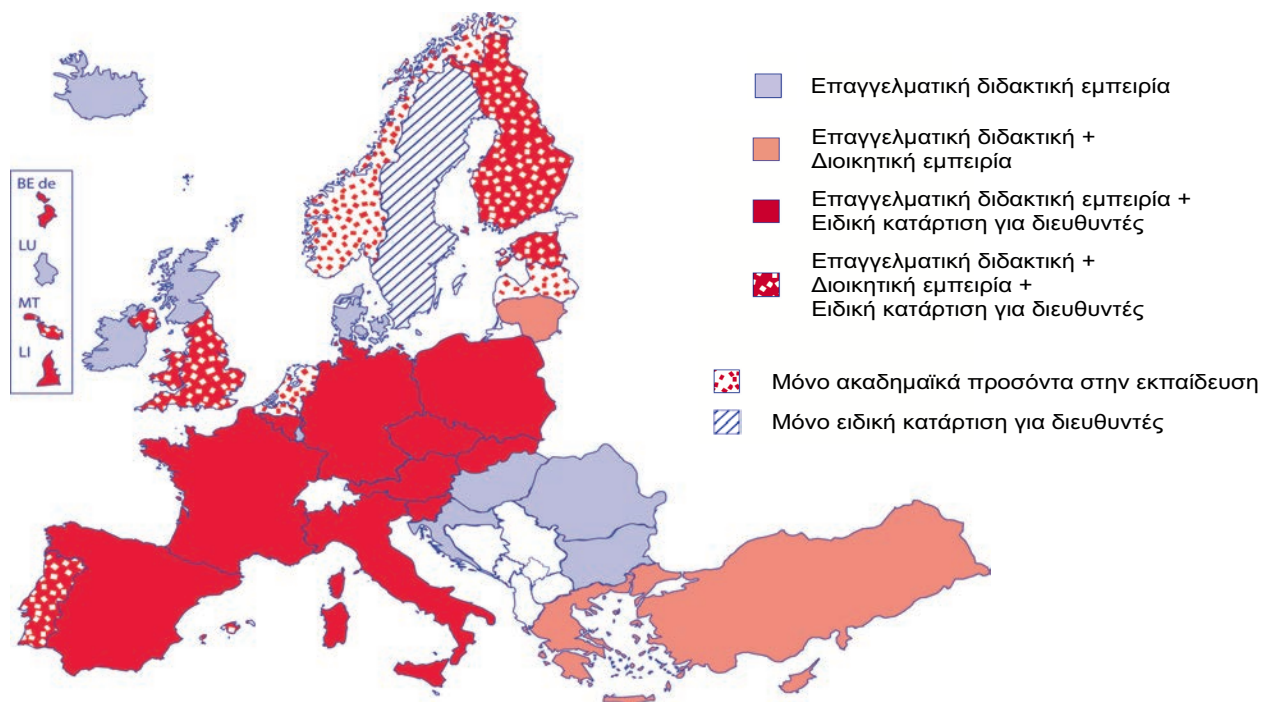
Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), την Τσεχία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και το Λιχτενστάιν, οι υποψήφιοι για τη θέση του διευθυντή πρέπει να έχουν εργαστεί ως εκπαιδευτικοί και να έχουν λάβει ειδική κατάρτιση που απευθύνεται σε μελλοντικούς διευθυντές. Στη Σλοβενία απαιτείται τουλάχιστον πενταετής εμπειρία στη συμβουλευτική ή την καθοδήγηση νέων εκπαιδευτικών.

Σε πέντε χώρες – Εσθονία, Μάλτα, Πορτογαλία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία) – οι υποψήφιοι διευθυντές πρέπει να πληρούν και τις τρεις προϋποθέσεις: επαγγελματική διδακτική και διοικητική εμπειρία και ειδική κατάρτιση για διευθυντές.

Τέσσερις χώρες – Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), Λετονία, Κάτω Χώρες και Νορβηγία – ορίζουν την απόκτηση ακαδημαϊκών προσόντων στην εκπαίδευση ως μοναδικό όρο για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή. Ωστόσο, στην πράξη, όσοι διορίζονται διευθυντές έχουν επαγγελματική διδακτική εμπειρία.

Στη Σουηδία, μοναδικός όρος για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή (για όσους προσελήφθησαν μετά τον Μάρτιο του 2010) είναι οι υποψήφιοι να παρακολουθήσουν ένα ειδικό πρόγραμμα κατάρτισης που διοργανώνει η Εθνική Υπηρεσία Εκπαίδευσης της Σουηδίας (NAE). Παλαιότερα αυτό το πρόγραμμα δεν ήταν υποχρεωτικό.

● **Σχήμα E15: Επαγγελματική εμπειρία και κατάρτιση που απαιτούνται επισήμως για τη θέση του διευθυντή στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Επαγγελματική εμπειρία στη διδασκαλία ονομάζεται ορισμένος αριθμός ετών επαγγελματικής εργασίας στη διδασκαλία, τον περισσότερο καιρό στο επίπεδο εκπαίδευσης όπου ο ενδιαφερόμενος επιδιώκει τον διορισμό του στη θέση του διευθυντή.

Διοικητική εμπειρία ονομάζεται η αποκτηθείσα εμπειρία στη σχολική διοίκηση/διαχείριση, π.χ. στη θέση του υποδιευθυντή.

Ειδική κατάρτιση για διευθυντές ονομάζεται συγκεκριμένο πρόγραμμα κατάρτισης που λαμβάνει χώρα μετά την αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών και την απόκτηση εκπαιδευτικών προσόντων. Ανάλογα με τις περιστάσεις, αυτή η κατάρτιση μπορεί να λάβει χώρα είτε πριν την υποβολή αίτησης για τη θέση του διευθυντή ή τη διαδικασία πρόσληψης, είτε κατά τα πρώτα έτη μετά τον διορισμό. Σκοπός της κατάρτισης είναι να εφοδιάσει τους μελλοντικούς διευθυντές με τις δεξιότητες που απαιτούνται για την ανάληψη και διεκπεραίωση των νέων τους καθηκόντων. Δεν θα πρέπει να συγχέεται με τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των διευθυντών.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE de): Για τον διορισμό στη μόνιμη θέση του διευθυντή σε ιδρύματα που υπάγονται στην κοινότητα, απαιτείται η απόκτηση πιστοποιητικού στον τομέα της διοίκησης.

Τσεχία: Η διδακτική εμπειρία μπορεί να αντικατασταθεί είτε από την εμπειρία σε δραστηριότητες που απαιτούν τις ίδιες ή παρεμφερείς γνώσεις, είτε από την εμπειρία σε ανώτερη διευθυντική θέση, είτε από την εμπειρία σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση των διευθυντών σε ολόκληρο τον επιχορηγούμενο ιδιωτικό τομέα. Η κατάρτιση είναι υποχρεωτική μόνο για τους διευθυντές των δημόσιων σχολείων περιλαμβανομένων των σχολείων που ίδρυσε το Υπουργείο Παιδείας, Νεολαίας και Αθλητισμού.

Γερμανία: Κατάρτιση για διευθυντές απαιτείται μόνο στα επίπεδα ISCED 2 και 3.

Λουξεμβούργο: Στο επίπεδο ISCED 1 δεν υπάρχει θέση διευθυντή.

Ουγγαρία και Ισλανδία: Για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή απαιτούνται επιπλέον προσόντα στη διοίκηση. Στην περίπτωση της Ουγγαρίας, το Σχήμα αναφέρεται μόνο σε διευθυντές που αναλαμβάνουν δεύτερη θητεία ως διευθυντές.

Μάλτα: Πέρα από τη δεκαετή διδακτική εμπειρία, οι υποψήφιοι Διευθυντές πρέπει, επίσης, να έχουν τουλάχιστον τέσσερα χρόνια εμπειρίας στη θέση του Βοηθού Διευθυντή (αυτό ισχύει για σχολεία που υπάγονται στη δικαιοδοσία των Εκπαιδευτικών Διευθύνσεων).

Κάτω Χώρες: Στα μεγάλα δευτεροβάθμια σχολεία με κεντρικό διοικητικό συμβούλιο (*centraal school bestuur*), δεν απαιτούνται διδακτικά προσόντα για τα μέλη του συμβουλίου τα οποία δεν ασκούν διδακτικές δραστηριότητες.

Σλοβενία: Η διδακτική εμπειρία μπορεί να αντικατασταθεί από την εμπειρία στη σχολική συμβουλευτική εργασία. Το ειδικό πρόγραμμα κατάρτισης τελειώνει με την τελική εξέταση για διευθυντές. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο διευθυντής μπορεί να κάνει αυτή την εξέταση μέσα σε έναν χρόνο από τον διορισμό του στη θέση.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Στην Αγγλία και την Ουαλία, η απόκτηση του Εθνικού Επαγγελματικού Πιστοποιητικού για Διευθυντές είναι υποχρεωτική για όλους τους νεοδιορισθέντες διευθυντές. Στην Ουαλία, απαιτείται η ολοκλήρωση του σχετικού προγράμματος πριν τον διορισμό. Στη Βόρειο Ιρλανδία, το αντίστοιχο πρόγραμμα ονομάζεται Επαγγελματικό Πιστοποιητικό για Διευθυντές και δεν είναι υποχρεωτικό.

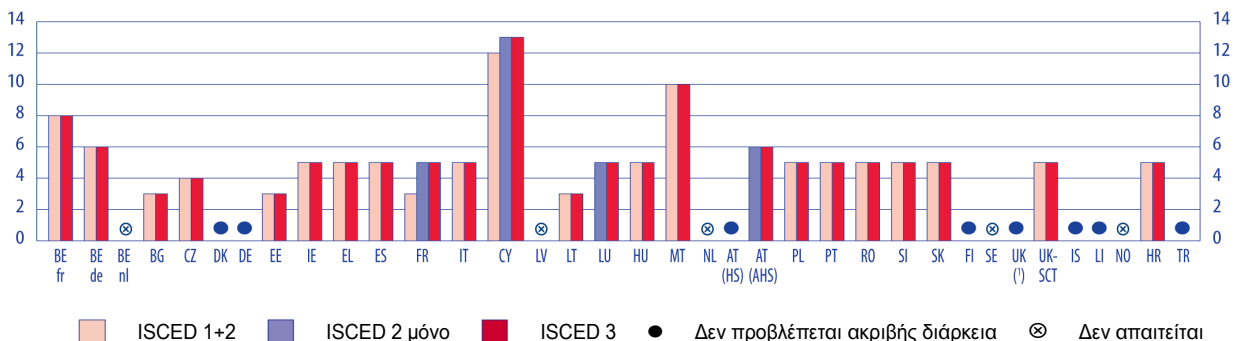
ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ, ΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΠΕΝΤΑΕΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Μεταξύ των προϋποθέσεων για τον διορισμό στη θέση του διευθυντή (βλ. Σχήμα E15), είναι συνήθης η απαίτηση για μια ελάχιστη περίοδο επαγγελματικής διδακτικής εμπειρίας. Κυμαίνεται από τρία χρόνια στη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Γαλλία (διευθυντές ISCED 1) και τη Λιθουανία μέχρι 10 χρόνια στη Μάλτα και 12 και 13 χρόνια για το πρωτοβάθμιο και γενικό (κατώτερο και ανώτερο) δευτεροβάθμιο επίπεδο, αντίστοιχα, στην Κύπρο.

Στις περισσότερες χώρες, η ελάχιστη απαιτούμενη περίοδος κυμαίνεται μεταξύ τριών και πέντε ετών. Στη Δανία, τη Γερμανία, την Αυστρία (πρωτοβάθμια εκπαίδευση και *Hauptschule*), τη Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, απαιτείται διδακτική εμπειρία, παρ' ότι δεν καθορίζεται ακριβής διάρκεια.

Τέλος, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, η επαγγελματική διδακτική εμπειρία δεν αποτελεί προϋπόθεση για διορισμό στη θέση του διευθυντή.

● Σχήμα E16: Ελάχιστος αριθμός ετών επαγγελματικής διδακτικής εμπειρίας που απαιτείται για τον διορισμό διευθυντή στην πρωτοβάθμια, γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Εσθονία: Απαιτούνται τουλάχιστον τρία χρόνια διδακτικής εμπειρίας όταν ο υποψήφιος παρακολούθησε παιδαγωγική ανώτατη εκπαίδευση. Ένας υποψήφιος που παρακολούθησε άλλους τύπους ανώτατης εκπαίδευσης απαιτείται να έχει τουλάχιστον πέντε χρόνια διδακτικής εμπειρίας.

Κύπρος: Όπως δείχνουν οι ελάχιστες προϋποθέσεις, απαιτούνται τουλάχιστον πέντε χρόνια διδασκαλίας σε σχολεία. Επιπλέον, για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση απαιτούνται τουλάχιστον δύο χρόνια στη θέση του υποδιευθυντή και για τη δευτεροβάθμια τουλάχιστον δύο χρόνια στη θέση του υποδιευθυντή συν τουλάχιστον ένα έτος στη θέση του υποδιευθυντή Α' βαθμίδας.

Ελλάδα: Σύμφωνα με τον νόμο 3848/2010, οι προϋποθέσεις για να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί δικαίωμα διορισμού στη θέση του διευθυντή προβλέπουν την ανέλιξη στο επίπεδο Α' (ανάλογα με τα χρόνια προϋπηρεσίας) με τουλάχιστον θετή προϋπηρεσία και πενταετή επαγγελματική διδακτική εμπειρία εκ της οποίας τα τρία χρόνια θα πρέπει να είναι στο σχετικό επίπεδο.

Λιθουανία: Τουλάχιστον δύο χρόνια επαγγελματικής διδακτικής πείρας απαιτούνται για τον διορισμό του διευθυντή για όσους κατέχουν πτυχίο Master και διδακτικά προσόντα, και τουλάχιστον τρία χρόνια για όσους κατέχουν μόνο διδακτικά προσόντα.

Λουξεμβούργο: Στο επίπεδο ISCED 1 δεν υπάρχει θέση διευθυντή.

Αυστρία: Στο πρωτοβάθμιο επίπεδο και το *Hauptschule* (HS) απαιτείται διδακτική εμπειρία αλλά δεν προβλέπεται ακριβής διάρκεια. Για το *Allgemeinbildende Höhere Schule* (AHS) απαιτείται επαγγελματική διδακτική εμπειρία διάρκειας 6 ετών.

Σλοβενία: Η διδακτική εμπειρία μπορεί να αντικατασταθεί από την εμπειρία στη σχολική συμβουλευτική εργασία.

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΥΧΝΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΘΕΣΠΙΣΜΕΝΟΥ ΜΙΣΘΟΥ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ

Οι διευθυντές των σχολείων έχουν την ευθύνη για τη διοίκηση του σχολείου ή μιας ομάδας σχολείων είτε αποκλειστικά είτε στα πλαίσια ενός διοικητικού φορέα όπως είναι μια επιτροπή ή ένα συμβούλιο. Ανάλογα με τις περιστάσεις, ο διευθυντής μπορεί επίσης να ασκεί εκπαιδευτικές ευθύνες (που μπορεί να εμπεριέχουν διδακτικά καθήκοντα), αλλά και ευθύνη για τη γενική λειτουργία του ιδρύματος σε τομείς όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα, η εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος, αποφάσεις για τη διδακτέα ύλη και το υλικό και τις μεθόδους που θα χρησιμοποιηθούν, διοίκηση προσωπικού και/ή οικονομικές ευθύνες.

Σε 11 χώρες ή περιοχές, το μέγεθος των σχολείων έχει άμεση επίπτωση στους μισθούς των διευθυντών υπό την έννοια ότι όσο περισσότερες οι εγγραφές ενός σχολείου, τόσο υψηλότερος είναι και ο μισθός του διευθυντή. Αντίθετα, το εκπαιδευτικό επίπεδο των σχολείων (εκτός από τα προσχολικά πλαίσια), σε γενικές γραμμές, έχει ελάχιστη σημασία. Σε δέκα χώρες, οι βασικοί μισθοί των διευθυντών είναι ακριβώς οι ίδιοι και στα τρία επίπεδα εκπαίδευσης. Η κατάσταση στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία) χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερη, καθώς οι διευθυντές μοιράζονται την ίδια ενιαία μισθολογική κλίμακα, αλλά στα πλαίσια αυτής της κλίμακας ο κάθε διευθυντής έχει το δικό του μισθολογικό πεδίο. Αυτό το πεδίο σχετίζεται τόσο με το μέγεθος του σχολείου όσο και με την ηλικία των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι οι διευθυντές στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είθισται να αμείβονται με υψηλότερους μισθούς από τους διευθυντές των πρωτοβάθμιων σχολείων. Σε χώρες με ενιαία εκπαιδευτική δομή, όπου δεν υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ πρωτοβάθμιας και γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ο ίδιος βασικός μισθός για τα δύο επίπεδα αντιστοιχεί στην ίδια θέση διευθυντή.

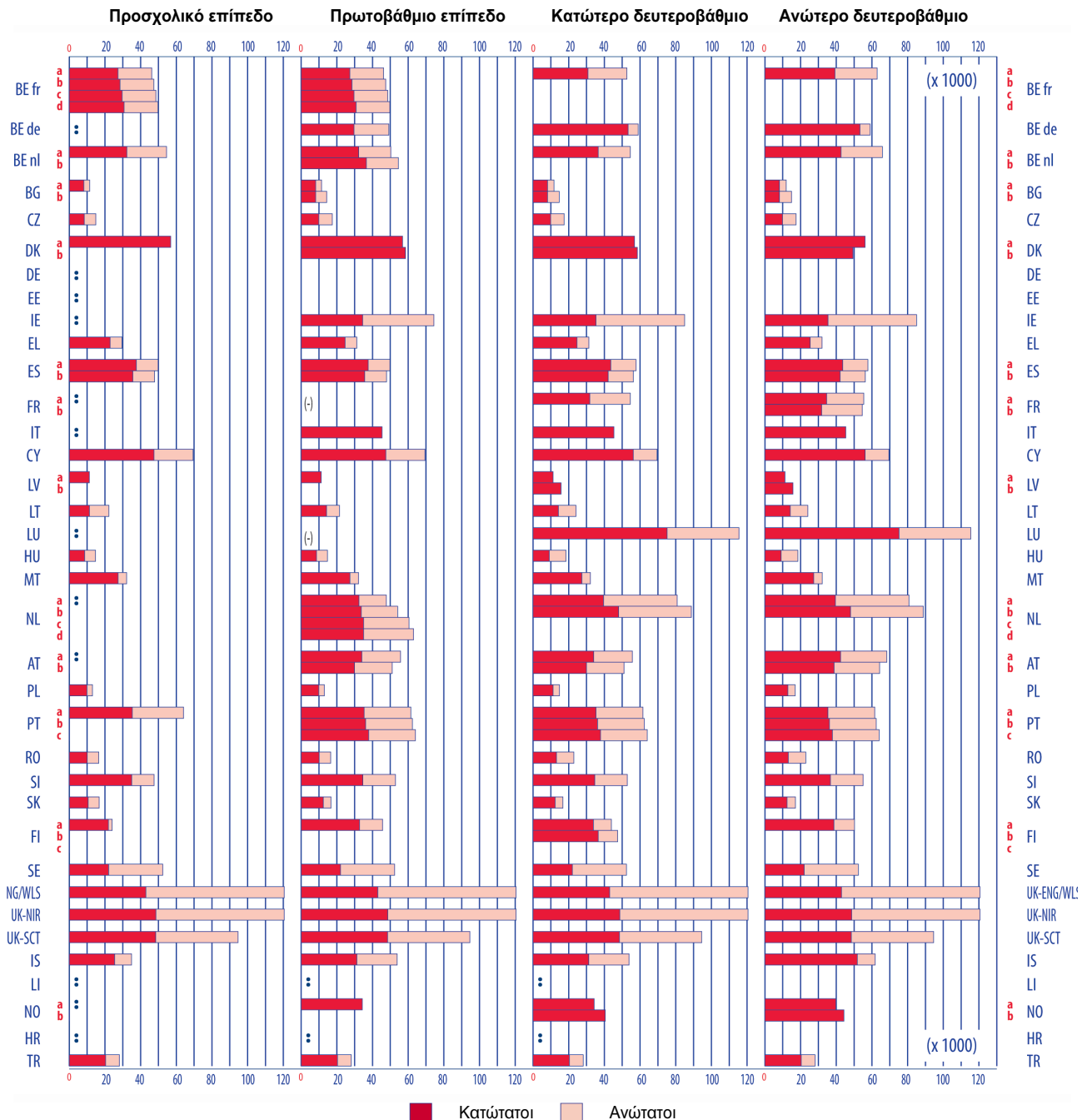
Σε γενικές γραμμές, στις υπόλοιπες χώρες ο βασικός θεσπισμένος μισθός για τους διευθυντές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι χαμηλότερος από τον αντίστοιχο μισθό στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικότερα στα ανώτερα δευτεροβάθμια σχολεία. Η ίδια τάση ισχύει επίσης στους μισθούς των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, σε όλες τις χώρες, οι βασικοί θεσπισμένοι μισθοί των διευθυντών είναι υψηλότεροι από εκείνους των εκπαιδευτικών που εργάζονται στο ίδιο εκπαιδευτικό επίπεδο. Αυτό ίσως αποδίδεται στο γεγονός ότι στις περισσότερες χώρες απαιτείται ορισμένος αριθμός ετών διδακτικής εμπειρίας πριν τον διορισμό στη θέση του διευθυντή (βλ. Σχήμα E16). Ενδέχεται επίσης να σχετίζονται και άλλοι όροι, όπως η υποχρεωτική ειδική κατάρτιση σε κάποιες χώρες (βλ. Σχήμα E15).

Η σύγκριση των μισθών των διευθυντών μεταξύ των χωρών καταδεικνύει μεγάλες διακυμάνσεις. Στο πρωτοβάθμιο επίπεδο, οι κατώτατοι μισθοί ξεκινούν κάτω από 9.000 ευρώ σε ΜΑΔ στη Βουλγαρία και την Ουγγαρία και ξεπερνούν τα 100.100 ευρώ σε ΜΑΔ στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία). Στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, οι υψηλότεροι θεσπισμένοι μισθοί των διευθυντών πέρα από το Ηνωμένο Βασίλειο χορηγούνται επίσης στο Λουξεμβούργο (115.508 ευρώ σε ΜΑΔ), την Ιρλανδία (84.979 ευρώ σε ΜΑΔ) και τις Κάτω Χώρες (80.803 ευρώ σε ΜΑΔ).

Η αντιπαράβολη ανώτατων και κατώτατων βασικών μισθών των διευθυντών ως μέσο αξιολόγησης των προοπτικών για αύξηση του βασικού μισθού τους στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους δεν είναι τόσο εντυπωσιακή όσο στην περίπτωση των εκπαιδευτικών. Μολονότι οι μισθολογικές αυξήσεις των διευθυντών στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους δεν είναι εξαιρετικές, οι ανώτατοι μισθοί τους παραμένουν υψηλότεροι από εκείνους των συναδέλφων τους εκπαιδευτικών, δεδομένου ότι οι αρχικοί τους μισθοί είναι υψηλότεροι.

Σε αυτή τη βάση, το ανώτατο και κατώτατο επίπεδο των θεσπισμένων μισθών που εκφράζονται σε ευρώ εκτιμημένων σε ΜΑΔ, σε γενικές γραμμές διαφέρουν με συντελεστή μικρότερο του δύο. Οι διευθυντές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Πολωνία, τη Σλοβακία, τη Φινλανδία και την Τουρκία ενδέχεται να λαμβάνουν μέχρι 30 % αύξηση στη διάρκεια της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Ωστόσο, στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι ανώτατοι θεσπισμένοι μισθοί στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να είναι υπερδιπλάσιοι σε σύγκριση με τον μισθό στην αρχή της επαγγελματικής τους καριέρας.

Σχήμα E17: Διευθυντικοί κατώτατοι και ανώτατοι ετήσιοι βασικοί θεσπισμένοι μισθοί σε ευρώ προσαρμοσμένοι σε ΜΑΔ, (ISCED 1, 2 και 3), 2009/10

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο ετήσιος μεικτός βασικός θεσπισμένος μισθός είναι το ποσό που καταβάλλει ο εργοδότης στη διάρκεια ενός έτους, περιλαμβανομένων γενικών αυξήσεων στις μισθολογικές κλίμακες, του 13^{ου} μισθού και επιδόματος διακοπών (όπου ισχύει), εκτός από τις ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές εισφορές του εργοδότη. Στον μισθό δεν περιλαμβάνονται άλλα μισθολογικά επιδόματα ή οικονομικά οφέλη (π.χ. σε σχέση με περαιτέρω προσόντα, επιαίνους, υπερωρίες ή επιπρόσθετες ευθύνες, γεωγραφική περιοχή, υποχρέωση διδασκαλίας σε τάξεις όπου επικρατούν αντίξοες συνθήκες, διαμονή, ιατρική κάλυψη ή μεταφορικά έξοδα). Ο ενδειγμένος κατώτατος μισθός είναι ο μεικτός βασικός μισθός που λαμβάνουν οι διευθυντές, στις πιο πάνω περιπτώσεις, στην αρχή της σταδιοδρομίας τους. Ο ανώτατος μισθός είναι ο μεικτός βασικός μισθός που λαμβάνουν οι διευθυντές στις πιο πάνω περιπτώσεις κατά τη συνταξιοδότησή τους ή μετά την πάροδο ορισμένων ετών υπηρεσίας. Ο ανώτατος μισθός περιλαμβάνει μόνο τις αυξήσεις που σχετίζονται με τη διάρκεια υπηρεσίας και/ή την ηλικία.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE fr): α) σχολεία με λιγότερους από 71 μαθητές, β) σχολεία μεταξύ 72-140 μαθητών, γ) σχολεία μεταξύ 141-209 μαθητών, δ) σχολεία με πάνω από 210 μαθητές.

Βέλγιο (BE nl): α) σχολεία με λιγότερους από 180 μαθητές (λιγότερους από 100 μαθητές στις Βρυξέλλες), β) σχολεία με πάνω από 350 μαθητές. Στα κατώτερα και ανώτερα δευτεροβάθμια σχολεία, υπάρχουν διαφορετικές κλίμακες που εξαρτώνται ανάλογα με το εάν ο διευθυντής ασκεί καθήκοντα διδασκαλίας ή όχι.

Βουλγαρία: α) γενική παροχή, β) μεγάλα σχολεία.

Δανία: Πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο: α) σχολεία με κάτω από 9 υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης, β) σχολεία με πάνω από 9 υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης. Ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο α) σχολεία με λιγότερους από 700 μαθητές πλήρους φοίτησης, β) σχολεία με περισσότερους από 700 μαθητές πλήρους φοίτησης.

Ισπανία: α) μεγάλα σχολεία, β) μικρά/πολύ μικρά σχολεία.

Γαλλία: α) διευθυντές στα *Lycées*, β) διευθυντές στα *Lycées professionnels*.

Λετονία: α) σχολεία με λιγότερους από 100 μαθητές, β) σχολεία με περισσότερους από 1.201 μαθητές.

Λιθουανία: οι μισθοί των διευθυντών εξαρτώνται από τον αριθμό των ομάδων στα προσχολικά ιδρύματα και το μέγεθος του σχολείου στα δευτεροβάθμια σχολεία. Εξαρτώνται, επίσης, από την κατηγορία προσόντων του διευθυντή και τα χρόνια παιδαγωγικής πρακτικής (σε όλα τα επίπεδα).

Κάτω Χώρες: Πρωτοβάθμιο επίπεδο: α) σχολεία με λιγότερους από 200 μαθητές, β) σχολεία μεταξύ 200-399 μαθητών, γ) σχολεία μεταξύ 400-899 μαθητών, δ) σχολεία με πάνω από 900 μαθητές. Δευτεροβάθμιο επίπεδο α) Διευθυντές σχολείου, β) Πρόεδρος κεντρικής επιτροπής.

Αυστρία: Πρωτοβάθμιο και κατώτερο δευτεροβάθμιο (*Hauptschulen*) επίπεδο: α) σχολεία με πάνω από 4 τάξεις, β) μονοθέσια σχολεία. Ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο: α) σχολεία με πάνω από 12 τάξεις, β) σχολεία με 1-3 τάξεις.

Πορτογαλία: α) σχολεία με λιγότερους από 800 μαθητές, β) σχολεία μεταξύ 801-1.200 μαθητών, γ) σχολεία με πάνω από 1.200 μαθητές.

Φινλανδία: α) σχολεία με 7-14 ομάδες 32 μαθητών, β) σχολεία με 15-19 ομάδες 32 μαθητών, γ) σχολεία με πάνω από 20 ομάδες 32 μαθητών.

Νορβηγία: α) σχολεία με κάτω από 10 υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης ανά έτος, β) σχολεία με πάνω από 10 υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης ανά έτος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

ΜΕΡΟΣ Ι – ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ Ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΚΑΘΩΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΧΩΡΟΥΝ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ως διδακτικός χρόνος ορίζεται ο χρόνος στη διάρκεια του οποίου οι νέοι διδάσκονται στο σχολείο (για τον πλήρη ορισμό βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»). Ο συνολικός διδακτικός χρόνος επηρεάζεται από αρκετούς παράγοντες περιλαμβανομένης της διάρκειας του σχολικού έτους, της διάρκειας της σχολικής εβδομάδας και του αριθμού και της διάρκειας των μαθημάτων στη σχολική ημέρα. Μολαταύτα, σχεδόν όλες οι χώρες έχουν κεντρικά θεσπισμένες συστάσεις ή κανονισμούς για τον ελάχιστο προτεινόμενο διδακτικό χρόνο που πρέπει να παρέχουν τα σχολεία.

Η μέση διάρκεια του σχολικού έτους καθ' όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ευρώπη είναι 185 ημέρες, με τη Δανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες και το Λιχτενστάιν να καταγράφουν τη μεγαλύτερη διάρκεια με 200 ημέρες. Στη Βουλγαρία, τη Λετονία και τη Λιθουανία, η διάρκεια του σχολικού έτους αυξάνεται με την ηλικία των μαθητών, ξεκινώντας μόλις με 155 ημέρες στη Βουλγαρία και προοδευτικά φτάνοντας στις 195 ημέρες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στη Λιθουανία (1).

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, η διδασκαλία γενικά οργανώνεται σε πέντε ημέρες την εβδομάδα, εκτός από τη Γαλλία όπου η διδασκαλία διαρκεί μόλις τέσσερις ημέρες και την Ιταλία όπου, στην πράξη, πολλά σχολεία λειτουργούν τάξεις σε εξαήμερη βάση. Κάποια *Länder* στη Γερμανία, επίσης, έχουν εξαήμερη σχολική εβδομάδα, όπου η διδασκαλία εκτείνεται σε δύο Σάββατα κάθε μήνα.

Η διάρκεια των σχολικών μαθημάτων επίσης ποικίλλει μεταξύ των χωρών. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ένα μάθημα ή σχολική περίοδος διαρκεί 40-55 λεπτά. Η διάρκεια ενός μαθήματος μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την τάξη ή το έτος. Μικρότερης διάρκειας μαθήματα είθισται να γίνονται στα πρώτα χρόνια της πρωτοβάθμιας φοίτησης, όπως είναι η περίπτωση στη Βουλγαρία, την Κύπρο, τη Λιθουανία (για την πρώτη τάξη), τη Μάλτα και την Τουρκία. Σε κάποιες άλλες χώρες, η διάρκεια των μαθημάτων κυμαίνεται ανάλογα με τις αποφάσεις των σχολείων ή των εκπαιδευτικών, και διαφορές είναι πιθανό να προκύπτουν ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο ή τις συγκεκριμένες δραστηριότητες.

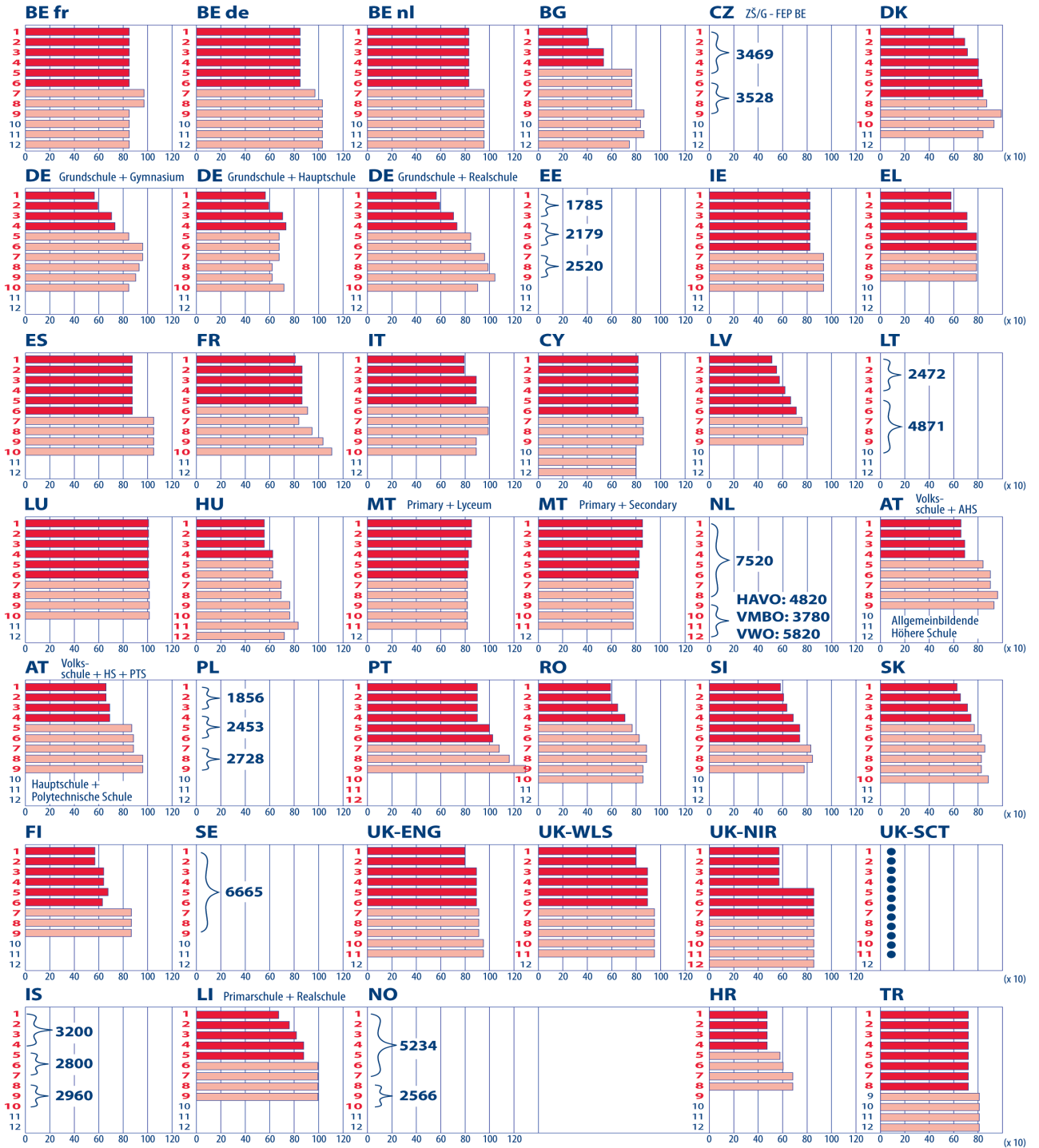
Λόγω των διακυμάνσεων που προαναφέρθηκαν στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, της σχολικής εβδομάδας και της διάρκειας των μαθημάτων, αυτή η ανάλυση βασίζεται σε σύγκριση των ετήσιων **ελάχιστων** συστάσεων για τον διδακτικό χρόνο ανά τάξη εκπεφρασμένο σε ώρες.

Σε πολλές χώρες, οι επίσημες συστάσεις για τον ελάχιστο διδακτικό χρόνο προβλέπουν μικρότερης διάρκειας περίοδο εντατικής διδασκαλίας στην αρχή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (γενικά για τα πρώτα δύο έτη), μετά ο αριθμός των ωρών αυξάνεται σταθερά καθ' όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με σημαντική αύξηση στα μεταγενέστερα στάδια του δευτεροβάθμιου επιπέδου.

Άλλες χώρες έχουν τον ίδιο ετήσιο διδακτικό χρόνο για όλες τις τάξεις σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα. Στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Ισπανία, την Ιταλία, την Κύπρο και την Τουρκία, ο ετήσιος διδακτικός χρόνος είναι σταθερός καθ' όλη τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παρ' όλα αυτά, ο όγκος εργασίας αυξάνεται από το ένα επίπεδο στο άλλο. Για παράδειγμα, στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα) αυξάνεται από περίπου 850 ώρες ετησίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε 971 ετησίως στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην Ισπανία, η αύξηση είναι από 875 σε 1.050 ώρες ετησίως.

(1) Περισσότερες πληροφορίες για το σχολικό και ακαδημαϊκό ημερολόγιο είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/tools_en.php

● Σχήμα ΣΤ1: Προτεινόμενος ελάχιστος ετήσιος διδακτικός χρόνος καθ' όλη τη διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2010/11

■ ISCED 1 ■ ISCED 2 και 3 περιλαμβάνονται στην υποχρεωτική πλήρη εκπαίδευση

● Ευέλικτος χρόνος } n Αριθμός ωρών μεταξύ δύο ή περισσότερων σχολικών ετών

Βαθμίδες με Έντονο Κόκκινο αντιστοιχούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση

Πηγή: Ευρωδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο διδακτικός χρόνος που απεικονίζεται στο παρόν Σχήμα είναι ο ενδεικτικός ελάχιστος όγκος εργασίας για τους μαθητές και βασίζεται σε ελάχιστες εθνικές συστάσεις. Οι πληροφορίες παρουσιάζονται ως ετήσιος προτεινόμενος διδακτικός χρόνος σε ώρες ανά βαθμίδα, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον αριθμό των διδακτικών ημερών και εβδομάδων ανά έτος καθώς και τον αριθμό και τη διάρκεια της περιόδου των μαθημάτων. Όλοι οι αριθμοί στρογγυλοποιούνται στον επόμενο ακέραιο αριθμό. Όταν τα δεδομένα που συλλέγονται από το εθνικό οργανωτικό έγγραφο παρουσιάζονται σε περιόδους (από 35 έως 50 λεπτά), εβδομαδιαίως ή ετησίως, γίνονται υπολογισμοί προκειμένου να ληφθούν τυπικά ετήσια δεδομένα σε ώρες. Δεν λαμβάνονται υπ' όψιν οποιαδήποτε διαλείμματα καθώς και ο χρόνος που αφιερώνεται σε μαθήματα επιλογής.

Συγκεκριμένη σημείωση ανά χώρα

Λεπτομερείς σημειώσεις ανά χώρα και συγκεκριμένες εθνικές πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση:
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/tools_en.php#taught_time

Τέλος, στην Τσεχία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, ο συνολικός διδακτικός χρόνος για τα υποχρεωτικά μαθήματα δεν ορίζεται για κάθε σχολικό έτος ξεχωριστά αλλά μάλλον για ένα στάδιο εντός ενός εκπαιδευτικού επιπέδου ή, εναλλακτικά, για ολόκληρη την περίοδο της πρωτοβάθμιας και/ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό επιτρέπει στα σχολεία την ευελιξία να καταναίμουν τις ώρες για κάθε σχολικό έτος όπως κρίνουν αναγκαίο. Επιπλέον, το πρόσφατο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για Αριστεία στη Σκωτία δεν ορίζει οποιονδήποτε συνολικό ετήσιο διδακτικό χρόνο ή διδακτικό χρόνο ανά μάθημα και οι τοπικές αρχές και τα σχολεία είναι υπεύθυνα για να συμφωνήσουν τον χρόνο που θα αφιερώνεται στο κάθε μάθημα και σχολικό έτος.

ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΤΗΣΙΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΑΝΑ ΜΑΘΗΜΑ

Ο διδακτικός χρόνος που επίσημα διατίθεται σε συγκεκριμένο μάθημα, δεν παρέχει πάντα ακριβή εικόνα του πραγματικού χρόνου που οι μαθητές αφιερώνουν στο μάθημα. Σε πολλές περιπτώσεις, τα σχολεία έχουν το δικαίωμα να κατανέμουν επιπλέον χρόνο στα μαθήματα ή μπορεί να έχουν πλήρη αυτονομία στη συνολική κατανομή του διδακτικού χρόνου. Πάντως, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα υποχρεωτικά μαθήματα που καθορίζονται στα επίσημα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι σχεδόν τα ίδια σε όλες τις χώρες, γεγονός που διευκολύνει τη σύγκριση μεταξύ τους.

Όπου υπάρχουν συστάσεις για τον χρόνο που αφιερώνεται σε κάθε μάθημα, είναι δυνατή η σύγκριση του σχετικού μεριδίου του κάθε μαθήματος ως τμήμα του συνολικού εκπαιδευτικού προγράμματος. Η γλώσσα διδασκαλίας σαφέστατα είναι το σημαντικότερο μάθημα όσον αφορά στη διάθεση του διδακτικού χρόνου, που σε γενικές γραμμές αντιστοιχεί στο ένα τέταρτο με ένα τρίτο του προτεινόμενου συνολικού χρόνου. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί το Λουξεμβούργο, όπου η κατάσταση είναι εξαιρετικά ασυνήθιστη καθώς τα Γερμανικά και τα Γαλλικά, που είναι επίσημες γλώσσες, θεωρούνται από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ως ξένες γλώσσες και διδάσκονται από την έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και έπειτα. Αυτό δικαιολογεί την πολύ υψηλή αναλογία χρόνου που αφιερώνεται στις ξένες γλώσσες (39 %).

Στις περισσότερες χώρες, τα μαθηματικά κατέχουν τη δεύτερη θέση όσον αφορά στον συνολικό προτεινόμενο διδακτικό χρόνο. Μόνο στη Μάλτα η υποχρεωτική διδασκαλία των μαθηματικών έχει αναλογικά περισσότερο χρόνο από τη γλώσσα διδασκαλίας (19 % σε σύγκριση με 15 %). Η Μάλτα έχει, επίσης, τους δικούς της ιδιόζοντες λόγους για τους οποίους διαθέτει περισσότερο χρόνο στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας – τόσο τα Μαλτέζικα όσο και τα Αγγλικά είναι επίσημες γλώσσες.

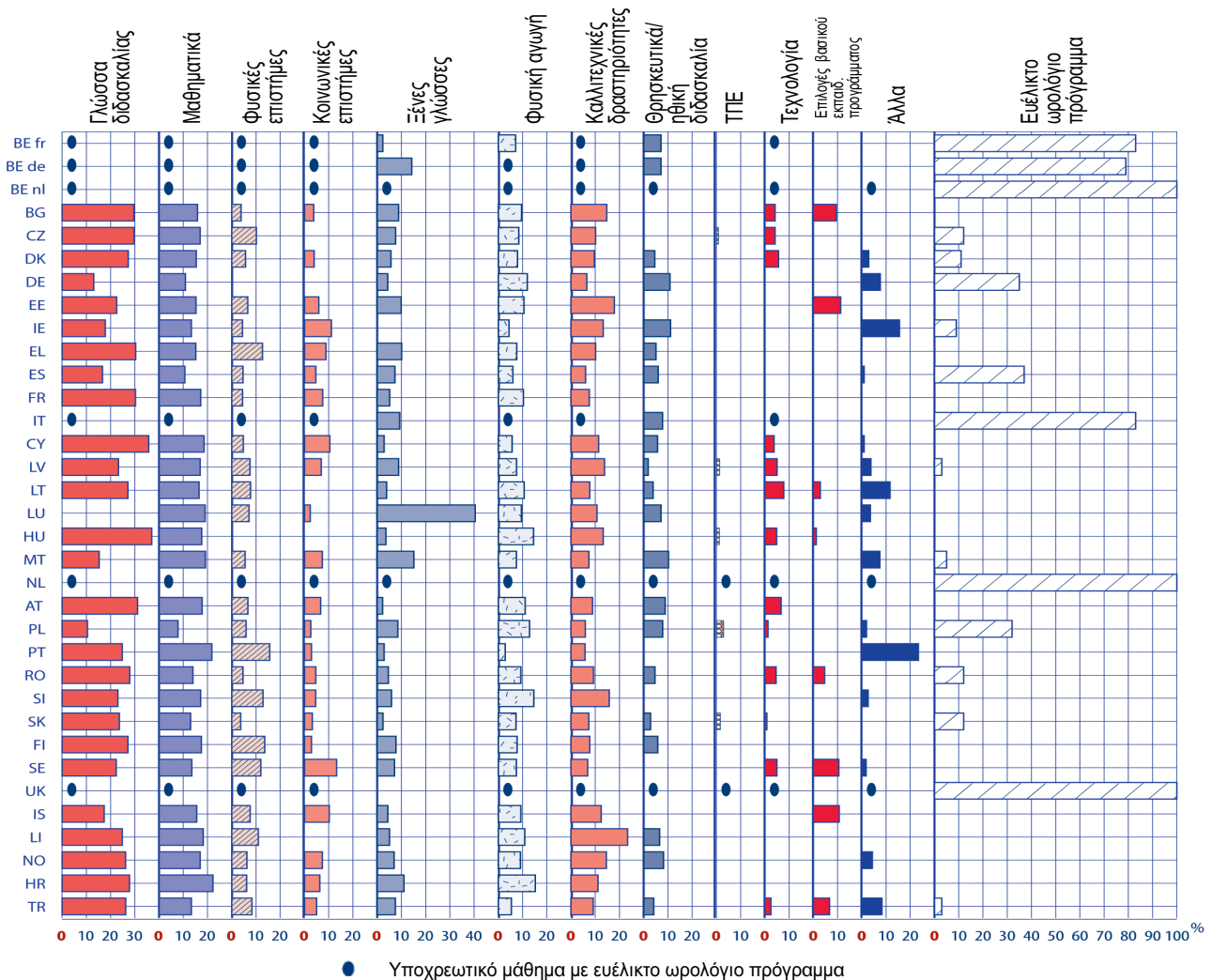
Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το μερίδιο του συνδυασμένου συνολικού διδακτικού χρόνου που αφιερώνεται στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες γενικά κυμαίνεται μεταξύ 9 % και 15 %. Στην Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και την Ισλανδία, ωστόσο, το μερίδιο αυτών των δύο μαθημάτων είναι πάνω από 17 % με την υψηλότερη αναλογία στην Ελλάδα όπου αντιπροσωπεύει το 22 %.

Στη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η φυσική αγωγή και τα καλλιτεχνικά μαθήματα καταλαμβάνουν, επίσης, σημαντικό χρόνο καθώς μαζί αντιστοιχούν στο 20 % του συνολικού διδακτικού χρόνου, κατά μέσον όρο. Στην Ουγγαρία, τη Σλοβενία και την Κροατία, η φυσική αγωγή μόνο αναλογεί στο 15 % περίπου και στην Εσθονία και το Λιχτενστάιν, τα καλλιτεχνικά μαθήματα αντιστοιχούν στο 18 % και 23 % αντίστοιχα του συνολικού διδακτικού χρόνου.

Ενώ οι ξένες γλώσσες είναι υποχρεωτικές σε κάποιο σημείο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχεδόν σε όλες τις χώρες, γενικά αντιστοιχούν σε λιγότερο από το 10 % του διδακτικού χρόνου. Εξαιρέση αποτελεί η γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, το Λουξεμβούργο και η Μάλτα, όπου εισάγονται από το πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, στην Αυστρία, στη διάρκεια των πρώτων δύο ετών, η διδασκαλία της ξένης γλώσσας συνδέεται με άλλα μαθήματα (50 λεπτά εβδομαδιαίως) ως τμήμα μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αυξανόμενος αριθμός χωρών επιτρέπουν στα σχολεία την ευελιξία να καθορίζουν όλο ή μέρος του χρόνου που διαθέτουν σε ορισμένα μαθήματα. Τα σχολεία είναι εντελώς αυτόνομα σε αυτή την κατεύθυνση στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ στο Βέλγιο και την Ιταλία μεταξύ 90 % και 75 % του διδακτικού χρόνου στο πρωτοβάθμιο επίπεδο καθορίζεται εντός σχολείου. Στη Γερμανία, την Ισπανία και την Πολωνία, η αναλογία του ευέλικτου χρόνου αντιστοιχεί μεταξύ ενός τρίτου και του μισού του συνολικού ωρολογίου προγράμματος. Στην Ισπανία, το υποχρεωτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υιοθετείται από το κεντρικό επίπεδο αντιστοιχεί σε 55 % έως 65 % του συνολικού διδακτικού χρόνου. Οι Αυτόνομες Κοινότητες είναι υπεύθυνες για το υπόλοιπο ωρολόγιο πρόγραμμα και μπορούν να διαθέσουν επιπλέον χρόνο στα διάφορα μαθήματα. Στην Πολωνία, αυτή η ευελιξία αποδίδεται στο γεγονός ότι τα μαθήματα διδάσκονται με ολοκληρωμένο τρόπο στη διάρκεια των πρώτων τριών ετών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

● **Σχήμα ΣΤ2: Ποσοστά προτεινόμενου ελάχιστου διδακτικού χρόνου που αφιερώνεται σε συγκεκριμένα μαθήματα ή γνωστικά αντικείμενα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα ποσοστά ανά γνωστικό αντικείμενο καθ' όλη τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης εξάγονται διαιρώντας τον χρόνο που αφιερώνεται σε ξεχωριστά υποχρεωτικά μαθήματα διά του συνολικού αριθμού ωρών που προτείνονται για όλα τα μαθήματα. Ο υπολογισμός βασίζεται σε επίσημες εθνικές ελάχιστες συστάσεις. Οι μαύρες κουκίδες δηλώνουν ότι ορισμένα μαθήματα είναι υποχρεωτικά σε χώρες όπου το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απλώς καθορίζει ότι θα πρέπει να διδάσκονται, χωρίς καμία αναφορά στον απαιτούμενο διαθέσιμο χρόνο, αφήνοντας τα σχολεία ελεύθερα να αποφασίσουν για τον χρόνο που θα αφιερώσουν. Ο διδακτικός χρόνος για τις ΤΠΕ εμφανίζεται στο διάγραμμα στην περίπτωση που οι ΤΠΕ αποτελούν ξεχωριστό μάθημα.

Η κατηγορία «επιλογές βασικού εκπαιδευτικού προγράμματος» δηλώνει ότι οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν ένα ή περισσότερα μαθήματα από μια ομάδα μαθημάτων στα πλαίσια του υποχρεωτικού εκπαιδευτικού προγράμματος.

Η κατηγορία «ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα» δηλώνει ότι είτε ο χρόνος που διατίθεται στα διάφορα υποχρεωτικά μαθήματα δεν έχει οριστεί, είτε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προβλέπει αριθμό συμπληρωματικών ωρών που οι μαθητές ή το σχολείο μπορούν να αφιερώσουν σε μαθήματα επιλογής.

Συγκεκριμένη σημείωση ανά χώρα

Λεπτομερείς σημειώσεις ανά χώρα και συγκεκριμένες εθνικές πληροφορίες για την κατανομή των μαθημάτων είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/tools_en.php#taught_time

ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΑΠΟΡΡΟΦΟΥΝ ΤΟ 40 % ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Παρά τις διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων ή ακόμη και στα πλαίσια της ίδιας χώρας, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ο διδακτικός χρόνος που αφιερώνεται στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα κατανέμεται πιο ισομερώς σε σύγκριση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, η αναλογία του χρόνου που καθορίζεται για τη γλώσσα διδασκαλίας και τα μαθηματικά μειώνεται, ενώ ο χρόνος για τις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες και τις ξένες γλώσσες αυξάνεται σχεδόν σε όλες τις χώρες. Στην Τσεχία, τη Γερμανία (*Gymnasium*), την Εσθονία, τη Μάλτα (Λύκειο), τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία και το Λιχτενστάιν, οι φυσικές επιστήμες τείνουν να είναι το μάθημα με τον μεγαλύτερο αριθμό διαθέσιμων διδακτικών ωρών.

Μεγαλύτερος σχετικός χρόνος αφιερώνεται επίσης στις ξένες γλώσσες, οι οποίες είναι υποχρεωτικές σε όλες τις χώρες. Σε γενικές γραμμές, 10 % έως 15 % του διδακτικού χρόνου προορίζεται για τις ξένες γλώσσες στη διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, στη Γερμανία, την Εσθονία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν, πάνω από το 18 % του διδακτικού χρόνου αφιερώνεται στην εκμάθηση δύο ή τριών ξένων γλωσσών.

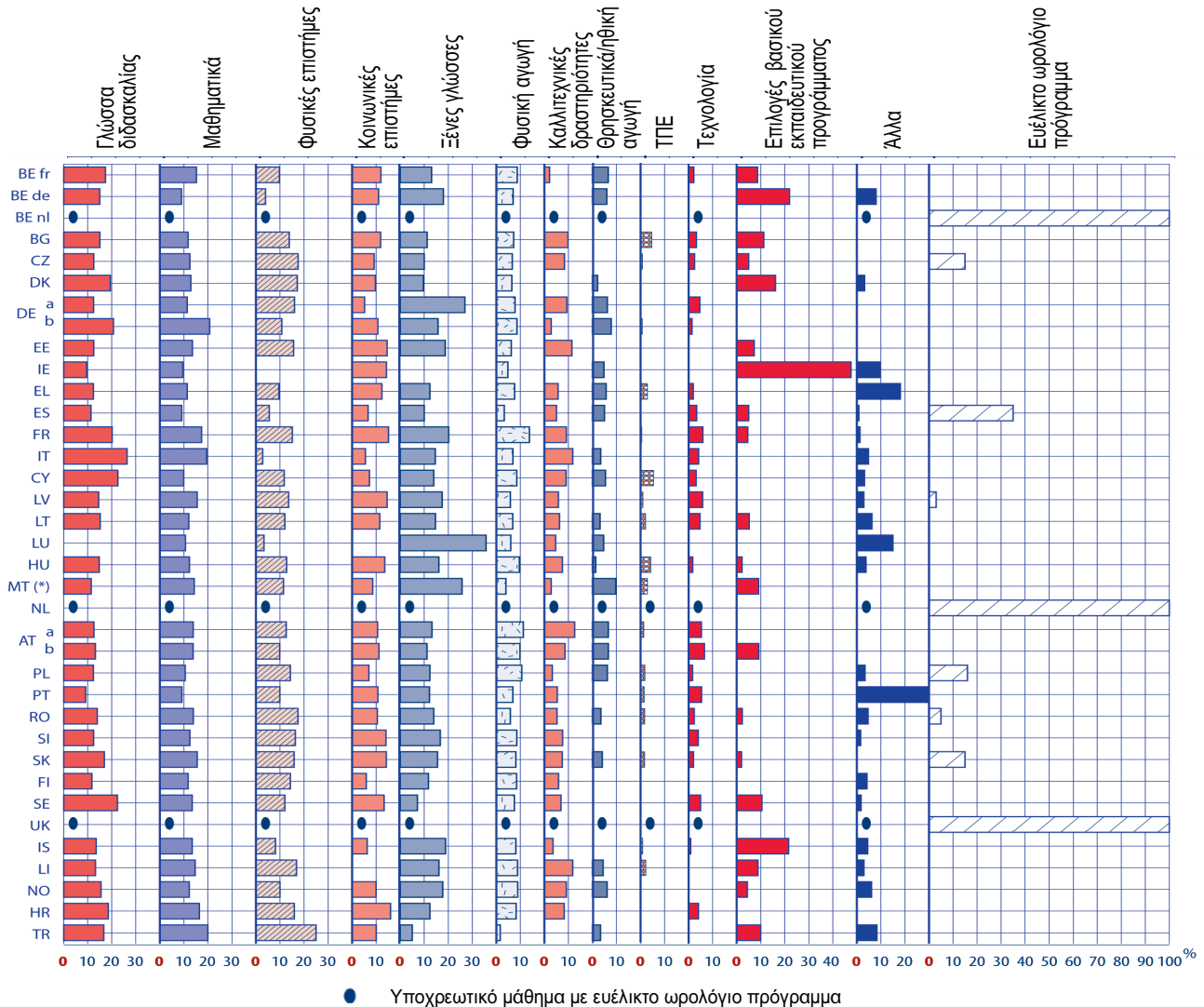
Σε κάποιες χώρες, ο πραγματικός αριθμός των ωρών που αφιερώνεται στα μαθηματικά παραμένει σταθερός. Στην υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τα μαθηματικά αναλογούν μεταξύ 10 % και 15 % του συνολικού ωρολογίου προγράμματος. Στη Γερμανία (*Hauptschule*), τη Γαλλία, την Ιταλία και την Τουρκία, ωστόσο, τα μαθηματικά αναλογούν σε υψηλότερο ποσοστό του συνολικού διδακτικού χρόνου, φτάνοντας σχεδόν στο 20 %.

Ο σχετικός διδακτικός χρόνος για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες, όπως καθορίζεται στις συστάσεις, σημειώνει μείωση σε σύγκριση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η αντίστοιχη αναλογία στη διάρκεια της υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κανονικά δεν ξεπερνά το 10 %. Ωστόσο, ο χρόνος που προορίζεται για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες είναι μεγαλύτερος στην Εσθονία, την Ιταλία, την Αυστρία (*Allgemeinbildende Höhere Schule – υποκατηγορία Realgymnasium*) και το Λιχτενστάιν (*Gymnasium*).

Στη διάρκεια της υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα πλαίσια του προτεινόμενου ωρολογίου προγράμματος, οι περισσότερες χώρες επιτρέπουν κάποιες ώρες να διατεθούν ευέλικτα μεταξύ των μαθημάτων. Σε γενικές γραμμές, τα σχολεία μπορούν να διαθέσουν αυτές τις ώρες μεταξύ των βασικών μαθημάτων ή να παρέχουν ειδικές πολυδύναμες δραστηριότητες ή ενισχυτικά μαθήματα. Επιπλέον, στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία (στα πλαίσια κάθε μαθήματος) και το Ηνωμένο Βασίλειο, τα σχολεία έχουν πλήρη ελευθερία να καθορίζουν τον χρόνο που θα διαθέτουν για όλα τα μαθήματα καθ' όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Επιπλέον, στις πλείστες χώρες, οι μαθητές στην υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι ελεύθεροι σε κάποιον βαθμό να επιλέγουν τα μαθήματά τους, καθώς οι «επιλογές βασικού εκπαιδευτικού προγράμματος» τους επιτρέπουν να επιλέγουν ορισμένα μαθήματα από μια προκαθορισμένη λίστα.

Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) διδάσκονται ως ξεχωριστό μάθημα σχεδόν στις μισές χώρες, αλλά καταλαμβάνουν πολύ μικρή αναλογία του διδακτικού χρόνου. Ωστόσο, οι ΤΠΕ ενσωματώνονται σε άλλα μαθήματα ή διδάσκονται ως μέρος των τεχνολογικών σπουδών. Επίσης χρησιμοποιούνται συχνά ως εργαλείο για την προώθηση της μάθησης στο σύνολο του εκπαιδευτικού προγράμματος.

- **Σχήμα ΣΤ3: Ποσοστά προτεινόμενου ελάχιστου διδακτικού χρόνου που αφιερώνεται σε συγκεκριμένα μαθήματα ή γνωστικά αντικείμενα στην πλήρη υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2010/11**

Πηγή: Ευρωδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Βλ. Σχήμα ΣΤ2.

Λεπτομερείς σημειώσεις ανά χώρα και συγκεκριμένες εθνικές πληροφορίες για την κατανομή των μαθημάτων είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/tools_en.php#taught_time

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Γερμανία: α) *Gymnasium*, β) *Hauptschule*.

Μάλτα: Κατεύθυνση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Αυστρία: α) *Allgemeinbildende Höhere Schule* (υποκατηγορία *Realgymnasium*), β) *Hauptschule* και *Polytechnische Schule*.

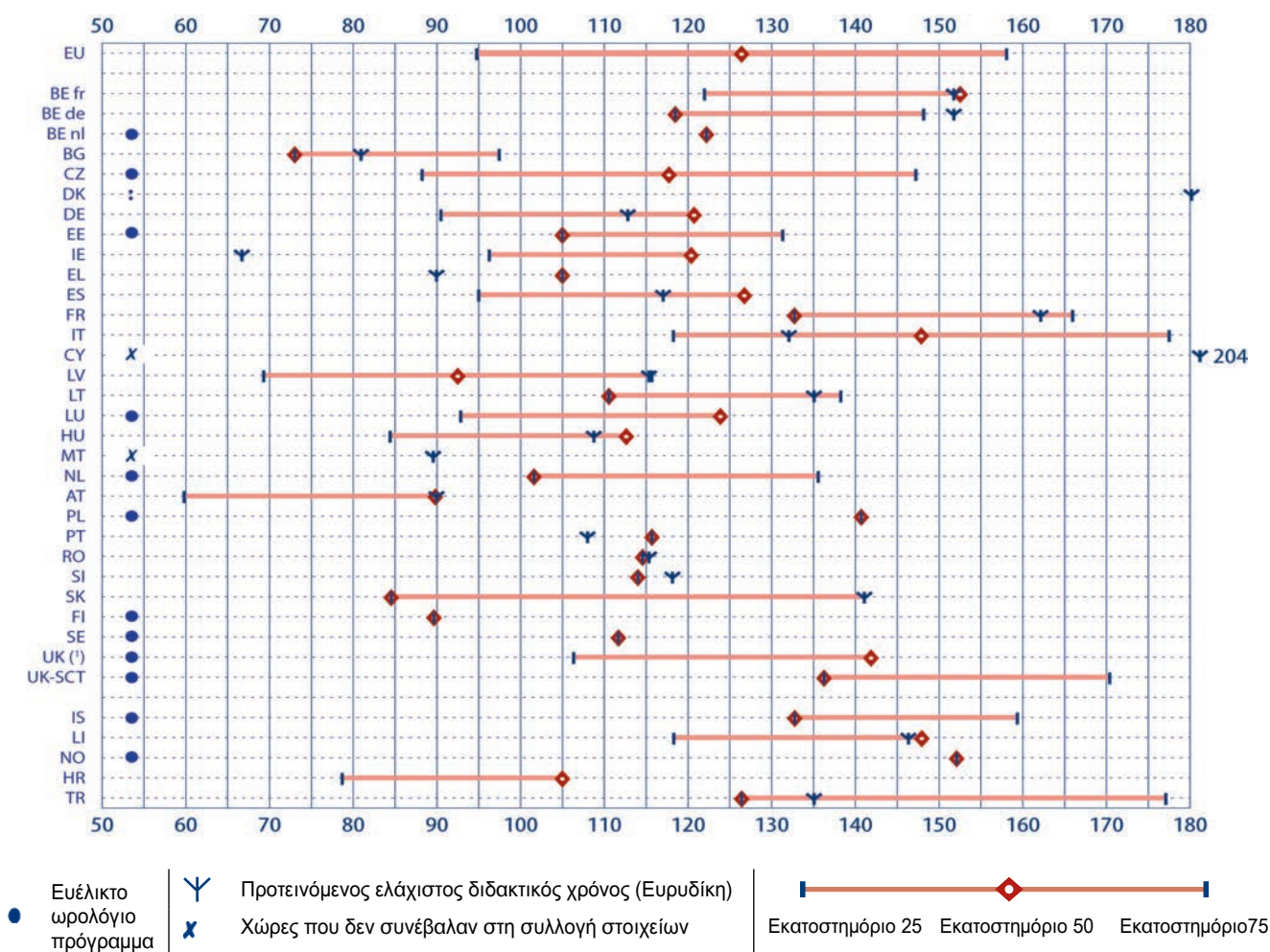
Σουηδία: Η κατανομή αντιστοιχεί σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (τάξεις 1-9).

Λιχτενστάιν: *Oberschule*.

ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ, Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΥΝΑΔΕΙ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΣΗΜΕΣ ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Σε όλη την Ευρώπη, η γλώσσα διδασκαλίας γενικά είναι το υποχρεωτικό μάθημα για το οποίο συστήνεται ο μεγαλύτερος ελάχιστος αριθμός ωρών (βλ. Σχήμα ΣΤ2). Σε χώρες που έλαβαν μέρος στην έρευνα PISA 2009, είναι πιθανό να προκύψει συσχετισμός μεταξύ αυτών των επίσημων συστάσεων και του χρόνου που οι 15χρονοι μαθητές δηλώνουν ότι αφιέρωσαν ουσιαστικά στην εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας. Επιπλέον, για τις χώρες όπου δεν υπάρχουν κεντρικοί κανονισμοί για τον ελάχιστο διδακτικό χρόνο ή τα σχολεία καθορίζουν τον ετήσιο διδακτικό χρόνο για συγκεκριμένες τάξεις, αυτά τα εμπειρικά δεδομένα δίνουν μια ιδέα για τη σημασία του μαθήματος στο σχολικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Καθώς οι μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα PISA μπορεί να φοιτούν σε διαφορετικές τάξεις και εκπαιδευτικά προγράμματα ανάλογα με τη δομή των διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη, ο ακόλουθος δείκτης συγκρίνει τον πραγματικό διδακτικό χρόνο με τις ελάχιστες συστάσεις που δίνει η κεντρική αρχή για την ενδεικτική τάξη στην οποία φοιτά ένας μαθητής σε αυτή την ηλικία.

- Σχήμα ΣΤ4: Πραγματικός ετήσιος διδακτικός χρόνος για τη γλώσσα διδασκαλίας σε σύγκριση με τον προτεινόμενο διδακτικό χρόνο για τους 15χρονους μαθητές, 2009

Πηγή: ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009 και Ευρυδίκη.

UK (*) = UK-ENG/WLS/NIR

(p)	EU	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
10	95	122	118	61	73	88	0	91	105	96	79	95	66	118	x	69	111	93
20	95	122	118	122	73	88	0	91	105	96	105	95	133	118	x	69	111	93
50	126	152	118	122	73	118	0	121	105	120	105	127	133	148	x	93	111	124
75	158	152	148	122	97	147	0	121	131	120	105	127	166	177	x	116	138	124
90	158	152	148	153	122	147	0	151	131	120	158	127	166	207	x	139	138	155
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (¹)	UK- SCT	IS	LI	NO	HR	TR
10	56	x	68	60	141	116	57	85	85	90	74	106	102	106	118	152	79	101
20	84	x	102	60	141	116	115	114	85	90	112	106	136	133	118	152	79	126
50	113	x	102	90	141	116	115	114	85	90	112	142	136	133	148	152	105	126
75	113	x	135	90	141	116	115	114	141	90	112	142	170	159	148	152	105	177
90	141	x	135	120	169	231	115	114	141	120	149	177	170	159	148	152	105	202

(p) = εκατοστημόριο

Πηγή: ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009 και Ευρωδίκη.

UK (¹) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι μαθητές κλήθηκαν να υποδείξουν πόσες διδακτικές περιόδους εβδομαδιαίως αφιερώνουν τυπικά στη γλώσσα, τα μαθηματικά και τις επιστήμες. Ο υπολογισμός του πραγματικού ετήσιου διδακτικού χρόνου εξάγεται πολλαπλασιάζοντας τον αριθμό των περιόδων εβδομαδιαίως που υπέδειξαν στα ερωτηματολόγια με τη μέση διάρκεια της διδακτικής περιόδου και τον αριθμό των εβδομάδων κατά το σχολικό έτος 2009. Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το Σχήμα παρουσιάζει μόνο τις τιμές που αντιστοιχούν στα εκατοστημόρια 25, 50 και 75 της κατανομής.

Οι τιμές για τα εκατοστημόρια 10 και 90 εμφανίζονται στον πίνακα κάτω από το Σχήμα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διεθνή έρευνα PISA και τον ορισμό του εκατοστημορίου, βλ. στο «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Ο προτεινόμενος διδακτικός χρόνος αφορά στην τάξη όπου η ενδεικτική ηλικία των μαθητών είναι τα 15 έτη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ: Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος βασίζεται στις πληροφορίες που παρείχαν οι συμμετέχουσες χώρες.

Γερμανία: Ο προτεινόμενος διδακτικός χρόνος αφορά στο *Gymnasium*.

Ισπανία: Ο ενδεικτικός διδακτικός χρόνος αφορά μόνο στον αριθμό των ωρών για τη γλώσσα διδασκαλίας που καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο. Ο συνολικός χρόνος που αφιερώνεται στη γλώσσα διδασκαλίας μπορεί να είναι κατά 40 % υψηλότερος όταν λαμβάνεται υπ' όψιν ο χρόνος που διατίθεται από τις Αυτόνομες Κοινοότητες.

Αυστρία: Ο προτεινόμενος διδακτικός χρόνος αναφέρεται στο *Allgemeinbildende Höhere Schule (AHS)*.

Λιχτενστάιν: Ο προτεινόμενος διδακτικός χρόνος αναφέρεται στο *Oberschule* και το *Realschule*.

Κατά μέσον όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τουλάχιστον οι μισοί από όλους τους 15χρονους μαθητές έχουν περίπου 125 ώρες διδασκαλίας της γλώσσας ανά έτος και ένας στους τέσσερις διδάσκει αυτό το μάθημα περισσότερο από 155 ώρες. Αυτός ο αριθμός πέφτει κάτω από 100 ώρες διδασκαλίας ετησίως μόνο σε πέντε χώρες (Βουλγαρία, Λετονία, Αυστρία, Σλοβακία και Φινλανδία). Αντίθετα, το Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), η Ιταλία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία αναφέρουν τον υψηλότερο ετήσιο πραγματικό χρόνο διδασκαλίας με πάνω από 145 ώρες ετησίως για τους μισούς μαθητές.

Η απόκλιση μεταξύ των εκατοστημορίων 25 και 75 γενικά μεταφράζεται σε 30 έως 50 ώρες ετησίως. Ωστόσο, σε εννέα χώρες (²) δεν υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ αυτών των δύο εκατοστημορίων, καταδεικνύοντας ότι ένα κοινό πρόγραμμα εφαρμόζεται στην πλειονότητα των μαθητών. Στην αντίπερα όχθη, μεγάλες αποκλίσεις, πάνω από 50 ώρες ετησίως, παρατηρούνται στην Τσεχία, την Ιταλία, τη Σλοβακία και την Τουρκία.

Σε γενικές γραμμές, η σύγκριση μεταξύ του πραγματικού διδακτικού χρόνου ετησίως και των επίσημων συστάσεων καταδεικνύει ότι σχεδόν σε όλες τις χώρες ο πραγματικός αριθμός συνάδει με τις συστάσεις, καθώς τουλάχιστον οι μισοί μαθητές διδάσκονται τον προτεινόμενο αριθμό διδακτικών ωρών. Ο πραγματικός διδακτικός χρόνος για τους μισούς μαθητές ακολουθεί αυστηρά τις συστάσεις (με απόκλιση που δεν ξεπερνά τις 8 ώρες ετησίως) σε δέκα από τις 20 χώρες που θέσπισαν συστάσεις για τον ελάχιστο διδακτικό χρόνο.

(²) Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), Ελλάδα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία.

ΠΟΛΥ ΛΙΓΟΙ 15ΧΡΟΝΟΙ ΑΦΙΕΡΝΟΥΝ ΔΥΟ Ή ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΩΡΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΣ ΣΕ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΞΕΧΩΡΙΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ο χρόνος που δαπανάται στην κατ' οίκον μελέτη ή εργασία μπορεί να θεωρηθεί ως συμπληρωματικός της μάθησης στο σχολείο. Επιτρέπει στους μαθητές να αφομοιώσουν τη διδαχθείσα ύλη ή να εξασκήσουν τις δεξιότητες που απέκτησαν στο σχολείο. Επίσης, μπορεί να παρέχει μια ευκαιρία στους μαθητές να αναπτύξουν επιπλέον δεξιότητες ή ικανότητες. Η κατ' οίκον εργασία συχνά θεωρείται ως ένας τρόπος ενδυνάμωσης της σχέσης σπιτιού και σχολείου.

Έγινε μεγάλη έρευνα για την αποτελεσματικότητα της κατ' οίκον εργασίας καθώς και για τη μέγιστη διάρκεια και συχνότητά της. Τα πορίσματα της μετα-ανάλυσης που πραγματοποίησε ο Hattie (2009, σελ. 234) συμπεραίνουν ότι η συχνότητα της κατ' οίκον εργασίας για τα μαθηματικά έχει θετικό αντίκτυπο στην επίδοση, ενώ το αντίθετο αποτέλεσμα έχει η κατ' οίκον εργασία που απαιτεί μεγαλύτερες περιόδους διεκπεραίωσης. Ο Hattie, επίσης, συμπεραίνει ότι «ασχέτως μαθήματος, τα βέλτιστα αποτελέσματα παράγονται όταν η κατ' οίκον εργασία εμπεριέχει αποστήθιση, πρακτική ή εξάσκηση του μαθήματος».

Στις περισσότερες χώρες, οι κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές δεν παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές σε οργανωτικά έγγραφα για την πολιτική που διέπει την κατ' οίκον εργασία στα πρωτοβάθμια και κατώτερα δευτεροβάθμια σχολεία. Συνήθως, η πολιτική για την κατ' οίκον εργασία αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια των σχολείων και των εκπαιδευτικών ξεχωριστά.

Σε αυτή τη βάση, είναι εμφανές ότι η συντριπτική πλειονότητα των 15χρονων μαθητών που έλαβαν μέρος στην έρευνα PISA 2009 δαπάνησαν λιγότερο από δύο ώρες εβδομαδιαίως για κατ' οίκον εργασία ή μελέτη για κάθε μάθημα. Σε εννέα χώρες, πάνω από το 95 % των μαθητών μελετούν στο σπίτι λιγότερο από δύο ώρες εβδομαδιαίως το καθένα από τα τρία εξεταζόμενα μαθήματα (γλώσσα, μαθηματικά και επιστήμες).

Μόνο σε τέσσερις χώρες (Εσθονία, Ελλάδα, Ρουμανία και Τουρκία) πάνω από το 20 % των μαθητών δαπανούν πάνω από δύο ώρες σε κατ' οίκον εργασία στο καθένα από τα τρία μαθήματα ενώ μόλις 10 % δαπανούν πάνω από 4 ώρες.

Συγκρίνοντας τον χρόνο που δαπανάται στη μελέτη διαφόρων μαθημάτων στο σπίτι, σχετικά περισσότερος χρόνος αφιερώνεται στα μαθηματικά σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, εκτός από τη Ρουμανία. Στην Ισπανία και την Πορτογαλία, διπλάσια ποσοστά μαθητών δαπανούν πάνω από δύο ώρες εβδομαδιαίως στην κατ' οίκον μελέτη των μαθηματικών σε σύγκριση με τη γλώσσα ή τις επιστήμες. Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ιδιόμορφη καθώς υπάρχουν συγκεκριμένοι κανονισμοί σχετικά με την κατ' οίκον μελέτη των μαθηματικών. Σε γενικές γραμμές, οι μαθητές κάνουν κατ' οίκον εργασία πιο συχνά από την υπόλοιπη Ευρώπη και πάνω από το 50 % των Ελλήνων μαθητών μελετούν μαθηματικά στο σπίτι για πάνω από δύο ώρες εβδομαδιαίως ενώ 15 % αφιερώνουν πάνω από τέσσερις ώρες εβδομαδιαίως.

Από την προηγούμενη έρευνα PISA (το 2006), παρατηρήθηκαν μερικές σημαντικές αλλαγές στις δραστηριότητες των μαθητών στο σπίτι. Το 2006, πάνω από το ένα τρίτο των 15χρονων αφιέρωσαν δύο ή περισσότερες ώρες εβδομαδιαίως στη γλώσσα διδασκαλίας και τα μαθηματικά. Στη Βουλγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και την Τουρκία, αυτό το ποσοστό αντιστοιχεί σε πάνω από το 40 % των μαθητών και στην Ιταλία πάνω από το 60 %. Το 2009, στη Βουλγαρία και την Πολωνία, 25 % λιγότεροι μαθητές δαπάνησαν δύο ή περισσότερες ώρες εβδομαδιαίως σε κατ' οίκον εργασία ή σε μελέτη στο σπίτι. Επιπλέον, στην έρευνα PISA 2006, οι μαθητές στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβενία ανέφεραν ότι δαπάνησαν περισσότερο χρόνο κάνοντας κατ' οίκον εργασία στις επιστήμες σε σύγκριση με τη γλώσσα διδασκαλίας. Αυτό δεν ίσχυσε το 2009, αφού τα μαθηματικά και η γλώσσα διδασκαλίας ήταν τα μαθήματα στα οποία οι μαθητές και στις τέσσερις χώρες/περιοχές αφιέρωσαν περισσότερο χρόνο στο σπίτι.

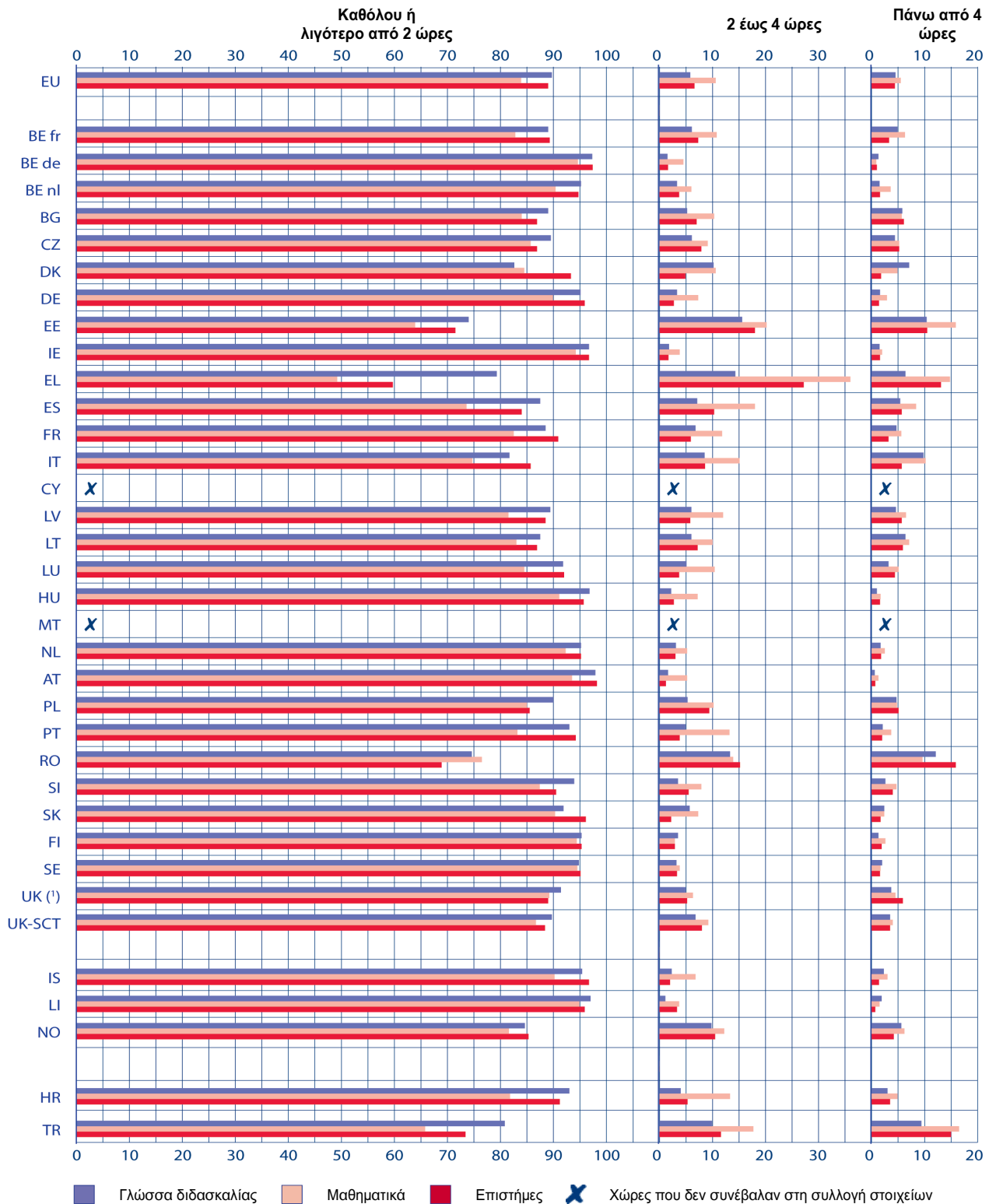
Επεξηγηματική σημείωση (Σχήμα ΣΤ5)

Βάσει του ερωτηματολογίου, οι μαθητές κλήθηκαν να υποδείξουν πόσες ώρες εβδομαδιαίως αφιέρωσαν στην κατ' οίκον εργασία και μελέτη για τις επιστήμες, τα μαθηματικά και τη γλώσσα. Υπήρχαν πέντε πιθανές απαντήσεις που συμπίπθηκαν στις ακόλουθες κατηγορίες του Σχήματος: (α) καθόλου ή λιγότερο από δύο ώρες, (β) δύο έως τέσσερις ώρες και (γ) πάνω από τέσσερις ώρες.

Η δειγματοληπτική διαδικασία περιλαμβάνει την επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών ηλικίας 15 ετών. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους. Οι τιμές που θα προέκυπταν από τη δειγματοληψία των ίδιων των σχολείων θα ήταν ελαφρώς χαμηλότερες.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διεθνή έρευνα PISA και τον ορισμό του εκατοστημορίου, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

- Σχήμα ΣΤ5: Κατανομή 15χρονων μαθητών ανάλογα με τον αριθμό των ωρών εβδομαδιαίως που δηλώνουν ότι δαπανούν σε κατ' οίκον εργασία και μελέτη, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009

Πηγή: ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009.

UK (¹) = UK-ENG/WLS/NIR

ΜΕΡΟΣ Ι – ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

	Καθόλου ή λιγότερο από 2 ώρες			2 έως 4 ώρες			Πάνω από 4 ώρες		
	Γλώσσα διδασκαλίας	Μαθηματικά	Επιστήμες	Γλώσσα διδασκαλίας	Μαθηματικά	Επιστήμες	Γλώσσα διδασκαλίας	Μαθηματικά	Επιστήμες
EU	89.7	83.9	89.0	5.8	10.6	6.6	4.5	5.5	4.4
BE fr	89.0	82.8	89.3	6.1	10.8	7.3	4.9	6.3	3.3
BE de	97.3	94.6	97.4	1.5	4.5	1.6	1.3	0.9	1.0
BE nl	95.2	90.4	94.7	3.3	6.0	3.7	1.5	3.6	1.6
BG	89.0	84.0	86.9	5.2	10.3	7.0	5.8	5.7	6.1
CZ	89.5	85.7	86.9	6.1	9.1	7.9	4.4	5.2	5.2
DK	82.6	84.5	93.3	10.2	10.6	4.9	7.1	4.9	1.8
DE	95.1	89.9	95.9	3.3	7.3	2.7	1.6	2.9	1.4
EE	74.0	63.9	71.5	15.6	20.2	18.0	10.4	15.9	10.5
IE	96.7	94.2	96.7	1.8	3.8	1.7	1.5	2.0	1.6
EL	79.3	49.2	59.7	14.3	36.0	27.2	6.4	14.8	13.1
ES	87.5	73.6	84.0	7.1	18.0	10.3	5.4	8.4	5.7
FR	88.5	82.5	90.9	6.8	11.8	5.9	4.7	5.6	3.2
IT	81.7	74.7	85.7	8.5	15.1	8.6	9.8	10.2	5.7
CY	x	x	x	x	x	x	x	x	x
LV	89.4	81.5	88.5	6.0	12.0	5.8	4.6	6.5	5.7
LT	87.5	83.0	86.9	6.0	10.0	7.2	6.4	7.1	5.9
LU	91.8	84.5	92.0	5.1	10.4	3.7	3.2	5.1	4.4
HU	96.8	91.1	95.7	2.2	7.2	2.7	1.0	1.7	1.6
MT	x	x	x	x	x	x	x	x	x
NL	95.2	92.3	95.2	3.1	5.2	3.0	1.7	2.5	1.8
AT	97.9	93.5	98.2	1.6	5.2	1.2	0.6	1.3	0.7
PL	90.0	85.0	85.5	5.3	10.2	9.4	4.7	4.8	5.1
PT	93.0	83.2	94.2	4.9	13.2	3.8	2.1	3.7	2.0
RO	74.6	76.5	68.9	13.3	13.9	15.2	12.1	9.6	15.9
SI	93.9	87.4	90.5	3.5	7.9	5.5	2.6	4.7	4.0
SK	91.9	90.3	96.1	5.7	7.3	2.2	2.4	2.4	1.7
FI	95.3	94.4	95.3	3.5	2.9	2.9	1.3	2.6	1.9
SE	94.8	94.5	95.1	3.2	3.8	3.3	2.0	1.7	1.6
UK (1)	91.4	89.2	89.0	4.9	6.3	5.2	3.7	4.5	5.9
UK-SCT	89.7	86.7	88.4	6.8	9.2	8.0	3.5	4.0	3.5
IS	95.4	90.2	96.7	2.3	6.8	2.0	2.3	3.0	1.4
LI	97.0	94.9	95.9	1.1	3.7	3.3	1.9	1.5	0.7
NO	84.6	81.6	85.3	9.8	12.2	10.5	5.6	6.2	4.2
HR	93.0	81.8	91.2	4.0	13.3	5.3	3.0	4.9	3.5
TR	80.8	65.8	73.4	9.9	17.7	11.6	9.4	16.5	15.0

Πηγή: ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009.

UK (1) = UK-ENGWLS/NIR

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

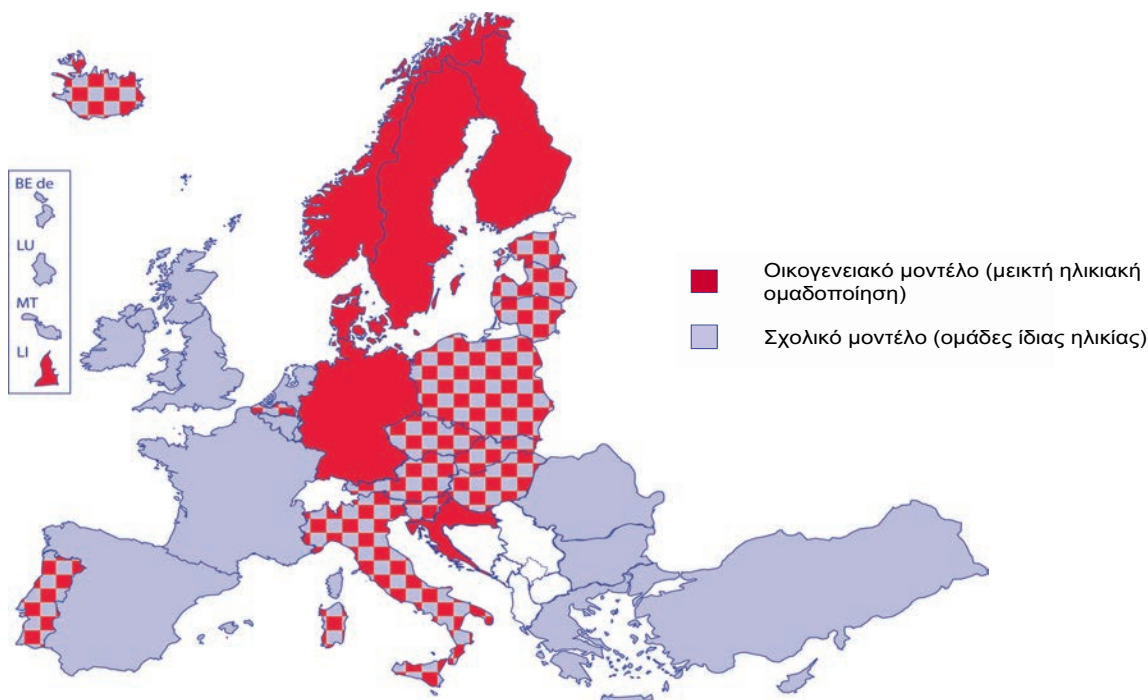
ΜΕΡΟΣ ΙΙ – ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΚΟΙΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε ιδρύματα προσχολικής εκπαίδευσης (ISCED 0), τα παιδιά ομαδοποιούνται είτε βάσει του «σχολικού μοντέλου» είτε βάσει του «οικογενειακού μοντέλου». Το πρώτο παρέχει μια πρόγνωση της σύνθεσης του πρωτοβάθμιου σχολείου, όπου τα παιδιά ομαδοποιούνται ανά ηλικία. Το δεύτερο μοντέλο θυμίζει την «οικογενειακή» σύνθεση, όπου τα παιδιά διαφορετικών ηλικιών συγκεντρώνονται στην ίδια ομάδα.

Σε γενικές γραμμές, οι χώρες είτε επιλέγουν το σχολικό μοντέλο είτε επιτρέπουν τη συνύπαρξη των δύο μοντέλων αφήνοντας τα ιδρύματα να αποφασίσουν μόνα τους πώς να ομαδοποιήσουν τα παιδιά. Αυτή η τελευταία διευθέτηση πολύ συχνά παρατηρείται στα σχολεία σε αγροτικές περιοχές όπου ο αριθμός των παιδιών δεν επαρκεί για τη συγκρότηση διαφορετικών τάξεων για ξεχωριστά έτη (π.χ. στην Πολωνία, τη Σλοβακία και σε κάποιον βαθμό στην Ισπανία). Μόνο σε μερικές χώρες (Δανία, Γερμανία, Φινλανδία, Σουηδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία και Κροατία), επικρατεί το οικογενειακό μοντέλο. Δεν συνιστούν ή ορίζουν όλες οι χώρες πιο μοντέλο πρέπει να υιοθετήσουν τα σχολεία. Σε κάποιες χώρες, η απόφαση επαφίεται στις τοπικές Αρχές ή το εκάστοτε σχολείο. Αυτό ισχύει στην Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου το σχολικό μοντέλο είναι επικρατέστερο και στη Σουηδία και τη Νορβηγία όπου το οικογενειακό μοντέλο είναι πιο σύνηθες.

● Σχήμα ΣΤ6: Κύριες μέθοδοι ομαδοποίησης παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συγκεκριμένη σημείωση ανά χώρα

Αυστρία: Η επιλογή μεταξύ σχολικού και οικογενειακού μοντέλου εξαρτάται από τις τοπικές ανάγκες.

ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ 25 ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΡΤΙΣΜΕΝΟ ΕΝΗΛΙΚΑ

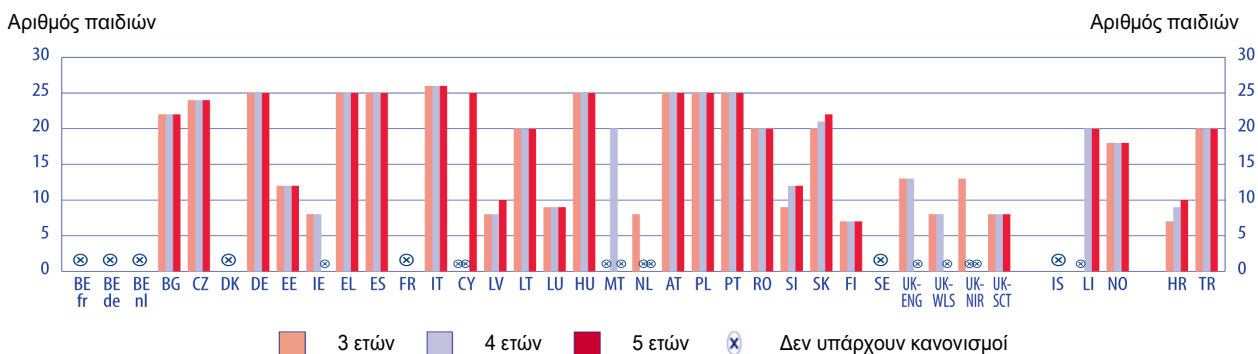
Η συντριπτική πλειονότητα των χωρών υιοθετούν κανονισμούς που καθορίζουν τον μέγιστο αριθμό παιδιών ανά κατηρτισμένο ενήλικα στα ιδρύματα προσχολικής εκπαίδευσης. Σε περίπτωση που ο αριθμός υπερβαίνει το ανώτατο όριο, τότε είτε χωρίζεται η ομάδα των παιδιών είτε προστίθεται δεύτερος κατηρτισμένος ενήλικας.

Σχεδόν στα δύο τρίτα των χωρών που θέτουν τέτοιους κανονισμούς, σε γενικές γραμμές το ανώτατο όριο για μια ομάδα είναι μεταξύ 20-25 παιδιά ανά ενήλικα. Οι υπόλοιπες χώρες προβλέπουν ομάδες με λιγότερα από 15 παιδιά, με το μικρότερο μέγεθος ομάδας (επτά) να εντοπίζεται στη Φινλανδία και την Κροατία (μόνο για τα παιδιά 3 ετών).

Ο ίδιος μέγιστος αριθμός παιδιών ανά ενήλικα γενικά θεσπίζεται για όλες τις ηλικιακές ομάδες, με εξαίρεση έναν μικρό αριθμό χωρών (Λετονία, Σλοβενία, Σλοβακία και Κροατία) όπου το όριο αυξάνεται με την ηλικία των παιδιών.

Συγκριτικά με τα στοιχεία από το 2000, ο μέγιστος αριθμός των παιδιών ανά ενήλικα παρέμεινε σχεδόν σταθερός στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών. Οι επίσημοι κανονισμοί σε αρκετές χώρες (Τσεχία, Εσθονία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία και Σλοβακία) μειώνουν περαιτέρω τον μέγιστο αριθμό των παιδιών ανά ενήλικα όπου ένα ή περισσότερα παιδιά έχουν ειδικές ανάγκες.

Σχήμα ΣΤ7: Προτεινόμενος μέγιστος αριθμός παιδιών ανά κατηρτισμένο ενήλικα στην προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT
3 ετών	⊗	⊗	⊗	22	24	⊗	25	12	8	25	25	⊗	26	⊗	8	20	9	25	⊗
4 ετών	⊗	⊗	⊗	22	24	⊗	25	12	8	25	25	⊗	26	⊗	8	20	9	25	20
5 ετών	⊗	⊗	⊗	22	24	⊗	25	12	⊗	25	25	⊗	26	25	10	20	9	25	⊗
	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK- ENG	UK- WLS	UK- NIR	UK- SCT	IS	LI	NO	HR	TR	
3 ετών	8	25	25	25	20	9	20	7	⊗	13	8	13	8	⊗	⊗	18	7	20	
4 ετών	⊗	25	25	25	20	12	21	7	⊗	13	8	⊗	8	⊗	20	18	9	20	
5 ετών	⊗	25	25	25	20	12	22	7	⊗	⊗	⊗	⊗	8	⊗	20	18	10	20	

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι πληροφορίες που συλλέγονται και αναφέρονται στο Σχήμα αφορούν στον μέγιστο αριθμό παιδιών ανά κατηρτισμένο ενήλικα στις ώρες που πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές δραστηριότητες παρουσία ενός κατηρτισμένου εκπαιδευτικού. Επομένως, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν τα κέντρα εκτός σχολικού πλαισίου, οι ημερήσιοι παιδικοί σταθμοί και άλλες διευθετήσεις παροχής υπηρεσιών φροντίδας παιδιών.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Τσεχία: Η νομοθεσία ορίζει ρητά έναν μέγιστο αριθμό 24 παιδιών ανά τάξη και όχι ανά καθηγημένο ενήλικα.

Ιρλανδία: Η προσχολική εκπαίδευση σταματά πριν την ηλικία των πέντε ετών, ηλικία κατά την οποία τα παιδιά γενικά εγγράφονται στις νηπιακές τάξεις στα πλαίσια των κανονικών πρωτοβάθμιων σχολείων. Για τα παιδιά μέχρι τεσσάρων ετών, ο μέγιστος αριθμός παιδιών ανά ενήλικα (8) που παρουσιάζεται στο Σχήμα, αναφέρεται στην πλήρη προσχολική εκπαίδευση. Στην περίπτωση ιδρυμάτων όπου τα παιδιά φοιτούν σε μερικής φροντίσης προσχολικά προγράμματα, ο μέγιστος αριθμός ανά ενήλικα είναι δέκα παιδιά.

Λετονία: Σύμφωνα με την νέα αρχή χρηματοδότησης «τα χρήματα ακολουθούν τον μαθητή», που εφαρμόστηκε από το 2009/10, η αναλογία μαθητών/εκπαιδευτικού είναι 8:1 στις περιφέρειες και 10,2 στις πόλεις. Κατά μέσο όρο, ένας εκπαιδευτικός χρηματοδοτείται ανά 9,1 μαθητές.

Μάλτα: Σε ομάδες όπου υπάρχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες τα οποία στηρίζονται από τον Βοηθό Στήριξης της Μάθησης, ο μέγιστος αριθμός 3χρονων παιδιών ανά ομάδα θα πρέπει να είναι 14 και ο μέγιστος αριθμός 4χρονων παιδιών ανά ομάδα θα πρέπει να είναι 18. Η ηλικία των 5 ετών δεν εμπίπτει στην προσχολική εκπαίδευση αλλά αποτελεί μέρος της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Σχήμα ΣΤ8).

Αυστρία: Ο προτεινόμενος μέγιστος αριθμός των παιδιών ανά ενήλικα είναι 25 παιδιά. Η εφαρμογή αυτού του κανονισμού ισχύει σε επίπεδο *Länder*. Επομένως, ο πραγματικός μέγιστος αριθμός των παιδιών ανά ενήλικα μπορεί να διαφέρει στην πράξη.

Σλοβενία: Ο μέγιστος αριθμός των παιδιών ανά ενήλικα καλύπτει τέσσερις ώρες ημερησίως. Τις υπόλοιπες ώρες, ο αριθμός αυξάνεται στα 17-22, για παιδιά μεταξύ 3 και 6 ετών.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Η προσχολική εκπαίδευση σταματά πριν την ηλικία των τεσσάρων/πέντε ετών, οπότε τα παιδιά γενικά εγγράφονται στο πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Νορβηγία: Επίσημοι κανονισμοί θέτουν ένα περιθώριο 14-18 παιδιών ανά παιδαγωγικό αρχηγό (προσχολικό δάσκαλο) για παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών. Δεν περιλαμβάνεται το επικουρικό προσωπικό.

ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΣΥΝΗΘΩΣ, ΕΙΝΑΙ 28 ΜΑΘΗΤΕΣ

Δύο τρίτα των χωρών εγκαινίασαν κανονισμούς που καθορίζουν τον μέγιστο αριθμό των μαθητών ανά τάξη στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σχεδόν στις μισές χώρες, οι κανονισμοί περιλαμβάνουν, επίσης, έναν ελάχιστο αριθμό μαθητών. Στις υπόλοιπες χώρες οι κεντρικές Αρχές δεν έχουν θεσπίσει κανονισμούς για το μέγεθος των τάξεων.

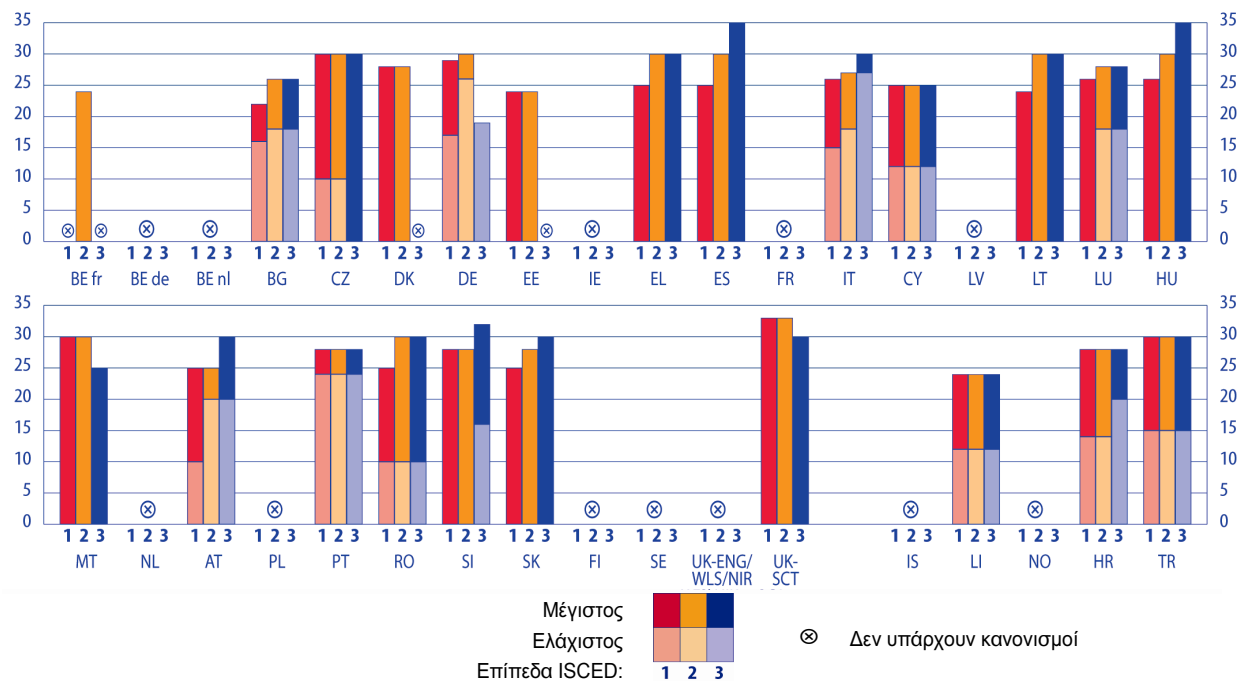
Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, δεν υπήρξαν σημαντικές μεταβολές στον επίσημο μέγιστο αριθμό των μαθητών ανά τάξη. Στο γενικότερο ευρωπαϊκό πλαίσιο, τα όρια για το μέγεθος των τάξεων παρέμειναν μεταξύ 25 και 35 μαθητές. Τα υψηλότερα όρια για το μέγεθος μιας τάξης εντοπίζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) για την πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με μέγιστο αριθμό τους 33 μαθητές και στην Ισπανία και την Ουγγαρία για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με 35 μαθητές αντίστοιχα. Ο ελάχιστος αριθμός μαθητών που απαιτείται ανά τάξη καταγράφεται στην Τσεχία και τη Ρουμανία, όπου μόλις 10 μαθητές απαιτούνται για τη σύσταση μιας τάξης τόσο στο πρωτοβάθμιο όσο και στο δευτεροβάθμιο επίπεδο.

Από το σχολικό έτος 2007/08, στην Αυστρία, ο αριθμός των μαθητών ανά τάξη μειώθηκε στα πρωτοβάθμια, τα γενικά δευτεροβάθμια, τα ακαδημαϊκά δευτεροβάθμια και τα προ-επαγγελματικά σχολεία. Στα ακαδημαϊκά δευτεροβάθμια σχολεία (AHS), το όριο αυξήθηκε κατά 20 % αφού οι μαθητές που έχουν δικαίωμα για τα AHS δεν απορρίπτονται πλέον με το δικαιολογητικό της ανεπαρκούς δυνατότητας εγγραφών.

Οι χώρες τείνουν να αυξάνουν το όριο του ανώτερου μεγέθους των τάξεων ανάλογα με την ηλικία των μαθητών. Στην πλειονότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων, ο μέγιστος αριθμός των μαθητών ανά τάξη είναι υψηλότερος στο δευτεροβάθμιο σε σχέση με το πρωτοβάθμιο επίπεδο.

Σε γενικές γραμμές, οι κανονισμοί για το μέγεθος των τάξεων ισχύουν σε όλες τις βαθμίδες και τα μαθήματα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ωστόσο, σε κάποιες χώρες ισχύουν διαφορετικές ρυθμίσεις. Για παράδειγμα, οι κανονισμοί για το μέγεθος των τάξεων δεν ισχύουν στο μάθημα των θρησκευτικών και της μη-θρησκευτικής ηθικής στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα). Στην Πολωνία, μολονότι δεν υπάρχουν επίσημοι κανονισμοί για το μέγεθος των τάξεων, κάποια όρια στον αριθμό των μαθητών ανά τάξη έχουν θεσπιστεί για συγκεκριμένα μαθήματα. Πρόκειται για μαθήματα στα οποία ο αριθμός των μαθητών επηρεάζει τη μαθησιακή επίδοση (για παράδειγμα, υποχρεωτικές τάξεις ΤΠΕ όπου ο αριθμός των διαθέσιμων Η/Υ είναι περιορισμένος, υποχρεωτικές τάξεις ξένης γλώσσας, εργαστήρια και τάξεις πρακτικών μαθημάτων και τάξεις για την «προετοιμασία για την οικογενειακή ζωή»).

- **Σχήμα ΣΤ8: Όρια στο μέγεθος των τάξεων στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση σύμφωνα με τους επίσημους κανονισμούς (ISCED 1, 2 και 3), 2010/2011**

		BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
ISCED 1	Ελάχιστος	0	0	0	16	10	0	17	0	0	0	0	0	15	12	0	0	0	0
	Μέγιστος	0	0	0	22	30	28	29	24	0	25	25	0	26	25	0	24	26	26
ISCED 2	Ελάχιστος	0	0	0	18	10	0	26	0	0	0	0	0	18	12	0	0	18	0
	Μέγιστος	24	0	0	26	30	28	30	24	0	30	30	0	27	25	0	30	28	30
ISCED 3	Ελάχιστος	0	0	0	18	0	0	19	0	0	0	0	0	27	12	0	0	18	0
	Μέγιστος	0	0	0	26	30	0	19	0	0	30	35	0	30	25	0	30	28	35
		MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (!)	UK-SCT		IS	LI	NO	HR	TR
ISCED 1	Ελάχιστος	0	0	10	0	24	10	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0	14	15
	Μέγιστος	30	0	25	0	28	25	28	25	0	0	0	33	0	0	24	0	28	30
ISCED 2	Ελάχιστος	0	0	20	0	24	10	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0	14	15
	Μέγιστος	30	0	25	0	28	30	28	28	0	0	0	33	0	0	24	0	28	30
ISCED 3	Ελάχιστος	0	0	20	0	24	10	16	0	0	0	0	0	0	0	12	0	20	15
	Μέγιστος	25	0	30	0	28	30	32	30	0	0	0	30	0	0	24	0	28	30

Πηγή: Ευρωδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Μολονότι αρκετές χώρες προσαρμόζουν τον μέγιστο αριθμό μαθητών ανά τάξη όταν υπάρχουν μαθητές με ειδικές ανάγκες, αυτό δεν απεικονίζεται στο Σχήμα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE fr): Οι κανονισμοί προβλέπουν μέσο μέγεθος των τάξεων αλλά όχι μέγιστες τιμές.

Βουλγαρία και Μάλτα: Τα στοιχεία αφορούν στο 2006/07 και είναι διαθέσιμα μόνο για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Τσεχία: Σύμφωνα με τους επίσημους κανονισμούς, το μέγιστο μέγεθος των τάξεων μειώνεται στους 24 μαθητές στην περίπτωση των ξένων γλωσσών.

Γερμανία: Ο ελάχιστος και μέγιστος αριθμός που δηλώνονται για το επίπεδο ISCED 3 είναι ο ελάχιστος και μέγιστος μέσος αριθμός μαθητών ανά τάξη.

Εσθονία: Το ανώτατο όριο για τα επίπεδα ISCED 1 και 2 μπορεί να ξεπεραστεί το πολύ κατά δύο μαθητές ανά τάξη βάσει απόφασης του ιδιοκτήτη του σχολείου και με τη σύμφωνη γνώμη του διευθυντή και της σχολικής επιτροπής. Παρομοίως, ο ελάχιστος αριθμός των μαθητών που απαιτείται για να συσταθεί μια τάξη μπορεί να μειωθεί.

Ιρλανδία: Μολονότι δεν υπάρχουν επίσημες συστάσεις για το μέγεθος των τάξεων, στην πράξη υιοθετήθηκε πλαφόν 24 μαθητών για τις τάξεις στα εργαστήρια και τα πρακτικά μαθήματα στα περισσότερα δευτεροβάθμια σχολεία.

Ισπανία: Μολονότι ο ελάχιστος αριθμός των μαθητών ανά τάξη δεν καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο, συνήθως θεσπίζεται από την εκάστοτε Αυτόνομη Κοινότητα.

Λουξεμβούργο: Το μέγεθος της τάξης υπολογίζεται με βάση τον όγκο των εβδομαδιαίων μαθημάτων ανά μαθητή σε κάθε κοινότητα.

Ουγγαρία: Σύμφωνα με τους επίσημους κανονισμούς, ο μέγιστος αριθμός των μαθητών ανά τάξη μπορεί να αυξηθεί κατά 30 % σε ορισμένες περιπτώσεις.

Μάλτα: Στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε τάξεις όπου φοιτούν μαθητές με δεδηλωμένες Εξατομικευμένες Εκπαιδευτικές Ανάγκες, ο αριθμός των μαθητών δεν πρέπει να ξεπερνά τους 26. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (τάξεις 9 έως 11), στις τάξεις που φιλοξενούν μαθητές με δεδηλωμένες Εξατομικευμένες Εκπαιδευτικές Ανάγκες, ο αριθμός των μαθητών δεν πρέπει να ξεπερνά τους 21.

Σλοβενία: Στα δίγλωσσα σχολεία (Σλοβενικά/Ουγγρικά) και σε σχολεία όπου τα Ιταλικά είναι η γλώσσα διδασκαλίας, το μέγεθος των τάξεων σε όλα τα επίπεδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι μικρότερο από τα όρια που θέτουν οι γενικοί κανονισμοί.

Σλοβακία: Ένας ελάχιστος αριθμός 8 μαθητών προβλέπεται μόνο ως όρος για τη δημιουργία της τάξης μηδέν η οποία προορίζεται για παιδιά που είναι έξι ετών μέχρι την 1^η Σεπτεμβρίου, αλλά δεν έχουν την απαιτούμενη σχολική ωριμότητα ή προέρχονται από μη-προνομιούχο κοινωνικό υπόβαθρο και ενδεχομένως να μην κατέχουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της πρώτης τάξης του πρωτοβάθμιου σχολείου.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Μέγιστο μέγεθος τάξης 30 μαθητών ισχύει μόνο για τα παιδιά ηλικίας 5-7 ετών (στην Αγγλία και την Ουαλία) ή 4-8 ετών (στη Βόρειο Ιρλανδία).

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Για την πρωτοβάθμια τάξη 1, ο μέγιστος αριθμός των μαθητών ανά τάξη είναι 25 παιδιά, και για τις πρωτοβάθμιες τάξεις 2-3 είναι 30 παιδιά. Ο αριθμός που εμφανίζεται στον πίνακα αναφέρεται στις τάξεις 4-7.

Λιχτενστάιν: Οι αριθμοί που αναφέρονται ισχύουν για το *Realschule* και το *Gymnasium* (ISCED 2). Για το *Oberschule*, (ISCED 2), οι τάξεις συστήνονται ως εξής: μέχρι 30 μαθητές, μέγιστο όριο δύο τάξεων, μέχρι 48 μαθητές, μέγιστο όριο τριών τάξεων, μέχρι 49 μαθητές, μέγιστο όριο τεσσάρων τάξεων.

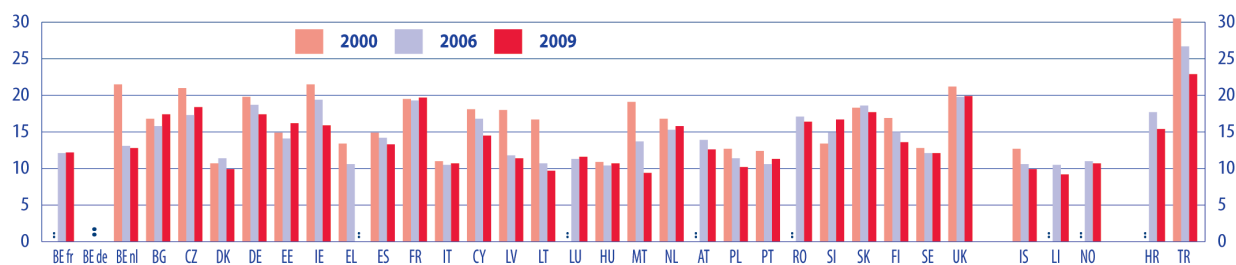
ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΜΑΘΗΤΗ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2009, σε όλη την Ευρώπη, η μέση αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού στα πρωτοβάθμια σχολεία ήταν 14:1 και στα δευτεροβάθμια σχολεία 12:1. Η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού είναι ο συνολικός αριθμός των μαθητών διαιρεμένος διά του συνολικού αριθμού των εκπαιδευτικών (βλ. σημείωση Σχήματος ΣΤ9 για πλήρη ορισμό) και δεν θα πρέπει να συγχέεται με το μέγεθος της τάξης που αναφέρεται στον αριθμό των μαθητών που διδάσκονται μαζί σε μια ενιαία τάξη (βλ. Σχήμα ΣΤ8). Ο επιμερισμός ευθυνών για την τάξη μεταξύ διαφόρων εκπαιδευτικών που εργάζονται ταυτόχρονα ή η παρουσία εξειδικευμένων εκπαιδευτών υπεύθυνων για τη στήριξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, συγκαταλέγονται στους παράγοντες που επηρεάζουν την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού χωρίς να επηρεάζουν το μέγεθος της τάξης.

Σε πρωτοβάθμιο επίπεδο, η χαμηλότερη αναλογία 9:1 καταγράφηκε στη Δανία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν. Η Τουρκία παρουσίασε την υψηλότερη τιμή με 22:1. Στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, ενώ οι περισσότερες χώρες έχουν αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού μεταξύ 10:1 και 15:1, υπάρχει μεγάλη ανομοιογένεια μεταξύ των χωρών. Η χαμηλότερη αναλογία στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (6:1) εντοπίζεται στη Μάλτα, ενώ το Λουξεμβούργο παρουσιάζει την υψηλότερη αναλογία με μέσο όρο 18:1. Στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο, η Πορτογαλία και το Λιχτενστάιν είναι οι μόνες χώρες με αναλογία κάτω από 10:1, ενώ στην Εσθονία, τη Φινλανδία και την Τουρκία η αναλογία ανεβαίνει πάνω από έναν μέσο όρο 16:1.

Από το 2000, η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού μειώθηκε στα δύο τρίτα των χωρών κατά μέσο όρο δύο μαθητών ανά εκπαιδευτικό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και κατά ένα μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η μεγαλύτερη μείωση καταγράφεται στη Μάλτα (-10) και την Τουρκία (-8). Στις υπόλοιπες λίγες χώρες, η αναλογία αυξήθηκε στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μεταξύ των ετών 2000 και 2009. Στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η μεγαλύτερη μείωση (-6) καταγράφεται στη Σλοβενία καθώς και στην Κύπρο, τη Λετονία και τη Λιθουανία (-5). Η Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι χώρες όπου η αναλογία μειώθηκε περισσότερο στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο.

● **Σχήμα ΣΤ9: Αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), 2000-2006-2009**

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	HR	TR
2000	:	:	22	17	21	11	20	15	21	13	15	20	11	18	18	17	:																	
2006	12	:	13	16	17	11	19	14	19	11	14	19	11	17	12	11	11																	
2009	12	:	13	17	18	10	17	16	16	:	13	20	11	15	11	10	12																	
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	HR	TR																	
2000	11	19	17	:	13	12	:	13	18	17	13	21	13	:	:	:	31																	
2006	10	14	15	14	11	11	17	15	19	15	12	20	11	10	11	18	27																	
2009	11	9	16	13	10	11	16	17	18	14	12	20	10	9	11	15	23																	

Πηγή: Eurostat, UOE.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήματα ΣΤ9 και ΣΤ10)

Η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού εξάγεται διαιρώντας τον συνολικό αριθμό των μαθητών (εκπεφρασμένο σε αντιστοιχία πλήρους φοίτησης) σε δεδομένο επίπεδο εκπαίδευσης διά του συνολικού αριθμού των εκπαιδευτικών που αντιστοιχούν στην κατηγορία πλήρους απασχόλησης και εργάζονται στο ίδιο επίπεδο. Πέρα από τους εκπαιδευτικούς στις τάξεις συνυπολογίζονται εκπαιδευτικοί στήριξης, εξειδικευμένοι εκπαιδευτικοί ή άλλοι εκπαιδευτικοί που εργάζονται με παιδιά σε μια αίθουσα διδασκαλίας, με μικρές ομάδες παιδιών ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα. Εξαιρείται το προσωπικό που δεν ασκεί καθήκοντα διδασκαλίας (επιθεωρητές, διευθυντές που δεν διδάσκουν, εκπαιδευτικοί σε απόσπαση κ.λπ.) και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί που κάνουν την πρακτική τους άσκηση στα σχολεία.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Δανία: Το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1 για τα έτη 2006 και 2009.

Λουξεμβούργο: Τα στοιχεία του 2006 και του 2009 για τους εκπαιδευτικούς περιλαμβάνουν και διοικητικό προσωπικό σε επίπεδο σχολείου. Τα στοιχεία αναφέρονται στον δημόσιο τομέα μόνο.

Κάτω Χώρες: Το επίπεδο ISCED 1 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 0.

Πορτογαλία: Εκτιμημένη τιμή για το 2000. Τα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς που αντιστοιχούν στην κατηγορία πλήρους απασχόλησης δεν είναι διαθέσιμα. Όλοι οι εκπαιδευτικοί (καταμέτρηση ατόμων) περιλαμβάνονται στον παρονομαστή.

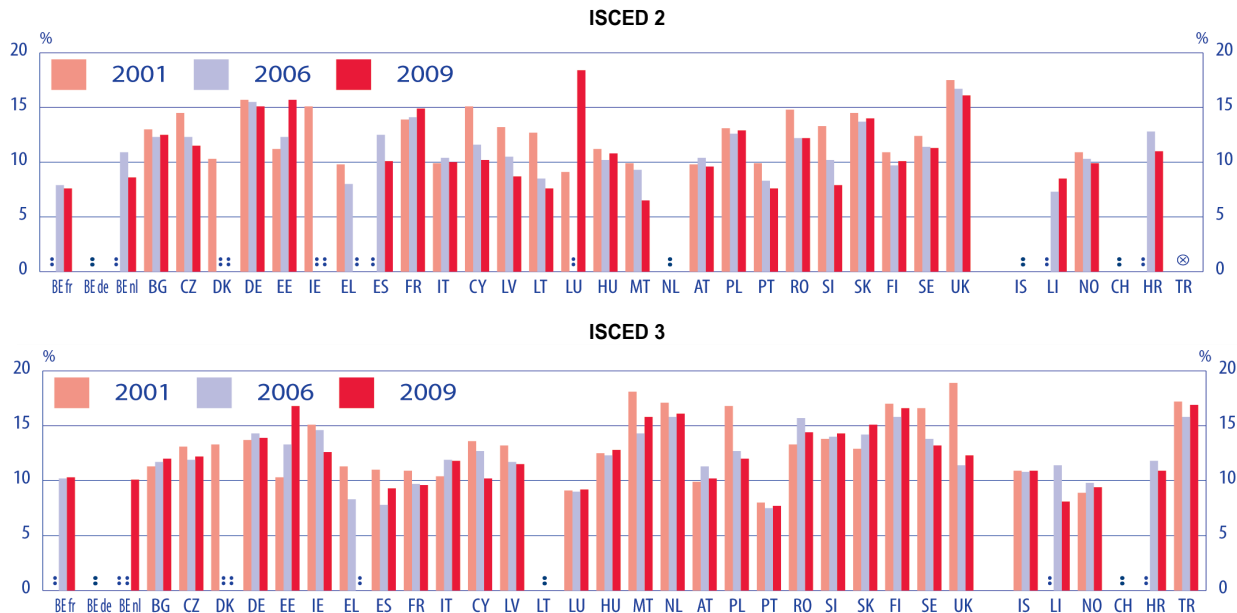
Φινλανδία: Αλλαγές στη μεθοδολογία το 2006.

Ισλανδία: Το επίπεδο ISCED 1 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 2.

Λιχτενστάιν: Τα στοιχεία για το 2006 και το 2009 αφορούν μόνο στον δημόσιο τομέα.

Νορβηγία: Για το έτος 2000, το επίπεδο ISCED 1 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 2. Για τα έτη 2006 και 2009, το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

● Σχήμα ΣΤ10: Αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού στη γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2-3), 2001-2006-2009

ISCED 2	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2001	:	:	:	13.0	14.5	10.3	15.7	11.2	15.1	9.8	:	13.9	9.9	15.1	13.2	12.7	9.1	11.2
2006	7.9	:	10.9	12.3	12.3	:	15.5	12.3	:	8.0	12.5	14.1	10.4	11.6	10.5	8.5	:	10.2
2009	7.6	:	8.6	12.5	11.5	:	15.1	15.7	:	:	10.1	14.9	10.0	10.2	8.7	7.6	18.4	10.8
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	CH	HR	TR
2001	9.9	:	9.8	13.1	9.9	14.8	13.3	14.5	10.9	12.4	17.5	:	:	10.9	:	:	:	(-)
2006	9.3	:	10.4	12.6	8.3	12.2	10.2	13.7	9.7	11.4	16.7	:	7.3	10.3	:	:	12.8	(-)
2009	6.5	:	9.6	12.9	7.6	12.2	7.9	14.0	10.1	11.3	16.1	:	8.5	9.9	:	:	11.0	(-)

ISCED 3	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2001	:	:	:	11.3	13.1	13.3	13.7	10.3	15.1	11.3	11.0	10.9	10.4	13.6	13.2	:	9.1	12.5
2006	10.2	:	:	11.7	11.9	:	14.3	13.3	14.6	8.3	7.8	9.7	11.9	12.7	11.7	:	9.0	12.3
2009	10.3	:	10.1	12.0	12.2	:	13.9	16.8	12.6	:	9.3	9.6	11.8	10.2	11.5	:	9.2	12.8
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	CH	HR	TR
2001	18.1	17.1	9.9	16.8	8.0	13.3	13.8	12.9	17.0	16.6	18.9		10.9	:	8.9	:	:	17.2
2006	14.3	15.8	11.3	12.7	7.5	15.7	14.0	14.2	15.8	13.8	11.4		10.8	11.4	9.8	:	11.8	15.8
2009	15.8	16.1	10.2	12.0	7.7	14.4	14.3	15.1	16.6	13.2	12.3		10.9	8.1	9.4	:	10.9	16.9

Πηγή: Eurostat, UOE.

Επεξηγηματική σημείωση (Σχήματα ΣΤ9 και ΣΤ10)

Η αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού εξάγεται διαιρώντας τον συνολικό αριθμό των μαθητών (εκπεφρασμένο σε αντιστοιχία πλήρους φοίτησης) σε δεδομένο επίπεδο εκπαίδευσης διά του συνολικού αριθμού των εκπαιδευτικών που αντιστοιχούν στην κατηγορία πλήρους απασχόλησης και εργάζονται στο ίδιο επίπεδο. Πέρα από τους εκπαιδευτικούς στις τάξεις συνυπολογίζονται εκπαιδευτικοί στήριξης, εξειδικευμένοι εκπαιδευτικοί ή άλλοι εκπαιδευτικοί που εργάζονται με παιδιά σε μια αίθουσα διδασκαλίας, με μικρές ομάδες παιδιών ή με ένα παιδί σε ιδιαίτερο μάθημα. Εξαιρείται το προσωπικό που δεν ασκεί καθήκοντα διδασκαλίας (επιθεωρητές, διευθυντές που δεν διδάσκουν, εκπαιδευτικοί σε απόσπαση κ.λπ.) και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί που κάνουν την πρακτική τους άσκηση στα σχολεία.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4 για το 2006 και 2009. Για το 2001, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει τα επίπεδα ISCED 2 και 4.

Τσεχία: Για το 2009, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει τα επίπεδα ISCED 4 και ISCED 5B.

Δανία: Το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1.

Εσθονία: Για το 2009 και το επίπεδο ISCED 2 λαμβάνονται υπ' όψιν μόνο τα γενικά προγράμματα. Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει τα επαγγελματικά προγράμματα στα επίπεδα ISCED 2 και 4.

Ιρλανδία: Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει τα επίπεδα ISCED 2 και 4. Για το 2001, το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνει τα επίπεδα ISCED 3 και 4.

Ισπανία: Για το 2001, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει τα επίπεδα ISCED 2 και 4.

Λιθουανία: Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 2.

Λουξεμβούργο: Για το 2009, το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνει εκπαιδευτικούς από ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα στο επίπεδο ISCED 3, ενώ το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνει εκπαιδευτικούς από τα επιδοτούμενα από την κυβέρνηση ιδιωτικά ιδρύματα. Για το 2001 και 2006, το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 3 και τα στοιχεία αναφέρονται μόνο στον δημόσιο τομέα. Τα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς περιλαμβάνουν το διοικητικό προσωπικό σε σχολικό επίπεδο. Για το 2001, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 2.

Ουγγαρία: Ο υπολογισμός των εκπαιδευτικών που αντιστοιχούν στην κατηγορία πλήρους απασχόλησης βελτιώθηκε το 2001 σε σύγκριση με προηγούμενα χρόνια.

Κάτω Χώρες: Το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει τα επίπεδα ISCED 2 και 4.

Πορτογαλία: Τα στοιχεία για το 2001 είναι εκτιμημένη τιμή. Τα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς που αντιστοιχούν σε πλήρους απασχόλησης δεν είναι διαθέσιμα. Όλοι οι εκπαιδευτικοί (καταμέτρηση ατόμων) περιλαμβάνονται στον παρονομαστή.

Φινλανδία: Για το 2001, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει τα επαγγελματικά και τεχνικά προγράμματα των επιπέδων ISCED 4 και 5. Για το 2006 και το 2009, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4. Το 2006 υπήρξαν αλλαγές στη μεθοδολογία.

Ηνωμένο Βασίλειο: Για το 2001 και το 2006, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4. Για το 2009, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4 (εκτός από τα γενικά ιδιωτικά εξαρτώμενα προγράμματα).

Ισλανδία: Το επίπεδο ISCED 2 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 1. Για το 2009, το επίπεδο ISCED 4 εν μέρει περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 3. Για το 2001 και το 2006, οι εκπαιδευτικοί στο επίπεδο ISCED 4 εν μέρει περιλαμβάνονται στο επίπεδο ISCED 3.

Λιχτενστάιν: Τα στοιχεία αφορούν στα δημόσια ιδρύματα μόνο.

Νορβηγία: Τα στοιχεία αφορούν στον δημόσιο τομέα μόνο. Για το 2006 και 2009, το επίπεδο ISCED 3 περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 4. Για το 2001, το επίπεδο ISCED 1 περιλαμβάνεται στο επίπεδο ISCED 2, και οι εκπαιδευτικοί του επιπέδου ISCED 4 περιλαμβάνονται στο επίπεδο ISCED 3.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ 15ΧΡΟΝΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΟΙΡΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕ ΛΙΓΟΤΕΡΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΠΟ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟ ΜΕΓΙΣΤΟ ΟΡΙΟ

Κατά μέσον όρο, υπάρχουν μεταξύ 25 και 28 μαθητές ανά τάξη στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη.

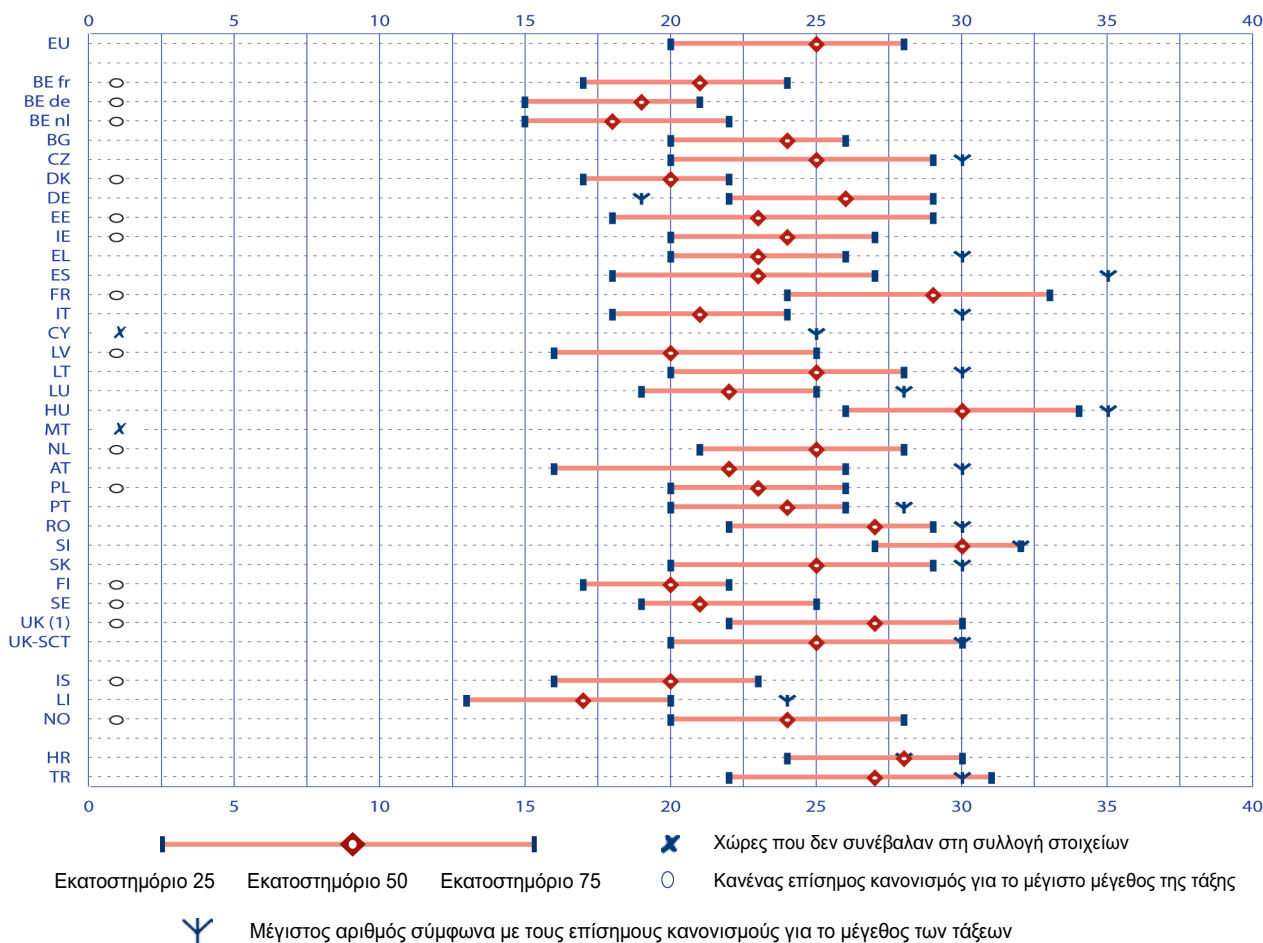
Το πραγματικό μέγεθος της τάξης είναι κάτω από το μέγιστο που προβλέπουν οι κανονισμοί στις περισσότερες χώρες. Οι τάξεις μπορεί να ξεπερνούν το όριο που ενδείκνυται στις επίσημες συστάσεις μόνο στην Εσθονία, την Ουγγαρία, την Αυστρία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και την Τουρκία.

Οι μικρότερες τάξεις καταγράφονται στις χώρες (Βέλγιο, Δανία, Λετονία, Φινλανδία και Ισλανδία) που δεν έχουν καθορισμένες επίσημες συστάσεις για το μέγιστο μέγεθος. Αντίθετα, κάποιες από τις μεγαλύτερες τάξεις (πάνω από 30 μαθητές) είναι πιο συχνές σε χώρες όπου ορίστηκε επίσημο πλαφόν για το μέγεθος των τάξεων.

Τα μεγέθη των τάξεων επίσης διαφέρουν ευρέως στην επικράτεια των χωρών. Η διακύμανση είναι μεγαλύτερη στην Εσθονία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), με τους περισσότερους μαθητές να είναι σε τάξεις που αριθμούν 16 έως 30 μαθητές. Αντίθετα, στη Δανία, τη Σλοβενία και τη Φινλανδία υπάρχει μεγαλύτερη ομοιογένεια όσον αφορά στην κατανομή των μαθητών ανά τάξη.

Είναι σημαντικό να έχουμε υπ' όψιν ότι το μέγεθος των τάξεων διαφέρει από την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού (του αριθμού μαθητών ανά εκπαιδευτικό). Γενικά, το μέγεθος των τάξεων είναι μεγαλύτερο από την αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού αφού πάνω από ένας εκπαιδευτικός συνήθως εργάζεται με μια δεδομένη τάξη (βλ. σημείωση στο Σχήμα 9). Δεν υπάρχει συγκεκριμένη σχέση μεταξύ των δύο δεικτών. Ωστόσο, σε ελάχιστες περιπτώσεις (στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, την Ιταλία και το Λιχτενστάιν), η χαμηλή αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού συνοδεύεται από μικρά μεγέθη τάξεων.

- Σχήμα ΣΤ11: Κατανομή 15χρονων μαθητών ανά μέγεθος τάξης, σε σύγκριση με το επίσημα προτεινόμενο ή απαιτούμενο μέγιστο μέγεθος των τάξεων, 2009

(p)	EU	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
p10	16	12	12	12	17	18	14	18	13	15	17	12	19	15	x	10	15	15
p25	20	17	15	15	20	20	17	22	18	20	20	18	24	18	x	16	20	19
p50	25	21	19	18	24	25	20	26	23	24	23	23	29	21	x	20	25	22
p75	28	24	21	22	26	29	22	29	29	27	26	27	33	24	x	25	28	25
p90	31	26	23	24	27	30	24	30	32	30	27	30	35	27	x	27	30	26
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK-SCT	IS	LI	NO	HR	TR
p10	19	x	17	13	17	16	13	22	17	15	15	18	16	12	11	15	19	15
p25	26	x	21	16	20	20	22	27	20	17	19	22	20	16	13	20	24	22
p50	30	x	25	22	23	24	27	30	25	20	21	27	25	20	17	24	28	27
p75	34	x	28	26	26	26	29	32	29	22	25	30	30	23	20	28	30	31
p90	36	x	30	29	28	28	30	33	31	24	27	30	30	26	22	30	32	39

(p) = Εκατοστημόριο

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Πηγή: Ευρυδική και ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι μαθητές κλήθηκαν να υποδείξουν, κατά μέσο όρο, πόσοι μαθητές περίπου φοιτούν στην τάξη της γλώσσας διδασκαλίας. Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το Σχήμα παρουσιάζει μόνο τις τιμές που αντιστοιχούν στα εκατοστημόρια 25, 50 και 75 της κατανομής. Οι τιμές για τα εκατοστημόρια 10 και 90 εμφανίζονται στον πίνακα κάτω από το Σχήμα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διεθνή έρευνα PISA και τον ορισμό του εκατοστημορίου, βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία».

Οι κανονισμοί ή συστάσεις για το μέγιστο μέγεθος των τάξεων είναι από το Σχήμα ΣΤ8.

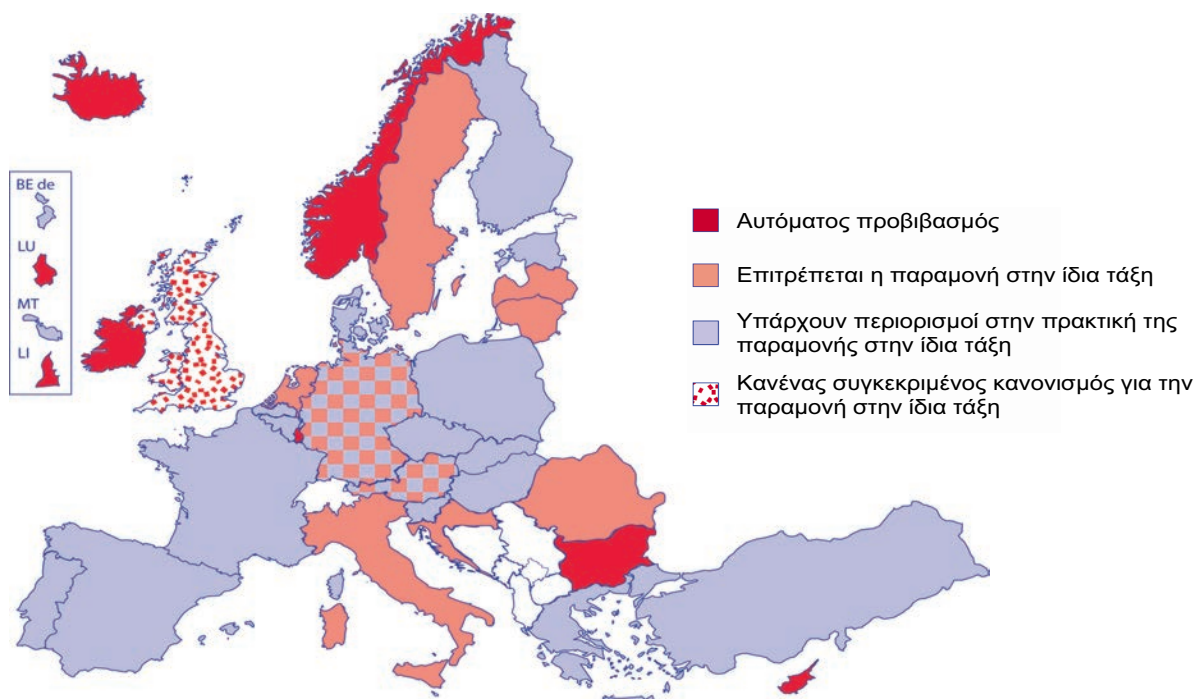
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΤΑΞΗ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Οι χώρες διαφέρουν στον τρόπο με τον οποίο βοηθούν τους μαθητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Ανάλογα με την κείμενη νομοθεσία, οι μαθητές συνήθως έχουν επιπλέον στήριξη και δραστηριότητες που τους βοηθούν να φτάσουν στο ίδιο επίπεδο με τους συμμαθητές τους. Ωστόσο, εάν εξακολουθούν να μην πληρούν τους καθορισμένους στόχους στο τέλος της σχολικής χρονιάς, ίσως χρειαστεί να την επαναλάβουν. Αυτή η διαδικασία είναι γνωστή ως παραμονή στην ίδια τάξη ή επανάληψη της τάξης.

- **Σχήμα ΣΤ12: Παραμονή στην ίδια τάξη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1) σύμφωνα με υφιστάμενους κανονισμούς, 2010/11**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι **περιορισμοί στην πρακτική της παραμονής στην ίδια τάξη** περιλαμβάνουν τον αποκλεισμό συγκεκριμένων τάξεων από τη διαδικασία παραμονής στην ίδια τάξη και θέτουν όριο στις φορές που οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν μια τάξη στην πορεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Γερμανία: Κάποια *Länder* απαγορεύουν την παραμονή στην ίδια τάξη στο τέλος της τάξης 1.

Πολωνία: Οι μαθητές προβιβάζονται αυτόματα από τις τάξεις 1 μέχρι 3 του δημοτικού σχολείου, αλλά στις τάξεις 4 έως 6 δεν υπάρχουν περιορισμοί στην παραμονή στην ίδια τάξη.

Σλοβενία: Οι μαθητές από τον πρώτο μέχρι τον έκτο χρόνο προβιβάζονται από το ένα έτος στο άλλο αυτόματα, αλλά μπορούν να επαναλάβουν έναν χρόνο λόγω χαμηλής σχολικής επίδοσης, ασθένειας και μετεγγραφής σε άλλο σχολείο ή για άλλους λόγους, κατόπιν αιτήματος των γονέων και με τη σύμφωνη γνώμη του σχολείου. Η Συνέλευση των Δασκάλων μπορεί να αποφασίσει, ακόμη και όταν οι γονείς διαφωνούν, ότι ένας μαθητής στο τρίτο έως το έκτο έτος πρέπει να επαναλάβει τη χρονιά λόγω χαμηλής σχολικής επίδοσης.

Λιχτενστάιν: Μολονότι υπάρχει αυτόματος προβιβασμός, η παραμονή στην ίδια τάξη είναι πιθανή σε εθελοντική βάση και μόνο μία φορά στο 5^ο έτος κατόπιν αιτήματος.

Σε ελάχιστες χώρες οι κανονισμοί δεν επιτρέπουν την παραμονή στην ίδια τάξη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Πρόκειται για τη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία. Στη Βουλγαρία, οι μαθητές αυτομάτως προβιβάζονται στις τάξεις 1-4 και λαμβάνουν στήριξη σε περίπτωση μαθησιακών δυσκολιών. Στη Νορβηγία, οι κανονισμοί προβλέπουν ότι όλοι οι μαθητές έχουν δικαίωμα αυτόματου προβιβασμού σε κάθε έτος της υποχρεωτικής φοίτησης. Στην Ισλανδία, ο Εθνικός Οδηγός για το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα δηλώνει ρητά ότι τα παιδιά στο υποχρεωτικό επίπεδο θα προβιβάζονται αυτομάτως στην επόμενη τάξη στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Στο Λιχτενστάιν, η νομοθεσία προβλέπει τον αυτόματο προβιβασμό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεν υπάρχει συγκεκριμένη απαίτηση που να ορίζει ότι τα παιδιά θα πρέπει κάθε χρόνο να προβιβάζονται σε μια νέα ομάδα βάσει ηλικιακών κριτηρίων. Επίσης, δεν υπάρχουν νομικές προϋποθέσεις για τον τρόπο που θα πρέπει να οργανώνονται τα σχολεία. Ωστόσο, αναμένεται ότι η χαμηλή επίδοση των μαθητών θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με διαφοροποιημένη διδασκαλία και επιπλέον στήριξη, παρά με επανάληψη της χρονιάς. Τα παιδιά που έχουν διαφορετικά επίπεδα επίδοσης κανονικά διδάσκονται στα πλαίσια της τάξης τους και προβιβάζονται αυτομάτως στην επόμενη τάξη εκτός από εξαιρετικές περιστάσεις.

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, θεωρητικά είναι πιθανή η παραμονή στην ίδια τάξη. Ωστόσο, τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι, πρακτικά, υπάρχουν ευρείες διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών (Ευρυδίκη, 2011). Προκειμένου να αποφευχθεί η πρόωρη χρήση της διαδικασίας παραμονής στην ίδια τάξη, υπάρχουν κανονισμοί σε κάποιες χώρες που περιορίζουν την εφαρμογή της. Για παράδειγμα, οι κανονισμοί μπορεί να περιορίζουν την παραμονή στην ίδια τάξη στη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ούτως ώστε να μην εφαρμόζεται στα πρώτα σχολικά χρόνια. Αυτό ισχύει στην Αυστρία και την Πορτογαλία, όπου οι μαθητές δεν επαναλαμβάνουν την τάξη στο πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Και στη Γερμανία, η παραμονή στην ίδια τάξη δεν επιτρέπεται στο τέλος της τάξης 1 σε κάποια *Länder*. Άλλοι περιορισμοί αποσκοπούν στη μείωση της συχνότητας επανάληψης της τάξης ή στον περιορισμό της εφαρμογής της μόνο σε ορισμένα στάδια της σχολικής πορείας των μαθητών (π.χ. το τέλος ενός κύκλου).

ΣΠΑΝΙΑ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΓΙΑ ΠΡΟΒΙΒΑΣΜΟ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η οργάνωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης διαφέρει ευρέως στην Ευρώπη. Σε μια ομάδα χωρών, οι μαθητές ολοκληρώνουν όλη, ή σχεδόν όλη, της υποχρεωτικής τους εκπαίδευση εντός μιας ενιαίας δομής. Σε μια άλλη ομάδα χωρών, υπάρχουν δύο διαδοχικές βαθμίδες εκπαίδευσης, η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια, όπου, ως επί το πλείστον, υπάρχει ένα «κοινό βασικό» εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην αρχή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που παρέχει σε όλους τους μαθητές κοινές βασικές σπουδές. Ανάλογα με την οργάνωση και τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, σε κάποιες χώρες τα αποτελέσματα των μαθητών ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στη μετάβασή τους από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

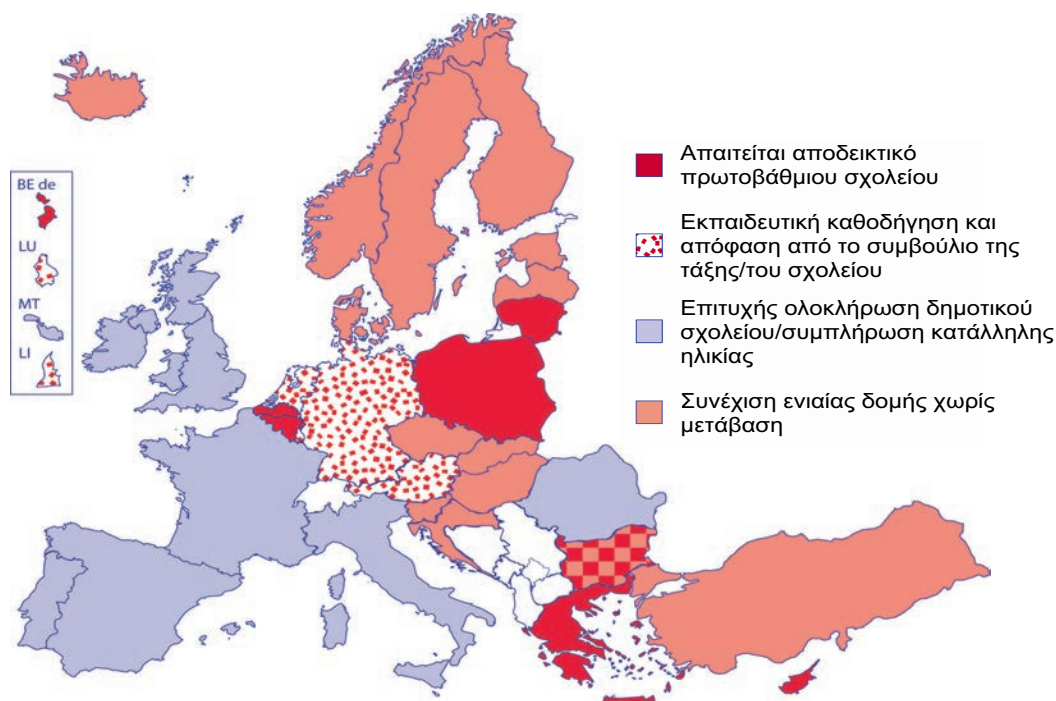
Στις 14 ευρωπαϊκές χώρες όπου η υποχρεωτική εκπαίδευση αποτελεί μια ενιαία δομή, ο προβιβασμός στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση γίνεται αυτόματα χωρίς μετάβαση από το ένα επίπεδο στο άλλο. Επομένως, οι μαθητές προβιβάζονται στο επόμενο έτος εάν έχουν εκπληρώσει τις προϋποθέσεις του προηγούμενου έτους. Στη Βουλγαρία, μολονότι η υποχρεωτική εκπαίδευση παρέχεται στα πλαίσια μιας ενιαίας δομής, οι μαθητές πρέπει να έχουν αποδεικτικό δημοτικού σχολείου μετά από τέσσερα χρόνια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προτού εγγραφούν στην πέμπτη τάξη.

Για την εισαγωγή στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ιρλανδία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Μάλτα, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία, οι μαθητές πρέπει να έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την τελευταία τάξη του δημοτικού σχολείου. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα παιδιά εισάγονται στο δευτεροβάθμιο επίπεδο όταν συμπληρώσουν την κατάλληλη ηλικία.

Σε πέντε χώρες – Γερμανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία και Λιχτενστάιν – η μετάβαση στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαρτάται από την απόφαση του συμβουλίου της τάξης ή του σχολείου.

Τέλος, σε μια άλλη ομάδα χωρών όπου η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχονται ξεχωριστά, η απόφαση για μετάβαση των μαθητών στο επόμενο επίπεδο εξαρτάται γενικά από την απουσία ή μη αποδεικτικού από το δημοτικό σχολείο. Αυτό απονέμεται βάσει της εργασίας του μαθητή στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λιθουανία και την Πολωνία.

● Σχήμα ΣΤ13: Όροι εισαγωγής στη γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2), 2010/11

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE fr): Το αποδεικτικό του πρωτοβάθμιου σχολείου απονέμεται βάσει εξωτερικής τυποποιημένης εξέτασης (*Certificat d'études de base – CEB*) στο τέλος αυτού του εκπαιδευτικού επιπέδου. Ωστόσο, τα σχολεία μπορούν να αποφασίσουν να απονεύμουν στους μαθητές αυτό το πιστοποιητικό, βάσει του γενικού εκπαιδευτικού επιτεύγματός τους, ακόμη και αν αποτύχουν στην εξέταση.

Βέλγιο (BE de): Οι μαθητές που δεν έλαβαν το αποδεικτικό του πρωτοβάθμιου σχολείου με την ολοκλήρωση της έκτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και/ή που είναι τουλάχιστον 12 ετών, μπορούν να γίνουν δεκτοί στο πρώτο στάδιο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου ακόμη μπορούν να αποκτήσουν το πιστοποιητικό.

Ισπανία: Οι μαθητές, που δεν ολοκλήρωσαν επιτυχώς το πρωτοβάθμιο σχολείο στην ηλικία των 12 ετών, μπορούν να επαναλάβουν τη χρονιά, εκτός εάν έχουν ήδη επαναλάβει μια χρονιά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οπότε προβιβάζονται αυτομάτως.

Πολωνία: Στο τέλος του δημοτικού σχολείου, οι μαθητές είναι υποχρεωμένοι να περάσουν ένα εξωτερικό τεστ που είναι περισσότερο διαγνωστικό παρά επιλογής. Ωστόσο, απαιτείται η συμμετοχή στο τεστ, ασχέτως αποτελεσμάτων, για την ολοκλήρωση του πρωτοβάθμιου σχολείου και εισαγωγή στο κατώτερο δευτεροβάθμιο σχολείο.

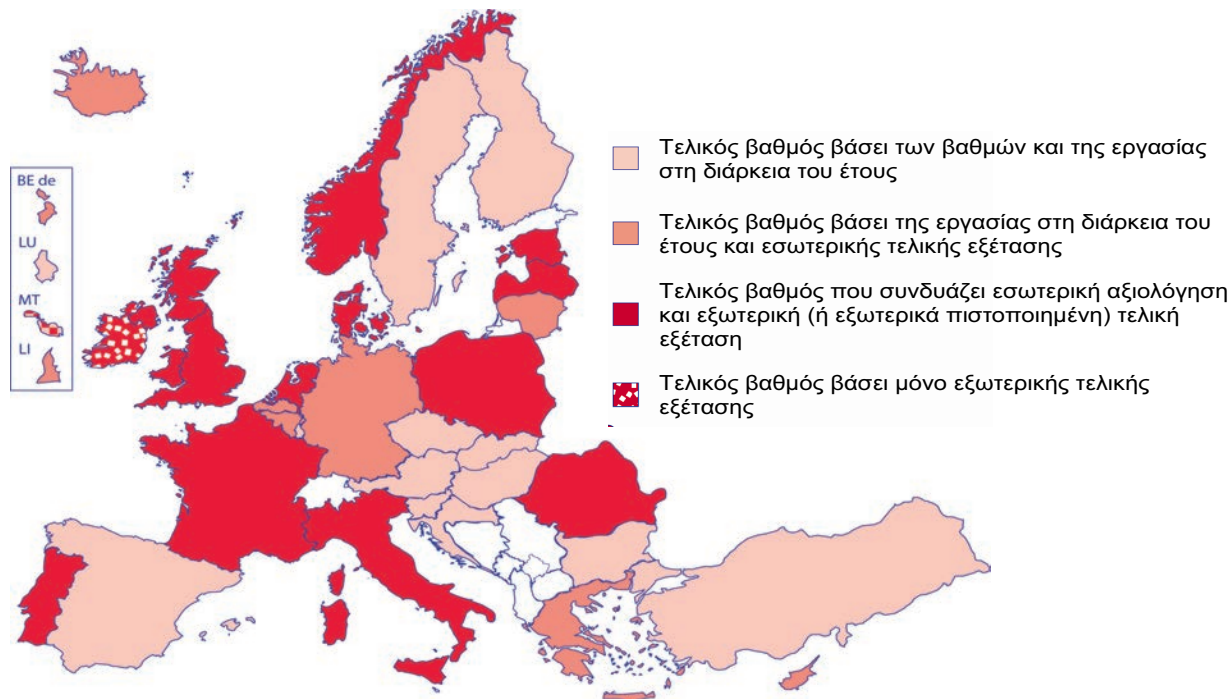
ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΠΟΥ ΑΠΟΝΕΜΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΣΥΝΗΘΩΣ, ΒΑΣΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΤΕΛΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Με την ολοκλήρωση της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης συνήθως οι μαθητές λαμβάνουν σχετικό πιστοποιητικό, γεγονός που στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, σηματοδοτεί τη μετάβαση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σε εννέα χώρες ή περιοχές, το πιστοποιητικό σε αυτό το στάδιο της εκπαίδευσης απονέμεται βάσει εσωτερικών τελικών εξετάσεων. Σε άλλες 12 χώρες, η χορήγηση του πιστοποιητικού βασίζεται στον συνδυασμό εσωτερικών και εξωτερικών εξετάσεων. Στην Ιρλανδία, το πιστοποιητικό απονέμεται εξ ολοκλήρου στη βάση μιας εξωτερικής τελικής εξέτασης.

Αντίθετα, σε 12 χώρες περίπου, το πιστοποιητικό απονέμεται μόνο βάσει των βαθμών και της εργασίας των μαθητών στη διάρκεια της χρονιάς.

- **Σχήμα ΣΤ14: Πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2) ή πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2010/11**

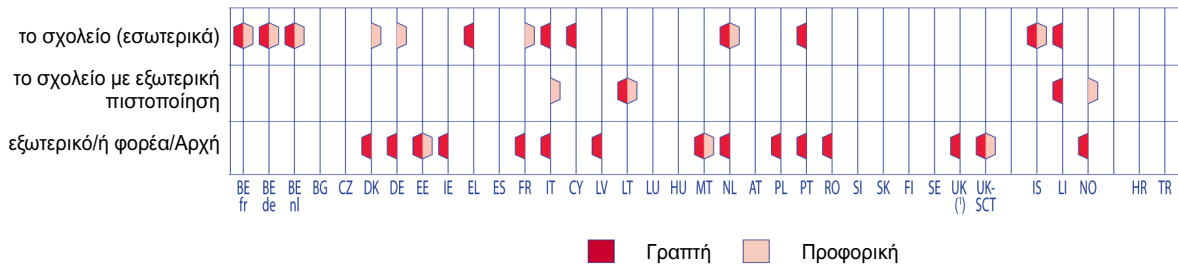
Πηγή: Ευρυδίκη.

Όταν ορίζεται τελική εξέταση, περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα γραπτό σκέλος. Μερικές φορές, τα τεστ – γραπτά και/ή προφορικά – συντάσσονται από μια ομάδα εκτός σχολείου αλλά, συνήθως, διανέμονται από το σχολείο. Μόνο στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν το γραπτό σκέλος ετοιμάζεται στο σχολείο, το οποίο έχει και την απόλυτη ευθύνη για το τεστ.

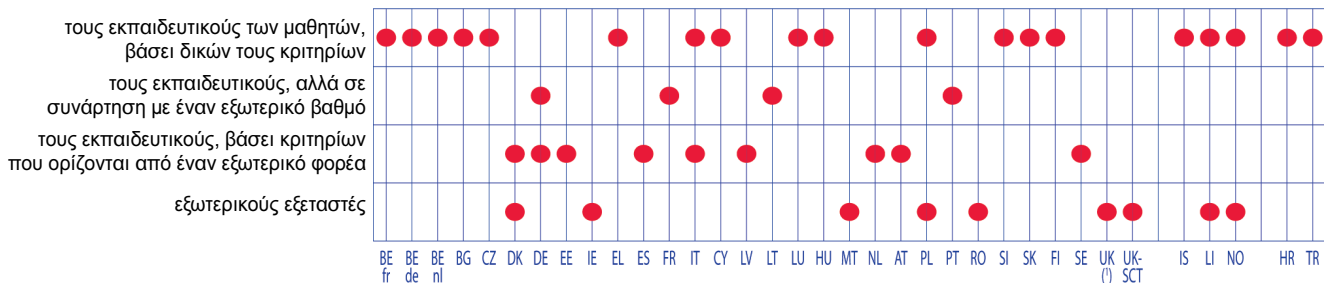
Όπου το πιστοποιητικό απονέμεται βάσει των βαθμών και της εργασίας του έτους ή των αποτελεσμάτων μιας εξέτασης που διοργανώνεται από το σχολείο, οι εκπαιδευτικοί είναι γενικά υπεύθυνοι για τον βαθμό που αναγράφεται στο πιστοποιητικό. Σε αρκετές χώρες, οι εκπαιδευτικοί βαθμολογούν είτε σε συνάρτηση με έναν εξωτερικό βαθμό (Γερμανία, Γαλλία, Λιθουανία και Πορτογαλία) είτε αποφασίζοντας αποκλειστικά βάσει των κριτηρίων που καθορίστηκαν από μια εξωτερική Αρχή (Εσθονία, Ισπανία, Λετονία, Κάτω Χώρες, Αυστρία και Σουηδία). Στην Ιρλανδία, τη Μάλτα και τη Ρουμανία, ο τελικός βαθμός απονέμεται αποκλειστικά από εξεταστές εκτός σχολείου. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), ο τελικός βαθμός απονέμεται, επίσης, από εξεταστές εκτός σχολείου. Μολονότι η εσωτερική αξιολόγηση είναι πιθανόν να λαμβάνεται υπ' όψιν, ο εξωτερικός οργανισμός πιστοποίησης παραμένει υπεύθυνος για τον έλεγχο και τον συντονισμό οποιασδήποτε εσωτερικής αξιολόγησης και για τον συνολικό βαθμό που απονέμεται.

● **Σχήμα ΣΤ15: Χαρακτηριστικά πιστοποιημένης αξιολόγησης στο τέλος της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης (ISCED 2), 2010/11**

Όταν υπάρχει ΓΡΑΠΤΗ/ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ εξέταση, προετοιμάζεται από:

Ο τελικός βαθμός απονέμεται από:

Πηγή: Ευρυδίκη.

UK (!) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Στην κατηγορία «ο τελικός βαθμός που συνδυάζει εσωτερική αξιολόγηση και εξωτερική (ή εξωτερικά πιστοποιημένη) τελική εξέταση», η εσωτερική αξιολόγηση μπορεί να σημαίνει ένα τελικό εσωτερικό τεστ, αξιολόγηση των βαθμών του μαθητή ή αξιολόγηση της εργασίας που εκπόνησε ο μαθητής στη διάρκεια του έτους.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE fr): Πιστοποιητικό απονέμεται με την ολοκλήρωση του δεύτερου σταδίου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο φτάνει ένα έτος μετά το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Βέλγιο (BE nl): Τα σχολεία έχουν ευρύ βαθμό αυτονομίας για την αξιολόγηση των μαθητών. Μπορούν να αποφασίσουν εάν ή όχι θα οργανωθούν εξετάσεις και, εάν ναι, εάν θα είναι γραπτές ή προφορικές. Η νομοθεσία δηλώνει μόνο ότι οι μαθητές πρέπει να επιτύχουν τους τελικούς στόχους. Εναπόκειται στο σχολείο ή στο συμβούλιο της τάξης να αξιολογήσουν κατά πόσο οι μαθητές πέτυχαν.

Εσθονία: Οι προφορικές εξετάσεις ισχύουν για τις γλώσσες και το πρακτικό σκέλος κάποιων μαθημάτων, π.χ. επιστήμες, τέχνες κ.λπ.

Ιρλανδία: Κάποια στοιχεία της εργασίας (εργασίες που ολοκληρώθηκαν στο σχολικό έτος) προσμετρούνται στον τελικό βαθμό που λαμβάνουν οι μαθητές στην εξωτερική εξέταση. Οι βαθμοί για αυτή την εργασία, σχεδόν πάντοτε, δίνονται από εξωτερικούς εξεταστές για εργασία που έγινε στο σχολείο.

Λετονία: Σε λίγα εκπαιδευτικά προγράμματα, ένα σκέλος της εξέτασης στη γλώσσα του κράτους (Λετονικά) είναι προφορικό και ορίζεται από το Εθνικό Κέντρο για την Εκπαίδευση.

Μάλτα: Υπάρχουν δύο διαφορετικές εξετάσεις: μια στο τέλος της Τάξης 5 (το τελευταίο έτος του δευτεροβάθμιου σχολείου), που διοργανώνεται κεντρικά από τη Μονάδα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, και το Πιστοποιητικό Δευτεροβάθμιας Εξέτασης (SEC), που διοργανώνεται από την Επιτροπή MATSEC του Πανεπιστημίου της Μάλτας.

Σλοβενία: Στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι μαθητές συμμετέχουν σε εθνικές (εξωτερικές) εξετάσεις στη μητρική γλώσσα και τα μαθηματικά και σε ένα μάθημα καθορισμένο από τον Υπουργό. Οι εξετάσεις καταρτίζονται από το Εθνικό Κέντρο Εξετάσεων. Τα αποτελέσματα δεν επηρεάζουν τους βαθμούς των μαθητών. Παρέχουν μόνο επιπλέον πληροφορίες για τις γνώσεις τους και αναγράφονται στο πιστοποιητικό.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Οι προφορικές εξετάσεις ισχύουν μόνο σε ορισμένα μαθήματα όπως είναι οι ξένες γλώσσες. Τα εξωτερικά πιστοποιητικά απονέμονται στη βάση εξέτασης ενός μαθήματος. Πιστοποιούνται από ανεξάρτητους φορείς πιστοποίησης που συντονίζονται από την κυβέρνηση. Τα προγράμματα αξιολόγησης διαφέρουν, αλλά πάντα περιλαμβάνουν εξωτερική αξιολόγηση. Κάποια, επίσης, περιλαμβάνουν εξωτερικά ρυθμισμένη εσωτερική αξιολόγηση.

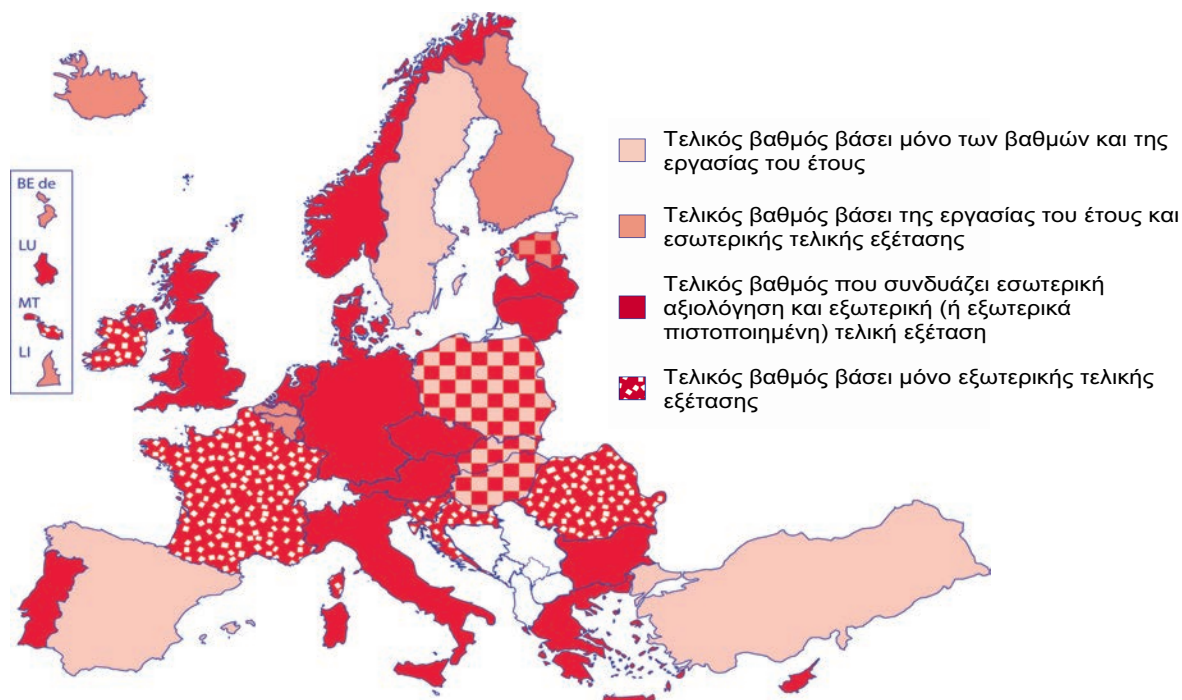
ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΣΥΧΝΑ ΑΠΟΝΕΜΟΝΤΑΙ ΒΑΣΕΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Σε όλες τις χώρες, απονέμονται πιστοποιητικά στους μαθητές που ολοκληρώνουν τη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχοντας εκπληρώσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Τα πιστοποιητικά ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κανονικά αποτελούν την ελάχιστη προϋπόθεση για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε έξι χώρες – Ισπανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σουηδία και Τουρκία – το πιστοποιητικό απονέμεται βάσει συνεχούς αξιολόγησης στη διάρκεια του τελευταίου έτους ή των τελευταίων ετών της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στην Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβακία, ενδέχεται να απονεμηθούν δύο πιστοποιητικά στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το πρώτο βασίζεται στους βαθμούς που οι μαθητές έλαβαν για την εργασία τους στη διάρκεια του τελευταίου σχολικού έτους και το δεύτερο απονέμεται βάσει τελικής εξέτασης.

Επομένως, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η πιστοποίηση προϋποθέτει κάποιου είδους τελική εξέταση. Στις περισσότερες περιπτώσεις, βασίζεται σε συνδυασμό εσωτερικής αξιολόγησης και εξωτερικής εξέτασης. Ωστόσο, στο Βέλγιο, τη Φινλανδία, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν, το πιστοποιητικό απονέμεται μόνο βάσει εσωτερικής τελικής εξέτασης, ενώ στην Ιρλανδία, τη Γαλλία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και την Κροατία, βασίζεται εξ ολοκλήρου σε εξωτερική τελική εξέταση.

● Σχήμα ΣΤ16: Πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη.

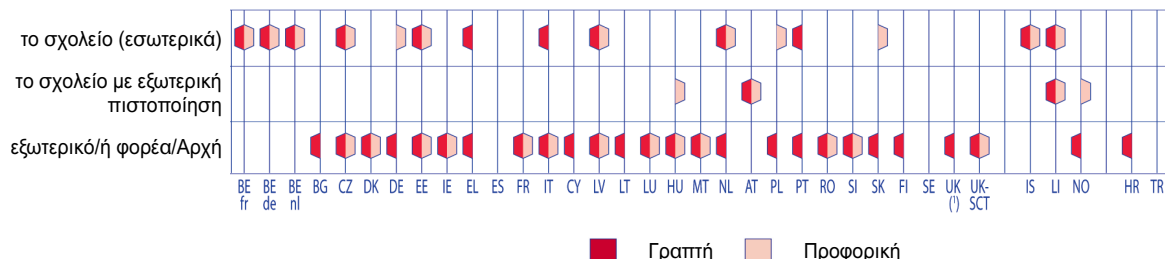
Στις περισσότερες χώρες, η τελική εξέταση χωρίζεται σε δύο σκέλη, ένα γραπτό και ένα προφορικό. Στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία, τη Φινλανδία και την Κροατία, οι εξετάσεις είναι αποκλειστικά γραπτές. Σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης, η γραπτή εξέταση πολύ συχνά οργανώνεται από έναν εξωτερικό φορέα ή μπορεί να διοργανώνεται από το ίδρυμα και να πιστοποιείται εξωτερικά όπως γίνεται στην Αυστρία και το Λιχτενστάιν.

Στις περισσότερες χώρες όπου η τελική εξέταση έχει δύο σκέλη (γραπτό και προφορικό), αυτά οργανώνονται με τον ίδιο τρόπο, είτε εντός του σχολείου είτε από έναν εξωτερικό φορέα. Στις Κάτω Χώρες, η τελική εξέταση αποτελείται από δύο τεστ: ένα εσωτερικό (*schoolexamen*), που είναι προφορικό και/ή γραπτό και καθορίζεται και βαθμολογείται από τον εκπαιδευτικό, και ένα εξωτερικό (*centraal examen*), που είναι γραπτό, καθορίζεται από έναν εξωτερικό φορέα και βαθμολογείται από τους εκπαιδευτικούς σύμφωνα με τα πρότυπα που καθόρισε ο εξωτερικός φορέας.

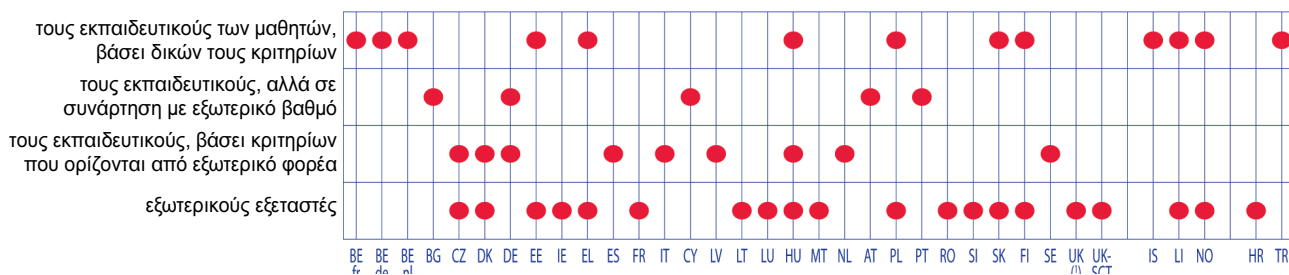
Στις περισσότερες χώρες, ο τελικός βαθμός απονέμεται από τους εκπαιδευτικούς εντός του σχολείου οι οποίοι αποφασίζουν για τους βαθμούς που θα πρέπει να λάβουν οι μαθητές. Οι εκπαιδευτικοί αποφασίζουν εάν θα απονέμουν το πιστοποιητικό βάσει δικών τους κριτηρίων, βάσει εξωτερικά καθορισμένων κριτηρίων ή εκτιμώντας τους βαθμούς του μαθητή σε συνάρτηση με έναν εξωτερικό βαθμό. Σε αρκετές χώρες, ο τελικός βαθμός απονέμεται μόνο από έναν εξεταστικό φορέα ή άτομα εκτός σχολείου. Αυτό ισχύει στην Ιρλανδία, τη Γαλλία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και την Κροατία. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρειο Ιρλανδία), ο τελικός βαθμός επίσης απονέμεται από εξεταστές εκτός σχολείου. Μολονότι η εσωτερική αξιολόγηση είναι πιθανό να λαμβάνεται υπ' όψιν, ο εξωτερικός οργανισμός πιστοποίησης παραμένει υπεύθυνος για τον έλεγχο και τον συντονισμό οποιασδήποτε εσωτερικής αξιολόγησης και για τον συνολικό βαθμό που απονέμεται.

● Σχήμα ΣΤ17: Χαρακτηριστικά πιστοποιημένης αξιολόγησης στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2010/11

Όπου γίνεται ΓΡΑΠΤΗ/ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ εξέταση, προετοιμάζεται από:

Ο τελικός βαθμός απονέμεται από:

Πηγή: Ευρυδίκη.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Επεξηγηματική σημείωση

Ο χάρτης παρουσιάζει την πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης η οποία δίνει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην περίπτωση χωρών όπου απονέμονται δύο πιστοποιητικά, λήφθηκαν υπ' όψιν και τα δύο στην επιλογή των κατηγοριών για τον χάρτη, ακόμη και αν ένα πιστοποιητικό μόνο του δεν εξασφαλίζει την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην κατηγορία «ο τελικός βαθμός που συνδυάζει εσωτερική αξιολόγηση και εξωτερική (ή εξωτερικά πιστοποιημένη) τελική εξέταση», η εσωτερική αξιολόγηση μπορεί να σημαίνει ένα τελικό εσωτερικό τεστ, αξιολόγηση των βαθμών του μαθητή ή αξιολόγηση της εργασίας που εκπόνησε ο μαθητής στη διάρκεια του έτους ή στη διάρκεια αρκετών ετών.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE nl): Τα σχολεία έχουν ευρύ βαθμό αυτονομίας για την αξιολόγηση των μαθητών. Μπορούν να αποφασίσουν εάν ή όχι θα οργανωθούν εξετάσεις και, εάν ναι, εάν θα είναι γραπτές ή προφορικές. Η νομοθεσία δηλώνει μόνο ότι οι μαθητές πρέπει να επιτύχουν τους τελικούς στόχους. Εναπόκειται στο σχολείο ή στο συμβούλιο της τάξης να αξιολογήσουν κατά πόσο οι μαθητές πέτυχαν.

Εσθονία: Οι προφορικές εξετάσεις ισχύουν για τις γλώσσες και το πρακτικό σκέλος κάποιων μαθημάτων, π.χ. επιστήμες, τέχνες κ.λπ.

Ιρλανδία: Κάποια στοιχεία της εργασίας (εργασίες που ολοκληρώθηκαν στο σχολικό έτος) προσμετρούνται στον τελικό βαθμό που λαμβάνουν οι μαθητές στην εξωτερική εξέταση. Οι βαθμοί για αυτή την εργασία, σχεδόν πάντοτε, δίνονται από εξωτερικούς εξεταστές για δουλειά που έγινε στο σχολείο.

Ελλάδα: Σύμφωνα με κανονισμό που κατατέθηκε στη Βουλή, οι μαθητές στην τρίτη τάξη των ημερήσιων γενικών ανώτερων δευτεροβάθμιων σχολείων είχαν την επιλογή να αποκτήσουν απολυτήριο δευτεροβάθμιου σχολείου χωρίς να είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν στις Πανελλήνιες Εξετάσεις για το σχολικό έτος 2010/11. Οι μαθητές εξετάστηκαν σε σχολικό επίπεδο σε όλα τα μαθήματα της τρίτης τάξης της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε ύλη που όρισε ο σχετικός διδακτικός σύλλογος.

Λετονία: Ένα σκέλος της εξεταστικής στις ξένες γλώσσες στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι προφορικό και ορίζεται από το Εθνικό Κέντρο για την Εκπαίδευση.

Ουγγαρία, Πολωνία και Φινλανδία: Σε αυτό το επίπεδο, μπορούν να απονεμηθούν δύο διαφορετικά πιστοποιητικά.

Μάλτα: Οι προφορικές εξετάσεις ισχύουν για τις γλώσσες και το πρακτικό σκέλος κάποιων μαθημάτων, π.χ. επιστήμες, τέχνες κ.λπ..

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Πέρα από τις γραπτές εξετάσεις, μπορεί να υπάρχουν πρακτικές αξιολογήσεις. Οι προφορικές εξετάσεις ισχύουν μόνο σε ορισμένα μαθήματα όπως είναι οι ξένες γλώσσες. Τα εξωτερικά πιστοποιητικά απονέμονται στη βάση εξέτασης ενός μαθήματος. Πιστοποιούνται από ανεξάρτητους φορείς πιστοποίησης που συντονίζονται από την κυβέρνηση. Τα προγράμματα αξιολόγησης διαφέρουν, αλλά πάντα περιλαμβάνουν εξωτερική αξιολόγηση. Κάποια, επίσης, περιλαμβάνουν εξωτερικά ρυθμισμένη εσωτερική αξιολόγηση. Τα GCSEs (ηλικία 16 ετών) περιλαμβάνουν ελεγχόμενη εσωτερική αξιολόγηση για τα περισσότερα μαθήματα. Πρόκειται για αξιολόγηση που γίνεται κάτω από επιτηρούμενους όρους και είτε ορίζεται εξωτερικά και βαθμολογείται εσωτερικά είτε ορίζεται εσωτερικά και βαθμολογείται εξωτερικά. Οι εξετάσεις A level (ηλικία 18 ετών) αξιολογούνται εξωτερικά για τα περισσότερα μαθήματα αλλά μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν κάποια εσωτερική αξιολόγηση που ρυθμίζεται εξωτερικά.

ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΤΕΣΤ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΕΥΡΕΩΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Η εθνική εξέταση των μαθητών, που μπορεί να ορισθεί ως η εθνική διοργάνωση τυποποιημένων τεστ και κεντρικά καθορισμένων εξετάσεων (Ευρυδίκη, 2009), είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη μορφή αξιολόγησης των μαθητών στην Ευρώπη. Γενικά, είναι δυνατόν να διακριθούν τρεις τύποι εθνικών τεστ. Ο πρώτος τύπος εθνικών τεστ αποτελείται από τα τεστ που συνοψίζουν το εκπαιδευτικό επίτευγμα των μαθητών στο τέλος ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού σταδίου και είναι πιθανό να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη σχολική τους πορεία. Αυτά τα τεστ είναι συνήθως υποχρεωτικά για όλους τους μαθητές. Σχεδόν στα δύο τρίτα των χωρών, η λήψη αποφάσεων για τη σχολική πορεία των μαθητών είναι ο κύριος στόχος τουλάχιστον ενός εθνικού τεστ.

Ο δεύτερος τύπος εθνικών τεστ αποτελείται από εκείνα τα τεστ που έχουν ως κύριο στόχο να εποπτεύσουν και να αξιολογήσουν τα σχολεία ή το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος. Γενικά, τα τεστ για την επόπτευση των σχολείων συχνά είναι υποχρεωτικά για όλους τους μαθητές, ενώ τα τεστ που επικεντρώνονται στο σύστημα συνολικά είτε είναι προαιρετικά είτε διανέμονται σε κάποιο αντιπροσωπευτικό δείγμα. Πάνω από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες διοργανώνουν τέτοια τεστ.

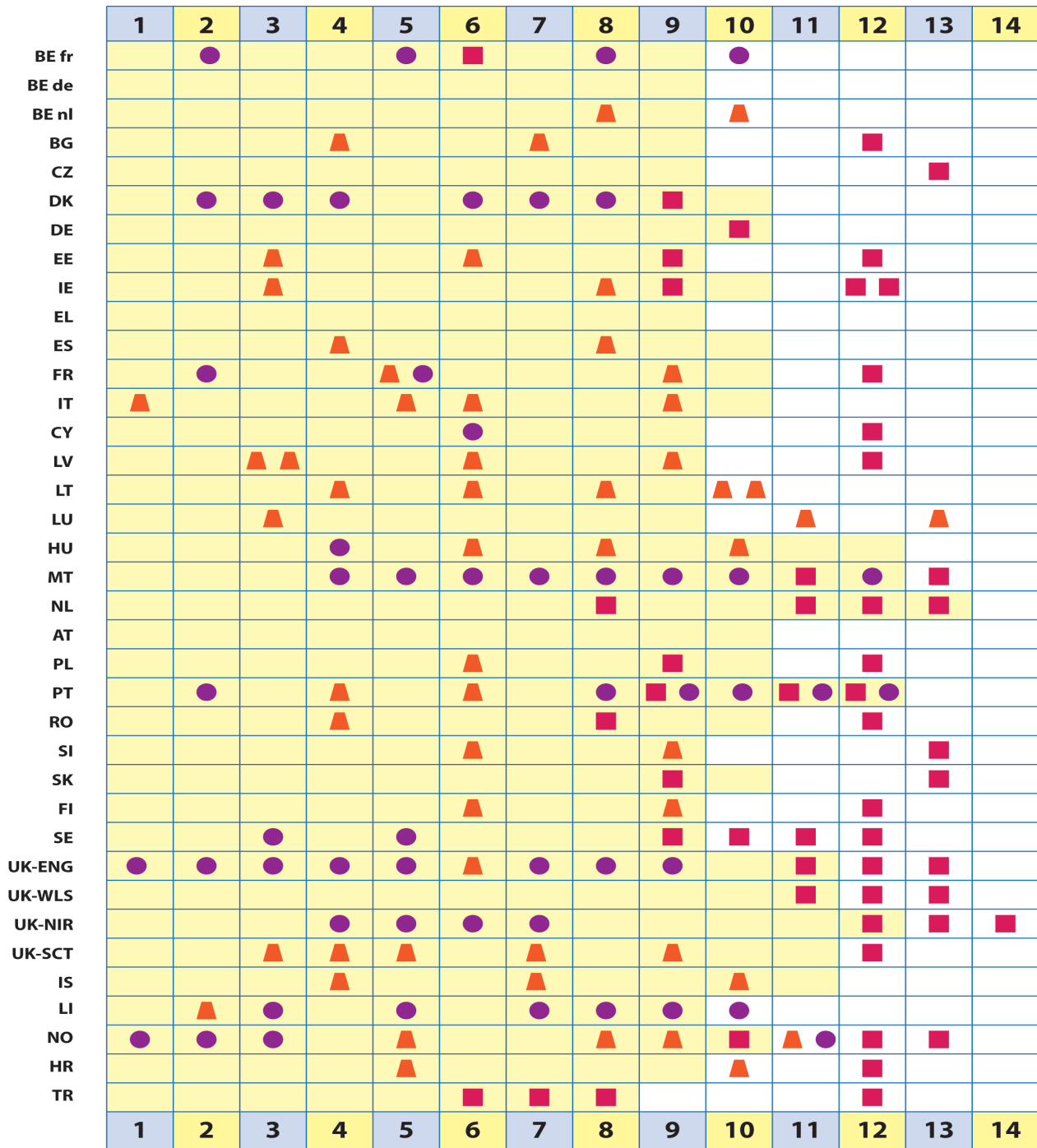
Ο κύριος στόχος του τρίτου τύπου εθνικών τεστ είναι να στηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία εντοπίζοντας τις συγκεκριμένες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών και είτε είναι υποχρεωτικά είτε προαιρετικά. Δώδεκα χώρες ή περιοχές οργανώνουν αυτού του είδους εθνικά τεστ.

Κάποιες χώρες οργανώνουν πρωτίστως έναν τύπο εθνικού τεστ. Για παράδειγμα, στην Τσεχία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, τη Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Ουαλία) και την Τουρκία, όλα τα εθνικά τεστ έχουν ως κύριο στόχο να βοηθήσουν στη λήψη αποφάσεων για τη σχολική πορεία των μαθητών. Γενικά, αυτοί οι τύποι τεστ γίνονται σε μεταγενέστερο στάδιο της φοίτησης, για παράδειγμα στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στη διάρκεια ή στο τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στο τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα εθνικά τεστ για την επόπτευση των σχολείων και/ή του εκπαιδευτικού συστήματος είναι οι μοναδικοί τύποι τεστ που οργανώνονται στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Ισπανία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο και την Ισλανδία. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), τη Δανία, τη Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) και το Λιχτενστάιν, τα περισσότερα εθνικά τεστ εξυπηρετούν τον σκοπό της αναγνώρισης των ατομικών μαθησιακών αναγκών. Οι δύο τελευταίοι τύποι εθνικών τεστ οργανώνονται από την αρχή της φοίτησης και ως επί το πλείστον δεν ξεπερνούν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Ο αριθμός των σχολικών ετών στα οποία οργανώνονται τα εθνικά τεστ, ποικίλλει αξιοσημείωτα μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, η Δανία, η Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) και η Νορβηγία ανέπτυξαν εθνικά τεστ για σχεδόν κάθε έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αντίθετα, αρκετές χώρες εξετάζουν πολύ λιγότερο αριθμό σχολικών ετών. Στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), την Ισπανία, την Κύπρο και τη Σλοβακία, τα εθνικά τεστ οργανώνονται μόνο σε δύο σχολικά έτη. Στη Γερμανία γίνεται μόνο ένα εθνικό τεστ.

Στην Ιρλανδία, τη Γαλλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία και τη Νορβηγία, δύο εθνικά τεστ μπορεί να διεξαχθούν στη διάρκεια του ίδιου σχολικού έτους.

● Σχήμα ΣΤ18: Τύποι εθνικών τεστ και σχολικά έτη στα οποία διοργανώνονται, 2010/11

■ Απόφαση για την πορεία των μαθητών

▲ Επόπτευση σχολείων και/ή εκπαιδευτικού συστήματος

● Αναγνώριση ατομικών μαθησιακών αναγκών

■ Φόντο: υποχρεωτική εκπαίδευση

Πηγή: Ευρυδίκη.

Επεξηγηματική σημείωση

Μόνο ο κύριος στόχος κάθε εθνικού τεστ απεικονίζεται στο Σχήμα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο (BE nl): Στο σχολικό έτος 2010/11, οι δύο εθνικές αξιολογήσεις έγιναν στο τέλος του πρώτου και στο τέλος του δεύτερου σταδίου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σε άλλα σχολικά έτη, δύο άλλες αξιολογήσεις μπορούν να οργανωθούν με διαφορετικά μαθήματα και/ή διαφορετικούς μαθητικούς πληθυσμούς (π.χ. στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και στο τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης).

Βουλγαρία: Οι μαθητές στο 8^ο έτος των εξειδικευμένων σχολείων για σπουδές ξένων γλωσσών επίσης συμμετέχουν σε εθνικές εξωτερικές αξιολογήσεις.

Αυστρία: Δύο νέα εθνικά τεστ θα υλοποιηθούν σύντομα: το *Bildungsstandards* (έναρξη 2012/13) που είναι υποχρεωτικό για όλους τους μαθητές στις τάξεις 4 και 8 και οι νέες τελικές εξετάσεις ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (έναρξη 2013/14).

Πορτογαλία: Τα εθνικά τεστ για αναγνώριση του μαθησιακού επιτεύγματος κάθε μαθητή (*Testes Intermédios*) δεν είναι υποχρεωτικά. Τα σχολεία είναι αυτόνομα να αποφασίσουν εάν θα τα πραγματοποιήσουν.

Σλοβακία: Το εθνικό τεστ έχει ακόμα έναν εξίσου σημαντικό στόχο. Να εποπτεύει τα σχολεία και το εκπαιδευτικό σύστημα.

Σουηδία: Στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, τα υποχρεωτικά εθνικά τεστ για τη λήψη αποφάσεων για τη σχολική πορεία των μαθητών γίνονται στα ακόλουθα μαθήματα: Σουηδικά, Αγγλικά και Μαθηματικά στο 10^ο, 11^ο ή 12^ο έτος ανάλογα με τον χρόνο που οι μαθητές ολοκληρώνουν τα εν λόγω προγράμματα σπουδών.

Νορβηγία: Στα περισσότερα σχολικά έτη, τα ξεχωριστά εθνικά τεστ που εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς γίνονται σε διαφορετικά μαθήματα.

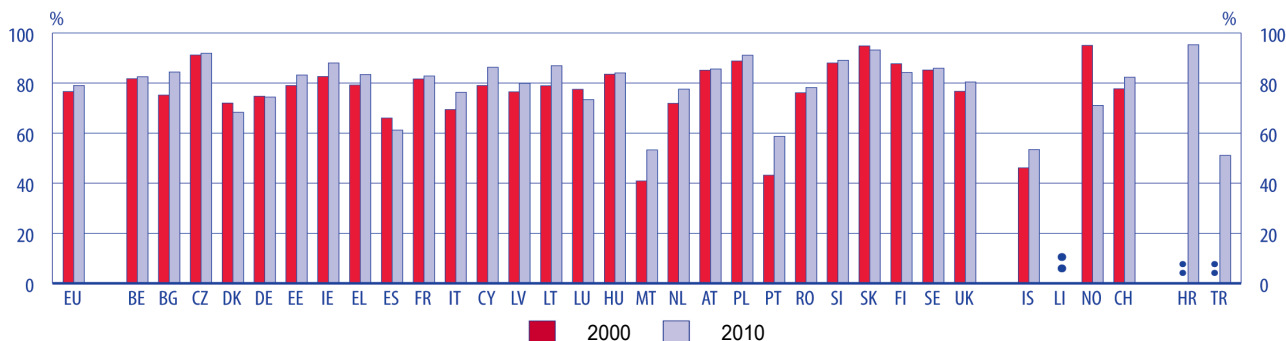
ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 79 % των νέων στην Ευρώπη ηλικίας 20-24 ετών ολοκλήρωσαν επιτυχώς την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3) το 2010. Αυτό αποτελεί επιβεβαίωση της θετικής τάσης που διαγράφεται στην Ευρώπη από το 2000.

Πράγματι, η συντριπτική πλειονότητα των χωρών αναφέρουν αύξηση στον αριθμό των νέων που κατέχουν τουλάχιστον προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών. Αυτή η αύξηση κατέγραψε διψήφια ποσοστά στην Πορτογαλία (+15,5 %) και τη Μάλτα (+12,4 %) με τη Βουλγαρία να ακολουθεί από κοντά με +9,2. Αυτά τα δεδομένα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά λαμβάνοντας υπ' όψιν το γεγονός ότι η Πορτογαλία και η Μάλτα είναι ανάμεσα στις χώρες με τους χαμηλότερους αριθμούς νέων ηλικίας 20-24 ετών που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

● Σχήμα Z1: Ποσοστό του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 20-24 που ολοκλήρωσε τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), 2010

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2000	76.6	81.7	75.2	91.2	72.0	74.7	79.0	82.6	79.2	66.0	81.6	69.4	79.0	76.5	78.9	77.5	83.5
2010	79.0	82.5	84.4	91.9	68.3	74.4	83.2	88.0	83.4	61.2	82.8	76.3	86.3	79.9	86.9	73.4	84.0
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
2000	40.9	71.9	85.1	88.8	43.2	76.1	88.0	94.8	87.7	85.2	76.7	46.1	:	95.0	77.7	:	:
2010	53.3	77.6	85.6	91.1	58.7	78.2	89.1	93.2	84.2	85.9	80.4	53.4	:	71.1	82.3	95.3	51.1

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βουλγαρία και Σουηδία: Διακοπή στη σειρά μετά το 2001.

Δανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία και Μάλτα: Διακοπή στη σειρά μετά το 2003.

Γερμανία: Διακοπή στη σειρά μετά το 2005.

Λετονία και Λιθουανία: Διακοπή στη σειρά μετά το 2002.

Λουξεμβούργο και Μάλτα: Προσωρινά στοιχεία για το 2010.

Κάτω Χώρες: Διακοπή στη σειρά για το 2010.

Νορβηγία: Διακοπή στη σειρά μετά το 2006.

Ωστόσο, στο τριτοβάθμιο επίπεδο, μερικές χώρες (Δανία, Ισπανία, Λουξεμβούργο, Φινλανδία και Νορβηγία) γνώρισαν μείωση στην αναλογία των αποφοίτων στην ηλικιακή ομάδα 20-24.

Αρκετές χώρες αναφέρουν ποσοστά πολύ πιο πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στην Τσεχία, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία, περίπου εννέα στους δέκα νέους ηλικίας 20 έως 24 ετών κατέχουν προσόντα τουλάχιστον ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Κροατία, όπου ο αριθμός ξεπερνά το 95 % αυτής της ηλικιακής ομάδας.

Παρ' όλα αυτά, κάποιες χώρες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη διασφάλιση ότι οι νέοι θα ολοκληρώσουν επιτυχώς την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτό ισχύει στην Πορτογαλία, τη Μάλτα, την Ισλανδία (παρά τη ραγδαία πρόοδο τα τελευταία χρόνια), την Ισπανία (όπου το επίπεδο μειώθηκε από το 2000) και την Τουρκία. Σε αυτές τις χώρες, το μερίδιο των ατόμων ηλικίας 20 έως 24 ετών που κατέχουν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μετά βίας ξεπερνά το 60 %.

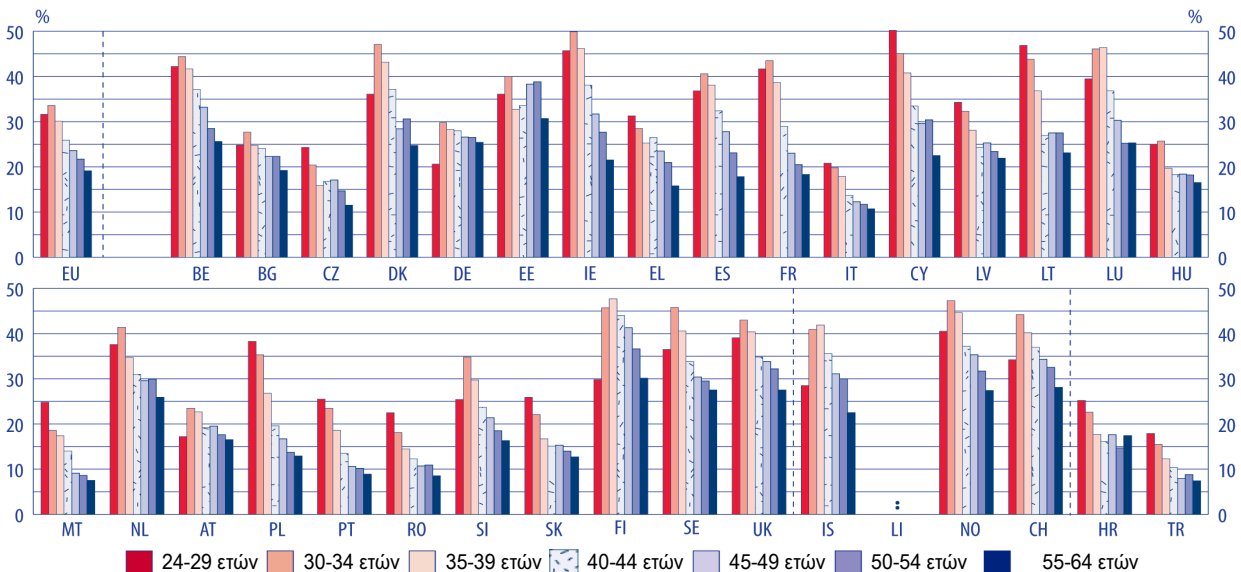
ΑΤΟΜΑ ΣΤΙΣ ΝΕΑΡΟΤΕΡΕΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΟ ΝΑ ΚΑΤΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην ΕΕ, το μέσο ποσοστό των ατόμων με τριτοβάθμια προσόντα αυξήθηκε για την κάθε ηλικιακή ομάδα από το 2000 (βλ. Σχήμα ΣΤ4 στους Αριθμούς-Κλειδιά της Εκπαίδευσης, 2009). Η υψηλότερη αύξηση παρατηρείται στην ηλικιακή ομάδα 35-39, με θετική μεταβολή σχεδόν 7 %.

Παρά την αύξηση στο ποσοστό των νέων με προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, παραμένουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Σε κάποιες χώρες (Δανία, Ιρλανδία, Κύπρο, Λουξεμβούργο, Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία) πολύ πιο πάνω από το 45 % των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών κατέχουν προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ σε άλλες (Ιταλία, Μάλτα, Ρουμανία και Τουρκία) το ποσοστό είναι κάτω από το 20 %.

Σύμφωνα με την τάση που διαγράφηκε τις περασμένες δεκαετίες, το ποσοστό των κατόχων τριτοβάθμιου πτυχίου μειώνεται με την ηλικία, έτσι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας είναι λιγότερο πιθανόν να έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τα νεαρότερα άτομα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το χάσμα στο ακαδημαϊκό επίτευγμα μεταξύ των νεότερων και των παλαιότερων γενεών διευρύνεται συν τω χρόνω. Με άλλα λόγια, ολοένα και πιο πολλοί νέοι ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ λιγότερα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας κατέχουν τριτοβάθμια προσόντα. Κατά μέσον όρο, η διαφορά αυξήθηκε περίπου 4 % μεταξύ των ετών 2000 και 2011. Ιδιαίτερα η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και η Πολωνία είναι οι χώρες όπου καταγράφεται η μεγαλύτερη διακύμανση μεταξύ των γενεών.

● **Σχήμα Z2: Ποσοστό του πληθυσμού με προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) στον πληθυσμό ηλικίας 24-64 ετών, ανά ηλικιακή ομάδα, 2010**

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
24-29 ετών	31.6	42.2	24.8	24.3	36.1	20.6	36.1	45.7	31.3	36.8	41.7	20.8	50.2	34.3	46.9	39.5	25.0
30-34 ετών	33.6	44.4	27.7	20.4	47.1	29.8	40.0	49.9	28.5	40.6	43.5	19.8	45.1	32.3	43.8	46.1	25.7
35-39 ετών	30.1	41.7	24.7	15.9	43.2	28.3	32.7	46.2	25.3	38.1	38.7	17.9	40.8	28.1	36.8	46.4	19.7
40-44 ετών	25.9	37.2	24.1	16.8	37.2	28.0	33.6	38.1	26.5	32.4	29.0	13.7	33.5	24.3	27.0	36.8	18.3
45-49 ετών	23.6	33.2	22.3	17.1	28.4	26.6	38.3	31.7	23.5	27.8	23.0	12.3	29.6	25.3	27.5	30.3	18.4
50-54 ετών	21.7	28.5	22.3	14.7	30.6	26.5	38.8	27.7	21.0	23.1	20.5	11.7	30.4	23.4	27.5	25.2	18.2
55-64 ετών	19.1	25.6	19.2	11.5	24.7	25.4	30.7	21.5	15.8	17.8	18.3	10.7	22.5	21.9	23.1	25.3	16.5
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
24-29 ετών	24.8	37.6	17.2	38.3	25.5	22.5	25.4	25.9	29.8	36.5	39.1	28.5	:	40.5	34.2	25.2	17.9
30-34 ετών	18.6	41.4	23.5	35.3	23.5	18.1	34.8	22.1	45.7	45.8	43.0	40.9	:	47.3	44.2	22.6	15.5
35-39 ετών	17.4	34.7	22.7	26.8	18.6	14.5	29.7	16.7	47.7	40.6	40.4	41.9	:	44.6	40.2	17.7	12.3
40-44 ετών	14.0	31.0	19.2	19.6	13.5	12.3	23.7	15.1	44.0	33.8	34.8	35.6	:	37.2	37.0	16.1	10.4
45-49 ετών	9.1	29.6	19.5	16.7	10.6	10.7	21.4	15.3	41.3	30.4	33.8	31.1	:	35.3	34.3	17.6	7.9
50-54 ετών	8.6	29.9	17.6	13.7	10.2	10.9	18.5	14.0	36.6	29.5	32.2	30.0	:	31.7	32.5	14.7	8.8
55-64 ετών	7.5	25.9	16.5	12.9	8.9	8.5	16.3	12.7	30.1	27.5	27.5	22.5	:	27.4	28.1	17.4	7.4

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

ΛΙΓΟΤΕΡΟΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΟΙ ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Το 2009, οι πτυχιούχοι στις κοινωνικές, νομικές και οικονομικές επιστήμες αντιπροσώπευαν το μεγαλύτερο ποσοστό πτυχιούχων στην Ευρώπη, αριθμώντας πάνω από το 35 % του συνόλου των πτυχιούχων. Συγκριτικά, οι απόφοιτοι στον τομέα της υγείας και των επαγγελματιών πρόνοιας ανέρχονταν στο 15,4 % και ακολουθούσαν οι απόφοιτοι στους τομείς της μηχανολογίας και των ανθρωπιστικών σπουδών με 12,8 % και 11,6 % αντίστοιχα. Σε αρκετές χώρες (Βουλγαρία, Κύπρο, Λετονία, Ρουμανία και Λιχτενστάιν) οι πτυχιούχοι των κοινωνικών, νομικών και οικονομικών επιστημών ξεπέρασαν το 50%, ενώ η αναλογία ήταν χαμηλότερη από 25 % σε πολύ λίγες χώρες (Γερμανία, Σουηδία και Φινλανδία). Συνολικά, ο τομέας με τον χαμηλότερο αριθμό αποφοίτων είναι η γεωπονική και η κτηνιατρική (1,67 %).

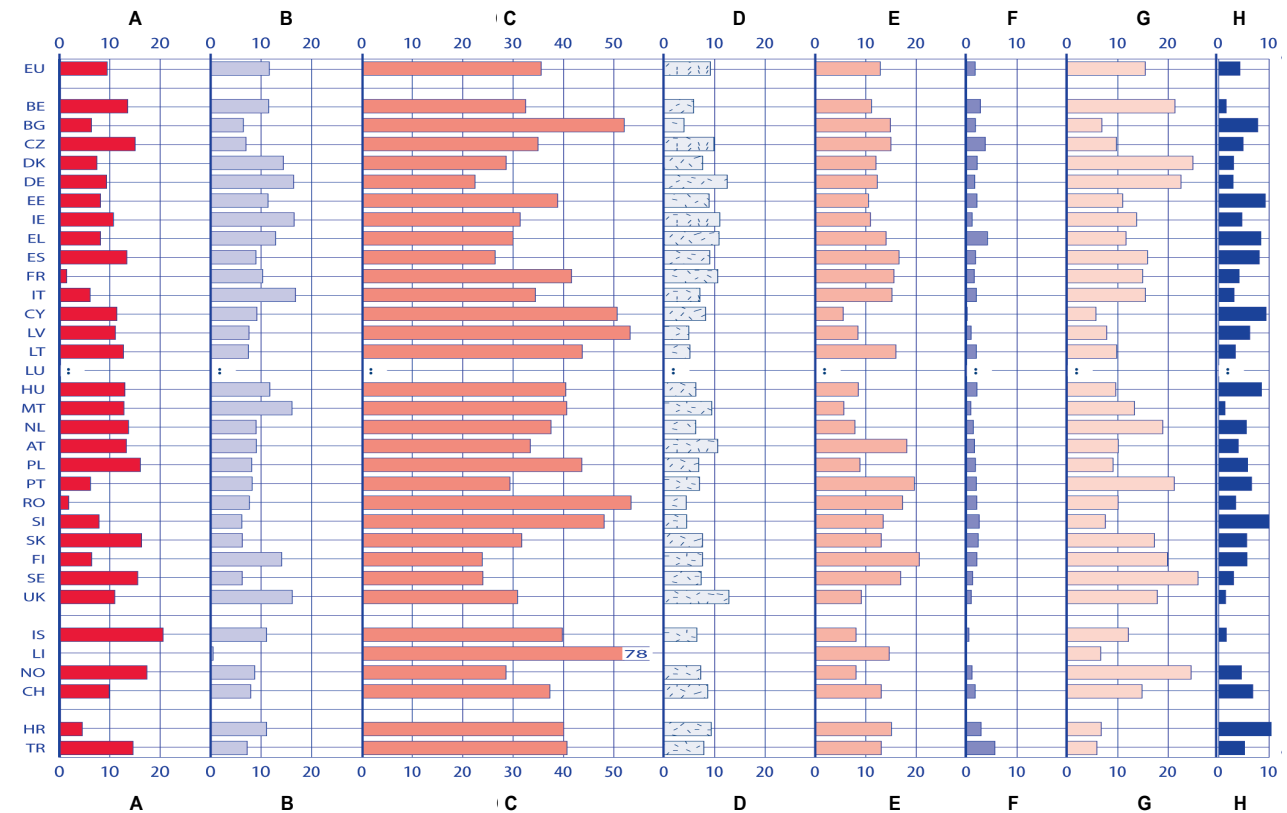
Εντός της επικράτειας των χωρών, η πιο σημαντική μεταβολή στην αναλογία των αποφοίτων σε συγκεκριμένους τομείς από το 2006, ήταν η πτώση που καταγράφηκε στην αναλογία των αποφοίτων στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης με αντίστοιχη άνοδο στην υγεία και πρόνοια και, σε μικρότερο βαθμό, τις υπηρεσίες. Ενώ αυτή η γενική τάση ισχύει στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών, μερικές δείχνουν σημαντικές απώλειες στον τομέα της εκπαίδευσης, όπως η Πορτογαλία -6,7 %, η Ισλανδία -6 %, η Ουγγαρία -5,2 % και το Βέλγιο -4,5 %. Τέτοιες μειώσεις είναι πιθανόν να θέσουν περαιτέρω προκλήσεις στη μελλοντική παροχή κατηρησμένων εκπαιδευτικών σε αυτές τις χώρες.

Οι πιο σημαντικές αυξήσεις σε αποφοίτους στον τομέα των επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας εντοπίζονται στη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες και την Πολωνία. Επίσης, αξιοσημείωτη είναι η ανακατανομή των ποσοστών των αποφοίτων στο Λιχτενστάιν, όπου, μεταξύ των ετών 2006 και 2009, το μερίδιο των πτυχιούχων στη μηχανολογία μειώθηκε πάνω από 20 % ενώ οι απόφοιτοι στις κοινωνικές, νομικές και οικονομικές επιστήμες αυξήθηκαν πάνω από 23 %.

Σε σύγκριση με την κατανομή των τριτοβάθμιων αποφοίτων το 2000 (βλ. Σχήμα ΣΤ15 στους Αριθμούς-Κλειδιά της Εκπαίδευσης, 2002), τα τρέχοντα δεδομένα καταδεικνύουν την πιο σημαντική διακύμανση στο μερίδιο των αποφοίτων στις επιστήμες, τα μαθηματικά και την πληροφορική. Κατά την τελευταία δεκαετία, αυτό το ποσοστό μειώθηκε από το 12 % περίπου στο 9 % σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με το αποκορύφωμα της πτώσης να καταγράφεται στην Ιρλανδία (-10 %), τη Γαλλία (-5 %) και την Ισλανδία (-6 %).

ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

● Σχήμα Z3: Πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) ανά τομέα εκπαίδευσης/επαγγελματικής κατάρτισης, 2009

	A				B				C				D				E				F				G				H			
	Επιστήμη της αγωγής και κατάρτιση								Ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες								Κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες								Θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική							
	Μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές								Γεωπονική και κτηνιατρική								Υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας								Υπηρεσίες							
	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU															
A	9.5	13.5	6.4	15.0	7.5	9.4	8.1	10.7	8.1	13.4	1.5	6.1	11.4	11.1	12.7	:	13.0															
B	11.6	11.5	6.5	7.0	14.4	16.5	11.4	16.6	12.9	9.0	10.3	16.8	9.2	7.6	7.5	:	11.7															
C	35.6	32.5	52.1	34.9	28.6	22.5	38.9	31.4	30.0	26.4	41.6	34.4	50.6	53.2	43.7	:	40.5															
D	9.2	5.8	3.9	9.8	7.6	12.5	8.9	11.0	10.9	9.0	10.6	7.1	8.2	4.9	5.1	:	6.3															
E	12.9	11.1	14.9	15.0	12.0	12.3	10.5	10.9	14.0	16.6	15.6	15.2	5.5	8.4	16.0	:	8.5															
F	1.7	2.7	1.7	3.7	2.1	1.6	2.1	1.1	4.1	1.7	1.5	1.9	0.1	0.9	1.9	:	2.0															
G	15.4	21.3	6.8	9.7	24.9	22.5	11.0	13.7	11.6	15.9	14.9	15.5	5.6	7.8	9.8	:	9.6															
H	4.2	1.5	7.7	4.8	2.9	2.9	9.2	4.6	8.4	8.0	4.0	3.0	9.4	6.1	3.3	:	8.5															
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR															
A	12.8	13.7	13.3	16.1	6.2	1.8	7.8	16.3	6.4	15.5	11.0	20.6	-	17.4	9.9	4.5	14.6															
B	16.1	9.0	9.1	8.2	8.3	7.7	6.2	6.3	14.1	6.3	16.2	11.1	0.5	8.7	7.9	11.1	7.2															
C	40.6	37.5	33.4	43.6	29.4	53.4	48.1	31.7	23.9	24.0	30.9	39.8	78.3	28.6	37.3	40.0	40.7															
D	9.4	6.2	10.6	6.8	7.0	4.4	4.4	7.6	7.6	7.3	12.8	6.5	-	7.2	8.6	9.3	7.9															
E	5.6	7.8	18.1	8.8	19.6	17.3	13.4	13.0	20.6	16.9	9.1	8.0	14.6	8.0	13.0	15.1	13.1															
F	0.8	1.3	1.6	1.7	1.9	2.0	2.5	2.3	2.0	1.2	0.9	0.4	-	1.0	1.7	2.8	5.6															
G	13.3	18.9	10.1	9.0	21.2	10.0	7.5	17.3	19.8	25.9	17.8	12.1	6.6	24.5	14.8	6.7	5.8															
H	1.2	5.5	3.9	5.7	6.5	3.4	10.0	5.6	5.6	2.9	1.3	1.5	-	4.5	6.7	10.4	5.1															

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Από τα στοιχεία για τη φλαμανδική κοινότητα εξαιρούνται οι κάτοχοι δεύτερων τίτλων σπουδών στα πλαίσια της μη-πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

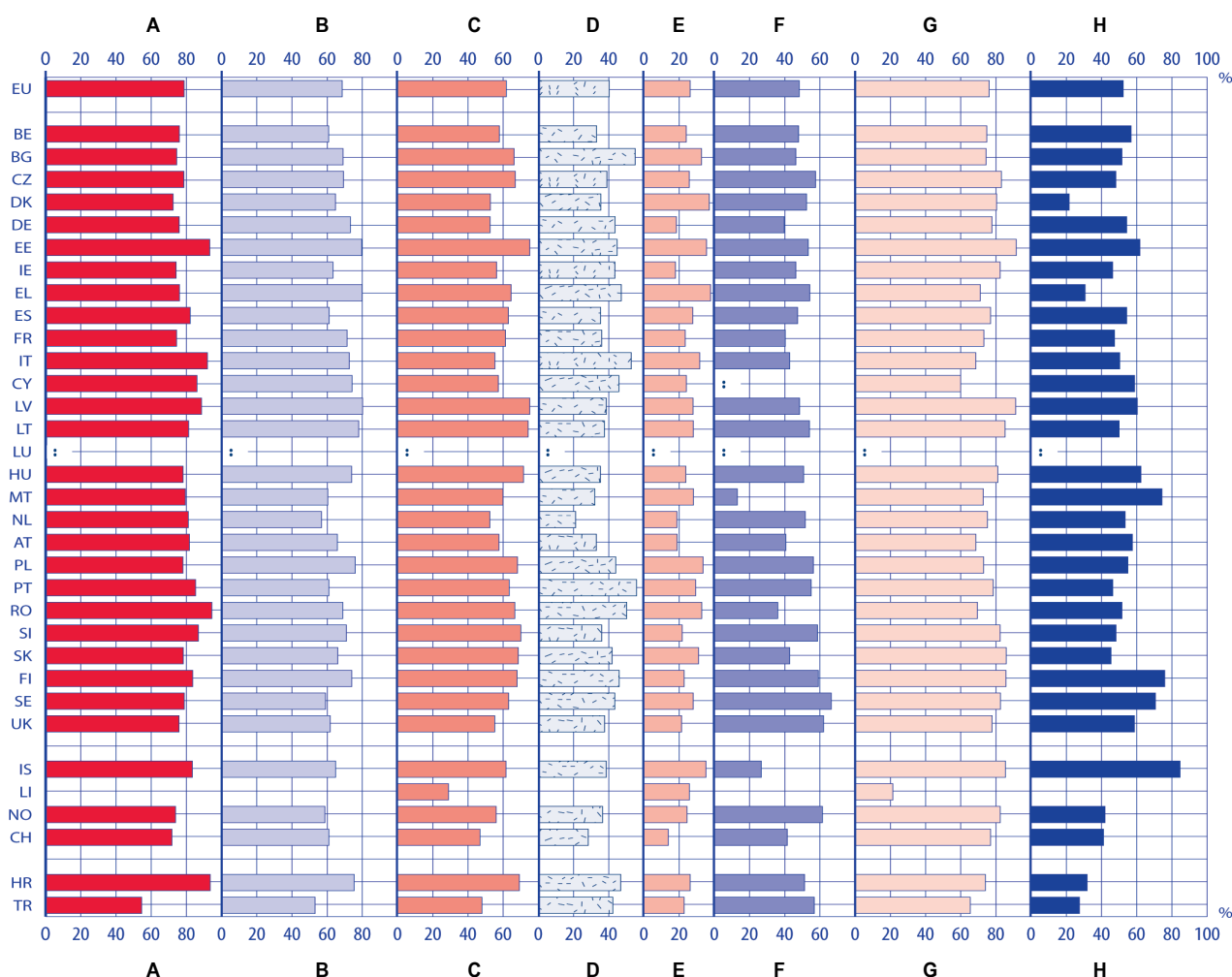
Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Ιταλία: Από τα στοιχεία εξαιρούνται οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών στο επίπεδο ISCED 5A καθώς και το επίπεδο ISCED 6.

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΥΠΕΡΤΕΡΟΥΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Σύμφωνα με την τάση που διαγράφεται τα τελευταία χρόνια, διακρίνεται σαφέστατα η αριθμητική υπεροχή των γυναικών έναντι των ανδρών πτυχιούχων στους περισσότερους ακαδημαϊκούς τομείς περιλαμβανομένης της επιστήμης της αγωγής και της κατάρτισης, όπου οι γυναίκες ανέρχονται σχεδόν στο 80 % των αποφοίτων. Στον τομέα της υγείας και των επαγγελματιών πρόνοιας το ποσοστό ανέρχεται στο 76 %, στις ανθρωπιστικές σπουδές στο 69 % και στις κοινωνικές, νομικές και οικονομικές επιστήμες στο 62 %. Σε μικρότερο βαθμό, περισσότερες γυναίκες (52 %) αποφοιτούν στον τομέα των υπηρεσιών. Η επιστήμη της αγωγής και η κατάρτιση είναι, ωστόσο, ο τομέας όπου η υπεροχή των γυναικών συνεχίζει δυναμικά, φτάνοντας στο απόγειό της στο 90 % ή και πιο πάνω στην Εσθονία, την Ιταλία, τη Ρουμανία και την Κροατία.

● **Σχήμα Z4: Αναλογία προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) που αποκτήθηκαν από γυναίκες ανά τομέα εκπαίδευσης/επαγγελματικής κατάρτισης, 2009**

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

A	Επιστήμη της αγωγής και κατάρτιση	B	Ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες	C	Κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες	D	Φετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική
E	Μηχανολογία, μεταποίηση και κατασκευές	F	Γεωπονική και κτηνιατρική	G	Υγεία και επαγγέλματα πρόνοιας	H	Υπηρεσίες

ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
A	78.7	76.0	74.5	78.5	72.5	75.9	93.3	74.2	76.1	82.2	74.4	92.0	86.0	88.6	81.3	:	78.2
B	68.5	60.9	69.0	69.3	64.7	73.1	79.6	63.2	79.9	61.2	71.3	72.5	74.2	80.2	77.9	:	73.9
C	61.8	57.8	66.2	66.9	52.7	52.5	75.1	56.3	64.5	63.0	61.3	55.3	57.2	75.2	74.2	:	71.5
D	40.3	33.1	55.0	38.9	35.5	43.7	44.7	43.5	47.1	35.4	36.0	52.8	45.7	38.7	37.5	:	35.3
E	26.2	24.0	32.7	25.8	37.1	18.4	35.6	17.9	37.8	27.7	23.4	31.7	24.1	27.9	28.0	:	23.9
F	48.2	47.8	46.3	57.5	52.4	39.7	53.4	46.3	54.2	47.3	40.3	42.9	:	48.5	54.1	:	50.7
G	76.2	74.8	74.4	83.1	80.4	77.8	91.5	82.4	71.1	77.0	73.1	68.6	60.0	91.2	85.2	:	81.2
H	52.4	56.8	51.6	48.1	21.6	54.3	61.8	46.3	30.7	54.3	47.4	50.4	58.7	60.3	50.0	:	62.4
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
A	79.4	81.1	81.8	78.0	85.2	94.5	86.8	78.2	83.6	78.8	75.8	83.4	-	73.9	71.8	93.6	54.6
B	60.3	56.7	65.8	76.1	60.9	68.9	70.9	66.0	74.0	59.1	61.7	64.8	-	58.7	60.9	75.4	53.1
C	59.9	52.4	57.5	68.2	63.4	66.7	70.0	68.6	68.0	63.1	55.2	61.6	28.9	56.0	46.9	69.2	47.9
D	32.1	21.1	32.9	44.0	55.9	50.2	36.0	41.9	46.0	43.4	37.6	38.6	-	36.5	28.3	46.8	42.4
E	28.1	18.7	18.9	33.6	29.4	32.8	21.7	31.1	22.8	27.9	21.4	35.3	25.8	24.5	13.8	26.2	22.8
F	13.0	51.7	40.6	56.3	55.1	36.0	58.6	42.8	59.1	66.4	62.0	26.7	-	61.4	41.5	51.2	56.8
G	72.8	75.2	68.7	73.0	78.5	69.5	82.3	85.8	85.6	82.6	77.9	85.4	21.4	82.4	76.9	74.0	65.4
H	74.3	53.4	57.5	54.9	46.4	51.6	48.2	45.4	75.9	70.6	58.7	84.6	-	42.0	41.1	31.8	27.5

Πηγή: Eurostat, UOE (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

Βέλγιο: Από τα στοιχεία για τη φλαμανδική κοινότητα εξαιρούνται οι κάτοχοι δευτέρων τίτλων σπουδών στα πλαίσια της μη-πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ελλάδα: Στοιχεία του 2008.

Ιταλία: Από τα στοιχεία εξαιρούνται οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών στο επίπεδο ISCED 5A καθώς και το επίπεδο ISCED 6.

Αντίθετα, η γεωπονική και η κτηνιατρική, οι φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και η πληροφορική και, κυρίως, η μηχανολογία, είναι ακόμη τομείς όπου υπερισχύουν οι άνδρες απόφοιτοι. Στη μηχανολογία, ο μέσος όρος στην ΕΕ για την επιτυχή ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών στους κόλπους των φοιτητριών είναι αρκετά χαμηλός (μία στις τέσσερις). Οι χαμηλότερες αναλογίες (κάτω από 20 %) εντοπίζονται στη Γερμανία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και την Ελβετία, ενώ στη Δανία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Πολωνία και την Ισλανδία οι γυναίκες αποτελούν περίπου το ένα τρίτο του συνολικού αριθμού πτυχιούχων μηχανολόγων. Στον ευρύτερο τομέα των θετικών επιστημών, των μαθηματικών και της πληροφορικής το μερίδιο των γυναικών που αποφοιτούν από τριτοβάθμια προγράμματα είναι ίσος ή ελαφρώς πάνω από το 50 % στην Ιταλία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία.

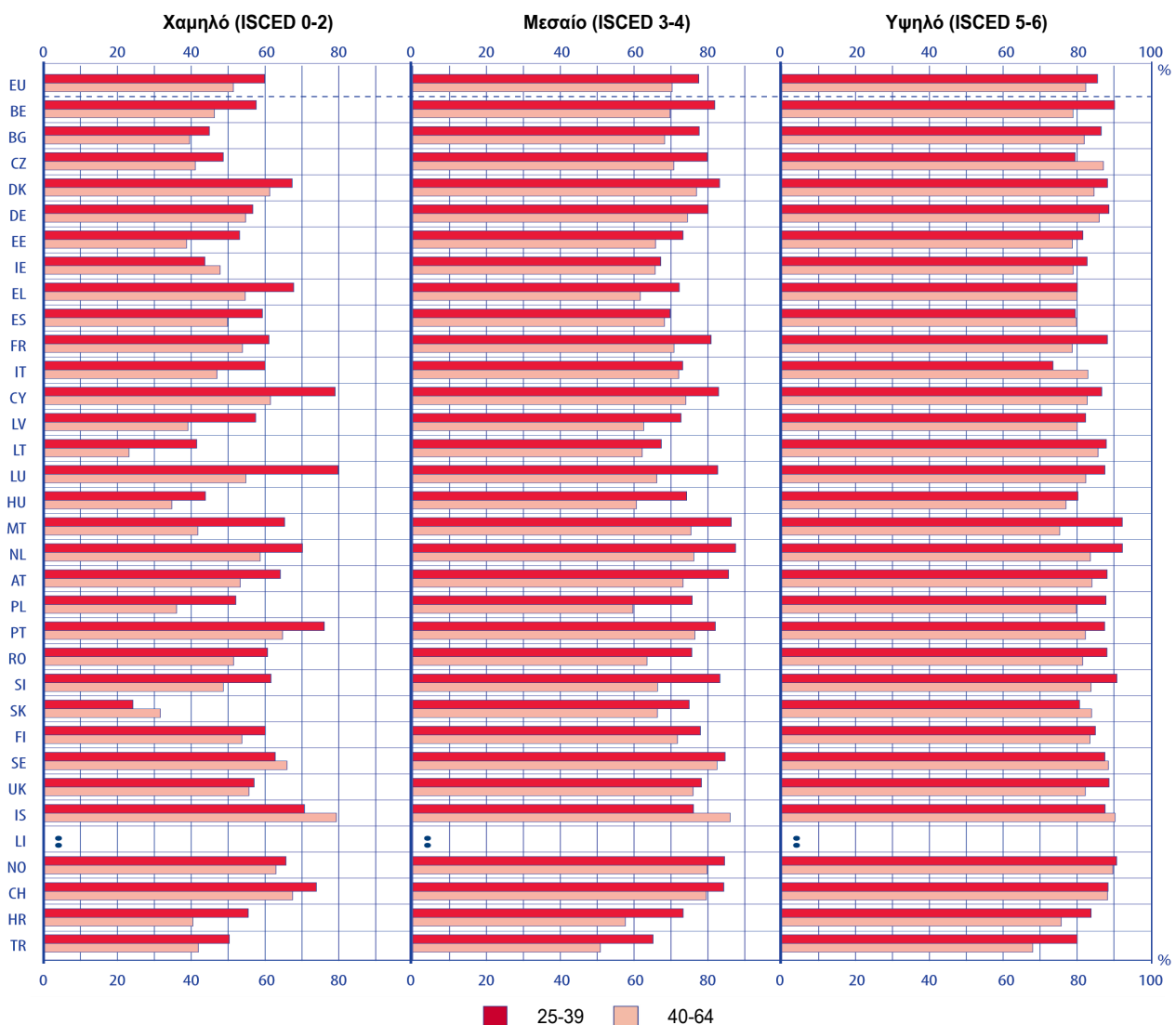
Ωστόσο, συγκρίνοντας τα τρέχοντα στοιχεία με εκείνα από το 2000 (βλ. Σχήμα ΣΤ16 στους Αριθμούς-Κλειδιά της Εκπαίδευσης, 2002), αναγνωρίζεται μια θετική τάση στην αναλογία των γυναικών αποφοίτων στη μηχανολογία (+6 %) και τη γεωπονική (+5 %). Ειδικότερα, η Λετονία (+11 %), η Μάλτα (+15 %) και η Ισλανδία (+11 %) κατέγραψαν ουσιαστική αύξηση στην αναλογία γυναικών που ολοκλήρωσαν τριτοβάθμιες σπουδές στον τομέα της μηχανολογίας, της μεταποίησης και των κατασκευών. Αντίθετα, ο τομέας των θετικών επιστημών, των μαθηματικών και της πληροφορικής και ο τομέας των υπηρεσιών την τελευταία δεκαετία γνώρισαν μειωμένη συμμετοχή γυναικών.

ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΕ ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Οι κάτοχοι προσόντων ανώτατης εκπαίδευσης έχουν περισσότερες πιθανότητες να εργαστούν. Κατά μέσον όρο, 86 % των τριτοβάθμιων αποφοίτων ηλικίας 25 έως 39 ετών εργάζονται, σε αντίθεση με το 78 % όσων έχουν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μόλις 60 % των νέων με χαμηλότερα προσόντα. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (ηλικιακή ομάδα 40-64), καθώς οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν 37 % περισσότερες πιθανότητες να εργαστούν σε σχέση με όσους δεν έχουν αποφοιτήσει και κατέχουν προσόντα μόλις κατώτερου δευτεροβάθμιου επιπέδου.

Η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ των κατόχων τριτοβάθμιων και κατώτερων προσόντων είναι ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτη σε κάποιες χώρες. Ανάμεσα στους νέους στη Σλοβακία, το ποσοστό των τριτοβάθμιων αποφοίτων

- **Σχήμα Z5: Αναλογία εργαζομένων ανά ηλικιακή ομάδα (25-39, 40-64) και υψηλότερο επίπεδο αποκτηθείσας εκπαίδευσης, 2010**

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011)

ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

		EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
Χαμηλό	25-39	59.9	57.6	44.9	48.7	67.3	56.6	53.1	43.7	67.7	59.3	61.0	60.0	79.0	57.4	41.5	79.8	43.8
	40-64	51.4	46.3	39.5	41.1	61.3	54.7	38.7	47.8	54.6	49.8	53.9	47.0	61.4	39.1	23.1	54.8	34.7
Μεσαίο	25-39	77.5	81.9	77.6	79.9	83.2	80.1	73.2	67.2	72.2	69.8	80.9	73.2	82.9	72.7	67.4	82.6	74.2
	40-64	70.3	69.7	68.3	70.8	76.9	74.5	65.8	65.7	61.7	68.2	70.8	72.1	74.0	62.6	62.2	66.2	60.6
Υψηλό	25-39	85.6	90.2	86.6	79.5	88.3	88.7	81.6	82.8	80.1	79.6	88.2	73.5	86.7	82.4	88.0	87.6	80.3
	40-64	82.4	78.9	82.0	87.2	84.6	86.1	78.8	79.0	80.0	79.9	78.8	83.0	82.8	80.1	85.7	82.4	77.0
		MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Χαμηλό	25-39	65.3	70.1	64.1	52.1	76.0	60.6	61.6	24.2	60.1	62.8	57.0	70.7	:	65.7	73.9	55.4	50.3
	40-64	41.8	58.7	53.3	36.0	64.7	51.5	48.7	31.6	53.7	65.9	55.6	79.3	:	63.0	67.5	40.5	41.9
Μεσαίο	25-39	86.4	87.5	85.6	75.7	82.0	75.6	83.2	74.9	78.0	84.7	78.2	76.1	:	84.5	84.3	73.3	65.1
	40-64	75.4	76.2	73.3	59.7	76.5	63.5	66.3	66.3	71.8	82.5	76.0	86.1	:	79.8	79.6	57.6	50.9
Υψηλό	25-39	92.3	92.3	88.2	87.9	87.5	88.1	90.8	80.7	85.0	87.6	88.7	87.6	:	90.8	88.4	83.9	80.1
	40-64	75.4	83.6	84.1	79.9	82.3	81.5	83.9	84.0	83.6	88.5	82.3	90.3	:	89.8	88.3	75.8	68.0

Χαμηλό (ISCED 0-2)

Μεσαίο (ISCED 3-4)

Υψηλό (ISCED 5-6)

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011)

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης «ποσοστό απασχόλησης» υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των εργαζομένων διά του συνολικού πληθυσμού στη δεδομένη ηλικιακή ομάδα, κάθε φορά εντός τριών κατηγοριών εκπαιδευτικού επιτεύγματος: χαμηλό, μεσαίο ή υψηλό.

στην απασχόληση είναι 57 % υψηλότερο από το ποσοστό για τα άτομα που ολοκλήρωσαν μόλις την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα ποσοστά στη Βουλγαρία είναι 42 %, στην Ιρλανδία 39 % και στη Λιθουανία 47 %. Αντίθετα, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο και η Πορτογαλία παρουσιάζουν τη χαμηλότερη διακύμανση στα ποσοστά απασχόλησης στις δύο ηλικιακές ομάδες, υποδηλώνοντας μικρότερη διαφορά μεταξύ των ατόμων με διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης.

Σκεπτόμενοι τα ποσοστά απασχόλησης στις δύο ηλικιακές ομάδες, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι νεότεροι έχουν ελαφρώς μεγαλύτερη πιθανότητα να εργαστούν σε σχέση με τους μεγαλύτερους. Κατά μέσον όρο, το ποσοστό των ατόμων 25-39 ετών που δήλωσαν ότι είχαν δουλειά το 2010 είναι 7 % υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα ηλικίας 40-64 ετών. Οι μεγαλύτερες διαφορές μεταξύ των δύο ηλικιακών ομάδων ήταν εμφανείς στην ομάδα με το χαμηλό εκπαιδευτικό επίτευγμα. Υπάρχουν, ωστόσο, μερικές εξαιρέσεις: στην Τσεχία, την Ιταλία, τη Σλοβακία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και την Ελβετία, η αναλογία των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας είναι ίση με ή υψηλότερη από την αναλογία των ατόμων κάτω των 40 ετών.

ΟΙ ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΒΡΙΣΚΟΥΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΑ ΑΠΟ ΟΣΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το επίπεδο των ανώτατων εκπαιδευτικών προσόντων έχει εμφανές αντίκτυπο στη διαδικασία μετάβασης από το σχολείο στην εργασία. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μέση διάρκεια της μετάβασης στην πρώτη σημαντική εργασία (στην έρευνα μετράται ως εργασία τουλάχιστον 3μηνιας διάρκειας) ήταν 6,5 μήνες το 2009 για όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα και κοντά στους 7 μήνες για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ήταν μόνο 5 μήνες για τους κατόχους τριτοβάθμιων προσόντων ενώ τα άτομα με κατώτερα προσόντα χρειάζονταν διπλάσιο χρόνο (9,8 μήνες).

Σε όλες τις χώρες, τα άτομα με τριτοβάθμια προσόντα βρίσκουν την πρώτη τους θέση εργασίας γρηγορότερα από την ομάδα όσων κατέχουν μόνο δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η διαφορά είναι ιδιαίτερα σημαντική στη Βουλγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβακία όπου τα άτομα που κατέχουν κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χρειάζονταν κατά μέσον όρο έναν χρόνο περισσότερο από τους τριτοβάθμιους αποφοίτους για να βρουν σχετική εργασία.

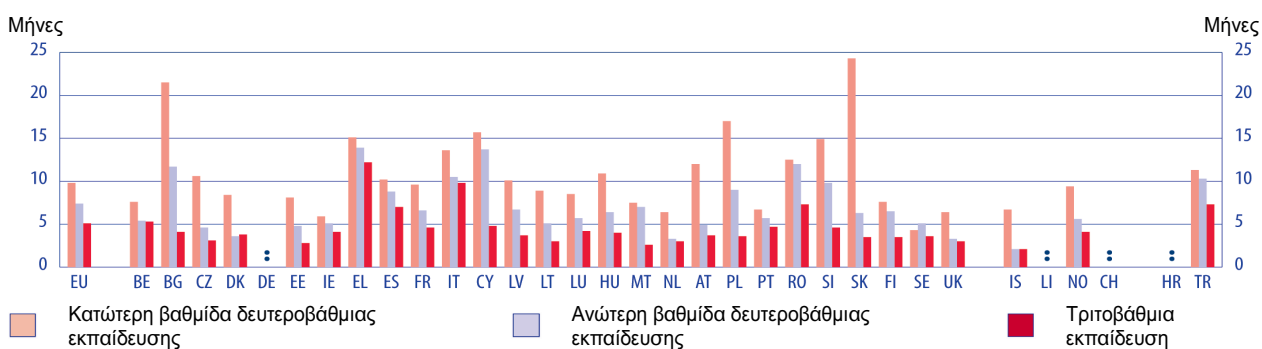
Στο Βέλγιο, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία, η διάρκεια της μετάβασης ήταν κοντά ή ελαφρώς κάτω από το επίπεδο της ΕΕ σε όλες τις εκπαιδευτικές ομάδες. Αυτό ίσχυε, επίσης, στην Πορτογαλία και τη Μάλτα. Πρόκειται για δύο χώρες όπου μεγάλες ομάδες πληθυσμού εγκαταλείπουν την εκπαίδευση στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (βλ. Σχήμα Z1).

Η μέση διάρκεια της μετάβασης ήταν κάτω από 4 μήνες για όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα σε χώρες όπως η Δανία (4,4 μήνες), οι Κάτω Χώρες (3,5 μήνες), η Σουηδία (4,4 μήνες), το Ηνωμένο Βασίλειο (3,5 μήνες) και η Ισλανδία (3,3 μήνες), σε σύγκριση με 6,5 μήνες σε επίπεδο ΕΕ. Με εξαίρεση τη Δανία, αυτό ίσχυε σε όλες αυτές τις χώρες για όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα, περιλαμβανομένης της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι νέοι σε μερικές ανατολικές και νότιες χώρες της Ευρώπης αντιμετώπισαν μεγαλύτερες περιόδους μετάβασης από τον μέσο όρο της ΕΕ για το κατώτερο και το ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο το 2009. Αυτό το ποσοστό ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακό για τα άτομα με κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στη Σλοβακία (24,3 μήνες), τη Βουλγαρία (21,5 μήνες) καθώς και στην Πολωνία (17 μήνες), την Κύπρο (15,7 μήνες), τη Σλοβενία (14,9 μήνες) και τη Ρουμανία (12,5 μήνες).

Στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και την Τουρκία, οι περίοδοι μετάβασης ήταν μεγαλύτερες σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα περιλαμβανομένου και του τριτοβάθμιου (από 8,1 μήνες στην Ισπανία σε 13,1 μήνες στην Ελλάδα).

● Σχήμα Z6: Μέση διάρκεια της μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία ανά εκπαιδευτικό επίπεδο, 2009

(Μήνες)	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
Κατώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας	9.8	7.6	21.5	10.6	8.4	:	8.1	5.9	15.1	10.2	9.6	13.6	15.7	10.1	8.9	8.5	10.9
Ανώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας	7.4	5.4	11.7	4.6	3.6	:	4.8	5.1	13.9	8.8	6.6	10.5	13.7	6.7	5.1	5.7	6.4
Τριτοβάθμια	5.1	5.3	4.1	3.1	3.8	:	2.8	4.1	12.2	7.0	4.6	9.8	4.8	3.7	3.0	4.2	4.0
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Κατώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας	7.5	6.4	12.0	17.0	6.7	12.5	14.9	24.3	7.6	4.3	6.4	6.7	:	9.4	:	:	11.3
Ανώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας	7.0	3.3	4.9	9.0	5.7	12.0	9.8	6.3	6.5	5.1	3.3	2.1	:	5.6	:	:	10.3
Τριτοβάθμια	2.6	3.0	3.7	3.6	4.7	7.3	4.6	3.5	3.5	3.6	3.0	2.1	:	4.1	:	:	7.3

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού-ενότητα ad-hoc (στοιχεία Ιουλίου 2011)

Επεξηγηματική σημείωση

Η διάρκεια της μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ της ημερομηνίας ολοκλήρωσης της επίσημης εκπαίδευσης και της ημερομηνίας έναρξης της πρώτης εργασίας τουλάχιστον 3μηνης διάρκειας. Τα αποτελέσματα αναφέρονται σε ανθρώπους που είχαν μια πρώτη σημαντική εργασία. Ο δείκτης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των εργαζομένων στα πλαίσια της ηλικιακής ομάδας 25-64 που απέκτησαν συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης διά του συνόλου του πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας.

Τα περισσότερα αποτελέσματα βασίζονται σε απαντήσεις ατόμων που ολοκλήρωσαν την επίσημη εκπαίδευση τα τελευταία 5 χρόνια. Αυτό έγινε προκειμένου να αποφευχθούν προβλήματα μνήμης ως προς τις ημερομηνίες μετάβασης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου όπου το ποσοστό όσων δεν απάντησαν στην «ημερομηνία πρώτης εργασίας» ήταν σημαντικά υψηλό μετά από εκείνο το χρονικό διάστημα. Η 5ετής περίοδος, επίσης, φαίνεται να είναι το καταλληλότερο όριο δεδομένου του μεγέθους του δείγματος ανά χώρα. Σε κάποιες χώρες, η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία ή η πολιτική άμυνα οδηγούν σε μεγαλύτερη μέση διάρκεια μετάβασης. Αυτό ισχύει ειδικότερα για τη Βουλγαρία (1,2 μήνες), την Ελλάδα (4,3 μήνες), την Κύπρο (2,6 μήνες) και την Αυστρία (1,5 μήνα). Σε άλλες χώρες αυτό ισχύει για ελάχιστα ή καθόλου άτομα.

Συγκεκριμένες σημειώσεις ανά χώρα

ΕΕ: Τα σύνολα για τη μετάβαση στην εργασία υπολογίζονται ανάλογα χωρίς τη Γερμανία.

Γερμανία και Ελβετία: Η συλλογή πληροφοριών για την πρώτη εργασία δεν έγινε με συγκρίσιμο τρόπο στη Γερμανία και την Ελβετία.

Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΕ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΜΕΙΩΘΗΚΕ ΣΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ

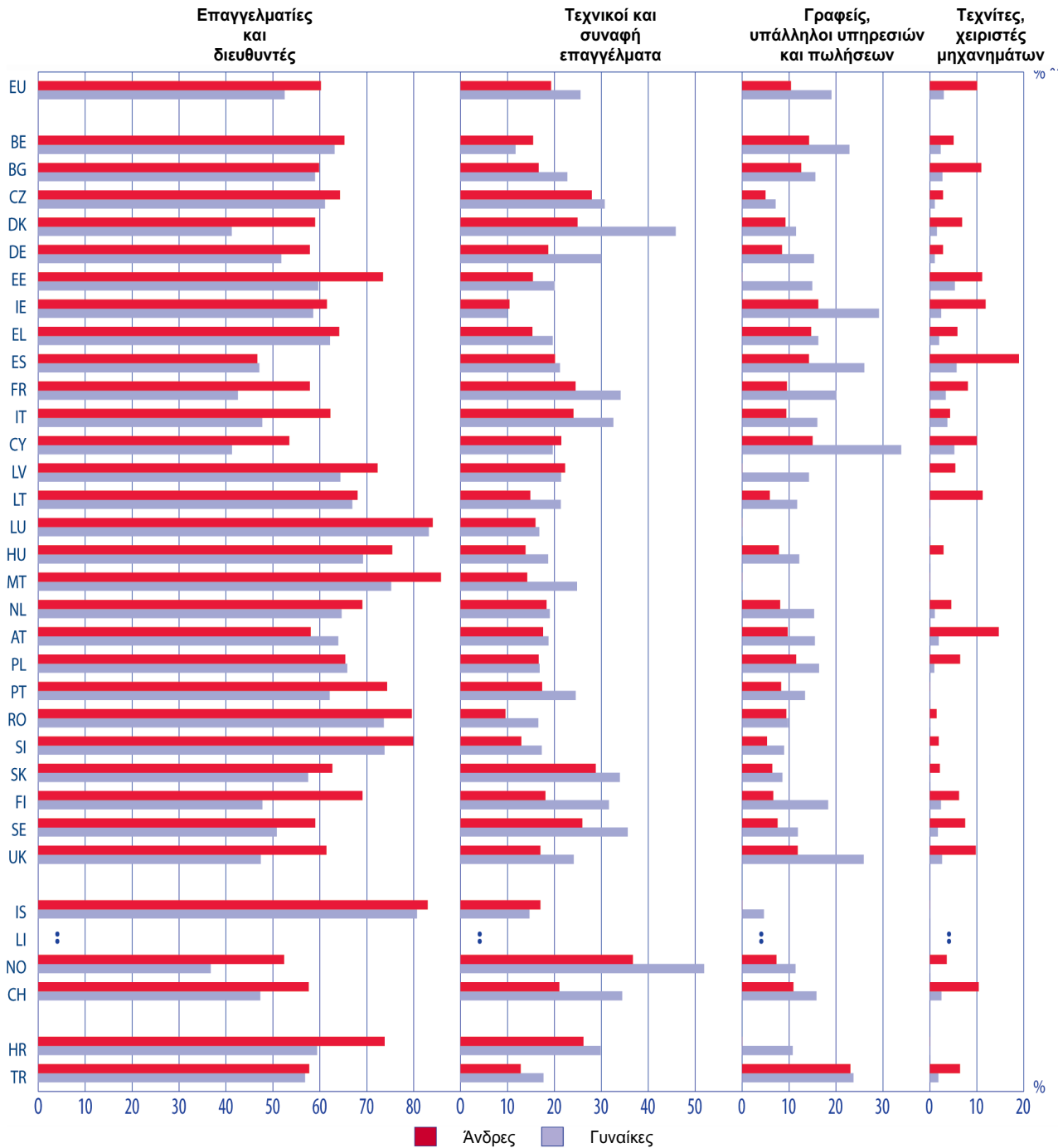
Όταν συγκρίνουμε το ποσοστό των εργαζομένων κατόχων τριτοβάθμιου πτυχίου σε διαφορετικές επαγγελματικές κατηγορίες, παρατηρείται σταθερή μείωση όταν μετακινούμαστε από τα επαγγέλματα που απαιτούν υψηλότερες ικανότητες (διευθυντές και επαγγελματίες) σε εκείνα που απαιτούν βασικές δεξιότητες (τεχνίτες, χειριστές μηχανημάτων και άλλα επαγγέλματα χαμηλής ειδίκευσης). Παρά ταύτα, είναι ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι το μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό των διευθυντών και επαγγελματιών που ολοκλήρωσαν ανώτατη εκπαίδευση είναι μόλις πάνω από το 50 %, υπονοώντας την ύπαρξη μιας ελαστικής αγοράς εργασίας όπου οι υποψήφιοι με χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίτευγμα έχουν πρόσβαση σε θέσεις υψηλών ικανοτήτων. Επίσης, ενδέχεται αυτό το ποσοστό να μπορεί να εξηγηθεί μερικώς από την ύπαρξη μεγαλύτερων σε ηλικία διευθυντών ή επαγγελματιών που γενικά κατέχουν χαμηλότερα εκπαιδευτικά προσόντα από τους νεότερους ομολόγους τους (όπως αναφέρεται στο Σχήμα Z2 πιο πάνω).

Κάποιες χώρες δείχνουν μια αναλογία τριτοβάθμιων αποφοίτων που εργάζονται ως διευθυντές και επαγγελματίες η οποία είναι πολύ πιο πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στο Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και την Ισλανδία, το ποσοστό των ανθρώπων που ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση και εργάζονται σε διευθυντικές θέσεις είναι ίσο ή μεγαλύτερο από το 70 %. Αντίθετα, η Ισπανία (και για τα δύο φύλα), η Δανία, η Γαλλία, η Κύπρος και η Νορβηγία (για τις γυναίκες) αναφέρουν ποσοστά κάτω του 50 % καταδεικνύοντας ότι μεγάλος αριθμός πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εργάζονται σε άλλες κατηγορίες επαγγελμάτων και όχι σε διευθυντικές. Αυτές οι διαφορές δεν εμπίπτουν στο πεδίο μελέτης της παρούσας έκθεσης. Ωστόσο, πιθανές αιτίες περιλαμβάνουν τη δομή της αγοράς εργασίας, η οποία επιτρέπει την αναγνώριση προσωπικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων πέρα από τα επίσημα εκπαιδευτικά προσόντα. Επιπλέον, κάποιες χώρες μπορεί να ανταμείβουν τους ανθρώπους που ακολούθησαν μη-παραδοσιακές κατευθύνσεις, με πολιτικές για την αγορά εργασίας που δεν αποκλείουν κανέναν και που ευνοούν τη μη-επίσημη και επαγγελματική μάθηση. Επιπλέον, η περιορισμένη διαθεσιμότητα κενών θέσεων μπορεί απλώς να εμποδίζει υποψηφίους με υψηλή μόρφωση να έχουν πρόσβαση σε διευθυντικές θέσεις και στα ελευθέρια επαγγέλματα.

Μελετώντας την κατανομή των εργαζομένων ανά φύλο στις διάφορες επαγγελματικές κατηγορίες, παρατηρούμε ότι στις περισσότερες χώρες η ισορροπία είναι σχετικά ίση μεταξύ των διευθυντών και επαγγελματιών, αν και είναι έκδηλη μια ελαφρά επικράτηση των ανδρών. Υπάρχουν, όμως, μερικές εξαιρέσεις: οι άνδρες υπερτερούν των γυναικών κατά 13 % στην Εσθονία, 8 % στη Λετονία, 10 % στη Μάλτα, 21 % στη Φινλανδία και 14 % στην Κροατία. Σε άλλες ομάδες εργαζομένων, οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι εμφανείς στον συσχετισμό μεταξύ του επιπέδου προσόντων τους και του επιπέδου εργασίας. Στα τεχνικά και συναφή επαγγέλματα καθώς και στον τομέα των υπηρεσιών, περισσότερες γυναίκες τείνουν να αποδέχονται εργασίες υποδεέστερες του επιπέδου της επίσημης εκπαίδευσής τους. Στην Ευρώπη, μεταξύ 20 % και 25% όλων των γυναικών που εργάζονται σε αυτούς τους τομείς ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντίθετα, συχνότερα οι άνδρες φαίνεται να κατέχουν περισσότερα εκπαιδευτικά προσόντα από εκείνα που χρειάζονται στα χειρονακτικά επαγγέλματα και στα επαγγέλματα χαμηλής ειδίκευσης. Κατά μέσον όρο, 10 % των ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση εργάζονται ως τεχνίτες, χειριστές μηχανημάτων και απασχολούνται σε άλλα επαγγέλματα που δεν απαιτούν τέτοια εκπαίδευση.

Από τη σύγκριση με τα δεδομένα από το 2001 (Ευρυδίκη, 2002) είναι δυνατόν να εντοπιστεί μια τάση που είναι αντίθετη προς την πραγματικότητα: το μερίδιο των τριτοβάθμιων αποφοίτων που εργάζονται ως διευθυντές και επαγγελματίες μειώθηκε στα περισσότερα από τα 15 κράτη-μέλη της ΕΕ που περιλαμβάνονταν στην προηγούμενη έκδοση. Τα στοιχεία από το 2007 επιβεβαιώνουν μια τέτοια τάση. Η μείωση είναι ιδιαίτερα έκδηλη στην Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου αντίστοιχα 8 % και 16 % λιγότεροι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εργάζονται σήμερα σε επαγγέλματα που απαιτούν τις υψηλότερες δεξιότητες. Αυτή η τάση είναι ιδιαίτερα μη-αναμενόμενη λαμβάνοντας υπ' όψιν τη συνεχή αύξηση του αριθμού των τριτοβάθμιων αποφοίτων στην Ευρώπη στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (βλ. Σχήμα Z2). Μπορούμε να αναπτύξουμε διάφορες υποθέσεις για να εξηγήσουμε αυτά τα μη-αναμενόμενα αποτελέσματα. Μολονότι η οπτική της τρέχουσας μελέτης δεν αφήνει πολύ περιθώριο για περαιτέρω εικασίες, μια πιθανή απάντηση είναι ότι ο αριθμός των κενών θέσεων μειώνεται με την πάροδο του χρόνου και οι θέσεις που μένουν κενές από τους μεγαλύτερους υπαλλήλους (γενικά λιγότερο πιθανό να ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση) δεν συμπληρώνονται. Μια δεύτερη προοπτική προβάλλει την περιορισμένη μεταβίβαση καθηκόντων μεταξύ των γενεών – κενές θέσεις συμπληρώνονται κυρίως με παλαιότερους υπαλλήλους και λιγότερο με νεότερους – ως έναν από τους παράγοντες που κρύβονται πίσω από τη μείωση στην αναλογία των τριτοβάθμιων αποφοίτων σε διευθυντικές θέσεις.

- **Σχήμα Z7: Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) στην απασχόληση ανά επαγγελματική κατηγορία και φύλο, ηλικιακή ομάδα 25-64, 2010**

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΩΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

		EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
Επαγγελματίες και διευθυντές	Άνδρες	60.2	65.2	59.8	64.3	59.0	57.9	73.5	61.5	64.2	46.7	57.9	62.3	53.5	72.3	68.0	84.1	75.4
	Γυναίκες	52.5	63.1	59.0	61.1	41.2	51.8	59.7	58.6	62.2	47.1	42.5	47.7	41.3	64.4	66.9	83.2	69.2
	ΣΥΝΟΛΟ	56.3	64.2	59.1	62.9	49.5	55.3	59.4	59.8	62.9	46.9	49.8	54.7	47.1	64.2	64.8	82.0	71.3
Τεχνικοί και συναφή επαγγέλματα	Άνδρες	19.3	15.5	16.6	28.0	24.9	18.7	15.4	10.4	15.3	20.1	24.5	24.1	21.5	22.3	14.8	15.9	13.8
	Γυναίκες	25.5	11.7	22.8	30.7	45.8	30.0	20.0	9.9	19.6	21.2	34.1	32.5	19.6	21.4	21.4	16.8	18.6
	ΣΥΝΟΛΟ	22.4	13.5	20.3	29.2	35.7	23.3	17.2	10.1	17.3	20.7	29.5	28.4	20.4	20.7	18.2	15.9	16.3
Γραφείς, υπάλληλοι υπηρεσιών και ειδικευμένοι αγροτικοί εργάτες	Άνδρες	10.4	14.2	12.6	5.0	9.2	8.5	0.0	16.2	14.7	14.2	9.5	9.4	15.0	0.0	5.9	0.0	7.8
	Γυναίκες	19.0	22.9	15.6	7.1	11.5	15.3	14.9	29.2	16.2	26.0	20.0	16.0	33.9	14.2	11.7	0.0	12.2
	ΣΥΝΟΛΟ	14.7	18.7	14.4	5.9	10.6	11.3	11.4	23.0	15.6	20.2	15.1	12.9	24.5	11.1	11.0	2.1	10.3
Τεχνίτες και χειριστές μηχανημάτων επαγγέλματα χαμηλής ειδίκευσης	Άνδρες	10.1	5.1	10.9	2.8	6.9	15.0	11.1	11.9	5.9	19.0	8.1	4.3	10.0	5.4	11.2	0.0	2.9
	Γυναίκες	2.9	2.3	2.7	1.1	1.5	2.9	5.3	2.4	2.0	5.7	3.4	3.7	5.2	0.0	0.0	0.0	0.0
	ΣΥΝΟΛΟ	6.5	3.6	6.2	2.0	4.2	10.1	12.0	7.1	4.3	12.3	5.6	4.0	7.9	4.0	6.1	0.0	2.1
		MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Επαγγελματίες και διευθυντές	Άνδρες	85.8	69.1	58.1	65.4	74.3	79.6	79.9	62.7	69.1	59.0	61.4	83.0	:	52.4	57.6	73.8	57.7
	Γυναίκες	75.2	64.6	63.9	65.8	62.1	73.6	73.8	57.5	47.7	50.8	47.4	80.7	:	36.8	47.3	59.4	56.8
	ΣΥΝΟΛΟ	77.9	66.8	60.1	65.7	66.1	75.3	75.6	59.4	57.1	54.2	54.5	78.7	:	43.4	53.8	64.1	57.4
Τεχνικοί και συναφή επαγγέλματα	Άνδρες	14.2	18.3	17.6	16.6	17.4	9.6	12.9	28.8	18.1	25.9	17.0	17.0	:	36.7	21.0	26.2	12.8
	Γυναίκες	24.8	19.0	18.7	16.9	24.5	16.6	17.3	33.9	31.6	35.6	24.1	14.7	:	51.9	34.4	29.8	17.6
	ΣΥΝΟΛΟ	17.2	18.6	17.9	16.8	21.5	13.0	15.3	31.2	25.7	31.2	20.5	15.1	:	44.0	26.1	27.6	14.5
Γραφείς, υπάλληλοι υπηρεσιών και ειδικευμένοι αγροτικοί εργάτες	Άνδρες	0.0	8.1	9.7	11.5	8.3	9.4	5.3	6.4	6.6	7.5	11.8	0.0	:	7.3	10.9	0.0	23.0
	Γυναίκες	0.0	15.3	15.5	16.4	13.4	9.8	8.9	8.6	18.3	11.9	25.9	4.6	:	11.4	15.8	10.8	23.7
	ΣΥΝΟΛΟ	5.0	11.4	12.4	14.3	11.3	9.9	7.3	7.5	13.2	10.1	18.8	6.2	:	9.9	12.7	8.2	23.3
Τεχνίτες και χειριστές μηχανημάτων επαγγέλματα χαμηλής ειδίκευσης	Άνδρες	0.0	4.6	14.7	6.4	0.0	1.4	1.9	2.1	6.2	7.5	9.8	0.0	:	3.6	10.4	0.0	6.4
	Γυναίκες	0.0	1.0	1.9	0.9	0.0	0.0	0.0	0.0	2.3	1.7	2.6	0.0	:	0.0	2.4	0.0	1.8
	ΣΥΝΟΛΟ	0.0	3.2	9.6	3.3	1.1	1.8	1.8	1.8	4.0	4.4	6.2	0.0	:	2.7	7.4	0.0	4.8

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

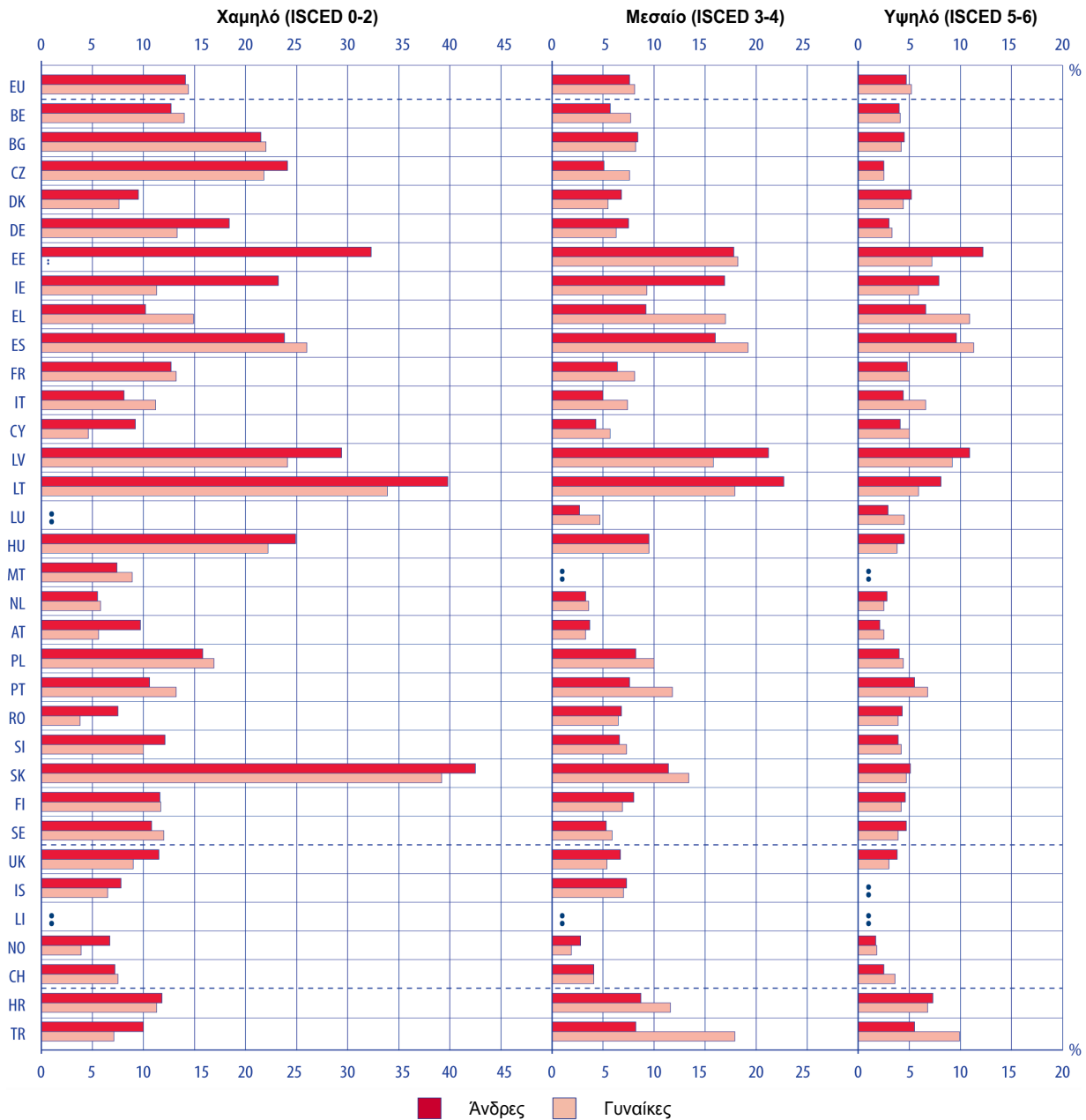
Τα επαγγέλματα ορίζονται εδώ σύμφωνα με τη Διεθνή Τυποποιημένη Ταξινόμηση των Επαγγελμάτων (ISCO-88) που πραγματοποίησε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Γενεύη, 1990) και χρησιμοποιείται στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της Eurostat (βλ. «Γλωσσάρι και Στατιστικά Εργαλεία»). Η Διεθνή Τυποποιημένη Ταξινόμηση των Επαγγελμάτων (ISCO-88) που χρησιμοποιεί η Eurostat αναθεωρήθηκε την Άνοιξη του 2001, καθιστώντας τα στοιχεία του 2000 μη συγκρίσιμα σε σχέση με τα μετέπειτα χρόνια.

Τα ποσοστά υπολογίστηκαν βάσει του εργαζόμενου πληθυσμού και δεν περιλαμβάνουν τις κατηγορίες «δεν απαντώ» και «ένοπλες δυνάμεις» (ISCO κωδικός 0) στον παρονομαστή. Η συνολική απασχόληση ανά κατηγορία υπολογίζεται μόνο βάσει των διαθέσιμων στοιχείων.

ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ ΜΕ ΕΦΑΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

Κατά μέσον όρο, οι γυναίκες είναι πιθανότερο να πληγούν από την ανεργία σε σύγκριση με τους άνδρες αποφοίτους στο ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης. Ωστόσο, η διαφορά των φύλων στα επίπεδα απασχόλησης μειώθηκε σημαντικά από τον μέσο όρο 1,5 % του 2007 σε έναν τρέχοντα μέσο όρο γύρω στα 0,3 % σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα.

📌 **Σχήμα Z8: Ποσοστά ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 25-64 ανά εκπαιδευτικό προσόν και φύλο, 2010**

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

		EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
Χαμηλό	Ανδρες	14.1	12.7	21.5	24.1	9.5	18.4	32.3	23.2	10.2	23.8	12.7	8.1	9.2	29.4	39.8	:	24.9
	Γυναίκες	14.4	14.0	22.0	21.8	7.6	13.3	:	11.3	14.9	26.0	13.2	11.2	4.6	24.1	33.9	:	22.2
	ΣΥΝΟΛΟ	14.2	13.2	21.7	22.7	8.6	15.9	27.7	19.5	11.8	24.7	12.9	9.1	7.2	27.6	37.4	4.1	23.5
Μεσαίο	Ανδρες	7.6	5.7	8.4	5.1	6.8	7.5	17.8	16.9	9.2	16.0	6.4	5.0	4.3	21.2	22.7	2.7	9.5
	Γυναίκες	8.1	7.7	8.2	7.6	5.5	6.3	18.2	9.3	17.0	19.2	8.1	7.4	5.7	15.8	17.9	4.7	9.5
	ΣΥΝΟΛΟ	7.8	6.6	8.3	6.2	6.2	6.9	18.0	13.7	12.6	17.4	7.2	6.1	4.9	18.7	20.5	3.6	9.5
Υψηλό	Ανδρες	4.7	4.0	4.5	2.5	5.2	3.0	12.2	7.9	6.6	9.6	4.8	4.4	4.1	10.9	8.1	2.9	4.5
	Γυναίκες	5.2	4.1	4.2	2.5	4.4	3.3	7.2	5.9	10.9	11.3	5.0	6.6	5.0	9.2	5.9	4.5	3.8
	ΣΥΝΟΛΟ	4.9	4.0	4.3	2.5	4.8	3.1	9.1	6.8	8.7	10.5	4.9	5.6	4.5	9.9	6.8	3.6	4.1
		MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Χαμηλό	Ανδρες	7.4	5.5	9.7	15.8	10.6	7.5	12.1	42.5	11.6	10.8	11.5	7.8	:	6.7	7.2	11.8	10.0
	Γυναίκες	8.9	5.8	5.6	16.9	13.2	3.8	10.0	39.2	11.7	12.0	9.0	6.5	:	3.9	7.5	11.3	7.1
	ΣΥΝΟΛΟ	7.8	5.7	7.3	16.3	11.8	5.7	11.2	40.8	11.6	11.3	10.3	7.2	:	5.4	7.4	11.6	9.2
Μεσαίο	Ανδρες	:	3.3	3.7	8.2	7.6	6.8	6.6	11.4	8.0	5.3	6.7	7.3	:	2.8	4.1	8.7	8.2
	Γυναίκες	:	3.6	3.3	10.0	11.8	6.5	7.3	13.4	6.9	5.9	5.4	7.0	:	1.9	4.1	11.6	17.9
	ΣΥΝΟΛΟ	:	3.4	3.5	8.9	9.7	6.7	6.9	12.3	7.5	5.6	6.2	7.2	:	2.4	4.1	9.9	10.1
Υψηλό	Ανδρες	:	2.8	2.1	4.0	5.5	4.3	3.9	5.1	4.6	4.7	3.8	:	:	1.7	2.5	7.3	5.5
	Γυναίκες	:	2.5	2.5	4.4	6.8	3.9	4.2	4.7	4.2	3.9	3.0	:	:	1.8	3.6	6.8	9.9
	ΣΥΝΟΛΟ	:	2.7	2.3	4.2	6.3	4.1	4.1	4.9	4.4	4.3	3.4	3.5	:	1.8	2.9	7	7

Χαμηλό (ISCED 0-2)

Μεσαίο (ISCED 3-4)

Υψηλό (ISCED 5-6)

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Μολονότι τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλότερα και για τα δύο φύλα στην ομάδα κατώτερης εκπαίδευσης, η μέση απόκλιση στην ΕΕ μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι ελαφρώς υψηλότερη στις ομάδες με μεσαία και υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης. Το πιο ευρύ χάσμα παρατηρείται στην Ελλάδα και την Τουρκία μεταξύ των ατόμων που κατέχουν προσόντα ανώτερης δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη-τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3 ή 4), όπου το ποσοστό ανέργων γυναικών στις δύο χώρες είναι αντίστοιχα 8 % και 9 % υψηλότερο από το ποσοστό των ανδρών.

Το χάσμα των φύλων στα ποσοστά ανεργίας είναι λιγότερο σημαντικό για τους τριτοβάθμιους αποφοίτους. Σε όλες τις χώρες, όχι μόνο τα επίπεδα ανεργίας είναι χαμηλότερα, αλλά οι αναλογίες των ανέργων γυναικών και ανδρών είναι πιο ίσες. Ωστόσο, μερικές χώρες αποτελούν εξαίρεση. Η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Λετονία και η Τουρκία αποκαλύπτουν ευρύτερες διαφορές στα επίπεδα ανεργίας μεταξύ των φύλων, με μια σημαντική διαφορά: ενώ στην Εσθονία και την Ιρλανδία οι άνδρες είναι πιο συχνά άνεργοι σε σχέση με τις γυναίκες, σε όλες τις άλλες χώρες οι γυναίκες είναι λιγότερο ευνοημένες στην αγορά εργασίας.

Σημειώνονται δύο ενδιαφέρουσες γενικές τάσεις. Η πρώτη αποκαλύπτει μια δυνατή σχέση μεταξύ υψηλότερων επιπέδων ανεργίας και μεγαλύτερου βαθμού διαφοράς των φύλων. Στα πλαίσια των διαφόρων εκπαιδευτικών επιπέδων, οι χώρες που βιώνουν τα υψηλότερα επίπεδα ανεργίας τείνουν να αναφέρουν ευρύτερες διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών. Αυτή η τάση γίνεται πιο έκδηλη καθώς προχωρούν τα επίπεδα εκπαίδευσης. Μεταβαίνοντας από τα κατώτερα στα ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης, η σύμπτωση μεταξύ των χωρών με υψηλά ποσοστά ανεργίας και ευρύ χάσμα μεταξύ των φύλων αυξάνεται. Για παράδειγμα, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Λιθουανία, η Ισπανία και η Τουρκία παρουσιάζουν επίπεδα ανεργίας πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ σε συνδυασμό με πιο σημαντικές ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απασχόληση. Αυτό μπορεί να είναι ενδεικτικό του γεγονότος ότι ενώ άνδρες και γυναίκες επηρεάζονται από τα ίδια ποσοστά ανεργίας σε δουλειές όπου απαιτούνται χαμηλές δεξιότητες, η έμφυλη διαφορά είναι γενικά πιο εντυπωσιακή σε δουλειές που απαιτούν μεσαία και υψηλά προσόντα.

Η δεύτερη τάση αφορά στην ισορροπία μεταξύ ανδρών και γυναικών στις χώρες που αναφέρουν τα υψηλότερα ποσοστά διακύμανσης μεταξύ των φύλων. Ενώ στα χαμηλότερα και μεσαία επίπεδα προσόντων η ανεργία φαίνεται να επηρεάζει λιγότερο τις γυναίκες από τους άνδρες, στην περίπτωση της ανώτατης εκπαίδευσης ισχύει το αντίθετο. Στα χαμηλά και μεσαία εκπαιδευτικά επίπεδα, μόνο η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Λετονία και η Λιθουανία παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα

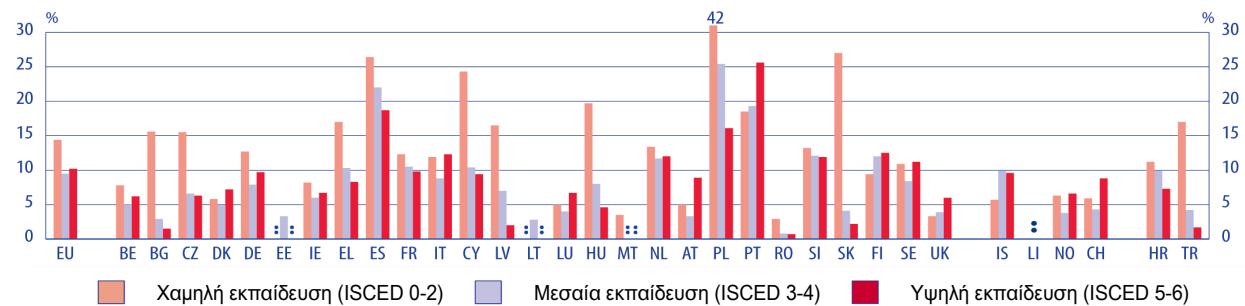
ανεργίας μεταξύ των ανδρών παρά των γυναικών, ενώ μόνο η Ελλάδα και η Τουρκία αναφέρουν υψηλότερα ποσοστά γυναικών. Ωστόσο, στους κόλπους των τριτοβάθμιων αποφοίτων, η ανεργία στους άνδρες είναι γενικά χαμηλότερη σε σύγκριση με την ανεργία στις γυναίκες, με μοναδικές εξαιρέσεις την Εσθονία και την Ιρλανδία. Οι γυναίκες με μεγαλύτερη μόρφωση μαστίζονται από υψηλότερα επίπεδα ανεργίας στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Τουρκία. Επομένως, φαίνεται ότι σε χώρες όπου υπάρχει ανισορροπία των φύλων, οι γυναίκες με υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης είναι πιο ευάλωτες στην ανεργία από ό,τι οι άνδρες.

ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΗ ΤΗ ΜΟΝΙΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Κατά μέσον όρο, μεταξύ 10 % και 15 % των εργαζομένων ηλικίας 25-64 ετών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν προσωρινά συμβόλαια εργασίας. Αυτός ο γενικός αριθμός κρύβει μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών. Τα χαμηλότερα επίπεδα προσωρινής απασχόλησης καταγράφονται στην Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα και τη Ρουμανία, ενώ τα υψηλότερα επίπεδα καταγράφονται στην Ισπανία, την Πολωνία και την Πορτογαλία. Σε αυτές τις χώρες, σχεδόν το ένα τέταρτο του συνολικού εργατικού δυναμικού απασχολείται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου.

Όπως και στην περίπτωση της διαφορετικής κατανομής των τριτοβάθμιων αποφοίτων στους διάφορους τομείς απασχόλησης που προαναφέρθηκαν (βλ. Σχήμα Z7), έτσι και η εξερεύνηση των αιτιών για τις διαφορές στα επίπεδα προσωρινής απασχόλησης που καταγράφονται στις ευρωπαϊκές χώρες ξεπερνά το πεδίο μελέτης αυτής της έκθεσης. Ωστόσο, φαίνεται πως η πρόσφατη εισαγωγή μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας σε αρκετές χώρες, οι οποίες επέτρεψαν αυξημένη ευελιξία στους τύπους και τη διάρκεια των συμβάσεων, μάλλον έπαιξε κάποιον ρόλο.

Σχήμα Z9: Προσωρινή απασχόληση σύμφωνα με το επίπεδο εκπαιδευτικού επιτεύγματος, ηλικιακή ομάδα 25-64, 2010

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
Χαμηλή	14.4	7.8	15.6	15.5	5.8	12.7	:	8.2	17.0	26.4	12.3	11.9	24.3	16.5	:	5.0	19.7
Μεσαία	9.5	5.0	2.9	6.6	4.9	7.9	3.3	6.0	10.3	22.0	10.5	8.8	10.4	7.0	2.8	4.0	8.0
Υψηλή	10.2	6.2	1.5	6.3	7.2	9.7	:	6.7	8.3	18.7	9.8	12.3	9.4	2.0	:	6.7	4.6
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	CH	HR	TR
Χαμηλή	3.5	13.4	5.0	41.7	18.5	2.9	13.2	27.0	9.4	10.9	3.3	5.7	:	6.3	5.9	11.2	17.0
Μεσαία	:	11.7	3.3	25.4	19.3	0.8	12.1	4.1	12.0	8.4	3.9	9.9	:	3.8	4.3	9.9	4.2
Υψηλή	:	12.0	8.9	16.1	25.6	0.7	11.9	2.2	12.5	11.2	6.0	9.6	:	6.6	8.8	7.3	1.7

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (στοιχεία Ιουλίου 2011).

Επεξηγηματική σημείωση

Η κατηγορία «χαμηλή εκπαίδευση» περιλαμβάνει όλους τους εργαζομένους που δεν κατέχουν προσόντα έστω ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 0-2). Η κατηγορία «μεσαία εκπαίδευση» περιλαμβάνει όλους τους εργαζομένους με ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή μεταδευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3-4). Η κατηγορία «ανώτατη εκπαίδευση» περιλαμβάνει όλους τους εργαζομένους με τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6).

Η αναλογία προσωρινών εργαζομένων μειώνεται καθώς αυξάνεται το επίπεδο εκπαίδευσης. Οι εργαζόμενοι που κατέχουν μεσαία και υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης είναι πιθανότερο να εξασφαλίσουν μόνιμες συμβάσεις σε σύγκριση με τους εργαζομένους που ολοκλήρωσαν την εκπαίδευσή τους σε χαμηλότερα επίπεδα. Επομένως, μπορεί να ειπωθεί ότι τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης καθιστούν όσους αναζητούν εργασία πιο ευάλωτους στο ενδεχόμενο της επαγγελματικής αβεβαιότητας και αστάθειας, ειδικότερα στα πλαίσια των αυξανόμενων επιπέδων ανεργίας.

Οκτώ χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν εξαίρεση σε αυτή τη γενική τάση όπου η συχνότητα συμβάσεων προσωρινής απασχόλησης είναι υψηλότερη στους κόλπους των κατόχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

I. Ταξινομήσεις

Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (ISCED 1997)

Το Διεθνές Επίπεδο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (ISCED) είναι ένα μέσο που συμβάλλει στη συλλογή στατιστικών για την εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο και καλύπτει δύο μεταβλητές δια-ταξινόμησης: επίπεδα και τομείς της εκπαίδευσης με συμπληρωματικές διαστάσεις γενικού/επαγγελματικού/προ-επαγγελματικού προσανατολισμού και με προορισμό την εκπαίδευση/αγορά εργασίας. Η τρέχουσα έκδοση, ISCED 97 ⁽¹⁾, διακρίνει επτά εκπαιδευτικά επίπεδα. Εμπειρικά, βάσει του ISCED υπάρχουν αρκετά κριτήρια τα οποία δύνανται να συμβάλουν στην κατάταξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε επίπεδα εκπαίδευσης. Ανάλογα με το επίπεδο και τον τύπο εκπαίδευσης, καθίσταται αναγκαία η καθιέρωση ενός ιεραρχικού συστήματος κατάταξης μεταξύ κύριων και επικουρικών κριτηρίων (τυπικά προσόντα εισαγωγής, ελάχιστες προϋποθέσεις εισαγωγής, κατώτατο ηλικιακό όριο, προσόντα προσωπικού κ.λπ.).

➤ **ISCED 0: Προσχολική εκπαίδευση**

Η προσχολική εκπαίδευση ορίζεται ως το αρχικό στάδιο της οργανωμένης διδασκαλίας. Παρέχεται σε πλαίσιο σχολείου ή εκπαιδευτικού κέντρου και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας τουλάχιστον 3 ετών.

➤ **ISCED 1: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση**

Αυτό το επίπεδο ξεκινά από την ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 5 και 7 ετών. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική σε όλες τις χώρες και γενικά έχει τετραετή έως εξαετή διάρκεια.

➤ **ISCED 2: Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**

Σε αυτή τη βαθμίδα συνεχίζεται το βασικό πρόγραμμα του πρωτοβάθμιου επιπέδου, αν και η διδασκαλία είναι περισσότερο εστιασμένη στα γνωστικά αντικείμενα. Συνήθως, το τέλος αυτού του επιπέδου συμπίπτει με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

➤ **ISCED 3: Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**

Σε γενικές γραμμές, το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σηματοδοτεί την έναρξη αυτής της βαθμίδας. Η συνήθης ηλικία εισόδου είναι τα 15 ή 16 έτη. Συνήθως, απαιτείται η απόκτηση προσόντων που επιτρέπουν την ένταξη σε αυτό το επίπεδο (ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης) καθώς και άλλες ελάχιστες προϋποθέσεις εισαγωγής. Η διδασκαλία συχνά εμβαθύνει περισσότερο στα γνωστικά αντικείμενα σε σχέση με το επίπεδο ISCED 2. Η συνήθης διάρκεια του επιπέδου ISCED 3 κυμαίνεται από δύο έως πέντε έτη.

➤ **ISCED 4: Μεταδευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμια εκπαίδευση**

Αυτά τα προγράμματα βρίσκονται μεταξύ ανώτερης δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αποβλέπουν στη διεύρυνση των γνώσεων των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 3. Τυπικό παράδειγμα αυτής της βαθμίδας αποτελούν τα προγράμματα με στόχο την προετοιμασία των σπουδαστών για σπουδές στο επίπεδο 5, καθώς και τα προγράμματα που σχεδιάζονται για να προετοιμάσουν τους σπουδαστές για απευθείας ένταξη στην αγορά εργασίας.

➤ **ISCED 5: Τριτοβάθμια εκπαίδευση (πρώτο στάδιο)**

Η εισαγωγή σε αυτά τα προγράμματα απαιτεί κανονικά την επιτυχή ολοκλήρωση του επιπέδου ISCED 3 ή 4. Αυτή η εκπαιδευτική βαθμίδα περιλαμβάνει προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ακαδημαϊκό προσανατολισμό (τύπος Α) τα οποία έχουν σε μεγάλο βαθμό θεωρητική βάση. Επίσης, περιλαμβάνει προγράμματα τριτοβάθμιου επιπέδου με επαγγελματικό προσανατολισμό (τύπος Β) τα οποία είναι τυπικά βραχύτερης διάρκειας σε σχέση με τα προγράμματα τύπου Α και είναι σχεδιασμένα για ένταξη στην αγορά εργασίας.

➤ **ISCED 6: Τριτοβάθμια εκπαίδευση (δεύτερο στάδιο)**

Αυτό το επίπεδο προορίζεται για τριτοβάθμιες σπουδές που οδηγούν στην απόκτηση τίτλου προχωρημένης έρευνας (διδακτορικός τίτλος Ph.D. ή διδακτορική διατριβή).

Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση Επαγγελματών, 1988 (ISCO-88)

Βλ. τον Διακομιστή Ταξινόμησης της Eurostat (RAMON): <http://europa.eu.int/comm/eurostat/ramon>

⁽⁴⁾ http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=3813_201&ID2=DO_TOPIC

II. Ορισμοί

Ενεργός πληθυσμός (οικονομικά ενεργός πληθυσμός/εργατικό δυναμικό): Σύμφωνα με τον ορισμό της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, πρόκειται για το σύνολο των απασχολούμενων και ανέργων ατόμων.

Ετήσιος μεικτός βασικός μισθός: Το ποσό που καταβάλλει ο εργοδότης στη διάρκεια ενός έτους, περιλαμβανομένων των πριμ, αυξήσεων και επιδομάτων, π.χ. τιμαριθμικό επίδομα, 13^{ος} μισθός (όπου ισχύει), επίδομα διακοπών κ.λπ., εκτός από τις ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές εισφορές του εργοδότη. Σε αυτό τον μισθό δεν υπολογίζεται οποιαδήποτε φορολογία στην πηγή ή άλλη μισθολογική προσαρμογή ή οικονομικό όφελος (π.χ. σε σχέση με περαιτέρω προσόντα, επαίνους, υπερωρίες ή επιπρόσθετες ευθύνες, γεωγραφική περιοχή ή υποχρέωση διδασκαλίας σε μεικτές ή δύσκολες τάξεις, διαμονή, ιατρική κάλυψη ή μεταφορικά έξοδα).

Κεφαλαιουχική δαπάνη: Στοιχεία που διαρκούν περισσότερο από ένα έτος. Αναφέρεται σε κατασκευές, ανακαινίσεις ή μεγάλες επιδιορθώσεις κτιρίων καθώς και σε απόκτηση νέου ή αντικατάσταση παλαιότερου εξοπλισμού. (Οι περισσότερες χώρες αναφέρουν ότι μικρές δαπάνες για εξοπλισμό, κάτω από ορισμένο πάγιο ποσό, συγκαταλέγονται στις τρέχουσες δαπάνες.)

Κεντρικό επίπεδο: Το κεντρικό είναι το ανώτατο εκπαιδευτικό επίπεδο. Εντοπίζεται σε εθνικό (κρατικό) επίπεδο στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών. Σε κάποιες χώρες, οι περιφέρειες (Κοινοότητες, *Länder* κ.λπ.) είναι υπεύθυνες για όλους τους τομείς που άπτονται της εκπαίδευσης. Στο Βέλγιο, τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, κάθε περιφέρεια έχει το δικό της Υπουργείο Παιδείας.

Κεντρικοί/ές κανονισμοί/συστάσεις: Πρόκειται για επίσημα έγγραφα που περιλαμβάνουν κατευθυντήριες γραμμές, υποχρεώσεις και/ή συστάσεις για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι **κανονισμοί** είναι νόμοι, κανόνες ή άλλες διατάξεις που θεσπίζει η δημόσια Αρχή προκειμένου να ρυθμίσει τον κώδικα συμπεριφοράς. Οι **συστάσεις** είναι επίσημα έγγραφα που προτείνουν τη χρήση συγκεκριμένων εργαλείων, μεθόδων και/ή στρατηγικών για τη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης, χωρίς, ωστόσο, να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

Τρέχουσες ή λειτουργικές δαπάνες: Πρόκειται για δαπάνη σε αγαθά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους και πρέπει να ανανεώνονται προκειμένου να συνεχιστεί η παραγωγή εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Μικρές δαπάνες σε εξοπλισμό, κάτω από ορισμένο πάγιο ποσό, θεωρούνται, επίσης, τρέχουσες δαπάνες. Περιλαμβάνουν τις δαπάνες για το προσωπικό και τα λειτουργικά έξοδα.

Προσχολικά ιδρύματα ή πλαίσια προσανατολισμένα στην εκπαίδευση: Πρόκειται για ιδρύματα ή πλαίσια όπου το προσωπικό (υπεύθυνο για μια ομάδα παιδιών) πρέπει να κατέχει προσόντα στην εκπαίδευση, ασχέτως εάν αυτά τα ιδρύματα ή πλαίσια υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας.

Απασχολούμενοι: Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, σε αυτή την κατηγορία συγκαταλέγονται τα άτομα που εργάστηκαν με αμοιβή ή κέρδος κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς (έστω και για μια ώρα) ή μολονότι δεν εργάζονταν εκείνη τη συγκεκριμένη περίοδο, είχαν εργασίες από τις οποίες απουσίαζαν προσωρινά. Περιλαμβάνονται και οι εργαζόμενοι σε οικογενειακές επιχειρήσεις.

Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS): Το Σύστημα αποτελούν η Eurostat και τα ινστιτούτα στατιστικής, υπουργεία, φορείς και κεντρικές τράπεζες που συλλέγουν επίσημα στατιστικά στοιχεία στα κράτη-μέλη της ΕΕ, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία.

Δίδακτρα/ιδιωτικές συνδρομές ονομάζεται οποιοδήποτε χρηματικό ποσό το οποίο καταβάλλουν οι φοιτητές ή οι γονείς τους συμβάλλοντας επίσημα και υποχρεωτικά στο κόστος για την εκπαίδευσή τους. Μπορεί να λάβει τη μορφή τελών εγγραφής, διδάκτρων σπουδών κ.λπ..

- **Τέλη πιστοποίησης:** Τα τέλη που καταβάλλονται πριν την αποφοίτηση και αφορούν στην έκδοση πιστοποιητικού ή πτυχίου.
- **Τέλη εγγραφής:** Αφορούν στην αρχική εγγραφή των φοιτητών.
- **Δίδακτρα σπουδών:** Καλύπτουν διαφορετικές πτυχές, ανάλογα με τη χώρα. Σε κάποιες χώρες, αναφέρονται αποκλειστικά στα ποσά που καταβάλλουν οι φοιτητές. Σε άλλες χώρες, αναφέρονται στο κόστος της εκπαίδευσης που επωμίζονται τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα και το οποίο ενδέχεται να πληρώνει μια δημόσια Αρχή εκ μέρους του συνόλου ή της πλειονότητας των φοιτητών. Στην παρούσα έκδοση, η δεύτερη περίπτωση θεωρείται ότι αντιστοιχεί στη δωρεάν εκπαίδευση.

Οικονομική στήριξη φοιτητών: Σύμφωνα με τον ορισμό του ερωτηματολογίου του UOE, πρόκειται αφενός για χορηγίες και άλλα είδη αρωγής προς τους φοιτητές και αφετέρου για φοιτητικά δάνεια. Η πρώτη κατηγορία θεωρητικά περιλαμβάνει χορηγίες με την αυστηρή αλλά και την ευρύτερη έννοια του όρου (π.χ. αρχικά κεφάλαια, βραβεία κ.λπ.), την αξία οποιασδήποτε ειδικής βοήθειας προς τους φοιτητές τοις μετρητοίς ή σε είδος (π.χ. δωρεάν μεταφορά ή μειωμένα κόμιστρα στα μέσα δημόσιας μεταφοράς) καθώς και οικογενειακά επιδόματα και φορολογικές ελαφρύνσεις για φοιτητές που είναι εξαρτώμενα τέκνα. Δεν περιλαμβάνονται φορολογικά οφέλη. Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από δάνεια – στην παρούσα έκδοση υπολογίζεται το μεικτό ποσό (δηλαδή χωρίς να αφαιρούνται αποπληρωμές των δανειοληπτών από προηγούμενα έτη).

Ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα: Δηλώνει πως είτε ο χρόνος που διατίθεται στα διάφορα υποχρεωτικά μαθήματα δεν έχει οριστεί, είτε, πέραν του χρόνου που τους διατίθεται, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προβλέπει ορισμένο αριθμό ωρών που οι μαθητές ή το σχολείο μπορούν να αφιερώσουν σε μαθήματα επιλογής.

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ): Το τελικό αποτέλεσμα της παραγωγικής δραστηριότητας των παραγωγικών μονάδων μόνιμων κατοίκων.

Ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (ΑΕΕ): Το ΑΕγχΠ μείον το πληρωτέο πρωτογενές εισόδημα από μονάδες μόνιμων κατοίκων σε μονάδες μη-μόνιμων κατοίκων, συν το πρωτογενές εισόδημα που οι μονάδες μόνιμων κατοίκων εισπράττουν από την αλλοδαπή. Αντανακλά την αυξανόμενη διαφορά μεταξύ του ΑΕγχΠ και του ΑΕΕ στις μικρές ανοικτές οικονομίες, η οποία οφείλεται στον μεγάλο και αυξανόμενο επαναπατρισμό κερδών από υπεράκτιες εταιρείες που εγκατέστησαν τα εργοστάσια παραγωγής τους εκεί.

Ανεργά άτομα: Σύμφωνα με τον ορισμό στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, πρόκειται για τα άτομα που δεν κατατάσσονται ούτε στην κατηγορία «απασχολούμενοι» ούτε στην κατηγορία «άνεργοι».

Ανεξάρτητος φορέας: Ο όρος θα μπορούσε να αναφέρεται σε μια δημόσια Υπηρεσία με άμεσο σκοπό να διαχειριστεί μέρος της διαδικασίας επιλογής φοιτητών ή να διαθέσει δημόσια χρηματοδότηση στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Θα μπορούσε, επίσης, να αναφέρεται σε έναν νομικό ιδιωτικό φορέα με μεταβιβασθείσες αρμοδιότητες. Ο όρος «ανεξάρτητος» μεταξύ άλλων σημαίνει πως ούτε οι δημόσιες Αρχές ούτε τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις του εν λόγω φορέα.

Εσωτερική αξιολόγηση των σχολείων: Αξιολόγηση που διεξάγεται από μέλη της σχολικής κοινότητας, δηλαδή άτομα ή ομάδες ατόμων που έχουν άμεση ανάμιξη στις σχολικές δραστηριότητες (όπως ο διευθυντής, το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό και οι μαθητές) ή άμεσο ενδιαφέρον (όπως οι γονείς ή εκπρόσωποι της τοπικής κοινότητας).

Επίπεδο που ολοκληρώθηκε επιτυχώς: Σύμφωνα με τον ορισμό στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, πρόκειται για μια έκφραση που συνδέεται με την απόκτηση πιστοποιητικού ή διπλώματος, στις περιπτώσεις όπου προβλέπεται πιστοποίηση. Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει πιστοποίηση, η επιτυχής ολοκλήρωση συνδέεται με την πλήρη φοίτηση. Για τον καθορισμό του υψηλότερου επιπέδου, πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν τόσο η γενική όσο και η επαγγελματική εκπαίδευση/κατάρτιση.

Περιορισμένη αυτονομία των σχολείων όσον αφορά στη διαχείριση πόρων και πτυχών της διδασκαλίας και της μάθησης (ISCED 1-3), 2010/11 (Εθνικές πληροφορίες που συμπληρώνουν τις σημειώσεις ανά χώρα στο Σχήμα Β13).

Βέλγιο (BE fr): Στα επίπεδα ISCED 2 και 3, τα σχολεία πρέπει να επιλέξουν μαθήματα επιλογής τα οποία αναγράφονται σε μια λίστα που κατήρτισαν οι Αρχές της κοινότητας.

Τσεχία: Τα σχολεία έχουν λιγότερη αυτονομία όσον αφορά στους ανθρώπινους πόρους από το 2007 όταν βάσει νόμου τα σχολεία υποχρεώθηκαν να αμείβουν καθηκοντα και ευθύνες που δεν προβλέπονται στις συμβάσεις με βάση ένα μισθολογικό πλαίσιο που καταρτίστηκε σε κεντρικό επίπεδο.

Εσθονία: Τα σχολεία έχουν πλήρη αυτονομία για το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος για τα μαθήματα επιλογής εκτός από το μάθημα των Θρησκευτικών και των σπουδών εθνικής άμυνας, για τα οποία το πρόγραμμα σπουδών προβλέπεται στο εθνικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η ηλικία των μαθητών και η ανάγκη για υπηρεσίες στήριξης είναι το κύριο κριτήριο για να καθοριστεί εάν θα τοποθετηθούν σε ξεχωριστές ομάδες. Συνιστάται να αγοράζονται και τα κορίτσια να χωρίζονται στο μάθημα της φυσικής αγωγής από τον πέμπτο χρόνο του σχολείου. Όπου τα σχολεία έχουν επαρκείς οικονομικούς πόρους, είναι δυνατή η δημιουργία ομάδων εντός των τάξεων για άλλα μαθήματα (όπως ξένες γλώσσες). Τα σχολεία μπορούν να δημιουργήσουν διαφορετικές ομάδες ή τάξεις για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να επιλέξουν τα εκπαιδευτικά τους συγγράμματα από μια λίστα που είναι καθορισμένη σε εθνικό επίπεδο.

Ιρλανδία: Τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των διευθυντών των σχολείων αποφασίζονται σε σημαντικό βαθμό από το ίδιο το σχολείο, αλλά ορισμένες λειτουργίες και συγκεκριμένα καθήκοντα παρ' όλα αυτά, απαιτούνται διά νόμου (ενθάρρυνση και ενίσχυση μάθησης, αξιολόγηση μαθητών, γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε μαθητές και γονείς και προώθηση της συνεργασίας μεταξύ του σχολείου και της κοινότητας).

Ελλάδα: Οι εκπαιδευτικοί στα επίπεδα ISCED 1 και 2 καθοδηγούνται και στηρίζονται στη επιλογή διδακτικών μεθόδων από σχολικούς συμβούλους.

Ισπανία: Η επιλογή των διευθυντών των σχολείων διεξάγεται από μια επιτροπή που αποτελείται από εκπαιδευτικούς του σχολείου και της εκπαιδευτικής Αρχής. Τα καθήκοντα και οι ευθύνες των εκπαιδευτικών, καθώς και οι όροι για τον διορισμό προϊστάμενου ενός τομέα γνωστικού αντικείμενου ορίζονται διά νόμου, ενώ αποφάσεις για την κατανομή καθηκόντων, π.χ. διδασκαλία κατ' ιδίαν και σχολική βιβλιοθήκη, λαμβάνονται σε σχολικό επίπεδο. Όσον αφορά στην κεφαλαιουχική δαπάνη, τα σχολεία προτείνουν τις δαπάνες τους αλλά η εκπαιδευτική Αρχή τις εγκρίνει και τις χρηματοδοτεί.

Γαλλία: Τα δευτεροβάθμια σχολεία είναι αυτόνομα να αποφασίζουν την αντικατάσταση απόντων εκπαιδευτικών για περίοδο που δεν υπερβαίνει τις δύο εβδομάδες.

Ουγγαρία: Η απόκτηση άλλων περιουσιακών στοιχείων μπορεί να χρηματοδοτηθεί από τον ετήσιο προϋπολογισμό που παρέχει ο φορέας συντήρησης. Ο σκοπός πρέπει να δηλωθεί και το ποσό να προσδιοριστεί στα πλαίσια του προϋπολογισμού. Ο σχεδιασμός της ετήσιας απόκτησης περιουσιακών στοιχείων αποτελεί ευθύνη του διευθυντή του σχολείου και εγκρίνεται από τον φορέα συντήρησης. Ο διευθυντής του σχολείου ασκεί δικαιώματα εργοδότη με τη σύμφωνη γνώμη της τοπικής Αρχής (π.χ. η τοπική Αρχή καθορίζει τον αριθμό των εκπαιδευτικών που θα προσληφθούν από τον διευθυντή του σχολείου).

Ουγγαρία, Πολωνία και Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Τα βασικά καθήκοντα και ευθύνες των εκπαιδευτικών και/ή διευθυντών των σχολείων ορίζονται διά νόμου αλλά μπορούν να συγκεκριμενοποιηθούν περαιτέρω σε σχολικό επίπεδο.

Μάλτα: Τα σχολεία στο επίπεδο ISCED 2 έχουν περιορισμένη αυτονομία όταν αγοράζουν περιφερειακά (εκτυπωτές και σαρωτές) αλλά δεν μπορούν να αγοράσουν προσωπικούς Η/Υ ή φορητούς Η/Υ. Για το επίπεδο ISCED 3 (Junior College), η «περιορισμένη αυτονομία» σημαίνει ότι οι αποφάσεις πρέπει να εγκρίνονται από το Πανεπιστήμιο της Μάλτας.

Ρουμανία: Η σχολική αυτονομία για την επιλογή αναπληρωτών εκπαιδευτικών κυμαίνεται ανάλογα με τη διάρκεια της περιόδου για την οποία χρειάζεται ο αναπληρωτής. Οι διευθυντές των σχολείων λογοδοτούν στις εκπαιδευτικές Αρχές για τη χρήση δημόσιων κονδυλίων. Τα σχολεία έχουν πλήρη αυτονομία να αναζητήσουν ιδιωτικά κονδύλια, μολονότι το σώμα σχολικών επιθεωρητών της κομητείας εμπλέκεται στην περίπτωση χορηγιών.

Σλοβενία: Τα τοπικά συμβούλια (ιδρυτές) έχουν το δικαίωμα να καταρτίσουν τα δικά τους σχέδια για την εκμίσθωση σχολικών εγκαταστάσεων για κοινική χρήση. Όπου οι εγκαταστάσεις χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία των Θρησκευτικών, το Υπουργείο Παιδείας πρέπει να δώσει τη συγκατάθεσή του. Η επένδυση εγκρίνεται από τον ιδρυτικό δήμο και/ή τον δημόσιο χρηματοδοτικό φορέα (Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Οικονομικών). Η αυτονομία εξαρτάται από την πηγή της χρηματοδότησης (το κράτος, τον δήμο ή το σχολείο). Οι εκπαιδευτικοί είναι ελεύθεροι να επιλέξουν εκπαιδευτικά συγγράμματα από μια προκαθορισμένη λίστα. Οι ίδιες διαδικασίες (ISCED 1, 2 και 3) ισχύουν για τις θέσεις εκπαιδευτικών τις οποίες χρηματοδοτούν δημόσια ή ιδιωτικά κονδύλια. Τα σχολεία δημοσιεύουν τις κενές θέσεις εκπαιδευτικών κατόπιν έγκρισης του Υπουργείου. Το Υπουργείο Παιδείας και Αθλητισμού καλεί τα σχολεία να υποβάλουν προσφορές για τη συγχρηματοδότηση εξοπλισμού Η/Υ και λογισμικού. Το Υπουργείο εκπονεί ένα πακέτο επιλογών για τα ιδρύματα το οποίο πρέπει να λάβουν υπ' όψιν και μετά να αποφασίσουν. Αντίθετα, τα σχολεία έχουν πλήρη αυτονομία στην αγορά άλλου εξοπλισμού Η/Υ.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Όσον αφορά στο περιεχόμενο των μαθημάτων επιλογής, εναπόκειται στο σχολείο να αποφασίσει για μαθήματα εκτός εξεταστικής ύλης. Ωστόσο, οι νέοι ηλικίας 14 έως 18 ετών αναμένεται ότι θα λάβουν εξωτερικά πιστοποιητικά και μόνο συγκεκριμένα μαθήματα πρέπει να διδάσκονται στα σχολεία.

Ισλανδία: Πάνω από ορισμένο ποσό, η απόκτηση εξοπλισμού Η/Υ πρέπει να υποβάλλεται στους δήμους για έγκριση.

Λιχτενστάιν: Τα σχολεία στα επίπεδα ISCED 2 και 3 είναι αυτόνομα μόνο για τη συγκέντρωση και χρήση ιδιωτικών κονδυλίων για τη χρηματοδότηση μικρών έργων (κάτω από 3 000 ελβετικά φράγκα). Πάνω από αυτό το επίπεδο η αυτονομία τους είναι περιορισμένη ή ανύπαρκτη.

Τουρκία: Τα σχολεία λαμβάνουν τα συγγράμματά τους δωρεάν, αλλά μπορούν να αποφασίσουν την αγορά επιπλέον συγγραμμάτων.

Επόπτευση του εκπαιδευτικού συστήματος: Οι σκοποί της επίπτευσης είναι πολλοί και περιλαμβάνουν και εκείνους της ενδεδειγμένης εξέτασης του συστήματος, της αναφοράς για την ποιότητά του και της δυνατότητας προσαρμογής του ώστε να βελτιωθεί η απόδοσή του. Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι τα πρότυπα και οι στόχοι που πρέπει να εκπληρωθούν, καθώς και οι ρυθμιστικοί μηχανισμοί που του επιτρέπουν να προσαρμόζεται, ορίζονται με σαφήνεια. Αυτή η επίπτευση μπορεί να

λάβει χώρα σε σχολικό, τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Διαφορετικά κριτήρια αναφοράς μπορεί να χρησιμοποιηθούν ανάλογα με το εκάστοτε επίπεδο και τη συγκεκριμένη χώρα, τα οποία ενδέχεται να σχετίζονται με τα σχολικά σχέδια ανάπτυξης (ή δράσης), τα αποτελέσματα της αυτο-αξιολόγησης του σχολείου, εξωτερικές εξετάσεις, ειδικά σχεδιασμένους δείκτες απόδοσης, τον ορισμό ορίων ικανότητας ή τελικών απαιτήσεων, εθνικές ή διεθνείς αξιολογήσεις (περιλαμβανομένων των PIRLS, TIMSS, PISA κ.λπ.) ή την κρίση ειδικών/ειδικής αρχής (για παράδειγμα, ένα συμβούλιο που συγκροτήθηκε για να εποπτεύσει μια μεταρρύθμιση).

Μερική απασχόληση: Σύμφωνα με τον ορισμό στο ερωτηματολόγιο του UOE, πρόκειται για όγκο εργασίας μικρότερο του 90 τοις εκατό του πλήρους όγκου εργασίας. Λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι βαθμοί μερικής απασχόλησης.

Ιδιωτικά σχολεία/ιδρύματα: Ένα ίδρυμα ταξινομείται ως ιδιωτικό εάν: 1) ελέγχεται και διευθύνεται από μη-κυβερνητική οργάνωση (π.χ. εκκλησία, συνδικάτο ή επιχείρηση) ή 2) η Διοικούσα Επιτροπή του αποτελείται, κυρίως, από μέλη που δεν επιλέγει κάποια δημόσια Υπηρεσία.

Ιδιωτικό επιχορηγούμενο (εξαρτώμενο από την κυβέρνηση) σχολείο/ίδρυμα: Αυτό το σχολείο/ίδρυμα είτε λαμβάνει 50% και πάνω της κύριας χρηματοδότησής του από κυβερνητικές Υπηρεσίες είτε το διδακτικό του προσωπικό πληρώνεται από μια κυβερνητική Υπηρεσία – άμεσα ή μέσω της κυβέρνησης.

Ιδιωτικά ανεξάρτητα σχολεία/ιδρύματα: Σχολεία/ιδρύματα που λαμβάνουν κάτω από το 50 % της κύριας χρηματοδότησής τους από κυβερνητικές Υπηρεσίες και των οποίων το διδακτικό προσωπικό δεν πληρώνεται από κάποια κυβερνητική Υπηρεσία.

Δημόσια σχολεία/ιδρύματα: Σχολεία/ιδρύματα που άμεσα ή έμμεσα διοικούνται από μια δημόσια εκπαιδευτική Αρχή. Ένα ίδρυμα ταξινομείται ως δημόσιο εάν ελέγχεται και διοικείται: 1) Άμεσα από μια δημόσια εκπαιδευτική Αρχή ή Υπηρεσία ή 2) Άμεσα από μια κυβερνητική Υπηρεσία ή από ένα διοικητικό σώμα (Συμβούλιο, Επιτροπή κ.λπ.), τα περισσότερα μέλη των οποίων είτε διορίζονται από μια δημόσια Αρχή είτε εκλέγονται βάσει κανόνων δημοσίου δικαίου.

Δημόσια οικονομική στήριξη: Σύμφωνα με τον ορισμό στο ερωτηματολόγιο του UOE, πρόκειται αφενός για χορηγίες και άλλα είδη αρωγής και αφετέρου για φοιτητικά δάνεια. Η πρώτη κατηγορία θεωρητικά περιλαμβάνει χορηγίες με την αυστηρή αλλά και την ευρύτερη έννοια του όρου (αρχικά κεφάλαια, βραβεία κ.λπ.), την αξία οποιασδήποτε ειδικής βοήθειας προς τους φοιτητές τοις μετρητοίς ή σε είδος (π.χ. δωρεάν μεταφορά ή μειωμένα κόμιστρα στα μέσα δημόσιας μεταφοράς) καθώς και οικογενειακά επιδόματα και φορολογικές ελαφρύνσεις για φοιτητές που είναι εξαρτώμενα τέκνα. Δεν περιλαμβάνονται φορολογικά οφέλη. Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από δάνεια – στην παρούσα έκδοση υπολογίζεται το μεικτό ποσό (δηλαδή χωρίς να αφαιρούνται αποπληρωμές των δανειοληπτών από προηγούμενα έτη).

Ισοτιμία αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ): Συντελεστής νομισματικής ισοτιμίας ο οποίος μετατρέπει τους εκπεφρασμένους σε εθνικό νόμισμα οικονομικούς δείκτες σε ένα κοινό τεχνητό νόμισμα το οποίο εξισώνει την αγοραστική δύναμη των διαφορετικών εθνικών νομισμάτων. Εν ολίγοις, η ΙΑΔ εξαλείφει τις διαφορές στα επίπεδα τιμών μεταξύ των χωρών κατά τη διαδικασία μετατροπής σε ένα τεχνητό κοινό νόμισμα, το οποίο ονομάζεται Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ).

Μονάδα αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ): Η τεχνητή κοινή μονάδα αναφοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση που εκφράζει τα οικονομικά συγκεντρωτικά μεγέθη όγκου με σκοπό τις διατοπικές συγκρίσεις κατά τρόπο ώστε να εξαλείφονται οι διαφορές στο επίπεδο τιμών μεταξύ των χωρών. Τα οικονομικά συγκεντρωτικά μεγέθη όγκου σε ΜΑΔ προκύπτουν από τον λόγο της αρχικής τους αξίας σε εθνικό νόμισμα προς την αντίστοιχη ΙΑΔ. Η ΜΑΔ, επομένως, αγοράζει τον ίδιο δεδομένο όγκο αγαθών και υπηρεσιών σε όλες τις χώρες, ενώ χρειάζονται διαφορετικά ποσά σε εθνικό νόμισμα για την αγορά του ίδιου όγκου αγαθών και υπηρεσιών σε διαφορετικές χώρες, ανάλογα με το επίπεδο τιμών.

Σχολείο: Μια οντότητα που εκπροσωπείται είτε από διευθυντή είτε από διαχειριστικό φορέα. Ο σχολικός διαχειριστικός φορέας λαμβάνεται υπ' όψιν μόνο όταν εντοπίζεται στο σχολικό επίπεδο. Αυτός ο φορέας, ωστόσο, ενδέχεται να περιλαμβάνει άτομα εκτός σχολικού χώρου, όπως είναι οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Αναμενόμενη διάρκεια φοίτησης στο σχολείο: Εκτιμάται ως ο αριθμός των ετών στα οποία ένα παιδί 5 ετών αναμένεται τυπικά να φοιτήσει στο εκπαιδευτικό σύστημα στη διάρκεια του βίου του, δεδομένου ότι τα σημερινά μοντέλα εγγραφών θα παραμείνουν αναλλοίωτα. Το άθροισμα των καθαρών ποσοστών των εγγραφών κάθε έτους για κάθε ηλικία (εκφράζεται σε έτη) παρέχει μια εκτίμηση (σε έτη) για την περίοδο που καλύπτει αυτές τις ηλικίες. Το άθροισμα των ποσοστών των εγγραφών ενός έτους για όλες τις ηλικίες παρέχει μια εκτίμηση για τον αναμενόμενο αριθμό ετών εκπαίδευσης στη διάρκεια του βίου. Αυτός ο τύπος εκτίμησης θα είναι ακριβής, εάν τα σημερινά μοντέλα εγγραφών παραμείνουν ως έχουν. Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε στοιχεία που προκύπτουν από την καταμέτρηση του συνόλου των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι δεν γίνεται διάκριση ανάμεσα σε σπουδές μερικής και πλήρους φοίτησης.

Σύστημα ενιαίας δομής: Η εκπαίδευση παρέχεται με συνεχή τρόπο από την αρχή μέχρι το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, χωρίς μετάβαση από την πρωτοβάθμια στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η παροχή της γενικής εκπαίδευσης είναι κοινή για όλους τους μαθητές.

Διδακτικός χρόνος μαθητών: Ο ενδεικτικός ελάχιστος όγκος εργασίας για τους μαθητές ο οποίος βασίζεται σε ελάχιστες εθνικές συστάσεις. Ο όγκος της εργασίας για κάθε έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή της πλήρους υποχρεωτικής γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας τον μέσο ελάχιστο καθημερινό όγκο εργασίας επί του αριθμού των διδακτικών ημερών ετησίως. Τα διαλείμματα καθώς και ο χρόνος που δαπανάται στα μαθήματα επιλογής δεν υπολογίζονται. Ο συνολικός ετήσιος ελάχιστος διδακτικός χρόνος προστίθεται για να δώσει τον συνολικό ελάχιστο όγκο εργασίας σε ώρες για την πρωτοβάθμια και την πλήρη υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτές οι τιμές διαιρούνται με τον αριθμό των ετών που αντιστοιχούν στο καθένα από τα δύο επίπεδα.

Φορολογικές ελαφρύνσεις: Πρόκειται για τη φορολογική ελάφρυνση μέσω της μείωσης του φορολογητέου εισοδήματος. Μια μορφή φορολογικών εκπτώσεων είναι η εφάπαξ φορολογική μείωση ή φορολογική απαλλαγή, όταν ορισμένη αναλογία του εισοδήματος ενός ατόμου δεν υπόκειται σε φορολόγηση. Αυτό μπορεί να αλλάξει τη φορολογική κλίμακα του φορολογούμενου, καθώς επιτρέπει στο άτομο να έχει ορισμένο εισόδημα απαλλαγμένο από φορολογία, που σημαίνει ότι μόνο το εισόδημα πάνω από αυτό το ποσό μετρά ως φορολογητέο. Μια άλλη μορφή φορολογικής έκπτωσης είναι όταν ορισμένα έξοδα (π.χ. επιτόκια δανείων, εκπαιδευτικές δαπάνες κ.λπ.) μπορούν να εκπέσουν από το φορολογητέο εισόδημα.

Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση: Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση η οποία περιλαμβάνει άμεση δημόσια χρηματοδότηση για εκπαιδευτικά ιδρύματα καθώς και μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Σε γενικές γραμμές, η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών δαπανών από τον δημόσιο τομέα έγκειται στην ανάληψη άμεσης ευθύνης για την κάλυψη των τρεχουσών και κεφαλαιουχικών δαπανών των σχολείων (άμεση δημόσια χρηματοδότηση των σχολείων) ή στην προσφορά οικονομικής στήριξης σε μαθητές/φοιτητές και τις οικογένειές τους (δημόσιες χορηγίες και δάνεια) και την επιχορήγηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και της κατάρτισης που προσφέρουν ο ιδιωτικός επιχειρηματικός τομέας ή οι μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις (μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις). Η άμεση δημόσια χρηματοδότηση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ενδέχεται να περιλαμβάνει δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης σε ορισμένες χώρες όπου τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρηματοδοτούνται από γενικούς προϋπολογισμούς οι οποίοι καλύπτουν πόρους που προορίζονται τόσο για τη διδασκαλία όσο και για δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης.

Άνεργοι: Σύμφωνα με τον ορισμό στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ως άνεργα θεωρούνται τα άτομα ηλικίας 15 έως 74 ετών, τα οποία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς α) δεν είχαν εργασία, δηλαδή δεν είχαν ούτε μισθωτή ούτε μη μισθωτή εργασία (για μία ώρα τουλάχιστον), β) ήταν διαθέσιμα για εργασία, δηλαδή για έναρξη δραστηριότητας ως μισθωτοί ή μη μισθωτοί εντός δύο εβδομάδων από την εβδομάδα αναφοράς και γ) αναζητούσαν ενεργά απασχόληση, δηλαδή είχαν πραγματοποιήσει συγκεκριμένες ενέργειες με σκοπό την εξεύρεση μισθωτής ή μη μισθωτής απασχόλησης για περίοδο τεσσάρων εβδομάδων που λήγει στο τέλος της εβδομάδας αναφοράς, ή τα οποία είχαν βρει εργασία και θα την άρχιζαν εντός τριών μηνών το πολύ.

Ποσοστό ανεργίας: Οι άνεργοι ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού.

III. Βάσεις Δεδομένων

Βάση δεδομένων UOE

Η συλλογή στοιχείων UOE (UNESCO/ΟΟΣΑ/Eurostat) είναι ένα μέσο που χρησιμοποιούν από κοινού αυτοί οι τρεις οργανισμοί προκειμένου να συλλέξουν, σε ετήσια βάση, διεθνώς συγκρίσιμα στοιχεία για βασικές πτυχές των εκπαιδευτικών συστημάτων, χρησιμοποιώντας διοικητικές πηγές. Τα στοιχεία συγκεντρώνονται σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED 97 και καλύπτουν εγγραφές, νεοεισαχθέντες, πτυχιούχους, διδακτικό προσωπικό και εκπαιδευτικές δαπάνες. Οι ειδικές αναλύσεις εστιάζουν στο εκπαιδευτικό επίπεδο, το φύλο, την ηλικία, τον τύπο του εκπαιδευτικού προγράμματος (γενικό, επαγγελματικό), τη μορφή της εκπαίδευσης (πλήρης/μερική), τον τύπο του ιδρύματος (δημόσιο/ιδιωτικό), τον τομέα σπουδών και την εθνικότητα.

Η μεθοδολογία και τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή δεδομένων του UOE το 2010, από την οποία προκύπτουν τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση, φιλοξενούνται στον ιστότοπο της Eurostat για τις Στατιστικές Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Πολιτισμού ⁽²⁾.

Βάση δημογραφικών δεδομένων

Η Eurostat συλλέγει εθνικά δημογραφικά στοιχεία από τις απαντήσεις σε ένα ετήσιο ερωτηματολόγιο που αποστέλλει στις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες. Οι ετήσιες εκτιμήσεις του πληθυσμού της κάθε χώρας υπολογίζονται βάσει της πιο πρόσφατης απογραφής ή στοιχείων που προέρχονται από τα δημοτολόγια.

Κοινοτική Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ)

Η Κοινοτική Έρευνα Εργατικού Δυναμικού διεξάγεται κάθε χρόνο από το 1983. Πρόκειται για τη βασική πηγή στατιστικών πληροφοριών για θέματα απασχόλησης και ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η δειγματοληπτική έρευνα απευθύνεται σε άτομα και νοικοκυριά. Τα ερωτήματα που τίθενται στα πλαίσια της έρευνας καλύπτουν τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης και της αναζήτησης εργασίας. Η έρευνα, επίσης, περιλαμβάνει ερωτήσεις για τη συμμετοχή στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων προ της διεξαγωγής της, καθώς και πληροφορίες για το επίπεδο εκπαίδευσης που ολοκληρώθηκε σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED 97. Οι έννοιες και οι ορισμοί που χρησιμοποιούνται στην ΕΕΔ βασίζονται στις αντίστοιχες έννοιες και ορισμούς που περιλαμβάνονται στις Συστάσεις της 13^{ης} Διάσκεψης Στατιστικολόγων Εργασίας που συγκάλεσε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) το 1982.

Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθμός 1897/2000 της Επιτροπής προσφέρει ακριβή ορισμό της ανεργίας προκειμένου να βελτιώσει τη συγκρισιμότητα των στατιστικών στοιχείων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ορισμός συνάδει με τις συστάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Όλοι οι ορισμοί που ακολουθούν αφορούν σε άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά. Οι ορισμοί είναι, επομένως, κοινοί για όλες τις χώρες.

Προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ομοιομορφία την περίοδο αναφοράς για τις διάφορες χώρες και να εξασφαλιστεί η συνοχή των στοιχείων στη σειρά *Αριθμοί-Κλειδιά*, η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει τα στοιχεία για το δεύτερο τρίμηνο του έτους αναφοράς (από Απρίλιο μέχρι Ιούνιο). Τα αποτελέσματα για το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία αφορούν στην άνοιξη του έτους αναφοράς, ενώ εκείνα για τη Γαλλία και την Αυστρία αντιστοιχούν στο πρώτο τρίμηνο. Η περίοδος αναφοράς για τις στατιστικές από την ΕΕΔ αφορά στο 2010.

Όπως όλες οι έρευνες, έτσι και η ΕΕΔ βασίζεται σε δείγμα πληθυσμού. Επομένως, τα ευρήματά της ενδέχεται να επηρεάζονται από δειγματοληπτικές συνθήκες και σφάλματα. Τα εθνικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση συνάδουν με τα υψηλότερα όρια αξιοπιστίας που σύστησε η Eurostat. Τα στοιχεία που δεν πλησίασαν σε ένα επαρκές όριο αξιοπιστίας θεωρήθηκαν ως μη διαθέσιμα και δηλώνονται με το σύμβολο (:).

⁽²⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/introduction>

Βάση δεδομένων Εθνικών Λογαριασμών

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών (συντομογραφία «ΕΣΟΛ 1995», «ΕΣΟΛ» ή και ενίοτε «το σύστημα») είναι ένα διεθνώς συγκρίσιμο λογιστικό πλαίσιο που σκοπό έχει να δώσει συστηματική και αναλυτική περιγραφή μιας «συνολικής οικονομίας» (δηλαδή μιας περιφέρειας, μιας χώρας ή μιας ομάδας χωρών), των συστατικών της στοιχείων και των σχέσεών της με άλλες «συνολικές οικονομίες».

Στην παρούσα έκδοση, το έτος αναφοράς των στοιχείων που περιλαμβάνουν εθνικούς λογαριασμούς είναι το 2008.

Βάση Δεδομένων PISA 2009 του ΟΟΣΑ

Η έρευνα PISA δεν καταπιάνεται μόνο με την αξιολόγηση της επίδοσης. Περιλαμβάνει ερωτηματολόγια που σκοπό έχουν να εντοπίσουν διάφορες μεταβλητές στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον, οι οποίες μπορούν να ρίξουν φως στα ευρήματά της. Στα ερωτηματολόγια στα πλαίσια της έρευνας PISA κλήθηκαν να απαντήσουν διευθυντές σχολείων και μαθητές. Οι δείκτες που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση απορρέουν από τις απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτά τα ερωτηματολόγια.

- Η δειγματοληπτική διαδικασία περιελάμβανε επιλογή σχολείων και έπειτα μαθητών. Στόχος της διαδικασίας ήταν όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες πιθανότητες επιλογής, ανεξάρτητα από το μέγεθος ή την τοποθεσία του σχολείου όπου φοιτούσαν. Γι' αυτό, τα σχολεία εκτιμήθηκαν πριν τη δειγματοληψία με τρόπο ώστε η πιθανότητα να επιλεγούν να είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το μέγεθός τους ⁽³⁾. Στα πλαίσια της ερμηνείας των Σχημάτων, τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας εμφανίζονται στις επεξηγηματικές σημειώσεις.
- Όταν τα στοιχεία αφορούν σε ολόκληρο τον πληθυσμό των χωρών, είναι ζωτικής σημασίας η συμμόρφωση με ορισμένες αυστηρές προϋποθέσεις, όπως είναι η ανάλυση του τυπικού σφάλματος (μέτρηση σφαλμάτων που σχετίζονται με τη δειγματοληψία), βάσει της οποίας η αντιληπτή διαφορά μεταξύ δύο στοιχείων να θεωρηθεί στατιστικά ασήμαντη.
- Το ποσοστό ανταπόκρισης στην έρευνα πρέπει, επίσης, να λαμβάνεται υπ' όψιν. Σε περίπτωση που το ποσοστό είναι πολύ χαμηλό και, ως εκ τούτου, τα στοιχεία δεν μπορούν να θεωρηθούν αντιπροσωπευτικά, παραλείπονται στα Σχήματα, αλλά αναφέρονται σε συμπληρωματική σημείωση κάτω από το κάθε Σχήμα. Όπου το ποσοστό συμμετοχής είναι πολύ χαμηλό στην περίπτωση συγκεκριμένης ερώτησης και χώρας, τα στοιχεία για την εν λόγω χώρα αναφέρονται ως ελλιπή.

⁽³⁾ Στην έρευνα PISA, τα μικρά σχολεία (με λιγότερους από 35 μαθητές ηλικίας 15 ετών που είχαν την ίδια πιθανότητα επιλογής δεδομένου ότι όλοι επιλέγηκαν) εξετάστηκαν ξεχωριστά σε χώρες όπου ήταν επαρκώς αντιπροσωπευτικά (πάνω από το 5 % των σχολείων σε αυτή την κατηγορία).

IV. Στατιστικοί Όροι

Συντελεστής συσχέτισης: Ο βαθμός συσχετισμού δύο μεταβλητών, των οποίων οι τιμές μπορεί να κυμαίνονται μεταξύ των ορίων του -1 έως $+1$. Οι αρνητικές τιμές του συντελεστή συσχέτισης αντανακλούν μια αντίστροφη σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών: οι τιμές της μίας μεταβλητής μειώνονται καθώς οι τιμές της άλλης μεταβλητής αυξάνονται. Για παράδειγμα, ο συντελεστής μεταξύ της ηλικίας ενός ατόμου και του υπόλοιπου προσδόκιμου της ζωής του τείνει προς το -1 . Όταν οι τιμές δύο μεταβλητών αυξάνονται ή μειώνονται σχετικά ταυτόχρονα, ο συντελεστής συσχέτισης είναι θετικός. Για παράδειγμα, υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των διαστάσεων ενός ατόμου και του μεγέθους των ποδιών του. Όσο περισσότερο μια συσχέτιση πλησιάζει το -1 ή το $+1$, τόσο πιο δυνατή είναι η σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Ένας συντελεστής συσχέτισης με τιμή 0 αντανακλά την έλλειψη οποιασδήποτε σχέσης μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Δεκατημόριο: Διαιρεί το σύνολο των στοιχείων σε δέκα ίσα μέρη.

Μέση τιμή: Η μέση τιμή σε μια κατανομή, όπου ο αριθμός των τιμών κάτω και πάνω από αυτή είναι ίσος.

Εκατοστημόριο: Μια τιμή σε κλίμακα του εκατόν η οποία δηλώνει το ποσοστό μιας κατανομής που ισούται με ή είναι χαμηλότερη από αυτή την τιμή. Η μέση τιμή ορίζεται ως το 50° εκατοστημόριο. Για παράδειγμα, ο μικρότερος βαθμός σε τεστ, ο οποίος είναι μεγαλύτερος από το 90% των βαθμών που έλαβαν όσοι συμμετείχαν στο τεστ, θεωρείται ότι βρίσκεται στο 90° εκατοστημόριο. Εν ολίγοις, τα εκατοστημόρια είναι οι 99 τιμές που διαιρούν ένα σύνολο στατιστικών στοιχείων ή μια κατανομή σε 100 υποδιαιρέσεις, η καθεμιά εκ των οποίων περιλαμβάνει τον ίδιο (ή περίπου τον ίδιο) αριθμό ατόμων.

Τυπική απόκλιση: Μετρά την απόκλιση από τη μέση τιμή.

Τυπικό σφάλμα: Η τυπική απόκλιση της δειγματοληπτικής κατανομής μιας πληθυσμιακής παραμέτρου. Μετρά τον βαθμό αβεβαιότητας που σχετίζεται με την εκτίμηση μιας πληθυσμιακής παραμέτρου που προκύπτει από ένα δείγμα. Πράγματι, επειδή η δειγματοληπτική διαδικασία είναι τυχαία, από ένα διαφορετικό δείγμα, θα μπορούσαν να προκύψουν περισσότερο ή λιγότερο διαφορετικά αποτελέσματα. Αν υποθέσουμε ότι, βάσει ενός δεδομένου δείγματος, εκτιμηθεί πως ο μέσος όρος του πληθυσμού ήταν 10 και το τυπικό σφάλμα που σχετίζεται με την εκτίμηση του δείγματος ήταν δύο μονάδες, τότε θα μπορούσαμε, με 95% αξιοπιστία, να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι ο μέσος όρος του πληθυσμού πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ $+10$ και -10 δύο τυπικών αποκλίσεων, δηλαδή μεταξύ 6 και 14 .

V. Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Ευρυδίκη (2011α), *Grade Retention during Compulsory Education in Europe: Regulations and Statistics*. Βρυξέλλες: EACEA/Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2011β), *Structure of European Education Systems 2010/11: Schematic Diagrams*, Βρυξέλλες: EACEA/Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2009α), *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2009*. Βρυξέλλες: EACEA/Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2009β), *National Testing of Pupils in Europe: Objectives, Organisation and Use of Results*. Βρυξέλλες: EACEA/Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2009γ), *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*. Βρυξέλλες: EACEA/Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2008), *Επίπεδα Αυτονομίας και Ευθύνες των Εκπαιδευτικών στην Ευρώπη*. Βρυξέλλες: Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2007α), *Αριθμοί-Κλειδιά της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ευρώπη*. Βρυξέλλες: Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2007β), *Σχολική Αυτονομία στην Ευρώπη: Αρχές και Μέτρα*. Βρυξέλλες: Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2005), *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005*. Βρυξέλλες: Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2004), *Evaluation of Schools providing Compulsory Education in Europe*. Βρυξέλλες: Ευρυδίκη.
- Ευρυδίκη (2002), *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2002*. Βρυξέλλες: Ευρυδίκη.
- Hattie, J., 2009, *Visible Learning: a Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Λονδίνο: Routledge.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. Έγγραφο εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, *Progress Towards the Common European Objectives in Education and Training. Indicators and Benchmarks – 2010/2011*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009. Έγγραφο εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, *Πρόοδος Προς την Επίτευξη των Στόχων της Λισαβόνας στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση, Δείκτες και Σημεία Αναφοράς – 2009*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Βελτίωση των Ικανοτήτων για τον 21^ο Αιώνα: Ατζέντα για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον Σχολικό Τομέα*. COM(2008) 425 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Βελτίωση της Ποιότητας της Εκπαίδευσης των Εκπαιδευτικών*. COM(2007) 392 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- ΟΟΣΑ, 2010, *PISA 2009 Results: Learning Trends: Changes in Student Performance since 2000 (Volume V)*. Παρίσι: Εκδόσεις ΟΟΣΑ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήματα		Πηγές	Σελ.
A – ΠΛΑΙΣΙΟ			
Σχήμα A1:	Μεταβολές στον πληθυσμό των ηλικιακών ομάδων 0-9, 10-19 και 20-29 στην ΕΕ-27 (1985-2010)	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	19
Σχήμα A2:	Αναλογία του πληθυσμού στις ηλικιακές ομάδες 0-9, 10-19 και 20-29, 2010	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	21
Σχήμα A3:	Πρόσφατες πληθυσμιακές μεταβολές και προβλέψεις για την ηλικιακή ομάδα 5-9, 2000 έως 2020	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	22
Σχήμα A4:	Πρόσφατες πληθυσμιακές μεταβολές και προβλέψεις για την ηλικιακή ομάδα 10-14, 2000 έως 2020	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	23
Σχήμα A5:	Ποσοστό του πληθυσμού που γεννήθηκε στο εξωτερικό στις ηλικιακές ομάδες 5-9 και 10-14 και στους κόλπους του συνολικού πληθυσμού, 2010	Eurostat, στατιστική πληθυσμού	24
Σχήμα A6:	Αναμενόμενη διάρκεια εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 5 ετών (ISCED 0 έως 6), 2009	Eurostat, UOE	26
B – ΟΡΓΑΝΩΣΗ			
Μέρος I – Δομές			
Σχήμα B1:	Κύρια μοντέλα πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη, 2010/11	Ευρυδίκη	28
Σχήμα B2:	Διάρκεια υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη 1980/81-2010/11	Ευρυδίκη	29
Σχήμα B3:	Κύρια μοντέλα εγκεκριμένης και/ή επιχορηγούμενης Νηπιακής Εκπαίδευσης και Φροντίδας, 2010/11	Ευρυδίκη	31
Σχήμα B4:	Κατανομή μαθητών που φοιτούν σε δημόσια, ιδιωτικά επιχορηγούμενα (εξαρτώμενα από κρατικές επιδοτήσεις) και ιδιωτικά ανεξάρτητα σχολεία πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2009	Eurostat, UOE	33
Σχήμα B5:	Ευχέρεια γονέων/μαθητών να επιλέξουν σχολείο υποχρεωτικής εκπαίδευσης στον δημόσιο τομέα, 2010/11	Ευρυδίκη	35
Σχήμα B6:	Κατανομή 15χρονων μαθητών (όσον αφορά στη μέση κατανομή και τα εκατοστημόρια) ανά μέγεθος του σχολείου φοίτησης, 2009	ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009	37
Μέρος II – Εξασφάλιση Ποιότητας			
Σχήμα B7:	Στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος που υπόκεινται σε αξιολόγηση (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	40
Σχήμα B8:	Εφαρμογή πρότυπων κριτηρίων για την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	42
Σχήμα B9:	Δημοσίευση πορισμάτων της εξωτερικής αξιολόγησης των σχολείων πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	43
Σχήμα B10:	Χρήση δεδομένων για την επίδοση των μαθητών στην εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	44
Σχήμα B11:	Δημοσίευση των αποτελεσμάτων του κάθε σχολείου πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε εθνικά τεστ (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	46
Σχήμα B12:	Εθνική επίτευξη εκπαιδευτικών συστημάτων – χρήση αποτελεσμάτων εξωτερικής αξιολόγησης μαθητών και σχολείων, (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	47
Μέρος III – Επίπεδα και Διαδικασίες Λήψης Αποφάσεων			
Σχήμα B13:	Επίπεδα σχολικής αυτονομίας για τη διαχείριση των πόρων και πτυχών της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	50
Σχήμα B14:	Σχολικοί φορείς λήψης αποφάσεων στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	53
Σχήμα B15:	Διοικητικά επίπεδα υπεύθυνα για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	55
Σχήμα B16:	Επίπεδο αρχής λήψης αποφάσεων για καθορισμό του συνολικού ποσού της δημόσιας δαπάνης που προορίζεται για συγκεκριμένους πόρους στα σχολεία πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-3), 2010/11	Ευρυδίκη	57
Σχήμα B17:	Κατανομή ευθυνών μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων για τη διαχείριση του ακαδημαϊκού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 2010/11	Ευρυδίκη	60

Σχήματα		Πηγές	Σελ.
Σχήμα Β18:	Επίπεδα Αρχής η οποία είναι υπεύθυνη για τον καθορισμό του αριθμού των θέσεων που είναι διαθέσιμες στον πρώτο, δεύτερο και τρίτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2010/11	Ευρυδίκη	63
Σχήμα Β19:	Επίπεδα αρχής που εμπλέκονται στις διαδικασίες επιλογής για τον πρώτο, δεύτερο και τρίτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2010/11	Ευρυδίκη	66
Γ – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ			
Σχήμα Γ1:	Αναλογία μαθητών και φοιτητών από το προσχολικό μέχρι το τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 0-6) στο σύνολο του πληθυσμού, 2000 και 2009	Eurostat, UOE	67
Σχήμα Γ2:	Ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0 και 1) ανά ηλικία, 2009	Eurostat, UOE	69
Σχήμα Γ3:	Ποσοστό συμμετοχής μαθητών/σπουδαστών/φοιτητών ηλικίας 15-19 ετών από την κατώτερη δευτεροβάθμια μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 έως 6), 2009	Eurostat, UOE	72
Σχήμα Γ4:	Αναλογία μαθητών ηλικίας 15 ετών με μεταναστευτικές καταβολές, 2009	ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009	73
Σχήμα Γ5:	Κατανομή μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) ανά τύπο προγράμματος (γενικό ή επαγγελματικό) συνολικά και ανά φύλο, 2009	Eurostat, UOE	74
Σχήμα Γ6:	Ποσοστά συμμετοχής στην εκπαίδευση μέχρι δύο έτη μετά το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης: συνολικά και ανά φύλο, 2009	Eurostat, UOE	76
Σχήμα Γ7:	Τάσεις που καταγράφονται στα ποσοστά συμμετοχής μετά το τέλος της πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2000-2009	Eurostat, UOE	78
Σχήμα Γ8:	Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6) ανά ηλικία και φύλο, 2009	Eurostat, UOE	80
Σχήμα Γ9:	Τάσεις του δείκτη όσον αφορά στους αριθμούς των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2000-2009	Eurostat, UOE	81
Σχήμα Γ10:	Φοιτητές μερικής φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά ηλικία (ISCED 5 και 6), 2009	Eurostat, UOE	83
Σχήμα Γ11:	Τάσεις του δείκτη όσον αφορά στις γυναίκες που είναι εγγεγραμμένες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σύγκριση με τους άνδρες (ISCED 5 και 6), 2000-2009	Eurostat, UOE	84
Δ – ΠΟΡΟΙ			
Σχήμα Δ1:	Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 0 έως 6) ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2008	Eurostat, UOE και στατιστική εθνικών λογαριασμών	88
Σχήμα Δ2:	Τάσεις όσον αφορά στην ετήσια δαπάνη για τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 0 έως 6) ανά μαθητή/φοιτητή, σε ευρώ (χιλιάδες) προσαρμοσμένη σε ΜΑΔ, 2000 και 2008 (σταθερές τιμές)	Eurostat, UOE και στατιστική εθνικών λογαριασμών	90
Σχήμα Δ3:	Ετήσια δαπάνη για τα δημόσια ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή/φοιτητή και εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 1, 2-4 και 5-6), σε ευρώ (χιλιάδες) προσαρμοσμένη σε ΜΑΔ, 2008	Eurostat, UOE και στατιστική εθνικών λογαριασμών	92
Σχήμα Δ4:	Αναλογίες εκπαιδευτικής δαπάνης από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές (ISCED 0 έως 6), 2008	Eurostat, UOE	93
Σχήμα Δ5:	Διάθεση της συνολικής ετήσιας δαπάνης στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 0 έως 6) σε μείζονες κατηγορίες δαπάνης, 2008	Eurostat, UOE	95
Σχήμα Δ6:	Προσχολική αγωγή, δωρεάν και με καταβολή διδάκτρων, που παρέχουν προσχολικά ιδρύματα προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11	Ευρυδίκη	96
Σχήμα Δ7:	Παράγοντες που συμβάλλουν στη μείωση ή απαλλαγή καταβολής διδάκτρων στα δημόσια ή ιδιωτικά επιχορηγούμενα προσχολικά ιδρύματα που είναι προσανατολισμένα στην εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11	Ευρυδίκη	98
Σχήμα Δ8:	Επίπεδα και/ή μέθοδοι χρηματοδότησης από τις δημόσιες Αρχές για τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σύγκριση με τα δημόσια σχολεία, 2010/11	Ευρυδίκη	99
Σχήμα Δ9:	Άμεση δημόσια ενίσχυση (χορηγίες και δάνεια) σε μαθητές και σπουδαστές (ISCED 1-4), στο τριτοβάθμιο επίπεδο (ISCED 5-6) και στο σύνολο (ISCED 0 έως 6), ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση, 2008	Eurostat, UOE	101
Σχήμα Δ10:	Τύποι οικονομικής στήριξης σε γονείς με παιδιά στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2010/11	Ευρυδίκη	103
Σχήμα Δ11:	Τύποι ιδιωτικής συνδρομής που καταβάλλουν οι φοιτητές πλήρους φοίτησης για απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) στον δημόσιο και/ή ιδιωτικό τομέα που επιδοτείται από το κράτος, 2010/11	Ευρυδίκη	105
Σχήμα Δ12:	Σκοπός της δημόσιας οικονομικής ενίσχυσης σε φοιτητές πλήρους φοίτησης σε προγράμματα απόκτησης πρώτου τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) στα δημόσια και/ή επιχορηγούμενα ιδιωτικά ιδρύματα, 2010/11	Ευρυδίκη	107

Ε – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ			
Σχήμα E1:	Δομή της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών προσχολικής, πρωτοβάθμιας και γενικής (κατώτερης και ανώτερης) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 0, 1, 2 και 3), 2010/11	Ευρυδίκη	110
Σχήμα E2:	Απαιτούμενο επίπεδο και ελάχιστη διάρκεια της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών από την προσχολική μέχρι την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0, 1, 2 και 3), και η διάρκεια της εισαγωγικής περιόδου, 2010/11	Ευρυδίκη	112
Σχήμα E3:	Ποσοστά μαθητών ηλικίας 15 ετών που φοιτούν σε σχολεία όπου η διδασκαλία επηρεάζεται από έλλειψη κατηρητισμένων εκπαιδευτικών στα βασικά μαθήματα, 2009	ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009	113
Σχήμα E4:	Τύποι στήριξης για νεοεισερχόμενους στο εκπαιδευτικό επάγγελμα στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3): κανονισμοί, συστάσεις ή ευρήματα ερευνών, 2010/11	Ευρυδίκη	115
Σχήμα E5:	Καθεστώς εργοδότησης εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11	Ευρυδίκη	116
Σχήμα E6:	Καθεστώς εργοδότησης του ακαδημαϊκού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), 2010/11	Ευρυδίκη	117
Σχήμα E7:	Καθεστώς συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11	Ευρυδίκη	118
Σχήμα E8:	Κατανομή σε ώρες του εβδομαδιαίου όγκου εργασίας των εκπαιδευτικών πλήρους απασχόλησης στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11	Ευρυδίκη	120
Σχήμα E9:	Ποσοστό γυναικών εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3) σε σύγκριση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 και 6), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009	Eurostat, UOE και έρευνα εργατικού δυναμικού	122
Σχήμα E10:	Κατανομή εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009	Eurostat, UOE	123
Σχήμα E11:	Κατανομή εκπαιδευτικών ανά ηλικιακή ομάδα στη γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009	Eurostat, UOE	125
Σχήμα E12:	Αναλογίες εκπαιδευτικών σε ηλικιακές ομάδες κοντά στη συνταξιοδότηση στην πρωτοβάθμια (ISCED 1) και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 και 3), δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009	Eurostat, UOE και Ευρυδίκη	126
Σχήμα E13:	Τάσεις που αφορούν στον κατώτατο βασικό μεικτό ετήσιο θεσπισμένο μισθό σε ευρώ (σε τιμές 2000) προσαρμοσμένο σε ΜΑΔ για εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1 και ISCED 3), 2000-2009	Ευρυδίκη	130
Σχήμα E14:	Σχέση μεταξύ της σχετικής αύξησης του θεσπισμένου μισθού στη γενική εκπαίδευση και των ετών που απαιτούνται για απόκτηση του ανώτατου μισθού (ISCED 1, 2 και 3), 2009/10	Ευρυδίκη	132
Σχήμα E15:	Επαγγελματική εμπειρία και κατάρτιση που απαιτούνται επισήμως για τη θέση του διευθυντή στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11	Ευρυδίκη	134
Σχήμα E16:	Ελάχιστος αριθμός ετών επαγγελματικής διδακτικής εμπειρίας που απαιτείται για τον διορισμό διευθυντή στην πρωτοβάθμια, γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1, 2 και 3), 2010/11	Ευρυδίκη	135
Σχήμα E17:	Διευθυντικοί κατώτατοι και ανώτατοι ετήσιοι βασικοί θεσπισμένοι μισθοί σε ευρώ προσαρμοσμένοι σε ΜΑΔ, (ISCED 1, 2 και 3), 2009/10	Ευρυδίκη	137
ΣΤ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ			
Μέρος Ι – Διδακτικός Χρόνος			
Σχήμα ΣΤ1:	Προτεινόμενος ελάχιστος ετήσιος διδακτικός χρόνος καθ' όλη τη διάρκεια της πλήρους υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2010/11	Ευρυδίκη	140
Σχήμα ΣΤ2:	Προτεινόμενος ελάχιστος διδακτικός χρόνος που αφιερώνεται σε συγκεκριμένα μαθήματα ή γνωστικά αντικείμενα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 2010/11	Ευρυδίκη	142
Σχήμα ΣΤ3:	Προτεινόμενος ελάχιστος διδακτικός χρόνος που αφιερώνεται σε συγκεκριμένα μαθήματα ή γνωστικά αντικείμενα στην πλήρη υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2010/11	Ευρυδίκη	144
Σχήμα ΣΤ4:	Πραγματικός ετήσιος διδακτικός χρόνος για τη γλώσσα διδασκαλίας σε σύγκριση με τον προτεινόμενο διδακτικό χρόνο για τους 15χρονους μαθητές, 2009	ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009	145
Σχήμα ΣΤ5:	Κατανομή 15χρονων μαθητών ανάλογα με τον αριθμό των ωρών εβδομαδιαίως που δηλώνουν ότι δαπανούν σε κατ' όικον εργασία και μελέτη, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, 2009	ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009	148

Μέρος II – Ομαδοποίηση Μαθητών και Μέγεθος των Τάξεων			
Σχήμα ΣΤ6:	Κύριες μέθοδοι ομαδοποίησης παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11	Ευρυδίκη	151
Σχήμα ΣΤ7:	Προτεινόμενος μέγιστος αριθμός παιδιών ανά κατηρητισμένο ενήλικα στην προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), 2010/11	Ευρυδίκη	152
Σχήμα ΣΤ8:	Όρια στο μέγεθος των τάξεων στην πρωτοβάθμια και γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση σύμφωνα με τους επίσημους κανονισμούς (ISCED 1, 2 και 3), 2010/2011	Ευρυδίκη	154
Σχήμα ΣΤ9:	Αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), 2000-2006-2009	Eurostat, UOE	156
Σχήμα ΣΤ10:	Αναλογία μαθητή/εκπαιδευτικού στη γενική (κατώτερη και ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2-3), 2001-2006-2009	Eurostat, UOE	157
Σχήμα ΣΤ11:	Κατανομή 15χρονων μαθητών ανά μέγεθος τάξης, σε σύγκριση με το επίσημα προτεινόμενο ή απαιτούμενο μέγιστο μέγεθος των τάξεων, 2009	Ευρυδίκη και ΟΟΣΑ, βάση δεδομένων PISA 2009	159
Μέρος III – Αξιολόγηση			
Σχήμα ΣΤ12:	Παραμονή στην ίδια τάξη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1) σύμφωνα με υφιστάμενους κανονισμούς, 2010/11	Ευρυδίκη	161
Σχήμα ΣΤ13:	Όροι εισαγωγής στη γενική κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2), 2010/11	Ευρυδίκη	163
Σχήμα ΣΤ14:	Πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2) ή πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, 2010/11	Ευρυδίκη	164
Σχήμα ΣΤ15:	Χαρακτηριστικά πιστοποιημένης αξιολόγησης στο τέλος της γενικής κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή πλήρους υποχρεωτικής εκπαίδευσης (ISCED 2), 2010/11	Ευρυδίκη	165
Σχήμα ΣΤ16:	Πιστοποιημένη αξιολόγηση στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2010/11	Ευρυδίκη	166
Σχήμα ΣΤ17:	Χαρακτηριστικά πιστοποιημένης αξιολόγησης στο τέλος της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2010/11	Ευρυδίκη	167
Σχήμα ΣΤ18:	Τύποι εθνικών τεστ και σχολικά έτη στα οποία διοργανώνονται, 2010/11	Ευρυδίκη	169
Z – ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ			
Σχήμα Ζ1:	Ποσοστό του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 20-24 που ολοκλήρωσε τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), 2010	Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού	171
Σχήμα Ζ2:	Ποσοστό του πληθυσμού με προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) στον πληθυσμό ηλικίας 24-64 ετών, ανά ηλικιακή ομάδα, 2010	Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού	172
Σχήμα Ζ3:	Πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) ανά τομέα εκπαίδευσης/επαγγελματικής κατάρτισης, 2009	Eurostat, UOE	174
Σχήμα Ζ4:	Αναλογία προσόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) που αποκτήθηκαν από γυναίκες ανά τομέα εκπαίδευσης/επαγγελματικής κατάρτισης, 2009	Eurostat, UOE	175
Σχήμα Ζ5:	Αναλογία εργαζομένων ανά ηλικιακή ομάδα (25-39, 40-64) και υψηλότερο επίπεδο αποκτηθείσας εκπαίδευσης, 2010	Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού	177
Σχήμα Ζ6:	Μέση διάρκεια της μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία ανά εκπαιδευτικό επίπεδο, 2009	Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού-ενότητα ad-hoc	179
Σχήμα Ζ7:	Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 και 6) στην απασχόληση ανά επαγγελματική κατηγορία και φύλο, ηλικιακή ομάδα 25-64, 2010	Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού	181
Σχήμα Ζ8:	Ποσοστά ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 25-64 ανά εκπαιδευτικό προσόν και φύλο, 2010	Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού	183
Σχήμα Ζ9:	Προσωρινή απασχόληση σύμφωνα με το επίπεδο εκπαιδευτικού επιτεύγματος, ηλικιακή ομάδα 25-64, 2010	Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού	185

Σημείωση: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού: Στοιχεία Ιουλίου 2011

Eurostat, UOE: Στοιχεία Ιουλίου 2011

Eurostat, στατιστική πληθυσμού: Στοιχεία Ιουλίου 2011

Eurostat, Στατιστική Εθνικών Λογαριασμών: Στοιχεία Ιουνίου 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

P9 EURYDICE

Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
(<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)

Συντονισμός έκδοσης

Arlette Delhaxhe

Συγγραφείς

Stanislav Ranguelov (Συντονισμός)

Isabelle De Coster, Sogol Norani, Giulia Paolini

Σελιδοποίηση και ετοιμασία γραφημάτων

Patrice Brel

Συντονισμός παραγωγής

Gisèle De Lel

EUROSTAT (Εκπαίδευση, Επιστήμη και Πολιτισμός)

Παράθεση δεικτών από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat

Lene Mejer, Sylvain Jouhette, Paolo Turchetti, Marta Beck-Domzalska,
Sorin-Florin Gheorghiu, Eric Gere

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Arnaud Desurmont (εκ των συντακτών του κεφαλαίου Δ-Πόροι)
Christian Monseur (υποστήριξη συμπληρωματικής ανάλυσης της βάσης δεδομένων PISA)

ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

BELGIQUE / BELGIË

Unité francophone d'Eurydice
Ministère de la Communauté française
Direction des Relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/008
1080 Bruxelles
Contribution of the Unit: Joint responsibility with officials from the Ministry

Eurydice Vlaanderen / Afdeling Internationale Relaties
Ministerie Onderwijs
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II – laan 15
1210 Brussel
Contribution of the Unit: experts: Isabelle Erauw (Division for Policy Preparation), Liesbeth Hens (Division for Higher Education Policy), Chama Rhellam (Division for Secondary Education Policy), Veronique Adriaens (Division for Elementary Education), Karl Wauters (Division for Elementary Education), Ann Van Driessche (Department Staff Services), Els Vermeire (inspector at the Inspectorate), Sabine Meuwis (Division for Labour Conditions Policy)

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Agentur für Europäische Bildungsprogramme VoG
Gospertstrasse 1
4700 Eupen
Contribution of the Unit: Stéphanie Nix

BULGARIA

Eurydice Unit
Human Resource Development Centre
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Contribution of the Unit: Irina Vaseva, Svetomira Kaloyanova (National Eurydice experts)

ČESKÁ REPUBLIKA

Eurydice Unit
Centre for International Services of MoEYS
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
Contribution of the Unit: Marcela Máchová, Simona Pikálková; experts: Pavel Šimáček (Ministry of Education, Youth and Sports), Michaela Kleňhová (Ministry of Education, Youth and Sports), Marta Jurková (Ministry of Education, Youth and Sports), Věra Šťastná (Charles University in Prague), Michal Karpíšek (Czech Association of Schools of Professional Higher Education)

DANMARK

Eurydice Unit
Danish Agency for International Education
Bredgade 36
1260 København K
Contribution of the Unit: Joint responsibility

DEUTSCHLAND

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Project Management Agency
Part of the German Aerospace Center
EU-Bureau of the German Ministry for Education and Research
Heinrich-Konen-Str. 1
53227 Bonn

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Project Management Agency
Part of the German Aerospace Center
EU-Bureau of the German Ministry for Education and Research
Rosa-Luxemburg-Straße 2
10178 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der
Kultusministerkonferenz
Graurheindorfer Straße 157
53117 Bonn
Contribution of the Unit: Brigitte Lohmar

EESTI

Eurydice Unit
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Contribution of the Unit: Officials from the Ministry of Education and Research: Kadri Peterson (head of department), Kristi Ploom (analyst), Vilja Saluveer (chief expert), Heli Aru (adviser)

ÉIRE / IRELAND

Eurydice Unit
Department of Education & Skills
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Contribution of the Unit: Kevin Mc Carthy (Senior Inspector); Catherine Hynes (Early Years Policy Unit); Laura Casey, Anne Marie Grenham, Aoife Conduit, Brian Power (Higher Education Section)

ΕΛΛΑΔΑ

Μονάδα Ευρυδική
Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης
Τμήμα Γ' «Ευρυδική»
Ανδρέα Παπανδρέου 37 (Γραφείο 2168)
15180 Μαρούσι (Αττική)
Συμβολή Μονάδας: Λίνα Μινούση, Μαρία Σπανού, Αθηνά Πλέσσα Παπαδάκη

ESPAÑA

Unidad Española de Eurydice
Instituto de Formación del Profesorado, Investigación e Innovación Educativa (IFIE)
Ministerio de Educación
Gobierno de España
c/General Oráa 55
28006 Madrid
Contribution of the Unit: Flora Gil Traver, Natalia Benedí Pérez (scholar), Mª Esther Peraza San Segundo (scholar)

FRANCE

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la performance
Mission aux relations européennes et internationales
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Contribution of the Unit: Nadine Dalsheimer-Van Der Tol; expert: Pierre Fallourd

HRVATSKA

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Donje Svetice 38
10000 Zagreb
Contribution of the Unit: experts from the Ministry of Science, Education and Sports: Marija Ivanković, Zdenka Čukelj, Luka Juroš

ÍSLAND

Eurydice Unit
Ministry of Education, Science and Culture
Office of Evaluation and Analysis
Sólhvólsgrötu 4
150 Reykjavík
Contribution of the Unit: Margrét Harðardóttir;
expert: Rósa Gunnarsdóttir

ITALIA

Unità italiana di Eurydice
Agenzia Nazionale per lo Sviluppo dell'Autonomia Scolastica (ex INDIRE)
Via Buonarroti 10
50122 Firenze
Contribution of the Unit: Alessandra Mochi;
expert: Gianna Barbieri (Ufficio di statistica settore istruzione, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca – MIUR)

ΚΥΠΡΟΣ

Μονάδα Ευρυδική
Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Κίμωνος και Θουκυδίδου
1434 Λευκωσία
Συμβολή Μονάδας: Χριστίανα Χαπέρη,
Ειδικός σύμβουλος: Γρηγόρης Μακρίδης (Πρόεδρος Ιδρύματος ΘΑΑΗΣ)
Μετάφραση στα Ελληνικά: Φωτεινή Ιωαννίδου Μουζακίτη

LATVIJA

Eurydice Unit
State Education Development Agency
Valņu street 3
1050 Riga
Contribution of the Unit: Joint responsibility;
experts: Edgars Grīnis (Ministry of Education and Science), Agnese Rusakova (University of Latvia) and Anita Švarckopfa (Central Statistical Bureau of Latvia)

LIECHTENSTEIN

Informationsstelle Eurydice
Schulamt
Austrasse 79
9490 Vaduz
Contribution of the Unit: Informationsstelle Eurydice

LIETUVA

Eurydice Unit
National Agency for School Evaluation
Didlaukio 82
08303 Vilnius
Contribution of the Unit: Joint responsibility

LUXEMBOURG

Unité d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation professionnelle (MENFP)
29, Rue Aldringen
2926 Luxembourg
Contribution of the Unit: Mike Engel

MAGYARORSZÁG

Eurydice National Unit
Ministry of National Resources
Department for International Relations in Education
Szalay u. 10-14
1055 Budapest
Contribution of the Unit: Joint responsibility

MALTA

Eurydice Unit
Research and Development Department
Directorate for Quality and Standards in Education
Ministry of Education, Employment and the Family
Great Siege Rd.
Floriana VLT 2000
Contribution of the Unit: Joint responsibility

NEDERLAND

Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid / EU-team
Kamer 08.022
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag
Contribution of the Unit: Joint responsibility

NORGE

Eurydice Unit
Ministry of Education and Research
Department of Policy Analysis, Lifelong Learning and International Affairs
Kirkegaten 18
P.O. Box 8119 Dep.
0032 Oslo
Contribution of the Unit: Joint responsibility

ÖSTERREICH

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur
Abt. IA/1b
Minoritenplatz 5
1014 Wien
Contribution of the Unit: Joint responsibility

POLSKA

Eurydice Unit
Foundation for the Development of the Education System
Mokotowska 43
00-551 Warsaw
Contribution of the Unit: Anna Smoczyńska and Magdalena Górowska-Fells, in cooperation with experts from the Ministry of National Education

PORTUGAL

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação
Gabinete de Estatística e Planeamento da Educação (GEPE)
Av. 24 de Julho, 134 – 4.º
1399-54 Lisboa
Contribution of the Unit: Teresa Evaristo, Carina Pinto

ROMÂNIA

Eurydice Unit
National Agency for Community Programmes in the Field of Education and Vocational Training
Calea Serban Voda, no. 133, 3rd floor
Sector 4
040205 Bucharest
Contribution of the Unit: Veronica – Gabriela Chirea
in cooperation with experts from:

- Ministry of Education, Research, Youth and Sports
 - Ion CIUCA, Director,
 - Maria DORNEAN, Director,
 - Doru DUMITRESCU, general inspector,
 - Tania Mihaela SANDU, Director
- Romanian Agency for Quality Assurance in School Education
 - Gabriela Alina PARASCHIVA, expert

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA

Foundation for Confederal Collaboration
Dornacherstrasse 28A
Postfach 246
4501 Solothurn

SLOVENIJA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Sport
Department for Development of Education (ODE)
Masarykova 16/V
1000 Ljubljana
Contribution of the Unit: Joint responsibility

SLOVENSKO

Eurydice Unit
Slovak Academic Association for International Cooperation
Svoradova 1
811 03 Bratislava
Contribution of the Unit: Joint responsibility Eurydice Unit with colleagues from the Ministry of Education.

SUOMI / FINLAND

Eurydice Finland
Finnish National Board of Education
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Contribution of the Unit: Matti Kyrö and Kristiina Volmari

SVERIGE

Eurydice Unit
Department for the Promotion of Internalisation
International Programme Office for Education and Training
Kungsbroplan 3A
Box 22007
104 22 Stockholm
Contribution of the Unit: Joint responsibility

TÜRKIYE

Eurydice Unit Türkiye
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Contribution of the Unit: Osman Yıldırım Ugur, Dilek Güleçyuz, Bilal Aday

UNITED KINGDOM

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough SL1 2DQ
Contribution of the Unit: Sigrid Boyd

Eurydice Unit Scotland
Learning Directorate
Information, International, Intelligence and Performance Team
Area 2C South
Victoria Quay
Edinburgh
EH6 6QQ
Contribution of the Unit: Scottish Eurydice National Unit

ΣΗΜΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ EUROSTAT

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Eurostat

Μονάδα F4: Στατιστικά Στοιχεία για την Εκπαίδευση

Γραφεία: Bech Building B3/434, 5 rue Alphonse Weicker, L-2721 Luxembourg

Εθνικοί φορείς που συμμετείχαν στην εκπόνηση της Έκθεσης

BELGIQUE / BELGIË

Ministère de la Communauté française
Observatoire de l'enseignement supérieur
Rue Lavallée 1
1080 Bruxelles
Contribution: Nathalie Jauniaux

Flemish Ministry for Education and Training
Departmental Staff
Koning Albert II-iaan 15
1210 Brussels
Contribution: Ann Van Driessche

BULGARIA

National Statistical Institute of Bulgaria
Education and Culture Statistics
2, P. Volov street
1038 Sofia
Contribution: Stoyan Baev and Svilen Koteliev

ČESKÁ REPUBLIKA

Czech Statistical Office
Na Padesatém 81
100 82 Prague 10
Contribution: Jaroslav Novak

Institute for information on Education
Senovážné nám. 26
P.O.Box 1,
110 06 Prague 1
Contribution: Vladimír Hulík

DANMARK

Ministry of Education
Education Statistics
Sejrosgade 11
2100 København Ø
Contribution: Peter Bohnstedt Anan Hansen

Statistics Denmark
Sejrosgade 11
2100 København Ø
Contribution: Henrik Bang

DEUTSCHLAND

Standing Conference of the Ministers of Education and Cultural Affairs
of the Länder in the Federal Republic of Germany
Referat IV C: Statistics, Forecasts, Data on Education, Science and
Culture
Taubenstr. 10
10117 Berlin
Contribution: Andreas Albrecht and Martin A. Schulze

Statistisches Bundesamt
Gustav-Stresemann-Ring 11
65189 Wiesbaden
Contribution: Christiane Krueger-Hemmer

Federal Ministry of Education and Research
Referat 115
Contribution: Eveline Dr. Von Gaessler

EESTI

Statistics Estonia
Population and social statistics department
15 Endla Str.
15174 Tallinn
Contribution: Rain Leoma

ÉIRE / IRELAND

Central Statistics Office Ireland
Department of Education and Science
Marlborough Street
Dublin 1
Contribution: Nicola Tickner

ΕΛΛΑΔΑ

Ελληνική Στατιστική Αρχή
Πειραιώς 46 και Επωνυμίων
18510 Πειραιάς
Συμβολή: Ανδρομάχη Πιπεράκη και Νένα Παπαδοπούλου

ESPAÑA

Ministerio de Educación y Ciencia
Oficina de Estadística
Plaza del Rey 6
28004 Madrid
Contribution: Jesus Ibáñez Milla

FRANCE

Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche
61 rue Dutot
75015 Paris
Contribution: Cedric Afsa

HRVATSKA

Central Bureau of Statistics of the Republic of Croatia
Education and Culture Statistics Department
Branimirova 19-21
10 002 Zagreb
Contribution: Matija Skegro Vdović

ÍSLAND

Statistics Iceland
Education and Culture Statistics
Borgartuni 21a
00150 Reykjavik
Contribution: Asta M. Urbancic

ITALIA

ISTAT – National Institute of Statistics
Education, Training and Labour Division
Viale Oceano Pacifico 171
00144 Roma
Contribution: Liana Verzicco

ΚΥΠΡΟΣ

Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας
Στατιστική για την Εκπαίδευση
Οδός Μιχαλάκη Καραολή
1444 Λευκωσία
Συμβολή: Δήμητρα Κώστα

LATVIJA

Central Statistical Bureau of Latvia
Social Statistics Department
Lacpleša St. 1
1301 Riga
Contribution: Anita Svarckopfa

LIECHTENSTEIN

Office of Economic Affairs
Statistics Division
Aulestrasse 51
9490 Vaduz
Contribution: Franziska Frick

LIETUVA

Statistics Lithuania
Education and Culture Statistics Unit
Gedimino av.29,
01500 Vilnius
Contribution: Gaile Dapsiene

LUXEMBOURG

STATEC
Labour Market and Education Statistics
B.P. 304
2013 Luxembourg
Contribution: Jean Ries

Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation professionnelle
Service des Statistiques et Analyses
29, rue Aldringen
2926 Luxembourg
Contribution: Jérôme Levy

MAGYARORSZÁG

Hungarian Central Statistical Office
Living Condition, Labour Market and Education Statistics Department
Keleti Károly u. 5-7
1024 Budapest
Contribution: Katalin Janak

MALTA

National Statistics Office Malta
Labour Market and Education Statistics Unit
Lascais
Valletta VLT 20000
Contribution: Erika Scerri and Joslyn Magro Cuschieri

NEDERLAND

Statistics Netherlands
Education Statistics
P.O Box 24500
2490 HA Den Haag
Contribution: Dick Takkenberg

Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Kennis
IIPC 5200
P.O. Box 16375
2500 BJ Den Haag
Contribution: Linda Slikkerveer

NORGE

Statistics Norway
Division for Education Statistic
Oterveien 23
2225 Kongsvinger
Contribution: Terje Risberg

ÖSTERREICH

Statistik Austria
Guglgasse 13
1110 Wien
Contribution: Wolfgang Pauli

POLSKA

Central Statistical Office
Social Surveys' Division
Al. Niepodleglosci 208
00925 Warszawa
Contribution: Ewelina Kielinska

PORTUGAL

Statistics Portugal
Department of Demographic and Social Statistics /
Knowledge and Information
Av. Antonio José de Almeida 1
1000-043 Lisboa
Contribution: Mario Baptista

ROMÂNIA

National Institute of Statistics
Direction of Social Services Statistics
Boulevard Libertatii nr. 16, sector 5
Cod 050706 Bucharesti
Contribution: Georgeta Istrate

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA

Swiss Federal Statistical Office
Espace de l'Europe 10
2010 Neuchâtel
Contribution: Emanuel von Erlach

SLOVENIJA

Statistical Office of the Republic of Slovenia
Vožarski Pot 12
1000 Ljubljana
Contribution: Tatjana Skrbec

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Statistical Office of the Slovak Republic
Staré grunty 52
842 44 Bratislava
Contribution: Gabriel Kuliffay

SUOMI / FINLAND

Statistics Finland
Education Statistics
P.O. Box 4B
00022 Statistika Finland
Contribution: Mika Tuononen

SVERIGE

Statistics Sweden
701 89 Örebro
Contribution: Kenny Petersson and Mikael Schollin

TÜRKIYE

Turkish Statistical Institute
Social Statistics Department, Education Statistics Team
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı
Eğitim İstatistikleri Takımı, 6.Kat
Necatibey Cad. No:114
06100 Çankaya/Ankara
Contribution: Fatima Tarpis

UNITED KINGDOM

Department for Education (DfE)
Strategic Analysis: International Evidence
Bay M-R, Level 5
2 St Paul's Place
125 Norfolk Street
Sheffield S1 2FJ
Contribution: Anthony Clarke and Steve Hewitt

EACEA, Ευρυδίκη, Eurostat

Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Έκδοση 2012

Βρυξέλλες: Ευρυδίκη

2012 – 208 σελ.

(Αριθμοί-Κλειδιά)

ISBN 978-92-9201-270-0

doi:10.2797/87056

EL

Το **Δίκτυο Ευρυδίκη** παρέχει πληροφορίες και αναλύσεις για τα εκπαιδευτικά συστήματα και πολιτικές στην Ευρώπη. Από το 2011, αποτελείται από 37 εθνικές μονάδες στις 33 χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα διά Βίου Μάθησης της ΕΕ (τα κράτη-μέλη της ΕΕ, οι χώρες της ΕΖΕΣ, η Κροατία και η Τουρκία). Ο συντονισμός και η διαχείριση του Δικτύου υπάγονται στον Εκτελεστικό Οργανισμό Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού της ΕΕ που εδρεύει στις Βρυξέλλες, ο οποίος εκπονεί τις εκδόσεις και διαχειρίζεται τις βάσεις δεδομένων του Δικτύου.

Το **Δίκτυο Ευρυδίκη** εξυπηρετεί, κυρίως, τους αρμοδίους που εμπλέκονται στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Δίκτυο εστιάζει πρωτίστως στη δομή και την οργάνωση όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης στον ευρωπαϊκό χώρο. Οι εκδόσεις του διακρίνονται σε περιγραφές των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, σε συγκριτικές μελέτες που πραγματεύονται συγκεκριμένα θέματα και σε δείκτες και στατιστικές. Αυτές οι εκδόσεις είναι διαθέσιμες δωρεάν στον ιστότοπο του Δικτύου Ευρυδίκη ή, κατόπιν αιτήματος, σε έντυπη μορφή.

Το Δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ στο Διαδίκτυο –
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Γραφείο Εκδόσεων

ISBN 978-92-9201-270-0

9 789292 012700